

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

1.

Jaroslav Španihel: Opat Dr. Metod Zavoral.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

Vladimír Hornov: Obraz matky. (Báseň.)

Tomáš J. Jiroušek: Družstvo Vlast a encyklika „Rerum novarum“.

Antonín Brousil a K. V. Fritsch: Prorok a jeho vrah.

Fr. L. O. F. M.: Duchu svatému. (Báseň.)

Prof. Dr. Alois Musil: Z mých cest pustou Arabií.

Boris Hrinčenko: Bez chleba. (Z ukrajinštiny přeložil
Fr. H. Žundálek.)

Jan Lebeda: U hrobu Františka Leubnera.

Fr. H. Žundálek: Slovanská hlídka. — Směs.

Fr. H. Žundálek: Na rozhraní nové doby.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II., Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201 VI ze dne 30. října 1924.

Sbírka časových kázání

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbírku časových kázání za redakce dp. *Arn. Olívy*, nyní *Ant. Brousila*. Vychází nejméně
třikrát do roka. *Roční předplatné 40 Kč.*

Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života.

Cena Kč 12.80.

Kristus Král.

Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království.

Cena Kč 12.80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám.

(Vyjde asi ve 14 dnech.)

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II.,

Žitná ul. čis. 26.

VLAST

ROČNÍK XLVII · 1931 · ČÍSLO 1

Jaroslav Španihel:

Opat Dr. Metod Zavoral.

(Črta k stříbrnému jubileu.)

„Uviděti Neapol a — umříti,“ říkají Italové, chtějíce tak vystihnouti krásu a velikost druhého nejkrásnějšího města Evropy. S hrdostí chlubili se staří Řekové svými Athénami, městem, ve kte-

rém básníci, umělci, sochaři slavného tohoto národa vytvořili svým duchem díla, kterým svět vždy se bude diviti. A vyvolený národ v Starém zákoně pohlížel v posvátné bázni k svatému městu Jerusalemu, kde stály hory Sion i Moria s chrámem Hospodinovým. Čím Italům Neapol, Řekům Athény, Židům Jerusalemu, tím upřímným Čechům máti měst, metropole Praha. Kdo jen jednou uviděl ve svém životě čarokrásný výhled s nábřeží a s Karlova mostu na krásné Hradčany, jistě do smrti nezapomene. Prastaré bílé věže sv. Jiří, mohutná stavba bývalého ústavu šlechtičen, hrad pražský, ne-

betyčné věže dómu sv. Víta, spousta staveb, palác arcibiskupský i schwarzenberský, nemají sobě nikde podobných. A kdo by z pohledu tak čarovného vynechal mile vévodící horu Sion, staroslavné, vězáté opatství kanonie premonstrátské Strahov, které doplňuje krásné, skvělé panorama Hradčan, opírajíc se o zeleně porostlou horu Petřín? Vždyť ne nadarmo nazván Strahov českým Sionem. Vždyť jméno kanonie strahovské bohudíky od dob svého založení od r. 1140 neznělo nikdy cize českému duchovenstvu i lidu; neboť ve slavných dějinách národa hraje i Strahov sám nejednou význačnou úlohu. V každém odvětví kulturním, uměleckém, politickém, v českém písemnictví jsou přemnohá význačná nesmazatelná jména mužů, kteří byli členy strahovské premonstrátské kanonie. I nejeden opat zanechal velikých stop své činnosti kulturní a národní v dějinách země. A jistě k jednom z největších svých členů čítati bude Strahov nynějšího svého „bílého“ opata Ph. a Th. Dra *Metoda Zavorala*, který již 25 let vládne jako opat bílému Strahovu.

Dr. Metod Zavoral narodil se dne 28. srpna r. 1862 v Neveklově z chudých rodičů. Na křtu sv. dostalo se mu jména Jan Nep. Poznal málo tepla a lásky mateřské; bylo mu deset let, když zhasla svíce života matčina. Projeviv nadání k studiu, byl dán na gymnasium do Prahy, a to akademické. Po maturitě vstoupil do řádu premonstrátského — na Strahov. Dne 30. září r. 1880 ráno v kapitulní konventní síni generální opat Zikmund Starý oblékl jej v bělostné roucho svatonorbertské ještě s jinými a dal mu řeholní jméno Metod. Šest jich tenkrát bylo s novicem Metodem oblečeno, z nichž Metod byl nejmladší; a jistě netušil tehdy mladistvý Metod, že nástupcem opata Zikmunda, který ho oblékal, bude sám.

Bohoslovecká studia konal v Praze. Dne 19. října 1884 vykonal slavné sliby řeholní, dne 5. července 1885 byl vysvěcen na kněze a dne 26. července téhož roku slavil primici. Po vysvěcení poslán byl za kaplana do poutního místa Sepekova, kde po prvé počal kněžsky působiti. Zanedlouho přeložil jej generální opat Zikmund Starý za kooperátora a českého kazatele do Jihlavy, kde setrval 16 let. S tělem i duší, s láskou opravdu apoštolskou věnoval se svému povolání jako kněz-řeholník. Tehdejší česká menšina v Jihlavě měla v něm vydatného menšinového pracovníka. Vyučoval i češtině jako suplující profesor na jihlavské německé reálce. Snažil se a toužil povznést duchovní život.

S lítostí v srdci cítí a pozoruje, že tehdejší česká homiletika nestojí na své úrovni, ano že je víc než zanedbána. Na popud nynějšího děkana pelhřimovského magra B. Vaňka pokusil se povznést českou homiletiku. Učí se francouzsky, aby mohl studovati nejslavnější francouzské kazatele, jezdí do Paříže, aby z osobních dojmů čerpal náměty k svému záslužnému dílu. Nejpopulárnějšího francouzského „krále kazatelů“, dominikána P. Henri-Dominique Lacordairea překládá, vydává jeho konferenční řeči v rouše českém. Vydal první díl a nemohl ho prodati. A proto již chtěl i homiletické své pero odložit, když přispěchal msgr Vaněk na pomoc povzbuzujícími dopisy a myšlenkou založit homiletický časopis „Kazatelnu“. A tak premonstrát Metod Zavoral stojí u kolébky „Kazatelny“. S ním to byli: Jindřich Š. Baar, Sigismund Bouška, Bláhovec, Eisler, Dostál-Lutinov, P. Alois Jemelka, Vladimír Hornov, msgr dr. Rudolf Horský, msgr Ant. Melka, Ledinský, dr. Lang, Rouček, msgr Skočdopole, Ant. Thein, msgr B. Vaněk, Skalský, Wolf, Koudelka, dr. Isidor Zahradník. Kapitulár Metod Zavoral studuje i anglicky a španělsky, aby i odtud přinesl českému kněžstvu vzory světových kazatelů a tak zaséval do cizokrajných zahrad nové obzory. Překládá a i sám samostatně tvoří. Vydal i knižně již i jako kooperátor v Jihlavě svá kázání i později jako opat. Jsou to: „Nedělní řeči“, později „Sebrané promluvy duchovní“, „Vírou ke štěstí“, „Kristus a církev“, „Promluvy o sv. svátostech“, „Kredo“, „Příležitostné promluvy“, „O nejsv. svátosti oltářní“ a j. V některých svých dílech loyálně odvolává se k Deplaciovovi, Gebierovi, Bougandovi, Sobymu, Lacordaireovi a j., ale znalci tohoto neuznávají. Vzal-li něco z nich, je to roub vzatý z košaté koruny a štípený na vlastní kmen a podporovaný vlastním teplem, a to tak, že vám sype již hned zralé plody do klína.

Sám hleděl a snažil se připodobnit se oněm velikým vzorům. Zde měl úspěch největší, neb stal se nejlepším současným duchovním řečníkem českým. Nestal jihlavský chrám sv. Ignáce pojmuti jeho posluchačů. Při jeho promluvách je dodnes v chrámě ticho, ticho posvátné, když jeho lahodný, melodický hlas zní velebnými prostorami. A takové je to hřejivé teplo. Kdekdo v kostele jest upoután. Žádná obhroubnost, samá jemnost a inteligence dýše z bytosti jeho. Žádné násilné stržení pozornosti, nic takového, Metod Zavoral upoutá vždy posluchače jejich vlastním srdcem, jejich své-

domím a smýšlením. Řeč jeho plyne jako hudba. „Bílému orlu“ strahovskému nestačí uchvátiti davy jen přednesem, ale i obsahem, nejde mu o nadšení chvilkové, jež zítra zhasne; donucuje všechny posluchače, aby při všech svých jiných denních starostech vezdejších sledovali všechny jeho řeči, celou nauku křesťanské pravdy, zkrátka přikovává ke své kazatelně. Vychází od základů a staví balvan za balvanem, až dospívá vrcholu. Promlouvá rád o Ježíši Kristu, probírá všechny hlubiny jeho vtělení, dokazuje s nevylicitelnou silou, láskou i skvělostí jeho božství. Myšlenky jeho jsou tak vznešené, hluboké, mistrnou formou předneseny, že posluchači necítí se ani hodni jich poslouchati. Posluchače zvedá do výší nikdy ani netušených, na vrcholy, kde duši pojímá závrať; co nepoví slovo, dopoví jeho pohled.

Jest velikým znatelem duše lidské i všech záhybů lidského srdce. Davy při promluvách jeho cítí se býti mimo hmotu a zemi, výmluvný kazatel — „český Lacordaire“ — vynáší je ve svět nadhvězdny a odtamtud zraky víry učí věřící se dívati v pomíjející nížiny země. Bůh žehná jeho práci, přecasto již déšť milosti boží napadal v brázdu, již vyoral v hříšné duši — a mnohý nevěrec osvěcen vyznal u nohou jeho ve zpovědnici vinu svou. Ale i ti, co tak daleko nedošli, aspoň již nedovedou posmívati se sv. církvi, která má tak veliké obhájce, a dovedou se pak s úctou dívati na ty, kteří plni víry mají sepjaté ruce a se modlí. Ale stalo se, že i ty, kteří ne lehce se poddávají, přece ohnivý šíp Zavoralovými promluvami zasazený jemně „ranil“ a že dříve nebo později klekli k nohám jiného zpovědníka, třeba méně populárního, kterému by se nikdy možná nepodařilo promluvami „raniti“, ale který třeba obdržel milost boží, že dovede otcovskou rukou, balsámem útěchy, lásky, odevzdanosti raněné duše hojiti a do náručí božího přivesti. Tajemstvím uchvacujících promluv Zavoralových není ani výmluvnost, ani geniálnost, ani znalosti jeho, ale jest jeho hluboce procítěná, vroucí láska ke Kristu, kterého „bílý orel“ strahovský miluje, jak jen velké svaté duše jej milují. Zvláštní je jeho forma, ta se nedá ani opakovati a nedostižitelný jest i jeho sloh. Tak se uplatnil v homiletice české, že získal jméno velikého reformátora českého kazatelství.

Po šestnáctiletém působení v Jihlavě byl povolán věhlasný kazatel, redaktor Metod do konventu na Strahov. V září r. 1905 umírá

generál řádu premonstrátského „Dominus premonstratensis“, opat strahovský Zikmund Starý; kapitulár Metod Zavoral zvolen do direktoria, které v době uprázdnění stolce opatského vede správu opatství. Kandidátů na uprázdněný staroslavný stolec opatský bylo mnoho. Vyslovovala se tehdy jména převora Lohelia Schmidta, probošta svatokopečeckého, spisovatele Bohumíra Hendla, kapitulára Brunona Sauera (*básníka Františka Kyselého*), populárního tribuna lidu dra Isidora Zahradníka, býv. prvního československého ministra železnic.

Dne 24. ledna r. 1906 konala se volba opatská. Den ten zůstane povždy v dějinách kanonie premonstrátské zlatě zapsán; ne snad jen proto, že dne toho svobodnou volbou bílí kanovníci strahovští rozhodli, kdo bude jím v čele, ale zlatě proto, že v den ten zvolen za opata kněz, který pak svým životem, činností, zásluhami, významem jako opat vřaděn mezi největší jedince, které nejen kanonie strahovská, celý bílý řád, ale i vlast má a jehož jméno s úctou i od odpůrců je vyslovováno. V noci před volbou jeden ze všech to snad myslel nejupřímněji, neb u hrobu zakladatele řádu sv. Norberta v chrámě strahovském se modlil, prosil, aby Duch sv. řídil bratry při tak důležité volbě a aby ten, jenž zvolen bude, byl opatem nejlepším, který kdy jen na stolci tom vládl. Netušil tehdy v tiché, posvátné noční adorační chvíli, že bude jím sám. Druhý den, 24. ledna byl zvolen za opata strahovského dvoutřetinovou většinou již v prvním skrutiniu celou kapitulou. Zvolením byl sám nesmírně překvapen a nemohl se hned z prvního dojmu probrati. Usedl na stolec opatský svěží, pln ideálů, s neobyčejnou inteligencí a něžným, citlivým srdcem. „Jaký asi bude?“ tázali se zvědavě mnozí.

V úvodní promluvě k bílým svým spolubratřím po volbě zdůraznil, že bude usilovati o to, aby oni i ti, co teprve v budoucnu přijdou, s klidným svědomím před Bohem mohli jednou říci, že Metod byl opatem dobrým. Ježto nebyl zdraví pevného, přál si, aby Bůh dopřál mu aspoň pět let života, aby mohl milému Strahovu dát, co touží ze Strahova učiniti jeho citlivé a vždy šlechetné srdce. Opatským heslem si vyvolil: „Láska vše přemáhá.“ Jako otec a ochránce kláštera napravoval, co se mělo napravit, a pokládal základy k dokonalejší, vyšší ještě úrovni církevní i národní celé kanonie. Nikdy nezapomněl, že i sám vyšel z nejchudších lidí. Věděl,

že jeho svatou povinností i jako opata jest pomáhati řádu, církvi, ale i národu a lidu. Snad jako první z kněží českých pochopil nejlépe vznešené snahy svatého papeže Pia X., protože již dávno před pontifikátem Piovyým šel ve směrnicích jeho. Chtěl a toužil učiniti lid spokojeným a šťastným; tím pak bude teprve tehdy, pochopí-li Krista-Hostii, jak opat Zavoral sám se vyslovuje. Zůstává proto i jako opat na kazatelně, na které se ještě více rozvíjí, a první zakládá pravidelné měsíční adorační pobožnosti na Strahově, na nichž pak promlouvá až dosud s nadšením neztenčeným, láskou neuhasínající, s obětí neúnavnou. Jsou to pravé duchovní hody a dostaveníčko i vysokých vzdělanců. Jaký apoštolský význam mají tyto jeho promluvy vždy v přeplněném chrámu i jinde, jen věčnost sama je schopna je oceniti. Nekáže opat dr. Zavoral jen na Strahově, promlouvá na všech místech vlasti. Jako opata vítá jej Velehrad, tam před slovanými novináři pronesl řeč, kterou otiskla i daleká cizina, vídá jej poutní místo sv. Kopeček, sv. Hostýn, v Brně měl několikadenní konferenční řeči v přeplněném kostele a arcidiecése olomoucká jen jeho uznala za hodna, aby promluvil v metropolitním dóme sv. Václava v Olomouci nad rakví velikého arcibiskupa, tatíčka dra Antonína Cyrila Stojana, světce zesnulého v pověsti. I Slovensko ho zná dobře; mluvilť při svěcení prvních tří slovenských biskupů. Osvobozené Hlučínsko pozvalo si jej jako světitele nového svého chrámu. Jest přemnoho měst v celé vlasti, která ho hostila v přeplněných chrámech jeho nejlepšého duchovního řečníka českého vůbec. Na pražských středních školách před válkou upozorňovali profesori své žáky: „Chcete-li věděti, jak se mluví nejsprávněji česky, a chcete-li slyšeti nejkrásněji česky mluvíti a klasického řečníka, jděte v neděli do strahovského kostela; káže tam opat Zavoral.“ Ale i k spolkům, studentstvu, mládeži, mariánským družinám, Orlům s nevšední ochotou promlouvá bílý opat dr. Metod Zavoral a světí jim prapory. Při sjezdu všech Mariánských družin před válkou byl i předsedou.

Toť bílý opat dr. Zavoral jako *kazatel*. Což teprve charita, ta nemá většeho šířitele, pomocníka a rádce nad něho. „Otcem slepých“ zovou jej ústavy na Hradčanech a Seyvalterova útulna slepých dívek v Praze III., na Kampě — jest jejich protektorem. Jako lidumil a neúnavný podporovatel všeho dobrého patří k nejprvnějším, jiní sbírají tisíce, on rozdává obyčejně skrytě; o tom

psáti, bylo by třeba knihu celou vyplniti. Od let jeho opatování není u nás činu kulturně vlasteneckého, náboženského, aby na něm opat dr. Zavoral neměl podílu. Je velikým mecenášem a lidumilem.

V českém oddělení na eucharistickém kongresu ve Vídni je z nejčelnějších pracovníků. Eucharistický kongres v Americe vítal jej před válkou jako zástupce českého národa, s národní poutí r. 1912 odjíždí do Lurd jako její protektor.

Opat dr. Zavoral neodpočívá, stále pracuje. V práci zastihla ho i lítice válečná. V strahovském lazaretě umístění rumunští ranění — bílý opat k vůli nim učí se i rumunsky, aby jim mohl sloužiti. Netušil, že kladl základy k nynějším česko-rumunským stykům. Dodnes Rumuni, kteří zavítají do Prahy, jdou nejdříve k opatu dru Zavoralovi, jest jim z Čechů nejmilejší.

Jen za jeho zkušeného vedení prožil šťastně klášter dobu válečnou. Nadešel převrat. Opat netušil, že doba ta přinese i jemu mnohé bolestné chvíle a zkoušky. Církev katolická byla v době té bez vůdce, opat dr. Zavoral to byl, který ihned bystře vystihl situaci. Pobídl kapitulního vikáře a děkana, biskupa megra dra Jana N. Sedláka a odjel s ním do Národního výboru, aby projevili jménem církve, vysokého i nižšího duchovenstva radost nad osvobozením národa. Tehdy celé říše se bortily, požáry zuřily, jejichž plameny zasáhly kolikrát i do kanonie, v jejímž čele opat dr. Zavoral byl a jest dodnes. Ve chvílích pro Strahov nejkritičtějších, nejvážnějších, je to opat dr. Zavoral, který si zasloužil a vždy ponese v dějinách kanonie titul „zachránce“, a ne, jak někdy v prvních dojmech myslel, že je opatem strahovským posledním. Lid, jsa opojen ostrým větrem svobody, chtěl zrušit i klášter strahovský, ze staroslavné nejkrásnější knihovny světa i konírnu chtěli učiniti (*komise vojenská s ministrem národní obrany v čele již vyšetřovala terén!*). Byl to opět bílý opat dr. Zavoral, strážce, který nelenil a nebal se a odvrátil nebezpečí hrozící po úmorném úsilí.

V bouřlivé, kvasící nejisté době vstoupila katolická delegace i do revolučního Národního shromáždění; vůdce její, nynější prelát, apoštolský protonotář, ministr dr. Jan Šrámek, přišel a vybídl opata dra Zavorala, aby vyhověl přání delegace a vstoupil do Národního shromáždění. Co práce a úsilí vynaložil prelát dr. Šrámek, než přiměl vsí mocí zdráhajícího se opata vstoupiti na kolbiště politické, zmínil se sám nejednou. Jakou vážnost, úctu i u nepřátel

získal si dr. Zavoral v horkém revolučním Nár. shromáždění, i později jako předseda klubu v senátě i jako neúprosný obhájce zásad katolických, je dosud v čerstvé paměti. Klášter strahovský stal se místem, kam sjíždějí se církevní, politické i zahraniční osobnosti. Nejen členové Nár. shromáždění, ministři všech politických stran, ale i bývalá „Pětka“ konala nejednou své porady v pohostinných zdech sionských; apoštolští nunciové msgr. dr. Klement Micara i msgr. dr. Francesco Marmaggi byli a jsou dosud intimními přáteli bílého preláta. Ba i sám prezident republiky dr. Masaryk poctil ho svou návštěvou. Z cizích vynikajících hostů byli tu rumunský následník trůnu, nynější král Karol, rakouský spolkový kancléř dr. Ramek, ministerský předseda a ministr zahraničí král. Jugoslávie Pašić, kardinál z Říma Sincero, vyslanci v Praze a mnozí jiní.

Jeho veliká znalost jazyků způsobuje, že jeho vliv sahá i za hranice. Jaký význam v zahraničí má jeho osobnost, projevil již v době jubilea šedesátin sám tehdejší předseda vlády dr. Eduard Beneš. Roku 1924 na eucharistickém kongresu v Amsterdamě podaly zprávu tamější časopisy o jeho zdařilém vystoupení a přinesly i jeho podobiznu; ale myslím, že nejlépe jeho úspěch i význam zahraniční vystihuje tato okolnost: Téhož roku dlel na léčení v Karlových Varech papežský legát na eucharistickém kongresu v Amsterdamě kardinál Vilém van Rossum. V rozmluvě tento vysoký církevní římský hodnostář, kardinál-prefekt propagandy, dotknuv se i otázky církevní v československé republice, prohlásil mimo jiné: „Měl jsem různé názory i obavy, ale poznáv letos v Amsterdamě opata Zavorala ze Strahova, změnil jsem je. Mají-li kněží českoslovenští takové representanty, nemožno se o jejich budoucnost vůbec bát.“

Jako senátor nezapomněl nikdy, že na předním místě jest otcem kláštera. Bylo to právě před osmi lety, když kanonie strahovská oslavovala jako každý rok jubileum volby svého opata-strážce. Byla hostina, přítomni apoštolský nuncius Micara, ministři prelát dr. Šrámek a dr. Dolanský, kanovník metropolitní msgr. dr. Hanuš a mnoho jiných. Vše bylo v náladě slavnostní. Jen opat dr. Zavoral věděl, že někdo chybí. Nikdo ani nepozoroval, když opat se vzdálil a odešel do nemocničního pokoje klášterního, kde v těžké nemoci po zaopatření svátostmi umírajících ležel klerik řádový. Opat jej navštívil, potěšil — vpravdě zlaté otcovské srdce. Jeho citlivé

srdce cítí nejvíce s nemocnými. Svého klerika-sirotka, kterého umístil k zotavení u sestřiček v Slatiňanech, přijíždí jako opat navštívit. Jiný člen z řádu leží těžce nemocen po operaci oční ve Všeobecné nemocnici. Nebylo dne, aby ho opat nebyl navštívil. A byl to člen, který z osobních důvodů nelnul k opatovi, ale ten pak, poznáv nezištnou, vpravdě otcovskou obětavost a lásku opatovu, řekl svému knězi několik hodin před svou smrtí: „Věř, nevěděl jsem, že náš opat má tak zlaté srdce, teprve nyní mám ho nesmírně rád a vše bych mu rád oplatil; nevíme mnozí v řádě, koho máme.“

Dr. Zavoral — pravý to otec kláštera.

A takových obrázků a ukázek bylo by možno ukázat více. Jindy italský král vyznamenal jej řádem koruny italské, rumunský král velkodůstojníkem „Rumunské hvězdy“ s meči I. tř. Vyslanci dotyčných panovníků ozdobili jej slavnostně v prelátském sídle. Po slavnostním okamžiku osaměv, odebral se do své opatské kaple, poklekl a šeptal v tiché adoraci: „Ne mně, Pane, ale jménu svému dej slávu.“ Bývalý první ministr spravedlnosti dr. Soukup v Národním shromáždění pronesl, že poznal kněze, nejpřísnějšího strážce dogmatu, ale z úcty k němu kdekdo smekl v senátě klobouk před ním — byl to senátor dr. Zavoral. Jeho řečem v revolučním Národním shromáždění i v senátě naslouchaly plně obsazené lavice a jeho promluvení bylo zákonodárnému sboru svátkem. Proto přemnozí přáli si ho mít i v předsednictvu senátu; ale jen láska k Strahovu, že by mu byla znemožněna plná péče, kterou má a věnuje Sionu, odřekla.

Zasvěcencům je dobře známo, že stačilo pouhé jeho „ano“ a seděl by na nejvyšším církevním stolci v československé republice. Bohoslovecká fakulta staroslavné university Karlovy přihlížejíc k velikým jedinečným zásluhám jeho v reformě české homiletiky slavnostně jej v jeho sídle, v residenci opatské na Strahově, povýšila na čestného doktora bohosloví, což veškeré kněžstvo přijalo s upřímnou radostí s poukazem, že této hodnosti a pocty mělo se dostat tak vynikajícímu opatovi již mnohem dříve.

Maje úmysl prohloubiti styky česko-rumunské a seznámiti Rumuny s naší literaturou, přeložil bílý opat dr. Zavoral i „Babičku“ od B. Němcové do rumunštiny vedle jiných spisů. Za to král. rumunská akademie jmenovala jej svým členem. Vděčnost Rumunů nenechává se uspati a vláda bukureštská úředně zve jej jako svého

hosta. Bílý opat dr. Zavoral vyhovuje pozvání a za to mu Rumunsko přichystalo uvítání, jakého se dosud nedostalo žádnému Čechu tak upřímně v zahraničí. Opat dr. Zavoral projíždí Rumunskem jako triumfátor. Z nařízení vlády všade, kamkoli opat dr. Zavoral přijel, bylo prázdné na všech školách a mládež od nejmenších i studentů universit nevyjímajíc, zúčastnila se všade nejslavnějšího uvítání velikého přítele svého, bílého opata dra Zavorala. Ve válečném přístavě na počest opatovu defilují veškeré lodi a jsou uspořádány i námořní manévry. Na trvalou počest města rumunská, kam opat zavítal, nejen ulice, ale i náměstí pojmenovala jeho jménem. Několikrát obědvá s hlavou země, s králem Karolem. I r. 1930 v říjnu znova musel do Rumunska do Kluže, kde universita jeho a královnu promovala čestnými doktory filosofie.

Američtí Češi s nadšením poslouchají jeho řeči na eucharistickém sjezdu v Chicagu, eucharistický sjezd v Karthagu vidí jej v čele československých poutníků. I v Římě těší se mimořádné pozornosti, vždyť již 28. srpna 1922 papež Benedikt XV. vyznamenal jej biskupským pileolem. Po zvěčnělém kanovníku msgru dru Jos. Hanušovi zvolen do stálého výboru pro eucharistické sjezdy, jehož stálým předsedou od založení jest biskup namurský, premonstrát dr. Heylen.

Snaha západních premonstrátů zavést původní přísnost v celém řádě nalézá v něm jako v generálním visitátorovi účinného podporovatele. Spoluzakládá novou kolej premonstrátskou v Římě, do níž vysílá své kleriky na studia, a postupně uvádí v život původní přísná pravidla řádová ve svém opatství.

Na podzim r. 1930 oční jeho choroba dostoupila vrcholu a byla nutná nebezpečná operace; ta skončila se bohudíky k radosti všech velmi dobře a zrak opata všemi tak hluboce váženého a vřele milovaného zachráněn. Jistě modlitby bílých sestřiček a jemu velmi oddaných školských sester sv. Františka byly tak vyslyšeny.

A co říci o jeho umělecky jemně vytríbeném vkusu, kterého použil při opravě opat. chrámu strahovského, což učinil tak, že chrám ten patří k předním skvostům chrámových v republice. I ústřední topení zavedl v kostele. Prázdné věže chrámové vyplnil novými, krásně zladěnými kovovými posly, jejichž stříbrné zvuky lahodně se linou nad Malou stranou i petrínskou strání a mísí se do kovové hudby pražských zvonů.

Jako hoch byl přítomen slavnosti přenesení ostatků sv. Norberta na Strahově. Netušil tehdy, že při příští oslavě sv. Norberta za padesáte let, kdy se jen slavnost ta koná, bude jím přítomen ne již jako účastník, ale bude je pořádati, státi jím v čele jako opat. Za jeho vedení oslavy ty zdařily se skvěle, že o nich i cizina podávala zprávu velmi bohatou.

Jeho členství v Národní radě české, jeť místopředsedou, Červený kříž, Masarykova liga, Mariánské družiny a m. j. svědčí o všestranné jeho práci a zájmu. Zajímá se i o periferii Prahy, světlí základní kámen nového kostela ve Vršovicích a jinde.

I veškeré duchovenstvo má v něm velikého přítele, velmi rád je u sebe otecky vítá a s nadšením rád promlouvá k shromážděnému ve vytopeném a ozdobeném chrámu a spolucítí plně strasti i bolesti života knězova.

Není naprosto možno, ani jen letmo dotknouti se všech tyčných bodů jeho významu, zásluh, ctností, charity a podobně. Vždyť jména jeho s úctou vzpomínají a oceňují denní listy, nestojící vždy na straně církevní nejen v naší republice, ale i za hranicemi. Jisto jest již nyní, že v bílém opatu dru Metodu Zavoralovi vyplula opět velká hvězda na českém kněžském nebi ve 20. století; byl jí vedle jiných dnes žijících veliký apoštol-biskup královéhradecký Edvard Brynych, byl jí olomoucký metropolita „tatíček“ dr. Ant. Cyril Stožan a jest jí bílý opat dr. Zavoral. Jen jeden stín na vznešené jeho osobě nalezen; vzdálí-li se s některého pole své činnosti, jest bolestně citelná a patrná jeho nenapodobitelnost a nenahraditelnost. Bílý opat dr. Zavoral stal se svým životem velikou ozdobou, chloubou, ano klenotem českého kněžstva, o němž je dnes již jisto, že ještě zjevněji zářiti bude i tehdy, až bude i v Bohu žíti. Bílý opat dr. Zavoral vždy odmítá „dým“, že škodí jeho očím, a poukazuje, aby nebylo od něho čekáno víc, než co dovede. Pětdvacetileté opatství nám jasně dokazuje, co skutečně dovedl a dovede. Lásku má v srdci, s láskou sil, s láskou pracuje a tu nutně sklízí lásku, a to v míře přehojné. Sklízí i lásku lidu, jímž je tak vroucně milován, vážen, ano zbožňován. Různá jeho jubilea jsou toho důkazem!

Již r. 1912 v jubileu abrahamovín sepsal k jeho oslavě věhlasný básník P. František Zák T. J. velkolepou báseň. Roku 1922 v jubileu šedesátin celá Praha sešla se na slavnostní večer na Slovan-

ský ostrov, kde projeví nej přednější vůdcové a representanti katolicismu, čím je „bílý orel“ strahovský dr. Zavoral. Oddanost členů řádu sv. Norberta projevila se nejednou. Roku 1922 darovala mu kanonie se svým převorem Cyrilem Strakou drahocenný pontifikální prsten a roku 1931 převor Prokop Pittermann jménem konventu strahovského odevzdal mu jako dar nádherně zdobenou mitru — s vyšívanými obrazy patronů jeho, sv. Jana Nep. a sv. Metoděje. Jeho požehnaná činnost došla ohlasu až ve Vatikáně; v srpnu roku 1922 blahopřál telegraficky a žehnal sv. Otec Benedikt XV. a 23. ledna 1931 v předvečer jubilea došel z Vatikánu telegram tohoto znění: „K dovršení 25. roku od převzetí úřadu opatského Tobě z otcovského srdce blahopřeje vznešený velekněz a všeho štěstí Ti na Bohu vyprošuje a láskyplně uděluje Tobě a řeholní družině Tvoji apoštolské požehnání. Kardinál Pacelli.“

Známkou požehnaní božího bývá někdy dlouhý věk dle slov: „abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi“. A opat dr. Zavoral za 489 let, co bílí kanovníci sv. Norberta na Strahově působí, je opatem šedesátým osmým a z nich je, pokud z direktoria kanonie lze vypočísti, teprve sedmý, který slaví dvacáté páté výročí opatské. Průměrně jednou za 114 let Strahov slaví takové jubileum, neb průměrně připadá na jednotlivého opata 10 let a dva měsíce. Opat-jubilanti byli: pátý opat Adam z Bertolic (1194 až 1219) dvacet pět let; čtyřicátý sedmý opat Jan X. Lohelius (1586 až 1612) dvacet šest let, pozdější to český primas a arcibiskup pražský; jeho nástupce čtyřicátý osmý opat Kašpar II. z Kvestenbergů dvacet osm let (1612—1640); padesátý šestý opat Marian Hermann (1711—1741) třicet let; šedesátý čtvrtý opat Jeronym Zeidler, který čtyřikráte byl rektorem pražské university a zastával své místo 36 let (1834—1870), a šedesátý osmý, předchůdce jeho Zikmund Starý, který dne 2. října 1883 ve Vídni byl na nunciatuře papežské zvolen generálem řádu. Vládl v letech 1879—1905. A od 24. ledna 1906 slavnostně uveden na staroslavný stolec opatský dr. Metod Zavoral a dne 11. února 1906 kardinálem Skrbenským v arciopatském chrámu strahovském na opata požehnan.

Není jistě divu, když je zřejmé u něho požehnání boží, ani není překvapující, že v době jeho jubilea v duchu oči k nesečtení zalétají vždy k strážci českého Siona a kdy z celých oddaných duší svých i vděčných srdcí svých děkují Bohu za to, že takové hvězdě kněž-

ské nám opět jednou dal vyplouti. Vždyť i francouzský časopis pařížský napsal letos, že opat dr. Zavoral je z nejskvělejších representantů českého katolicismu, osobnost světového rázu a z nejlepších duchovních řečníků vůbec. Kázal i francouzsky a sklídl neobyčejný podiv v Paříži. Těch, co opata dr. Zavorala znají, je mnoho, ale je přemnoho, nesmírně mnoho, kterými je tolik ctěn a upřímně milován. Nesporně upřímné jsou i modlitby — útoky k Bohu, aby ještě dlouho až do nejzazších hranic kněžského pozemského žití byl k radosti všech, ale i k prospěchu bílého řádu, církve, vlasti, národa zachován.

Oddanou úctu k bílému opatu k jeho jubileu vyjádřil básník Fr. Žák S. J.:

Ó, drahý otče náš a oslavenče milý,
co chudé rty mé skromně promluvily,
jen stín je toho, co nám v nitru vře.
Vždyť sotva kdo je lidem milován
jak ty a cit ten nikdy neumře.
Jen Bůh můž' změřit velkost zásluh tvých.
Chcem modlit se, dej odplatu ti Pán,
dej Ježíš tobě hojně z darů svých
a Maria tě blažíž v srdci tvém
nejlíbeznějším svým úsměvem.

Zas víří vůkol vášní zápasy
a nevěry se vlny bouřně dmou,
zas cizích bludů zhoubné ohlasy,
nám bratry proti bratrům zhoubně štvou.
Ty v čele Sionu jak hvězda míru,
jak bílý anděl stojíš s ratolestí,
a pravda-li, že v prudkých vášní víru
moc nejsilnější čistá láska jesti,
ta láska, která srdcem hřeje,
ta, jejíž chválu sv. Pavel pěje,
pak v bojích, jimiž štvána církev, zem,
ty budeš velkým, slavným vítězem.
A to buď naším blahopřáním dneska —
i tobě, otče, nejmilejším snad —

by pod tvou péčí kvetla země česká
zas vírou, v níž je ideálů sad,
a ctnostmi, které národ každý činí
vždy čestným, silným, sjednoceným též.
Ty otče, který více nežli jiní
k té metě krásné zdárně pracuješ,
se budeš proto více radovat,
až církev, vlast se zaskví spanilostí.
My jméno tvoje budem jmenovat
vždy s úctou, jakou srdce dítek hostí,
a s láskou, která patří zásluhám.

Bůh žehnej ti a zachovej tě nám
na dlouhá léta ještě při zdraví.
Ať roste zatím palma, kterou pozdraví
tě jednou Ježíš se svou svatou matkou.
To ovšem nádhernější bude den,
než tento náš, ač též nám těchou sladkou.
Buď, otče, tisíckrát pozdraven!

Alois Dostál:

Jan Rozumec.

I.

Opět jeden rodák stěhoval se do venkovského většího města Domavic. Bylo tak v obyčeji. Obyvatelé k sobě lnuli, rodné město milovali. Děkanem v městě byl jenom rodák, měšťané volili ho z tera; učitelé se tlačili domů, tajemník měl za choť místní dceru, jinak by neobstál.

Ale usazovali se tu i pensisté, kteří jinde mnoho roků působili a na odpočinek šli do Domavic. Měli tu příbuzné, hodně známých a milé vzpomínky je poutaly k městu. Stále několik jich konalo procházky do okolí, bohatého krásami přírodními i do blízkých lesů. Domáci si jich vážili, přednost jim dávali, ochotně opatřili jim byty s vyhlídkou na náměstí nebo do sadů, jak si kdo přál.

Budiž ke cti Domavic potvrzeno, že měšťané nevolali pensistů-rodáků pro dědictví po nich, pro peníze, ale že je chtěli mít mezi sebou. Vždyť některému nepřála štěstěna, aby si hodně nastrádal, aby se obohatil, a jiný to, co jako podíl před lety odnášel, vyčerpал a časem přisadil. Ovšem, přistěhovali se též zazobaní, kteří něco zanechali příbuzenstvu, učinili nadace a hojně podporovali chudinu na konec svého života.

Na podloubí nedaleko děkanského chrámu co neděli setkali se tři měšťané již úctyhodného stáří, aby porokovali o záležitostech osobních i města se týkajících. Měli obsazen dřevěný sloup, na němž podloubí spočívalo. Takových sloupů zde byla řada a pocházely z dob, kdy se porážely stromy několik staletí staré a k jejichž objetí bylo třeba nejméně paží tří mužů.

„Tak dostaneme sem vzácného rodáka,“ sděloval vysoký, suchý muž oholené tváře, silně prokvetlých vlasů, vážných rysů. Byl to tkadlec Vránek. Kolem Domavic posud pěstoval se len, tkalců bylo tu třeba. Vránek uměl tkáti i ubrusy na stoly.

„Koho myslíš, Šimone?“ hned se tázal naproti stojící Paroubek, řezník, který však už nevysekával, ale sháněl po dědinách synovi na krám drobný dobytek. Byl zavalitý, pomalý, masitý, s těkavýma očima, jenž stále naskakoval jako potrhlý.

„Švárovi již připravují byt,“ vážně oznamoval Kverek, jenž také vstoupil na odpočinek, předav pole dětem a vyhradiv si dostatečný výměnek. Byl starší než druhové, měl vysedlé lopatky, jak se kdysi opíral o rádlo. Šat na něm přímo visel. Ten opíral se o sloup a snad nejvíce potřeboval toho opěradla. Bylo o něm známo, že posud vydatně pomáhá synkovi v polaření.

„Poněkud brzo jde pan farář Rozumec do pense,“ uvažoval dlouhý Vránek.

„Jaký farář!“ utrl se rozhořčeně Kverek.

„Biskupský noťář, osobní děkan.“

„A ještě výše,“ nazvedl ruku řezník Paroubek. „Nedávno bylo ve Stráži od Domavic, že Jan Rozumec byl jmenován konsistorním radou. Tak tomu jest!“

„Hleďme,“ divili se druhové, „tak vysoko to posud žádný duchovní z našeho města nepřivedl. Tedy rada. Kolikátý u nás? Hejtman jest rada, soudce také rada a teď i Rozumec. Kolik mu asi jest?“

„Mezi šedesátkou a sedmdesátkou. V hlavě to nenesím, ale mám doma i jeho stáří zaznamenáno.“

O Kverkovi bylo známo, že má seznam rodáků, kteří nějak vynikli, že zapisuje i takové, kteří vystudovali na gymnasiu, každého úředníka, kaplana, učitele, že při jméně poznamenává věk, hodnost, zaměstnání. I z radnice se na něj obraceli, dotazovali se a mnohdy mohl dáti určitou odpověď.

„A proč šel do pense? Když jsem ho posledně viděl, byl zdrav jako křen.“

„Také mohu něco o tom sdělit. Na patronátě uprázdnila se nejlepší fara, pan rada měl na ni nárok, zažádal, ale nějak se to pochuchalo, nedostal onoho místa; proto se rozhněval a zadal o pensi. Aby ho poněkud usmířili, jmenovali ho konsistorním radou.“

„A nese to něco?“ vyjel Vránek.

Kverek jako znalec se zasmál:

„Že tě něco takového napadne! To jako když se stane podvelitelem hasič.“

„Co na tom, pan rada toho nepotřebuje, něco si nahospodařil, dostane slušnou pensi, nikdo z rodu nečeká na dědictví.“ Při posledních slovech Paroubek se potměšile ušklíboval.

„Tak bude bydlet u sestry, u Švárové. Inu, má dosti místa, dům na náměstí, poschodí, zahradu. Nebude dětmi obtěžován. I živnost švagrova je nehlukná. Dobře volil, bude spokojen. Jinde by takového pohodlí neměl. I do kostela nedaleko, a kdyby si zajít chtěl na pivo, hostinec ob dům.“

Vránkovi přizvukoval Paroubek, jenž byl stejného mínění.

„Takový pán by si měl postavit vilu na předměstí a ne se krčiti v cizím. Tím by spolu zvelebil město,“ mínil Kverek. „Na rohu by se jednopatrová vila s parčíkem pěkně vyjímal.“

„Starší svobodní pánové již se do staveb neradi pouštějí pro — veselé dědice. A pak, kdo ví, má-li Rozumec tolik peněz,“ uvažoval tkadlec.

„Aby neměl! Nebyl nikdy útratou, příbuzenstvo nenaléhalo a pro město posud mnoho neučinil.“

Sousedé by se byli ještě bavili, ale na protější radnici odbíjela desátá. V děkanském chrámě sv. Václava počínají se velké služby boží a těch se trojice pánů zúčastnila co neděli. Trhli sebou, opustili stoletý sloup hrubě řezaný a pomalu kráčeli podloubím po širo-

kých kamenech z chrámu, vedle něhož stála vysoká zvonice, která byla turistům spolu rozhlednou po okolí.

I jiní opouštěli náměstí a podloubí a brali se do chrámu. Zůstala omladina domácí a venkovská, která tu promenovala. Ten, onen už byl v klášterním kostele na dolním konci náměstí, jiný půjde na půldvanáctou, zvanou také parádní mší svatou. Byla původně pro obchodníky a živnostníky, kteří v tu dobu zavřeli krámy a již měli volno. Venkov v neděli hrnul se do města, aby se opatřil zbožím na týden, aby sešel se s lidmi z okolních dědin a také se pobavil v některé hospodě. Rušno bylo na dlouhém náměstí, kde se ve stáncích prodávalo ovoce, lesní plody, zelenina i hotové šatky na děti, koše a hospodářské nástroje. Ale hlavní obchod se soustřeďoval na podloubích kolem celého náměstí, kde byly krámy stálé i na ten den stavěné u sloupů. Zvláště v zimě a za deštivého počasí se podloubí dobře osvědčovala.

Varhany bylo slyšet venku a ti, kteří právě šli vedle, ztichli před velebnými zvuky. Bednáři zde rozložení skládali nejdříve. Však už se nekupovalo. Bryčky odjížděly a v městě ještě zůstávali ti, kteří vykonají zpáteční cestu před polednem pěšky, nebo se zdrží v milé společnosti.

Také trojice měšťanů se rozloučila a popřála si dobrého chutnání při obědě. Ještě si řekli, že se k páté hodině sejdou na besedu „U zeleného stromu“, kde se scházeli co neděli. Potom se brali: Vránek k jediné bráně v městě, Paroubek směrem ke klášteru a Kverek na předměstí, kde bylo nejvíce rolnických usedlostí.

O příjezdu rodáka Rozumce do Domavic se roznmlouvalo i jinde v městě mnoho. Ovocnářka Pašková skýtala onu zprávu zákazníkům jako přídavek ke žlutým hruškám a modrým švestkám, jež prodávala na podloubí vedle hroznů vína, papšat a jiných plodů. Jsouc stále na náměstí a ve styku s lidmi, mnoho viděla a slyšela. Komu se co ztratilo, nejdříve se obrátil na tuto asi padesátiletou ženu, vdovu po místním strážníku, rodačku, s darem řeči a s mnohými zkušenostmi. Majíc po muži hubenou pensi a něco dříví, přizivovala se prodejem ovoce. Zнала své lidi, měla dosti odběratelů a zvláště takových, kteří chtěli něco zvědět. Mnohý koupené ovoce hned u krámu snědl za řeči s Paškovou. Proto měla kolem sebe vždy hodně pecek a okusků, které večer smetala.

„Tam je pilno,“ ukazovala na protější dům jednopatrový o třech

oknech a se štítem dovedně pracovaným. „Švárovi dostanou milého nájemce, pana děkana. Proto už před časem dali výpověď slečnám švadlenám. Inu, příbuzný musí jim býti milejší.“

„Tak už je to jisté? Přistěhuje se?“ tázala se panička, držíc talíř se švestkami.

„Do zimy je tady. Zažádal o pensi, chce si mezi námi, v rodišti, na konec života odpočinouti. Byl kdesi v polámaninách, na vesnici, kde není ani dráhy, kde lišky dávají dobrou noc.“

„Aspoň několik roků pobude mezi námi,“ přála paní Vísková tomu, s nímž chodila do školy a tančila o studentských zábavách. Ovšem později braly se cesty obou různým směrem.

„Celé patro mu sestra připravuje. Bude míti pěknou vyhlídku na náměstí. Jistě Švárová má při tom spolu na mysli, že bude do všech okolních kostelů světlo dodávati,“ usmála se ovocnářka.

Švagr Rozumcův byl totiž voskářem a mydlářem, jak napsal a veliká dřevěná svíce na domě nasvědčovaly. V městě měl konkurenta, jako snad každá živnost.

„Za panem děkanem se faráři potáhnou,“ dosvědčovala panička.

„Kdejaký řemeslník, každý v bytě měl práci, postavena nová kamna, natřeny rámy, omalovány stěny. Lidé si u Švárů podávali dveře. Pan děkan platí všecko. Inu, bude míti pěkné hnízdečko!“

„A hlavně, že bude ve svém rodišti, že se dostane z vesnice do města.“

„Také kus zahrady mu sestra přenechává. Prý jest zahradníkem a přiveze včelín. Inu vosk se Švárovi hodí dobře, aspoň budou od něho svíčky lepší. V klášteře plápolají a tekou.“

„A mýdlo také nemá nejlepší,“ přikládala polínko panička.

„Snad se voskář polepší, když bude míti takového vzácného nájemníka.“

Vísková vzpomněla, že má doma nutnou práci, také si uvědomila, že by zašla s ovocnářkou do klepů, proto pojednou ubíhala domů po podloubí, ani si nevšímajíc výkladů s látkami a rozličnými tretkami.

Pašková osaměla u svého krámků, jenž byl jako přilepen k sloupu. Z místa neplatila, ale musila dávat pozor, aby někdo nehrábl do pytlů u zdi. Kupec tu měl rýži a hrách, čočku a kukuřici. Upírala zrak na protější dům, kde zakrátko okny místo rozjevených hlav švadlenek měl vykukovati pensista Rozumec. Rodný jeho do-

mek byl na předměstí, sem se přivdala jeho mladší sestra Klára. Však prý jí Jan pomohl a věno její zvětšil, aby si ji voskář Švára vzal po delší známosti. Teď se mu odměňuje. Nikde by neměl takového pohodlí, tak pěkné vyhlídky. Do kostela se dostane i za deště suchou nohou, na podloubí se může procházeti, u domu vzadu prostírá se zahrada až k bývalým hradbám. Po těch zůstal pouze příkop místy překlenutý a kde bylo nevysoké ohrazení, dalo město nyní upravití procházky. Říkalo se tu posud na hradbách. Byl tu úzký, dlouhý park, slušně upravený, s lavičkami a v neděli přecházelo tudy hustě lidí, vděčně vzpomínajících na zesnulého purkmistra, jenž dal tuto promenádu zříditi, upravil potok a cesty vysypal pískem.

(Pokračování.)

Vladimír Hornov:

Obraz matky.

V síň tichou umělecké galerie
snil obraz ženy v šedi prosté roby,
vlas bělostný, jak sníh když skráně kryje
a jemných vložek závojem je zdobí.

Zrak plný něhy, lásky svatozáře
jí z očí linula a srdcem chvěla;
mně zdálo se, že z vlídné její tváře
dnů dětských zkazka ke mně zaletěla.

Dech tajil se a na rtu mřela slova.
Ty oči známé tak a úsměv sladký!
Jen jeden obraz tolik krásy chová —
ó, jistě, mistře, tvář jsi kreslil matky!

Chlad kolem vál — žal v jizbu tvoji sedl,
a obraz matčin ve snu zlatém plání
se k tobě sklonil, duši k nebi zvedl
a tvůrčí jiskrou dotkl se tvých skrání.

Let dětských vzpomínka, jež v srdci trůní,
tvou ruku vedla k mistrnému dílu
a z moci pochyb šel jsi na výsluní:
Jen láska dává duši tvůrčí sílu!

Tomáš Jos. Jiroušek:

Družstvo Vlast a encyklika „Rerum novarum“.

I.

Před vydáním encykliky „Rerum novarum“.

Hnutí křesťanskosociální vzniklo před šestačtyřiceti lety na Moravě založením čtrnáctideníků „*Dělník*“ a „*Der Arbeiter*“ v Brně.

Ke vzniku obou listů dal jsem podnět P. Placidu Janu Mathonovi, knězi řádu sv. Benedikta, tehdejší řediteli knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně, který podnět můj uvedl ve skutek. Dne 10. ledna r. 1885 vyšla první čísla obou předem uvedených listů. — Časopis „*Der Arbeiter*“ a „*Dělník*“ řídili jsme Mathon a já.¹⁾

Když křesťanskosociální hnutí a oba listy zakotvily mezi lidem moravským a noví propagátoři byli vychováni, odjel jsem z jara 1888 do Prahy, abych vyvolal hnutí křesťanskosociální zde. Podáři se mi to za pomoci redaktora „*Vlasti*“ Tom. Škrdleho a dra Rud. Horského, tehdejší předsedy Družstva Vlast a kaplana v Uněticích.²⁾

Nejprve založili jsme pomocí Václava Kotrby, majitele Cyrilometodějské knihtiskárny, při denně vycházejícím katolickém „*Čechu*“ „*Nedělní dělnickou přílohu*“, která po prvé vyšla dne 10. ledna r. 1891, a vycházela za redakce Tom. Škrdleho a mého hlavního spolupracovníctví až do konce roku 1893. V též čas účelu, aby „*Nedělní dělnické přílohy Čecha*“ připravily cestu pro „*Dělnické noviny*“ (které vyšly číslem 1. dne 1. září r. 1891), se úplně dosáhlo a „*Nedělní dělnická příloha Čecha*“ byla opět změněna roku 1894 v přílohu zábavnou.

Směr křesťanskosociální, jak jsme si jej P. Mathon a já v Brně

¹⁾ P. Placid Jan Mathon narodil se dne 24. února r. 1841 ve Slavětíně na Litovelsku a zemřel 28. července r. 1888 v klášteře v Rajhradě u Brna, kde jest i pochován.

²⁾ Tomáš Škrdle narodil se dne 9. září r. 1853 v Pleších u Kard. Řečice a zemřel 29. listopadu r. 1913 v Praze. — Msgre Th. Dr. Rudolf Horský narodil se dne 23. září r. 1852 v Kejích u Prahy a zemřel 22. prosince 1926 v Šárce.

při „*Dělníku*“ v letech 1885—1888 vytvořili, přinesl jsem roku 1888 i do Čech a vedeny jím byly jak „*Nedělní dělnická příloha Čecha*“, tak i „*Dělnické noviny*“. A co do směru křesťanskosociálního byli jsme my v říši rakouské prvními křesťanskými sociály, daleko před drem K. Luegrem a jeho antisemity, kteří křesťanskému socialismu učili se teprve po nás. My jsme měli v Rakousku první křesťanskosociální časopisy od roku 1885 a první křesťanskosociální sjezd ze zemí českých v Litomyšli ve dnech 8. a 9. září r. 1894. Ano, tak tomu jest. Dr. Karel Lueger a jeho antisemité konali první svůj křesťanskosociální sjezd (až za půl druhého roku po sjezdu našem) dne 5. ledna r. 1896 ve Vídni a prvním orgánem strany byl čtrnáctidenní list „*Die Freiheit*“, jehož 1. číslo ročníku I. vyšlo právě před jejich sjezdem, dne 1. ledna r. 1896 ve Vídni za redakce Leopolda Kunschaka. A doopravdy tento list až na Nový rok 1900 přejmenovali antisemité na „*Christlich-soziale Arbeiterzeitung*“.⁹⁾

Tak to bylo. A proto, když mně na schůzích některý sociální radikál vytýkal, že jsme antisemité a že napodobujeme křesťanský socialismus dra Karla Luegra, vždy rozhodně jsem se tomu opřel a vykládal jsem, že dříve než dr. Lueger byli jsme my v Rakousku prvními křesťanskými sociály a první křesťanskosociální stranou než dr. Lueger se svými antisemity.

Tolik na vysvětlenou.

S křesťanskosociálním směrem jak v otázce sociální, tak i v otázce dělnické měl jsem v letech 1885—1891 jak na Moravě, tak v Čechách hotové soužení — jak mezi katolickým lidem, tak i mezi mnoha kněžími. — „Neposlouchejte ho,“ říkalo se často lidu po straně i veřejně. „Slyšíte, říká o sobě, že je socialista, ovšem socialista křesťanský. Ale to je jedno, nic si na něm nevyberete. Socialista jako socialista — proto neposlouchejte ho!“ I schůze byly mi rušeny.

A tak to chodilo po dobu šesti let — od roku 1885 až do roku 1891, kdy vyšla dne 15. května r. 1891 sv. Otce Lva XIII. encyklika „*Rerum novarum*“ o dělnické otázce, v níž byli katolíci nabádáni k spolupráci při řešení otázek práce a společnosti. Tu teprve mnozí říkali: „Tak on ten Jiroušek měl přece pravdu s tím svým socialis-

⁹⁾ „*Zur Geschichte der Arbeiterbewegung in Oesterreich.*“ Von Dr. Franz Hemala. Wien 1907.

mem. Musíme si ho všimati.“ — A již se lépe pracovalo. Sám redaktor Tomáš Škrdle hned, jak mně spatřil při první návštěvě v sobotu dne 5. května r. 1888, požádal mne, abych mu napsal pro „Vlast“ něco ze svého pětiletého pobytu na Moravě — ale nic sociálního...

„A to právě vám chci do „Vlasti“ napsati o tom, jak křesťansko-sociální hnutí na Moravě pokračuje,“ odpovídal jsem mu na jeho obavy. Došlo k tomu ještě v témž roce. V měsíci září uveřejnil redaktor Tomáš Škrdle ve „Vlasti“ v V. ročníku můj článek „O vývoji a trvání křesťanského socialismu na Moravě“.

A článek ten se redaktoru Škrdlemu zalíbil tak, že mě ihned požádal: „Poslyšte, pište mi zprávy z křesť.-sociálního ruchu pro „Vlast“, a pak, co hlavního, vypracujte mi pořádné pojednání o socialismu. Vždyť až dosud nevíme, co vlastně ten socialismus jest a co znamená.“ Slíbil jsem tak učiniti a z jara r. 1890 podal jsem redaktoru Škrdlemu několik článků nadepsaných „Socialismus“, které v měsíci dubnu v témž roce ve „Vlasti“ počal uveřejňovati. A liboval si je a dr. Rud. Horský, předseda Družstva Vlast, též. „Je to pěkná studie,“ podotkl dr. Horský, když články prohlédl v rukopise. A články ty mají ještě dnes po 40 letech svou politickou i historickou cenu a je škoda, že tentokráte nevyšly tyto články samostatně.

Proč to všechno připomínám? Proto, abych poukázal v tomto jubilejním roce encykliky o dělnické a sociální otázce, že Družstvo Vlast bylo první v Čechách, které křesťanskému socialismu se naklonilo ještě před vydáním této encykliky sv. Otce Lva XIII., kdy křesťanský socialismus měl ještě více odpůrců než příznivců v katolickém lidu československém v Čechách, na Moravě i ve Slezsku.

Vyjímaje Družstva Vlast pro křesťanskosociální ruch nikdo u nás ani prstem nehnul, poněvadž socialismus v té době, v letech 1885 až 1890, sociálními výstředními radikalisty revolučního směru Jana Mosta každému se zošklivil, jak jej tito pobloudilci líčili.⁴⁾

Proto vzpomeneme-li celé minulosti nejen po stránce literární, ale i politicko-sociální, náleží Družstvu Vlast první zásluha, že to,

⁴⁾ Jan Most, knihařský dělník a sociálně anarchistický žurnalista, vydavatel v Londýně časopisu „Die Freiheit“, narodil se 5. června r. 1848 ve Vídni a zemřel dne 17. března r. 1906 v Cincinnati ve Spoj. státech severoamerických. Zklamán jsa ve svém anarchismu, žil několik let v soukromí, nevšímaje si hnutí sociálního.

co pak obsahovala encyklika „Rerum novarum“, již před jejím vydáním Družstvo Vlast ve svých časopisech hlásalo a připravovalo půdu učení encykliky uvedené.

A dnes vzpomínám těch zásluh Družstva Vlast jako účastník a zakladatel hnutí křesťanskosociálního v zemích českých. A Družstvo Vlast toho si zasluhuje plnou měrou.

II.

Družstvo Vlast vzpomíná sv. Otce Lva XIII. a sv. Otec žehná družstvu.

Již na začátku roku 1890 objevovaly se v novinách zprávy, že sv. Otec Lev XIII. pracuje o nové encyklice o dělnické a sociální otázce, ale určitého se nevědělo nic. Ani časopisy z Říma docházející nevěděly nic určitého.

Nuže a v té době, dne 12. prosince 1889 konalo Družstvo Vlast svoji památnou šestou výroční řádnou valnou hromadu, na jejímž konci, po vyřízení denního pořádku povstal zakladatel družstva a redaktor Tomáš Škrdle a líčil trudný stav sv. Otce Lva XIII. Prohlásil, že jej viděl roku 1888, tedy před rokem, dvakrát při mši sv. a při slyšení, a že od té doby s podivením sleduje, kterak vetřelý stařeček může unést břímě útrap, všech svízelností a protivností, které zednář Crispi (předseda italského ministerstva) mu připravuje. Redaktor Tomáš Škrdle sděloval dále, že je v těchto trudných dobách nutno, aby se synové vinuli k svému Otci a složili mu hold úcty, lásky a oddanosti a ujistili jej, že vše vynaloží, aby úcta k sv. Otci se v lidu zakotvovala a že se budou modlit, aby mu Bůh ráčil těžké a nesnesitelné břímě ulehčiti. Ke konci své řeči navrhl, aby předseda Družstva Vlast zaslal sv. Otci ve smyslu této řeči telegram. Návrh tento byl valnou hromadou jednomyslně schválen.

Telegram byl poslán kardinálu Rampollovi, státnímu sekretáři sv. Stolice v Římě, a byl tohoto obsahu:

Literární Družstvo Vlast, jehož účelem jest vědecké a krásné literatury katolické v zemích českých hájiti a ji rozšiřovati, ve valné hromadě své právě konané jednomyslně zamítlo snahy tak zvaného novohusitismu, jimiž svatá víra naše katolická se podvrací a práva svatého Stolce římského se porušují.

Setrávající v synovské poslušnosti a úctě ke svým nejdůstojnějším biskupům, kteří všichni jsou také převzácnými údy družstva našeho, všemožnou snahou, zvláště pak spisy toho domáhati se budeme, aby svatá víra naše katolická v zemích našich vzrůstala, kvetla a ovoce nesla. Pevně a výtrvale lnouce k svaté matce naší církvi Římské, všemi silami hájiti budeme neomylné autority Římského papeže, jakož i práv svatého Stolce a domáhati se toho, aby úplná a vpravdě dětinná láska k svatému Otci našemu Lvu v zemi naší se vzmáhala, rozkvétala a skutky osvědčovala.

Račiz sv. Otec v milosti své přijmouti tento pokorný výraz oddanosti a synům svým u nohou jeho klečícím uděliti apoštolské své požehnání.

V Praze-Zižkově v Čechách, 20. února 1890.

*Ss. Theol. Dr. Rudolf Horský,
předseda Družstva Vlast.*

Na to došla prostřednictvím kardinála arcibiskupa Fr. Schoenborna tato odpověď od Jeho Svatosti papeže Lva XIII.:

*Milovanému synovi doktoru Rudolfu Horskému, starostovi
Družstva Vlast v Praze-Zižkově v Čechách
Lev P. P. XIII.:*

Milovaný synu, pozdravení i apoštolské požehnání!

Milovaný syn náš, kardinál správce veřejných záležitostí, předložil Nam, co jsi mu cestou telegrafickou sdělil o schůzi členů Družstva Vlast, jemuž předsedáš, a které pěstováním vědy a náboženství opravdovou slávu vlasti, od níž své jméno má, rozšířiti se snaží. Nadmíru bylo milé Nam, rovněž jako čestné pro vás v době příhodné jednomyslné usnesení vaše, jímž jste se na tom ustanovili, že se vši rozvážnou činností se vzchoptíte proti nepřátelům katolické pravdy. Toto usnesení vaše, jež samo v sobě jest skvělé, zdobilo ušlechtilé prohlášení vaše, jímž osvědčujete, že chcete následovati biskupů, jakožto vůdců a učitelů, zachovati úplnou poslušnost a věrnost Apoštolskému Stolci, v platnost přiváděti jeho autoritu a mužně hájiti i jeho práv. A poněvadž o tom docela nepochybujeme, že při provádění toho takovou budete míti stálost, jaký jste měli při slibování zbožný úmysl, s pocitem nejhlubší lásky otcovské béřeme

účastenství ve snahách vašich, žejajice pro vás pomoci milosti nebeské, aby zbožné vaše záměry v počátcích byly příznivy a aby se šťastnými počátky utěšený srovnával se výsledek. A tak jakožto záruku této milosti boží Tobě, milený synu, i celému družstvu, jemuž předsedáš, milerádi v Pánu udělujeme apoštolské požehnání.

Dáno v Římě u sv. Petra, dne 24. února 1890, papežování Našeho léta třináctého.

Lev P. P. XIII.

Oba tyto listy, dra Rud. Horského i sv. Otce Lva XIII., přinesla v slavnostním čísle červencovém roku 1890 „*Vlast*“. — Z rozhodnutí výboru dne 17. července r. 1890 byl tento ročník „*Vlasti*“ skvostně svázán a podán sv. Otci Lvu XIII. místopředsedou Družstva Vlast Karlem Ulrichem, prostřednictvím státního kancléře kardinála Rampolly na podzim v témž roce dne 11. listopadu.

Místopředseda Družstva Vlast Karel Ulrich jako výpomocný poštovní úředník v Praze býval v letní době o prázdninách vyslán na výpomoc do Mariánských Lázní a za to po prázdninách míval několik měsíců volno. Nuže, a v týž čas zajížděl po dobu deseti let do Italie ke hrobu svého patrona sv. Karla Boromejského do Milána. V roce 1890 nabídl se Družstvu Vlast, že podá ročník IV. (1889—1890) Jeho Eminenci kárd. sekretáři Rampollovi pro sv. Otce i s dopisem dra Rudolfa Horského jménem Družstva Vlast.

Učinil tak v pondělí dne 11. listopadu r. 1890 za přítomnosti a doprovodu vicerektora české koleje v Římě Th. dra Frant. Zapletala, nynějšího probošta vyšehradského.

V dopise dr. Rud. Horský děkoval sv. Otci Lvu XIII. za jeho požehnání pro Družstvo Vlast a sdělil tam obšírně, kdy bylo Družstvo Vlast založeno, jaký má význam a úkol v literatuře československé.

Na dopis dra Rud. Horského poslal státní sekretář kardinál Rampolla list s touto odpovědí:

Slovutný Pane!

*S potěšením jsem četl list Tvůj a s největším potěšením jsem přijal v dar časopis letošního roku vydaný od družstva, v jehož čele stojíš. Za tento dar (IV. ročník „*Vlasti*“) povinné díky Tobě*

vzdávaje, s plesáním oznamuji Tobě, že svatý Otec Lev XIII. s velikou radostí poslouchal, co jsem mu dle listu Tvého vypravoval o šťastném šíření a o pokrocích řečeného družstva, jakož i o účinné horlivosti, kterou členové snaží se hájiti pravdy proti zmáhajícím se bludům a zároveň starati se o lesk a rozkvět vědy a vzdělanosti.

I protož Jeho Svatost Lev XIII. prosí Boha, aby to dobré, jehož Vám popřál, upevnil a utvrdil a den co den i jiné, ještě hojnější milostivě přidal.

Totéž také já z duše přeji a užívaje dané mi příležitosti, projevuji Tobě pocit nelíčené úcty, se kterou jsem Tobě, slovutný Pane, nejoddanější

M. Kard. Rampolla.

V Římě dne 16. listopadu 1890.

Také místopředsedovi Družstva Vlast, Karlu Ulrichovi, podal kard. Rampolla dne 16. listopadu zvláštní děkovný přípis a dar od sv. Otce Lva XIII., stříbrnou medaili s jeho obrazem, na památku.
(Pokračování.)

Ant. Brousil a K. V. Fritsch:

Prorok a jeho vrah.

Drama v pěti jednáních.

OSOBY:

Herodes Filip, bývalý tetrarcha iturejský, teď soukromník v Římě.

Herodias, jeho manželka.

Herodes Antipas, tetrarcha galilejský, Filipův nevlastní bratr.

Hanneh, dcera arabského krále Harresa, jeho manželka.

Jochanan, prorok.

Hamed, správce tvrze Macheronu, posel Harresův.

Lykyon, sluha Filipův, později posel římského císaře Caliguly.

Jussuf, dlouholetý sluha Hanneh-y.

Kaleb,
Saduk, } poslové a trabanti Antipovi.

Sanna, služebnice Hanneh-y, asi 50letá.

Kaijáš, } velebněží, farizeové.
Annáš, }

Salome, dcerka Filipa a Herodie.

Zacheus, celník.

Jidáš Isáriot, } duchové.
Pontius Pilatus, }

Voják, rolník, řemeslník, farizej, špehoun Antipův.

Sluhové, lid.

Místo děje:

I. v Římě. — II. před tvrzí Macheronem. — III. na břehu Jordánu.

IV. ve tvrzi Macheronu. — V. v Lyoně, v občanském domě.

Čas:

I.—IV. jednání na počátku veřejného vystoupení Ježíše Krista.

V. jednání o 10 let později.

(Vpravo, vlevo — rozumí se od diváka.)

I. JEDNÁNÍ.

(Síň ve vznešeném letohrádku. Vpravo dveře. Vzádu sloupoví s vyhlídkou do zahrady. Čas: dopoledne.)

Filip (opuchlý, nevyspalý vstoupí): Ošklivé ráno! (Zívá:) Krev bouří mně ve všech tepnách, hlava pobolívá a oči mne pálí. (Otírá rukou oči:) Ale pěkný to byl včera večírek — vydařené posezeníčko. — (Zívá. Volá:) Lykyone, kde jsi? Ly-ky-o-ne!

Lykyon (vstoupí pokorně): Čeho si přeje můj pán?

Filip: Dej mi připravit koupel!

Lykyon (odchází s pokornou poklonou).

Filip (obrátlí se a hledí do zahrady).

*

Herodias (vejde, zůstane stát a dívá se na Filipa, jenž stojí zády obrácen k ní): Filipe! (Když tento neslyší, hlasitěji:) Filipe!

Filip (obrátlí se ospale): Ach, tos ty?

Herodias (zostra): Ano, já jsem to! Už jsi se vyspal? K dnešním koňským dostihům budu asi muset jít sama. (Uštěpačně:) Ty jsi podle svého zevnějšku při večerní pitce notně přebíral.

Filip: Jsem trochu zemdlený.

Herodias: Ráda věřím; mnoho vína činí údy těžkými.

Filip: A potom — už také nejsem mlád.

Herodias (uštěpačně): Právě proto — (Vážně:) Řekni mi, Filipe, zač vlastně ten tvůj život stojí? Promrháváš nečinně svá nejlepší léta. Jen po požitcích se sháníš, o proslavení svého jména nedbáš. Knížetem být, Filipe, není snadná věc. Ty jím nejsi, třeba že korunu na hlavě nosíš. Vnitřní síla, touha po činech ti schází a to je to, co muže činí mužem. Hleď, já jsem jen žena, ale cítím v sobě sílu k mužným činům. Vpřed! je moje heslo a vzhůru směřuje můj duch. A musím se dostat vpřed — a — byť to stálo krev a životy!

Filip (ulekaně): Krev a životy?

Herodias (rozhodně): Krev a životy, když jiné prostředky nestačí.

Filip (vztahuje proti ní ruce): Zanech takových myšlenek. Už dost krve teklo v domě otců mých! Příkázání boží zní: Nezabiješ!

Herodias (uštěpačně): Ty, zbožný muži! A přece je to jen zbabělost, která z tebe mluví. Podrž si svou zbožnost — toto dítě zbabělosti a slabomyslnosti — pro sebe, já jí opovrhují a opovrhují tebou — (směje se uštěpačně) — tebou, slyšíš, Filipe, kníže, haha — — —

Filip (prosebně): Ušetři mne svého posměchu...

Herodias (jízlivě): Jen žebrej! — Jsi slabý, abys rozkazoval — —

Filip (vzchopí se náhle): Mlč, ženo! — Abys nelitovala...

Herodias (směje se mu do očí): Ty hrdino, teď se cítíš silným, když stojíš proti bezbranné ženě. — Kde mužové zápasí, tam ukaž svou sílu. Ale ty, prostopášný změkčilče, dovedeš jen proti ženě být necitou, vůči muži jsi slabochem.

Lykyon (vstoupí): Pane, koupel je připravena. (Odejde.)

Herodias (k Filipovi): Jdi, jdi ochladit své údy a potom se náležitě vyspi, abys mohl navečer znovu hýřit s tanečnicemi při víně. (Dívá se ostře na Filipa.)

Filip (chce něco říci, zarazí se však pohledem Herodiiným a odejde mlčky).

Herodias (dívá se za ním s úšklebkem).

*

Antipas (vejde, zůstane nerozhodně státi a dívá se na Herodii).
Herodias (ho nepozoruje, dívá se stále za Filipem a dá se do smíchu): Ty, vínem prosáklý panáku!
Antipas (přistoupí blíže): Podle všeho jsi v dobrém rozmaru, neboť se směješ.
Herodias (obráť se a spatří Antipu): Tys tu, Antipe? Co tě sem vede?
Antipas (dosud nerozhodnut, hledí na ni zaníceně): Jak jsi dnes zase krásná!
Herodias (pohrdavě): Jen dnes? — Krásná jsem přece vždycky!
Antipas: To nikdo neví lépe než já. (Vzdychne zhluboka:) Ó, kdybych mohl — (zarazí se).
Herodias (usmívá se): Tak co?
Antipas (vzpamatuje se): Herodio — (vážne) — víš přece už dávno že mé srdce jen pro tebe bije a ty zůstáváš chladnou, tvrdou — oh — kdybys dovedla si představit ten žár, který mé nitro tráví! Herodio!
Herodias: Antipo, nech těch řečí! Jsou to jen slova, planá slova; tak mluvilo již tisíce zamilovaných hejsků, chtějí-li ženské srdce obalamutiti. — Ne, ne. —
Antipas: To se mýlíš! Co ti povídám, je pravda, ryzí pravda. Věř mi přece! (Blíží se k Herodii:) Důvěřuj mně!
Herodias (přísně): A potom, co tě to napadá? Máš přece svoji vlastní ženu, toho divousa z pouště, plného žáru arabského plemene. Máš ženu, o níž jde jedna řeč, že je krásná. — —
Antipas: Krásná, krásná. — Ale, co je její krása proti tvé?
Herodias (samolibě): To možná, že nelžeš. — Tentokrát ti věřím!
Antipas: Ó, věř mi více — věř mi vždycky! — Ó — bys byla mou!
Herodias: A potom? — Potom snad myslíš, že bych ti byla vedle tvého divousa dobrou za hračku? — Ha! To se mýlíš, Antipo! Slyš, příteli! Nemohu-li panovati, nemá pro mne život ceny! (Zpytavě:) Posad' mne na trůn!
Antipas (rychle): Mám sám jen jeden. Ale, slyš! — Celé knížectví kladu ti k nohám, zemi, která je toho hodna, aby tě zvala svou kněžnou!
Herodias: Tato země má už dávno svou kněžnu. Je jí ten divous z pouště, tvá žena!
Antipas: Jen na tobě záleží, aby přestala kněžnou býti.

Herodias: Jak to myslíš? (Zpytavě:) Vyslov se zřetelněji!

Jussuf (připlíží se ze zadu mezi sloupy a schová se za sloupem).

Herodias: Je to pravda? Knížectví že mně slibuješ? Knížectví a —
byť to bylo jen to tvoje?

Antipas (skoro uražen): Však to knížectví není špatné; Bůh je po-
žehnal. —

Herodias (dá se do smíchu): Bůh — Bůh —

Antipas: Ano, Bůh je požehnal. — Jeho nivy jsou plné úrody —
v jeho zahradách zrají nejlepší datle, fíky — —

Herodias (vpadne): Dost! — Je to země, je to knížectví, nad kte-
rým bych mohla panovati. Více si nežádám.

• *Antipas* (nadšeně): A všechno, všechno ti dám — —

Herodias (zkrátka): Dobře, dobře — chci si to rozmyslet. Tvá na-
bídka by se mně líbila. Ale to jedno! Také já mám své podmínky.
Nemysli, že bych jako tvá žena, stejně jako ty druhé — —

Antipas: Mám jen jednu ženu —

Herodias (nevšímá si toho): Nemysli snad, že bych mohla po tvém
boku býti druhou! Ne a ne! Chci býti tvou jedinou ženou, sly-
šíš, jedinou!

Jussuf (vyhlédne mezi hovorem častěji za sloupem, ale hned se zase
za ním schová).

Antipas: A Hanneh, moje manželka?

Herodias: Vyžeň ji! Zažeň ji do pouště, odkud přišla.

• *Antipas*: Přišla se mnou sem do Říma — —

Herodias: Aby tu byla všem paním pro posměch — —

Antipas: Nikoli. — Aby se mnou jednou spatřila divy velkoměsta,
aby viděla velkolepé hry, které císař dává zvědavému lidu — —

Herodias (uštěpačně): Znáš tvou ženu jen povrchně, ale věř mi, tak
jak se ukazuje, nemůže žádná vznešená Římanka s ní obcovati.
Víš, jak se Římanky nádherně nosí. Hanneh může býti dobrou
ženou, ale pro naše kruhy se nehodí. — Pošli ji tam, odkud při-
šla a — pakli se tvému přání nepodá — potom — (s významen-
ným posunkem) jed, dýka ať — —

Antipas (ulekaně): Já bych měl —

Herodias (ledabyly): A co na tom? Pakli mne miluješ, musíš míti
tolik síly, abys bez ohledu všechno odstranil, co je našemu spo-
jení v cestě. Rozumíš mi? (Uštěpačně:) Ale jací jste vy, mužové,
slaboši! Hned se všeho lekáte — —

Antipas: Nelekám se ze slabosti. Ale považ, že Hanneh je dcerou Harresovou a Harres je mocný arabský šejk, který by dovedl potupu své dcery pomstíti. A pak teprve její smrt! — Válka by byla nevyhnutelnou, a kdybych byl přemožen, bylo by po mém knížectví, po mé moci veta — —

Herodias (úsečně): A jak by se k tomu zachoval Říman?

Antipas: Říman? — Ten se směje, když se druzí dva perou. A nakonec by ten žralok ještě nás oba dva spolkl, mne i Harresa. Na Římana nikdy nelze se spoléhati. — Musíme si něco jiného vymyslet.

Herodias: Dobře — snovejme tedy plány! — Jak by bylo, kdybys ji přemluvil, aby cestovala domů?

Antipas: To by šlo. — A dále?

Herodias: Dále? — Po cestě udá se snadno příležitost, zbaviti se jí. Může padnouti do moře a utonouti. — (Směje se:) A moři Harres válku vypovídat nebude. Podezření na tebe padnouti nemůže. A kdyby — dá se snadno vyvrátiti.

Antipas: O tomto plánu dalo by se uvažovati.

Herodias: Neuvažuj dlouho, nýbrž jednej!

Antipas: To také chci. Tu chvíli chci s Hanneh mluvit; můj trpělivost.

Herodias: Tak je to správné; jen se neukvap. — A teď se jdu ustrojit, abych se podívala do cirků na závody. Měj se blaze! (Odejde.)

Antipas (dívá se za ní): Tak lehkou přece jen ta věc není. — Než Hanneh, co je Hanneh? A tady Herodias ve své bujně kráse — ne — ne — Nesmím otálet. Štěstí po boku Herodie mohlo by mně uniknouti. (Odejde.)

(Krátká přestávka.)

(Pokračování.)

Fr. L. O. F. M.:

Duchu svatému.

„Buď zdráv, o Duše svatý, jenž jsi věčná Krása“ —
tak nebe i zem celá plna díky jásá,
jenž Zdrojem jsi, z něž milost boží v srdce kane,

jenž Láska jsi, jež od věčnosti k tvorům plane,
jenž Nadšením jsi svatým, v něž se duch náš hrouží,
že prchá světu, po spojení s Bohem touží.

Tys plamen lásky, kterým srdce čisté touží
po Bohu jedině, jenž věčná jesti Krása,
jímž ve posvátné taje mystické se hrouží,
kde duše v rajsky čisté slasti nebes jása.
Žár nadpozemský tu tvorů v srdci sluncem plane
a vysušuje slzu, která z oka kane.

Tys touha vřelá, která v srdce s nebe kane,
že člověk po spojení plném s Kristem touží —
až Jeho tvář mu v Přijímání v duši plane —
ta věčná, neskonalá, rajsky něžná Krása;
tu útěchy pln chovaje jej v nitru jása
a zbožně v tichou, svatou modlitbu se hrouží.

Tys milostí, jíž hříšník v nitro své se hrouží,
až srdce pohne se — proud slzí z oka kane
a v nitru jeho důvěra a naděj jása.
Již po vyznání poklesků svých hříšných touží,
by očištěním v duši jeho vzkvetla krása,
jež z oka nevinného jasně nebem plane.

Když v srdci jeho touha po vyznání plane,
on v kající se šero zpovědnice hrouží,
kde jeho hříchy slyší milosrdná Krása,
kde slovo útěchy z úst zpovědníka kane,
kde po odpuštění svých provinění touží,
kde svatá bázeň v oku uplakaném jásu.

Jak dosáhnuv svých hříchů odpuštění jása!...
Jak skvělá nebes radost v duši jeho plane!...
Pak po přijetí Hostie v své srdce touží,
v níž Ježíš v kající se duši hrouží
a z Srdce svatého tok milostí v ně kane.

Kéž duch náš, Duše svatý, jenž jsi božská Krása,
vždy v milosti Tvé jásá, z níž vzejde pravá Krása,
v níž oko láskou plane, z níž pokoj v srdce kane,
že po nebi jen touží — v ně po smrti se hrouží.

Prof. Dr. Alois Musil:

Z mých cest pustou Arabií.*)

I.

Z tábora Núriho k Eufratu.

„Není překážky, Múso, proč bys nemohl v poušti cestovati před mým obličejem, pod mou ochranou,“ pravil mi Núri z rodu Eben Šalán, velký náčelník či emír kmene Ruala, když jsem začátkem července 1908 dlel po první návštěvou v jeho stanu.

Spoléhaje, že mi svého obličej, své ochrany jistě poskytne, odstěhoval jsem se koncem září téhož roku se svými druhy a zásobami do jeho tábora. Doprovázel mne Evropan, jemuž jsme říkali Túmán, a čtyři domorodci. Túmán měl pečovati o mé vědecké přístroje a pomáhati mi při hvězdářských pozorováních. Z domorodců měl nejdůležitější úkol Náser: střeht mých zásob a velbloudů. Mhammad a Blejhán se mnou jezdívali na kratší vědecké výpravy; Mhammad jako sluha a kuchař, Blejhán jako ochránce před svými soukmenovci. Čtvrtý, Harrán, pomáhal při nakládání a pásal mých sedmnáct velbloudic. Stany jsem měl dva: jeden dlouhý, v němž bydlili moji druhové a v němž byly uschovány naše zásoby, a malý kulatý, jakých užívají poutníci do Mekky; v kulatém jsem pracoval a spával. Oba stany byly v každém táboře zřízeny bokem od stanu Núriho, aby bylo všem patrné, že jsem jeho sousedem a že cestuji před jeho obličejem.

V polovici listopadu mně oznámil Núri, že přeložíme tábor do kraje na jihozápad od Palmyry.

*) Vyňato z knihy prof. Dr. Musila „Pod ochranou Núriho“, která vyšla r. 1929 nákladem Českomoravských podniků tiskařských a vydavatelských v Praze. Otišknuto s povolením autorovým.

„Poslal jsem Múso, dva muže do pouště otvírající se před námi, aby vyzvěděli, kde vlastně napršelo. Vrátili se včera bez radostné zprávy. Nikde nespatriili znamének deště a od žádného synka pouště, jak říkáme příslušníkům kmene Sluba, nezaslechli, že by byl anděl Alláhův donutil mračna, aby spustila svůj déšť na naše území. Od-táhneme na jihozápad od Tudmoru (Palnyry), a tam budeme čekati, až anděl Alláhův své mraky na naše území přizene a je přiměje, aby nám daly, po čem toužíme. Takový je můj záměr, ale než jej provedu, navštívím Ršejda z rodu Eben Smejra, náčelníka kmene Ueld Ali, abych uslyšel jeho úmysl a jeho radu. Ršejd je můj dobrý přítel. Chce táhnouti se mnou a bude-li jeho kmen spojen s mým, snáze se ubráníme nájezdu.“

„Kéz Alláh dopřeje jasné myslí tobě i Ršejdovi, abyste našli radu nejvhodnější pro své kmény. Pověz mi, Núri, proč jsi tak ozbrojen? Vždyť tě tíží náboje a zbraně, které nosíš v posledních dnech. U tvého opasku visí ostrá dýka a pouzdro s revolverem na osm ran, v opasku samém je 48 nábojů, přes ramena máš skříženy dva opasky se 120 náboji pro manlicherovku, kterou z ruky neodkládáš. Nač máš tento náklad zde uprostřed svého vlastního tábora?“

„Bratře, Múso, nositi zbraně a náboje je náš zvyk. Vedeme válku s mnohými kmény, a já, náčelník Rualů a vrchní velitel Ueld Ali a Šararátů, musím býti připraven k odrazení útoku. Mimo to, Múso, musím býti dvojnásob opatrný a pozorný, neboť nevím, kdy a kde mne zastihne mstitel. Když jsi navštívil můj stan ponejprv, napočítal jsi v něm 32 dírek. Ptal jsi se mne, kdo je nadělal. Nechtěje tě postrašiti, zatajil jsem pravdu. Dnes ti ji povím. Tu noc před tvým příchodem se mstitelé přiblížili k mým stanům na dostřel a jejich koule nadělaly ony díry. Alláh mne chránil. Nezastihla mne ani jediná, poněvadž jsem té noci nespal ve svém stanu. Mstitelé táboří nedaleko s Drúzy a mohou se k mému stanu přiblížiti znova. Kdy mne zastihne jejich koule či dýka, ví sám Alláh. Chtějí mou krev a přece jsem jednal v zájmu svého rodu, ba celého kmene, když jsem vykonal, co jsem vykonal.“ — Núri narážel na svého bratra a předchůdce Fahada, ježž jeho otrok na jeho rozkaz zabil, a na svého jiného bratra Mišala, jenž zahynul jeho vlastní rukou. Jak mi Núri sám vypravoval, zabil v bojích přes 120 jiných mužů. Moji známí v Damašku mne před ním varovali, tvrdíce, že žádný panther nedychtí po krvi jako on.

„Nevěř, Múso, jeho obličej, jeho ochranč,“ mi říkali. „Vezme tě s sebou do vnitřní pouště a tam tě zprovodí se světa. Není třeba, aby potřásl vlastní ruku tvou krví jako ji potřásl krví svých dvou bratrů. Učiní tak některý z jeho otroků. Budeš jistě několikrát přepaden a mezi útočníky může být někdo, kdo bude plnit rozkaz či vůli Nuriho. Napadnou vás nájezdníci. Jak snadno může koule zezadu učinit konec tvému životu a Nuri bude nařikati a přísahati, že tě zabili jeho nepřátelé. Nevěř mu a nejezdí s ním do vnitřní pouště!“

A přece jsem mu důvěřoval a s ním jel. Poutaly mne jeho oči, které se za hovoru se mnou dívaly upřímně jako oči dítěte.

Ráno jsme navštívili s Túmánem pobořený římský tábor, ležící nedaleko. Jen stěží jsme v něm pracovali. Silný západní vítr ohýbal měřítko a byl tak studený, že nám prsty úplně zkřehly. Nebylo divu. Vždyť náš maximální teploměr ukazoval v noci šest stupňů Celsia pod nulou.

Před polednem jsme se stěhovali k jihovýchodu. Na opuštěném tábořišti jsme minuli tři slepá štěňata, která smutně kňučela po své matce. Utekla od svých mláďat doprovázejíc hospodyně, a jim hrozila smrt hladem. Nedaleko se svíjela vyhublá velbloudice. Zlámala si nohu, a její majetník ji ponechal osudu. Chvillemi popocházela, poskakujíc po třech, ale bolest ve zlámané noze ji znova a znova nutila, aby ulehla. K vodě se mohla doklepat, ale k pastvě nikoliv. Nenašel-li ji nějaký sedlák a nesmíloval-li se nad ní, zahynula i ona hladem.

Vítr přinášel spousty prachu a písku. Jemná zrnečka pronikající až na kůži působila svědění a dráždila nervy. Vzduch byl tak chladný, že nám mrzly ruce i nohy. Všechny vyšší hory k severu, západu i jihu se leskly čarovnou krásou čerstvě napadeného sněhu. Rád bych byl šel pěšky, ale emír toho nechtěl dovoliti.

„Stal jsi se, Múso, bratrem mým a Nauáfovým, a tudíž i náčelníkem našeho kmene, a náčelník nesmí měniti svého tábořiště pěšky, nýbrž musí v čele svého kmene jeti.“

Nauáf, prvorozený syn Nuriho, jel na lehké jízdní velbloudici či delúlu. Jeho klisna byla opratí přivázána k podpěnce velbloudice a klusala vedle, aby se mohl Nauáf vhoupnouti do jejího sedla, když by se ozval pokřik na poplach. Na kyčlích velbloudice Nauáfovy seděl jeho bratranec Mežhem a přidržoval se zadního sedlového

knoflíku. Mežhem, slabounký, asi desíletý hoch, ztratil svého otce Mhammada před dvěma lety. Tábořil s ním jako soused nějaký Šammari. Jednoho dne ukazoval Mežhemův otec ve svém stanu svůj nový revolver svému sousedu, vybízeje ho, aby zkusil, jak lehce se stiská jeho péro. Šammari uchopil podávaný revolver, stiskl kohoutek, rána vyšla a zasáhla Mhammada do prsou. Svalil se mrtev. Jeho otroci se hned vrhli na nešťastného souseda, chtějíce ho zabít, ale Núri a Nauáf, přivoláni poplašným křikem, mu zachránili život.

„Vždyť to bylo dopuštění Alláhovo,“ pravil mi Núri. „Alláh určil, aby se to stalo a byli bychom se dopustili hanby, kdybychom byli dovolili, aby byl náš soused od otroků zabit.“

Projížděli jsme mezi velbloudy s náklady. Dozíraly na ně ženy a dívky, kráčející pěšky anebo sedící na nákladech neb v ozdobných nosítkách. Nějaká kráska zpívala:

*Ach, té zrady mého milého, ó Džúdo!
Umýšlil si podvod, ó sestřičko!
Došly mne zprávy o jeho vytáčkách;
poněvadž mne můj vytoužený podvádí,
přisahala jsem, že se k němu nikdy nevrátím.
I pospěš a pochovej mne, třebaš bych ještě byla živa.*

V čele kmene jsme našli náčelníka Ršejda eben Smejra. Bylo mu asi 30 let. Zamlouval se mi pro příjemný výraz své plné tváře. Pozdřaviv se s ním, tázal jsem se ho po zdraví jeho a celé jeho rodiny. Chtěje se mi zavděčiti, vykládal, že jen mně k vůli odmítl návrh Núriho, abychom se utábořili jihozápadně od Palmyry a přemluvil ho, aby táhl na jih od sopky Dekua a mně tak poskytl příležitost, abych mohl prohlédnouti sopečné území Iját. S úsměvem jsem mu děkoval, ale poznamenal ihned, že kraj jihozápadně od Palmyry spásala do hola stáda kmene Kmusa, kdežto jižní polovice sopečného území Iját že nebyla dosud od velbloudů navštívena a že svědčí o odvaze obou, když se utáboří v území nepřátel a spasou jim nejlepší traviny a dřeviny.

„Při sám Alláh, Músa má pravdu,“ podotkl Núri. „On ví, že jsme po léta spásali území jeho starých přátel Beni Sachr. Koli-krát jsme se, ó Ršejde, položili v době žní táborem u Libben, a

my a naše zvířata jsme snědli vše, co jsme našli na jeho pozemcích a v jejich dědinách. Beni Sachr skrípěli zuby, ale neodvážili se na nás. Nebáli jsme se jich a nebojíme se nikoho.“

„A přece jsi mi včera, otče Nauáfův, povídal, že se sám bojíš čeledí a kmenů, ukrývajících se v území sopečném a horách Hau-ránských. Ze strachu před těmito nepřáteli jsi nechtěl dovoliti, abych navštívil oasu ar-Rahba, ležící v jejich území.“

„Čeledi a kmenové sopečného území, Múso, nejsou pořádní nepřátelé, ale potměšilí lupiči. Vylézají ze svých roklí a prchají s lupem, jakmile nás zahlédnou. Nemají odvahy ani síly, aby se nám postavili na odpor. Jsou-li v úzkých, opouštějí kořist, jen aby co nejrychleji zalezli do svých doupat.“

„Nikdy jsi se ještě, Núri, za nimi neodvážil? Nikdy jsi jich ještě v jejich skalách nevyhledal?“

„Dvakrát jsem tak učinil, ale ztratili jsme tolik klisen, nezvyklých na sopečné území, že jsme měli větší škodu než užitek z kořisti, kterou jsme odehnali.“

„Žádný bdui, Múso,“ poznamenal Ršejd, „nepovede války v roklích sopečných. Jen rovná poušť skýtá možnost pořádného boje.“

Ponenáhlu jsme vnikali do území hodně neschůdného. Je pokryto hrubými kusy lávy a pískem a vyčnívají z něho nesčetné, až 10 m vysoké, sto i tři sta metrů dlouhé, černé útesy. Jsou obvykle kolmo rozpoltěny, takže obě polovice tvoří podlouhlý oblouk. Přejít přes ostré hrany je pro jízdní zvíře velmi nesnadný a nakloněné plochy útesů jsou tak hladké, že po nich velbloudice sklouzájí. Má tmavá osmánská velbloudice sklouzla a klesla na přední kolena.

„Jen ochranou Alláhovou,“ tvrdil Núri, „jsi, Múso, vyskočil ze sedla a nezlámal si vaz.“

Ustrašená velbloudice se chvěla a dlouho nechtěla vstáti. Potom ohmatávala předníma nohama každou nakloněnou plochu útesu a nenacházejíc jisté opory, raději se otočila a rychlým krokem útes obešla.

Pozdě odpoledne se Núri rozjel, aby vyhledal vhodné tábořiště. Po chvíli mi kynul levým rukávem své bílé košile a pravou rukou, v níž držel velbloudí hůlečku, ukazoval místo, kde mám přiměti svou velbloudici, aby poklekla. Tam jsem měl postaviti svůj stan. Emír seskočil se svého zvířete a ihned se kupili okolo něho otroci, sluhové a různí Arabové, vyhledávající vhodná místa pro své stany.

Složiv tlumok a odsedlav velbloudici, uvázel jsem jí opat k levé přední noze a dovolil, aby se popásala. Spolehnut na sedlo očekával jsem příchodu svých druhů s ostatními velbloudy. Byl jsem velice unaven a chvěl se po celém těle zimou. Jakmile byly stany hotovy, kázal jsem připravit číšku čaje, ale můj žaludek jej odmítl. Zimnice mnou silně lomcovala. Chtěje se zahřátí, zahalil jsem se všemi svými pokrývkami, a přece zimnice neustala. Teprve k půlnoci se mi poněkud ulevilo, ale dostavil se silný průjem. Mrzlo na sucho. Teploměr ukazoval šest a půl stupně pod nulou.

Chvěje se zimou a únavou, dozíral jsem ráno na nakládání svých zásob. Bohudíky, že studený vítr ustal a slunce přece jen hřálo.

Před polednem jsme vyjeli a již po hodině určil emír nové tábořiště. Byl jsem tak sláb, že jsem nemohl odsedlati ani své velbloudice. Na rozkaz Nuriho tak učinil jeho písař Džuád. Nauáf ke mně přisedl a opatroval mne, až dojeli moji druzi a postavili stany. Po celou noc jsem se svíjel bolestí beze spánku. Ráno bolesti poněkud ustaly a mohl jsem požití trochu ovesné polévky.

(Pokračování.)

Borys Hrinčenko:

Bez chleba.

Z ukrajinštiny přeložil Fr. H. Zundálek.

I.

Na konci vesnice stála špinavá chalupa a v ní žil sedlák se ženou i s dítětem — chlapec byl malý, nedávno se narodil. Již třetí rok byl, co se vzali — z cizí vesnice ji vzal — a přece nijak se nemohli dostat k hospodaření. Z dobytka měli jen jalovici — koupili ji předešlého jara — a i ta jim nedávno zcepeněla. A kdyby i nezcepeněla, nebylo by jí ani čím krmiti. A poněvadž byla stále neúroda, nemají ani sami co jísti — natož jalovice. Poplakala si Horpyna za jalovici, ale což to pomůže?

Na jaře sedlák neměl již chleba. Asi tři týdny žili z vypůjčeného a nyní kdož ví, jak budou žít — nikdo ani půjčiti nechtěl, každý praví:

— Co ti mám půjčiti? Moje děti samy sedí snad hladové a tobě mám dávat, dávat, a vrácení se nedočkám; hle, ty jsi si vypůjčil v celé vesnici. Tu mám jen asi pytel mouky, snad jí tam není ani tolik.

Radila žena Petrovi, aby šel k pánovi a nabídl se mu do služby. Šel do sousedního dvora — nepřijali ho: vždyť i tak je mnoho čeledínů, vymlouvají se. Šel k jinému pánu, když ten zpozoroval, že Petro má oděv úplně zaplátován, pomyslí si, že je to nějaký pobuda, tulák — a nechtěl s ním ani mluvit.

— Pryč! — volá — mnoho vás tu chodí takových! ... Vyžeňte ho!

I vyhnali ho. Petro nevěděl zhola, co má činit. Kdo měl koně, dávali se třeba najímati, aby vozili panské dříví z lesa, avšak jemu ani to nebylo možno.

Jednoho rána vstala Horpyna za šera. Dítě ještě spalo. Mladá žena pracovala tiše kolem pece a Petra poslala nasekat dříví. Dokončí práci a uvažuje:

— Jak by bylo možno jen překonat tento týden a snad by pomohl Bůh, a odešla bych k otci do Syrovatky — je možno, že by dali aspoň pytel. Je zle bez koně: sedla bych, jela, ale je nemožno; ale nyní, kdypak si vyprosíš u kmotra toho koně! ...

Otevřely se dveře. Petro přinesl dříví, ukládá je.

— A nebouchej tak, vzbudíš dítě! — napomíná Horpyna.

Zatopila mladá žena v peci, postavila hrnce. Potom odešla do moučnice, nahlédla dovnitř:

— Petře, nuže Petře!

— Copak?

— Copak budeme s tím tady dělati?

— Jak?

— Mouky je pouze na jedenkrát, a to jen na dva pecny.

Zamlčel se Petro a povídá dále:

— Co uděláme? Ani sám nevím ...

— Snad ještě jít naprositi? ...

— Avšak ke komu mám jít, když jsme si u všech vypůjčili, takže nám už nikdo nedá.

Horpyna ani sama dobře nevěděla. Umlkli oba. Dítě se pohnulo v kolébce, mladá žena vzala je na ruce a chovala je. Dítě probudilo se hladem, ale zase kleslo: není mléka. Jen ještě více zaplakalo. Horpyna uvažuje:

— Kdybychom byli ještě sami a kdyby nebylo tohoto dítěte, a to jen stále se máme dívat, jak se mučí: sama je lačná i ono je lačné každého dne, neboť není ani trochu mléka.

Petrovi samému pláč dítěte jako nožem srdce krájel. Snad jen žalostí pomůžeš?

— Víš co, Petře? Jdi a popros starosty — je možno, že dá ze skladiště.

Mlčí Petr a dítě stále pláče, stále jako by mu srdce nožem krájelo. Vstal Petro a prohodí:

— Nuže, půjdu! Nebudeme vzdychati z hladu. Vzal čepici, postál ještě, uvažil a dále šel již mlčky. Věděl, že starosta sám nemůže dát, ale přece odešel, aby nemusil slyšeti, jak dítě bude plakati.

— A snad i dá? — uvažuje, — kdož ví? ... Třeba poprositi dobře. Škoda, že není na čtvrtku členům hromady.

Přišel Petro k obecnímu domu, vešel, pokřižoval se: — Buďte zdraví všichni vespolek! — pozdravil a zastavil se u prahu. Starosta seděl v koutě za stolem a písař vybíral papíry z tašky, po stole rozkládal. Nebylo již nikoho v obecním domě, pouze Petr a oni dva. A Petr stále chystá se mluvit, avšak nijak nemůže, uvažuje: „A když řekne — ne, nedám?“ A když o tom přemýšlí, pomyslí, že doma i žena i dítě budou seděti hladové, a tak pozbude i odvahy, a nemůže povědět ničeho, pouze stojí u prahu a kroutí v ruce rozedranou čepici. Starosta zpozorovav, že něco chce a nic nemluví, sám se otázel: — Copak chceš, Petře?

Petro popošel blíže a uklonil se.

— Doporučuji se vašim láskám — začíná.

— Nuže?

— Nehněvejte se, přišel jsem nyní k vám ... Hle, je to již třetí den, co jsme měli málo co jísti ... Dnes jsme neměli do úst ani sousta ...

— Nu a co?

— Nehněvejte se! ... Já jsem již všude prosil, ale kdo půjčí, když sám snad nemá? ... Proto jsem zde ... zdali byste nedovolil ze skladiště třeba jen pytlík žita? ...

Starosta pohlédnuv na něho, zasmál se.

— He, chlapče! To nemůžeme učiniti o své újmě, k tomu je třeba dovolení od náčelnictví.

— Od správy zemské, rozumíš? — dosvědčuje písař.

— To ono tak, — praví Petr. — A nebylo by možno nějak tam, třeba trochu...

— Ale ty jsi nějak podivný, člověče! Přece slyšíš, že ne, nikterak není možno.

Postál Petro, odmlčel se a mluví dále:

— A snad ono tak, i bez správy?... Třeba ne mnoho...

— Vždyť ti již povídají, či ne? Zbláznil jsi se? — vyhrkl písař.

A Petro stále stojí, nejde. Ani sám nerozuměl, nač ještě čekal. Ale jak má jen jíti s prázdným. Doma zajisté i všechny brambory již proto snědí!... Snad ještě jednou se otázi?

— Vždyť já bych to vrátil brzo, jakmile bych jen vydělal, vrátil bych...

Docela se rozhněval písař:

— Vždyť ti povídají, že ne! Což se ti to má říci stokrát? Jako by mu tesali kyj na hlavě, a on stále — dej a dej! To jsou lidé.

Odešel z obecního domu Petro.

II.

Pohrála si Horpyna s dítětem, uložila je — sama z poslední mouky upekla dva chlebíky, uvařila brambory a boršč. Pracuje a při tom uvažuje:

— Dnes ještě jakž takž se obejdeme, ale zítra... Když dají Petrovi, nebude snad třeba jeti ani k otci. Ne, třeba že dají, a přece není na setbu — jeti bude třeba.

Mladá žena vyndala chlebíky, umyla jizbu a sedla si, aby předla. Sama neměla toho roku předita, síti nebylo kde, proto brala cizí předito od vřeten. Vždy za týden vydělala nějaké dva čtyřicet-grošáky¹⁾ a někdy i kopu.²⁾

Kopu vyděláš za týden a za rubl sníš, — přemýšlí Horpyna, vykrucujíc nitku.

Když slyší, že zarachotily dveře u síně, uvažuje mladá žena:

— Pravděpodobně Petro... Zdalipak něco nese?...

Opravdu Petro. Vešel mlčky, sedl na lavici, nic nemluví. Pohlédla Horpyna na něho a hned usoudila, že nadarmo chodil.

¹⁾ 10 kopejek. — ²⁾ 15 kopejek.

— Petře, — povídá — nic nedali?

— Vymlouvají se, že bez zemských pánů není možno... — ponuře odvětil Petro.

Oba mlčí. Petro svěsiv hlavu sedí smutně, smutně. A Horpyna naklonila se na předivo a nepřede již. Pohlédl na ni Petro — je taká zmučená, velmi špatně vypadala. I zželelo se mu jí. Přistoupil k ní, objal ji, hovoří:

— Dosti toho, holubičko moje, dosti, neměj starostí...

Povznesla oči Horpyna a v očích slzy.

— My to sneseme — souhlasí, — ale jak dítě?

A tu i zaplakala tiše Horpyna a dále vysvětluje:

— To je již pravděpodobně takový náš osud. Když Bůh pomůže, sneseme to zajisté.

Petro chtěl, aby žena to uvážila, a nyní cítí, jak samému je u srdce tíže a tíže.

(Pokračování.)

Jan Lebeda:

U hrobu Františka Leubnera:

K výročí jeho úmrtí.)*

Za hřbitovní kaplí ve Vlíněvsi došel 1. února 1930 dočasného odpočinku katolický kněz František Leubner, český básník a spisovatel. Na prosté desce, vsazené pod oknem kaple, jest vyjádřen smutný osud jeho života: „Žil neuznán — zemřel nepochopen...“

Není možno nemluvit o velikém nevděku, který přehlížel, pod-

*) František Leubner, arcib. notář a farář ve Vlíněvsi u Dolních Bečkovíc, spisovatel a básník, narodil se 13. srpna 1867 v Dolních Bečkovících, na kněze posvěcen 17. července 1892, zesnul v Pánu 29. ledna ve Vlíněvsi. Dne 1. února 1931 byl pochován ve Vlíněvsi za velké účasti osadníků, školní mládeže, přátel a ctitelů zesnulého. Průvod vedl msgr. V. Kotrch z Roudnice, který měl i zpívané rekviem. V kostele měl kázání F. Holeček, na hřbitově se rozloučil se zesnulým Karel Bartovský, za učitelstvo promluvil říd. uč. J. Sladký. Profesor J. Stáhlík z mělnického gymnasia vyličil život zesnulého básníka, jeho literární dílo, jeho zklamání i jeho odkaz. Básník aspoň nad hrobem došel ocenění a uznání za svou velkou práci. Velký ctitel a následovník sv. Františka Seraf., dotrpěl; sám o sobě napsal:

„Já Elachist, syn chudoby a smutku
v Nod, zemi nehostinné, tichý eremita.“ Fr. H. Zundálek.

ceňoval, ba i umlčoval jeho dílo. Jako strom na temenech horských v klidu i bouři pěje svou tajemnou píseň a ve věčné samotě vévodí širému kraji — stál tento básník na hřebenech duchovní velikosti, od světa odloučen, zíraje k výšinám v tvář hvězd a zlatého slunce. Neznamená to, že byl světu cizí; byl synem téže země jako ti, kteří ho nechápali. Viděl daleko, viděl hluboko, viděl vysoko: byl básníkem vznešeného posvěcení. Celá příroda byla mu knihou; mluvila šepotem vánku i výkřiky bouře, probuzením jar i smutkem podzimu, hlasem mrtvých i pláčem trpících srdcí... Mnohá čísla jeho díla dlužno řaditi k nejdražším perlám české literatury. A hle! Skoro celé dílo vydal svým nákladem a poslední básně pátil, poněvadž něvděk a nepochopení bolí, bolí velice milující duši. Zemřel tedy a neviděl plodů svých námah a za své práce odměny nepřijal. U jeho hrobu můžeme se vážně zadumat nad tajemstvím života a mysteriem smrti.

Cesta, kterou šel básník od kolébky až k hrobu, nevedla zahradami květů. Již jako dítě poznal, že není na světě jenom radost, ale také bolest a chudoba. Po letech řekl s Jobem, že by bývalo bylo lépe, kdyby jej byla políbila smrt hned v kolébce: vždyť matička mě k blahu nepovila!... Smutek a tesknota rostly v jeho duši, čím více poznával život, jeho boje a ztracená vítězství. Bolest, která člověka povznáší k výšinám slávy, velikosti a krásy, vedla i jeho duši k nejvyšším metám života. Není divu, že mu nerozuměli, že se nestal miláčkem zástupů! Šel světem sám jak poustevník v poušti, žil sobě, svým snům a vidinám, kořil se jedině Bohu...

František Leubner nebyl jen básníkem. Věděl, co je život, miloval své bratry, svůj názor a především — svého Boha. A poněvadž ze všech svatých věcí nejsvětější jest práce o spáse duší, stal se Kristovým knězem, rozdávčem jeho milostí. Denně přistupoval k božímu oltáři a přinášel oběť čistou za hříchy své, svých otců a za viny lidu svého. Kdo pochopí zásluhy dobrého kněze, zásluhy člověka, který sám sebe dal trpícím bratřím?... Na vinici Páně zemřel, v rodné zemi byl pochován a jeho duše odlétla do krajin věčného míru. V kolbišti života bylo mu vždy útěchou, že si dobude slzami bolu, pokání a lásky: odvěčných sabbatů poklid...

V hlubinách země očekává slavného vzkříšení člověk-básník, jenž nenalezl na světě lásky. Vždyť zemřel za úplné lhostejnosti těch, které miloval! Neznám je národu, neznám i těm, jimž v první řadě

cele náležel... *K oslavě boží* zpíval své písně, byl pěvcem víry, byl katolickým knězem; také v tom tkví tragika jeho umění. Zneuznání pravého básníka je známkou jeho velikosti; nesnižuje a neníčí jeho díla. Vždyť i slavík, král pěvců, kлокotá nejkrásněji v tichu temné noci! Svět je hluchý, mlčí, poněvadž spí; s láskou naslouchá Bůh a jeho andělé... Leubner psal z pohnutek vznešených, nikoli k své chvále; může být neznám, ale jeho dílo, byť přehlíženo a umlčováno — trvá navždy.

Věčnost, kterou padá vše nepatrné a lidské, byla mu zdrojem síly a útěchy. Dnes, kdy již rok dlí v jejím tajuplném lůně, hledíme na celý jeho život zrakem jiným: Sub specie aeternitatis. Jeho práce tolik neznámá a skrytá, jeho dílo tolik zapomínané — před Bohem jest veliké a mocné. Leubner neznámý a zneuznaný patří též mezi ty, o nichž napsal Otakar Březina, že musili sníti svá vítězství mlčky. Mluví-li se o skrytých dějinách národa, jest František Leubner jejich velikánem... Nevíme, proč právě cestou zneuznání vedla boží Prozřetelnost naše katolické básníky, kteří razili cestu k lepšímu, plnějšimu životu. Nedostalo se jim nikdy dostatečného uznání, ale jejich dílo žije a jednou jistě přinese ovoce. Když slza lásky má hluboký význam, jaký smysl má cesta jejich života?

Takové myšlenky vířily mi v duši u hrobu jednoho z velikých synů českého národa. — Bylo už k večeru; opony mlh a šero blížící se noci zahalovaly temně širý kraj. Odcházel jsem po tichém břehu Labe, kudy básník při klekání chodíval... Nedaleko se snoubily dvě řeky, by spolu vpluly v nekonečné moře, a kdesi v dálkách zapadalo slunce, ten krásný obraz lidského života...

Slovanská hlídka.

Referuje Fr. H. Žundálek

Padesát let literární činnosti Bronislava Nušiče.

Divadelní družstvo v Dubrovníku vypravilo v Bondinově divadle 8. února 1931 slavnostní večer k počtě Bronislava Nušiče u příležitosti 50 let jeho literární činnosti. Předseda družstva Turčinović měl proslov o spisovateli. Oslavenci byl poslán do Bělehradu pozdravný telegram. Poté předneslo družstvo komedii ve 4 jednáních „Svět“. — Nušić narodil se 8. října 1864 ve Smederevu. Gymnasiijní studia konal v Bělehradě, právnická pak ve Štyrském Hradci a v Bělehradě. Působil ve státní službě, byl správcem srbského národního divadla v Novém Sadě, organizoval divadlo ve

Skoplji a nyní je správcem národního divadla v Sarajevě. Působil též jako redaktor některých listů. V letech 1915 až 1918 žil v Itálii, Švýcarsku a Francii. Nušić je nejpłodnějším spisovatelem srbským a dosud pracuje vytrvale. Vydal dosud 11 svazků různé prózy a 12 svazků s 15 divadelními hrami. Sepsal 27 divadelních kusů. S počátku psal básně, ale pak se věnoval psaní povídek, humoresek a dramat. První jeho knihou byly „Povídky jednoho desátníka ze srbskobulharské války“, další byly „Listky“, které vzaly základ za jeho ročního pobytu ve vězení, k němuž byl odsouzen pro svou báseň. „Obecní dítě“ jest románem nemluvněte. Sbirka feuilletonů s pseudonymem Ben-Akiba je velmi cenná. Jeho veselohry jsou: „Protekcce“, „Národní poslanec“, „První přelíčení“, „Obyčejný člověk“, „Šopenhauer“ a „Cesta kolem světa“. Vážné hry jsou: „Mořská hladina“, „Kníže ze Semberije“, „Tak muselo býti“, „Hadži Loja“, „Lilie a borovice“ a „Svět“. „Malo pozoviště“ (Malé divadlo), vyšlé v Mostaru, obsahuje jeho čtyři aktovky: „Na starost“, „Naše děti“, „Hřích na hřích“ a „Pod oblaky“. Psal také národopisné cestopisy „Na pobřeží Ochridského jezera“, „Z Kosova na Černé moře“ a „Kosovo“ (dvě knihy).

Svémi „Listky“ položil základy k srbskému feuilletonu. Také se v nich objevuje vedle humoristických výjevů i řešení sociální otázky. Jeho humoresky vynikají přirozenou veselostí. Po válce světové však přestala jeho veselost v literárních pracích. Hry Nušićovy jsou oblíbeny na jevišti bělehradském a záhřebském. I v Praze byly jeho veselohry hrány se zdarem.

Prof. dr. Matyáš Murko sedmdesátníkem.

K 70. výročí narozenin univ. prof. dr. Matyáše Murka uspořádala Československo-jihoslovenská liga a ostatní spolky jihoslovenské v Městanské besedě v Praze 10. února 1931 oslavný večer. Promluvili na něm dr. Šebesta, nově ustanovený vyslanec jihoslovenský dr. Kramer, který ocenil vědecké dílo a organizační práci jubilantovu. Za město Prahu jej pozdravil inž. Rotnagl, za Čsl.-jihoslov. ligu odb. rada Beringer a jeho zásluhy vyzvedli četní jiní řečníci. Dr. Páta poukázal na to, že dr. Murko za svého tříletého pobytu v Lipsku věnoval se studiu nejmenší větve slovenské, Lužičanů. Prof. Murko již za svých studií ve Vídni měl styky s Čechy a po válce dal přednost působení v Praze. Jako rozený Slovinec stará se úsilovně o rozvoj jihoslovenské vědy na pražské universitě.

Josef Gašparík Leštinský,

knihťiskař a předseda slovenských nakladatelů a odbočky knihkupců v Turčanském sv. Martině, oslavil 70. výročí svých narozenin. Narodil se 10. února 1861 v Leštínách. Byl pilným literárním pracovníkem a vydal 25 vlastních prací literárních. Jest uvědomělym vlastencem a národním pracovníkem.

Vladimír Solověv.

Příroda nečiní skoků. Vše, co se dnes objevuje v Rusku, má své hluboké kořeny v jednání ruských vzdělanců v 19. století. Mezi těmi, kdož předvíдали nynější poměry, byl i velký bojovník za cyrilometodějskou myšlenku v Rusku, Vladimír Solověv. Letos je tomu 20 let, co o něm napsal belgický jezuita Michal d'Herbigny, který v ní podává boj za pravdu v Rusku. Vladimír Solověv narodil se r. 1853 a žil v době, kdy Rusko mělo nejvíce světem uznaných spisovatelů. To je doba Turgeněva, Tolstoj, Dostojevského, Hercena, Krapotkina a Bakunina. Rusko prožívalo všechny teorie německých, francouzských a anglických filosofů mnohem citelněji než ostatní národové, poněvadž Rusové přenášeli tyto mudroslovné nauky do své země. Solověv již jako hoch četl všechny moderní filosofy. Od otce

zdědil pevnou víru, ale pozbyl jí čtením Renana, Strausse, Spinozy, Schopenhauera a jiných nepřátel křesťanské víry. Ale brzy se od nich odtrhl a obrátil se na cestu života podle náboženství. Stal se v 21 letech docentem a pak profesorem filosofie na moskevské universitě. Jeho doktorská práce obírala se „Krisí západní filosofie“. Tím nabyl dosti protivníků, ale ještě více přívrženců. Mladí i staří byli proň nadšeni jako pro proroka. Nadchl se pro něj i Dostojevskij, který jej v „Bratřích Karamazových“ vzal za typ svého dobrého Aljoše. Solovjev poznal zcela jasně, jak velké nebezpečí hrozí Rusku z podvratných proudů, hlásaných v Rusku. Ale nepracuje proti nim silou, nýbrž staví proti nim jinou myšlenku. Tu však narazil v úředních kruzích, kterým bylo divné, že Solovjev má tolik přívrženců mezi mládeží i dospělými. Napřed byl jimi proto napomenut, ale potom i odstraněn z university. Jeho rozpravy a knihy nesměly vycházeti v Rusku, proto Solovjev hledal spojení se západním světem a hlavně s čakovským biskupem Strossmayerem.

Své obrozenské myšlenky pronášel slovy: „Přeji si většího a pěknějšího Ruska, ale to neznamená Ruska, které chce ještě více vládnouti a ještě větší násilí činiti. Přeji si a očekávám lépe ovládaného a mravnějšího Ruska a podle toho více křesťanského Ruska, — Ruska, které je zajisté hodno, aby bylo nazýváno svatou Rusí; očekávám Ruska, které bude usilovati, aby se podrobilo Bohu více, než aby si podrobovalo národy, nádherného Ruska, kterému by více záviděli, než by se ho báli, které by bylo bojovníkem více pro svého Boha, než pro svého cara, Ruska chráněného méně svými zbraněmi než svojí vírou a svou láskou, Ruska, které by bylo velké, poněvadž by jako apoštol na světě zveličovalo všeobecnou myšlenku Ježíše Krista, rozšířilo mystické tělo Ježíše Krista a jedinou církev Ježíše Krista.“

Dr. Mihael Opeka — „Knjiga postave“.

Dr. Mihael Opeka, bývalý profesor náboženství a bývalý zemský školní inspektor, kanovník, sestavil již slušnou řadu skvělých náboženských řečí o nejdůležitějších záhadách lidských. Posledně vydal „Knjigu postave“ — „Knihu zákona“, v níž vykládá desatero božích přikázání v podobě promluv, které měl v biskupském chrámu Páně v Lublani. První svazek této Knihy zákona, který vyšel, jedná o třech prvních přikázáních, vztahujících se k úctě, kterou je člověk povinen Stvořiteli. Také tato kniha Opekova nosí pečeť bohoslovecké propracovanosti, logického myšlení a přesvědčujícího výrazu bez pathosu, ale s vážností, která je vlastní asketickému duchu. Z jeho řečí možno poukázati na zdařilé označení současné nevěry a náboženské lhostejnosti, na rozrušující obraz zoufalí a nepřátelství proti Bohu, na pověru, která bují právě mezi nevěrci. Podobnou silou účinkují vývody, které představují důležitost dnů určených k úctě boží a k odpovědnosti, což ochraňuje člověka i společnost od úplného otroctví vůči hmotě a pozemským hodnotám. Při druhém přikázání božím odsuzuje spiso-vatel křivou přísahu a klení. Celé dílo je solidní, jednotné a vřelé, takže je lze jen doporučiti. Vyšlo nákladem H. Ničmana v Lublani.

Směs.

Sv. Otec vyznamenal katolického Indiána. Indián v Milwaukee John Cornelius a jeho choť přijali papežské požehnání sv. Otce Pia XI. Jsou členy osady Neposkvrněného početí v indiánské rezervaci kmene Oneida. John Cornelius je poslední ze čtrnácti katolíků, kteří postavili vlastníma rukama první kostelní budovu pro katolické Indiány v této rezervaci.

Katolický tisk v Číně. Čínští katolíci vědí dobře, že nejúčinnější zbraní v obraně víry je katolický tisk. Proto zakládají nakladatelské a vydavatelské družstvo, vydávají časopis „Posel božského Srdce“ v jazyku anglickém a připravují vydávání katolického denního listu v Honkongu. Misionář italský P. Granelli založil čínský měsíčník „Kung-Kao“, který má 10.000 předplatitelů.

Vyhořel chrám. Chrám sv. Josefa v Ottawě ve Spojených státech severoamerických vyhořel ze základů. Oheň vznikl nepozorností ministranta, který nemilou náhodou povalil hořící svíce do draperií. Kněží zachránili velebnou svátost oltářní jen s nasazením vlastního života. Poraněn nebyl nikdo; celková škoda činí 450.000 dolarů, to jest skoro 15 milionů Kč.

Rusové do katolické církve. Mnoho Rusů, kteří přebývají ve vyhnanství ve Francii, vstupuje do katol. církve. Obrázcenci mají být podle rozkazu pařížského arcibiskupa přijati laskavě a ponecháni v užívání východního obřadu.

Hrob z doby Kristovy. V prosinci 1930 našel rolník Josef Škoda v Kobylech u Českého Dubu větší množství střepin popelnic, které nasvědčovaly tomu, že jde o nález hrobu ze starší doby. Státní archeologický ústav vyjádřil úsudek, že jde o laténský žárový hrob z doby narození Kristova. Nález bude uveden v původní stav a na nalezišti bude dále kopáno.

Foerster počten cenou za oratorium „Sv. Václav“. Hudební skladatel dr. Jos. B. Foerster v Praze dostal „velkou jubilejní cenu Smetanovu“ 50.000 Kč za oratorium „Sv. Václav“. Cena ta byla vůbec po prvé udělena. V porotě zasedali Jaroslav Kvapil, profesor státní konservatoře v Brně, dr. Lad. Vycpálek, hudební skladatel v Praze, a dr. Otakar Zich, profesor universitní v Praze. Cena byla udělena Foerstrovi za jmenované dílo, poněvadž v něm vyvrcholuje desetiletá umělecká činnost tohoto mistra po návratu do vlasti.

Katoličtí lesníci. Dne 16. ledna byl v novém Besedním domě při osadě P. Marie Svatohorské v Ciceru ve Spojených státech severoamerických zřídili vzdělávací večírek katolických lesníků. Účastnili se ho i četní přátelé jejich a katolíci z osady a okolí.

Fr. H. Zundálek.

Na rozhraní nové doby.

Starý, osvědčený katolický bojovník klepe na dveře Vaše a hledá cesty k Vašemu srdci. Není však to invalida, nýbrž je v plné síle životní, má mnoho životní schopnosti, aby pracoval dále pro vlast a církev. Je to Družstvo Vlast, v boji za katolickou literaturu tak osvědčené, a je to zvláště časopis „Vlast“, který chce najíti přístup do všech katolických domácností.

Za 46 roků svého vycházení prožila „Vlast“ různé doby, radostné i neveselé. Vstupuje nyní radostně do 47. roku.

Tvrdí se, že každý časopis dožívá se v určité době vrcholu své slávy a obliby a že pak přirozeně upadá. Ale to je pravda jen z části. Jsou katolické listy u jiných národů, které se mohou vykázati ještě mnohem větším trváním než naše „Vlast“.

Se strany družstva byly učiněny všechny kroky, aby „Vlast“ byla náležitě vypravena.

Byl získán zkušený redaktor v osobě faráře v. v. Antonína Brousil a, který zamýšlí věnovati své schopnosti „Vlasti“ a jejím publikacím a použití svých četných zkušeností v oboru redakčním ve prospěch družstva našeho.

Zajistili jsme si také spolupráci osvědčených katolických spisovatelů. Upravili jsme také moderním způsobem vnější podobu časopisu „Vlasti“, aby získal již na první pohled oblibu čtenářů. Ale hlavně starali jsme se o to, aby obsah „Vlasti“ byl pestrý; a budeme usilovati o to, aby „Vlast“ byla skutečně zábavně-poučným časopisem, aby každý odběratel našel v ní pobavení i poučení.

Převzali jsme 15. prosince 1930 tiskárnu Družstva Vlast od Československé akc. tiskárny, která ji měla v nájmu od r. 1929, ve stavu málo utěšeném.

Bylo potřeba velké práce, aby zaveden byl v přejaté tiskárně znova pořádek. Nelitovali jsme také nákladu a pořídili jsme vše, čeho bylo potřeba k modernímu vypravení tiskárny, aby byla schopna soutěžit i v nynější těžké době.

Z příčin uvedených nemohli jsme se svými časopisy vyjít v době obvyklé. To nechť naši přátelé laskavě vezmou na vědomí! Snažíme se ze všech sil, abychom přišli do řádného chodu; a přičiníme se, aby v brzké době naše časopisy vycházely pravidelně.

Záleží nyní jen na veledůstojném duchovenstvu a na uvědomělých katolicích, aby si podrželi „Vlast“, řádně ji předpláceli, abychom i my mohli dostáti svým povinností.

Zvláště pak se obracíme na ty, kteří dosud z různých příčin nezapravili svých účtů, aby nám bezodkladným zaplacením povinné částky pomohli v naší snaze o obrození časopisu „Vlast“ a celého družstva.

Nechť tedy naše kněžstvo, vždy nadšené pro vše dobré, ujme se spolupráce k udržení a rozvoji „Vlasti“! Nechť naši uvědomělí katolíci podají nám pomocnou ruku, abychom zakotvili pevně v katolických rodinách!

Budiž heslem každého katolíka: Do katolické rodiny katolický zábavně-poučný měsíčník „Vlast“!

Fr. H. Zundálek.

VELEDŮSTOJNĚMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrační, kalichy, ciboria, pátenky, nádobky, paciškály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatém a stříbrném neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Veškeré oděvy

kleriky přesně podle předpisu pro různé hodnostáře za ceny nejlevnější dodá podle míry osvědčený katolický závod

Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, předložím bohatý vzorník látek.

MNOHOČLENNÝM RODINÁM

Žádný švindl!

nabízím svoje 2 až 6 metrů dlouhé bezchybné zbytky, a to 50 metrů za 250 Kč. V těchto 50 metrech je obsaženo: prací hedvábní šatové, zešvry šatové, zástěrové i košilové, bílá i modrá plátna, cíchoviny, ripsy šatové, různé kretony atd. Zasílá dobírkou bez dalších výloh

Objednejte s důvěrou!

JOSEF STOLÍN, NÁCHOD

Knihhtiskárna

Družstva Vlast

provádí veškeré tiskové

práce ve vzorné úpravě

v cenách konkurenčních

Praha II, Žitná ul. č. 26

Volejte telef. číslo 23626

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

2.

A. B.: Ignát Zháněl.

Antonín Brousil a K. D. Fritsch: Prorok a jeho vrah.

Q. M. Dyskočil: V mozku světa.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

F. B. Děřda: Ve stínu lesa. (Báseň.)

Tomáš J. Jiroušek: Družstvo Vlast a encyklika „Rerum novarum“.

Boris Hrinčenko: Bez chleba. (Z ukrajinštiny přeložil Fr. H. Žundálek.)

Prof. Dr. Alois Musil: Z mých cest pustou Arabií.

Dr. Jaroslav Šťastný: Staré české knihy konventu F. M. F. u P. Marie Sněžné v Praze.

Frant. Václav Peřinka: Morava a Slovensko.

Aktuality. — Drobné zprávy. — Literatura.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

Sbírka časových kázání

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbírku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousilá. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života.

Cena Kč 12.80.

Kristus Král.

Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království.

Cena Kč 12.80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám. (Vyjde asi ve 14 dnech.)

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II,

Žitná ul. čis. 26.

A. B.:

Ignát Zháněl.*

Ignát Zháněl narodil se dne 11. června 1863 v Sebranicích u Boskovic, kde jeho otec byl učitelem a vynikajícím hudebníkem. Ignát byl ze tří sourozenců nejstarší a zdědil po otci svém nejen vlídnou a přímou povahu, ale i hudební nadání.

Roku 1868 přestěhoval se otec jeho do Střelic u Brna, aby mohl děti své posílati na studie do Brna. Tam ztrávil malý Ignát šťastně léta chlapecká a tam také jako devítiletý hoch okusil po prvé slávy varhanické. Otec jeho totiž byl nucen odjeti na pohřeb svého otce do Letovic a právě v ten den konána doma slavná svatba. I vypravil se milý Ignát s maminkou na kůr, aby při zpívané mši sv. hrál na varhany. Zasedl směle za varhany, srdnatě spustil a maminka s kostelníkem mu napovídala, kdy

* Použito s povolením nakladatele skoro úplně stejnojmenného článku Boh. Šťastného v „Anděli strážném“ roč. XLIII., č. 9 a 10. A. B.

má hráti a kdy přestat. „Odhodlanému štěstí přeje,“ řekl si pak, když s upoceným čelem vycházel z kostela, těše se nemálo, že přispěl k oslavě služeb božích.

Jako školák zpíval v kostele a na pohřbech a dostával při slavnějším pohřbu 10 krejcarů (20 hal.), které si strádal na knihy. První knížku jako chlapec koupil si z ušetřených peněz a byl to „Tajemný ostrov“ od Vernea, kterého s velikým zájmem pročítal. Jako zpěvák měl výborný sluch a paměť, že celé písně pohřební zpíval z paměti, což otec neměl rád. „Podívej se, Ignáte, pan farář zpívá z knihy, a tobě se to nelíbí?“ řekl mu jednou vlídným hlasem a od těch dob Ignát následoval jejich příkladu.

Roku 1873 dostal se s rodiči do Zidenic u Brna, kde otec jeho byl zakladatelem pěkné, nové školy a za vynikající zásluhy byl zvolen členem okresní školní rady v Brně. Byl to učitel výborný a pečlivý vychovatel svěřené mu mládeže.

Jak svého otce tak matku miloval Ignát celým srdcem, jak o ní napsal spisovatel Fr. Čech: „Paní učitelová byla výtečnou matkou a rovněž tak hospodyní. Celou duší lpěla na manželi a na svých dětech; práce bez úmoru a bez oddechu byla sladkým údělem jejího života.“ — A na jiném místě: „Milovala velmi přírodu a ptáky; ptáčkům po celý rok musilo se sypati před okno. Po zpěvu poznala pěnkavku, sýkorku, černohlávku, sedmihláska a jiné... a květiny poslední léta života jen hladívala, jelikož stářím oslepla. — Netrhejte jich zbytečně! — říkávala dětem, — jsou tak rády na živu.“

Vděčný syn prokazoval svou vděčnost rodičům nejlépe tím, že je na stará léta vzal k sobě na faru v Troubsku, kde v zátíší prožívali poslední dny svého úctyhodného stáří...

Ze školy obecné přestoupil Ignát r. 1873 na první české gymnasium v Brně, kde se mu dostalo výborných profesorů. Vzpomínal jich rád. O jednom z nich píše: „Prof. Šťastný byl katecheta ideální, vždy mírný, laskavý a dobrotivý; byl miláčkem svých žáků a snažil se, aby žáky své nadchl pro církev a vlast!“ S básníkem Vlad. Šťastným byl pak v nejužším přátelství až do jeho smrti a napsal jeho pěkný životopis do „Vlasti“.

Koncem roku 1881 vykonal Zháněl šťastně maturitu a vstoupil s mnoha jinými spolužáky do brněnského alumnátu. Na tuto dobu přísných studií vzpomíná Ignát Zháněl zvláště rád — i jedné příhody, již přičítá nerozvážné mladistvé horlivosti. Aby mohl si řád-

ně odbírat časopisy a nemusil dělati dluhů, odřekl se raději snídane, na niž se platilo 2 zl. měsíčně. Pil ráno místo teplé kávy sklenici studené vody, až jej přistihl regens u vodovodu a ptal se, zdali již snídal? Zháněl se ke všemu přiznal, ale pochválen za to nebyl, jelikož to bylo na újmu jeho zdraví. Otec byl sice potěšen šetrností synovou, ale přidal mu měsíčně 2 zl., aby si snídane neodpíral k vůli knihám.

Z hánělova knihovna.

V alumnátě pokusil se mladý bohoslovec Zháněl o první literární práci „Modrý dům“, která byla uveřejněna v pražském „Blahověstu“. Jak důkladně a opravdově připravoval se na příští dráhu spisovatelskou, viděti z toho, že již z doby studijní, od šesté třídy gymnasijní, činil si pilně výpisky z různých děl a spisovatelů, které dnes tvoří 23 svazků o 5600 stranách s abecedním seznamem.

Na své první zatímní působiště do Budče u Jemnice vezl si mladický novosvěccenec Zháněl jen malý kufříček prádla, ale za to velkou bednu knih. Opat blízkého kláštera v Nové Říši zamiloval si

záhy bystrého a snaživého kněze, jemuž otevřel bohatou knihovnu klášterní; rovněž známý prelát Karásek poznal vzácný spisovatelský talent Zhánělvův a lásku pro literaturu a knihovnictví a brával ho do knihovny, odkud i známý básník Otakar Březina čerpal myšlenky ke svým velkolepým básním.

Od té doby, co se Zháněl dostal do Brna ke kostelu sv. Jakuba, kde požíval zvláštní přízně jak u úřadů duchovních tak u farníků, začal nejen doplňovati svoji knihovnu, která již v první době jeho kaplanování čítala 1600 svazků, ale připravovati se k vystoupení na pole činnosti spisovatelské. Vedl při tom v letech 1890—99 celou kancelář, vyučoval 26 hodin týdně na školách, ale přece našel dosti volného času na další sebevzdělávání.

„Pane rado, kde jste vzal peníze na takové bohatství své knihovny?“ ptal jsem se ho kdysi při návštěvě.

„To je tak: nepiji, nekouřím a býval jsem skromně živ!“ odpověděl mně krátce. „Jako kaplan u sv. Jakuba stravoval jsem se z obecní kuchyně městské a brával jsem si oběd za 12 krejcarů, aby mi něco zbylo na knihy.“

Když jsem po prvé uviděl vzácnou tuto knihovnu jeho na faře v Troubsku, kam se dostal Ignát Zháněl z Brna r. 1903, byl celý jeden jeho pokoj upraven na knihovnu, která tehdy již čítala přes 6000 vkusně vázaných knih velké ceny.

Jednou navštívil faru troubskou agent světového knihkupectví Herderova z Frýburku a vyslovil se o knihovně takto: „Prošel jsem mnoho venkovských far po celé snad Evropě, ale tak bohaté a vzorně uspořádané knihovny jsem nenašel.“

Dostalo se mně též několikrát toho potěšení, viděti na vlastní oči to, o čem jsem jen slýchal, knihovnu Ignáta Zháněla, který od roku 1919 trávil svůj odpočinek v Brně. Nestačily již na knihovnu dva velké pokoje na 8000 svazků knih, z nichž mnohé musily vzíti za vděk místem nahoře v kolikátém již „poschodí“ velkých knihovních schránek. Zasl jsem a byl dojat zároveň, s jakou láskou majitel o svých knihách mluví, jako by příchozímu představoval své nejmilejší přátele.

„Kniha jest přítel, který nás nikdy neopustí!“ vzpomněl jsem si slov básníkůvých, když jsem se zadíval na tu řadu knih. „V nich žijí mrtví a mluví zemřelí...“ Jsou to knihy obsahu náboženského, vědecké, zábavné, poučné, historické, básně, kritiky, hudebniny, ča-

sopisy: dětské, obrázkové, české, německé, francouzské, latinské, ba i na čínský svazek při prohlídce došlo, starodávná to bible z 15. a 17. století atd., a vše to uloženo v ladném pořádku, každý obor má své vykázané místo, takže šťastný majitel i potmě dovede si vyhledati knihu, již právě ke své práci potřebuje. Připojený obrázek poví vám nejlépe, co pero vypsati nedovede!

V knihovně visí po stěnách vzácné starodávné originály a na

Ignát Zháněl ve své pracovně.

stolku a ve skříních plno drahocenných památek z mramoru, alabastru, dřeva, skla a porcelánu, zkrátka celé malé museum. Jako přítel umění sbíral Zháněl na svých cestách po světě, hlavně u starožitníků v Brně, Vídni a v Itálii různé starožitnosti, jež se pak staly drahocennou ozdobou jeho pracovny a knihovny.

A co máme říci o spisovatelské činnosti Zhánělově? Nepřeháním nikterak, řeknu-li, že činnost Zhánělova byla nejen mnohostranná, ale i úctyhodná; patřil k nejplodnějším spisovatelům našim a s jeho jménem setkáváme se téměř ve všech čelnějších časopisech našich, jako jsou na příklad: Vlast, Náš domov, České květy, Obzor, Niva, Neděle, Hlas, Květy mariánské, Naše listy, Čech, Našinec, Občanské

noviny, Den, Lidové listy, Škola bož. Srdce Páně, Anděl strážný, Rajská zahrádka, Kříž a j. Vezměte starší i novější ročníky našich kalendářů, setkáte se s milými jeho články, vzatými ze skutečného života, a proto tím větší ceny výchovné. Napsal též celou řadu posudků o knihách spisovatelů jak českých tak německých.

„Nepíši pro výdělek, ani pro uznání,“ pravil jedenkrát svému příteli Čechovi, „pracuji prostě proto, že práci pokládám za první povinnost každého člověka. Práce je mi radostí života a vím, že přece někdo se najde, koho mé řádky potěší, a to mně stačí!“

„Pane rado, rád bych se dočkal vašeho životopisu,“ vyslovil jsem přání při našem posledním sejití. „Napíšete jej někdy?“

„Ano,“ řekl krátce, „píši jej ve volné chvíli, ale bude to má poslední kniha vzpomínek!“

Ignát Zháněl pro své vzdělání také mnoho cestoval. Již od r. 1888 podnikal pravidelné cesty po Evropě, a navštívil během 25 let skoro všechny státy evropské, jako: Itálii (dvanáctkrát), Francii, Švýcarsko, Rusko, Německo, Belgie, Holandsko, Anglii, Dánsko, Švédsko, Španělsko a Portugalsko. O všech svých cestách, jež podnikal většinou s nerozlučným druhem svým a bratrem drem Rudolfem Zhánělem, má zajímavé zápisky, z nichž některé uveřejnil; jako nejzajímavější z nich líbiti se budou jistě každému na př.: Z cesty po Španělsku, Lisabon, Na prahu Afriky, Sibiřská dráha, Helgoland, Betlem, Tři obrázky z Paříže, Z cesty do Sv. země a j. Některé vyšly jako úhledná knížka u nakladatele Havránka ve Vel. Meziříčí r. 1907 pod prostým názvem „Z cest“.

Jak jsem již pravil, byl to nejmladší z bratrů jeho, msgr. dr. Rudolf Zháněl, který provázel Ignáta Zháněla na dalekých a nejednou nebezpečných cestách, kdy bylo nutno koňmo jeti pouští a divokými končinami z Jerusalema a Nazareta do Damašku aneb po cestách cizincům nepřístupných. Dr. Rudolf Zháněl je rovněž znám jako spisovatel článků cestopisných, přírodopisných, zajímavých drobných povídek a legend; zvláště krásné jsou jeho „Vzpomínky na kukátkáře“, s nímž působil nějaký čas v Prostoměřicích. — Prostřední z bratrů, Karel Zháněl, řídící učitel v. v., je znám svými pěknými příručkami pro mládež.

V následujících řádcích podáváme beze vší změny posmrtnou vzpomínku na zesnulého Ignáta Zháněla, jak ji přinesl brněnský

„Den“ z povolaného pera svého dopisovatele a.— dne 2. prosince 1930:

Spisovatel Ignát Zháněl zemřel. Nepřekvapila tato zpráva; těžkou cukrovkou zkrušený stařec byl již delší čas v nemocnici Milosrdných bratří a vědělo se, že nevyvázne. V neděli dne 30. listopadu dotrpěl. Naše katolická literatura ztrácí v zesnulém svéráznou osobnost.

Zesnulý bisk. rada Ignát Zháněl narodil se ze známé učitelské rodiny. On i jeho bratr dr. Rudolf Zháněl, nyní duchovní správce čsl. kolonie v Paříži, stali se kněžími. Na kněze byl P. Zháněl vysvěcen 13. prosince 1885. Dlouho kaplanoval v Brně u sv. Jakuba, ale když se tato fara r. 1902 obsazovala, nemohl se státi městským farářem. Městská rada brněnská, tehdy krajně protičesky zaujatá, nechtěla zvoliti farářem upřímného a uvědomělého Čecha, který nezapomněl nikdy psát nad svým jménem čárku a háček. Proto odešel Zháněl do Troubska, kde stal se farářem r. 1903 a pobyl tam dlouhou řadu let. Pak žil na odpočinku v Brně.

Zháněl byl jakýsi druh polyhistora. Mnoho cestoval, mnoho znal z celé Evropy, a to snad ho vedlo k tomu, že své poznatky zapisoval do poznámkových knížek, kterých měl celou knihovnu. Zápisníků s výpisky z přečtené literatury měl Zháněl plný regál. Je těch výpisků na desetitisíce z nejrůznějších oborů, opravdová zhánělovská encyklopedie vědění. Jinou libůstkou Zhánělovou byla jeho knihovna. Je to snad největší knižní sbírka soukromá v Brně a jsou v ní věci vzácné. Zesnulý často o ní mluvil a dělal plány, kam ji dáti po smrti. Bylo by opravdu škoda, kdyby tato knihovna byla rozrušena a rozprodána a nezůstala v celku. — V tomto prostředí žil a pracoval Zháněl po celý život. Sám napsal sta článků a pojednání a sledoval práci jiných našich publicistů, o nichž si dělal záznamy, takže to všechno, co je v jeho zápiscích a knihovně, má v mnohém dokumentární cenu pro naši literární historii. Zejména proto si dílo Zhánělovo zaslouží, aby neupadlo v zapomenutí nebo zničení.

Památka Zhánělova zůstane v dějinách katolické literatury moravské navždy zachována!

Ant. Brousil a K. V. Fritsch:

Prorok a jeho vrah.

Drama v pěti jednáních.

(Pokračování.)

Jussuf (vyjde opatrně za sloupem a ohlíží se zpytavě kolem): Ne, není tu nikdo. (Zhluboka:) Tak, mé paní Hanneh ukládá se o život! — Ale ne, pokud *Jussuf* žije, nezdaří se vám váš plán, vy černé duše! — Té hanby! Tak jednají knížata, kněžny, korunované hlavy, kteří na nás — prostý lid — hledí rádi s vysoka. Styďte se! (Ozvou se kročeje, *Jussuf* naslouchá a chce se ukrýti, když vtom spatří *Hameda*, jehož si nedůvěřivě prohlíží.)

Hamed (vystoupí mezi dvěma sloupy, dívá se kolem, nerozhodně, kam by měl jít. Spatří *Jussufa* a jde k němu): Povězte, příteli, kde je tetrarcha Filip?

Jussuf vyhýbavě): Nevím — —

Hamed (aby jeho důvěry získal, dává mu zpropitné): Tu — vezměte —

Jussuf: Mýlíte se, pane! (Odstrkuje *Hamedovu* ruku:) Nepotřebuji vašich peněz. Kdybych věděl, kde Filip v této chvíli je, neměl bych příčiny tajiti to před vámi. Ale mohu se zeptati. (Chce odejít.)

Hamed (zadrží ho): Dobře, příteli. — Řekněte, že přišel krajinský správce z říše arabského knížete Harresa — —

Jussuf (žasne): Jak? — Harresa?

Hamed: Ano, Harresa. Ale proč se tomu divíte?

Jussuf: Jsemť já sám z jeho říše.

Hamed: Tož jste tedy můj krajan.

Jussuf (skromně): Jsem sluha jen — —

Hamed: Ne, ne — k čemu taková skromnost? — Jak jste se sem dostal, dobrý muži?

Jussuf: S Harresovou dcerou Hanneh, která přišla sem do Říma se svým manželem Antipou.

Hamed (s velikým zájmem): A co sem vedlo knížecí pár?

Jussuf: Antipas přišel vzdáti císařovi jako nejvyššímu vladaři svůj hold a vzal Hanneh s sebou, aby jí ukázal nádheru říšského města. Dnes chtějí navštívití dostihy, které císař pořádá.

Hamed: Také já tam chci. S Hanneh jsem znám, jsemť jejího otce přítelem.

Jussuf: Pak můžete hned také mé velitelce prokázati velikou přátelskou službu.

Hamed: Jakou to službu? (Je slyšeti kroky.)

Jussuf (ohlíží se bázlivě kolem): Opatrnost, pane! Naslouchání je v tomto době tou nejmenší neplechou. — (Tiše:) Zde se kuží i vražedné plány. Ale pojdte! Uslyšíte všechno. Ale pozor, ať nás nikdo nespátří. (Oba odejdou postranními dveřmi.)

(*Krátká přestávka.*)

Filip (přichází sloupovím a ovívá si tvář): Koupal jen málo pomohla; pořád to ještě pálí.

Herodias (přichází slavnostně ustrojena rovněž sloupovím a spatří Filipa; posměšně): Je už zdrav můj vznešený pán?

Filip: Ne docela. Myslím, že je to vážnější choroba.

Herodias (usmívá se): Jen až přejde ještě několik hodin, bude po chorobě. Není to u tebe nic nového. (V jiném tónu:) Se mnou asi nepůjdeš?

Filip (přemýšlí): Ach, tak. — Ty myslíš k dostihům? — Nikoli, drahousku, toho ode mne nezádej, není mi opravdu dobře.

Herodias (uštěpačně): Jsi těžce nemocen. — Máš pravdu, musíš se šetřiti.

Filip: Promiň; však tě namísto mně doprovodí můj bratr Antipas, který jistě také hry navštíví. (Při těchto slovech vyjasní se Herodiina tvář.) Já se zatím budu léčiti; dám se vynést do zahrady. Čerstvý vzduch mi udělá dobře. (Volá:) Ly-ky-o-ne!

Lykyon (ihned předstoupí pokorně): Pán si ráčí přátí?

Filip: Ať otroci přinesou nosítka a odnesou mne do zahrady.

Lykyon (odchází klaně se).

Herodias (s líčenou vážností): Dobře děláš; ve stínu platanů ochladí se tvá horkost.

Filip: Také doufám.

Lykyon (za ním 4 otroci, Maurové, s bohatě pozlacenými nosítky, kteréž postaví na zem): Jsme k službám, pane.

Filip (jde k nosítkám, vstoupí do nich těžkopádně a usedne do polštářů. — K Herodii): Vyřid' pozdrav mému bratru. Přeji ti

příjemné zábavy. (Otroci vezmou nosítka a odnášejí je sloupovým ven.)

Herodias (dívá se za nimi posměšně): Měj se dobře, hloupý Filipe! Díky tobě za to, že mé plány nevědomky podporuješ. (Odchází s ní.)

(*Krátká přestávka.*)

Hamed a Jussuf (přijdou postranními dveřmi).

Hamed (rozrušen): Příteli, přišel jsem v pravý čas. Plán těch bíd- níků musí býti zmařen. Slyšel jste dobře, Jussufe?

Jussuf: Ovšem. — Ani slůvka mi neušlo. Víím zevrubně, jak chtějí svůj černý čin provést. Teď se jedná nejprve o to, aby moje drahá paní byla varována.

Hamed: To převezmu já. Příteli svého otce bude důvěřovati.

Jussuf: Tak to bude lépe. Kdo ví, zda by mně uvěřila! — Ještě nemá proti svému muži ani stínu podezření. Jsem jen sluhou, jsem stár — považovala by mně za tlachala, snad dokonce za pomlouvače, neboť sotva by chápala, že její manžel takové špat- nosti je schopen. Budiž vám dík, šlechtný pane, zbavujete mně těžké starosti.

Hamed (žoviálně): Buďte dobré mysli, krajane! Učiním to svoje. Přicházím z domoviny Hanneh, od jejího otce. Mně, svému dob- rému příteli, uvěří. Veďte mne k ní. Zakrátko počnou hry, a nechci, aby Hanneh k nim šla. Kdo ví, jaké jí tam snad hrozí úklady! Občerstvující nápoj s trochou jedu — — Ó, kdo Herodii zná, a já ji znám, ten ví, čeho všeho je schopna. — Pojdte, příteli, pojdte. (Odejdou.)

(*Proměna.*)

(Komnata kněžny Hanneh. Vlevo stolek. H a n n e h, v kroji arabském, stojí uprostřed a dává se od arabských služebnic zdobiti k návštěvě cirku.)

Antipas (vstoupí a pozoruje Hanneh): A tak chceš jít ke slavnosti? V tomto úboru? Chceš být římským paním k posměchu?

Hanneh: Co mi posměch římských paní? Chci viděti hry a o po- sudky římských paní se nestarám. Půjdu tak — —

Antipas: Toho neučiníš! — Posměch, který tebe stihne, stihne i mne. Nos se, jak římské šlechtičny se nosí!

Hanneh: Toho se nedočkáš od dcery Arabie, aby se podrobila mravům Římanek! — A nemohou-li ty ješitné paničky snést pohledu na můj arabský šat, pak — pak zůstanu raději doma.

Antipas (pokrytecky): Je mně velice líto. — Ale jednej úplně podle své vůle.

Hanneh: A také budu jednati podle své vůle!

*

Jussuf (vstoupí): Paní, smí tvůj věrný sluha uvést k tobě přítele tvého otce, jenž právě přišel z naší vlasti do Říma?

Hanneh (radostně vzrušena): Přítel mého otce? Jak se jmenuje?

Jussuf: Hamed.

Hanneh (radostně): Hamed. — Hned, hned ho uveď!

Jussuf (odejde).

Hamed (vejde a zůstane u dveří státi): Je to možné? *Hanneh* zde?

Hanneh (spěchá mu vstříc): Ano, já jsem *Hanneh*, vašeho přítele dcera; co vás sem vede?

Hamed: Přišel jsem se podívat na nejslavnější město světa a na jeho velkolepé hry. (Potichu:) A přišel jsem právě v pravý čas, abych vám přinesl důležitou zprávu. (Šeptá:) Pošlete pryč dívky, abych mohl mluvit s vámi o samotě.

Hanneh (k dívkám): Jděte teď, snad vás budu potřebovat. (Dívky odejdou.)

Hanneh: Jsme sami. — Mluvte!

Hamed (stísněně): Není to nic dobrého. Věrnost vašeho muže —

Hanneh (přeruší ho udiveně): Věrnost mého muže?

Hamed: Je porušena — —

Hanneh: Není možná —!

Hamed: Víím to určitě. — Je porušena. — *Herodias*, vašeho švagra manželka, prý ho svedla. *Antipas* je celý v její síti. A ještě více jsem se dozvěděl. *Herodias* ukládá vám o život.

Hanneh (plná úžasu): *Herodias*? Znáím ji jen krátkou dobu, ale vždy byla ke mně laskavou.

Hamed (odmítavě): Toť možná. V přetvářce je *Herodias* mistryní. Ale věřte mně — myslím to s vámi dobře — chtějí vás připravit o život. *Antipas* chce manželku svého bratra pojmouti za ženu.

Hanneh (vzrušeně): Není možná —!

Hamed: Je tomu tak! — Proto máte jí ustoupiti. *Herodias* chce býti všude první a nestrpí vás po svém boku.

Hanneh: Antipas že by byl takový falešník?

Hamed: Snad více slaboch než falešník. Než — musíte počítati se skutečností a nerozmýšlet se dlouho! Prchněte! Ještě je čas!

Hanneh: Antipas! Ó — jak jsem ho milovala a byla jsem mu věrnou, ale má-li se věc tak — (divoce) pak se změni moje láska v nenávist. Příteli, vašemu slovu důvěřuji.

Hamed: Tak jednáte správně. Já nelhu.

Hanneh: Dobře, ustoupím — ale moje pomsta! (Vytrhne ze šatů dýku a chce odkvapiti.)

Hamed (postaví se jí v cestu): Kam? Co máte v úmyslu?

Hanneh (vášnivě): Víte přece, že jsem Arabka, a jak horkou mají Arabky krev. Proto se netažte. (Ukazuje dýku.) Tuto dýku vražím nevěrníkovi do prsou a neustanu, až i Herodias padne —

Hamed (klidně): Krofťe se; přenechte pomstu svému otci! Teď však neotálejte! Pryč odtud, z tohoto falešného města. A kdyby k vám Antipas ještě přišel, zachovejte klid! Ať netuší, že znáte jeho plány. Však ho ruka osudu nemine. — Nesmí se však dozvědět, že Jussuf všecko slyšel, když se s Herodií umlouvali. Nechte je oba v nejistotě. Jsem zkušenější, přijměte mou radu!

Hanneh: Jussuf že je vyslechl?

Hamed: Tak jest, a slyšel dobře. A jsa věrným své velitelce, hledal prostředek, jak by ji uchránil před úklady zlosynů.

Hanneh: Jussuf je věren — —

Hamed: To je —!

Hanneh: A Filip? — Ví o tom?

Hamed: Nevím. — Ale, věřte mi, tomu zhýralci a pijanu málo na tom sejde, odvede-li mu bratr manželku. Víno a tanečnice více ho zajímají.

Hanneh: Jste o poměrech dobře zpraven.

Hamed: Znam Filipa příliš dobře. — Teď víte, co vám hrozí. Moje loď kotví u Ostie, hotova k odplutí. Chcete? — Odvezu vás z této zrádné země?

Hanneh: A Jussuf?

Hamed: Půjde s námi. (Volá do dveří:) Jussufe!

Jussuf (vstoupí): Račte si přátel?

Hanneh (k Jussufovi): Ty věrný sluho, vím teď, čím jsem ti povinna. Tvé věrnosti ti nikdy nezapomenu!

Jussuf (skromně): Konal jsem jen svou povinnost.

Hamed: Pojdme raději, abychom to hanebné město brzy měli za sebou.

Hanneh: Jen okamžik strpení. — (Jde ke stolku, otevře zásuvku a vyjme z ní psací tabulku a pisátko. Píše něco na tabulku a položí ji na stůl. Potom k Hamedovi:) Jsem hotova! Pojdte! Tohoto místa už neuvidím.

Hamed: Pospíším napřed a budu vás očekávati. Jussuf vás dovede bezpečně do Ostie, k přístavu. (Odejde.)

Jussuf (k Hanneh): Už jsme všechno připravili, paní. Pojdte, ještě není nebezpečí vyzrazení, všechno se žene k cirkus, takže můžeme nepozorování uniknouti. A dále venku očekávají nás koně.

Hanneh: Spoléhám se na tvou věrnost.

Jussuf: Ta vás nezlame.

(*Přestávka.*)

Antipas (vstoupí a hledá Hanneh): Je tu prázdné. Kde je Hanneh? Či odešla již do cirkus? Snad dokonce v arabském kroji? — To by byla rána, kterou bych těžce nesl. — (Chodí rozčilen po komnatě, přijde ke stolku, najde tabulku, podívá se na ni roztržitě, odloží ji zase, aniž by věděl, co na ní stojí. Chodí zase sem a tam.)

(*Přestávka.*)

Herodias (vstoupí nádherně oděna, zastaví se a hledí na rozčileně se procházejícího Antipu, jenž ji hned nepozoruje; po chvíli): Copak se ti stalo?

Antipas (rozhlédne se a vidí Herodii): Jak jsi krásná.

Herodias (sebevědomě): To není nic nového. Jsi hotov na cestu? — Ale, jak vidím, jsi rozčilen.

Antipas: Jsem, neboť Hanneh, když jsem přišel, byla již pryč.

Herodias (ironicky): Což ti na ní tolik záleží?

Antipas: Zajisté. Mám starost, že šla na slavnost v těch šatech, které se tobě a ostatním římským paním nelíbí.

Herodias (smějíc se): To ti působí starost? Aťsi! Šla sama a ne s tebou! Však přijde zase a potom bude na čase, abys jí pověděl, co jsme ujednali. (Jde bez úmyslu ke stolku a najde tabulku.) Tady nechala něco ležeti. (Vezme tabulku do ruky, čte, ustrne, ale nedá na sobě ničeho znáti. K Antipovi:) Tu čti! (Podá mu tabulku.)

Antipas (čte, potom zaražen): Co to má znamenat? Slyš! (Čte:)

Hanneh jde, pomsta přijde.

Herodias (čte rovněž tabulku): Tak to tu stojí. — Je to záhadné.

(Po chvilce:) *Antipo*, zdá se mně, že se Hanneh dozvěděla o našem plánu. Ale, jak by to jen bylo možno? (Po krátkém přemýšlení lhostejně:) A buďsi! Co na tom?

Antipas: Tak bezvýznamné to přece není. Kdybych to věděl, věděl bych také, kam se obrátila a jaká pomsta náma hrozí.

Herodias (zamyšleně): Snad uprchla k otci — —?

Antipas: To by nebylo ještě to nejhorší; hůře by bylo, kdyby se obrátila k císařovi. Víš sama, že rod Herodesův nemá v lásce. Kdyby ho žádala za ochranu, bylo by mu vítanou příležitostí, míchat se do mých záležitostí. A náš plán odstraniti ji byl by také znemožněn. Tuší asi Hanneh, co ji od nás čeká, a má snad i důkazy. — Uvaž, Herodie, co by to znamenalo!

Herodias (odmítavě): Pro mne ne příliš mnoho! A kdyby ji císař i do svého paláce přijal, i tam najde se cestička pro dýku, pro jed — zvláště pro jed.

Antipas: O tom nepochybuji.

Herodias: Myslím však, že uprchla k otci — —

Antipas (přemítá): Potom by byla její pomsta oddálena a my bychom získali času, uniknouti jí. Odtud do Galileje nebo do Pereje je daleká cesta. Za tu dobu dá se mnoho vyřídit. — Nejdříve však chci vyzvědět, uprchla-li k císařovi.

Lykyon (vejde rychle): Odpusťte, pane — —

Antipas (mrzutě): Co chceš?

Lykyon: Mám důležitou zprávu. Právě jsem byl na Silnici do Ostie vedoucí se vzkazem a tu — ani jsem zprvu svým očím nevěřil — klusala na rychlém koni vaše choť Hanneh směrem k Ostii a za ní její sluha Jussuf. Ale už před tím viděl jsem vznešeného jakéhos jezdce v cizím kroji ujížděti k Ostii. Hned jsem si pomyslnil, ti tři jezdci že bez příčiny nespěchali do Ostie, Slyšel jsem, že v přístavu kotví triera, hotova k okamžitému odplutí.

Antipas (vzrušen): Jak je to dávno?

Lykyon (přemýšlí): Není to příliš dlouho, pane. Tak asi hodinu.

Antipas (zamyšlen): To by se shodovalo.

Lykyon: Pospíšil jsem si. — Napřed chtěl jsem tu zprávu přinést

svému pánu, ale potom jsem uvážil, že vy, pane, budete mít na věci větší zájem.

Antipas: Jsi chytrý člověk. — Tu máš odměnu! (Dává mu peníze.)

Lykyon (klaní se hluboko): A kdybyste, pane, mých služeb ještě potřeboval, jsem vždycky ochoten vám posloužiti — —

Antipas (odmítavě): Dobře, dobře. Teď ale můžeš jíti.

Lykyon (odchází s hlubokou poklonou).

Antipas (k Herodii): Chce prchnouti k otci. Když to dobře uvážím, bylo by snad lépe, zameziti jí to.

Herodias: Ale jak? Jsou již asi daleko — —

Antipas: To je pravda. — Ale přece bych se měl pokusiti — —

Herodias: Kdyby byla u césara, bylo by to lepší; tam najde jed cestu snadno a rychle. Nejlépe by bylo však, kdyby jí vůbec nebylo. (Po krátkém přemýšlení:) Ale aťsi! Pro mne a za mne ať je živa — já se jí nebojím.

(*Opona.*)

(*Pokračování.*)

Q. M. Vyskočil:

V mozku světa.

Z cest, které se u nás se zálibou každoročně opakují, celkem velmi zřídka kdy vedou některé do Anglie. Nestává se tak ani pro přílišnou vzdálenost, neboť ta v moderním cestování nehraje žádnou velkou roli, jako spíše pro vysoký kurs libry, který staví Anglii po bok severským královstvím, Holandsku a Švýcarsku.

Ale přes to nelze ani dost vřele doporučiti návštěvu Anglie každému, kdo se chce přesvědčiti na vlastní oči o síle a vytrvalosti anglosaského plemene, stejně jako o národní pýše a národním uvědomení každého příslušníka ostrovní říše. Pisatel těchto řádků měl příležitost poznati všechny tyto vlastnosti obzvláště v době několika svých návštěv ve Wembleyské výstavě v minulých dvou letech, kde každá maličkost i způsob jejího vystavování svědčily o jednotnosti myšlenky, již je upevňována síla britského imperia, nejmocnější říše světa.

Cizímu návštěvníku, zvláště z tak zvaných demokratických států,

bude se zdát nejeden zvyk anglický směšný a zaostalý. Usměje se jistě nad veselým cvičením vyparáděné gardové stráže v Toweru nebo před Buckinghamským palácem, stejně jako nad parukami lordů a krále při památném otvírání anglického parlamentu. Ale právě tyto, pro nás často nepochopitelné návyky v Anglii znamenají projev národní síly a úctu k tradici, která ji vytvořila. Anglický král, který vystupuje při slavnostních příležitostech s největší pompou, ve všedním životě, setkáte-li se s ním a s královnou, jako se to podařilo nám, působí dojmem prostého občana, jemuž není zapotřebí naprosto žádné okázalosti v průvodu ani stráže a rovněž královna anglická, proslulá svým úzkoštlivým lpěním na etiketě, přichází často mezi své Londýňany jako kterákoli jiná z měšťanských dam. Vpravdě však právě král je v Anglii představitelem velikosti říše, o jejíž moci vypravuje nám i korunní poklad jedné z věží Towerských, v němž nachází se vedle korun anglických králů se vším korunovačním příslušenstvím i největší dýmánek světa. Návštěva pokladu denně přístupného patří také k atrakcím londýnským a jistě ji žádný z návštěvníků neopomine.

Anglické sebevědomí je také první význačný rys britské povahy, který nás při návštěvě Londýna upoutá. Angličan je vždy Angličanem a neodkládá tuto národní hrdost nikdy a za žádných příležitostí. Setkáváte se s ní hned při celní prohlídce na parníku, ať volíte do Londýna cestu přes holandské Vlissingen do Folkstone, která je nejprímější, poněvadž z Drážďan je až k moři přímý vůz, nebo přes Ostende (2 hodiny plavby) nebo Calais (59 minut) do Doveru, nebo konečně přes Diepe do New Havenu, kteroužto stranou, oblíbenou zvláště při jízdě z Paříže, trvá přeplavba při klidném moři něco přes 3 hodiny.

Angličtí celní úředníci jsou velmi odměřeni a pokud jde o vaše zavazadla, velmi zvědaví. Ale již průvodčí v pohodlných vlacích, odjíždějících do Londýna, smazávají svým úslužným chováním první nepříznivý dojem, který jste prožili při svém vstupu na anglickou půdu.

Victoria Station je konečným cílem naší jízdy. Automobily, které stojí na protější straně peronu, dopraví nás do vyhlídnutého hotelu nebo do značně levnějšího boarding-housu. Nutno však býti při placení opatrným, neboť také londýnský drožkář rád vás povoží po městě a stejně rád si také připočítá. Jedete-li ovšem s výpravou,

ať s pařížským Jaroslavem Doležalem, který opravdu vám ukáže Londýn se všemi jeho památkami, neboť v něm po leta pracoval, nebo s Čedokem, jste těchto starostí ušetřeni. Jednotlivec však nemůže se rozhodnout k jízdě do Londýna a k pobytu v něm bez důkladných předchozích informací.

Obyčejně se tvrdí, že je Londýn nejdražší město světa. Ale přes to český turista může tam žít poměrně levně, obrátí-li se na Československý klub, Gloucester Road, Regent-Park, London N. W., kde může se nejen levně stravovat, nýbrž i najde levný byt, ať již v klubu samotném nebo v některém známém boarding-housu našich krajanů. Tento Československý klub, který by měl být všemožně podporován českou veřejností, aby se mohl změnit v skutečné středisko Čechoslováků, reprezentující se na venek s určitou okázalostí, hostil nejednou i našeho pana presidenta a dra Beneše, což nejlépe svědčí, že jeho existence, zvláště za války, měla pro jeho příslušníky neobyčejný význam, chráníc je dokonce před válečným zajetím. Nyní ovšem toto středisko londýnských Čechů v první řadě sleduje účely ryze společenské a propagační, ale chceme věřit, že jeho význam poroste i s rozkvětem naší republiky, která londýnskému klubu děkuje za nejednoho obětavého národního spolupracovníka.

Zde najdete také spolehlivého průvodce v bývalém kormidelníku královského obchodního loďstva anglického, pana Karla Jirásky, který vám ukáže veškeré zajímavosti londýnské. A věru, není jich málo. Je to v první řadě katedrála sv. Pavla, svou velikostí třetí největší chrám na světě; připomíná římský velechrám sv. Petra a ukrývá ve svých nekonečných kryptách řadu vynikajících státníků, vojevůdců a politiků anglických, mezi nimi také Wellingtona a admirála Nelsona, vítěze u Trafalgaru, jehož velkolepý pomník nachází se na jednom z největších náměstí londýnských, nesoucím jeho jméno, na kterém nachází se také prostá, ale svými poklady tím bohatší budova Národní galerie.

Zvláštní zájem vzbudí nás ovšem k Toweru s nedalekým známým mostem Towerským. V ponuré budově jsou dnes zčásti umístěna kasárna, zámecké stavby samé, pak rozsáhlé museum historické. Na nádvoří ukazuje se též prostě ohraničené místo, kde byla popravena královna Anna Bolleynová, nevinně nařčená choť krále Jindřicha VIII.

Od Toweru není již daleko k parlamentu a Westminsterskému opatství, proslulému náhrobky nejslavnějších jmen anglických dějin. Vedle králů a královen odpočívají tu vynikající básníci, spisovatelé, diplomati atd. Ve středu chrámu pak je pochován Neznámý voják.

Anglický parlament je nyní rovněž přístupný a imponuje nám jak skvělou úpravou vnitřní, necht' jde o horní nebo dolní sněmovnu, tak mohutným zevním vzhledem.

K pamětihodnostem Londýna ovšem patří také královský zámek s nádherným pomníkem královny Viktorie a obrovskou zahradou, v níž čas od času královští manželé dávají čaj pro několik set cizích hostů, kteří bývají sem seznáni ze všech vrstev obyvatelstva, dále zámek následníka trůnu, jehož obliba v celé říši je všeobecně známá.

Obchodní zájem světové říše soustřeďuje se ovšem kolem Anglické banky, poměrně nízké to budovy bez oken, stojící na malém náměstí, v jehož čele nachází se bursa a po pravé straně budova radniční. Toto malé náměstí označuje také nejživější střed Londýna, neboť projíždí jím v prvních ranních hodinách na 60.000 vozidel v nepřetržitém proudu.

Vedlo by daleko, vypisovati veškeré památnosti Londýna. Zvláště museí je zde neobyčejný počet, ale jistě žádný návštěvník neopomine navštívit slavné Britské museum se sbírkami tak bohatými, že není daleko pravdy výrok, který tvrdí, že k zevrubnému prostudování všech nashromážděných zde pokladů bylo by třeba celého života. A to je jen část, neboť oddělení přírodovědné se světovými unikáty nachází se v jiné čtvrti blíže universit.

Ale ať je to velkolepá stará radnice, ať rozkošné Wallace-museum, ať obrovské obchodní domy s neobyčejným důmyslem zařízené, v nichž nejen lze všechno koupit, nýbrž i dobře poobědvat, ať rozměrný Hyde-park se svými ranními promenádami a projíždkami elegantního obecenstva, s odpoledními koncerty a večerními shromážděními volně tábořícími na trávniku, nade vše upoutá vás v Londýně onen horečný, nikdy neustávající ruch. Zde skutečně pracuje mozek světa bez ohledu na to, jakých obětí vyžaduje jeho úsilí. Nedávná anglická stávka havířská přesvědčila jistě všechny, že anglická vláda je ochotna a má také prostředky zachovati pořádek v říši za každou cenu.

Avšak tím se asi málo trídí veselá společnost, která navečer plní zábavné místnosti na Piccadilly Cirku, jejichž originální pohyblivé světelné reklamy samy mění nejživější střed večerního Londýna v nádherné divadlo.

A když jsme už u těch divadel. Není ani o ně v Londýně nouze, ale jsou vesměs velmi drahé (slušnější lístek našich 100 Kč), a lze dosti nesnadno získati do nich vstupenky. Často proto spatřujeme již od rána čekající dychtivce v dlouhém ocasu před divadly, při čemž si krátí čas do soumraku, kdy se otvírá divadlo, ručními pracemi, četbou nebo zábavou, kterou jim obstarává čiperný poliční umělec za dobrovolnou odměnu několika penny. Jak známo, nesmí se v Londýně žebrati. Pomáhají si tedy chudši k penězům všemožným způsobem, jako kreslením obrazů na chodníky, prodejem veselých hraček a pod. Kdo by tuto londýnskou spodinu chtěl blíže poznati, mohl by se v bezpečném průvodu odvážiti třeba do Whit-Chapelle nebo jinam, ale rozhodně to nikomu nedoporučuji. Poskytuje i měšťácký Londýn dosti vzrušující zábavy. Pozoruhodností metropole jsou také nákladné jídelny společnosti Lyons et Cie, kde lze za poměrně velmi nepatrný peníz dobře se stravovati. V jedné z nejkrásnějších, právě na Picadilly Cirku, je ředitelem Čech a rovněž dirigentem obrovského jazz-bandu umělec, který se dlouho zdržoval v Praze a českou hudbu se zálibou pěstuje.

Netřeba podotýkat, že zvuky české hudby i v dalekém Londýně jsou nám vždy drahou a milou vzpomínkou na vzdálenou vlast.

Alois Dostál:

Jan Rozumec.

(Pokračování.)

II.

Jak se již městem rozneslo, děkan Jan Rozumec stěhoval se do rodiště Domavic na pensi. Jezdil sem několikráte do roka, aby navštívil sourozence a mrtvé rodiče na hřbitově. Měl dva bratry a dvě sestry, všechny posud živé a zdravé vedle řady strýců, tet, bratranců a sestřenic a vzdálenějších příbuzných.

Mladší bratr Čeněk měl hospodářství po rodičích, bydlil za brnou a stál si dobře při pili a šetrnosti. Přikoupil již k dědictví několik měr polí a louku. Nemálo si zakládal na pěkně vzrostlé zahradě.

Nabízel bratrovi dvě světnice, které chystal pro sebe za výměnek. Ale uznával, že by tu Jan byl stěsnán, že by měl daleko do kostela. Hluk na statku by mu snad nevadil, neboť také měl při faře menší hospodářství.

Druhý bratr však oznamoval hned předem, že by se Janovi pobyt v koželužně nelíbil, že není uvyklý čichati tříslo a výpary z koží. Zůstával na strouze, měl tovaryše, neboť daleko široko nebylo koželuha. Také Maxovo stavení bylo až za městem u vody.

Nejmladší sestra Madlenka provdala se za pekaře a vedlo se jí nejhůře. Pekařů v městě bylo mnoho a Ludvík nemohl se vyšínouti. Bydlil v postranní ulici.

Ludvík také nedbal a k lidem byl málo vlídný. Jako by mu ani nešlo o zákazníky, jazyk nedobře opatroval a hned si na každého zostra vyjel. Sourozenci chtěli mu pomoci k vůli Madleně, ale Ludvík pokazil hned všechno. Domníval se, že měšťané od něho jako starousedlíka jsou nuceni odebírat, ať jest pečivo jakékoliv.

Nejbohatším z rodu Rozumcova byl Janův sestřenec, majitel hotelu na dolním konci náměstí, Petr Nadějka, jenž si přivedl nevěstu z okolí, a to s hodným věnem. Potom hned koupil přední hotel „U černého koně“, ten přestavěl a pěkně zařídil. Býval sklepníkem v Praze a v těch věcech se vyznal dobře. V hotelu měl několik spolků, dva kulečníky, vycpávané stoličky a acetylen, dokud do Domavic nebyla zavedena elektrika. Jinde se tehdy svítilo petrolejem. „U černého koně“ konaly se elitní bály, bankety, zde se hrálo divadlo, tady zastavovali se cizinci, kteří zavítali do Domavic. Svobodní profesori a úředníci se tu stravovali. Pro nocleháře byly v prvním poschodí zařízeny tři pokoje, větší místnost při sále poskytována spolkům pro schůze. Vůbec veřejný život otáčel se kolem Černého koně, kde bylo také vyloženo nejvíce časopisů a novin.

Petr Nadějka, vysoký, dobře živený muž, čtyřicátník, sám posluhoval hostům, máje k ruce pouze mladšího sklepníka po vyučení. O zábavách pomáhali mu Čeněk Rozumec a Švára, na které mohl spoléhati. Ovšem odměnu v hotelu potom pomalu propíjeli. Zvláště Švára sem ochotně doskočil na pomoc, když hostinský musil

odjeti, anebo byl jinak zaměstnán, máje spolu hospodářství. Zde vždy byli hosté, na podloubí svíčky a mýdlo snadno odprodali domáci lidé.

Když se rozneslo, že Jan Rozumec se miní přistěhovati do rodného města, v neděli večer bohatý sestřenec jeho vzal Šváru a švagra jeho stranou, aby pohovořil s nimi důvěrně. Hosté čtli, hráli karty, měli plné sklenice a v tu chvíli nepotřebovali obsluhy. Až starosta dokouří, jenom sáhne po připraveném novém doutníku. Také před nadlesním stála druhá lahvička vína. Pivo čepovalo se v sousedním pokojíku. Kdo si přišel se džbánkem, zatahal u dveří za zvonek, aby hostinský přišel z lokálu.

„Tak prý budeš mítí nájemce,“ řekl Nadějka Čeňkovi. „Přistěhuje se pan rada. Také bych mu nějaký pokoj vyprázdnil, ale v hospodě by si nepohověl. Denně se tu hraje na piano a při zábavách celý dům je vzhůru. To by pro starého pána nebylo.“

„Pravdu díš,“ přisvědčoval Švára, „u nás bude mítí pan děkan lepší pohovění. Bude-li hlučno na rynku, odejde do zadního pokoje.“

Podobného názoru byl i Čeněk Rozumec.

„Nemyslíte, přátelé, že bychom snad měli pana radu nějak slavnostně uvítati? Slušelo by se to, když si zvolil naše město za obydli,“ navrhoval Nadějka, významně mrkaje očima.

„Takových oslav se mu dostalo, když visitoval na vikariátě, když časem doprovázel i biskupa. Mnohdy říkal, že ho to až unavuje,“ vzpomínal bratr Čeněk, člověk značně šetrný.

„Souhlasil bych se švagrem, pan děkan je skromný, nemiluje okázalostí a snad bychom mu ani nepřišli vděk.“

„Nemyslím stavěti brány, volati hudebníky, zváti spolky, pořádati průvod, večerní dostaveníčko, ale mínil jsem na poctu jeho vystrojiti na sále banket. Přišla by městská rada, elita, celé naše příbuzenstvo —“

„To by stálo mnoho peněz,“ lekal se Rozumec hospodář.

„Bylo by to jako o svatbě, každý by něčím přispěl na hostinu, jeden masem, druhý drůbeží, třetí moukou, jiný kořením, já bych dal pivo a víno. Jak chcete. Doufám, že by se hodně sešlo a nás by to mnoho nestálo. Jaká by to byla pocta pro náš rod, jaká chloubá, že jsme svého rodáka důstojně uvítali. Ostatně si to ještě rozmyslete. Času dosti.“

„Pivo!“ volal kdosi a hostinský odběhl. V tu dobu byl bez sklepníka.

„Tak co myslíš?“ obrátil se Švára na Čeňka Rozumce.

„Mně by se zdálo, aby se nic nepodnikalo. Někoho nepozveme a bude mrzutost. Leda že by Jana chtěli podobně uvítati na děkanství. Náš vikář bude jim beztoho pomáhati a tam to spíše snesou.“

„Pochybuji, že by něco podobného děkan podnikal. Co mu je do toho. Poradíme se ještě s Maxem a Madlenou. Také jim na tom záleží.“

Na tom zůstalo. Každý šel ke své společnosti. Čeněk dopil a již sahal na rohatinu pro klobouk. Musí zčerstva novinu tu přinést Lence. Bude překvapena, neboť je rovněž spořivá.

Ani Švárovi nebylo do řeči a na mysl mu tanul návrh bratrancův. Zdálo se mu, že dosti podniká pro příbuzného, když mu dá byt. Děkan psal, aby si všechno spočítal, že to vyrovná, ale snad zapomené a dar onen přijme.

Švára nelitoval peněz v naději, že mu Rozumec pomůže živnost zvelebiti, že se za ním potáhnou faráři a ti se také v krámně zastaví. Neutíkal domů jako švagr, poseděl ještě, až měl svoji míru a počalo se stmívat. Tu se nezdržel, ale spěchal k večeři.

Děkan Jan Rozumec stěhoval se pomalu do města Domavic. Na posledním působišti měl hospodářství, koně, tedy chtěl si dříve všechno odvézt, než se zbaví potahu prodejem. Jenom jednou za den ze Lhotek, které na rozdíl od dědin téhož jména sluly Habrové, vrátil se kočí a někdy také vynechal.

Povozy dobře počítala Pašková na protějším podloubí. Nemohla pochopiti, co všechno Rozumec sváží.

„Už třetí vůz s dřívím. To se zásobuje na kolik roků.“

„Vždyť by si zde mohl dříví koupiti v důchodě a dostal by je levně,“ zněla odpověď toho, s kým se právě ovocnářka bavila.

„Vůz dlouhé slámy poslal pan děkan. K čemu slámu?“

Pašková udiveně hleděla, když jindy skládali u Šváru rozličné nástroje, jako hoblovací stoličky, bedny plné vývrtek, sekerek, kladívek, dva řebříky, kolečko, lopaty, rýče.

„Ve volné chvíli prý truhlářil,“ vysvětloval soused, který se zastavil u krámků. „Řebříky budou do zahrady. Na všechno pamatoval.“

Potom vožen nábytek starý, ale důkladný, z tvrdého dřeva, teď dobře balený, bednářské nádoby, rozměrná truhla, kterou k synovi přistěhovala matka, která mu několik roků hospodařila, až ji mrtvou přivezl do Domavic, když někde jinde nechtěla ležeti. Malované truhly si mnozí všimli, uznávající, jak si jí váží a všady ji s sebou přiváží jako kus vzácného nábytku.

Nikdo ani nevěděl, kdy sem přibyla hospodyně, která matce Rozumcově byla k ruce, a vedla všechno sama po její smrti. Terezie hned se dala do mytí a rovnání, vyčistila okna, zavěsila záclony, rozprostřela koberce, uložila v kuchyni nádoby, vyleštila rám u plotny a podobně všechny kliky u dveří. Jenom bednu s knihami nechala u stojanu, aby si je děkan sám srovnal. Jednou to vyrovнала a snaha její nebyla uznána. Také se brzo spřátelila se Švárovou a se ptala, kde se co kupuje.

„Pro mléko budete s námi choditi k bratru pana děkana za bránu. Už hlásil, že je bude dodávati za seno, které dostal.“

„A do kterého obchodu?“

„Kupujete na knížku či hned platíte?“ poznamenala paní domáčí.

„Jemnostpán platil hned všechno a na šaty si nekoupil, dokud neměl ustrádaných peněz.“

„My chodíme vedle, není to krám největší, ale jsme spokojeni.“

Terezie vykládala, jaké obtíže měli ve Lhotkách, kde na všechny strany bylo daleko do města, kde se co kalého dalo koupiti, že se pošta ani každého dne nepřinášela a na nádraží musilo se jeti dvě hodiny. Ale byli tam spokojeni.

„V městě budete míti ve všem lepší pohovu. Dobře Jan dělá, že se stěhuje do rodiště,“ mínila sestra Klára.

„Výhody zde budou, ale také budeme mnoho pohřešovati,“ namítla hospodyně, vzpomínajíc na neveliké, ale pěkné hospodářství, jež opustila na venkově, na krávy, od nichž byl užitek, na drůbež, s kterou se těžce loučila, na vepříky, z nichž jeden byl určen na masopust. Kdyby bylo po jejím, radila by koupiti větší chalupu a hospodařiti dále. Života v městě se bála, neboť se narodila na vesnici, tam byla vychována, až vstoupila do služeb. Ale děkan nechtěl, dílem hospodářství rozprodával a nechal nástupci, dílem dal odvážeti do Domavic a rozděloval sourozencům. Tak bylo i s nábytkem. Jeho nynější byt nepojme všeho, co měl na děkanství v po-

kojích. Ponechal si nejpotřebnější, ostatní se hned skládalo u příbuzných.

„Jan již rozděljuje,“ řekl Čeněk, ukládaje, co mu bylo posláno. Dostával nejvíce, neboť toho mohl užítí, po něm Max, který u koželužny též měl pole. Ostatní obdrželi pouze nábytek, Švárovi několik slepic též na dvorek.

„A kdy přijede pan děkan?“ tázal se ten onen Terezie, když vyšla na podloubí.

„Až se v neděli rozloučí s osadou. Potom hned opustí Lhotky. Bude dojat, prodlel tam přes dvacet roků.“

„Proč by se rmoutil, město bude mu náhradou,“ naparoval se sousední obchodník.

(Pokračování.)

F. B. D ě r d a :

Ve stínu lesa.

Jdu stínem zelení,
kde vánek větve
zlehounka provívá,
každý list ve větvích
zašumí, zazpívá.

Vánkům, jež tudy jdou
otvírám duši svou,
nechť jako větve
píseň ta vznešená
do duše vane mi.

V šero a v mlčení,
vesmíru píseň zní,
lehounká, vznešená,
modrými akordy
azuru zladěná.

V stínu jsem ukrytý —
Nechť vanou vánky ty,
nechť vanou ze všech stran —
Jak okna jaru vstříc
duši jim otvírám.

Oddána klidu, snům,
duše má je jak dům
s modrými stěnami,
vzdušný a nezměrný,
jak nebe nad námi.

Mikulov 10. II. 1931.

Tomáš Jos. Jiroušek:

Družstvo Vlast a encyklika „Rerum novarum“.

(Pokračování.)

III.

Přípravy Družstva Vlast k vydání almanachu sv. Otce Lva XIII.

Mimo tuto přichylnost a lásku k sv. Otci Lvu XIII. Družstvo Vlast se usneslo ve své výborové schůzi, konané dne 19. června r. 1890, že k 50letí biskupství a 40letí kardinálského jubilea sv. Otce Lva XIII. k roku 1893 vydá na jeho oslavu nádhernou knihu „*Almanach na oslavu biskupského jubilea svatého Otce Lva XIII.*“ A k uspořádání tohoto almanachu byli zvoleni 17. července 1890:

Th. Dr. Rudolf Horský, předseda Družstva Vlast a kaplan v Üněticích u Prahy, P. Filip Jan Konečný, kněz řádu sv. Dominika v Praze, Tomáš Škrdle, katecheta a redaktor časopisu „Vlast“ v Praze, P. Jos. Svoboda, historický spisovatel a kněz řádu tovaryšstva Ježíšova v Praze, a Fr. Žák, kaplan na Král. Vinohradech. Odpovědnost za redakci almanachu převzali Th. Dr. Rudolf Horský a redaktor Tomáš Škrdle.

Aby hnuli s pracemi pro almanach a vzbudili veřejný zájem, svolali pořadatelé almanachu na čtvrtek dne 25. září 1890 veřejnou schůzi členů Družstva Vlast, jeho přátel a katolických spisovatelů. Schůze svolána do sálu Křesťanské akademie na Starém městě pražském v Kokořovském domě v Řetězové ulici čp. 223 a na denní pořádek dán odatavec: „Uspořádání almanachu k 50letí biskupství sv. Otce Lva XIII.“

V čteně navštívené schůzi zvolen byl za čestného předsedu P. Fr. Huspeka, velmistr řádu křížovnického s červenou hvězdou a schůzi řídil předseda Družstva Vlast Th. Dr. Rudolf Horský. K dennímu pořádku mluvili: P. Filip Jan Konečný, kněz řádu sv. Dominika v Praze, P. Jos. Svoboda, kněz řádu tovaryšstva Ježíšova v Praze, předseda Th. Dr. Rudolf Horský a Jos. Vávra, gymnasijský profesor v Praze. Mluvili všeobecně, co by se mělo do almanachu psáti.

Jsa tehdy neznámý v Praze mezi katolickými spisovateli, vzbudil

jsem pozornost, když přihlásil jsem se ke slovu. Okolostojící pozorující mě v čamaře, hezky hlasitě si sdělovali: „Mladočech! Mladočech!“ neboť tenkrát vyjímaje mladočechy v Čechách již nikdo nenosil státoprávní čamary. Z přítomných znali mě jen redaktor Tomáš Škrdle a Dr. Horský.

Ujav se slova líčil jsem význam sv. Otce Lva XIII. jako sociologa a přítele dělníků, od něhož očekáváme, jak již v novinách proskakují zprávy, i encykliky o dělnické a sociální otázce. A proto v delší řeči podával jsem návrh, že almanach sv. Otcí Lvu XIII. věnovaný nezbytně musí také, má-li v něm sv. Otec najíti zálibu, obsahovati i stať křesťanskému socialismu věnovanou.

Slova má provázena byla hlučným souhlasem, návrh můj schválen a na návrh redaktora T. Škrdle byl jsem zvolen za autora tohoto článku pro almanach. Také jest v něm článek „Svatý Otec Lev XIII. a socialismus naší doby“ na stránkách 187 až 201.

Do almanachu přispěli: *Frant. V. Sasinek* básní „Decem lustra episcopatus“, *Josef Flekáček* básní Jeho sv. náměstku Krista Pána, hlavě církve katolické, papeži Lvu XIII. „Lumini de coelo“, *Th. Dr. Rudolf Horský*: „Lev XIII.“ Nástin životopisný (s vyobrazením). —*l.*: „Péče sv. Otce Lva XIII. o české kolegium v Římě.“ (O tomto článku všichni jsme mimo redakci hádali, že jej psal vicerektor koleje v Římě Th. Dr. Frant. Zapletal. To „l“ to projevovalo.) Další příspěvky uveřejnili: *prof. Fraňt. Vacek*: „První styky Čechoslovanů s apoštolskou Stolicí v Římě“, *Th. Dr. Alois Jiráek*: „Důkaz primátu papežského výhradně ze sv. otců, liturgií a spisovatelů východních“, *Dr. Jos. Kupka*: „Péče sv. Otce Lva XIII. o národy slovanské“, *Tomáš Jos. Jiroušek*: „Sv. Otec Lev XIII. a socialismus naší doby“, *prof. Jos. Dávra*: „Péče Stolicе papežské o církve v Čechách r. 1575“, *Tomáš Škrdle*: „Dějiny Družstva Vlast v letech 1884—1892“.

Jak viděti, obsah almanachu byl velice případný, historicky, nábožensky a sociálně velice cenný, Čech a Říma se dotýkající.

Katolický spisovatel a historik P. Josef Svoboda málokdy nad něčím projevil radost, ale když k nám přišel do redakce „Vlasti“, tehdy r. 1893 již v Praze v Jilské ulici čp. 234, a náhodou z tiskárny přivezli první výtisky „Almanachu“, projevil při listování svazku nelíčenou radost a my s ním zároveň. „Almanach“ v provedení jak písmem, obsahem a výrobou se skvěle vydařil.

IV.

Přípravy Družstva Vlast k sociální akci v zemích českých.

Stojatými vodami v našem katolickém životě pohnula silně první veřejná schůze, pořádaná Družstvem Vlast v sále Křesťanské akademie v Praze na Starém městě v neděli večer dne 30. listopadu r. 1890, kde jsem přednášel bezmála půldruhé hodiny „*O nevěře, šílené výstředně sociální literaturou*“.

Schůze zúčastnili se všichni předáci veřejného katolického ruchu v Praze. Předsedal P. Jos. Svoboda, kněz z řádu tovaryšstva Ježíšova.

V přednášce jsem uvedl, že se samotnými spolky Katolických tovaryšů, jinak velice důležitými, nemůžeme v hnutí dělnickém postavit se do fronty proti výstředním socialistům směru Mostova, jimž přísluší spíše název „anarchisté“ než socialisté. „My,“ prohlásil jsem, „musíme mít spolky politické, sociální, všeobecně vzdělávací, podporující a vedle nich i vlastní sociálně odborné časopisy a pak něco svedeme, ale jinak nesvedeme nic.“ — Nato povstal redaktor Tomáš Škrdle a ubezpečil shromáždění, že o založení časopisu „*Nedělní dělnické přílohy Čecha*“ se již jedná a že od Nového roku 1891 počne vycházeti, a příštím „*Dělnickým novinám*“ bude stavěti základy a rovnati cesty. Mimo to pomýšlí se na to v Družstvu Vlast, aby při témž družstvu založil se *sociální odbor*, z jehož fondu vysílali by se řečníci na venek a zakládány byly vedle Jednot katolických tovaryšů i vzdělávací spolky křesťansko-sociální pro muže, ženy i jinochy. „Jen strpení musí býti,“ končil redaktor Škrdle svoji řeč, „všecko najednou hotoviti se nedá, ale postupně dá se dělati všecko.“

Schůze vzbudila v nás naděje v lepší budoucnost v zájmu sociálním i spolkovém.

A jak jsme si stáli tehdy v životě spolkovém? Hned to vysvětlím. Stáli jsme si takto:

Když vše, co uvedeno, dělo se v Družstvu Vlast na rok před vydáním encykliky „*Rerum novarum*“, bylo ticho ve příčině spolkové a společenské jak v Čechách, tak na Moravě i ve Slezsku. Spalo se.

V roce 1890 měli jsme jen 18 spolků katolických tovaryšů v Čechách, 14 na Moravě a 4 ve Slezsku — a nic víc. Na Moravě počaly vznikat teprve pro politiku a pro volby zemských i říšských

poslanců katolicko-politické jednoty, ale ve příčině vzdělávacích spolků stáli jsme hodně pozadu, jak za liberály čili mladočechy, tak i za sociálními demokraty, kteří ve vzdělávacím spolkovém ruchu měli svůj všespolečenský život již od roku 1878.

Naše vzdělávací Jednoty katolických tovaryšů, pěstující život náboženský a konservativní s vyloučením jakýchkoliv sociálních směrů, trvaly v těchto místech a založeny byly v uvedených letech v *Čechách*: Praha 1852, České Budějovice 1855, Jindřichův Hradec 1856, Chrudim 1865, Český Krumlov 1881, Liberec 1881, Nepomuk 1883, Vimperk 1885, Horní Jelení 1885, Bohosudov 1886, Krucemburk 1887, Volyň 1887, Netolice 1888, Broumov 1888, Hradec Králové 1888, Bernartice 1889, Most 1889 a Jilemnice 1890, úhrnem 18.

Na *Moravě* existovaly Jednoty katolických tovaryšů v těchto místech a od uvedených roků: Brno 1869, Brušperk 1872, Hranice 1884, Moravská Ostrava 1885, Bartošovice 1886, Prostějov 1886, Rýmařov 1886, Kojetín 1887, Holešov 1887, Běloutín 1887, Vyškov 1889, Bučovice 1890, Bystřice pod Hostýnem 1890 a Moravská Třebová 1890, celkem 15.

De *Slezsku* byly Jednoty katolických tovaryšů v těchto místech a od uvedených roků: Těšín 1885, Bruntál 1885, Benešov 1887 a Běloutín od r. 1887, úhrnem 4.

Celkem bylo v roce 1890 v zemích koruny svatováclavské 36 spolků katolických tovaryšů, jejichž předsedy byli kněží, kteří stávali v čele výboru z tovaryšstva zvoleného. Činnost spolková omezovala se na přednášky ve směru náboženském, řemeslnicko-živnostenském a na hry divadelní, zvláště však na hry vánoční. Přednášky ve smyslu sociálním a z oboru hnutí dělnického připuštěny byly teprve po vydání encykliky „*Rerum novarum*“ ode dne 15. května r. 1891.

Píši z vlastní zkušenosti z těch let nabyté. Takové byly poměry před rokem 1891. Tak na příklad přednášel jsem po prvé z dovolení předsedy, kanovníka Edvarda Jana Nep. Brynycha v Jednotě katol. tovaryšů v Praze až v roce 1892.⁵⁾

⁵⁾ Edvard Jan Nep. Brynych, v letech 1893—1902 biskup královéhradecký, narodil se dne 4. května 1846 ve Vlásenicích na Pelhřimovsku a zemřel dne 20. listopadu 1902 v Chrásti na Chrudimsku, kde jest i pochován.

Borys Hrinčenko:

Bez chleba.

Z ukrajinštiny přeložil Fr. H. Zundálek.

(Pokračování.)

A když prohodila, že trpěti třeba, neudržel se:

— A jak dlouho to trpěti? — až vzkřikl. — Už zajisté i tak, zdá se, nemine den, abychom netrpěli.

To už pravděpodobně tak Bůh dal! — znovu navazuje Horpyna. Svraštil čelo Petro.

— A snad my jsme již tak hříšní, snad již není hříšnějších lidí nad nás, že trpíme takové neštěstí?

Nic neodpověděla Horpyna, utichl i Petro zachmuřený. Mlčí, ale myšlenky osnují se v hlavě:

— Snad je to pravda? Proč musíme my hladem umírat? Starosta nedal a jak sám, to snad nebere odtud? Loňského roku přece ukradl čtvrt ječmene. Oni budou krásti náš majetek a ty hladem umírej a dítě nechť zemře!

A zlost zmocnila se Petra, taková zlost v jeho srdci povstala na jednou na starostu, že nemožno ani vylíčiti.

— On žije v dostatku, — myslí si Petro, — a ještě i krade, a já jsem hladový, co mám tedy činit?

A kdo ví, co by učinil starostovi, tak byl rozpálen. Vzchopiv se pochmurně s místa, odešel ze světnice. Po dvoře bloudí a myšlenky se nezbavuje:

— Neumíratí pak hladem! Vždyť je to tam můj majetek, ne leckoho, neboť i já jsem tam sypal a nyní, když nemám co jísti, dáti nemožno! Nuže, já se tedy vás doprošovati nebudu! Já si sám i bez vás vezmu!

A pokud neuvažoval, vždy jedno stojí v hlavě: „Vezmu si!“

— Vždyť si nevezmu cizího, nýbrž své. Když nedají sami, třeba si vzítí tajně.

A poznenáhlu vžil se tak do své myšlenky, že se jí docela nelekal. Zprvu se mu to zdálo až strašné, když přemýšlel o tom, a nyní nic, zvykl si. A jak si zvykl a nebál se jí, tehdy umínil si učiniti tak, jak uvažoval.

— Půjdu, vyvrtám otvor do skladiště a natočím! — přemýšlí Petro.

Jen tak... Kterak to Horpyně říci? Věděl dobře, že ona tomu vůbec nebude chtít. Věděl, ať ji bude jakkoli přemlouvati, že jí o tom nepřesvědčí. Viděl okolo sebe neštěstí a nemohl mu uniknouti. Hle, starosta krade, a jemu tak nedovolil! Všude nespravedlnost. A nyní se mu nezdálo hříchem ukrásti. Ale přece stále se bál říci o tom Horpyně, neboť cítil, že i on dopouští se nespravedlnosti.

A Horpyna zpozorovala, že s Petrem se děje něco nedobrého. Chodí stále zasmušilý a smuten. Zeptá se ho, on nič neodpoví, anebo: „To tak... Trochu hlava bolí.“ Jindy pak pohlédne na ni ponuře a odpoví: „A proč mám býti vesel?“

Mladá žena zpozorovala, že Petro nebyl takový, ale nevěděla, kterak vyhnouti se neštěstí, pouze usilovala o to ještě pilněji.

A toho času nebylo již chleba, brambory všechny pojedli, proto nebude již nic k jídlu. K otci jeti se Horpyně nepodařilo — koně nikdo nedal a pěšky by bylo snad dobře čtyřicet verst jíti, a ještě s dítětem. A vzdáti se cesty nemožno: i tak je živa tou kapkou mléka, a jak by se jí vzdala, vůbec neví, jak bude.

Vidí tu vše Petro a znovu sám sobě praví: „Vezmu! Nevzdychati jak psi! Nechtě si Horpyna řekne, co chce.“

Jednoho dne leží v noci se ženou na posteli, nechce se mu spáti, neboť myšlenky nedají. A přemýšlí: „A co, když to Horpyně hned řeknu?“

Ale neřekl, pouze ještě více se převaloval s boku na bok.

— Co je ti, Petře?

— Nic, — odpovídá.

Horpyna začala již dřímati, slyší, volá Petro:

— Horpyno!

— Copak?

— Víš, že...

— Nuže?

Petro se zase bál svěřiti se.

— Vždyť já nic... Chtěl jsem se zeptati, máme-li vodu ve světnici. Chci pít.

— Ano, je v dížce...

Petr vstal, jako by šel pít vodu, a sám přemýšlí: Říci? Vždyť

se před ní neskryješ - zda nyní, či potom, ale říci o tom bude třeba.

Přišel, znovu si lehl vedle ženy, přikryl se.

— Horpyno, co budeme dále dělati?

Nic neodpovídá mladá žena; všechny možnosti již uvážila a nic nevymyslíla... Praví Petro:

— A já..., já... Víš, o čem přemýšlím?

— O čem?

I opět se Petro zarazil, dále najednou promluvil rychle, jako by spěchal:

— Nevzdychati pro hlad!... Tím nic nedokážeme — hle, i stá-
rosta: sám krade obecní peníze, a nám nedá kouska chleba. Což
snad není tam i naše? Necht' je, jak chce. Prositi jich úpěnlivě,
či co? Cožpak rozumějí? Vzítí a natočiti ze skladiště!...

— Bůh s tebou, Petře! Co to mluvíš?!

Petro jako by se až rozhněval:

— A co tedy, — pokračuje, — hladem umřítí?

— Hřích, Petře! V tom je vůle boží!... Bůh tak dal... A ci-
zího se nedotýkej, nedotýkej! Hřích, Petře!

— Hřích! A hladem umíratí — není? Cožpak jdu ze své vůle?

— Nu co, Petře, vytrpěti třeba... Nechoď!...

Hrozně bylo najednou Horpyně o Petra. Přitulila se k němu:
— Petře, nemůže to býti! Bůh pomůže... Půjdeš sám k otci, on
dá. A toho se zrekni, úplně se zrekni! Hřích!

Tu váhal trochu Petr, ale nyní, když Horpyna přemlouvala, zno-
vu zmocnila se ho zlost na lidi, až se třese v prsou.

— Půjdu, — hovoří, — neříkej mi nic — půjdu!

(Dokončení).

Prof. Dr. Alois Musil:

Z mých cest pustou Arabií.

(Pokračování.)

Ve středu mraky zmizely a měsíc svítil plným jasně. Poněvadž
nebylo nejmenší známky, že by přišel brzo vytoužený déšť, roz-
hodl jsem se, že podniknu vyjížďku pouští až k Eufratu. Sotva jsem
se zmínil o svém úmyslu Mhammadovi, přistoupil ke mně Blejhán
se slovy:

„Kéž ti dá Alláh šťastný večer, ó Múso. Jsi sice můj pán, ale dovolíš, abych s tebou promluvil jako s bratrem.“

„Mluv, Blejháne! Rád přijmu tvou radu a tvé poučení.“

„Chceš-li skutečně navštívit kraj, o němž mluvíš, učiň tak co nejdříve a vezmi mne s sebou. Núri tě úmyslně zdržuje, obává se, aby se ti nic nestalo. Nevydáš-li se na cestu hned, nevydáš se na ni nikdy. Jak se dá do trvalého deště, odebere se kníže Núri na jih a odtud budeš mít daleko do kraje, jenž leží nyní před tebou.“

„Tvá rada, Blejháne, je dobrá. Vydám se na cestu hned a promluví o tom s knížetem. Zda tě s sebou vezmu či nikoliv, uslyšíš snad již zítra.“

V pátek ráno jsem navštívil knížete. Po krátkém pozdravu jsem mu sdělil, že zamýšlím podniknouti nájezd, gazu. Snažil se mě přemluvit, abych ještě počkal. Poznav však, že jsem odhodlán vydati se na nájezd ihned, projevil svůj souhlas a vyptával se, kterým směrem se chci dáti a kam chci dospěti. Uslyšev, že bych rád navštívil velkého náčelníka Fahada a jeho syna Meteba z rodu Eben Haddál ze kmene Amárát, slíbil mi doporučující listy těmto svým přátelům.

„Ty a oni jste přece nepřátelé.“

„Ano, Múso. Jako náčelníci svých kmenů jsme nepřátelé, ale jako lidé jsme nejlepší přátelé. Při tvém životě ti pravím, že mám Meteba tak rád jako své syny, neboť je udatný, šlechetný a upřímný muž. Při sám Alláh, že mluvím pravdu.“

„A přece bys ho přepadl a snad i zabil.“

„V čele svých bojovníků nešetřím nikoho.“ Potom vybídl písaře Džuáda, aby napsal list Fahadovi a Metebovi.

Rád bych tam byl odcestoval ještě téhož dne, ale tomu se kníže protivil, poukazuje, že by mi dal rád průvodce, aby bylo patrné, že cestuji před jeho obličejem, pod jeho ochranou. Navrhl mi otroka Ambára, jenž se narodil a vyrostl u kmene Amárát a ode dvou let sloužil u náčelníka Adúba eben Medžuel.

„Ambár by se ti, Múso, dobře hodil. Pojede od nás, bude veřejným znamením, že cestuješ před mým obličejem a máje známé mezi Amaráty, bude tě moci chrániti, když bys byl od nich přepaden spíše, než dospěješ k Fahadovi nebo Metebovi. Pošlu k němu a nepochybuji, že s tebou půjde. Kdyby to byl můj otrok, po-

ručil bych mu, ale nenáleží mně, nýbrž Adúbovi, nemohu mu tudíž poroučeti, musím s ním vyjednávatí.“

Posel se vrátil se zprávou, že si Ambár vyjel na lov se sokolem a že mne navštíví, až se vrátí.

Blejhán zajel s velbloudicí pro vodu k nedaleké sopce, kde poslední déšť naplnil několik skalních trhlin. S ostatními druhy jsme připravovali zásoby na cestu. Domníval jsem se, že bude tato výjízka trvat 15, snad 20 dní, ale Nauáf vybízěl, abych si vzal potravin na 25 až 30 dní, což jsem však neučinil, nechtěje zbytečně obtížiti svých zvířat.

Zvečera k nám přišel Ambár a pošeptal Mhammadovi, že by s námi jel s podmínkou, že dostane 1 medžídijji denně a pojedje na mé velbloudici. Ujednal jsem s Nauáfem i s knížetem, že budu platiti otroku mne doprovázejícímu pouze půl medžídijje denně. Nechtěl jsem přijmouti podmínky Ambárovy, poněvadž bych nikdy nebyl dostal lacinějšího průvodčího. Mimo to se mi nelíbilo, že Ambár opustil kmen, v němž vyrostl a že ho tudíž nebudou Amáráté rádi viděti. Poradiv se s Nauáfem, vzkázal jsem Ambárovi, že bych mu dal půl medžídijje denně a dovolil jeti na velbloudici nesoucí vodu. Byl ochoten spokojiti se půl medžídijjí, ale chtěl jeti na jízdni velbloudici, aby se mu jeho známí nevysmáli.

„Neber si, Múso, Ambára,“ pravil mi Nauáf. „Je domýšlivý a bude ti spíše na překážku nežli na prospěch. Naši Rualové a ostatní kmenové náležející k Zana Muslim vědí, že máš obličej mého otce Núriho. Před příslušníky kmene Sbaa tě může chrániti tvůj průvodce Blejhán. Alláh vám poskytne záštitu před Amáráty. Snad vás nikdo z nich nepřepadne a kdyby se tak i stalo, můžeš volati, že se ubíráš k Fahadovi a jeho synu Metebovi a že žádáš, aby tě k nim dopravili, jako bys cestoval před jejich obličejem. Nebudete-li od nich přepadeni, najdete někde u Sbaa nějakého příslušníka Amárátů a vezmete si ho za průvodce. Spoléhej na záštitu Alláhovu a vydej se na svou cestu za dobrého znamení.“

Ambár odešel nespokojen a Blejhán byl rád, že se mnou s Túmánem a Mhammadem pojedje, kdežto Náser měl s naším pastýřem stríci stanů, zásob a ostatních velbloudic. Dosavadního pastýře Harrána jsem propustil. Byl líný, vyhýbal se práci a nepečoval příliš o velbloudice. Jsa ženat, spával ve stanu svého otce a stádo zůstá-

valo bez dozoru. Se svou mzdou byl nespokojen. Dožadoval se každého týdne nového příplatku a nových darů. Moji druhové našli lepšího pastýře. Jmenoval se Mufazzi a náležel ke kmeni Šarárát. Byl to sirotek bez otce, bez matky, ještě svoboden. Neměl nic a toužil, aby si mohl u nás něco vydělati. Přišel ke smlouvě se svým mladším bratrem. Nabídl jsem mu potravu, potřebné šaty a 4 medžidijje měsíčně, bude-li své povinnosti věrně plnit. Mufazzi přijal nabídku s jásotem, poněvadž beduové platí pastýři jen 1 medžidijji měsíčně a hladoví-li oni, má hlad i pastýř.

K večeru pro mne přišel Nauáf, abych ještě navštívil jeho bílého otrocka Dammána. Ohledav jeho nohu, viděl jsem, že je naduřeniná plná hnisu. Svíjel se bolestí, ale pochvaloval si, jak se mu ulevilo, když jsem mu lancetou ránu otevřel a z ní hnis vytekl. Odevzdav mu potřebné léky pro budoucí dny, vybízeli jsme jeho manželku, aby se o něho poctivě starala. Slíbila se slzami v očích, pravíc:

„Jak bych o Dammána nepečovala? Vždyť moje duše je v něm a jeho duše je ve mně.“

Bratr Dammánův nám připravil čerstvou kávu po způsobu, jaký měl Nauáf nejraději. Upražil zrnka, až byla růžově hnědá, za horška je potloukl na drobounký prášek, na rychlo zavařil a smíchal se sedmi druhy koření. Nauáf sám mi nalil první číšku a když jsem kávu pochválil, popíjel ji kouře z dýmky.

V sobotu 5. prosince byla půda zmrzlá na tvrdo a pokryta tenkou vrstvou jinovatky. Když jsme sedlali své velbloudice a nakládali zavazadla, přišel emír a dával mi různé rady. Násere vybídl, aby všechny měchy, v nichž byly moje zásoby uchovány, zašil a neopovážil se některý za mé nepřítomnosti otevřít.

„Hlavu ti useknu, Násere, najdu-li některý otevřen. Pamatuj si, že já jsem odpověden za majetek Músův!“

Naloživše i okrouhlý stan, vyjeli jsme směrem východním. Každý z nás jel na velbloudici, Blejhán pak vedl pátou, nesoucí vodní sedlo a měchy s vodou.

Odpoledne jsme se přiblížili ke stádům čeledí Fredže a Felít, podřízených knížeti Núrimu. Blejhán mi právě ukazoval různé odstíny barev jednotlivých velbloudic a vysvětloval mi jejich jména, když k nám přiběhlo několik pastýřů, kteří nás vybízeli, abychom se

hned zastavili. Nedbajíce jich, jeli jsme dále. Ale jejich vůdce popohnal svého velblouda, přiložil mi hlaveň své ručnice na prsa a rozkázal, abychom stanuli. Domníval se, že jsme Akejlové, obchodníci s velbloudy, a chtěl od nás průchodné. Marně jsem ho ubezpečoval, že Akejly nejsme a průchodného platiti nemusíme. Jeho druhové přeřízli oprat, jíž byla naše vodní velbloudice přivázána k sedlu Blejhánovu, a odváděli ji jako kořist. Zatím k nám doběhlo ještě několik jiných pastýřů, kteří se vrhli s tasenými dýkami na nás, nutíce nás, abychom přiměli své velbloudice k pokleknutí. Chvála Alláhovi, že mne dva poznali a hned volali na své soudruhy:

„Vždyť je to šejch Músa, jehož stan stojí u stanu Núriho. Je to Músa, kterého jak Núri tak Nauáf denně navštěvují.“

„Lžete kamarádi,“ volal jejich vůdce. „Není to Músa. Jsou to Akejlové. Přísahěj ty,“ a ukázal na Blejhána, „že není ani jediný z vás Akejli.“

Blejhán přísahati nemohl, poněvadž Mhammad skutečně z Akejlů pocházel. To stačilo pastýřům, aby nás považovali za kořist. Vytahovali nám z tlumoků různé věci, rozřízli měch s potravinami a mně vzali zásobní velbloudí hůlečku, kterou mi daroval Nauáf. Konečně se podařilo oběma rozvázným pastýřům přesvědčiti své druhy, že konají bezpráví i vrátili nám, co ukradli. Vůdce, jenž mi vzal hůl, prohlásil se smíchem, že ji dá pouze Nauáfovi, pakli ho o ni požádá.

„Požádá tě, chlapíku, Nauáf o hůl. Neboj se, a dá ti odměnou pořádný výprask, poněvadž tupíš a zlehčuješ souseda a bratra svého knížete.“

Tato hrozba se neminula s účinkem.

„Vrať se, ó šejchu Múso,“ volal na mne. „Vezmi si svou hůl.“ Když jsem se nevracel, přijel za mnou, podával mi ji a prosil, abych mu nevykládal ve zlé, co se stalo.

Večeři jsme si připravili v kotlině obklopené lávou, ale přenocovati jsme tam nemohli, poněvadž nás snadno mohl prozraditi kouř našeho ohně. Vždyť jsme dleli mezi dvěma nepřáteli. Na severu tábořily čeledi Fredže a Felít, na jihu pak se skrývali Aháli al-Džebel, kteří podnikali neustále loupežné nájezdy proti jednotlivým čeledím kmenů Ruala a Sbaa. Aháli al-Džebel jsou pověstní svou ukrutností. Plížíce se obzvláště za noci, přepadají osamělé

pocestné, vraždí je a prchají s kořistí. Jak snadno mohli i nás přepadnouti a vyloupiti! Proto napomínal Blejhán k největší opatrnosti. Naše karabiny byly nabity a stále při ruce.

Po večeři jsme se brali směrem severovýchodním. Cesta byla velmi rozčilující. Držíce nabitě karabiny na přední části sedla a napínající oči i uši, aby nám neušlo ani nejmenší podezřelé znamení, stále jsme očekávali, že se ukáže za útesem nebo za lávovým ramenem, jež obcházíme, nepřítel nebo že k nám odtud přiletí koule.

Noc byla krutě studená a ledový vítr západní pronikal až do kostí. Nemohouce vydržeti v sedle, ukryli jsme se za několika čedičovými balvany pod tmavým útesem, spoutali své velbloudice a ulehli na zmrzlou půdu.

Chvějíce se zimou, sedli jsme ráno na svá zvířata a zamířili k jihovýchodu, až jsme našli v nevelké kotlině čerstvé dřeviny a suché traviny. Naše velbloudice se pásly, my pak si ohřáli kávu.

(Pokračování.)

Dr. Jaroslav Šťastný:

Staré české knihy konventu F. M. F. u P. Marie Sněžné v Praze.

O knihovně řádu sv. Františka v Praze nacházíme zprávy:

1. U Dolenského A. v Soupise pražských knihoven, strana 31, kde je jako 92. pražská knihovna uvedena, ale jen bez bližších zpráv.¹⁾

2. V Zíbrtově Bibliografii české historie I., str. 195, kde jsou jako prameny o knihovně františkánské uvedeny spisy 3509 Hirsching, Bibliotheken a 3510 Schaller, Prag.

3. V časopise Politik, kde v čísle ze 14. IX. 1881 v článku „Die Kloster- und Privatbibliotheken in Prag“ je otištěna zpráva Hirschingova.

4. U Eckerta v knize Posvátná místa, kde na str. 65 II. dílu se čte o knihovně františkánské, že se nalézá nad kaplí sv. Jana

¹⁾ Bohatta-Holzmann: Adressbuch der Bibliotheken der oesterreich-ungarischen Monarchie knihovnu františkánskou ani podle jména nezná.

Nepom. v severním křídle ambitu před chrámem a že čítá asi sedm tisíc svazků.

5. V Schallerově *Beschreibung der Hauptstadt Prag*, ve IV. sv. str. 159 čteme, že klášter má „eine ansehnliche Bibliothek“, čítající asi 7400 svazků a že hlavními příznivci jejími byli svob. pán Frant. z Talmberka a lékař Joh. Pollentius, kteří, první r. 1654 a druhý r. 1725 své knihovny Františkánům darovali. Chron. ant. Mon. Bolesl., které se zde chová, jest jedním z nejvzácnějších čísel knihovny.“

6. Nejobsáhlejší o knihovně kláštera františkánského psal Karl Friedrich Gottlob Hirsching v známém díle: *Versuch einer Beschreibung sehenswerdiger Bibliotheken Deutschlands*. Erlangen, Palm 1788, v III. díle 1, str. 363: Osmá knihovna v Praze je bibliotéka u františkánů u Panny Marie Sněžné (in Coenobio B. V. ad nives). Tato sbírka 7419 knih povstala stejně jako knihovna u minoritů zásluhou členů řádových. Šest let po jich příchodu do Prahy, a to se stalo 1607 za Rudolfa II., vznikla, jak lze souditi z poznámek z oné doby v některých knihách.

Když řád vzrůstal, byli provinciálové nuceni starati se o to, aby se novicům dostávalo pomůcek ke studiu. Tak se rozhojňoval zvláště obor teologický, a to zejména odkazem Františka z Talmberka r. 1654.

Jiný odkaz byl lékaře Jana Pollentia. Členové řádu pořizovali si své knihovny podle osobní záliby a pak je odkazovali řádu a tak se knihovna všestranně rozmnožovala.

„Po stránce zevní — píše Hirsching — podobá se knihovna františkánů knihovně minoritů“ (ovšem to dnes neplatí, pokud se týká knihovny u sv. Jakuba). „Má světlý sál a úpravné stoly. Regály jsou prací jednoho z bratrů z r. 1764. Bibliotekář Prokop Primer nově uspořádal knihy a napočítal asi 80 inkunabulí. Katalog má 22 tříd, každý regál je označen římskou písmenou, knihy arabskou.“

Toto uspořádání je zachováno do dneška. Knihy jsou roztrženy do skupin, jejichž seznam zde uvádíme. Uloženy jsou podle velikosti od formátů in sedecimo po in folio majori. Formát in sedecimo nemá písmeny, ostatní formáty jsou označeny a, b, c, d, e, f, g, h, i. Hirsching uvádí na str. 366—372 svého díla některé vzácné knihy františkánské knihovny a charakterisuje oddělení:

Litery A—F ponechává bez poznámek, o knihách litery G praví: „Ein sehr elender Fach“, o H „sich in diesem Fach aufhalten wäre wirklich Zeitverderbniss“, o I „Barbarei“. K—Z jsou opět bez poznámky.

Knihovna má celkem tři katalogy. Dva ze staré doby, dnes už neplatné a třetí, poslední, z doby, kdy byl knihovníkem P. Lichtblau, tedy z let padesátých století XIX. Když P. Lichtblau sestavoval a psal svůj katalog, scházelo už mnoho knih a to vzácných, které se ztratily v době josefinské za knihovníka Jana Drenera. Mezi jinými i převzácné Ješínovo vydání Kroniky Dalimilovy.³⁾

P. Vincenc Lichtblau byl r. 1842 českým kazatelem u Panny Marie Sněžné a od r. 1851 bibliotekářem. Od r. 1869 do 1881 byl knihovníkem P. Hippolyt Philipp, jenž pro katalog opsal vše, co Hirsching o knihovně uvádí a jenž také konstatuje, jaké veliké ztráty knihovna na konci století XVIII. utrpěla.

V dnešní době je bibliotekářem P. Jan N. Štikar, kvardián řádu Fr. M. a farář u Panny Marie Sněžné, s jehož laskavým svolením jsem směl v knihovně pracovati a soupis českých knih jejích poříditi.

Soupis zde otištěný uvádí všechny knihy do roku 1850 vytištěné a u nich čísla z Jungmannovy Historie literatury z r. 1849. Kde je v katalogu nějaká poznámka bibliotekářova, otiskl jsem ji také, vyjímaje poznámku „vzácné“, „velmi vzácné“, zejména u knih z doby veleslavínské, protože dnes jsou všechny ty knihy velmi vzácné.

U některých knih, kde jsem to pokládal za vhodné, zvláště u těch, jež jsem nenalezl u Jungmanna, otiskl jsem často velmi rozsáhlý titul.

V katalogu Lichtblauově jsou zapsány i některé rukopisy. Pojal jsem je sem také. Mnohé z nich poskytnou látky k zvláštním stu-

³⁾ František Faustín Procházka, vydávaje Kroniku boleslavskou, měl vypůjčen rukopis této kroniky z knihovny velebných PP. Františkánů novoměstských pod titulem Kronika česká s podpisem na konci takto udělaným: A tlemto pismem jest napsána, leta od narozenie Syna Božieho tisícieho cztyrستهo vplně w tu sobotu před nowym letem, leta cztyrzídca-teho prwnieho, druheho leta po moru okolo hory a w glnich kraglich okolních, ffrantek wsserobsky toto psal panu Thomowi; — mimo rukopis pak měl z téže knihovny »před rukama exemplář vydání Pavla Ješina z roku 1620, dobře zachovalý a celý«.

díím. Na př. překlad Abrahama a St. Clara: Judas der Erzscheml, od Víta Zárka.

O rukopisu Josef a Asseneth psal již F. Prusík v Kroku 1887.

Katalog Lichtblauův má nejprve Index, který jsem proto otiskl celý, že ukazuje, jak většina klášterních knihoven má knihy roztríděny.
(Pokračování.)

Frant. Václav Peřinka:

Morava a Slovensko.

I.

Kálalova, s počátku jen jakoby ideální a teoretická snaha o prohloubení znalosti Slovenska a jeho bolestí, měla záhy i praktické výsledky. O tom níže. Dříve však nutno připomenouti, že na Moravě již před vystoupením Kálalovým praktikovala se československá vzájemnost i prakticky, velmi účelně.

Když v letech 1874 a 1875 byla zrušena nejen „Slovenská Matica“, ale také všechna tři slovenská gymnasia, katolické v Kláštorci pod Znievom a evangelická v Turč. Sv. Martině a v Revúci, rozprchlo se slovenské studentstvo na sousední školy maďarské. Slovenského národního uvědomení bylo dosti i mezi lidem i mezi slovenskou inteligencí, hlavně mezi luteránským kněžstvem. Ale i slovenská věc mezi katolickou slovenskou většinou byla tenkrát na dobré míře, daleko lépe chápána a prakticky pěstována, než o třicet až čtyřicet let později. Slováci obojího vyznání posílali své syny na střední školy takové, jaké byly, to jest na maďarské. Ale národní uvědomení donášeli si už mladí hošáci z otcovských domů. A toto slovenské národní uvědomení bylo trnem v oku maďarským školním úřadům. Za sebemenší projev slovenského národního cítění byli hoši trestáni tak citelně, že to vždy postihlo i jejich slovensky cítící rodiče: studenti byli vylučováni ze škol, buď ze všech středních škol v celém Uhersku, anebo aspoň z té školy, na které studovali dosud, na které se dopustili „přestupku“ buď tím, že si slovensky zazpívali, nebo že čtli slovenské knihy a noviny, anebo dokonce že se osmělili něco slovensky napsati!

První oběti padly na státním učitelském ústavě v Lučenci r. 1881.

a současně na gymnasiu v Banské Bystrici. Tím byly otevřeny brány persekuci studující mládeže. Následovaly vyhazovy znova v Banské Bystrici, v Prešově, z evang. lycea v Bratislavě, z učit. ústavu v Prešově; pronásledování přeskočilo na střední školy v Kéžmarku, v Levoči, v Banské Štávnici, v Rim. Sobotě, v Sarvaši, ba i v Trnavě. „Očista“ ústavů od nebezpečí panslávského nezastavila se ani před vyššími ústavu: přeskočila brány katolického kněžského semináře v Ostřehomě i ústředního kat. semináře v Pešti, zuřila i na bohosloveckém evangelickém ústavě v Prešporku. Začalo se to za ministra výučby Treforta. Vyloučení žáci z Prešova i z Prešporka, z Levoče i z Kéžmarku a odjinud odcházeli na další studia hlavně na Moravu. Někteří odešli sice i do Kolína a do Prahy, ale většina zakotvila v moravském Přerově. Ministr Trefort oznámil to přípisem rakouskému ministrovi kultu a vyučování, baronovi Konradovi, kterého žádal, aby z uherských škol vyloučení slovenští studenti nebyli přijímáni do českých středních škol. Ministr Konrad nevzal přípisu svého maďarského kolegy na vědomí, a slovenští mladíci zdárně dokončili svá studia hlavně na Moravě. Byl to v první řadě Přerov. Tam byl ředitelem českého reálného gymnasia od roku 1871 Jakub Škoda, vychovatel i vlastenec stejně výborný. Již před vylučováním slovenských žáků v Uhrách posílali někteří otcové své syny do Přerova, ať uvedu jen básníka a spisovatele Viliama-Paulinyho-Totha a Dra Jos. Mil. Hurbana. Po roce 1881, za persekuce, dalo se to tím častěji: Přerov měl již na Slovensku svou výbornou pověst. Slováci po poradě s českým klubem v Praze, jenž založil pro slovenské syny stipendia, určili gymnasium přerovské takřka za semeniště Slováků, jednak že byl Přerov Slovákům přístupnější, než od některých navrhovaná Praha, jednak že tam řediteloval svou humánností a šlechetnou myslí známý Škoda.

Ředitel Škoda staral se o mladé Slováčky vpravdě otcovsky; chudým žákům opatřil knihy, u přerovských měšťanů obědy a sám osobně jsa podporován některými členy sboru, nešetřil času ani píce, mnohou hodinu soukromě obětoval jejich vyučování, aby, nejsouce ještě dokonale znalí vyučovacího jazyka českého, nepozdili se za českými žáky. Na Slovensku mnozí, dnes již letití žáci Škodovi, vděčně vzpomínají obětivého a předobrého pana ředitele.

Ještě po Škodově smrti (zemřel teprve padesátiletý 28. října r.

1885) dlouho přitahoval slovenskou mládež skoro výhradně Přerov. Bývalý ministr Dr. Vavro Šrobár přišel do Přerova již po smrti Škodově, byv v prosinci 1885 vyloučen z levočského gymnasia. V letech devadesátých, kdy bylo na Moravě již více českých středních škol, staly se útočištěm vyloučených Slováků střední školy ve Val. Meziříčí, v Místku, i v Kroměříži i v Uh. Hradišti. Někteří rodiče posílali své syny již od první třídy na Moravu, hlavně do Kroměříže a později na zemskou českou reálku v Hodoníně, na které se vyučovalo nepovinně i maďarštině. Na reálce kroměřížské studovali dokonce těsně před světovou válkou i mladí Slováci až ze zakavkazského Taškentu!

Také moravské hospodářské školy přitahovaly Slováky. Byla to hlavně střední hospodářská škola v Přerově, dvojletá rolnická a jednoroční hospodyňská škola v Kroměříži. Na této až do převratu vyučovala hospodářství učitelka Slovenka z Dolního Kubína. Kroměřížská hospodyňská škola pořádala také se svolením zemského výboru skoro každoročně prázdninové kursy pro slovenská selská děvčata.

Nesmíme také zapomenouti dosti častých výprav slovenských sedláků na Moravu, hlavně na Hanou. Výpravy vodíval zemřelý již skalický lékař Dr. Pavel Blaho, cílem bývaly hospodářsky pokročilé a vlastenecky hrdě uvědomělé hanácké dědiny okolo Kroměříže a Přerova. Odtud si účastníci výprav odnášeli nejen názor na intensivní polní hospodářství hanáckého sedláka, ale i milé vzpomínky na vzácnou hanáckou pohostinnost a hlavně vraceli se za hraniční šraňky utvrzení v národním duchu.

Hanácké hospodářské školství stalo se před válkou jakýmsi střediskem všeslovanské vzájemnosti. Byly to zmíněné již školy hospodářská v Přerově, rolnická a hospodyňská v Kroměříži, ale také zemská mlékařská v Kroměříži, na kterých každý rok byli buďto po celý školní rok, anebo aspoň po semestr, chovanci z Ruska, Polska, z Ukrajiny i ze Srbska. Vysílalo je tam „Ruské zrno“, vysílaly je „Kursy przemysłowo-rolnicze“, dávala jim stipendia srbská vláda, aby si odnesli do rodných vlastí znalost racionelního a intensivního hospodářství. Někteří — hlavně Rusové a Ukrajinci — po ročním pobytu ve škole vyhledali si zámožného hanáckého sedláka, u kterého ještě pobýli půl roku, rok, aby nejen teoreticky ve škole odposlouchali, ale i prakticky na statku se naučili hospo-

dařiti. Když vypukla světová vojna, zatkli a intervenovali na Kroměřížsku a Přerovsku několik příslušníků ruských a srbských.

Když vzdálenějším slovanským národům nebylo daleko na moravskou Hanou, tím více měli tam spád Slováci.

Vždyť slovenská děvčata přicházela i na školy „Vesniny“ v Brně, ale i na ústav hraběte Pötting-Persinga v Olomouci, a kuratoria obou ústavů starala se jim i o všemožné slevy a podpory. V době, kdy v království českém na zemské hospodářské školy nepřijímali chovancův ani z Moravy, byla na hospodyňské škole v Kroměříži učitelka Slovenka, byli žáci i žákyně ze Slovenska i v Kroměříži i v hospodyňské škole na Klášteře Hradisku u Olomouce. To bylo až skoro do převratu, pokud jen maďarské úřady pouštěly hochy i děvčata přes hranice. Vždyť za války byly již poměry takové, že maďarské úřady ani mládeže nepropouštěly na české školy!

Připomínám jen mimochodem, že tyto úřady zabraňovaly každé kulturní práci. Z osobních vzpomínek mohl bych ukázati na pražskou herečku Adélu Volfovou, se kterou jsem se kdysi před vojnou střetl na Myjavě. Přišla tam za misenscenou kteréśi české hry, snad „Její pastorkyně“ (nepamatuji se již). Studovala lid, sbírala písně, zajímala se o slovenský lidový kroj a hlavně o výšivky, studovala i nářečí. Hlavní slůžný ji dal zavřítí, a když slovenští předáci myjavští postavili se za ni svými přímluvami a vysvětlivkami o účelu její cesty na Slovensko a hlavně na Myjavu, dal ji pohraniční stráží vyvésti za hranice. Anebo Leoš Janáček. Sbíral lidové písně a popěvky, nebyl politikem právě tak, jako byla politika cizím metier slečně Volfové, ale bylo mu to zakázáno a hrozeno mu, že bude postrkem vyveden z Uher, kdyby neuposlechl po dobrém. Anebo Alois Jirásek. Když druhý rok již (o prázdninách) konal místní studia ke svému trojdílnému „Bratrstvu“, byl podezřelým maďarským úřadům již z předešlých prázdnin a „tajný“ šel za ním krok za krokem. Nevyvedli ho, nezavřeli, protože přece jen se obávali světové ostudy. Vyprávěli mi to lidé, kteří se s ním za jeho pobytu na Slovensku stýkali. Podobně profesor a katecheta zemské reálky v Hodoníně, Dr. Alois Kolísek, měl Uhry zakázané už nějaký rok před vojnou a po celou válku!

To zavinily moravské vzájemnostní snahy, to zavinilo také to, že slovenská vědychtivá a odnárodniti se nechtějící mládež studovala na Moravě. Proto také po celou dobu trvání světové vojny

bylo slovenské mládeži bráněno přes hranice. Jako by rekruti utíkali před válkou do Ameriky!

Když v Uhrách nebylo jediné slovenské střední školy, jakým tu dobrodiním byly blízké české střední školy moravské! Maďarská vláda pomáhala si tak, že na Moravě vystudovavším Slovákům zabránila universitní studium doma, v Pešti, a těm, kteří vystudovali na universitě v Praze a na technice v Brně nebo v Praze, neuznávala ani rakouských doktorátů ani rakouských inženýrských titulů! Pro ty nebylo doma chleba ani ve státních ani v soukromých službách. Ale i tu se hledaly a nalézaly cesty. Starší absolventi rakouských vysokých škol byli ještě v Uhřích připuštěni vykonávati své úřady anebo praxi. Dr. Pavlu Blahovi beze všeho byl uznán vídeňský doktorát medicíny právě tak, jako byl uznán na př. Dr. Slabeymu, Šrobárovi a Bencúrovi pražský. Dr. Bencúr, známý to spisovatel Martin Kukučín, odešel ze Slovenska na dalmatské ostrovy ne proto, že by se mu bylo bránilo vykonávati lékařskou praxi, ale z nespokojenosti se slovenskými poměry. Později však žádný pražský vysokoškolský gradus neplatil! Víme na př. o básníkovi Ivanovi Kraskovi, který je inženýrem vystudovavším na české technice v Praze, že byl zaměstnán v cukrovaru v Kloboučkách u Slaného v Čechách. Jiní byli jinde, na Moravě i v Čechách. Naopak zase ze starších bývalý říšský poslanec Dr. František Sláma, rodák z Chotěboře, dosáhl doktorátu práv po studiích v Pešti a v Záhřebě, a byl přece v Rakousku přijat do soudní služby. Z mladších Čechů již nechodili na vysoké školy do Uher, protože peštská universita netěšila se v střední Evropě dobré pověsti, třeba ne vždy oprávněně. Její medicínská fakulta na př. byla o něco lepší než právnická, snad proto, že byli na ní někteří profesori Němci!

Vidíme tedy, že Morava konala svou povinnost oproti slovenskému Slovensku dobře a obětivě i bezzištně. Nevyhýbala se jí, vždyť na hodonské realce platila země i vedlejšího učitele maďarského jazyka.

(Pokračování.)

Prosíme o laskavé doporučení našeho časopisu v kruhu známých k předplacení.

Redakce a administrace.

A K T U A L I T Y

„Morava a Slovensko“.

(Odpověď na stejnojmenný článek Ant. Zelnitius ve „Vlasti“ č. 11, 1930.)

V listopadovém čísle „Vlasti“ poučuje mne p. Antonín Zelnitius o tom, co mi je „naprosto neznámo“, totiž o výsledku soustavného archeologického kopání „na Valách“ ve Starém Městě u Hradiště. Budiž mi dovoleno říci, že mi je o těchto vykopávkách velmi dobře již roky vědomo a že již roky jsem nedočkavě očekával, kdy nám vykopávky „na Valách“ neklamně a nezvratně dokáží, že skutečně jsme se ocitli na posvátné půdě velkomoravského Velehradu.

Poučování páně Zelnitiovo jsem si zavinił sám, když jsem v konceptě svého článku pro „Vlast“ škrtl v souvislosti, kterou cituje p. Zelnitius, větu: „Nedávné archeologické práce ve Starém Městě už vzbuzovaly naději, že tam přece jen bude zjištěn Rastislavův a Svatoplukův Velehrad s hrobem sv. Methoda, ale zklamaly i výsledky těchto prací.“ Této věty bylo potřebí snad i pro mnohého jiného moravského čtenáře.

Na vysvětlenou totiž musím doložit, že trvám na tom, co jsem napsal do „Vlasti“. Velehrad nalezen nebyl, a pravděpodobně ani ve Starém Městě u Uh. Hradiště nebude nalezen.

Co bylo v pískovně „na Valách“ vykopáno? Jedno z největších dosud objevených pohřebišť z doby velkomoravské. Nic více a nic méně. Jisto jest, že velké pohřebiště mohlo náležeti jen velkému sídlišti. Toto sídliště dosud nebylo objeveno. A kdyby se při Starém Městě vykopalo (asi se vykope, protože tak veliké a bohaté pohřebiště je předpokládá), bylo by teprvé třeba důkazu, že je to Velehrad... Vždyť o tom by vykopávky musely samy promluvíti!

Jest archeologicky dokázáno, že již dávno před dobou velkomoravskou byl osazen původně neslovanským, později slovanským lidem celý úval řeky Moravy. Není pak místo při Uh. Hradišti a Starém Městě nepříhodné pro hradiště, třeba je to nížina, ale obklíčená se všech stran řekou Moravou a ještě nyní velmi často touto řekou zaplavovaná. Je to tedy místo přírodou samou opevněné, a bývalo před staletími jistě mnohem pevnější, protože řeka Morava neměla trvalého koryta, ale rozlévala a valila se, kudy sama nalezla odtok. A bažiny byly kolem dokola. Jest však přece jen na pováženou, že tento pevný a mohutný Velehrad nebyl objeven. Červinka prokopal skoro celý terén okolo Velehradu, Starého Města a Hradiště, a nenalezl Velehradu. Nekopal jen v „celinách“ lidskou rukou netknutých, ale těch kromě písečnicku „na Valách“ v celém okolí není. I tu byl sveden míněním učitele Myklíka a notáře dra Martina Kříže, jak se ukázalo dodatečně. Vždyť kulturní inženýr Červinka měl v samém Uher. Hradišti po léta kancelář i bydlíště. Byl tam tedy doma. Dnes už na

tomto nevelikém kouštíčku naší Moravy není snad neprokopaného místa!

Výtka, že Velehrad n e s m ě l se v těchto místech nalézt, se mne jistě netýká. Očekával jsem ji, proto jsem mně úplně cizího Červínku vzal v ochranu již ve svém článku „Vlastí“ otištěném. Sám jsem se narodil na Moravě a po léta pracoval jsem na Moravě a pro Moravu. Po léta jsem věřil historikům Brandlovi a Praskovi, bráncím moravský Velehrad a tvrdícím, že byl někde nablízku zrušeného bohatého cisterckého opatství, nynějšího poutního místa. Věřím ještě dnes s Praskem — mám pro to mnoho důkazů z listinných pramenů — že topická jména jsou „neúmorna“. Bylo mi do pláče, když Červinka a Zavadil chtěli dokazovati, že Velehrad není topikum, ale podstatné jméno obecné, protože mi bylo líto zaslepenosti lidí jinak skutečně vážných. Dnes je mi této zaslepenosti dvojnásob líto, když vidím, že i člověk tak vážný, jako je slovenský spisovatelský stařešina Škultéty (v knize „Nehaňte ľud moj...“) popírá Velehrad Moravě nikoli z lásky k vlastnímu národu slovenskému, ale z animosity oproti národu českému, a klade jej na Děvín při stoku Moravy s Dunajem. I Škultéty, i Zachar i Pöstényi (cituji je ve svém článku) vědí dobře, že na Děvíně vykopávky negovaly názor Zavadilův a Červínkův, a přece se ho drží zuby nehty, jen proto, že je to voda na politické mlýny slovenské, že je to vltr na lopaty povětrných mlýnů autonomistické politiky.

Ale těmto Slovákům, jistě milujícím svůj národ právě tak, jako i Červinka i Zavadil, i Zelnitius i já milujeme svůj, podobají se oni Moravané, mezi nimi i pan Zelnitius, kteří zavírají oči před faktem, že Velehrad nebyl objeven a archeologicky dokázán ani tam na Moravě, kde se po dlouhá léta hledal. Panu Zelnitiovi jistě není tajno, že když bylo vykopáno v Čechách bohaté hradiště stradonické, nechybělo vážných hlasů, že bylo objeveno sídliště markomanského krále Marobuda, o němž rovněž nedá se dokázati, že vládl v nynějších Čechách. A na Stradonicích bylo přece objeveno hradiště, tedy skutečné sídliště... Kdežto „na Valách“ vykopali a rozkopali jen pohřebiště, k němuž příslušného sídliště dosud neobjevili... Ale v Čechách opustili prvotní názor, byť byl sebe lákavějším, když „motyková věda“ nedovedla ho podepříti. Nezbude asi nic jiného, když už nechceme opustiti názoru, že velkomoravský Velehrad byl mezi nynějším Velehradem a Uh. Hradištěm, že aspoň budeme vyčkávat, až se vykope sídliště příslušné k staroměstskému pohřebišti, a nebudeme obviňovati pochybovače z naprosté nevědomosti. Vždyť všichni pochybovači — já první mezi nimi — skloníme hlavy před faktem, že Velehrad byl objeven! Zajisté vzdají se svého politického „šlágru“ i ti Slováci, kterým tak výborně se hodí dnes už překonané domněnky Červínkovy a Zavadilovy.

Bylo to tvrdé slovo, vytýkati mi naprostou nevědomost. Kdyby dnes někdo vystoupil na obranu Rukopisů, považovaných nyní již všeobecně za podvržené, budeme mu také vytýkati, že naprosto přehlédl bohatou literaturu o této otázce, počínající se rokem 1820 a táhnoucí se až do konce století XIX.? Či je tak nutno, aby tato literatura přesvědčovala, že

by ani nesmělo vzniknouti pochybovačství? Či lidé vědecky myslící a citící nesmějí se ke své otázce stavěti ve vědecké akribii s jistou skepsí?

Pan Zelnitius se táže: „Či chceme ještě více?“ Chápu jeho lokální patriotismus právě jako chápu slovenské tužby dokázati, že velkomoravský Velehrad byl na Děvině (anebo konečně v Nitře). Právě jako bych přivítal důkaz, že Marobuduum bylo na Stradonicích, tak ještě raději bych přivítal důkaz, že Velehrad byl na Starém Městě. A již z toho plyne, že chci skutečně ještě více: důkaz! Dokud toho nebude, nebudíž mi oprávněné pochybovačství vykládáno za nevědomost a za názory nekryté výsledky vědeckého badání.

V Petržalce u Bratislavy, 1. ledna 1931.

Frant. Václ. Peřinka.

Drobné zprávy.

Boleslav Jablonský a jeho „probošství“. Dne 27. února 1931 uplynulo 50 let od úmrtí Boleslava Jablonského. Zemřel 27. února 1881 ve Zvěřinci u Krakova. Karel Eugen Tupý, spisovatelským jménem Boleslav Jablonský, narodil se 14. ledna 1813 v Kardašově Řečici. Studoval na gymnasiu v Jindřichově Hradci. K národnímu vědomí probudil jej suplující profesor Hrubý, který se odstěhoval do Ameriky. Národní duch utvrzovalo v něm čtení spisů Jungmannových a Kollárových. Na filosofii (7. a 8. třída nynějšího gymnasia) v Praze seznámil se s vlastenci a spisovateli, hlavně s Tylem, v jehož časopisu „Jindy a nyní“ a později v „Květech“ uveřejňoval první své básně. Vstoupil do kláštera premonstrátského v Praze, vykonal slavné řeholní sliby 16. dubna 1838 a byl vysvěcen na kněze 1. srpna 1841. R. 1837 vyšel jeho péčí a redakcí almanach „Vesna“. V klášteře vzaly původ jeho básně „Písně milosti“, při nichž po prvé užil jména spisovatelského Boleslav Jablonský. Ještě v bohosloví začal psát „Moudrost otcovskou“ a r. 1841 vydal po prvé své „Básně“. R. 1843 byl jmenován kaplanem v Radonicích nad Ohří, kde konal schůzky s národovci a hlavně s farářem Danešem z Peruce. Tam sepsal „Růži Sionskou“, modlitebni knížku pro vzdělané paní a panny, která se dočkala několikrát vydání a těší se dosud oblibě. R. 1845 vydal sbírku básní „Moudrost otcovská“. R. 1847 stal se duchovním správcem a farářem kláštera premonstrátek ve Zvěřinci u Krakova. Farář polsky jmenuje se proboszcz (probošć) a tím vzniklo domnění, že Jablonský je proboštem; to jest omyl, jež třeba uvést na pravou míru. Na svém novém místě byl všeobecně oblíben a měl literární styky s předními polskými spisovateli. Také psal polské básně. Toužil stále po vlasti a na své přání byl pochován ve vlasti, a to v Praze na Vyšehradě. Jeho básně byly velice oblíbeny. 3. vydání jeho básní vyšlo r. 1856, 4. r. 1864 a 5. v době jeho úmrtí k uctění jeho památky.

O pamětní desku Hlávkovu na rodném domě. Architekt Hlávka dal popud k založení Akademie věd tím, že složil k tomu účelu 200.000 zl. v 90. letech minulého století. Mimo to založil ústav k udržování akademiků v Praze; je to Hlávková kolej v Jenštejské ulici v Praze II. Proslul velkolepými stavbami, mimo jiné též ve Vídni. V hlavním městě Bukoviny v Černovicích postavil nádherný palác pravoslavného arcibiskupa se seminářem pro pravoslavné bohoslovce. Za svého života poskytoval umělcům a spisovatelům útulku a osvěžení na svém zámku v Lužanech. Avšak

vděčný národ zapomněl uctít jeho památku postavením pamětní desky na jeho rodném domě v Přešticích. Když pak letos přece bylo voláno po uctění památky tak významného mecenáše národního, oznámila Akademie věd a umění, že rodný domek Hlávkův v Přešticích je malý a že těžko by se na jeho průčelí umístila deska, jednak že nynější majitel hodlá zchátralý domek zbořiti a postavit na jeho místě nový. Bylo prý by tedy zbytečné nyní desku umisťovati. Dojde prý k tomu snad, až nová stavba bude provedena. Takovým způsobem tedy vděčnost národa k původci Akademie věd a umění a Hlávkovy koleje jest odstavena, až se najde někdo, kdo by měl pocit odpovědnosti před veřejností a uvedl záležitost tuto v proud. Podotýkáme, že Družstvo Vlast postavilo již dávno pamětní desku velkému spisovateli Fr. Pravdovi (Vojtěchu Hlínkovi) na jeho rodném domě v Nakrasíně u Jindřichova Hradce, ačkoli domek je malý a zchátralý. Nedalo by zajisté mnoho práce, aby pamětní deska Hlávkova se starého domu byla přeložena na nový, o kterém se neví, kdy bude postaven. Ubohý národ!

Dr. Jiří Guth Jarkovský, bývalý profesor, pak první ceremonář presidenta republiky a předseda Čsl. olympijského výboru, dožil se 24. ledna 70 let. Vynikl zvláště jako spisovatel pomůcek dobrého chování. Jeho poslední díl „Na dvoře republikánském“ líčí poměry naše po převratu způsobem výstižným.

Básník Lessing českého původu? Pražská „Deutsche Presse“ tvrdí, že Lessing podle Nadlera pocházel z české rodiny, která pro víru husitskou se odstěhovala do Saska. Byli to lidé bez otčiny, ale celé okolí na ně působilo, že přešli k Němcům a protestantům. Ohlas těchto citů se projevuje v Lessingově tvorbě. Lessing projevoval přátelství k Ochranovským (k Jednotě bratrské) v Lužici. Nejvyšším jeho národním pojmem byl projev ryliřství, cti mezinárodního rázu. Lužickosrbští pracovníci považují rod Lessingů za srbský, který se psával Lesnik; potomci jeho žijí dosud u Kamenice.

I zakladatel německých turnérů původně z české rodiny. Z české rodiny pro víru do Německa vypuzené pochází i Ludvík Jahn, zakladatel německé tělocvičné organizace „Turnverein“. Jahn je Němci zván „Turnvater“ (otec turnérství). Rodina se jmenovala původně Jan a poněmčila své jméno na Jahn.

Nový román Sigrid Undsetové. V prosinci 1930 vyšel německý překlad nejnovějšího románu Undsetové s názvem: „Der brennende Busch“ (Hořící keř). To je pokračování a dokončení románu „Gynnadeia“, který vyšel r. 1929.

Rainer Maria Rilke v češtině. Edice Atlantis v Brně vydala česky „Elegie z Duina“ od Rainer Maria Rilke.

Nová italská encyklopedie. Podporou italské vlády již r. 1929 začala vycházeti nová italská encyklopedie nákladem „Istituto Giovanni Treccanti“ v Římě. Nová „Enciklopedia Italiana“ bude mít 36 svazků. Každé tři měsíce vychází jeden svazek, takže poslední svazek vyjde r. 1937. Vydavatel a italská vláda se starají všemi silami, aby tato encyklopedie byla vydáním reprezentativním. Je velkého formátu, dvakrát tak velká jako naučný slovník Herderův, skvostného formátu a s velkým počtem obrazů zpracovaných nejmodernější technikou. Podmínky placení jsou dosti výhodné. Kdo zaplatí najednou, dostane encyklopedii tu za 5500 lir. Může ji dostati na měsíční splátky 67 lir, na 3 měsíce 200 lir, ročně 760 lir, nebo na tři lhůty po 1950 lírách.

Italská kniha o egyptském umění. Nákladem firmy Fratelli Trevers, editori v Miláně vydal Giulio Farina knihu s názvem „La pittura egiziana“ (Malířství egyptské). Kniha je tištěna ve velkém kvartovém formátu s 205 tabulkami a velkým obrazem barevným. O této knize se vyslovila italská kritika velmi příznivě. Spisovatel obírá se nejen estetickým zjevem egypt-

ského malířství, nýbrž jedná obšírně o barvách egyptských malířů, o způsobu jejich přípravy, o teorii, symetrii, perspektivě a konečně i o sociálním postavení malířů ve starém Egyptě. Největší rozkvět vykazovalo egyptské malířství za 18. a 19. dynastie.

Literatura.

B. B e č v á ř o v á: „Co maminka Dalence vypravovala“. Četba naší mládeže roč. II., čís. 1 a 2. Vychází nákladem Družstva Vlast. Cena ročníku o 4 číslech 12 Kč. — Autorka se rozpomněla na své dětství a na vše, co ji v té době těšilo, zajímalo, co ji činilo šťastnou. Rozpomněla se na pohádky své matky a vypravuje je, dává zároveň průchod své lásce k těm, kteří ji opustili a miluje v nich, jako ve všem, svá blata. Kniha jedná o zvířátkách, líčí život v remízku přizpůsobený životu lidí, aby tak vnlmavá dušička dětská přiblížila se přírodě, naučila se ji milovati a její němé tváři nikdy neublížila. Zajáci, králíci, koroptvičky a křepelky blíží se ke svým čtenářům jako kamarádi s výstražným napomenutím: „Poslouchejte vždy tatínka a maminku, chcete-li uniknouti nebezpečí, jehož jest plno i v krásném remízku.“ Osudy okřídlených i čtvernohých rodinek nezůstanou tedy lhostejny ani dnešním dětem, třeba zvyklým automobilům, aeroplánům, ponorkám a j. Příroda je věčně mladá. Krásy božího světa nic nezastíní. Takové toulky neposlušného zajíčka, koncerty ptáčat před odletem k moři, jich návrat a šťastné svatby v rodině koroptviček a králíčků osvěží i zšedlou mysl dospělých. — To jest nová kniha Družstva Vlast v pěkné úpravě věnovaná dětem. Lze doufat, že si ji svět našich malých oblíbí tak, jako ony předcházející. —v—

Knihy redakci zaslané:

Ludmila. Sbírka záb. četby. Č. 1.: J u l. V l a s á k o v á: Dcery paní učitelové. Vyd. Kotrba, Praha.

Kázání ptáčkům. Výbor statí, básní a obrázků. Vyd. Ant. Šorm, Praha XIX. Dejvice. Cena Kč 10.—.

Časopisy redakci zaslané:

Naše doba. Revue pro vědu, umění a život sociální. Red. Dr. Jos. Macek. Vydává Jan Laichter, Praha. Seš. 4—6

Věstník katol. duchovenstva. Vydává Jan Pauly. Smíchov, č. 5. 6.

Růže lurdská. Mariánský měsíčník. Vyd. Bratři Kolískové, Brno, č. 1, 2.

Pán přichází. Nákladem MCM. v Olomouci, č. 5—7.

Katolický kazatel. Vyd. Jednota duchovenstva arcid. olomoucké, č. 1—3.

Hlídka. Vyd. Dr. P. Vychodil v Brně, č. 1—2.

Směrnice pro drobnou práci v charitě atd. Přerov, č. 1—3.

Naše kniha, liter. a bibliogr. věstník. Vyd. Neubert, Praha, č. 5.

Věstník jednot. duchov. brněnské a olomoucké, Brno, č. 1. a 2.

Orelský věstník župy Pospíšilovy, Praha, č. 1—3.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádobky, paciškály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatém a stříbrném neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

líšežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Veškeré oděvy

kleriky přesně podle předpisu pro různé hodnostáře za ceny nejlevnější dodá podle míry osvědčený katolický závod

Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, předložím bohatý vzorník látek.

K Á V A - Č A J - K A K A O

VÁCLAV JANDOUŘEK

PRAHA II, ŽITNÁ ULICE Č. 26

V DOMĚ DRUŽSTVA VLAST

V Í N A - Č O K O L Á D Y - L I K É R Y

Knih tiskárna Družstva Vlast

provádí veškeré tiskové

práce ve vzorné úpravě

v cenách konkurenčních

Praha II, Žitná ul. č. 26

Volejte telef. číslo 23626

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

3.

Vladimír Hornov: Velikonoce.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

Prof. Dr. Alois Musil: Z mých cest poustou Arabií.

Tomáš J. Jiroušek: Družstvo Vlast a encyklika „Rerum novarum“.

Antonín Brousil a K. V. Fritsch: Prorok a jeho vrah.

Vladimír Hornov: Královně pokory.

Borys Hrinčenko: Bez chleba. (Z ukrajinštiny přeložil Fr. H. Žundálek.)

Dr. Jaroslav Šťastný: Staré české knihy konventu Fratres Minores Franciscani u Panny Marie Sněžné v Praze.

Frant. Václav Peřinka: Morava a Slovensko.

Fr. H. Žundálek: Družstvo sv. Jeronyma v Záhřebě. Drobné zprávy. — Literatura.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, aluminové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu budtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

Sbírka časových kázání.

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbírku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Broušila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života.

Cena Kč 12·80.

Kristus Král.

Cena Kč 8·20.

Kristovo sociální království.

Cena Kč 12·80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám. (Vyjde asi ve 14 dnech.)

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II.

Žitná ul. čis. 26.

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.

JABLONNÉ NAD ORLICÍ ČÍSLO 86

VLAST

ROČNÍK XLVII · 1931 · ČÍSLO 3

Vladimír Hornov:

Velikonoce.

Šeď oblaků se střela v skalní stěny
a tráseň mlh se vlekla v úpad hor,
jak pouťník bludný, na smrt unavený,
v němž poslední již zmírá síly vzdor.
A dole zem se chvěla — bystřin břehy
zvěst slavnou šeptaly si nových dnů,
že v jaré ručeje se mění sněhy
a život raší v mrtvém záhonu.

V šept jarních tuch květ rozšuměl se jívý:
„Dnes Velký pátek — v mukách trpí Pán,
z nich naděje však roste záblesk snivý,
jas života plá z rubínových ran.
Ó, marně smrt skrání Jeho věncí svatou
a vbíjí ostré hřeby v Jeho dlaň,
věk nový lidstva svítá nad Golgotou,
nach kříže líbá, Zmučeného skrání!“

Žár světla rozlévá se pod oblakem,
chmur závoj trhá, nad temenem hor
svit zlatý slunce probleskuje mrakem
a teplým dechem taví mračen svor:
Jde Život — tvrdá pouta hrobu drtí,
květ v kráse svěží pučí v strání sklon
a slavnou zvěst: „Pán zlomil osten smrti!“
v svět širý hlásá velikonoční zvon.

Alois Dostál:
Jan Rozumec.

(Pokračování.)

III.

Rozumcovo příbuzenstvo ještě dvakráte se radilo, jak děkana uvítati. Nadějka přibral i jiné bratrance, jimž přednesl návrh. Celkem byli spokojeni, aby se něco stalo, jenom aby to mnoho nestálo. Která matinka měla rozrostlou dcerušku, hned ji určovala za družičku, jež by vítala veršovaným přáním pana děkana. Max byl hasičem, proto mínil, že by mohl sbor vyrukovati na uvítání, jiný jako hudebník navrhoval, aby při hostině vyhrávala místní kapela, to že by rozjařilo celé město. Hospodyně litovaly, že nenasadily více kvočen, aby bylo hodně kuřat, hned několik housat pozbylo svobody a dostalo se na vydatnější potravu. Čeněk nabízel rozrostlého vepříka, ale dar byl odmítnut, neboť prý se na takovou hostinu nehodí vepřová pečeně, dokonce ne jelito nebo jaternice.

Petr Nadějka dal znovu malovati sál, ten potřeboval dávno takové opravy, nyní se naskytla nutná příležitost. Již v dlouhé chvíli, když neměl žádného hosta k obsluze, na starém jídelním lístku sestavoval počet pozvaných, kteří jistě přijdou. Počínal od purkmistra a místního děkana a uvažoval, bude-li mít dostatek příborů. Servítky dá papírové, těch měl několik tuctů v zásobě. Málo upotřebené sbíral po hostech a žehlil znovu.

Když byli příbuzní v nejvážnějších poradách a již se rozhodli pořádati při děkanově příjezdu banket, při němž by se spolu před městem zaskvěli, pojednou zahrčel kočár na náměstí a Jan Rozumec sestupoval před Švárovým domem. Šedesátiletý muž, zavalitý, nevysoký, v černém šatě stanul na dlažbě rodného města. Nejdříve přistoupil ke koním, aby se s nimi rozloučil. Vždyť odjedou k novému pánovi, jemuž byli prodáni. Děkan dal jim po kousku cukru, potřepal je po hřbetě a mluvil na ně. Potom si vzal z vozu kabát, přikrývku a ruční kufr, kočímu dal zpropitné a rozhlédl se po náměstí. Jenom několik lidí bylo kočárem přivábeno na prahy krámů a k oknům. A tu už Švára vyšel z podloubí a vítal svého nového nájemníka, bera věci z jeho rukou. Kočár se otočil a drnčel po dlažbě k staré bráně.

„Pan děkan je zde!“ oznamovala Pašková lidem na podloubí.
„Právě přijel.“

Někoho to zajímalo, jiní byli lhostejní.

„Ten vytřel přátelům zrak,“ radovala se ovocnářka.

„Jak to?“ tázal se muž ve dveřích stojící.

„Inu, chtěli ho slavnostně vítati, chystali v hotelu traktaci, hudbu, hasiče, družičky, a než se rozhoupali, děkan je zde. Tak pojednou.“

„Podle všeho si nepřál takové oslavy,“ mínil obchodník.

„Tak tak a udělal nejlépe. Někdo by nerad přispíval,“ usuzovala žena, která znala průběh vyjednávání.

Někteří se usmívali škodolibě. Přáli nerozhodným přátelům, že je děkan tak překvapil. Závist byla v městě domovem a Rozumcovým nepřáno, že se nyní vyšinou o nějaký stupeň.

Pašková pozorovala, jak děkan vešel do průjezdu, tam se zdržel, mluvě se Švárovými, potom vstoupil do svého bytu a za chvíli zavíral okno.

„Má asi regma, jako já,“ usuzovala ovocnářka, „nemůže snést průvan. Chytil to v kostele, já tady na náměstí.“

Rozneslo se po městě, že rodák Jan Rozumec přijel, jak posledně polaskal koně a že už je ve svém bytě.

S kým bude choditi na procházku?

Ve zdravém venkovském městě bylo několik pensistů, kteří tvořili skupiny podle povah a dřívějších postavení. Byli tu řídící učitelé, úředníci, ano výminkáři, kteří odevzdali statky dětem a do města se odstěhovali na výměnek. Jiní chodili osamoceně, nevyhledávající společnosti. Jeden kněz seděl pouze u okna, hledě do ulice. Trpěl poruchou nohou a nemohl choditi. Pokud mohl, vyučoval náboženství, přivedli ho do třídy, posléze toho musil nechat. Žil u sestry, jinak by pense nestačila na byt, obsluhu a živobytí.

Pensisté slyšíce, že se Rozumec přistěhuje, uvažovali, ke které skupině se přidá nebo zůstane-li bludnou ovčí. Možné by to bylo, ve Lhotkách jistě společnosti neměl a tak jí odvykl. Přijali by ho, bude-li vesel a zpestřil-li by společnost.

Že bude na pivo choditi k Černému koni, bylo předem míněno, půjde přece ke svému sestřenci a do přední restaurace.

Také hádáno, kde bude sloužit mši sv., zdaž v kostele děkan-ském nebo v klášterním, do obou měl stejně daleko. Do prvního

uchylovali se oba katecheté, k františkánům pensista, pokud mohl chodit. Zde byla mše sv. časněji. Slušelo by se, aby děkan a bývalý vikář celebroid v děkanském chrámě a častěji u hlavního mramorového oltáře. Tak soudily denní návštěvnice, z nichž některá ve své horlivosti pospíchala z klášterního do druhého kostela, zvláště když zde bylo něco k vidění, jako svatba, pohřeb nebo když šestinedělka šla k úvodu.

I jiné starosti měli v Domavicích o nového občana, než ovřední a jiným bude nahrazen. Mnohý i večer ohlédl se po osvětlených oknech nad podloubím, když se konala na náměstí promenáda úředníků, studentů, řemeslníků, slečinek a pánů. Starší a celodenní práci utahaní si vynesli na podloubí lavice a hleděli na procházející se, rozmlouvali a bavili se vespolek. Krámy byly zavřeny, okenice přiraženy. Z hostinců zaléhal do ulic větší menší život, z toho onoho domu šli pro pivo.

Ráno Jan Rozumec v klerice a haveloku kráčel směrem ke klášteru. Už byl poněkud nachýlen, ale jinak vypadal statně. Děkoval na pozdravy, zastavoval se, přijímal uvítání těch, které znal i neznal. Z tváře hleděla mu upřímnost a добрota. Trochu se usmíval a vesele rozhlížel se po náměstí.

Strážník v rychlém běhu zastavil, srazil paty, zsalutoval a pronesl pozdrav, který dával jenom členům městské rady: „Vašnosto, vinšuji šťastné ráno.“ Pak ještě dodal: „Pěkně vítám jemnostpána do našeho města.“

„Tak stále děláte ještě pořádek, kamaráde?“ smál se děkan, podávaje svému rostenci ruku.

„Posud, Jene, posud. A jak se vede?“ počal strážník přátelsky.

„Melu z posledního. Jsem na pensi.“

„Jenom když ještě slouží zdraví. A proč ne do děkanského kostela?“

„V klášteře mám známého ze semináře, nového vašeho pana děkana jsem ještě nepoznal.“

„Mladý pán, však nás to stálo práce, než jsme ho sem dostali.“

Strážník Kosinka by povídal dále, ale děkan pokynuv na pozdrav, rozloučil se. Ale daleko se volně nedostal. Přímo naproti mu chvátal řezník Paroubek od kláštera, a když pronesl rázné uvítání a mocně potřásl pravicí, hned přistoupil k hlavnímu.

„Ale tohle by nám vzácný rodák neudělal, aby od nás maso

neodebíral. My rádi se synem posloužíme. Z kláštera k nám chodí pro všechno a jsou zcela spokojeni. Ovšem děkan přešel jinam a přece jsem ho také volil. Až mně to mohlo srdce utrhnouti, když slečna hospodyňka kupovala maso u brány —“

„Milý příteli, šla tam, kam ji poslali,“ chlácholil Rozumec rozhněvaného řezníka. „Řeknu jí, aby se i k vám podívala. Ale pensista mnoho masa nepojí.“

„Gázistům ochotně dávám celý měsíc na knížku,“ nabízel Paroubek.

„Z mé pense byste toho mnoho nepochytil. To si spíše hleďte udržeti nějakého zedníka nebo tesaře.“

Vyprostiv se děkan z rukou řezníkůvých, potkal měštku Vískovou, která s modlitbami v ruce cupala po náměstí do kostela.

„Kam, veledůstojný pane, kam?“ volala po náležitém uvítání. „Do kláštera? Tedy ne do děkanského chrámu? To se tedy vrátím.“

A hned se připojila k Rozumcovi.

„Pamatujete se, Anežko, jak jsme za mlada spolu tančovali? Ovšem tenkrát ještě za vámi nechodil pan Vísek. To jsme to proháněli u Černého koně.“

Paničce, nyní usedlé, matce rodiny, známé denní návštěvnici kostela, nebyla taková vzpomínka ani milou. Upejpala se a hned odmítala: „Ani mně toho, důstojnosti, nepřipomínejte. Byla jsem blázeň.“

„A já, student, větroplach. Ale to není už včera,“ mávl rukou Rozumec. „Jak pan manžel, slouží mu zdraví?“

„Někdy si postěžuje. Však ho syn zastupuje. Už jsme také jako na pensi.“

„Přijde to na člověka, že musí říci: až sem a dost. Jinak to nejde. Jsme pouze slabí lidé.“

„Pravda a musíme pamatovati nakonec na duši. Ani jednoho dne bych nemohla býti bez kostela.“

Dlouho nešel pensista s Vískovou, jiní lidé ho zastavovali a vítali. Děkoval a omlouval se, že pospíchá, aby nebyl kostel zavřen, dříve než se ke klášteru dostane. Už zahýbal vedle mohutného kříže, vešel do budovy a dal se nalevo k sakristii. Jak doufal, našel zde kolegu Wolfganga, jenž jediný s bratrem kuchařem a sakristiánem bydlel v klášteře, jehož dvě třetiny byly pronajaty pro odbornou školu a skladiště.

Staří známí se uvítali, Wolfgang už čekal na spoluseminaristu. Když tento žádal o dovolení, aby mohl ve zdejším kostele sloužit mši sv., že si potřebné věci sám dodá, ani mu nebylo možno domluvit.

„Budů rád, že nezůstanu zde sám. Provinciál jiného sem nepošle, poněvadž ho nemá. Jistě časně vstáváš a mezi šestou a sedmou hodinou se dostavíš. Shodneme se zcela dobře.“

Zatím kvardián oblékal hosta do liturgických rouch, vzal misál a šel předem do chrámu, kde ještě zbylo několik starších lidí. Varhaník už odešel, ale jeden z návštěvníků zanotoval píseň. Býval vůdcem poutníků a vyznal se ve zpěvu.

Lidé ve stolicích hned poznali Rozumce rodáka. Některý s ním sedal ve škole, jiný ho vídal o návštěvách, ano v městě byli i takoví, kteří děkana vyhledali na faře, aby ho požádali o podporu neb aspoň nějaký den u něho pobýli.

Po mši sv. vedl kvardián pensistu do kuchyně.

„Bydlíme pouze ve třech místnostech,“ vysvětloval cestou po chodbě, „teď nám to dostačí, a přijde-li host, vyspí se v knihovně. Ty časy minuly, kdy se jedlo v refektáři. Teď je tam třída průmyslové školy.“

„Dnes přijímám snídani, abychom si při jídle pohovořili, ale příště budu jísti doma,“ oznamoval Rozumec.

„No, no, na trochu kávy ještě máme. Těší mě, že jsi se nejdříve uchýlil k nám, do chudého kláštera. Kdyby tě pan děkan potřeboval zvláště v neděli, rád ustoupím. U nás lidé přivykli jedněm službám božím.“

Zatím fráter klapal kolem kamen a posléze postavil dva hrnceky a nakrájený chléb na stůl.

„Kdybys chtěl si namazati medem, milerád posloužím,“ nabízel Wolfgang.

„Posud včelaříš? Také jsem měl několik úlů, prodal jsem je nástupci. Teď bych včeličkám náležitě neposloužil a do cizího jsem je stěhovati nemohl.“

„Potěš se mým včelnem a oprav, co kde chybí. Nyní ke všemu jsme zde dva a nestačíme v klášteře a na zahradě. Zvláště ta nás hodně živí, prodáváme sazeničky a zeleninu. To jest příjem pro kuchyni.“

„Také jsem běhal jako chlapec do klášterní zahrady za krejcar

pro zeleninu do polévky," vzpomínal děkan. „Ale musili jsme počkat, až nás bylo asi pět, aby to stálo za to.“

Rozumec vzpomínal na své styky v minulosti s klášteřem.

„Ale nyní budu nucen častěji k tobě se utíkat o radu, teď se v místních poměrech nevyznám! Ty mnohem více znáš mé rodiště než já. Býval jsem tu pouze hostem a „Stráž od Domavic“ mne o všem nepoučila.“

„Máš tu hodně přátel, ti tě poučí lépe než klášterník.“

Pobavili se oba u snídani, také starý fráter se vmísel do rozmluvy, v Domavicích byl na dvacátý rok. Zatím na chodbě bylo hlučno, mládež se scházela do školy. I ve dveřích se ob chvíli ukázala hlava, ten onen žádal o zeleninu. Vešli tedy všichni tři do zahrady, ohrazené vysokou zdí, na níž se pjalo víno. Na záhoncích byla zelenina pro klášter a na prodej. Okna pařenišť byla odstraněna, mohutné trsy okurkové plazily se po zemi. Stranou pestřily se květiny.

Ač byli v městě dva zahradníci, přece od pradáva i v klášteře se prodávalo a nikdo v tom nebránil. Nepěstovalo se zde toho mnoho a zahradníci obírali se více štěpařstvím.

„Tak v tobě získáváme nového odběratele," vybízel kvardján, „na celoroční účet. Už dnes můžeš okusit okurku.“ Za řeči se sklonil a utrl dlouhou hadovitou. „Na ochutnání se neplatí.“

Fráter prodával zákazníkům ze sousedství a ve volné chvíli hned plel travu, špatnější házel na kompost, lepší chystal pro králíky. Jako měl Wolfgang včelín, tak fráter v koutě zahrady králíkárnu.

„Teď mně čeká dlouhé putování a mrzuté představování," stěžoval si Rozumec. „Od nikoho vlastně ničeho nepotřebuji, ale bylo by mně ve zlé vykládáno, kdybych se nepředstavil.“

„Ovšem, ovšem," přisvědčoval Wolfgang.

„Už předem vidím na talířích připravené cukrovinky, kalíšky vína révového nebo šípkového, člověk si pokazí žaludek, ale musí. A těch řečí! Všude stejné, jako na kolovrátku, úsměvy opravdové i falešné —“

„Až to vykonáš, jsi volný a do nikoho ti nic není. Potom budeš užívat klidu," utěšoval kolega.

„Jenom dají-li mi jej lidé. Pensista je jako padlá veličina, než mnohdy ho ještě pošťuchují, odkopávají, pokoje mu nedají.“

Muži stanuli ve fortně klášterní, kde visel velký kříž s bílým

tělem Spasitelovým, práce to františkána, jenž rád vyřezával. Kříž bylo viděti otevřenými dveřmi až na ulici.

„Až tě všechno omrzí, přijď k nám do kláštera,“ zval kvardián, „pobavíme se na zahradě vzpomínkami na seminář. Ale myslím, že brzo zapomeneš mezi rodáky, v milém městě.“

„Ráno přijdu opět,“ hlásil děkan. „Zatím se měj dobře.“

Rozešli se a františkán se ztratil v mohutné budově. Rozumec se bral k svému bytu, aby sundal kleriku a nastoupil na cestu za představováním se jednotlivým osobám a rodinám. *(Pokračování.)*

Prof. Dr. Alois Musil:

Z mých cest pustou Arabií.

(Pokračování.)

Domníváje se, že někde najdeme i nápisy, prohlížel jsem pozorně jednotlivá skaliska. Pojednou jsem zaslechl pronikavý válečný pokřik. Vyřítlo se na nás šest, deset, dvanáct jezdců skrytých v dolince za hromadou lávy. Na obranu nebylo ani pomýšlení. Chopili se opratí našich velbloudic, nutili je k pokleknutí a strhovali nás se sedel. Ranou pažbou ručnice jsem byl omráčen a než jsem se vzpamatoval, byl jsem zbaven všech svých šatů. Taktéž se dalo mým druhům. Vzpínajícího se Blejhána drželi dva, jimž připadl se svou velbloudicí za kořist a nutili ho s tasenými dýkami, aby jim pověděl, kde je ukryto naše zlato. Nedostavše odpovědi, tloukli ho rukovětěmi do tváře, až ho zkrvavili. Mně nasadil jeden ze tří bojovníků, kteří se mne chopili, ostří dýky na prsa a zabodáváje mi ji hloub a hloub, nutil mne, abych mu pověděl, kde mám své zlato. Když jsem nevyhověl a se vzpíral, bil mne druhý pěstí do tváře, až mi z úst i z nosu vystříkla krev.

Oloupivše nás o vše, co jsme měli, dělili se o kořist. Oblékli se do našich šatů, naše tlumoky a zavazadla naložili na naše velbloudy a odháněli je k východu nestarajíce se o nás. Chvějíce se zimou spěchali jsme za nimi.

Byla to snad nejtrudnější chvíle mého života. Poraněn, vyloupen a to hned na počátku svých výzkumů, dříve ještě než jsem se pohržíl do neznámé pouště, která mne po desetiletí vábila . . . Bosi,

nazi, bez potravy, bez vody, bez jízdnic zvířat bychom byli sotva dospěli k nejbližšímu táboru Rualů. Nemohl jsem a nechtěl jsem o budoucnosti ani uvažovati.

Blejhán mi šeptal, že naši lupiči náleží ke kmeni Fedán a že dva z nich poznal. Věda, že se Fedáni odváží na koních do těchto končin pouze v doprovodu velkého zástupu jezdců na velbloudech, chtěl jsem jít za nimi, až by se setkali se svým velitelem a žádati ho, aby mi vrátil, co mi bylo vzato. Jezdci byli pouhým předvojem hlavní čety na koních, za níž musili následovati jezdcí na velbloudech. Mhammad, jenž mě dohonal, mě upozornil, že jeden z lupičů, kteří se zmocnili jeho majetku, pochází ze kmene Ebede a že ho viděl u velkého náčelníka Bardžasa, když jsme u něho dleli návštěvou. Tu se ve mně kmitla prvá hvězdička naděje na úspěch. Ebedi věděl, že jsem uzavřel přátelství s jeho velkým náčelníkem Bardžasem, i bylo jeho povinností, aby mne chránil, sice by byl začernil tvář svého náčelníka a byl by býval ze kmene vyobcován. I volal jsem hned na něho:

„Ó, Ebedi, pomni, že jsem před tvým obličejem, pod tvou ochranou, a ty odpovíš za vše, co se mi stalo a ještě stane, před svým náčelníkem Bardžasem eben Hdejb.“

Ebedi se zastavil, podal mi ruku a prohlásil, že jsme chráněnci jeho náčelníka a že bude třeba, aby se nám vrátilo vše, co nám bylo odňato. Tu se ozval i Blejhán a volal na Ebediho, aby pomněl, že jsou Ebede a Kmusa pokrevenci, on pak že náleží k rodu Mesreb z Kmusů a že nás provází s vědomím a schválením velkého náčelníka Ratuána eben Meršed a že jsme tudíž i pod jeho ochranou... Zadal jménem svého velkého náčelníka, aby nám vrátili odňatý majetek. Ebedi odevzdal Mhammadovi všechno, co mu odňal, ale ostatní bojovníci se chechtali a pravili, že jim nikdo nevyrvе kořisti od Alláha poslané.

Asi za čtvrt hodiny Fedánové pronikavě vykřikli: spatřiliť dvacet pět jezdců, spěchajících k nám cvalem. Na mou výzvu přijel ke mně velitel této nájezdní čety; tázaje se, co od něho chce. Vysvětlil jsem mu, pod čí ochranou jsem a upozornil jsem ho, že odpoví za vše, co se nám stalo, nedopomůže-li nám ihned k našemu majetku. Velitel Hauáš eben Gáfel ze kmene Fedán byl rozumný muž, jenž již o mně slyšel a věděl, že jsem navštívil náčelníky Bardžasa eben Hdejb, jakož i Ratuána eben Meršed a že jsem se

setkal s Metebem eben Haddál. Pochopil, že by mu moji přátelé mohli v poušti hodně škoditi, proto zavolal k sobě velitele Ebedů s ním spojených a radil se s ním, co by měl učiniti. Ten prohlásil, že mne a mé průvodce chrániti musí, poněvadž nemůže očerniti ani obličej svého velkého náčelníka Bardžasa, ani tváře svého pokrevence Blejhána.

Opustiv radící se velitele, vrátil jsem se ke svým druhům, krčícím se u našich velbloudic. Tu mě žádal otec jednoho z mých lupičů, abych mu ukázal, jak se zachází s mou karabinou a mým revolverem. V té chvíli jsem zaslechl jmenovati jednoho z blízkých bojovníků: Eben Haddál. Obrátiv se k němu, tázal jsem se ho, jak se zove.

„Fanar eben Haddál.“

„O, Fanare eben Haddál, prohlédni si dobře tento bílý revolver. Je určen pro Meteba, syna tvého velkého náčelníka. Řekni mu, že mu vzkazuji, aby si ho vyžádal od tohoto lupiče.“ Sotva to uslyšel otec lupiče, držící revolver, podával jej hned Fanarovi řka, že nechce, aby něco podkopalo přátelství mezi ním a Metebem eben Haddál.

Velitelé se stále ještě radili. Bylo mi teskno, neboť jsem nevěděl, jak porada dopadne. Tu přistoupil ke mně otec mého lupiče, jenž byl poodešel k velitelům, a podával mi mlčky moji karabinu. I zvolal jsem: „Al-hamdu lilláh, budiž Alláh pochválen!“ Karabinu jsem měl a moji loupežníci si svlékali můj šat po šatě, podávali mi je a já jsem se do nich opět oblékal. Vrchní velitel přišel ke mně tázaje se, co mi všechno bylo odňato, poněvadž mi chce vrátiti, jak pravil, každou věc. Dostav svůj majetek, šel jsem k ubohému Túmánovi, jenž ještě neměl ani třetiny svých věcí, neboť jeho lupičové mu podávali jen to, oč je žádal, což bylo dosti nesnadno, poněvadž neuměl arabsky. Taktéž se dalo Blejhánovi a Mhammadovi. S přispěním vrchního velitele jsme dostali, až na některé maličkosti, všechno. Potom mne prosili oba velitelé za odpuštění a odjeli k západu, chtějíce přepadnouti stáda Fredžů. Jezdců na velbloudech jsem neviděl. Podle údajů Hauášových byli někde na severovýchodě od nás v pobočném údolí Saba Bijár. K nim chtěli hnáti jezdce na koních stáda velbloudů, kdyby se jim podařilo je ukořistiti.

Krátce před polednem jsme odjeli i my, ale nikoliv k východu,

nýbrž k severu severovýchodu. Neměli jsme ani kapky vody, neboť jezdci a jejich koně vyprázdnili nejen naše kožené měchy, ale i míšky. Nejbližší jistá voda byla ve studnicích Saba Bijár nebo Sua, ale tam jsme jeti nechtěli, poněvadž jsme se obávali, že by nás záloha Fedánů mohla opět přepadnouti a vyloupiti. I nezbylo nám, než abychom jeli ke studnicím al-Elejjánijje, které byly skoro 75 kilometrů vzdáleny a rovněž nebezpečny, poněvadž kolem nich vede cesta, kterou se nájezdní čety velmi rády ubírají. Ale věděli jsme, že se u Saba Bijár setkáme s nepřáteli jistě, kdežto u Elejjánijje jsme se jim mohli snad přece jen vyhnouti. Proto jsme se rozhodli, že pojedeme k Elejjánijje. Děkujíce Alláhovi, že nás vysvobodil z rukou Fedánů, projížděli jsme zvlněnou rovinou, v níž jsme se zastavili, aby se mohly naše velbloudice napásti.

Oběd jsme si připraviti nemohli, nemajíce ani kapky vody. Všichni jsme se báli žízně. Vědělt jsem právě jako moji domorodí druzi ze zkušenosti, že pocestný pocituje palčivou žízeň obzvláště, kdy nemá vody, kdežto na ni ani nepomyslí, dokud jsou měchy plny. Všichni jsme prosili Alláha, aby nám seslal déšť spíše ještě, než přijedeme k Elejjánijje, neboť Blejhán ujišťoval, že bychom pak jistě našli vodu v dutinách vodorovných skalních ploch. Zdálo se, jako by Alláh chtěl naše prosby vyslyšeti. Obloha se zatáhla hustými mraky a tu a tam bylo viděti dlouhé pruhy dešťové. Ale u nás spadlo jen několik kapek.

Překročivše cestu, vedoucí z Damašku do města Hít na Eufratu, uložili jsme se pozdě večer v nevelké kotlíně, uzavřené se všech stran. Sotva jsme si prostřeli své pokrývky, dalo se do drobného deště, přčež jsme postavili kulatý stan, v němž jsme ukryli svá zavazadla. Poprchávalo po celou noc, ale nikde se netvořily kaluže, poněvadž slabounký déšť hned vsákl do vyprahlé země.

Za noci nás trápila taková žízeň, že jsme ssáli vodu s mokré střechy stanové...

Před východem slunce ustal drobounký déšť. Nechtějíce nakládati mokrého stanu, zanítli jsme v něm oheň, aby střecha poněkud oschla. Hustá, chladná mlha plnila vzduch a vlhčila vše, co zůstalo uchráněno před deštěm. Nebylo viděti ani na dvacet kroků. Teprv k deváté hodině se mlha trhala a chvílemi zazářilo slunce.

Dostali jsme se na skalnatou půdu a uviděli na velké skalní ploše

několik malých dutin, naplněných dešťovou vodou. Seskočivše se svých velbloudic, lehli jsme si na prsa a lokali s chutí vytouženou tekutinu. Blejhán, jenž se ohlížel po okolí, našel na skloněném skalisku umělou nádržku plnou dešťové vody. Bylo jí na tři litry, i mohli jsme si z ní uvařit čaj. Posilnivše se, ubírali jsme se s chutí dále.

Pojednou jsme zahlédli na severovýchodě tmavý bod, jenž se nápadně lišil od svého okolí. Blejhán, jemuž jsem jej ukázal, vyslovil pouze slovo zól, živá bytost. Za chvíli se objevily dvě nové temné skvrny a za nimi jiné a jiné. Bylo zřejmo, že máme před sebou novou četku jezdců. Poněvadž jsme jeli na ploché výšině, měli jsme za to, že nás oni neznámí jezdci právě tak vidí, jako my je. Nová starost se nás zmocnila. Jsou to přátelé či nepřátelé? Jsou-li to nepřátelé, náleží k Anezům, nebo jsou to příslušníci Aháli al-Džebel, vracející se z lupu, nebo snad Hadedijjínové, pověstní svou ukrutností. Nás bylo pět, neznámých nejméně čtyřicet. Nemajíce vody, nemohli jsme se nadít úspěšné obrany. Mhammad vybízel, abychom se skryli, že nás snad neuviděli, ale Blejhán ho odbyl, aby mlčel. Vždyť jsme jeli od západu k východu, oni pak od východu k západu, měli nás tudíž před sebou v plném světle. Četa neznámých jezdců zmizela. Za chvíli vystoupili na novou výšinu, i viděli jsme, že všichni jedou na velbloudech. Opět zmizeli. Chtějí nás obklíčit či zaskočiti? Byli jsme velmi vzrušení. Překročivše širokou územní vlnu zahlédli jsme, že na nás četa čeká v nevelké dolině. Jak jsme se k ní přiblížili, zazněl z ní pronikavý pokřik válečný. Ujízděli cvalem k nám.

„Kdo jsou?“ dotazoval jsem se Blejhána. Mlčel. Teprv, když od nás byli na dvacet metrů vzdálení, odpověděl: „Zana Muslim,“ pokrevenci Rualů, tedy naši přátelé. Hned jsem volal, jak hlasitě jsem mohl:

„Ó, veliteli, dávám se pod tvou ochranu, jedu před tvým obličejem! Já jsem Músa, jehož stan sousedí se stanem Núriho!“

Deset, dvacet rukou se chopilo mé velbloudice. Přinutily ji, aby poklekla, strhly mne se sedla a lovily v mém tlumoku. Bránil jsem se křikem i ranami. Konečně přiběhl velitel a tloukl je velbloudí hůlečkou, volaje:

„Nekradte, vy zloději, vy darebáci!“

Ode mne běžel k mým druhům a vrátil se opět, aby neposlušné

ode mne odtrhl. Konečně se mu to podařilo, ale jak to kolem mne vypadalo. Vše, co bylo v mém sedlovém tlumoku, bylo vykradeno nebo pohozeno. I má příruční lékárnička byla otevřena, některé skleničky rozbity, jiné pak i s krabičkami ukradeny. Zloději utíkali ke svým velbloudům, kde si schovávali kořist. Když jsem velitele na to upozornil, volal za nimi:

„Kdepak je ten počestný muž, jenž by si přisvojil něco z majetku těchto lidí? Nevrátí-li, co má, ať za to trpí jeho velbloudi a jeho dítky ráno i večer, ať neužří již svých příbuzných a ať se mu nedaří dobře na světě.“

Toto proklínání opakoval několikrát a jeden za druhým se k nám vracel přinášeje, co ukradl. Velitel Sájer eben Burmán z Fredžů mne prosil, abych mu odpustil, co se přihodilo. Vydal se před 32 dny na nájezd proti Skúřům z Amarátů, tábořícím, jak mu bylo řečeno, u studnice Barrít, ležící daleko v jihovýchodní poušti. Ale Skúrové zatím odtáhli a když je hledal, byl sám se svou četou zpozorován, pronásledován a musil se vrátit bez kořisti. Nás považovali jeho druhové za loupežníky velbloudů a domnívali se, že jsme své velbloudice ukradli Rualům a nyní se s kořistí vracíme. Proto prý nás přepadli. Uslyšev ode mne, že jeho čeledi hrozí nebezpečí od Fedánů, kteří jejich stáda buď již přepadli nebo jistě přepadnou, chtěl rychle odjet, proto nutil své lidi, aby si pospíšili s návratem ukradených věcí a volal:

„Přistupte ke mně! Každý z vás bude přísahati, že si nic neponechal.“

To pomohlo. Za chvíli jsem dostal vše, co mi náleželo, a přece musil každý muž před velitelem přísahati. Velitel mu podal hrst suchých travin, přísahající ji vzal do pravé ruky a děl:

„Při životě těchto stonků, a při životě Pána, jejž uctíváme, prohlašuji, že jsem nevzal než to, co jsem vrátil.“

Potom odstoupil a tak přísahal jeden po druhém. Jediný z nich dodal: „Nevzal jsem, než to, co jsem vrátil, mimo několika hroziček, které mám v břiachu a vrátit jich nemohu, ale jsem ochoten za ně dát náhradu.“

Když byli všichni odpřísáhli, pravil mi velitel:

„Potvrď, ó šejchu Múso, že má Sájer eben Burmán bílý obličej. Schází-li ti ještě něco, hledej to u druhého vůdce Arhána eben Bauáš, jenž poroučí pěti svým pokrevencům.“

Arhán zmizel. I volal jsem:

„Ó, Arháne, vše, co mi ještě schází, leží před tvým obličejem. Nevrátiš-li mi to, očerním tvou tvář před Núrim a všemi Rualy.“

Na tuto hrozbu přišel ke mně Arhán, stařec s vyraženým levým okem a vyčnívajícími řezáky, a tázal se mne, který že z jeho lidí mně co ukradl.

„Kdo ukradl, nevím, ale chybějí mi ještě mnohé věci. U soudruhů Sájerových nejsou, proto musí býti ukryty u tebe a u tvých lidí. Vždyť ty schováváš mou hůlku velbloudí a snad jsi schoval i jiné věci z mého majetku.“ — I vytrhl jsem mu svou hůlečku, již držel levou paží pod pláštěm, a vyzval ho:

„Přisáhej mi ty a ať přísahá každý z tvých lidí, jak to učinil Sájer.“ — Když nechtěl přísahati, rozkázal jsem Mhammadovi, aby prohlížel tlumoky a sedla, jakož i oděv Arhána a jeho druhů. To pomohlo. Arhán chtěl odjetí, než zdržel jsem ho, pokud jsme nedostali vše, co nám uzmul.

Putovali jsme k východu jihovýchodu. Zejd i Blejhán stále zahýbali k jihu. Oba vytýkali, že bloudíme a ke hradu ar-Rhaba a městu Mijádín nedojedeme. Bdui se obvykle vyzná pouze tam, kde se může řídití útvary daleko viditelnými. V ploché, jednotvárné rovině je velmi špatným vůdcem. Umí výborně určití směr, ale není s to, aby určený směr zachoval. Udá přesně, že určité místo leží vpravo nebo vlevo od jarního východu slunce a přece zahne hned k jihovýchodu nebo k severovýchodu a mění svůj směr ustavičně, takže o něm může říci, že má pravdu, když tvrdí, že jde nebo jede mezi severem a jihem. Nechápa je důležitosti času nemůže si vysvětliti, proč za ním nechce jeti pocestný, jenž v poušti nevyrostl. On je přece zvyklý sledovati vždy druhého. Mění-li se tábořiště, jde klidně za svými nákladními velbloudy, kteří následují náčelníka. Při válečných výpravách se ubírá, na nic nemysle, za velitelem, kterého vede skoro vždy nějaký příslušník kmene Sluba, jenž se v poušti nejlépe vyzná. Chybí-li bduimu náčelník nebo velitel, najde cestu a zachová ji právě tak snadno jako jeho velbloudice, která si počíná jako zoufalá, když jí zmizí z dozoru stádo s vůdcím zvířetem.

Východní obloha byla na obzoru jako žaluziemi zatažena. Jednotlivá jejich žebra ležela vodorovně a zářila žhavou červení. Mezi

nimi pronikaly namodralé paprsky světelné. Pojednou se uzavřely žaluzie a vše zmodralo, ba zčernalo. Naše velbloudice pohybovaly stejnoměrně hlavami a krky a my čínilí totéž. Zejd byl svým starým kožichem a pláštěm až po hlavu zahalen. Zdviženou pravou ruku přechýlil rukáv jeho kožichu, z něhož vyčnívala pouze silná velbloudí hůl se širokou, podlouhlou hlavičkou. Hůl se pohybovala úplně souměrně s krkem a hlavou velbloudice. V mlze se zdálo, jako by seděl na velbloudici pták s velikým hrbem. Velbloudí hůl tvořila krk a hlavu, Zejd pak tělo a jeho hlava hrb ptákův...

Po delší době jsme konečně zahlédli hrad ar-Rhaba, jehož čtyřhranné rožní věže přechýlily jak rovinu tak obzor. V poledne jsme uzřeli po první zářezem údolí Eufratu a východně od něho hluboko pod sebou rovinu mesopotamskou. Údolí i rovina byly zahaleny šedí, vše bylo pusté, umrtvené. I koruny několika palm zvedající se nad městem Mijádín měly šedě žlutý nátěr — znamení zimy, smrti.

Sestup s okraje stepi do údolí k pahorku, na němž se vypíná hrad ar-Rhaba, byl hodně obtížný, poněvadž se půda skládá z měkkého, drobného se kamení.

Od hradu jsme se dali nábřežím eufratským k městu Mijádín, které nám přívětivě kynulo svými minarety a několika palmami. Projížděli jsme širokými, obdělávanými poli, protkanými zavodňovacími příkopy. Z hlubších se voda vypouští do příkopů plytkých a z nich teče úzkými otvory na políčka, měřící asi 30 m², uzavřená hlíněnými zídkami, na dlaň vysokými, které vodu zadržují, aby neodtekla, nýbrž do půdy vsákla.

Utábořili jsme se na jihovýchodě od města. Nedaleko odpočívala obchodní karavana, vezoucí čerstvé datle z oasy Šetáta do Haleba. Nějaká žena nám nabízela ke koupi palivo, kousíčky dřeva a suché velbloudince. Obojí bylo velice drahé. Naplnili jsme ihned své měchy z nedaleké studnice, z níž napájeli obchodníci své velbloudice a určili s Túmanem zeměpisnou šířku. Mhammad a Blejhán zašli do města nakoupiti datlí.

(Pokračování.)

Tomáš Jos. Jiroušek:

Družstvo Vlast a encyklika „Rerum novarum“.

(Pokračování.)

V.

Sociálně vzdělávací a programová akce Družstva Vlast v proudu.

Jednoho dne v lednu r. 1891 znenadání přišel do redakce „Vlasti“ farář Frant. Blažko z Noutonic a žádal od Tomáše Škrdle, redaktora „Vlasti“ a „Nedělní dělnické přílohy Čecha“, sociální program. Redaktor Škrdle rozuměl všemu jako redaktor, ale nevěděl, co znamená sociální program. Poslal pro mne. Byl jsem právě doma a hned jsem se odebral do redakce „Vlasti“ na Komenského náměstí v čp. 505 v Žižkově.

Vyslechnuv pana faráře Fr. Blažko, odpověděl jsem mu: „Čeho žádáte na nás, toho ještě nemáme.“

„Tak vy hlásáte socialismus a programu socialismu ještě nemáte? Co jste to za socialisty?“ divil se farář Blažko.⁶⁾

„A kde jsme měli sociální program vzíti, když socialismus křesťansky hlásám a šířím již přes pět let podle svých názorů sám a následovníka nemohu mezi našinci najíti? A přece víte, že program, ať takový nebo makový, musí sestaviti více lidí a ne člověk jeden. Proto programu ještě nemáme,“ vysvětloval jsem faráři Blažkovi.

„Tak dobře, když na zpracování programu jeden člověk nestačí, přijedte drahou ke mně do Noutonic všichni, kdo jste křesťanští sociálové zde, a tam sestavíme ten program. Ovšem nástin toto programu musíte nám tam přinést vy, já tomu nerozumím, ale program bych chtěl mít,“ dodal ke mně farář Blažko.

„Kdy bychom k vám mohli přijíti?“ tázal se redaktor Škrdle.

Farář Blažko vytáhl z náprsní tašky malý zápisník kalendářik a určoval: „Prázdnó mám v úterý dne 12. února. To bude za tři

⁶⁾ Frant. Blažko, farář a arcib. vikář, narodil se dne 17. září r. 1842 ve Volyni na Šumavě a zemřel dne 4. října r. 1907 jako farář v Noutonicích u Prahy, kde působil 19 let a tam byl též pochován.

neděle. Přijďte tam hned ráno a vy," obrátil se na mne, „přivezte s sebou ten nástin, ať tam sestavíme program. Hlásají přes pět let křesťanský socialismus, ale programu nemají!"

Když se pan farář Blažko vyzlobil a my jsme jej ubezpečili, že se dostavíme jako hlavy křesťanského socialismu do Noutonic v úterý 12. února ráno vlakem, Blažko nás spokojen opustil.

V uvedený den, 12. února 1891, sjeli jsme se ráno do Noutonic, a když předložil jsem nástin programu, zasedli jsme k rokování ke stolu:

Frant. Blažko, místní farář († 1907); Václav Žižka, stříbrník z Prahy († 1908); Tomáš Škrdle, redaktor z Prahy († 1913); Jan Kříž, farář z Tuchoměřic († 1922); Th. Dr. Rud. Horský, kaplan z Únětic († 1926); Karel Procházka, místní kaplan, a Tomáš Jos. Jiroušek, redaktor živnostenských „*Pekařských listů*" z Prahy.

Do večera byl program hotov a dne 21. února 1891 přinesla jej „*Nedělní dělnická příloha Čecha*" s názvem „Co chceme?" A co k podivu jest, tento program shoduje se úplně se zásadami a směry určenými encyklikou „*Rerum novarum*", ačkoliv vyjel tiskem o tři měsíce dříve než encyklika. A tento program noutonický měl platnost pro nás až do našeho prvního křesťansko-sociálního sjezdu v Litomyšli, který se konal ve dnech 8. a 9. září r. 1894. Když tam byl nový program prohlášen, přestali jsme se odvolávat na program noutonický, který pro nás měl platnost půl čtvrtá roku, a program sjezdu z Litomyšle ve směru křesťansko-sociálním za společné solidarity čili vzájemnosti má platnost dodnes.

VI.

Vyvrcholení akce Družstva Vlast za zásady a směr encykliky o dělnické otázce.

V pátek dne 15. května 1891 byla v Římě sv. Otcem Lvem XIII. prohlášena encyklika o dělnické otázce „*Rerum novarum*". Do češtiny přeložená vyšla tiskem v měsíci červenci r. 1891 v knihtiskárně Cyrilometodějské Václava Kotrby v Praze (v Ostrovní ul. čp. 508); do roka byla vyprodána. Každý si ji opatřil z duchovenstva i laiků ve spolcích katolických tovaryšů. Jiných vzdělávacích lidových spolků katolických o veřejnost se zajímajících jsme neměli ještě.

Jestli kde, tedy jistě v Družstvu Vlast z dělnické encykliky byla radost největší. Když po svátcích svatodušních ve čtvrtek dne 21. května přišel jsem do redakce „Vlasti“, redaktor T. Škrdle šel mi od stolu vstříc a oznamoval mi: „Po čem jsme toužili a čeho jsme očekávali, vyplnilo se! Svatý Otec Lev XIII. již vydal encykliku o dělnické otázce! Doufám, že se s ní naše zásady shodnou. Ve čtvrtek dne 25. června má správní výbor Družstva Vlast schůzi a v té podám návrh na schválení k založení sociálního odboru v Družstvu Vlast.“

Stalo se, výbor založení sociálního odboru schválil a ve čtvrtek 9. července 1891 konala se ustavující schůze odboru za vedení předsedy *dra Rudolfa Horského* a u přítomnosti členů k odboru se přihlásivších. Byli to pánové: *Václav Žižka*, stříbrník v Praze († roku 1908); *Frant. Hošek*, úředník bankovní v Praze († r. 1929); *Frant. Vaněček*, farář ve Václavících; *Tomáš Škrdle*, katecheta a redaktor v Praze († r. 1913); *Tomáš Jos. Jiroušek*, redaktor v Praze; *Frant. Zák*, kooperátor na Král. Vinohradech, a *Josef Schwarz*, zlatník v Praze.

Za předsedu zvolen dr. Rud. Horský, za místopředsedu Václav Žižka, za jednatele T. J. Jiroušek a za pokladníka Tomáš Škrdle.

A k tomuto sociálnímu odboru přidružil se pak sociální fond, z něhož se platila řečníkům jen dráha a nic víc — a já jsem začal jezdit do schůzí katolíků, nejdříve v okolí Prahy a potom na venek, až na Moravu. Než o tom dále.

Záhy po ustavení sociálního odboru svolal předseda Jednoty katolických tovaryšů z Prahy vyšehradský kanovník Edvard Jan Nep. Brynych *první shromáždění všech předsedů Jednot katol. tovaryšů z Čech, Moravy a Slezska* do velké dvorany restaurace Kovaříkovy v Kokořovském domě v Praze (v Řetězové ul. čp. 223) na středu dne 5. srpna r. 1891.

Účastníků bylo mnoho a schůzi předsedal Brynych. Po mnohých řečnicích uvažujících, jak podle encykliky „*Rerum novarum*“ mělo by se pracovati, povstal jsem a přihlásiv se k slovu; měl jsem o významu encykliky velkou řeč. Na konec řeči své jsem prohlásil, že sv. Otec Lvu XIII. musíme se ukázati vděčnými a navrhl jsem, aby sv. Otec dala se katolickému dělnictvu podepisovati adresa díků za tuto encykliku.

Když návrh byl za velikého nadšení přijat, vyňal jsem z ná-

prsní kapsy své čamary ihned tekst adresy, který jsem měl přichystán, a přečetl jsem jej. Měl toto znění:

Jeho Svatosti papeži Lvu XIII.!

Svatý Otče!

„Dělníci a řemeslníci z Čech, Moravy a Slezska děkují Vaší Svatosti za vznešenou encykliku o dělnické otázce jednající a slibují, že zásadami v ní obsaženými řídití a spravovati se budou. Velkolepé myšlenky a pevné zásady, které vzbudily podiv celého světa bez rozdílu náhoženství, budou jim vodítkem na dráze života a připraví mír se všemi prácedárci, kteří se budou rovněž touto encyklikou spravovati a připraví zároveň dělníkům samým pokoj srdce, šťastný a blažený běh života a spokojené rodinné domácí poměry.

I žehnejž Bůh toto otcovské dílo Vaší Svatosti, aby naplnění byli duchem pravdy a spravedlnosti všichni lidé dobré vůle, kteří tato slova moudrosti Vaší Svatosti čtli nebo čísti budou.“

Znění adresy přijato s potleskem a k akci a provedení této adresy zvoleno tříčlenné komité, v němž zasedali Tomáš Škrdle, Václav Žižka a Tomáš Jos. Jiroušek, přední funkcionáři sociálního odboru Družstva Vlast.¹⁾

Jezditi do schůzí katolíků a spolků katol. tovaryšů, hlásati tam význam encykliky o dělnické otázce a nabádati k podpisování adresy sv. Otci Lvu XIII. zůstalo až do polovice roku 1894 na mých bedrách. Nebylo neděle a nebylo svátku, abych buď večer před tím anebo časně ráno nespěchal na dráhu a na venek do katolických schůzí s encyklikou Lva XIII. v ruce. Tehdáž jsem byl pln nadšení a neohroženosti proti našim odpůrcům, jichž jsem se nebál, třeba, jak často se mi na cestách stalo, čekali na mne i s kamením v rukou. A abych nepsal jen tak ledabyly, sděluji, že jsem o encyklice Lva XIII., vyslán byv sociálním odborem Družstva Vlast, řečnil ve schůzích katolíků v letech 1891 až 1894 v těchto místech a spolcích:

Roku 1891, v listopadu:

7. ve Valašském Meziříčí (Jednota katol. tovaryšů), 8. ve Vsetíně (Jednota katol. politická), 9. ve Valašském Meziříčí (Jednota

¹⁾ Václav Žižka, stříbrník, narodil se v Praze dne 9. září roku 1834 a zemřel dne 19. prosince r. 1908 v Praze. Pohřben na Olšanech na IV. hřbitově.

katol. politická), 10. v Prostějově (Jednota katol. tovaryšů), 13. v Kojetíně (Jednota katol. tovaryšů), 14. ve Vyškově (Jednota katol. tovaryšů), 22. v Čerhovicích u Hořovic (Svatojosef. jednota), 6. prosince v Praze (Soc. odbor Vlasti).

Roku 1892, v lednu:

23. v Boskovicích (Katol. polit. jednota), 24. v Letovicích (Katol. polit. jednota), 25. ve Svitávce (Katol. polit. jednota), 27. v Bučovicích (Spolek katol. tovaryšů), 29. března v Neveklově (Svatojosefská jednota), 25. března v Plaňanech (spolek „Rovnost“), 18. dubna v Hradci Králové (Spol. katol. tovaryšů), 6. června v Humpolci (spolek „Svornost“), 5. července ve Štěpánově u Pernšt. (Katol. polit. jednota), 6. července v Bystřici nad Pernšt. (Katol. polit. jednota), 26. července v Sušici (Katol. polit. jednota), 21. srpna v Litomyšli (Jednota katol. tovaryšů), 29. září v Sedlčanech (Svatováclavská jednota).

Roku 1893:

22. ledna v Příbrami (Svatoprokopská jednota), 7. února v Litomyšli (Jednota katol. tovaryšů), 28. února v Ústí nad Orlicí (Svatojosefská jednota), 14. května v Turnově (Katol. polit. jednota), 4. června v Přelouči (spolek „Svornost“), 20. srpna ve Lhotce u Chlen. (Katol. hospod. jednota), 21. srpna v Ústí nad Orlicí (Svatojosefská jednota), 28. srpna ve Volšovech u Sušice (Katol. polit. jednota), 22. října v Náchodě (spolek „Svornost“), 23. října v Hronově nad Metují (Svatojosefská jednota), 1. listopadu v Polné (Svatojosefská jednota), 10. prosince v Příbrami (Svatoprokopská jednota).

Roku 1894:

26. března v Černoušku pod Řípem (schůze lidu), 10. dubna v Mýtě u Zbirova (spolek „Láska“), 22. dubna na Kladně (Křesť. sociál. spolek), 14. května v Horažďovicích (Katol. polit. jednota), 20. května v Krucemburku (Jednota katol. tovaryšů), 3. června v Dobrušce (Svatováclavská jednota), 24. června v Pelhřimově (Jednota katol. tovaryšů), 27. června v Lounech (Katol. jednota), 8. července v Plzni (Svatojosefská jednota), 22. července v Červ. Kostelci (Jednota katol. mužů), 25. července v Třeběchovicích (Jednota katol. tovaryšů).

A na těchto schůzích až do doby sjezdu v Litomyšli r. 1894 jsem nejen řečnil o encyklice, o dělnické a sociální otázce, nýbrž také o důležitosti křesť. sociálně vzdělávacích katolických spolků vedle

spolků katolických tovaryšů. Mimo to i doma jsem jako jednatel sociálního odboru Družstva Vlast až do roku 1926 rozesílal na mnoho míst vzorce stanov a návodů, jak zakládati katolické a křesťansko-sociální spolky. A zakládaly se a hodně.

A to všecko dalo se na náklad sociálního odboru Družstva Vlast po celou dobu 36 let — od roku 1891 až do r. 1926. Počítáme-li jízdné na dráze jen do vzdálených míst, stálo to sta a sta zlatých, a to ještě noclehy, obědy, večere, když v místě našinci mi jich neposkytli, musel jsem si platit ze svého celá ta léta. Na to náš pokladník Tomáš Skrdle nedal ani zlatky. Říkal: „Kdybyste byl doma, musel byste také večereti — obětuje se!“ — A já s tím souhlasil — obětovali jsme se! Z ničehož nic vybudovali jsme do roku 1911, tedy za dobu 20 let k 75 spolkům katolických tovaryšů ještě nových 262 křesť. sociálních a různých katolických spolků. Roku 1911 různily se tyto spolky v této pestré směsici názorů:

V Čechách r. 1911:

Jednot katolických tovaryšů 25, svatojosefských jednot katol. mužů a jinochů 44, křesťansko-sociálních „Svorností“ 14, křesť.-sociál. spolků různých názvů 10, křesť. sociálních jednot a besed 17, jednot katol. mužů a jinochů 19, katolicko-národních jednot 8, katol. křesť. sociál. vzdělávacích spolků 47, křesťansko-sociálních spolků katol. mužů 16; úhrnem 200.

Na Moravě a ve Slezsku r. 1911:

Jednot katolických tovaryšů 50, svatojosefských jednot katol. mužů a jinochů 20, křesťansko-sociálních „Svorností“ 10, křesť. sociál. spolků různých názvů 7, křesť. sociálních jednot 3, katol. vzdělávacích a křesť. sociál. spolků 37, křesť. sociál. družstev a sdružení 10; úhrnem 137.

To již byla pěkná armáda. A bez encykliky sv. Otce Lva XIII. nebyli bychom zbudovali tak rychle a takového množství spolků nikdy, ani za dvacet let. Encyklika pomohla. Lev XIII. pomohl!

Pěkný byl to výsledek práce, které Družstvo Vlast vykonalo a dodnes katolicko-politické fronty měly by za to Družstvu Vlast býti vděčny a neměly by na Družstvo Vlast zapomínati... Vždyť z těch vzdělávacích a sociálních spolků *vzrostly politické organisace a celý politický lidový šik naší doby.*

Očekávám proto, že na nás nezapomenou bojovníci, kteří přišli po nás a mají nás rádi.

(Dokončení příště.)

Ant. Brousil a K. V. Fritsch:

Prorok a jeho vrah.

Drama v pěti jednáních.

(Pokračování.)

II. JEDNÁNÍ.

(Před tvrzí Macheron. Vnitřek beduinského stanu. Hanneh odpočívá na lehátku. Sanna stojí u ní. Vzádu stolec, na němž leží dětské šatečky. — Čas: den.)

Sanna: Jsi zajisté ještě velmi unavena, paní?

Hanneh: Jsem! Ne tak tělesně jako duševně. Útěk se vydařil. Ale ten strach, který jsem vystála, že Herodiini pochopové každou chvíli nás mohou polapiti. — Ale teď se cítím jistou, protože jsem na domácí půdě.

Sanna: A ještě jednou ti děkuji, paní, žeš hned po příchodu mně poslala zprávu, že jedeš sem. Sotva jsem ji uslyšela, ihned jsem se vypravila sem k tobě. — Byla bych si však přála přinést ti nějakou lepší zvěst, než tu, že tvé jediné dítě zemřelo. Nedalo se přes všechny námahy zachrániti. Nemilosrdné křeče je zhubily —

Hanneh (smutně): A já, já, matka zde nebyla —

Sanna: Nebeř si to tak k srdci. Aspoň má po všem utrpení, tvůj maličký princ. — Co jsem mohla ve chvatu sebrati, sebrala jsem v paláci tiberiadském a přinesla s sebou; mezi jiným i maličkost, která ti bude stále milou památkou. (Jde ke stolku a přinese šatečky:) Hle, šatečky tvého synáčka, který jen tak krátce směl na zemi pobýti.

Hanneh (vezme šatečky, dívá se na ně, oči jí zvlhnou; k Sanně): Děkuji ti, věrná služebnice. To jest ovšem drahá památka. Ó, mé dítě, mé dobré dítě. Jen krátký čas bylo mi dopřáno těšiti se s tebou — (vzlyká).

Sanna (chlácholivě): No, no, drahá paní, netruchlete tak. Byla v toin vůle boží. — (Omlouvá se:) Myslila jsem to dobře. Nehněvejte se, že jsem tak truchlivou vzpomínku ve vás vzbudila. — (Pokorně:) Prosím vás, nehněvejte se — —

Hanneh (laskavě): Nemysli si, dobrá Sanno, že se snad hněvám. Proč bych se hněvala? Snad, že jsi ty šatečky přinesla, bloudku? - Byla jsi o mne vždy starostlivá, a tak i tentokrát. Věř mi, Sanno, ty šatečky po mém synáčkovi jsou a budou mi drahou památkou. Ale smutek, který srdce matky šírá, chci a musím utlumiti — Toho děcka otcem byl Antipas — —

Sanna (hledí na ni s úžasem): No, však — a co?

Hanneh: Hned mi porozumíš. Vzpomeň si, co jsem ti již vyprávěla, jak se mnou Antipas v Římě ničemně jednal — —

Sanna: Pamatuji se na to dobře —

Hanneh: Vidíš. — Ale nejen tentokrát poznala jsem svého muže necitelnost a špatnou povahu. Ó, tobě to mohu vyjevit, že byl ješitným, slabým mužem, který dal se vlákati do osidel rozmařilé ženštiny. Zajisté — milovala jsem ho — a ještě teď nedovedu ho nenáviděti, ale ženou tohoto muže nechci již býti. (Když Sanna stále ještě tázavě na ni hledí:) A dále — bála jsem se vždycky, že by zlou povahu, kterou má Antipas, mohl jeho a můj synáček po něm zděditi — a proto — nemysli, že jsem snad ukrutnou, bez srdce — a proto děkuji Bohu, že si dítě k sobě vzal. Rozumíš mi teď, dobrá Sanno?

Sanna (vážně): Rozumím ti, ubohá matko.

Hanneh (podívá se ještě jednou na šatečky a podává je Sanně): Uchovej je na památku.

Sanna (vezme šatečky): Jak ráčíš poroučeti, paní. Radostnější zpráva byla by ti snad v bolesti ulevila —

Hanneh (klade ruku na srdce): Ach — bolest — a já ji cítím dvojnásob: jednou, že mně věrnost porušil, a po druhé, že mou čest urazil.

Sanna: Však bolest nad mužovou nevěrou zhojí čas a bolest nad uraženou ctí zchladí pomsta.

Hanneh: Pomsta? — Zajisté slyším hlas pomsty ve svém nitru — a přece — Antipas — byl mým manželem —

Sanna: Vidím, že ho miluješ i po křivdě, kterou na tobě spáchal. — On však lásky tvé si již nezaslouží.

Hanneh: Máš pravdu, nezaslouží. — Ale řekni, Sanno, zdaž je to možno, abych dnes nenáviděla, co jsem yčera ještě milovala? — Ano, slyším v sobě hlas pomsty, ale jiný, mírnější hlas v mém nitru volá: Odpusť. — A přece, byť bych i já odpustila, můj

otec sotva odpustí. Můj otec jest kníže, a čím můj muž mne potupil, tím potupil i knížete, mého otce. A čest knížete musí býti pomstěna, už k vůli národu, který se ve svém knížeti cítí potupena. Náš národ má o cti vysoký pojem!

Sanna: My Arabové jsme jedna veliká rodina.

Hanneh: Vidíš? — A proto stihne otcova pomsta Antipu i Herodii — (Dívá se otvorem stanu.) Kéž by jen můj otec brzo přišel! (Odstoupí zase.)

Sanna: Však už to nemůže dlouho trvati, neboť už před týdnem odejel Hamed s nejrychlejšími velbloudy, aby zpravil otce tvého o tom, co se událo. Nestala-li se žádná nehoda, mohl by zde dnes býti.

Hanneh: Vážím si sice velice rady otcovy a přece se bojím, že se rozhodne pro válku, a já si nepřeji, aby k vůli mně krev tekla.

Sanna: Tvou potupu může jen krev smýti.

Hanneh: Musí-li to býti, ať jest to jen krev vinníků.

Sanna: Pak by musila jen Herodias krváceti.

Hanneh: Docela správně, jen ona. — Antipas jednal jen proto tak bídácky, protože ho Herodias zapředla do svých sítí.

Sanna: Jest to od tebe šlechetné, že svého muže — byť i nehodného — tak hájíš. — Než odevzdej všechno svému otci. On jest moudrý muž.

Hanneh: Možná — ale jest také prchlivý a proto bych ráda napřed slyšela opravdu moudrou radu. Jochanan —

Sanna: Jochanan? — Dobře máš. — Jochanan ti poradí moudře. On jest čist před Bohem, je bohat na ctnosti. Patří k nejprísnejší třídě židovské, je Nazirem. Jochananovu zraku neujde nic a zdá se, že i do budoucna vidí.

Hanneh: Právě proto bych ráda jeho radu slyšela. A potom, ač mlád věkem, byl Jochanan kdysi mým učitelem a rádcem, také věrným přítelem našeho domu, pročez mu má důvěra náleží.

Sanna: To věděl i Jussuf a proto šel ho vyhledat, aby mu vše oznámil.

*

(Venku je slyšeti hluk, různé hlasy, mezi nimiž vyniká hlas Jochananův, aniž by bylo jeho slovům rozuměti.)

Sanna (dívá se skulinou ve stanu ven a obrátí se k Hanneh): Jochanan přišel.

Jochanan (vstoupí. Vysoká, vyhublá postava s dlouhým vousem, ostrým, pronikavým pohledem; spatří Hanneh a promluví vážně, důstojně): Pokoj budiž s tebou, Hanneh!

Hanneh: I s tebou. — Dík tobě, pakli mi pokoj přinášíš.

Jochanan: Byl bych si přál, bychom se za lepších okolností zase shledali, ale vyšší moc to jinak určila — a my se musíme před ní skloniti.

Sanna (k Hanneh): Dovolíš-li, opustím tě.

Hanneh (laskavě): Jdi jen, Sanno, a vezmi dík za svá potěšující slova.

Sanna (odejde).

Jochanan: Hanneh, vím, jaká tě stihla nehoda. I v kraji se o tom mluví. Mne však to neuvádí v úžas, neboť znal jsem Antipu. I Herodii znám. Její ješitnost, její panovačnost zavedly ji tak daleko. — Hanneh, rozumím tvé bolesti. Ale považ, že je to jen pozemské štěstí, které jsi ztratila. A jiný svět ti kdysi bohatě tvou ztrátu odplatí. (Zvedne pravici:) Tam nad hvězdami jest ta říše, která nezná úzkých mezí pozemských, nezná marnivých žádostí lidských, nezná nespravedlnosti, která tu na zemi panuje. Tam ti, Hanneh, věčný soudce odplatí za všecku křivdu a potupu.

Hanneh: Věřím ti, moudrý příteli, a trpělivě chci čekati, co mi budoucnost přinese.

Jochanan: Pak jednáš správně. — Utrpení jest ta cesta, kterou Bůh vede člověka do blaženosti věčné.

Hanneh: Jochanane, tvé rady chci následovati; tvé slovo dává mně, slabé ženě, novou sílu. Ale poslyš! — Tentokrát nerozhoduji sama; mému otci patří poslední slovo a já ho musím poslechnouti.

Jochanan: Zajisté! Jak se na dobrou dceru sluší a patří.

Hanneh: Na mém otci záleží, jaké kroky v mé záležitosti podnikde.

Jochanan: Poslouchej ho, ale pomni, že někdy je dítěti i moudrá námitka, uctivě přednesená, dovolena. I rodiče mohou se mýliti, neboť i oni jsou lidé různým křehkostem podrobení.

Hanneh: Myslíš, že se můj otec mýlil, když mne Antipovi dal za ženu.

Jochanan: Myslím tak — a ač jsem byl tehdy mladíček a otec

tvůj už zralý muž, přece jsem pozvedl svůj varovný hlas, neboť jsem poznal, že se Antipas o tebe neuchází z čistých úmyslů.

Hanneh (udiveně): Jak? — Ne z čistých úmyslů?

Jochanan: Ne! — To řekl jsem tehdy, avšak nikdo nedbal mého varovného hlasu. Ctižádost na jedné straně a na druhé straně lakota nejsou nikdy dobrými rádci.

Hanneh: Myslím teď sama, že jsem se měla tehdy otci vzepříti.

Jochanan: Ano, tehdy byl k tomu čas. Ale dnes zapomeň, co dávno minulo.

Jussuf (vrazí dovnitř): Tvůj otec přichází, paní! A ne sám. Hamied a čestný průvod jedou s ním. Viděl jsem kotouče prachu a slyšel dusot cválajících koní. (Odkvapí.)

Hanneh (jde na bok stanu a odsune záclonu; zvenku je slyšeti koňský dupot a rostoucí hluk; beduini bouřlivě vítají Harresa): Jsou to oni — beze vší pochyby. Dobře, že přicházejí. Jak už se těším na otce —

Jochanan (vázně): Než, přece nesmíš býti přespříliš povolnou.

Hanneh: Běžím mnu vstříc. (Odkvapí.)

*

Jochanan (přistoupí k oponě stanu, odsune ji a dívá se ven).

Sanna (vejde rychle; Jochanan obrátí se k ní; úzkostlivě k Jochananovi): Jakou má jen ta moje paní radost. Ale přesto lekám se před budoucností. Hleďte, Jochanane, kdykoliv byla knížata uražena, vždycky tekla krev poddaných —

Jochanan: Máš pravdu. Tak to obyčejně bývá. Ale tentokrát to tak daleko nedejde — aspoň ne hned.

Sanna: Kéž by tomu tak bylo!

(Přestávka.)

(Pokračování.)

Vladimír Hornov:

Královně pokory.

Dívenco pokorná a naděje všech věků,
tajemným květem zalétla jsi s věčných hor,
v údolí žalů nesouc zázrak rajských léků
pro srdce vyprahlá, jež sžehl pýchy vzdor.

Do služeb Krále sklonila jsi něžnou šíji,
duše tvé nedotkl se svůdným dechem had,
pokory skromný květ rost' divem nad lilii,
šířící rajskou vůni v panenský tvůj sad.

Cistota vyzdobila stánek nebes Pánu,
pokora tvá však v země čekající klín
svolala Spasitele s nadehvězdných stanů,
vítěze nad smrtí a výkup našich vin.

Poselství spásy, jež Bůh věky připravoval,
zplesalo rajským „Ave“ v galilejskou pláň,
Slovo se tělem stalo, Pán tě korunoval,
diadém Matky vložil na panenskou skráň.

Dívenko boží, slavná v pokoře své svaté,
jitřenko spásy, zvěstující smíření,
národy všechny zdraví tebe tisícikráte,
ozvěnou tvého „Staň se“ zem i nebe zní.

Borys Hrinčenko:

Bez chleba.

Z ukrajinštiny přeložil Fr. H. Zundálek.

(Dokončení.)

III.

Den minul, noc nastala. Vyčkal Petr půlnoci, oblékl se, vzal s sebou tři pytle i nebozez a šel ke skladišti.

Noc byla temná. Petr šel přes svou zahradu, vyšel na polní cestu. V duši byl velmi kliden. Umínil si již jednou provést tento čin a více o něm nepřemýšlel, jaký je. „Půjdu a ukradnu,“ umínil si a nezdálo se mu, že jedná nesprávně, neboť jednoduše na to zapomněl, jako by o tom nebylo co myslet. Klidně a směle šel, ničeho se nelekal.

Tu se končí cesta, cosi se začernalo zdaleka. — Skladiště, pomyslí si Petro. — U hlídače skladiště již se nesvítí, naplním tři pytle.

Lehkým chodem krácel dále. Již je nedaleko. Jen co je to? Hlasitě a pronikavě ozval se křik ve vzduchu. Pravděpodobně sýček. Znovu křičí, kočka — ne, to je sova. A najednou bylo Petrovi úzko. Něco zmocnilo se ducha, srdce zatetelilo se v hrudi. Zastavil se, naslouchal. Zády mu proběhl až chlad.

— Chápou, chápou! Zloděj!...

A opět náhle jako by byl sněhem obsypán. Dříve byl smělý a pokojný, a nyní vše přestalo. Celý se třese.

— Jíti či nejíti? — uvažoval. A jak chápou?

Znovu naslouchal. Ale kol dokola bylo všude tak ticho, že mohl slyšeti, jak mu srdce buší v prsou.

— Snad vrátiti se?... A zítra opět budeme bez chleba!... Ne již — půjdu!

A tiše, tiše ploužil se ke skladišti, přišel k němu, ještě jednou ohlédl se kolem. V temnotě nebylo nic viděti. Tu vlezl k budově. Rok co rok sypal zrno a znal příhrady, na které straně jsou. Opatrně podlehl k tomu místu, lehl si na záda. Tu nastavil nebozez, kroutil. Suché dřevo trochu zarachotilo. Petro se zastavil, naslouchal. Dal se dále do práce. Nebozez hlouběji a hlouběji lezl do dřeva — zanedlouho bude i otvor.

— Hej! Semene! Eh, sto kop!...

Petro se zalekl. Kdo to? Hlídač? Srdce bušilo prudce v hrudi a dále jako by ustalo. — Petro naslouchal. Studený pot vystoupil mu na čele. Tak i zkameněl, pozvednuv ruce vzhůru k nebozezu.

Znovu slyší:

— Semene! Semene!... A co by tobě. Nu, já jsem sám, copak mně je? Neumím zazpívati?... Sto!... Hej!

Oj, tam za barákem

tancovala ryba s rakem...

Píseň opilcovu bylo slyšeti u samého skladiště. I jak kdosi jde, slyší.

A hej! tancovala ryba s rakem.

A cibule...

— Hanba tvému otci. Co sem? Ne, já sem nechci, já půjdu domů.

Hej, a cibule s česnekem
a dívčina s kozákem.

Opilec zašel. Hlas i krok utichly. Petro se nedal vyrušiti. Zachoval statečnost a čekal. Teď již nikoho nepozoruje. Ještě naslouchal. Ne, není nic. — Tu posledním zakroucením dokončil otvor. Vyhledal pytel, podstavil, vytáhl nebozez. Zrní se sypalo. Třesa se, jak v horečce, Petro nasypal všechny tři pytle. Skladiště bylo nízko při zemi, takže nebylo možno pytlů nasypati plných. Ale co nyní učiniti? Nechat otvor nezadělán — zrní vyteče na zemi, zítra uvidí, najdou. Dlužno jej zandati. I proč nevzal zátky? Petro zastřel otvor jednou rukou a druhou hledal trávy na zakrytí. Tráva nerostla při skladišti. Tu si vzpomněl, že má kapesník. Našel jej, jakž takž zandal otvor. Tu vytáhl jeden pytel pod skladištěm, vstal a přemýšlí:

— Domů nésti? To bude velmi dlouho. Zanesu je na mohylu, nechť tam poleží, pokud bude nutno. — Mohyla byla za vesnicí, na téměř výhoně, kde šla kdysi hranice, a nyní zůstal pouze vysoký val. Spěšně Petro odnesl jeden pytel. Ty dva pytle byly menší, vzal je najednou. Všecky tři schoval na mohyle v trávě. Chtěl jíti domů a znova pomyslel na otvor. Třeba vzíti lepší zátku, aby snad kapesník nevypadl. Tiše se připlížil k čímu plotu, vylomil tyčku a šel znova ke skladišti. Podlehl opět, opatrně vytáhl kapesník a zacpal otvor dřevěnou zátkou. Tyčka se právě hodila a pevně trčela v otvoru. Petro zkusil — dobře. Pravděpodobně trochu zrní se nasypalo dolů. Hledaje rukama zahrnul je zemí.

Vrátil se domů, vešel do světnice.

— Horpyno!

Nic není slyšeti. Pravděpodobně spí. Ulehl na postel, nezouvaje se, pouze kabát odložil.

— Horpyno, spíš?

— Copak?

— Úschoval jsem na mohyle...

— Pro mne schovej, kde chceš, já ti nebudu pomáhati!

Petro mlčel.

IV.

Nikomu ani na mysl nepřišlo, že by bylo možno ukrásti zrní ze zamčeného skladiště. Vždyť i krádež byla nepatrná, proto i ne-

příliš znatelná. Vida Petro, že nikde nic není slyšeti o krádeži, přenesl žito domů. Ale nevytrvalo dlouho. Aby snad šel znovu krásti. Ale tu trochu polevilo neštěstí. U sousedního pána odešel čeledín, tu Petro poprosil o službu. Žil u pána, pouze na noc chodil domů. Doma neštěstí zůstalo neštěstím, ale i za to sláva Bohu, že aspoň o hladu nebyli. A o krádeži ani dosud nebylo nic slyšeti. Petro se upokojil.

Nikoli, neupokojil se. Již dávno pozbyl svého klidu, dávno ho neměl, docela od té temné noci, jak byl u skladiště. A ne krádež ho mučila, nikoli. Na ni s počátku ani nemyslí. Pouze Horpyna změnila k němu své chování. Přestaly všechny ty rozmluvy upřímné a laskavé — nyní nepromluví s mužem nikdy ani slova za den — smutně chodí. Dále chodil do služby Petro, pozoroval jen večer ženu — neměnila se. Stále mlčí. Dříve Petro chodil každou noc domů, nyní však již pouze dvakrát třikrát týdně, neboť ví, že ho doma nepřivítají, nepromluví s ním, takže doma i tíže je na srdci. Nečinil výčitky ženě: jeho samého již počala hrýztí vzpomínka na ten skutek. Za dne, za neustálé práce, nebylo ještě tak těžko — zapomínalo se; ale za nocí, které trávil buď u pána nebo doma, za těch pochmurných nocí neměl pokoje. Neboť zahynulo jeho štěstí, snad navždy zahynulo. A přece bylo kdysi, to štěstí, bylo dokonce i tehdy, když je mučil hlad. A nyní zcela zmizelo. Pouze mučí prsa, tak mučí... „Kdyby trest přišel, nebylo by tak zle. Kdyby mi nadávala, vyčítala, a to mlčí, nic neřekne a jak květina schne.“

To bylo v neděli večer. Petro seděl doma u stolu a Horpyna kolébala dítě na posteli. Kahanec trochu blikal a za jeho světla žena zdála se býti ještě utrápenější než ve dne. Obličej zhubeněl, oči zapadly a jakási muka odrážela se v nich v tom čase, když je pozvedala od kolébky. Bolest tlačila srdce Petrovi. Vstal, popošel, sedl vedle ní.

— Horpyno!

Mlčky vznesla k němu smutné oči.

— Horpyno! Jak dlouho budeme se tak trápit?...

Hlas mu selhal: něco mu stisklo hrdlo jako kleštěmi. A ona stále mlčela. Sotva se přemohl Petro, znovu počal:

— My oba hyneme... Celá duše jest utrápena... Pověz mi, co máš na mysli, pověz, neboť jak dlouho budeme tak žít?

Znovu pohlédla na něho svýma zapadlýma očima a tiše je spustila dolů. I Petrovi se zdálo, že tento pohled zasáhl mu i do srdce a jak nožem je proklál.

— A co ti mám říci? — počala tiše. — Vždyť ty sám víš... Povídala jsem ti — nedělej to... Ale když je má síla slabá. Já jsem tě milovala a ty jsi se stal zlodějem.

— Nechej toho, — mluvil Petro, — ale vždyť víš, já jsem tím neučinil, že... ty víš, že nebylo možno neučiniti toho...

— Já vím, — tiše odpověděla Horpyna. — Všecko to vím. Ale copak mám s sebou učiniti, když nemohu, když nemám síly, abych tomu zvykla. Raději bych umřela hladem, než aby se to bylo stalo.

Vždy níž a níže klonila se ke kolébce.

— Jaký bude nyní život?... Není to život, ale muka. Cožpak jsem si toho přála, copak jsem se toho nadála?

I usedavě zalkala, padši na kolébku a bijíc se hlavou o její kraje. Polekané dítě probudilo se a zaplakalo. Ale Horpyna jako by ho neslyšela. Dlouho skrývala své trápení a hle, nyní to trápení vybuchlo v slzách. Jen že nepomohly ty slzy, nevynesly neštěstí z duše...

V.

Ještě větší smutek zmocnil se Petra. V posledním týdnu tak se trápil, že ho nebylo možno ani poznati. Myšlenka za myšlenkou střídaly se v Petrově hlavě, všechny černé, nepříjemné. Jednou v noci prolétlo mu hlavou: přiznati se? Do žaláře zavrou... Tam se zloději, zbojníky... A což sám není zloděj? A nechť mu třeba dají pouta, povedou ho... A syn? A Horpyna? Copak bude se synem?

— Co? A nyní je snad lépe? Nyní je mi žena — ne ženou, podobně i dítě mé ne mým dítětem... Hůře nebude, a aspoň Horpyně snad se ulehčí, když mě nebude viděti.

A čím více přemýšlel o tom, tím více chtělo se mu vše pověděti, vzkřiknouti: — Co já!...

A z toho se mu kroutila hlava. Chodil zcela jako bez ducha a jeho zapadlé oči někdy tak strašně se leskly, že Horpyna časem se ho lekala.

A tu nastal čas, rozhodl se. Bylo to v neděli. Služba u pána již přestala a žil doma. Vstal ráno a mlčky konal domácí práce.

— Snad všecko jí říci? — přemýšlel. — Ne, je to strašné. Nechť

se doví sama, když už to bude vykonáno. Potloukal se po dvoře, nevcházel do světnice, neboť mu bylo těžko pohlížeti na ženu. Tak zcela prochodil do poledne. Po obědě se oblékl, pohleděl na Horpynu a znovu se rozmýšlel:

„Říci?“ Ona mlčky pracovala u kamen a nedívala se naň. Obrátil se, pokřižoval se a vyšel ze světnice.

Horpynu uvedl do podivu tím, že cestou se modlil. Ale nezvrátila ho: jí bylo těžko s ním rozmlouvat. Milovala ho i nyní a proto tím tíže bylo jí na srdci tehdy, když si vzpomínala, že její muž je — zlodějem.

Petro šel tiše na úřad. Potkávali ho lidé, ale on jich neviděl, tak ho opanovaly myšlenky. Ale přes to jaksi byl neobyčejně klid. Právě tak, jako tehdy, když šel krásti, právě tak i nyní jakýsi divný klid se ho zmocnil.

Ale, jakmile spatřil u starosty výbor, srdce mu zabušilo v prsou. Jak to řekne před hromadou? Snad počkati, až se rozejdou, a říci to jen samému starostovi.

Toho času přiblížil se k shromážděným. Ani se sám nepamatoval, jak se dostal mezi lidi do samé světnice. Ve světnici stál písař, něco četl. Petr posečkal. Písařův hlas ozýval se v uších, ale Petro nemohl porozuměti jeho slovům. A on se ani nenamáhal naslouchati jim. Hlava mu hořela.

Co to? Hromada se pohnula — to písař dočetl.

Sňal čepici a počal mluvit:

— Lidé dobří! ...

Hromada utichla:

— Petro povídá něco, poslouvejte!

— A co tedy chce?

— Nuže, poslouvejte, co muž praví!

Petro pozbyl ducha, sotva dýchal. Ach, jak to sevřelo prsa!

— Lidé dobří! Odpusťte mi, neboť jsem zloděj. Ukradl jsem ze skladiště ...

A to promluviv, padl k nohám hromady ...

Hromada sotva porozuměla, proč Petro se nazývá zlodějem, neboť nikomu ani na mysl nepřišlo, že ze skladiště bylo kradeno. Písař nařídil ihned dáti do žaláře Petra, ale hromada nedala: — To je náš majetek, náš je i soud! — hučeli lidé. Ale hromada — nic

neučinila Petrovi. Sám sebral všechny peníze, co mohl vydělati, koupil tři plné pytle žita a odvezl do skladiště. A jako by se byl po druhé na svět narodil. Hromada ne rozumem, ale jaksi srdcem vyslechla, jak Petro mohl se dopustiti takového skutku a nikdo již nepamatoval na něho. Sám Petro ponenáhlu se upokojil. A Horpyna stala se opět jeho Horpynou, takovou, jaká byla i dříve. — A počali znova žíti, jak žili.

Dr. Jaroslav Šťastný:

Staré české knihy konventu F. M. F. u P. Marie Sněžné v Praze.

(Pokračování.)

INDEX TITULORUM

quos libri sub quavis litera alphabeti in hoc catalogo contenti
praeseferunt.

- A. Biblia sacra et concordantiae. Pag. 1—12.
- B. Expositiones et sacrae scripturae. 13—26.
- C. Opera ss. Patrum, ecclesiae doctorum. 27—40.
- D. Conciliorum decreta et bullaria. 41—47.
- E. Libri dogmatico — speculativi. 48—77.
- F. Libri morales et pastorales. 78—104.
- G. Libri polemici, catechetici et paedagogici. 105—130.
- H. Homiliae, postillae, et sermones. 131—137.
- I. Libri Concionatorii. 138—164.
- K. Libri materiam pro concionibus subministr. 165—178.
- L. Libri juridico-canonici. 179—187.
- M. Libri juridico-civiles. 188—198.
- N. Libri rituales et chorales (liturgici). 199—206.
- O. Libri monast. stat. in g. et Ord. Seraph. in sp. c. 207—226.
- P. Libri ascetici et devotionales. 227—257.
- Q. Libri historico-sacri statumq. eccles. concern. 258—276.
- R. Libri historico-profani geograph. ec. 277—300.
- S. Libri politici, oeconomici, technologici. 301—310.

- T. Libri philosophici. 311—321.
 U. Libri mathem., astronom., physici. 322—329.
 V. Libri medici, pharmac. et histor. natur. 330—348.
 X. Libri rhetorici, poetici et philologici. ec. 349—362.
 Y. Libri lingustici, grammaticae, lexica. ec. 363—374.
 Z. Libri miscellanei: Ephetnerides publ., tam sacrae q. prof., calendaria, narrationes, exhilarat. ec.
 Libri mythol., archaeol., bibliogr., varias q. artes atting. ec. 375—...

A.

- In sedecimo*: 1. Index, totiž ukazovatel Písma svatého. Prostějov. 1545.* — 7. Jesus Syrach jinák Ecclesiasticus. Litomyšl. 1661.**
 a) *In duodecimo*: 6. Nový zákon. Kralice. 1596. IV. 1181.
 b) *In octavo ordinario*: 5. Zaltář sv. Davida. Kralice 1579. IV. 1188. — 7. Epištoly a evangelia (s figurami). Praha 1597. IV. 1203. — 22. Nový zákon české evang. církve. Berlín 1824.
 c) *In octavo maiori*: 12. Biblí české od F. F. Procházky. Praha 1804. VI. 1707. — 3. Nový zákon. Praha 1778. VI. 1714. — 7. Nový zákon. Praha 1733. V. 659. — 13. Stará úmluva od T. Draského. I. II. Praha 1821. VI. 1710. — 14. Totéž. III., IV. — 15. Totéž. Nová úmluva.
 d) *In quarto ordinario*: 1. Nový zákon s rytinami. Praha 1513. Bez začátku.
 e) *In quarto maiori*: Jsou jen nové knihy.
 f) *In folio ordinario rectius minori*: 1. Biblí česká s rytinami. Norimberk 1540. IV. 1165. — 3. Nový zákon. Rukopis z XV. století. — 7. Biblí česká (neúpl. s rytinami). Kutná Hora 1489. III. 537.
 g) *In folio ordinario*: 2. Biblí svatá (od Kn. Mojž. až ke kn. Ekles.). Praha 1715. V. 652 c. — 6. Biblí sv. (zač. chybí). Praha 1488. III. 536. — 7. Prorokové, knihy Mach. Praha 1712. V. 652 b. — 10. Biblí česká. Praha 1771. V. 652 c. — 11. Prorokové a knihy Mach. Praha 1712. Totéž jako A. g) 7.

* Index (totíž) Ukazatel Pijsma S^o obogjho zákona (Ržečij) mįjst (osob) y také węcų dokázanych (znamenitęgssijch Hystorij) rozum y wýklad w sobę zawjrage z řęčį Latinskę wyloženy a pořádnę podlé Abecedy sepsany Létha MDXLV.

** Novum testamentum sine init. et fine. Začíná se pag. 99 Sec. Math., končí se str. 318 Apocal.

- h) *In folio maiori*: 2. Biblí česká s rytinami. Praha 1613. IV. 1169. — 4. Biblí česká. Praha 1560. IV. 1166. — 9. Biblí česká. Praha 1570. IV. 1166. — 13. Biblí česká. Praha 1529. IV. 1164. — 17. Biblí česká svatováclavská (až ke kn. Proroků). 1771. — 18. Prorokové a knihy Mach. a N. Z. Praha 1771.

B.

- c) 39/40. Draský: Výklad Písma sv. Praha 1821. — Totéž d 52.

C.

- a) 18/9. Knížka zlatá o přemýšlování od sv. Petra z Alk. Praha 1713. V. 1466.
 b) 3. Sv. Augustina o městě božím od M. Ad. z Vnoře. Praha 1589. IV. 1769. — Totéž c. 41. Praha 1786. — 20. Sv. Vincence L. Kniha o poznání církve sv. Praha 1784.
 c) 8—13. Sv. Augustina o městě božím, přel. F. L. Čelakovský. Praha 1829. VI. 1735. — Duplikát c. 26/7. — 14. Sv. Jeronýma kající rozjímání o nejsv. svátosti. Praha 1835. VI. 1836. — 15. Sv. Augustina Soliloquia animae. Praha 1828. II. 123. — 16. Kniha sv. Jana, že nemůže žádný uražen býti, atd. Praha 1828. III. 864. b. —
 h) 50. Historie církevní Eusebia Pamfila, přel. Kocín z Kocinetu. Praha 1594. Praha IV. 558.

D.

- a) 1. Clavis haeresim atd. Hradec Králové 1749. — 9. Clavis atd. Hradec Králové 1729.

E.

- b) 91. Jirsík, Popul. dogmatika. Praha 1847.

F.

- c) 202-4. Köhler—Hýbl, Poučení pro pastýře duchovní. Praha 1828/32. VI. 2130a.

G.

- a) 5. (Rozmlouvání o víře.) Nemá titul. listu. V. 702?* — 15.

* Osoby rozmlouvající: Kupec. Písmák. Lutheránští. Učitel aneb theologus. Katolický.

Otázka, co máme o zpovědi držeti. Praha 1819. VI. 1824. — 50. Klíč, bludy atd. Hradec Králové 1729. V. 814. — 64. Hýbl Jan, Život Ježíše Krista pro děti. Praha 1820. VI. 1264 a. — 65/6. Chmela Josef, Biblické příběhy. Hradec Králové 1821/2. VI. 1881.

b) Jistá a patrná znamení církve od Petra Litoměřického. Litomyšl 1593.*
(Pokračování.)

Frant. Václav Peřinka:

Morava a Slovensko.

(Pokračování.)

II.

V pondělí 4. srpna 1930 zemřel ve svém bytě v Bubenči nejprůběžnější pěstitel a průkopník československé vzájemnosti. Skromný, tichý pracovník, ideální a idealistický člověk, jehož srdce bylo utkáno jen z lásky, Karel Kálal. Narodil se 9. ledna 1860 v Kakově u Milevska, ve starém bechyňském kraji, který dal našemu národu několik velikých lidí. Kálal nebyl z největších, ale byl beze sporu velikým svou láskou k Slovensku a velikým svou příslovečnou skromností. Byl pilným pracovníkem, který snad dne nepromarnil, neprozahálel, dokud mu zdraví dalo pracovat.

Studoval v Písku a v Soběslavi, učiteloval v Trojovicích u Chrudimi, v Počátkách, přišel do Staré Bělé na Ostravsku, až r. 1885 jako 25letý učitel dostal se do Frenštátu pod Radhoštěm, kde srostl s moravským Valašskem a s uherským Slovenskem. Ve Frenštátě učil a řediteloval po 19 let, až odešel do Velkého Meziříčí, kde byl ředitelem dívčích škol „Světla“, odkud dosti záhy vrátil se do rodných Čech, přijav místo ředitele průmyslové školy v Písku. Po převratě byl povolán do slovenského oddělení ministerstva národní osvěty, ale podlehl své touze po Slovensku a přijal ředitelské mís-

* Jistá a patrná Círke Swaté Znamenj, Po kterýchže by člověk, w těchto nyněgssých v wjře roztržitostech prawého Náboženstwj, prawé wjry a tak y prawého základu spasenij své Dusse se doptati a dogiti aneb w giž dosslém posykniti a wtwrditi se mohl. Skrz K. Petra Litoměřického z P. W Litomyssli. Létha Páně MDLXXXIII.

to obchodní akademie v Banské Bystrici. R. 1922 odešel znova do pense, z níž jej již vyrušil převrat. Letos v lednu oslavil své sedmdesátiny, tiše a skromně, jaký byl celý jeho život, odmítaje pocty a vyznamenání.

R. 1885 dostal se do Frenštátu. Toho roku po prvé navštívil jemu nedaleké Slovensko. Láska ke krajům podtatranským byla v jeho srdci již dávno před tím. Vždyť v Písku byl jeho učitelem kreslení na reálce profesor Adolf Heyduk, vedle Rudolfa Pokorného nejoddanější pěstitel československé vzájemnosti veršem. Lásku ke Slovensku ssál Kálal z Heydukových básnických sbírek: „Cymbál a husle“ a „Cigánské melodie“. Heyduk, profesor kreslení, jistě nezapomínal Slovenska a před svými žáky netajil své lásky k němu. A Kálal byl žákem pozorným i vnímavým. Také od své prvé návštěvy vracel se na Slovensko o každých prázdninách. Byl i na Slovensku učitelem a vychovatelem. Dovedl nálézti prostředí, v němž mohl vychovávat i slovem i pérem i svým příkladem. Byl přísný abstinents a nekuřák, náboženským přesvědčením se hlásil k Husovi a k Chelčickému. Tím směrem bylo na počátku jeho styků se Slovenskem vedeno jeho studium slovenských poměrů. Když pak je častými cestami po Slovensku poznal, tím směrem šla i jeho literární dráha, na které seznamoval český národ s trpícími bratry pod Tatrami, ale na které také budil, káral, napomínal a kritisoval poměry a lidi, kteří poměry tvoří.

Chodil po Slovensku a poznal všechny slovenské bolesti. Viděl, že nejsou všechny bolesti způsobeny ranami asijského nepřitele, ale že také dosti často kořen zla tkví v domácí, slovenské půdě. Poznal předválečné slovenské velikášství, poznal chyby, které na slovenském charakteru zanechalo skoro tisícileté žití vedle asijských Maďarů, od kterých se na Slovensku dosti mnoho pokazilo. Viděl nedostatek smyslu pro drobnou hospodářskou práci na jedné straně a viděl výsledky tam, kde pokrokovější proudy přimkly se na moravské a české pracovní metody. Byl abstinents a nekuřák a musel viděti, že na Slovensku mezi pospolitým lidem zle řadí kořaleční mor, ale viděl, že také místem slovenská inteligence si potrpí na veselé, bujné „pohulanky“ ne při jediném decíku vína, ale při celých litrech. Viděl, že tímto slovenská inteligence následuje maďarskou džentry. Byl Jihočechem, byl z kraje Husova a Chelčického, byl odkojen stáletou jihočeskou tradicí, byl pokrokovým učitelem,

citlivým pro učitelskou svobodu, a na Slovensku viděl, že i katolická i evangelická hierarchie drží v kleštích katolického i evangelického kněze, a zmaďarizovaný kněz církevního učitele, který nebyl národně o nic ani svobodnějším ani uvědomělejším svého nadřízeného faráře. V Čechách i na Moravě nebylo již církevních škol, vliv státu na školství byl již takový, že škola byla úplně mimo dosah církevní disciplíny. Na Moravě i v Čechách již učitelstvo stá-
vělo se i proti placeným církevním a náboženským funkcím při bohoslužbách. Pravda: český i moravský učitel měl pevný plat z veřejné pokladnice, kdežto církevní učitel slovenský, či už katolický a či luteránský, byl i svou existencí závislý na církvi, požívaje daleko více platu a naturálních dávek za církevní úkony než za vlastní svou působnost učitelskou a vychovatelskou. Kálal měřil poměry moravskýmá očima. A že viděl, že národní katolické inteligence je pramaloučko, ale evangelické daleko více, ba že veřejný národní život slovenský závisí skoro výhradně od ženatých evangelických farářů, mezi nimiž bylo daleko více národně uvědomělých a hluboce národně cítících, než mezi katolickým klerem, přiklonil se k slovenskému evanjelictvu. Kálal šel mezi lid, neštítel a nestranil se lidu, ale z utlačeného lidu nemohl čekati, že se nastoupí dráha k lepšímu: lid byl tak ubit a udupán, že nemohla přijíti náprava ze spodu, ale za nezměnných politických poměrů dala se očekávati jen od inteligence. Přiklonil se tedy tím více k slovenské menšině evangelické a později, asi od r. 1895 veškeré své slovenské styky omezoval pouze na slovenské protestanty.

Kálal měl cit pro utlačené katolíky ne menší než pro evangelíky, ale byl také politicky založen, třebaže aktivně politicky skoro nikdy nevystupoval, omezuje se jen na styky kulturní a jsa dbalý jen duchovní obrody ve svém směru; byly to jihočeské bratrství a moderní pokrokové proudy, které mu udávaly směr. Když Hlinka trpěl, když v Černové vykrvácelo dvanácte slovenských mučedníků-dědinčanů, byly jeho sympatie na straně trpících katolíků slovenských právě tak, jako jindy se jeho srdce chvělo o slovenské luterány. Viděl přece jen nejprve Slováka, a na druhém místě teprve příslušníka církve. Ale katolických slovenských předáků a pracovníků bylo tak málo, že mimoděk byl odveden od studia poměrů devadesáti procent katolického slovenského lidu a omezil se jen na protestanty. K tomu přikročila ještě nešikovná katolická politika na Slo-

vensku. Když připravované protikatolické zákony v Uhrách vyvolaly založení maďarské lidové strany (néppártu) a když tato strana i její vedoucí časopis „Alkotmány“ začaly koketovati s národy a tedy i se Slováky, přiklonilo se slovenské katolické kněžstvo k této straně, za níž tak jako za ostatními maďarskými stranami stála vysoká katolická šlechta maďarská a vysoká hierarchie. Episkopát byl právě tak maďarský jako vysoká šlechta, katoličtí magnáti byli právě takovými maďarskými šoveny jako magnáti protestantští a hlavně kalvínští, kteří o sobě tvrdili, že tvoří „magyarvallás“ (maďarské náboženství). Každý nepředpojatý pozorovatel z českých zemí musel viděti, čeho neviděl slovenský katolický klerus, poměrně nečetný, že z těchto námluv lidové strany u slovenského katolického voličstva nemůže vyrůst ani vykvésti zdar slovenské národní věci. Kálal to viděl, ale katoličtí kněží slovenští podlehlí pěkným očím hraběte Zichyho a biskupů. Proto také vycítil, když néppárt se maďarsky šovinisticky vybarvil, že krátkozraká politika katolického kněžstva na Slovensku nebude korunována zdarem. A měl zase o důvod více, tím úže se přimknouti k slovenským protestantům.

Kálal viděl, že Slovákům může se pomoci s české strany, a čekal pomoci dvojím směrem: i politickým i drobnou, obětavou prací. Česká pomoc neměla býti almužnou. Ale aby se z českých zemí podala Slovákům pomocná ruka, bylo potřebí někoho, kdo by na slovenské poměry u nás upozorňoval stále a všude. Kálal chopil se pera a psal o slovenských věcech do různých českých listů. Neznal v tom ohledu politických stran a směrů. Psal do Vlčkovy „Osvěty“ právě tak jako do Masarykovy „Naší doby“. Psal kulturní obrázky, psal i politické stati, psal povídky. Sekal a řezal maďarskou společnost, nezalekl se ani postaviti zrcadlo před oči samých slovenských předáků. Psal klidně, uvážlivě, psal s vlasteneckým nadšením. Stal se průkopníkem československé vzájemnosti a když viděl, že se mu nedaří pro zatvrdlost slovenských uší, psal i tvrdě a soudil i přísně.

Když pak ze slovenských mladíků, kteří byli vyloučeni z maďarských středoškolských ústavů a tím byli donuceni studovati na moravských středních školách a na české universitě v Praze, vraceli se domů mladí muži odkojeni českým duchem a pražskými pokrokovými proudy, byla rozdělena i neveliká vlastenecká obec slovenská

na dva tábory. Mladí byli realisty ve směru Masarykově, staří konservativci ustrnuli na jakémisi chimérickém odevzdání se do vůle osudu, od něhož prorocky očekávali veliké a nenadálé pomoci z Ruska. Mladí začali chápati se drobné práce: zakládali hospodářská družstva, drobné peněžní ústavy, rolnické mlékárny, spolky střizlivosti, kterými chtěli čeliti židovským upírům krčmářským, k čemu měly býti i potravní spolky. Mladí šli mezi lid a přednášeli, poučovali, povzbuzovali. Mladí zakládali krajinské listy, týdeníky i čtrnáctideníky. Staří seděli ve své martinské svatyni, útočili na mladé a psali rusofilské úvodníky do „Národních novin“.

Kálal stál nejprve mezi těmito proudy. Sám učitel a vědom si velikého poslání dědinského učitele, umínil si nejprve zorganizovati slovenské učitelstvo. Sám pedagogický spisovatel psal do všech skoro učitelských listů. Jeho příspěvky se objevovaly v „České škole“, „Učitelských novinách“, „Učitelských listech“, v „Komenském“, „Pedagogických rozhledech“ i v „Poslu z Budče“.

R. 1894 uspořádal s Karlem Salvou, místa zbaveným evangelickým učitelem v Rimavské Klenovci, sjezd československého učitelstva v Turč. Sv. Martině. Když Salva zřídil si tiskárničku v Ružomberku, postavil se mu po bok Kálal, který stál také u kolébky časopisu slovenských žen „Dennice“, kterou vydávala na Píle u Tisovce slovenská spisovatelka Terezie Vansová. Tento beletristický a poučný měsíčník měl v českých zemích něco odběratelek. Mnoho znamenal tento neveliký list v dobách, kdy jediný pěstoval slovenskou beletrii vedle „Slovanských Pohľadů“, kdy jediný uváděl na literární kolbiště mladé adepty slovenské Musy.

Když viděl celou bídu v horních okresích trenčanské stolice, když se s ní setkával i jinde na svých cestách, začal se starati o slovenskou mládež z nejhudobnějších krajů tím, že se snažil umístiti slovenské hochy v učení u moravských a českých mistrů, ale i u moravských sedláků. Z maďarských středních škol vyloučení slovenští studenti uchylovali se na moravské střední ústavy již před Kálalovou vzájemnostní prací, ale i jeho přičiněním nejeden přišel na české školy hned od první třídy.

O slovenských věcech nejen psal do českých časopisů, ale také živým slovem na nejedné přednášce v Čechách a na Moravě poučoval a hlavně vzbuzoval zájem o utlačované bratry. Konal celkem nezištně velikou práci.

Protože by byl rád pomohl slovenské knize a slovenským časopisům do českých zemí, jednak aby literární a žurnalistická slovenská tvorba měla více odbytu, jednak aby u nás poznali bolesti a strasti slovenského lidu pod maďarskou vládou, ale často musel slyšeti výtku, že naši lidé nerozumějí některým slovenským provincialismům, sestavil a vydal společně se Salvou r. 1896 v Ružomberku „Slovník slovensko-český a česko-slovenský“. Dílo sice neveliké a málo obsažné, ale na svou dobu dobré proto, že bylo prvním diferenciativním slovníkem. Dnes ovšem kladou se na podobná díla jiné a mnohem příznivější požadavky.

Praktickým plodem československé vzájemnosti byl r. 1898 společně se Salvou vydaný a československé vzájemnosti posvěcený sborník československý „Od Šumavy k Tatrám“. Kálal sám praví o tomto sborníku v doslovu: „*Myšlenku jedné literatury, byť ve dvou nářečích, ztělesňujeme tímto sborníkem. České a slovenské uvádíme pod jeden krov. Netoliko knihu, ale počátek organisace vizte ve sborníku našem.*“

Ale zůstalo jen při tomto počátku, a ten musil učiniti ještě k tomu nemajetný nakladatel slovenský! Příčiněním Kálalovým později sice některé české časopisy přinesly tu a tam, ale celkem sporadicky články slovenských spisovatelů, ba jeden časopis věnovaný školské mládeži přinášel slovenské dopisy psané samým Kálalem, ale to bylo vše.

Sborník zasluhuje několika slov. Z Čechů přispěli: Adolf Heyduk úvodní básní „Štěp Slovanstva“, Jaroslav Vrchlický „Posláním na Slovensko“, Josef Kalus, valašský básník, zvonivými verši „Z polních vycházek“, Vilma Sokolová úvahou „Žena v národě“, Josef Sokol „Několik slov o škole“, frenštátský učitel Jiří Felix „O národopisné výstavě československé v Praze r. 1895“, vsacký ředitel Matouš Václavěk „O Sloupské jeskyni a propasti Macoše na Moravě“. Dvě vědecké práce dodávají sborníku zvláštní ceny: prof. Františka Pastrnka „O nářečí skalickém“ a Dra Jana Jakubce „O vlivu slovenského dialektu na spisovný jazyk v Kollárových básních“. Ze slovenských prací sluší uvésti Miloslava Bohutienského (pseud. ev. faráře Michala Bodického): „Štefan Marko Daxner a jeho dobá“, Frant. V. Sasinka „Država veľkomoravská“ (práce není podepsána, ale je najisto Sasinkova, jak ukazuje celý způsob práce i myšlenkový pochod), kremnického archiváře Pavla Križka

„Starodávne vrchnostenské boje proti pálenke“, Alexandra Lombardiniho „Palatín gróf Duro Thurzo z Betlenoviec“ a Salvův článek (pseudonym Čebratský) „Okolie ružomberské“. Z básníků slovenských uložil sem Hviezdoslav obsáhlou a obsažnou báseň „Vianoce“, přispěla L'udmila Podjavorinská verši: „Ach, nehaňte . . ., Ó, nežiadať“, T. Horal (pešťský úředník Bella) „Piesne z cudziny“ a „Sládkovičův syn“, ev. farář v Senici Martin Braxatoris-Sládkovičov „Žiť chceme!“ Povídky L'. Podjavorinské „Za ideálom“ a Terezie Vansové „Hojže Bože!“ Obsah pěkně doplňují i drobné slovenské skladby „Svítaj, Bože . . .“ od Bully na slova Salvy-Čebratského, „Materinská reč v cudzine“ od Štefana Fajnora na slova Horalova a „Quodlibet“ ze slovenských národních písní od Karla Ruppeldta.

Sborník representoval se velmi mile: na pěkném papíře, úhledný tisk, lexikální formát, obsahově velmi bohatý a pestrý. Jediná chyba byla, že zůstal bez následovníků, jako bohužel tak mnohý dobrý počin v té době na Slovensku. Slovensko samo mělo platicího odběratelstva knih pramálo, v Čechách a na Moravě bylo jen několik lidí, kteří kupovali slovenské knihy. Široké proudy českého národního dění ani nevěděly o tak mnohém, co se na Slovensku vydávalo; na tomto poli se prakticky dosvědčovala vzájemnost pramálo.

Kálal však neustával psáti a burcovati český národ, aby lépe poznával své bratry za moravsko-uherskými hranicemi. Psal povídky, ve kterých líčil jas i stíny života nad Tatrami. Vzpomínám, jak se debatovalo na Moravě na př. o slovenském životě, když ve Vlčkově „Osvětě“ vyšla črta „Pán notárko“ . . . Takových obrázků napsal do různých českých listů mnoho. Psal černě o smutných jevech slovenského života politického i společenského, psal humorně o směšných přehmatelych maďarských. Když u Ružomberka vytáhli pltníci z Váhu mrcinu medvědí, kterou úřední lékaři žid Polgár a „Gusti báči“ (Makovický) prohlásili za lidskou mrtvolu, za mrtvolu muže z nejlepší společnosti, tedy pravděpodobně Maďara, když se dovolávali samého biskupa Párvyho, aby mrtvolu přišel pochovat (Párvy poslal děkana Pazúrika z Lieskové, téhož, za jehož přítomnosti se r. 1907 střídalo do slovenského lidu v Černové), a když se potom vysvětlilo, že hajník barona Seefrieda, manžela vnučky císařovy, zastřelil medvěda, stáhl z kůže, osekával z údů a hodil do Váhu, byla z toho ostuda po celém skoro vzdělaném světě,

protože směry Maďarům nepříznivé roznesly ostudu do všech velikých světových žurnálů. Kálal napsal humorný obrázek „Dokument“, jeho přítel Salva báseň „Ružomberský medved“.

Když slovenskou krví světili kostelík v Černové, psal o tom Kálal tvrdě a nemilosrdně. Když byl Hlinka zbaven fary a odsouzen, když jej zavřeli v Segedíně, psal Kálal stejně tvrdě a bez slitování. Psal o drotárech, o krčmách, o vystěhovalcích do Ameriky, o odrodilství i maďarské úřední nepřizni. Všecky svoje drobné obrázky sebral ve dvě sbírky, které vydal v Ottově „Salonní bibliotéce“. „Z hor a plání“ vyšlo roku 1912, záhy nato „Obrázky zpod Tater“. Tenkrát žil již na českém jihozápadě, v Písku. V první své sbírce oceňuje sám vlastní práci takto: „Píši o věcech dobře mi známých a snažím se mluvou srozumitelnou povědět *hodně*, povědět *pravdu* a sám *hodně* cítě, snažím se zachvět i srdcem čtenářovým a pohnout jej *k práci a oběti*. Jsem dělník kulturní a politik.“

O to mu šlo: pohnout k práci a oběti za Slovensko. Nestačilo mu na to jen pero: pracoval i živým slovem. Přednášel po českých i moravských městech. Když Hlinka byl r. 1906 odsouzen a r. 1907 podnikl přednáškovou cestu po Moravě a Čechách, byl zájem o Slováky a Slovensko, o utrpení lidu v poříčí Váhu i Hrona i Nitry v obou zemích probuzen daleko více, než před tím prací pěstitelů vzájemnosti. Po časopisech den za dnem objevovaly se články o Slovensku, lidé mluvili na potkání o Hlinkovi a o slovenském utrpení. Kálal byl zván tehdy do mnohých měst přednášeti, a přednášel. Mnohé z jeho přednášek, stejně jako mnohé z jeho článků byly ostře zahroceny proti katolíkům, proti „římské“ církvi... Kálal byl člověk pokrokový.

Hierarchie v Uhrách tenkrát páchala na slovenském kleru bezpráví za bezprávím, hierarchie chtěla mít Uhry nejprve maďarské a až *hodně* za maďarstvím katolické. To bylo nesporno, to bylo stejně bolestno jako hodno odmítnutí, zakřiknutí. Také i katolické proudy česko-moravské nejednou tento směr maďarského episkopátu zatracovaly. A to právě, že se u nás našli nebojácní lidé, kteří dovedli otevřeně říci své mínění proti pastýřům a arcipastýřům uherským, mělo ukázati i Kálalovi, že nehodno psáti proti celé „římské“ církvi, ale jen proti jejím předákům v zemi sv. Štěpána krále... Kálal generalizoval. Ač byl sám bez vyznání, přece musel uznati, že na př. poslanec Tomáš Šillinger, který ve vídeň-

ském parlamentě ostře mluvil proti maďarskému útisku Slováků, byl mnich augustinián. Kálalovi bylo však také vědomo, když byl Hlinka suspendován ab altari et ab officio, protože jej biskup Párvy obvinil ze simonie, že to byl moravský kněz, dr. Alois Kolísek, který neúnavnou prací dokázal v Římě, že Hlinka nedopustil se svatokupectví, že Hlinkovi vrácena byla i fara ružomerská, o které se tvrdilo, že jí nabyl simonisticky. Kálal Kolíska velmi dobře znal, věděl, že je to katolický kněz, katecheta na reálce v Hodoníně, kam Kálal zajížděl na svých cestách na Slovensko a z něho.

Protikatolického je v jeho pracích mnoho, že to často až ruší klidného čtenáře, který zná slovenské poměry. Kálalovo protikatolictví je někdy až vášnivé. Zdali to sám poznal? Přišel-li k poznání, že tím ve svých mladších letech chyboval, že tím zatemnil i správné porozumění slovenským poměrům? Když r. 1926 vydal knížečku „Pohl'ad do slovenskej duše“, zakončil ji velerozumnou radou: „Začnime každé dielo láskou a lásku sprevádzajme rozumom, ktorý je složkou pravdy.“

Že tím Kálal uškodil vzájemnosti, kdo by pochyboval? Co byly platny rady, jako: „Myslím, že každý Čech má mít mezi českými knihami několik slovenských. V každém českém čtenářském spolku má být aspoň jeden slovenský časopis. Kdo tuto knížku čteš, zasaď se o to usilovně, aby váš čtenářský spolek bez slovenského časopisu nebyl.“ A přece jeho snahy, jeho tužby šly ze srdce zaníceného pro Slovensko a pro slovanstvo. Ale chtěl mermo mít Slovensko po své hlavě, po své chuti. Někdy svádí člověka na scestí jeho osobní libůstka, osobní názor, vlastní zorný úhel.

Kálal nežádal si pouze, aby každý český vzdělanec měl ve své knihovně několik slovenských knih, nesnažil se jedině, aby v každém čtenářském spolku byl slovenský časopis. On chtěl, aby se o Slovensku vyučovalo a přednášelo také v každé české škole. Když viděl, že není pomůcek, že znalost Slovenska je v našich zemích úzasně malá, postaral se sám o dobrou a pěknou knihu jako pomůcku českému učiteli i profesoru. R. 1914 vydal Alois Holub, učitel v Lysé nad Labem, Kálalovu knihu „Slovensko v české škole“. Kniha vyšla ve sbírce „Holubova učitelského rádce“. V knize je stručně slovenská mluvnice, zeměpisný a dějepisný přehled, rozhled po současné literatuře, stať o kulturní vzájemnosti a několik básní a písní, kromě toho náčrty slovenského lidového vyšívání.

Nepřítelem byl Kálal neúprosným. Maďary nenáviděl, ukazoval svému čtenářstvu při každé příležitosti, jak jsou Uhry nespořádaný stát, nemravný, násilnický, maďarské úřednictvo nedbalé, židé lichvářští, jak hnusné je odrodilství. Nenáviděl katolíky. Velmi záhy se rozešel také s předáky vedoucími slovenské věci z Turč. Sv. Martina. *(Pokračování.)*

Fr. H. Zundálek:

Družstvo sv. Jeronýma v Záhřebě.

Dne 26. února 1931 konalo toto družstvo, jehož účelem jest vydávati knihy zábavné i poučné v katolickém duchu, valnou hromadu. Předseda jeho, kanovník opat Ljudevit Knežič sloužil mši sv. za živé i mrtvé spolupracovníky, důvěrníky a členy. Schůze se zúčastnili: protektor družstra metropolita a arcibiskup záhřebský dr. Ante Bauer, světící biskup dr. Dominik Premuš, univ. profesor a rektor bohosl. semináře dr. Kamilo Dočkal, ředitel univ. knihovny dr. Velimír Deželić ml., J. N. Maraković, ředitel obchodní školy v. v. a ředitel družstva, prof. Ferdo Heffler a jiní osvědčení pracovníci. V čele dvorany na předsednickém stolku byly vystaveny ostatky sv. Jeronýma v pozlaceném pouzdře, které právě daroval sv. Otec družstvu. Předseda Knežič zahájil schůzi modlitbou k sv. Jeronýmu a vyjádřil blahopřání arcibiskupu dr. Bauerovi k 20. výročí jeho posvěcení na biskupa, který vždy bedlivě stopoval a podporoval činnost družstva. Pak zevrubně promluvil o otázce stavby nového jeronymského „Domu dobrého tisku“, který má býti ústředím všech nových odborů družstva; dosavadní odbory družstva jsou nadány domy na Tomislavově náměstí. Předseda navrhuje k tomu konci, aby byl založen fond arcibiskupa dr. Bauera ve prospěch Domu dobrého tisku. Též vysvětlil, jak si představuje budoucí práci, a doporučuje v té věci napodobiti nejdokonalejší bratrská družstva, jako je družstvo sv. Vojtěcha v Polsku. Dále upozorňuje na přátelské styky se slovanskými katolickými družstvy literárními a přednáší myšlenku vytvořiti svaz slovanských katolických literárních sdružení. Vzpomněl pak zesnulého mnoholetého ředitele družstva Galoviče a zesnulého člena ústředního odboru Zjaliće. Poté byl poslán telegram oddanosti sv. Otci a králi.

Jednatel pak podal zevrubnou zprávu o činnosti družstva a pokladník o hospodářském stavu jeho. Ředitel kanceláře přednesl zprávu o počtu odběratelů časopisů družstva, o důvěrnících a stavu členstva.

Jednatel prohlásil o důvěrnících, že jsou opravdovými idealisty, vlastenci drobné práce a apoštoly ve smyslu Katolické akce. Důvěrníků je celkem 1224 (978 kněží a 298 laiků). Nových členů přijato v uplynulém roku 1456.

Vzpomenuto vděčně darů 10.000 dinarů Záhřebu, odkazu Pavliny Torbicové ze Záhřebu a biskupa senjského Josefa Marušiče po 10.000 din.; đakovský advokát dr. A. Švarc daroval družstvu 3000 dinarů na památku zemřelé manželky, generál v. v. Dj. Rat věnoval 2000 din. Odkazy učinili faráři Cerovski 3000 dinarů a Franceković 2000 dinarů.

Bylo rozprodáno za minulý správní rok 161.244 knih jeronymských, 12.400 modlicích knížek, 6340 knih starších vydání a 11.537 románů z Knihovny dobrých románů. Také časopisy družstva se utěšeně rozvíjejí. V odboru kinematografickém se zpracovávají malé filmy pro domácí kina. V uplynulém roce byla provedena změna vedení knih na americké dvojité účetnictví a Taylorixovo vedení knih. Byl zaveden i zcela nový druh foliotek, rovněž soustavy Taylorixovy.

Majetek družstva se zvětšil o 232.209 dinarů a činí úhrnem 2,066.212 dinarů. Družstvo dostalo od města stavební pozemek na rohu dvou ulic v rozsahu 94 a půl čtverečního metru. Byla získána i výhodná stavební nabídka. Budova bude o 4 poschodích s 15 byty. Z ročního nájmu nové budovy bude se spláceti půjčka, pro niž družstvu se dostalo již příznivé nabídky. Valná hromada dala svolení ke stavbě nové budovy, se kterou se počne v březnu t. r.

Neobyčejně pilný, svědomitý redaktor, upřímný přítel národa českého, dobrý znatel jazyka českého, dr. Josip A n d r i ć, za jehož řízení družstvo rozvinulo velmi živou a nebývalou činnost, oznámil, že redigoval 5000 stran knih družstva. Práce o knihách družstva minulého roku se účastnilo 130 spolupracovníků, o umělecké výzdobě pracovalo 8 umělců. Na rok 1932 došlo 15 rukopisů pro členské knihy, 6 rukopisů pro Knihovnu dobrých románů a 4 pro poučné knihy. Ve všech vydáních směřuje se k povznesení prostředí, ke kulturní ceně a zajímavosti knih.

Do výboru byli zvoleni rektor bohosl. semináře dr. Kamilo Dočkal, rektor arcib. chlapeckého semináře a univ. prof. dr. Fran Barac, Mirko Kapić, Stjepan Pavunić, B. Zeininger a Stjepan Kocijanić.

Přijat návrh, aby v kalendáři „Danica“ bylo zdůrazněno, že není již doživotních členů, kteří by dostávali jeronymské knihy zcela zdarma. Též usneseno vydati zevrubnou zprávu o této valné hromadě, zaslati ji důvěrníkům, aby ti zase uvědomili členy o činnosti družstva.

Předseda družstva Ljudevit Knežić zakončil valnou hromadu modlitbou.

Drobné zprávy.

Enrica Handel-Mazetti. Dne 10. ledna 1931 oslavila v Linci německá spisovatelka Enrica Handel-Mazetti 60. výročí věku svého za velmi čilé účasti ctitelů jejího literárního díla. Mluví-li se o jejím významu, možno právem tvrditi, že její spisy staly se majetkem lidu. Spisovatelka přijala své básnické poslání jako vyzvání od Boha, jak dovozuje v „Güntherově novele“: „Myšlenku na odpovědnost povolání, jež mi svěřil Pán, mě žádné

minuty nezanechala bez starosti. Zda jsem vykonala dosti, zdali jsem své hřivny dobře využila? Zda přijdou duše a před Bohem budou svědčiti, že jsem jim dala spravedlivé a čisté zásady, které jim byly na cestě k Bohu vůdčími anděly či přijdou duše, které na mne budou žalovati: Ten neb onen výjev zabodl ostnů vášně do mého srdce, ta myšlenka mě učinila zoufalou a pochybovačnou." Takového citu odpovědnosti opravdu kněžského spisovatelky Handel-Mazettiové musíme si beze vší pochyby vážiti a její chtít, poněvadž v literatuře našich dnů se stala řidkou. Láska k duším vede její pero. Odtud její velepíseň o lásce vše přemáhající a o obětech čistých duší. Proto v hlavních úlohách jejích spisů je buď dívka nebo mládenec neposkvrněné čistoty, kteří svými oběťmi získávají duše pro nebeského ženicha. Tato vyšší síla řídí její pero a tvrdí o ní sama, „že ji pudí jako každého umělce, aby tvořila stále nové rysy, slova a skutky, které musejí jíti trpkou smrtí, aby jiní našli na jejích obětech v Bohu svůj život." — Spisovatelka bydlila dříve ve Steyru v Horních Rakousích, r. 1906 pak se přestěhovala do Lince, odkud nemá daleko k velkolepému Dunaji, jež opěvává tak často ve svých spisech. Touží-li po větším klidu, vydává se do Maria Taferl na osamělou křížovou cestu, odkud je překrásný rozhled na Dunaj. V této samotě je hlavní dějiště jejího románu „Jesse a Maria", kdežto pozadí knihy „Chudá Markéta" a dějiště velkolepé trilogie „Štěpána Schwertnerová" je z dějin města Steyru. Slavná jest její sbírka balad „Německé právo", jakož i sbírka duchovních písní „Osm duchovních písní". Velmi působivá jest její jednoaktovka „Zofie Baratová". Před několika lety vydala knihu „Růžový div", trilogii Karla Sanda, nadšeného zástupce studentského hnutí ve středním Německu před sto lety. V obšírné „Güntherově novele" popisuje život a smutnou smrt slezského básníka Kristiana Günthera, jež sám Goethe pokládal za nejvýznamnějšího básníka. V těsném spojení s jeho smrtí je hlavní osoba jejího nejnovějšího díla „Paní Maria", která nás vede do barokové doby Augusta Silného, krále saského a polského. Druhým dílem tohoto románu, který právě vyšel, jest „Reformační slavnost", jež má býti vzpomínkou na augšpurské vyznání víry a ukazuje ji na vrcholu její tvořivosti.

Katolický ruch v Polsku. Polští biskupové soustředili vedení Katolické akce pro Polsko v Poznani v „Institutu Katolické akce". Od 1. ledna 1931 vydává Katolická akce pro Polsko měsíčník „Ruch katolicki". Primas polský, kardinál Hlond, vydal pastýřský list, v němž upozornil své věřící na Katolickou akci, na její zásady a směrnice.

Vystěhovalecký dům v Poznani. Kardinál Hlond posvětil ve Varšavě velký vystěhovalecký dům, ve kterém budou umístěny všechny organizace, které se obírají vystěhovaleckou otázkou. Odtud bude řízena duchovní správa polských vystěhovalců a bylo již zřízeno 40 odborů. Nové zřízení bude poskytovat vystěhovalcům duševní i hmotné pomoci.

Dílo sjednocení pokračuje utěšeně ve východních provinciích polských. V diecesích Vilně, Podlesí, Pinsku a na Volyňsku celé pravoslavné obce přestupují k řeckokatolickému obřadu. Kněží pro východní obřad jsou vzděláváni v semináři v Lublíně.

Fr. H. Zundálek.

*

Srbochorvatština bez učitele naučíte se podle metody „S r b o c h o r v a t s k y v 1 0 0 0 s l o v e c h", kterou uspořádal lektor university dr. Dragutin Prohaska. Právě vyšel seš. 9. a 10. po Kč 4.80. Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

Maďarsky pro samouky podle osvědčené metody „M a d a r s k y v 1 0 0 0 s l o v e c h p r o s a m o u k y", kterou vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Právě vyšel seš. 4. a 5. po Kč 4.20. Ukázkovou lekci dodá i každý knihkupec.

Literatura.

Kázání ptáčkům. Výbor statí, básní a obrázků. Uspořádal a vydal vlastním nákladem Antonín Šorm. V Praze léta spásy 1930.

Pikný a svědomitý pracovník Antonín Šorm sebral v jubilejních letech františkánských 1926—1927 utěšenou sbírku článků, básní a obrázků, jež po 3 letech vydává k oslavě chudáčka božího sv. Františka. Kniha je věnována bílému opatu královské kanonie strahovské dr. Metodu Zavoralovi, věhlasnému kazateli a miláčku našeho lidu.

V úvodní statí ukazuje spisovatel na lidi, jimž dopřáno přiblížit se k ztracenému ráji již na tomto světě sbratřením s plachými a dravými tvory a hlavně s opeřenci. Již o hladovějícího proroka Eliáše měl krkavec něžnou péči. Poustevníkům sv. Pavlovi, sv. Erasmovi a sv. Jeronýmovi přinášeli ptáci potravu. Když sv. Antonín Poustevník navštívil sv. Pavla, havran, který přinášel světcovi obvyklou půlku chlebička, zdvojnásobil do dávku, aby světec mohl pohostiti návštěvníka. Sv. Františku Serafinskému byla celá příroda jako před pádem Adama a Evy.

Spisovatel vydal již dříve sborník „Svatý František a příroda“ a vybral si k zpracování jen úsek lásky světce k opeřencům v přítomné knize o kázání sv. Františka ptáčkům. Kterak se malířství zachovalo k reformnímu výjevu ze života světce ve snižení k přírodě, zachytil Ant. Šorm velmi názorně výstižnými obrázky. Tím jen byl zvýšen význam tohoto pěkného sborníku.

Vilém Bitnar podává přehlednou studii, kterak kázání sv. Františka k ptáčkům se obráží v českém básnictví. Václav Svatohor-Bělohlávek připouští skutečnost kázání světce k ptáčkům, poněvadž je psychologicky podloženo. František, jsa znaven kázáním k lidem, jež často bývalo bez výsledku, obracel se k přírodě, kde mezi nižším tvorstvem hledal oddech a souladu se svým myšlením.

Z českých básníků jsou zastoupeni Kar. Dostál Lutínov, dr. Fr. Odvalil, Jos. Pospíšil, P. Sigismund Bouška O. S. B., František Kašpar, Rudolf Stupavský, z cizích básníků pak J. Weissbrodt, František Vilém Grimme, Ludvík Theobul Kosegarten, Jacinto Verdaguer, Emil Rivert a P. Siegfried Schneider O. F. M.

Z celého sborníku vane duch milé přírody. Doporučujeme knihu tu k hojnému rozšíření. Cena 10 Kč jest jen cenou hotového vydání. Rozešlá ji autor Ant. Šorm, Praha-Dejvice, nad Šárkou 751.

Fr. H. Zundálek.

Časopisy redakci zaslané:

Časopis. katol. duchovenstva. Organ české bohoslovecké fakulty pražské a akad. sv. Tomáše Aq. Vydává dr. Ant. Podlaha a „Dědictví sv. Prokopa“ v Praze. Čís. 1.—2.

Pax. Časopis pro přátele liturgie a řádu sv. Benedikta. Vyd. opatství emauzské v Praze II. — Čís. 3.—4.

Naše kniha, liter. a bibliogr. věstník. Vyd. Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Čís. 6.

Ráj. Časopis věnovaný zájmům katolíků čsl., Vídeň IX., Pulverturm. 18. Čís. 3.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučitl veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádobky, pacifikály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatím a stříbrím neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Veškeré oděvy

*kleriky přesně podle předpisu pro
různé hodnostáře za ceny nejlev-
nější dodá podle míry osvědčený
katolický závod*

Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, před
ložím bohatý vzorník látek.

K Á V A - Č A J - K A K A O

VÁCLAV JANDOUREK
PRAHA II, ŽITNÁ ULICE Č. 26
V DOMĚ DRUŽSTVA VLAST

V Í N A - Č O K O L Á D Y - L I K É R Y

Knihhtiskárna Družstva Vlast

**provádí veškeré tiskové
práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních**

Praha II, Žitná ul. č. 26

Volejte telef. číslo 23626

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

4.

Jar. Šubert: Jarní.

Jos. Svítal-Kárník: Z válečného deníku Rich. Dehmela.

Antonín Šorm: Úcta sv. Jiří v Čechách.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

Tomáš J. Jiroušek: Družstvo Vlast a encyklika „Rerum novarum“.

Prof. Dr. Alois Musil: Z mých cest Pustou Arabií.

Antonín Brousil a K. V. Fritsch: Prorok a jeho vrah.

Dr. Jaroslav Štastný: Staré české knihy konventu Fratres Minores Franciscani u Panny Marie Sněžné v Praze.

Frédéric Mistral: Mladý Daudet.

Frant. Václav Peřinka: Morava a Slovensko.

Fr. H. Žundálek: Slovanská hlídka.

Drobné zprávy. — Literatura.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficiente, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice č. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II., Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze č. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

Sbírka časových kázání.

Družstvo Vlast začalo vydávat Sbírku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Anf. Broušila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života.

Cena Kč 12-80.

Kristus Král.

Cena Kč 8-20.

Kristovo sociální království.

Cena Kč 12-80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám. Cena Kč 8-20.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II.,

Žitná ul. č. 26.

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
košelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.

JABLONNÉ NAD ORLÍČÍ ČÍSLO 86

VLAST

ROČNÍK XLVII · 1931 · ČÍSLO 4

Jar. Šubert:

Jarní.

Bublá, plyne potůček,
vlnkami si hází,
poskakuje, žene se.
Roste první mlází.

Slunečko si laškovně
s papršlehy hraje,
poštrikuje svitem svým
naše české kraje.

Na břehu si u lesa
prvosienka sedá,
pampelišce také už
spáti dál to nedá.

Od jihu zas nový houf
ptactva k nám tu letí,
za humnem se shánějí
hrající si děti.

Nad lesem už volají
prvé ptačí zpěvy,
z vísky v luka spěchají
mládenci i děvy.

Potůček si popěvek
rychlým spádem zpívá,
vše se těší, raduje —
Jaro k nám se dívá.

Jos. Svítal-Kárník:

Z válečného deníku Rich. Dehmela.

II.

Otřes básníkovy nitra zračí se hned v dopise choti na počátku vojenské služby dne 12. XII. 1914. Čteme tu:

„Nemohu Tě přece nechat zcela bez vánočního obdaření. Abych tu v zemi nepřátelské nějakou maličkost kupoval, toho nejsem schopen. Nuže — nechal jsem si od malíře Bachmanna pro Tebe

darovat jednu jeho skizzu: Je to neporušený Kristus před rozstříleným farním domem v Guts, o němž se též v deníku zmiňuji. Je to doposud můj nejhlubší dojem z celého válečného tažení. Věřu, že denně myslím — a mnohdy i vícekrát za den na tento podivuhodný symbol neporušitelnosti tvůrčího ducha uprostřed naší zuřivě ničivé doby. I kdyby zrovna byla to jen pouhá náhoda, že ani jediná střela toho velikého kříže se nedotkla, konec konců je to přece jen vyšší řízení, což nás nutí, abychom nad touto náhodou žasli a vkládali do ní takový smysl, jakým přes nesouvislou směs smyslových dojmů ukazuje dále a výš.“

V jiném dopise líčí jarní krásu a řád v přírodě, dodáváje: „Ano, cit hluboké úcty provází u mne všechna tato pozorování. Zůstávají nám věčně nevysvětlitelnými — proto je jednoduše nutno uvěřiti v tvůrčího ducha, jenž se kryje za vším stvořením.“

Dne 31. X. 1914 píše matce z bojiště: „Právě jsem četl několik žalmů, a jsem zcela naplněn nebeským mírem, ačkoli kolem mne hřímají kanóny.“

Kterak básník během války ztrácel luciferské sebevědomí a navykal si náboženské pokoře, o tom svědčí tento úryvek z dopisu, jež psal Dehmel básníku Hofmannsthalovi krátce po skončení války:

„Boží mlýny melou pomalu, a my musíme ustavičně nasýpati zrní, nemají-li mlíti pouhý vítr. My sami jsme články božích prstů — nuže, budme horlivými články.“

V deníku z 1. listopadu 1914 libuje si útulností noclehu ve francouzské domácnosti „se zbožnými katolickými obrazy na stěnách. Právě nad hlavou mého lože, na němž píši tyto řádky, visí dojemný obraz Ježíšův: Spasitel tu s úsměvem drží oběma rukama svoje zářící srdce na hrudi.“

O vánocích poznamenal do svých zápisků: „Večer dostal jsem se do zajímavého hovoru s jesuitou profesorem W. Mluvili jsme o otázkách filosofických i náboženských, při čemž mne potěšila jeho snášenlivost a hloubka intelektu.“

V lednu, když všechno kolem něho naříkalo na průdušky, nervy a žaludky, libuje si: „Tu musím věru Bohu děkovat za své zdraví a otužilost, Bohu a svým milým, řádným rodičům.“

Velmi závažný výrok učinil ve svém deníku ze dne 14. II. 1915: „Je to sice svatá pravda, že našemu lidu je potřeba nového pro-

buzení se k Bohu, i to, že posílení sociálního smýšlení docíliti můžeme pouze vytríbením náboženského svědomí — avšak bylo by zholá beznadějným, takové očistné dílo očekávati od nynější státní církve.“

Jindy si zaznamenal, že naň působilo ve chvíli smutku a skleslosti jako dotek božího prstu, když rozsvítil si v zákopech nuzný oharek svíčky, utkvěl zrakem zrovna na ústřížku papíru s verši starého básníka: „Proč bys měl se trápit? Žije dosud starý Bůh!“

I při krutém válečném nepřátelství zachoval si Dehmel svou vysokou úctu k francouzské kultuře a netajené sympatie k dobrým vlastnostem francouzského lidu. Mnoho uvažuje o francouzských poměrech politických i společenských, o budoucnosti Francie, kterou rád by získal za spojence Německa, až přehřmí válečné bouře. Jednou napsal do deníku: „Francie přeřízla nejzdravější nerv svého duševního života, když ožebračila duchovenstvo.“ Jindy by si přál, aby básně Paula Claudela byly zavedeny jako četba na všech francouzských školách, aby víra v Boha a v lidskost ovládla národ francouzský více než slavomam a touha po pomstě.

Kus optimismu zachoval si i v hrůzách a útrapách vleklého válčení: „Při vsí kruté nelidskosti, jakou válka na vojákovy vynucuje, možno ustavičně se přesvědčovati, jak přece jen hluboko v evropském lidstvu koření příkaz lásky k bližnímu. Nikdo už nedovede být ukrutným s pokojným svědomím, každý hledá sám pro sebe omluvu, pakliže musí nařizovati nebo prováděti násilné skutky, pro jaké by si ve středověku nebo dokonce ve starověku nebyl žádný válečník dělal ani nejmenší výčitky.“

Obsáhlý svazek válečného deníku Dehmlova i dva svazky jeho korespondence jsou četbou na výsost poutavou a z mnoha důvodů poučnou. Už také proto, že nás výmluvně přesvědčují, jak nesmírně změnil své názory etické a morální ve zralém věku geniální muž, který v zeleném mládí se vydával za básníka „božského zvířectví v člověku“.*

* První část článku vyšla v loňském ročníku tohoto časopisu. Část druhou zaslal jsem redakci 2. října 1930. Není mou vinou, že nebyla v posledních číslech „Vlasti“ otištěna. — J. S. K.

Antonín Šorm:

Úcta sv. Jiří v Čechách.

Lid český, zvláště zemědělský od dávných dob se zvýšenou oblibou uctíval světce zobrazované na koních, jako sv. Jiří, sv. Martina a sv. Václava. Nejstarší kult těchto svatých jezdců u nás zaměstnává nejvíce svatého Jiří a byl rozšířen u nás již záhy po zavedení křesťanství. Pozoruhodno jest, že svatý Jiří byl milován všemi slovanskými národy, v Rusku stal se dokonce hlavním patronem. Zvláštního patronátu dostalo se mu u Srbů nad vodami i léčebnými prameny; tam ochraňuje také ty, kteří svěřují vodě své životy při plavectví. Poláci zvolili si jej za ochránce svých ovčinců a proto se postí v den jeho svátku, aby jim vlci neroztrhali ovce. U všech pak národů byl toužebně očekávaným rytířem jara, osvobozujícím princeznu Přírodu ze zajetí a moci saně Zimy. Legendární příběh s drakem ze života sv. Jiří výstižně nám vypravuje národní píseň moravská a její varianta ze Slezska:

Svatý Juři po horách chodíval,
po horách chodíval, po cestách jezdíval.

Přijel on tam k jednomu jezeru,
našel tam klečet císařovu dceru.

Co krásná panno, co ty tady sedíš,
a tak truchle, smutně do jezera hledíš?

Ach jak nemám, ach, přesmutna býti,
vždyť já už dnes musím smrt podstoupiti.

Chceš-li, krásná panno, v Boha uvěřiti,
chci tě tej sanuti (sani) smrti obhájití.

O, já bych ráda v Boha uvěřila,
kdyby to jenom možná věc byla.

Svatý Jiří na koníčku jede,
a ta zlá sanuti už z jezera leze.

Svatý Jiří vytáhnul kopije
a prohnal ji hlavu až na druhu stranu.

Krásná panno, dej zlatého pásu,
povedeme my tu sanuti k městečku.

Včil, ty krásná panno, veď sanuť za sebu
a já též pojedu na koni za tebu.

Seděla královna v vrchním okenečku,
přirovnávala se jasnému slunečku.

Aj lude, lude, nevidíte divu?
už ta naše dcera vede sanuť živu.

Ó, jak ta sanuti, jak ona ryčela,
městečko se třáslo, zeď se osypala.

A jak dojížděli paláce panského,
probod svatý Jiří draka pekelného.

Zapřáhlitě tři tisíce volův a dvě sta koní
a ještě sanutí z místa hnuť nemohli.

Na sedmeré saně sanuť nakládali,
ještě se jí nohy po zemi smykaly.

Chceš-li, lude, v Boha uvěřiti?
A já vám chci tu saň z města vysmyčiti.

Svatý Jiří zapřahnul koníčka
a vyvez on sanuti z městečka.

A my bysme rádi v Boha uvěřili,
a když by to, ach, možné věci byly.

A co my panimámo, co my mu dáme?
V tom našem kostele malovat ho dáme.

A věru všude v naší vlasti naleznete mnoho dojemných stop jeho dávné a současné úcty. Jeho jméno osvojily si následující české a slovenské osady: Svatý Jiří u Bohdanče, Svatý Jiří u Plzně, Svatý Jiří u Vysokého Mýta, Důl sv. Jiří u Rokycan, Svatý Jiří u Slatiňan. Na Slovensku jest Svatý Jur u Bratislavy, Svatý Jur u Nitry, Svatý Jur nad Hronem, Svatý Dur v župě velkosarišské a sv. Dur u Turčanského Sv. Martina.

Zvláštní shodou okolností honosí se naše vlast též jedinečným museem svatojirským, opatřeným zvláštní sběratelskou libůstkou

v Sarajevě zavražděného následníka trůnu a „konopištského pána“ — Ferdinanda d'Este. Tento zvěděl, že anglický král Jiří sbírá po celém světě památky spjaté s úctou svatojirskou, vyvolal konkurenční sbírku, aby svému sběratelskému soku co nejvíce předmětů přebral. Jeho agenti skutečně shromáždili z různých zemí na 1800 vzácných uměleckých a starožitných kreseb, řezb, soch, obrazů a jiných památek se svatým Jiřím, z nichž na zámku Konopišti zřízeno museum, které v době letní bývá nyní přístupno.

My všimněme si ale kultu svatojirského z naší iniciativy vyvinutého a památek u nás vzniklých nebo tradičně přechovaných. Tak svatovítský poklad na Hradčanech honosí se „praporem sv. Jiří“, který se v inventářích připomíná již roku 1355 a zdoben jest perlami; byl nepochybně ozdobou svrchního roucha rytíře křižáckého stol. XIII. (Poutníci jerusalemské navštěvovali často hrob sv. Jiří v Diospoli v Palestině, kde mu byl vystavěn nádherný chrám od Justiniana. Křižákům před bitvou u Antiochie zjevil se vojsku a jeho pomocí a milostí přemožení nevěřící. Vypravuje se o jiném zjevení svatého Jiří Richardu I., králi anglickému, jenž vítězně přemohl Saracény.) V tomže pokladu nalezneme gotický reliquiář svatojirský v podobě ruky na čtyřbokém podstavci, v němž jest vytepán Spasitel, P. Maria, sv. Jiří a sv. Ludmila. Vzácná, bohatě zdobená tato památka vznikla asi v polovině XIV. století. Reliquiář ten byl koupen při zrušení kláštera svatojirského pro chrámový poklad svatovítský roku 1782.

Vzácným pojetím uměleckým honosí se zobrazení zápasu sv. Jiří s drakem na kované mříži, oddělující podkruchtí od lodi v klášterním kostele ve Vyšším Brodě, v renesančních rozvilinách z roku 1632, provedené Tobiášem Trautweinem.

Cennou památkou svatojirskou jest také zlatý závěsek z XVI. století na radnici v Chrudimi, jemuž Lábler věnoval celý článek v „Časopisu spolku přátel památek“. Sv. Jiří ze zlata modelovaný klečí na draku z perleti. Rovněž na různých církevních památkách nalézáme drakobijce Jiřího; tak na cínové křtitelnici z roku 1555 v Hněvčevsi, kde mají také kalich ze XVII. století, kde mezi jinými světci jest sv. Jiří. Nalezneme jej také na bohaté pozdně gotické monstranci z odkazu zbožné měšťanky Anny Šafránkové v Malesicích (pol. okres Stříbro).

Dárkyně na ni věnovala r. 1503 „zlatou záponu z perlového pás-

ku a veliký pás o pěti hřivnách“ ... Na křtitelnici jest také ve Všetatech z roku 1595. Zvony s reliefem sv. Jiří máme ze všech dob: Radešín (1504), Vys. Mýto (1530), Lubna (1583), Říp (1590), Čelčice (1595), Malesice (1654), Vranov (1659), Putim (1727), Vejvanovice (1730), Kaplice (1729), Sv. Jiří (1730), Myslív (1757). Novější z XIX. století: Černice, Jenišovice, Rožmberk, Vyšší Brod, Černošín, Pustá Proseč, atd. atd. Krásně řezané staré oltářní archy zachovány jsou v Němčicích, v Černovsi, v Chotíkově, ve Voleticích. Na kazatelkách objevuje se v Dolánkách na Roudnicku (z r. 1596) a v Chotěšově, rovněž z XVI. století. V graduálu příbramském z r. 1587 jest na první stránce v iniciále pěkná miniatura, v zámku Měšicích jest barokní skříň s intarsií sv. Jiří. V zámku jindřichohradeckém jest zobrazen životopis světcův cyklem 54 obrazů; freskové staré malby nalezneme se sv. Jiřím ve Švihově, arkádách Zvíkova a jinde. Korouhev bratrstva kamenářského na panství Rohozec, nyní v turnovském museu, má sv. Jiří se sv. Janem Ev. a českým nápisem. Také města a osady naše často do svého znaku volily obraz světcův, jako Vysoké Mýto, Miletín, Jirkov, Jiřikov, Třebenice, Napajedla, Jiřetín atd.

Mezi nejvýznačnější doklady více než tisícileté úcty svatého Jiří u nás patří přechetné kostely v Čechách a na Moravě v množství opravdu úctyhodném, totiž 127. Mnohé z nich jsou spjaty úzce s historií národní.

Původem sahají do dob nejstarších památek církevního stavitelství. Kostel ve Svatém Jiří u Vys. Mýta obdržel již r. 1199 zvláštní odpustky. Z nej památnějších a nejstarších připomínám alespoň kostel sv. Jiří na Hradčanech a sv. Jiří na Řípu. V místech nynějšího kostela sv. Jiří na Hradčanech postavil kníže Vratislav kolem roku 916 malý kostelík ke cti svatého Jiří. Do tohoto kostelíka dal svatý Václav přenést z Tetína tělo svaté Ludmily. Ctihodná Mlada - Milada - Marie, sestra knížete Boleslava II., pravnučka sv. Ludmily, vrátivši se z Říma, kdež u papeže vyprosila založení biskupství pražského, dala vystavět asi r. 973 na místě prvotní svatyněky Vratislavovy veliký kostel, jenž dodnes tvoří značnou součást nynější svatyně, a při něm na straně severní zbudovala z pomoci svého bratra Boleslava II. klášter benediktinek, první klášter v Čechách vůbec, a sama stala se jeho abatyší.

Chrám stihla 150 let po jeho založení roku 1142 těžká pohroma.

Tehdáž byl hrad pražský obléhán Konrádem Znojemským. Neprátelským ohnivým šípem zažehnuta byla střecha chrámu, jenž vyhořel i s klásterem. Ale pevné zdi chrámové obstály i v prudkém ohni, a horlivá abatyše Berta dala chrám nejen opravit, nýbrž i rozšířila jej ke straně západní, dala k bokům jeho přistavěti dvě věže a vnitřek vyzdobiti nástěnnými malbami. K jižnímu boku presbyteře přistavěna byla románská kaple sv. Ludmily, jejíž horější část ve XIV. století byla nově zbudována ve slohu gotickém.

Asi ve století XIV. opatřen byl kostel novým průčelím gotickým, jehož hrotitá okna zevnitř kostela dosud jsou na kruchtě patrna.

Toto průčelí ve století XVII. obdrželo zevně nynější podobu barokní. K jižnímu boku přistavěna byla r. 1717 kaple sv. Jana Nepomuckého.

Kláster vzkvétal od založení svého utěšeně. K velikému lesku pozvedl jej císař Karel IV., jenž udělil abatyším jeho titul knížecí a právo korunovati společně s arcibiskupem pražským královnu českou. V bouřích husitských válek klášter na čas zanikl; byl sice zase obnoven, ale dlouhý čas jen živořil, až teprve po válce třicetileté zase rozkvétal, ale posléze r. 1782 byl zrušen. Tehdáž bylo v něm 25 řeholních sester, 7 sester laiček a 4 novicky.

Kláštera užívalo se zprvu za obydlí pro novosvěcence vyšlé z generálního semináře, od r. 1791 za kasárna, jež dosud se nalézají ve východní části bývalého kláštera. V části západní byla v letech 1825—1848 káznice kněžská, jež r. 1848 byla na čas zrušena a místností jejích užíváno bylo za vězení provinilců politických. Roku 1855 byla káznice kněžská znovu zřízena a trvala do r. 1874. Od té doby bydlí zde někteří duchovní při chrámu svatovítském zaměstnaní. V místnostech přízemních jest skladiště duplikátů matrik arcidiecése pražské, sklad knih „Dědictví svatojanského“ a zpěvní síň pro pěvecký sbor velechrámu sv. Víta.

Roku 1880 byla část západního křídla kláštera odbourána, aby získáno bylo více místa pro budované tehdáž nové probostství.

Chrámu sv. Jiří během času valně sešel, takže hrozil sesutím. V letech 1888 až 1891 obnoveny byly obě věže nákladem asi 60.000 K z prostředků státních. Roku 1897 vyklizeno bylo vnitřní zařízení chrámu a snesena klenba hlavní lodi, roku 1899 zbořen bývalý kůr jeptišek, v letech 1901—1905 provedeny byly opravné

práce stavební nákladem asi 154.000 K, a to dílem z prostředků státních, dílem z prostředků zemských.

Jako každé umělecké dílo, tak i každá stavba má ráz doby, v níž vznikla. Způsob neboli sloh, jímž chrám sv. Jiří jest stavěn, jest nejstarším slohem stavebním v naší vlasti. Nazývá se slohem románským neboli římským, poněvadž se vyvinul za stavitelství obvyklého v Římě a v zemích bývalé říše římské. Zvláště z ulice Svatojirské objeví se nám krása této stavby z bělostných kvádrů, sestávající z malebných apsid, trojlodí, kaple a dvou štíhlých věží. Uprostřed jižní boční zdi chrámové jest veliký krásný portál renesanční (tedy z doby pozdější, z počátku XVI. století), ozdobený z kamene tesanou polovypuklinou, znázorňující zápas sv. Jiří s drakem. Roku 1716 byla ladně přistavěna k chrámu kaple sv. Jana Nepomuckého.

Kostel hostí celou řadu nám přepamátných historických předmětů. Jest to v kapli zvláštní náhrobek sv. Ludmily (z let 1378—1386); z ostatních připomínáme jen hrob knížete Vratislava — otce svatého Václava. *(Pokračování.)*

Alois Dostál:

Jan Rozumec.

(Pokračování.)

IV.

Jan Rozumec se vydal na pout rodným městem, aby vyhověl společenskému taktu a představil se v některých význačných domech. Vzal si černý kabát náležitě délky, tvrdý klobouk, rukavičky, notářský prsten, ebenovou hůl se stříbrným kovááním. Na vestě třpytil se zlatý řetízek.

Nejdříve šel k purkmistrovi čili starostovi města, jenž měl na náměstí cukrářský krám. Také prý byl vzdálený příbuzný, ale nedalo by se to písemně na rodokmenu potvrditi.

Starosta byl o dvacet roků mladší, počínal si vážně, upjatě. Uvedl hosta do pokoje vedle krámu, obsloužil cukrovím a nalil do dvou sklínek vína.

„Tak na zdraví, abyste hodně dlouho, pane rado, pense užíval a

v našem městě ke spokojenosti prodlel“ pronášel cukrář slavnostně.

„Proto jsem si rodné město zvolil v naději, že budu jako mezi svými,“ odpovídal Rozumec.

„I jiní se vraceli do města a založili zde pro studenty a chudé nadace. Tím zabezpečili si pěknou památku,“ narážel starosta, aby ani tento rodák nezapomněl.

Mluveno o tom a onom a cukrář ještě vzpomněl, že pensisté, užívající zdejších sadů k procházkám, jsou nápomocni okrašlovacímu spolku dozorem na mládež, která svévolně stromům škodí, křoviny řeže a trávničky ničí.

„Dám pozor spolu s místními strážníky,“ usmál se Rozumec na odchodu. Od starosty bral se rovnou na děkanství, kde zaklepal na dveře, označené tabulkou „Děkanství — Úřední hodiny od 9 do 11.“

V klenuté kanceláři seděl děkan, maje na sobě kleriku s odznaky hodnosti. Asi čtyřicátník prostřední postavy se sporým vlasem, oholený, psal v matrice. Na nose měl zlatý skřípec. Na latinský pozdrav stejně odpověděl, dopsal a potom příchozímu pospíchal naproti.

„Pěkně vítám, reverendissime. Račte se posaditi. Vedl bych do salonu, ale musím býti v kanceláři.“

„Nebudu dlouho zdržovati, jenom se „ukazuji kleru“ a se opovídám,“ řekl Rozumec, usednuv na židli před pultem.

„Tak prý jste celebroidal u františkánů. Páter kvardián jest sám. Zde také bývali dva kaplani a nyní mám pouze jednoho. Jest právě ve venkovské škole.“

„Jak v neděli? Jsou mše sv. jak obyčejně?“

„Někdy binujeme, aby mohla býti o půl dvanácté. Kdybyste chtěl tuto, reverendissime, převzít —“

„To by bylo na mne příliš pozdě. Od jisté doby nesmím se tak dlouho postít. Ráno bych ochotně vyhověl.“

„Až budeme v časných hodinách potřebovati, dovolím si požádati,“ uklonil se obřadně děkan.

Rozumec pamatoval, že má ještě jiné návštěvy vykonati, proto se poroučel. Do kanceláře právě vcházel snoubenci se svědky.

Pojednou dva se dohlašovali, bratranec Nadějka ukláněl se a klepal na okno, a na podloubí náruč otevíral bývalý druh ze škol,

obchodník se střížným zbožím Machaň. Také studoval několik roků, ale nechal toho, že neprosplval. Stal se z něho znamenitý obchodník, zbohatl a v městě zaujímal vážené postavení.

„To jsem rád, že budeme zase po letech pohromadě! Už jsem se chtěl několikrát za tebou pustit na venek, ale obchod mně bránil. Tak pojď, pane rado, k nám,“ zval Machaň.

„Dnes nemohu. Neslyšíš, jak hotelier tluče do okna? To mne zve a nerad bych viděl, aby sklo rozbil. Stále ještě měříš a stříháš?“

„Nyní se zetěm. Synové nebyli po mně, nechtěli se uvázat v obchod, staršího mám profesorem, mladšího lékárníkem. Do nedávna oba jsem podporoval. Obchod to musil vynésti. Však ani ty ze studií valně jsi neztloustl. Teď mám poněkud pohovu, zeť se už zapracoval. Doprovodím tě někdy na procházce. Ale já chodím nejčastěji na hřbitov, mám tam manželku. Však jsi ji znal.“

„Pravda, hodná to byla osoba.“

„A jak přičinlivá do obchodu. Ale ovoce píce mnoho neužila.“

S přítelem déle se nemohl Rozumec zdržeti, aby hotelier okno nerozbil. Podav Machaňovi ruku, pospíchal k „Černému koni“, kde v průjezdu už stál Petr Nadějka s rozevřenou náručí.

„Přece, že přijdeš! Po celém městě chodí a na sestřence si nevzpomene. Jenom dále!“

Nadějka otvíral dveře ne restaurační místnosti, ale soukromého pokoje u kuchyně.

„Co bude libo? Láhev vína nebo plzeňské? Obé mám výborné...“

„Vino jsem už pil, tedy děkuji. Mohl bych se opít a nedostal bych se domů k obědu,“ žertoval děkan.

„Hned tu bude přesnídávka. Malý gulášek s houskou.“

„Ale já do poledne ničeho nejím,“ bránil se Rozumec.

„Co bylo na vesnici, kde se nic kalého nedostalo, to nesmí býti zde, ve městě. Potřebuješ posilnění, abys nám byl dlouho zachován. Ale vyvedl jsi to?“ začal hotelier přísně.

„No co?“ ptal se pensista, ač měl tušení.

„Přijedeš do svého rodiště jako cestující, o němž nevíme, jak se tu vzal. My chystali malou oslavu a pojednou jsi nám spletl koncept.“

„Musíte odpustiti, že jsem vás tak zklamal. Tužil jsem něco a proto přijel neočekávaně. Nejsem takových oslav milovníkem.“

„Nedalo by se to ještě doplniti?“ ptal se Nadějka, usednuv před hosta.

„Ne, ne, to nejde. Už jsem jako usedlý. Děkuji za ochotu, ale jsem rád, že to tak dopadlo.“

Hosta uvítala Nadějková, slabá, čiperná panička, prostřela na stůl, přinesla příbor a přála dobrého chutnání. Dlouho se nezdržela, neboť strojila oběd pro strávňíky.

„Ale večer budeš k nám choditi na pivo,“ přimlouval se hotelier. „Vyhradím ti místo u hlavního stolu, budeš míti svoji sklenici s monogramem —“

„Jenom na mne příliš nespolehej. Pravda, nejsem abstinentem, ale pivu mnoho neudělám a na venkově jsem odvykl návštěvám v hostinci. Chodím totiž spát se slepicemi.“

„To bylo na vesnici, zde v městě panuje zcela jiný život. Páni shromažďují se nejvíce u mně, denní je to společnost. U tohoto stolu jsou tarokáři, zde bulkaři, tamo holdují mariáši. Politikové a čtenáři sedají pod lustrem. Tady se páni jenom baví, a to bude i pro tebe nejprůměrnější společnost.“

Nadějka vypočítával, kdo kde sedí. Ke stolu se ještě jedna stolička snadno přistrčí.

„Rádi tě uvítají, vneseš sem nového ducha, budeš vypravovati z venkova. Byl jsi vždy zábavným společníkem.“

„Ale už nejsem,“ odvětil Rozumec. „Lety vypršel humor —“

„To se všechno vrátí. Dobrá společnost promění mrzouta v žertovného stolovníka. Máme příklady —“

Nadějka by byl uvedl některé pány, kteří i v pozdním věku okřáli, ale Rozumec ho zadržel. Dotazoval se, kteří jsou strávňíci a hosté v restauraci, chodí-li sem místní duchovní, jak jde obchod a podobně.

Hostinský chválil, svoje společnosti vyvyšoval, vypočítával, jenom nemohl dosvědčiti, že by sem kněží docházeli.

„Děkan sedí doma, kaplan časem zaskočí k „Zelenému stromu“, katecheta se zastaví na „Zavadilce“ při cestě z venkovské školy. Ale doufám, že se nyní potáhnou za tebou.“

„To jako abych byl volavkou,“ usmál se Rozumec. „Což nebudu-li jako pensista míti na pivo?“

Restauratér se zasmál, jako by slyšel vtip.

„Nesměj se a počítej s tužkou v ruce. Moje pense obnáší —“

„To věřím, že pense není velká, ale přece máš soukromé jmění,“ upozorňoval Nadějka.

„Není značné, při něm bych valně neskákal a dlouho by mně netrvalo.“

Hostinský ničeho nenamítal, ale tvářil se, že nevěří. Ale, co na tom, však se to ukáže. Už dlouho sestřence neudržel. Propustil ho věda, že má ještě mnoho návštěv. Sám upozorňoval, kam by se mělo jít, při tom máje na paměti prospěch svého hotelu, aby jeho hosté nebyli opomenuti.

Ale Rozumec už nikam do domu před polednem nevstoupil, máje dosti na těch, které potkal na ulici, zastavuje se se známými na podloubí. Hlásili se, vítali, pensista ani všech nepoznával. Ovšem k tomu se nepřiznával, aby se nehněvali, že se na ně nepamatuje z minulosti. Obchodníci nabízeli svoje zboží, už asi čtvrtý kupec se zamlouval, aby od něho bylo odebíráno.

„Pensista mnoho nekupuje,“ připomínal Rozumec, „musí se uskrovniti a také tolik nepotřebuje.“

Úsměv kupcův značil, že mu není zcela věreno.

Také ovocnářka Pašková hned vyrovnávala lepší švestky a jablka, když děkan šel kolem. Nemyslíla, že by hned koupil a kapsy naplňoval, ráda by sama donesla nebo poslala.

„Matko, máte to pěkné,“ pochválil Rozumec výklad, hledě na letní jablka, ojínné švestky, vyloupané ořechy papírky.

„Hledím zásobiti se tím nejlepším,“ hovořila babka, „a jsem vždy k službám.“

„Něco jsme si dovezli ze zahrady, později se přihlásíme.“

„Budu míti jablka panenská, karverůžová, hrůšky máslovky a jiné vzácné druhy.“

„Dobře, dobře. Rád si koupím, neboť ovoce mám rád,“ řekl Rozumec odcházeje domů k obědu.

Jak si oddychl, když město obešel a návštěvy u měšťanů skončil! Sourozence si nechal naposledy, s těmi už mluvil, navštívili ho, s nimi se potkával. I jinde ho čekali, ale pensista ukončil představení. Vždyť ho znalo už každé dítě. Chodil do kostela, procházel se městem i polem, postál na podloubí.

„To jest pán od mydlářů,“ vykládaly si děti, vidouce se na náměstí. „Ale ten patří na děkanství nebo do kláštera,“ usuzoval jiný chlapec.

„Je prý v pensi a bydlí u sestry.“

Také mu nemohli přijít na pravé jméno a posléze nazývali ho vikářem. Toho znali, ten přijížděl, zkoušel děti, při jeho příjezdu se zvonilo. Jenom někteří dávali mu název rady. Ale vyskytli se i takoví, kteří ho oslovili velebný pane. Rozumec byl spokojen, poslední toto oslovení se mu zdálo nejsrdečnější a navrhoval, aby jeho přátelé mu tak důvěrně říkali.

„Náš velebný pán,“ hned se názvu ujala Švárová, ale voskár ji napomínal:

„Není-li radou, aspoň panem vikářem ho před lidmi jmenuj, aby to mělo vliv na můj obchod, abychom více prodali svíček do kostelů. Peníze jsou od patronátů jisté, třeba se musilo na ně déle čekat.“

Rozumec byl rád, když si ho lidé méně všímali, když v Domavicích zdomácněl. Chodil do kostela jako každý jiný, rozhlížel se oknem po náměstí jako sousedé z ostatních domů, zastavoval se na podloubí před krámy, kupoval si noviny a doutníky, zažertoval s ovocnářkou. Šel-li na procházku, běžel před ním psík Šerík, na nějž brzo všichni kluci tak volali a kterého obchodníci od svého zboží odháněli. Buď nosil pensista hůl nebo deštník, za chladného počasí havelok, jindy pouze sako. Měl-li dlouhý kabát šosatý a na hlavě zvláště vyleštěný klobouk, bylo to znamením, že koná návštěvu. Byl zván do okolí, musil také zajít do nejbližších far, do několika dvorců.

Ale čím dále, tím více zobecněl a lidé věnovali jiným zjevům pozornost. I sám vyhlédl, stalo-li se něco na náměstí, zahrčel-li povoz, zatroubilo-li auto. Stával se zvědavým jako jiní, pozoroval život v rodném městě, který se mnoho nezměnil od jeho mladosti, kde všechno běželo vyjetými koleji. I domy na náměstí byly stejné a když někdo opravoval, zachoval sloh i ozdoby. Nově stavělo se dále za městem, v postranních ulicích, na zahradách, jichž bylo v městě hojně a které dodávaly Domavicím pěkného vzhledu.

(Pokračování.)

Tomáš Jos. Jiroušek:

Družstvo Vlast a encyklika „Rerum novarum“.

(Dokončení.)

VII.

Odevzdání adresy katolického dělnictva sv. Otci Lvu XIII. v Římě.

Přiblížil se podzim. V knihkupectví Cyrilometodějském Gustava Francla, tehdáž na Malém rynečku, roku 1892 vystavena byla ve výkladě nádherně vázaná „Adresa díků sv. Otci Lvu XIII. za jeho encykliku o dělnické otázce“, opatřená podpisy 12.000 dělníků československých ze zemí koruny české. Vedle encykliky byly dva skvostně vázané ročníky „Vlasti“, 1891—1892, jeden pro stát. papežského sekretáře kardinála Mariana Rampollu del Tindara a druhý pro sv. Otce Lva XIII., kde bylo vylíčeno celé jednání Družstva Vlast v zájmu encykliky o dělnické otázce. Vazbu a výpravu jak adresy, tak i ročníků „Vlasti“ obstaralo na svůj náklad Družstvo Vlast.

Předseda Družstva Vlast dr. Rudolf Horský jak k adrese tak k ročníkům „Vlasti“ napsal kardinálu sekretáři Rampollovi provázející dopis tohoto znění:

Vaše Eminence!

Uctivou vážností k Vaší Eminenci nadšení a oddanou vděčností zavázání odvažujeme se i letos, jako roku minulého, Vaší Eminenci nejpokorněji podati časopis „Vlast“ tohoto roku vydaný a obrazem Vaší Eminence ozdobený, z upřímného srdce prosíce, aby Vaše Eminence jej milostivě přijmouti ráčila.

Apoštolským požehnáním Jeho Svatosti papeže Lva XIII. posíleno a převzácnou přízní Vaší Eminence provázeno jsouc vzrůstá naše literární Družstvo Vlast den ode dne tak, že jsme mohli přiložiti ruce k pilnému dílu, před rokem zamýšlenému. Mimo časopis „Vlast“, vědě a krásnému umění věnovaný, nakládá nyní družstvo naše také knihy, které na poli vědeckém proti nepřátelům katolického náboženství bojují, jakož vydává též časopis pedago-

gický „D y c h o v a t e l“, který jediný mezi všemi pedagogickými listy v Čechách vycházejícími se nese přísným duchem katolickým.

Uslyševše neomylný hlas Jeho Svatosti, který v přeslavné své encyklice „o záležitostech dělnictva“ pozvedl, ihned založili jsme list „D ě l n i c k é n o v i n y“ pro katolické dělníky, který již přes rok vydáváme a v němž snažíme se hájiti a v platnost uváděti všechny ony idee, které svatý Otec náš v encyklice své předložil následovati. Stojíme v boji velmi krutém, poněvadž čelíme proti 25 dělnickým listům v Čechách vydávaným, které slouží vesměs buď čirému neznabožství neb internacionálnímu socialismu. S pomocí boží však mnohého již a slavného dobyli jsme vítězství. Dnes (r. 1892) jest v Čechách více než 80 spolků katolických dělníků, z nichž 12.000 podává Jeho Svatosti adresu díků za všechnu nezměrnou lásku a otcovskou péči jeho, již věnoval tolikráte a u veliké míře, zvláště však encyklikou svou záležitostem dělnictva.

Svatý Otec račíž adresu katolických dělníků zemí koruny české nejmilostivěji skrze ruce naše přijmouti. Je to ovšem maličké stádce v nemnohých dnech shromážděné, avšak nejvyššímu Pastýři věrně oddané; jsou to prvotiny, které za pomoci boží časem slibují svaté matce církvi bohatou žeň přinést.

Místopředseda Družstva Vlast Karel Ulrich vypraviv se znovu do Milána k hrobu svého patrona sv. Karla Boromejského, vzal s sebou adresu i „Vlasti“ vázané a odjel i do Říma.

Tam zprostředkováním kardinála sekretáře Rampolly měl audienci u sv. Otce Lva XIII. v pondělí dne 21. listopadu r. 1892 o půl 4. hod. odpo.

V audienci Karel Ulrich jménem Družstva Vlast přednesl latinsky sv. Otcí projev oddanosti a poslušnosti jakožto náměstkovi Ježíše Krista a hlavě katolické církve. Pak odevzdal sv. Otcí adresu dělnictva z českých zemí a při tom vyložil Jeho Svatosti stručně úkol Družstva Vlast v oboru literárním i sociálním.

Jeho Svatost ráčil se velmi vlídně vyptávati na dělnické organizace u nás, zdali řídí se pokyny v encyklice o dělnické otázce uvedené, a vyslovil se s potěšením o pilnosti a horlivosti předáků katolického dělnictva a vybízel, aby jen dále pracovali o zachování dělníků od zkázy a svedení od jediné pravých a požehnaných nauk církve katolické. Čechy chválil výslovně několikráte a pak pravil,

že celému Družstvu Vlast i jednotlivým jeho členům a všem hodným dělníkům v zemích českých posílá své apoštolské požehnání a že s potěšením adresu dělnictva přijímá.

Po těch slovech přijal sv. Otec adresu a se zalíbením si jí prohlížel. Dále pak po rozmluvě o české koleji v Římě a pozdravech kardinálu arcibiskupu Schoenbornovi sv. Otec ukončil audienci.

Karel Ulrich vrátiv se z Říma přivezl s sebou od kardinála sekretáře Rampolly dopis pro dra Rud. Horského tohoto obsahu:

Slovutný pane!

List Tvůj ze dne 15. října 1892 jsem přijal, jakož i přiložený výtisk „Vlasti“, časopisu vydávaného družstvem, v jehož čele stojíš. Povinné díky Tobě vzdávaje za dar tento nade všecko přeji Tobě i soudruhům Tvým, aby Bůh mnoho dobrého skrze Vás působil (jak z Tvého listu seznávám) a aby horlivá činnost Vaše den ode dne vzrůstajíc radostně přinášela ovoce a ještě požehnanější v budoucnosti slibovala. I nepochybuji, že všemohoucí Bůh svou záštitou bude vás chrániti a milostí svou provázeti, za což i já pokorně ho prosím.

Těší mě nelíčenou úctu projevit Tobě, v níž jsem Tobě nejoddanější

M. kard. Rampolla.

V Římě dne 21. listopadu 1892.

Když Karel Ulrich přijel z Říma a vypravoval ve slavnostní schůzi výboru Družstva Vlast o svém poslání u sv. Otce, byli jsme všichni nadšeni a předseda dr. Rud. Horský přednesl slavnostní řeč o sv. Otcí. V téže schůzi dne 16. února 1893 na oslavu sv. Otce založil výbor Družstva Vlast 17 knihoven pro křesť. sociální spolky a knihovny farní. V únoru r. 1893 vyšly pak „Vlast“ a „Dělnické noviny“ ke cti papežově ve slavnostním rouchu a s podobiznou Lva XIII.

VIII.

Odevzdání almanachu sv. Otcí Lvu XIII. a deputace katol. dělníků českoslovanských zároveň u sv. Otce.

V měsíci březnu r. 1893 vyšel nádherně knihtiskárnou Cyrilo-metodějskou v Praze vypravený a Družstvem Vlast vydaný „Alma-

nach na oslavu biskupského jubilea sv. Otce Lva XIII.“ Dva výtisky dalo družstvo pěkně svázati, jeden pro sv. Otce a druhý pro kard. sekretáře Rampollu. Mimo to pro kard. Rampollu dalo se pěkně vázati i pojednání faráře Frant. Vohnouta „*O arše Noemově*“ z „*Vlasti*“, a spis pro sv. Otce Družstvem Vlast vydaný s názvem „*Poměry sociální, církev katolická a encyklika Rerum novarum*“, který sepsal Frant. Vaněček, farář ve Václavicích, nynější papežský prelát a kapitulní děkan vyšehradský. A tento spis sv. Otec Lev XIII., když Čechové byli při jiné audienci, držel v ruce a vykládal jim, co encyklika o dělnické otázce dle této knížky z Prahy mu poslané v pravdě a k dobru znamená.

Když vazby uvedených knih byly hotovy, k přání výboru Družstva Vlast nastoupil cestu jeho místopředseda Karel Ulrich zase do Říma, kde kardinálu sekretáři Rampollovi odevzdal patřící knížky a almanach. A svatému Otcovi odevzdal „*Almanach*“ a spisek „*Poměry sociální, církev katolická a encyklika Rerum novarum*“ v audienci konané dne 26. dubna r. 1893.

Sv. Otec Lev XIII. uznáváje záslužnou literární činnost Družstva Vlast ve své řeči přijal almanach i knížku Frant. Vaněčka a po prohlédnutí je odložil a udělil Karlu Ulrichovi a Družstvu Vlast své apoštolské požehnání. Při audiencích mluvil k sv. Otcovi Karel Ulrich latinsky.

Tak Družstvo Vlast zachovalo se k sv. Otcovi za vydání jeho pro všechny časy cenné encykliky „o dělnické otázce“ — před 40 lety.

Po audienci Karla Ulricha u sv. Otce přijata byla v týž den 26. dubna r. 1893 zase *deputace československých katolických vzdělávacích spolků*, vedená příbramským kaplanem Prokopem Holým a horníkem Josefem Duškem z Březových Hor, zakládajícím členem Družstva Vlast.⁸⁾

Deputace odevzdala sv. Otcovi skvostnou *adresu osmnácti katolických vzdělávacích spolků* a velkou stříbrnou jubilejní medaili umělecky provedenou se znaky papežským, českým a korunou svatojáclavskou. Adresa latinsky a česky umělecky napsaná zněla:

⁸⁾ Prokop Holý, kaplan příbramský, nynější farář v Třebivlicích u Divišova, narodil se dne 24. dubna r. 1868. — Josef Dušek, horník z Březových Hor u Příbramě, největší šifitelský tiskárna té doby, člen III. řádu sv. Františka na Sv. Hoře u Příbramě, narodil se dne 16. prosince r. 1855 v Příbrami. Zemřel dne 8. října r. 1925 na Březových Horách a pochován tamtéž.

Svatý Otče!

Láskou nebes povzbuzeny a plesem veškera okršku křesťanského rozníceny u příležitosti padesátiletého biskupského jubilea sv. Otce Lva XIII. svoji nezlomnou věrnost a oddanost, nejhlubší úctu a poslušnost i dětinnou lásku a důvěru projeviti, jakož i přání nejvroucnější před trůnem Otce všech dělníků pokorně složiti odvažují se v den přeslavný a radostný:

České dělnické spolky katolické.

Kaplan Prokop Holý oslovuje sv. Otce pravil jménem deputace v řeči latinské takto:

„Svatý Otče! Na znamení synovské oddanosti obětuji toto katolické dělnické spolky české, které sledují a rozšířiti se snaží ony zásady, jež Vaše Svatost v okružním listě „Rerum novarum“ dělníkům doporučuje.“

Sv. Otec přijímaje adresu i medaili s laskavostí okouzující řekl: „Pergrato animo accipio“ — „S povděčnou myslí to přijímám“. Po informaci s mons. Lorenzellim ohledně deputace složil sv. Otec ruce na hlavu horníka Duška a kaplana Holého, žehnal jim a dělnictvu jimi zastoupenému.⁹⁾

Zástupcové katol. dělnictva a vzdělávacích katolických spolků po slavné audienci vraceli se do Čech s plnou radostí a s nimi i delegát Družstva Vlast Karel Ulrich. A jak vřele a s láskou, že dobře úkol svůj provedli a požehnání sv. Otce do vlasti nám přivezli, byli vítáni, může si každý pomyslit.¹⁰⁾

Tak slavně, jak předem psáno, pozdravován byl sv. Otec Lev XIII. a vítána námi jeho encyklika „o dělnické otázce“ před 40 lety. Že vzpomínáme té doby, jest místní a příhodné i v tomto 40. jubilejním roce. Slavnostem „Zdař Bůh!“

⁹⁾ „Dělnické noviny“ čís. 20. ze dne 7. června 1893, ročník II. v Praze.

¹⁰⁾ Karel Ulrich, poštovní pokladník, narodil se dne 6. února 1843 v Podolí pod Vyšehradem a zemřel dne 27. října r. 1914 a v Podolí pochován. Od sv. Otce Lva XIII. byl vyznamenán křížem „Pro Ecclesia et Pontifice“ a povýšen na rytíře Božího hrobu. Byl zakládajícím členem Družstva Vlast, ve výboru od r. 1884 a místopředsedou družstva od r. 1885 až do své smrti r. 1914, tedy 29 let. Všecky cesty do Říma a zpět podnikal na své útraty a v poslední vůli odkázal Družstvu Vlast ze svého skrovného jmění 300 korun. Mezi námi těšil se velké lásce.

Prof. Dr. Alois Musil:

Z mých cest Pustou Arabií.

(Pokračování.)

II.

Na cestách smrti.

Kníže upozorňoval na nebezpečí, jaké hrozí na každém místě okolí Tejmy mně a mým druhům:

„Pojedeš, bratře, cestami smrti, územími, jimiž neprocházejí čety nájezdníků, ale jednotliví lupiči, a ti loupí a vraždí zároveň. Můj obličej ti u nich nepomůže, neboť nikdo nezví, kdo tě zabil, u koho bych měl hledati tvou krev. Potulujít se v okolí Tejmy uprchlíci různých kmenů a skoro všichni jsou naši nepřátelé. Buď proto opatrný a hled, abys se vrátil se svými druhy živ a zdrav.“

Opustivše tábor, jeli jsme při jižním okraji slatiny Sirhánské k jihovýchodu. Odpoledne jsme se zastavili nedaleko rozervaného písčitého pahorku, pod nímž se zelenalo několik palem malé oasy Nabè aš-Serži. Stojí tam dvorec, ale nikdo v něm nebývá. Okolí by se dalo proměnit v nádherný ráj, v němž by mohlo aspoň pět tisíc palem přinášeti ovoce, jen kdyby měli sedláci toto ovoce a svůj život zajištěny.

Povečeřevše jeli jsme dlouho do noci a uložili se na východním okraji písčivých kopečků, porostlých bujnými, zelenými keři gaza.

Ještě před východem slunce jsem budil své druhy a zanítil oheň, abychom si ohřáli kávu a časně vyjeli. Náš černoš Frejh nerad vstával. Tvrdil, že velbloudice potřebují před východem slunce úplného klidu, že se proto i na nájezdech v té době ještě odpočívá a vyrazí se teprv po východu slunce, kdy rosa odchází. Mimo to poukazoval na nebezpečí, jakému se vydáváme, zanítíme-li oheň ještě za tmy. Můžeme býti zpozorováni a lupiči nás mohou napadnouti. Vždyť územím, jímž se ubíráme, vedou cesty krve a chodníky smrti.

Frejh měl pravdu, ale bylo rovněž pravdou, že měl tuze rád teplo a poněvadž krátce před východem slunce bývá chlad nejcitelnější, chtěl zůstat po tuto dobu na svém lůžku nebo aspoň u ohně.

Putovali jsme mezi nízkými, příkrými kopečky, které byly působením deště, větru a písku odděleny od západní výšiny. Poněvadž se skládají z vodorovných, nestejně tvrdých vrstev, které tudíž zmíněným vlivům různě vzdorují, vytvořily se z nich roztočivé útvary; pyramidy, jehly, homole, kopule, rotundy a jiné stavitelské výtvoř se ukazovaly vpravo i vlevo.

Velbloudice jsme napájeli a své měchy plnili u studnice Šgár. Dlouho jsme se u nich nezdrželi, poněvadž tam nebylo pastvy. Našli jsme ji teprve u studnic Sbájha. Leží v hluboké nížině ve stínu několika palem mezi dvěma pískovcovými pahorky, porostlými keři gaza. Zdaleka se oba pahorky podobají velikým náhrobkům, zdobeným smutečnými vrbami nebo břízami. Pozdě večer jsme ulehli v pískových závějích mezi několika keři gaza. Beduové nedovolí velbloudicím, aby se pásly na gaze tam rostoucí. Tvrdí, že by močily krev a vysílením za krátko pošly.

Ráno jsme spěchali k jihu pustou rovinou al-Bsajta. Je pokryta hromadami šterku barvy kávově hnědé. Neroste na ní ani travinky, jen po vydatných zimních deštích se pokrývá jemnými bylinami semh, jejichž semeno mnohým beduům nahrazuje mouku. Sbírají zralý semh, kladou do kulatých důlků, mlátí těžkými holemi, vějí a sbírají čisté, hnědé seménko.

Překročili jsme četné chodníky, směřující k napajedlu Majkú. Před polednem jsme zahlédli k jihovýchodu na nízkém hřbetu jednoho, po chvíli druhého jezdce. Kdo jsou? Jsou to zvědové nájezdníci čtyř? Jsou to nepřátelé či přátelé? Zůstali na hřbetu a jeli po něm k jihu, ačkoliv věděli, že jsou zdaleka viditelní. Tak jednají beduové, když jsou úplně jisti, bezpečni. Oba jezdci náleželi tudíž k silnému zástupu nájezdníků, nebo tábořili nablízku pokojní beduové. Tato domněnka byla podobnější pravdě, poněvadž by se nepřátelští jezdci, i kdyby předcházeli velmi silný zástup, nebyli na hřbetě tak dlouho zdrželi. Dávali jsme jim svými rukávy znamení, aby k nám přijeli. Dlouho toho nedbali. Konečně sestoupili do roviny a ujížděli k nám cvalem. Když se přiblížili na dostřel, volal na ně Frejh:

„Nejste-li Rualové, nechodte blíž!“

Než jeden z nich poznal Frejha, zavolal ho jménem a oba k nám přijeli. Byli to Rualové z čeledi Kaážee.

„Táboříme, Frejhu, u Ezáre,“ vykládal jeden, „a pronásledovali

jsme Šaráriho. Sloužil u nás a včera utekl s mým velbloudem. Jeli jsme po jeho stopách až k tomuto návrší. Tam jsme je ztratili v nesčetných čerstvých stopách velbloudích.“

„Nenapojili byste žíznivého?“ ptal se druhý jezdec. „Chce se nám jísti a pítí a k svým stanům dorazíme teprv zítra večer.“

„Pro vás máme vodu i jídlo, ale pro vaše koně nemáme ani obroku ani vody,“ pravil Frejh. „Nejbližší voda před naší tváří je u studnic al-Mléh. K nim dorazíme teprve pozítří ráno, dopřeje-li nám Alláh své záštity.“

Rovinou al-Bsajta jsme dospěli do úvalu al-Džemal a po poledni zahlédli stěhující se beduy. Byli to Rualové z čeledi podřízené Eben Džandalovi. Hledali lepší pastvu na severu. Uložili jsme se při nich na východním pokraji úvalu, neboť jsme chtěli najmouti za průvodce některého ze Šararátů s nimi tábořících.

K večeru mne navštívil náčelník Sajjáh Eben Džandal. Zval mne na číšku kávy a zrnko soli. Frejh mi šeptal, abych mu blahopřál k narození synka, ale Sajjáh nejevnil zvláštní radosti. Na knížete Núrriho nevražil, neboť celý jeho rod se přidal k potomkům zabitého knížete Fahada a přísahal Núrimu pomstu. Zajímal se velice o dějiny svého rodu a tázal se, zda je to pravda, že oasa al-Džouf náležela jindy jim, poněvadž se jí dotud říká Dúmat al-Džandalijje.

„Je to pravda, Sajjáhu. Osada al-Džouf, nikoliv celá oasa, se jmenovala Dúmat al-Džandal, nebo jak vy říkáte al-Džandalijje, z čehož je patrné, že jindy poslouchala rod Eben Džandalův.“

„Poslyšte všichni přítomní a dosvědčte všem, kdož se na to budou ptáti, co knihy mluví,“ vybízel Sajjáh beduy, kupící se kolem nás.

Choval se ke mně přátelsky a poručil, aby nám donesli večeri, že pojí se mnou. Dostali jsme datle uvařené s velbloudím masem. Vybíral pro mne nejpěknější kousky masa, hnětl je a strkal mi je přímo do ruky. Vybízel, ba prosil mne, abych zůstal u něho ještě nazítří, že bude „prohlídka novorozeného chlapečka“. Tak se říká obědu, k němuž se zvou ženy z celého příbuzenstva.

Šestinedělka žije jako před porodem. Požívá všeho. Při narození chlapce nebo dítěte vůbec se neobětuje žádné zvíře. Po sedm dní koupají novorozeně v moči velbloudím a natírají solí. Dne desátého, dvacátého neb čtyřicátého nasbírají příbuzné šestinedělky mezi sebou a u známých potravin a připraví v jejím stanu oběd, k němuž

se zvou ženy, ale též někteří mužové z celého tábora, aby prohlédli dítě. Po obědě jde matka s chlapečkem na návštěvu ke všem příbuzným a sbírá pro chlapce dary. Jsou to obyčejně velbloudata a někdy i hříbě. Vše, co matka nasbírá, zůstane majetkem dítěte.

Vrátivši se do stanu, oznámí matka mužským příbuzným, jaké jméno dítěti dá. Je to její právo. Mnohdy zvolí některé jméno bez rozmyslu, jindy se řídí vnitřními nebo zevními náměty. Žena knížete Núriho porodila chlapce právě když tábořili u zámku al-Chafádži a pojmenovala svého synka Chafádži. Jiná žena slehla za prudkého deště, i dala synkovi jméno Matar, Liják. Žena Kurdiho dala život dvěma děvčátkům; přála si však velice chlapečka. I modlila se k Alláhovi; on splnil její přání a ona dala synáčkovi jméno Radža, to jest Uštědření milosti. Žena Audeho al-Kuéčbi trpěla při porodu veliké bolesti, proto řekla: „Budeš se jmenovati V Bolestech Zrozený, Asír.“ Jiná žena se hněvala, že se její muž právě s druhou oženil, i pojmenovala svého synka Muzír, Hněvající. Žena otroka Hmára dostala od svého muže krátce před porodem bití, pročež se na něho velice zlobila a dala synkovi na památku jméno Zaal, Zlost. Když později porodila děvče, pravila: „Tvůj otec se jmenuje Osel, Hmár, ty se budeš jmenovati Kráva, Bakara.“ Není zvířete ani bylinky, po níž by nemohlo býti dítěto pojmenováno.

(Pokračování.)

Ant. Brousil a K. V. Fritsch:

Prorok a jeho vrah.

Drama v pěti jednáních.

(Pokračování.)

Harres (přijde zvenčí až k oponě stanu, poodhrne ji a postaví se v jejím otvoru. V tomto postoji mluví k lidu): Děkuji vám, moji věrní, ze srdce za uvítání, které jste mi připravili, ale teď volá mne povinnost k vážné poradě. Přijměte ještě jednou můj dík! (Vejde do stanu. *Harres*, vysoká, důstojná, energická postava, asi padesátník, ještě elastický ve svých pohybech, má ostrý, pronikavý pohled.)

(Za Harresem vejdou Hanneh, Jochanan, Hamed. Když jsou všichni ve stanu, zavře se opona.)

Harres (stojí uprostřed stanu): Přítel Hamed mně již všechno pověděl. — Co nám Antipas udělal, křičí po pomstě! Tvá čest byla potupena, Hanneh, a s ní i má. Tato křivda žádá krvavou odvetu!

Hanneh (nesměle): Krvavou?

Harres: Či pochybujes? Zdaž nevolá v tobě uražená arabská krev po pomstě? Příliš velká je naše potupa a příliš smělou byla tentokrát Herodias. Jak ji, tak Antipu stihne můj hněv!

Hanneh: Považ však, že Antipas je můj muž — —

Harres (posměšně): Tvůj muž? — Žádným mužem, pacholkem rozmařilé děvky je Antipas, jenž tebe není hoden. (Zostra:) Či bys ho mohla ještě teď milovati, když tě tak ničemně zradil? (Něžně:) Dobré dítě, umlč své srdce (zase ostřeji) a přenech to mně, abych tvou pohanu po právu a spravedlnosti ztrestal. — Válku, zhoubu přinesu do jeho země. Všecky kmeny Beduinů svolám k pomstě a Galilea celá ať se třese! Ani žen, dětí a starců nebude ušetřeno. Padnouti musí zdi města Tiberias, kámen na kameni nesmí v něm zůstat. (K Jochananovi:) A ty, Jochanane, muži boží, můj a mého domu věrný příteli, ty promluvíš svým hromovým hlasem k mým zástupům, abys je nadchl pro pomstu. Netáži se tě ani napřed — vím, že se mnou souhlasíš.

Jochanan (vážně): Však moudřeji bys byl jednal, kdybys byl se mne předem otázel, neboť nemohu schváliti, co chceš provést. — Rozumím ti sice, že tvé srdce po pomstě žízní, ale mstíti smíš se jen na vinných a nikoli na nevinných. — Rozvaž jen klidně, jakou mají na věci vinu mužové, ženy, starci a děti z Galileje; oni snad sami ani ještě dnes neví, co jejich kníže spáchal. — Proto, co zamýšlíš, je horší zločin než ten, který Antipas spáchal.

Hanneh (nesměle): A myslí, otče, také na mne. Uvaž, že ten, jehož chceš zničiti, je mým mužem —

Harres (přeruší ji zlostně): Nemluv mně už o svém muži. On ztratil právo, abys ho tak jmenovala! Zlosyn je to!

Hanneh (prosebně): Nejmenuj ho tak; vinu má Herodias, ta ho svedla.

Harres (ostře): Tak je to ještě horší! — Kdyby byl pravým mužem, kdyby tě byl opravdu miloval, marně by ho byla ta ješitná osoba lákala.

Hamed: Nechcete-liž také moje mínění vyslechnouti?

Harres: Zajisté! — Ale nebyls to ty sám, jenž mi tu zlou pověst přinesl a ihned o pomstě mluvil, která má Antipu stihnouti?

Hamed: Nezapírám, že jsem to byl, ale co Jochanan právě pověděl, mně tenkrát nenapadlo. — Jeho moudrost však mne přivedla na jiné myšlenky.

Jochanan: Ne moje moudrost to byla, která tak mluvila. Jen vzpomínka to byla na to, co mně kdysi matka vyprávěla o tom, co se stalo v té době, když mne právě pod srdcem nosila. Slyšte! Zároveň s ní byla v požehnaném stavu i Maria z rodu Davidova, která potom dala život muži, jenž teď zemi galilejskou obchází v průvodu učedníků a všudy s neobyčejnou moudrostí lidu hlásá o spáse duší a mnohé zázraky činí — hlavně na nemocných.

Harres: Slyšel jsem již o něm — —

Jochanan: Tedy — tenkrát před třiceti lety — přišla jeho matka Maria ke své tetě Alžbětě — mé matce — na návštěvu. Když ji má matka spatřila, spěchala jí vstříc a — Duchem osvěcena — pozdravila ji hlasem velikým: „Požehnanás ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého. — A odkud mi to, že matka Pána mého přišla ke mně?“ — Maria věděla z toho, co jí anděl Páně byl zvěstoval, že se má státi matkou Syna Nejvyššího, který bude kralovati v domě Jakubově na věky a království jeho že nebude konce. — Když pak uslyšela pozdrav matky mé, odpověděla Maria — uchváčena rovněž Duchem: „Velebí duše má Hospodina, neboť veliké věci učinil mi ten, jenž jest mocný. On učinil mocné věci ramenem svým: Rozptýlil pyšné smýšlením, sesadil mocné s trůnu a povýšil nízké.“ — Tak mluvila tehdy Maria z rodu Davidova, a co jí anděl zvěstoval, stalo se skutkem. Velký, silný přišel a jeho moudrosti naslouchá lid. — Anděl pověděl tehdy jen, co Bůh mu nařídil, a Maria mluvila to, co Duch jí vnuknul. Proto věřila pevně tomu, co Bůh slíbil! Už teď začíná se to splňovati, neboť onen mocný žije mezi námi a zakrátko svrhne mocné a pyšné s jejich trůnů a ti, kteří jsou nyní ujařmení, budou svobodně svým osudem vládnouti. To bude ta veliká pomsta, která i Antipu a Herodii stihne. — Proto, Harresi, necht zmlkne v nitru tvém pomsta, již si Spasitel a obnovitel světa vyhradil. — — Vy jste mne jmenovali mudrcem — avšak já jsem jen ten, který má připravovati cestu Spasitelovu. Tak praví ve

mně tajemný hlas — a proto ho poslouchám a vynaložím všechny své síly na poslání, aby budoucí král velké říše židovské všechno našel dobře připraveno. Já tak učiním silou slova svého, ty pak, Harresi, jsi mocný kníže, jenž zbraněmi může bojovati za vítězství Vykupitelovo. Chystej svoje bojovníky, abys, až přijde nový, velký král, mohl rozmnožiti jeho brannou moc, která má světu přinést štěstí a věčný mír!

Harres (jenž byl s rostoucím dojmem naslouchal): Muži boží, chci jednati podle tvého slova a chci své ozbrojené houfy chystati pro Mesiáše, aby mohutné bylo jeho vítězství. Deset tisíc jízdních koní a dva tisíce velbloudů bude přichystáno, aby bojovali po boku nového krále israelského. (Prudce:) A hned dám nutné rozkazy, aby ihned se shromáždili, a v krátku budu s to vyraziti do země nepřátelské a započítí dílo pomsty...

Jochanan (přeruší ho rychle): Trpělivost, šlechetný Harresi, ještě tu není vhodný čas. Však až král nové říše, Mesiáš, svoje věrné do boje bude volati, pak svolaj i ty, Harresi, svoje bojovníky a veď je Mesiáši po bok. Potom nadejde ten velký den, kdy se rozpadne stará, zpuchřelá říše, a z jejích rozvalin nová, lepší říše se pozvedne. Až dotud měj strpení!

Harres (slavnostně): Budiž tedy! — S trpělivostí chci čekati; než sebe delší čas nedovede uhasiti žár pomsty, jenž v mém nitru plane! (Zvedne s pohledem k nebesům pravici do výše.)

(*Opona.*)

(*Pokračování.*)

Dr. Jaroslav Štátný:

Staré české knihy konventu F. M. F. u P. Marie Sněžné v Praze.

(*Pokračování.*)

ad b) 11. Totéž II. vydání. Praha 1725. IV. 1341. — 38. Chanovský, Správa Kristova, Praha 1697. V. 1112. — 48. Hořčický Jak., Konfessí katol. Praha 1609. IV. 1384. — 49. Katech. helv. conf. 1806, VI. 1810. — 79. Výklad prav. přijímání od J. Peyta. Praha

1614.* — 161. Pravd. český mentor od J. z Lobkovic. Praha 1796. III. 226. — 162. Mentor od Silv. Pellica. Praha 1835. VI. 1203. — 168. Loukota V., Důležitost stálého vyznávání zjev. nábož. Kristova. Praha 1812. VI. 1813. — 177. Křest. kniha učení a mravů. Hradec Král. 1829. VI. 1338. — 184. Hanuchna Jiří Ant., Rozmlouvání o věcech náboženských.** V. 176. — 195. Stapf Fr., Ruční kniha ke katechismu zčešt. od J. Hýbla. Praha 1824. VI. 1838. — 201. Hýna K., Katechismus. Praha 1839. VI. 1858. — 206/213. Ziegler J., Přítel mládeže. Praha 1823/31. VI. 1260. — 218. Čest a nevina pokolení ženského. Praha 1584. IV. 688. Přívazek: Abeceda pobožné manželky a rozšafné hospodyně. 1585. IV. 1507. — 235. Jirsík, Pop. dogmatika. Praha 1847. — 254/6. Pařízek A., Výklad na evangelia. Praha 1819. VI. 1898a. — 270. Zahradník V., Krátký katechismus. Praha 1831. VI. 1849a. — 271. Vrána Š., Hist. biblická St. zákona. Praha 1832. VI. 1882. — 275. Katol. učení v nábož. od J. M. Leonharda. Brno 1827. VI. 1841. — 276. Šmíd, Bibl. příběhy, přel. Vlasák. Praha 1833. VI. 1888.

c) 40. Javornický J., Bezp. vůdce katechetů. Praha 1823. VI. 1833. — 59. Výklad evangelií. Rukopis.*** — 65. Zahradka S. J., Joannes Hus damnatus. Praha 1741. — 162. Seiler — Thám, Náboženství nedospělých. Praha 1785. VI. 1750. — 220. Tomek M., Krátké vysvětlení katechismu. Praha 1837. VI. 1846. — 221. idem 3. vydání.

d) 16. Odpověď sluš. a dův. na velmi hanlivou obranu kanc. br. od V. Šturma. Praha 1590. IV. 1322c. — 17. Šturm V., Rozsou-

* Výklad pravého Kristového apoštolského katolického pod obojí způsobou těla a krve Krista Pána přijímání od mistra a kněze Jana Peyta Hostaunského, archidiákonu Bilinského vydaný. Vytišt. v Starém Městě Pražském od dědicův Kašpara Kargezya 1614. IV. 1423. — Přivázáno: Historie o velikých a předivných dobrodiních nejsv. blahosl. Panny Marie, rodičky Boží, která mnohým lidem v rozličných křížích, neštěstí a protivenství postaveným, jakožto Matka Milosrdenství prokazovala. Z lat., něm. a jiných hodnověrných autorův všem věrným a pobožným pod Krupkou poutníkům k obzvlášť. potěšení Čechům sepsaná od mistra Jana Peyta Host. archid. Bilinského. Vytištěna v Starém Městě Pražském u Kašpara Kargezya 1639.

** Předmluva: Laskavý pane čtenáři, představuji před tvou tvář dvě osoby jednající spolu rozmlouvající, totiž Víta s Václavem, by z nich vzrostla Božská sláva.

*** Je pozdější rukopis: Nedělnj Ewangelia a gegich Wyklady k potřebovanj katechetum z Němčiny w Česstinu přeložena od kněze Floriana Graese Františkána.

zení atd. velikého kancionálu od br. Valdenských jinak Bolesl. Praha 1588. IV. 1322a. — 75. Základ víry katol. od B. Flaxia. Praha 1636. IV. 1343. — 85. Rozbroj o kalich od Fr. z Rozdražova kap. z Roudnice 1626.*

- e) 11. Srovnání víry a učení bratří starších od V. Šturma. Lito-myšl 1582. IV. 1307. — 25. D. A. z Veleslavína, Sít víry pravé katol. Praha 1591. IV. 1339a. — 31—5. Výklad velkého kate-chismu, rukop. I—V.**

H.

- c) 7. Zlatá dennice neboli vysvětlení epistol od Křišt. Pflaumera. S. J. Praha 1728. V. 775 a 874. — 11. Skrovná postilla na evan-gelia celého roku. Praha 1767. V. 851. — 38—40. Goffin Po-stilla, přel. J. Desolda, I—II.
- d) 8. Kapita Jan, Postilla. Praha 1615. IV. 1553.*** — 30. Račín K., Čtyry živlové. Praha 1698. V. 865a.
- f) 6. Spangenberg Jan, Postilla. Přel. Jan Stráněnský. Praha 1546. Nemá tit. listu a prvních tří listů.† — 7. Postilla jak kostelní tak domácí. Praha 1667. V. 836.
- g) 13. Výklad knihy Jezusa Syracha. Praha 1575. IV. 1192. —
- h) 10. 11. Postilla od kněze J. Ferra, díl I. zimní, II. letní. Praha 1575. IV. 1552.

I.

- b) 12. Kázání od Scitovského. Skalice 1837 (cituji jen z katalo-gu). — 50. 4 kázání v čas franc. revoluce držené. Budějovice 1797 (cituji jen z katalogu). — 56. Kautský Fr., Postní kázání. Praha 1831. VI. 1953a. — 110. Rulík—J. Ssilchera, Kázání.

* Rozbroj o kalich, v kterém artikulův, nimiž se zastávají ti, kteří od kalicha upustiti a k náboženství pravému katolickému přistoupiť nechtějí, podvod patrně na světlo se přednáší. V latinské řeči od velebn. pána Fran-cisca z Rozdražova Theologa řádu S. Francisca Kapucínského složený nyní pak do češtiny přeložený a prací a nákladem veleb. kněze mistra Jana Pe-tra Svošovského z Lorbentálu probošta roudnického vytištěný v městě Roudnici nad Labem v impressi Pavla Jessia léta 1626.

** Weyklady welk. katechismu w cjs. kral. zemjch pro wzłásstnj wyučo-wánj lidu wenk. w něm. gazyku seps. Jan N. Lang, farář v Ortens. do češtiny uwedl Wáclaw Kurez duch. pastyř Roztockých r. 1726.

*** Pozn. v katalogu: Právě uvedený spisovatel byl spolupřekládatelém biblí bratrské čili kralické.

† Na str. IIII. připsal dávný čtenář: Hic liber est haereticus Iae classis.

- Praha 1799. VI. 1927a. — 111. Feigerle J., Sedmnáctero kázání. Hradec Král. 1832. VI. 1958. — 112. Rokos Fr., Pastva duchovní. Praha 1831. VI. 1964b, 2262. — 113. idem. — 114. Rokos Fr., Kázání na neděle a svátky. Praha 1839. VI. 1964a. — 115 až 117. Rychlovský J., Svát. kázání. Praha 1818—20. VI. 1935. — 119. Škoda J., Ježíš Kristus vzor dokonalosti. Praha 1840. VI. 1973. — 120. Vacek Fr. A., Kázání postní. Praha 1821. VI. 1936 a, d.
- c) 57. Jedina Fr., Škola Kristova. Praha 1825. VI. 1940b. — 60. Vydra St., Kázání sváteční. Praha 1799. VI. 1926. — 100. Šedivý Š., Postní kázání. Praha 1835. ? — 103. Štekl A., Kázání, přel. Prokop Šedivý. Praha 1804. VI. 1929. — 105. Sychra M., Kázání. Chrudim. 1817. VI. 1933 a. — 106. Khýn, Kázání, přel. A. Marek. Jičín, 1831. VI. 1955. — 112. Maršhofer O., Řeči duchovní. Brno 1822. VI. 1939. — 118. Vacek Fr. A., Kázání postní. Praha 1821. VI. 1936 a, d. — 119—123. Khun K., Kázání. Hradec Králové. 1776—1782. VI. 1920. — 124. Feigerle J., Kázání. Hradec Králové. 1832. VI. 1958. — 125/6. Koutský Fr., Kázání. Praha 1833/4. VI. 1953 d. — 130. Kučera P., Kázání. Praha 1834. VI. 1962. — 131. idem. díl II. — 132. Holland J., Kázání. Praha. 1794. VI. 1918. — 161—6. Rychlovský J., Kázání nedělní. Praha 1818—21. VI. 1935. — 181. Hynek Gostka ze Saxenthalu, Vzbuzování lidu venkovského k pokání atd. Praha 1788. VI. 1997. — 366. Čermák Ant., Kázání na dny rozl. svatých. Hradec Král. 1831. VI. 1951 a. — 367. Vacek Fr. A., Kázání postní. Praha 1819. VI. 1936. — 368. Rokos Fr., Kázání. Praha 1831. VI. 1964 a. — 369. idem. — 370/3. Rokos Fr., Pastva duchovní. Praha 1841. VI. 1964 b. — 374. Macan J., Výbor příkladů. Praha 1847. — 375. Felizna, Výkladové. Hradec Králové. 1849. — 376, 83. Rychlovský J., Kázání. Praha 1818. VI. 1935. — 385. Kučera P., Nedělní kázání. Praha 1834. VI. 1962. — 390. Goffin P., Česká postilla. Praha 1843. VI. 1917. — 476. J. A. T. Krátká kázání. Praha 1784. VI. 1919. — 477. Václavíček V., Sedmero svátostí. Praha 1830. VI. 1942 b. — 478. Jedina F., Kázání. Praha 1834. VI. 1940. — 480. Kařez, Mravná kázání. 1778. — 485. Hrdlička K., Řeči pastýřské. 1807. VI. 1932.
- d) 17. Cikáda J. V., Hody křesťanské. Praha 1607. IV. 1622 d. —

64. Libertin, Kázání na den sv. Bernarda. Praha 1724.* — 68. Veselý Fr., Postní kázání. Praha 1743. V. 947. — 79. Marek Fr., Trojí chléb nebeský. Praha 1728. V. 873. — 80. idem. II. díl. — 98, 99, 100. Šlechta V., Kázání. Rukopis z let 1657, 1663, 1656 až 1663, 1672—1677. — 147. Bílovský B., Kázání ned. o milost. létě. Holomouc 1720. — 148. 6 kázání o sv. Liborovi. 1713.** — 156. Račín K., Nedělní kázání. Praha 1766. — 167. Axlar P., Náb. horlivý vůdce. Praha 1720. V. 870. — 168. idem necelé.
- f) 6. Patočka, Kázání přílež. od Frant. Ber. P. Rukopis. — 9. Niče J., Kázání nedělní. Praha 1709.

K.

- b) 36. Jediná choti beránková... od jednoho Kněze z T. J. Praha 1755. — 47. Stapf F., Přípravy ke kázání, přel. Hýbl Jan. Praha 1825, díl I. — 48. idem. II. díl. VI. 1943 b. — 49. Od téhož Obširní rozvrhové kazatelští. Díl I. Praha 1824. — 50. idem. II. díl. VI. 1943 a. — 58. Wernhard J., Výborní způsobové duchovní výmluvnosti. Praha 1821. VI. 172.
- c) 34. Macan J., Výbor příkladů. Praha 1847.
- d) 22. Konečný Matouš, Theatrum divinum, t. j. divadlo boží. Praha 1616. IV. 844. — 29. Judas der Erzschem, zčeštěno od Frant.

* Plášť v Plášti od Vladislava Krále Českého téhož Jména Druhého, Léta 1142 Nazvaný, léta 1144 Vyzdvížený: nyní po mnohém vystálém a těžkém Kacířském Protivenství v Plasích Slavně Pozdvížený a na den Vejšroční Slavnosti Svatého Bernarda, Medo-tekoucího Učitele Při Rozdávání rozličných Plášťův k jeho větší Cti a Velebných Synův jeho Pochvale Léta 1724 v Neděli jedenáctou po Svatém Duchu v Chrámě Rodičky Boží na Nebe vzaté Královského Kláštera Plaského, Svatého Řádu Cistercienského: Od Jiřího Jana Libertyna, Svobodného a Libomudrckého Umění Mistra S. Písma Bakaláře, Král. Hlavního Kostela S. Víta na Hradě Pražském Německého obyčejného kazatele a kanovníka povinně schválený. Vytíšť. v Praze u J. F. Kamenického. 1721.

** Siclus (a) Sanctuarii anebo Ssestka (b) duchownj S mu Liboryowj Biskupu a Wyznawači: W Morawě na Gesency Proti Pjsku obzwlasstné kamenu a klaubnj Nemocy Welikému a Skutečnému Patronu: w kostele geho na offěru položená. To gest: Ssestero ne tak kázanj gako ssestero lidu křestianského Cwičenj: o tom Swatém Diwotworcy: ssest let pořád na geho Weyročnj Slawnosti k welikému množstwj Lidu gak Wyssyho tak nižsyho Stawu na tomž Gesency přednesené: a. Levit.: 27. 25 (6) Plebs 5 grossos Ssestkam appelat, ut pote nummum ad 6 grossos primum tum ad 17. crucier: jussu Principis elevatum. Olomučij Typis Ignatuj Rosenburg Anno 1713 Huyonovi Bartlicyovi premmonstr. řádu Sv. Norberta Zábrdovskému opatovi obětované od Gottfryda Jozeffa Bilowského faráře Welko-Slatenického. V. 867a.

Žárka. Rukopis 1704.* — 54/9. Beckovský J., Základ živobyčí katolického. Praha 1707/8. V. 756. — 90. Drexelius Jer., Cesta nebeská běhu slunečního. Přel. V. Celestin. Dvůr Král. 1761. V. 1409 b.** — 91. Jeremiáše Drexelia Orbis phaeton, to jest Podpal celého světa jazyk lidský. Z lat. od J. Fera. Praha 1762. V. 492. — 92. Jeremiáše Drexelia, Křížová škola. Praha 1762. Z lat. vydaná skrze Joach. Alex. Nikolaidesa Lišovského. V. 1392. (Pokračování.)

Frédéric Mistral:

Mladý Daudet.

I.

Alfons Daudet ve svých vzpomínkách z mládí („Listy z mého mlýna“ a „Třicet let v Paříži“) vypravuje o svých stycích s fe-libry. Neřekl však všechno, a tak vám povím jednu veselou příhodu, která se nám přihodila před 40 lety.

Tehdy byl Daudet tajemníkem vévody de Morny, sekretářem čestným, jak mně můžete věriti, neboť všeho všudy chodíval jednou za měsíc podívat se, je-li předseda senátu, pan vévoda, zdráv a dobré nálady.

Daudet byl na začátku své literární dráhy. Kromě několika výtěčných věcí napsal roztomilou milostnou báseň „Slívy“. Paříž ji znala zpaměti, a de Morny ji slyšel v jednom salóně a dal si autora představití a vzal ho do svých služeb.

* Judas Archi-Nequam translatus in bohemicum a R. P. Vito Zárek Ord. Min. — K. 29. Vol. I. M. S. — Titul uvnitř: Judas Archi-Nequam descriptus a R. P. Abrahamo a S. Clara Ord. Eremit. S. P. Augustini Discalceatorum in lingua teutonica. — Nunc vero translatus in Bohemismum a R. P. Vito Zárek Ord. Minor. S. P. Francisci Reformatorum Provinciae Bohemiae S. Venceslai D. et M. Praedicatore et Diffinitore habituali et inscriptus Bibliothecae Pragensi S. M. ad Nives ejus d. Ordinis A. 1704. — Následuje index latinský, dále Notata quaedam de Castitate ex Hirnheim. — Následuje od strany 5. dole posl. řádek text český: Staw Manželský gest Role. Wdowský gest Zahrada, Pannenský gest hág. Staw manželský gest Olowo, Wdowský Střibro, Pannenský zlato. — Vol. I. má str. 827, II. str. 828. 1568. — Vít Zárek byl 1672 představeným kláštera ve Voticích, 1679 — 1683 — 1697 představeným v Turnově, mezi tím 1676 — 1687 v klášteře v Plzni představeným, 1691 českým kazatelem, zemřel 1701; byl znám jako horlivý kazatel, byl i dvakráte provinciálem.

** První vydání z r. 1696 má titul Křesť Zodiak.

Daudet kromě duchaplnosti byl hezký hoch, snědý, pleti matně bledé, černooký, s dlouhými řasami, s pučící bradkou, ale s bujnou a pyšnou hřívou, padající na holý krk. Vévoda vždycky, když ho navštívil v senátě, tázal se ho ukazuje na jeho vlasy: „Nu, a tu paruku, kdy ji shodíte, básníku?“ „S neděle, monsigneure!“ odpovídal uklánějící se básník. Tak každý měsíc tázal se vévoda de Morny malého Daudeta, a básník mu vždy totéž odpovídal. Nakonec padl vévoda dříve nežli hříva Daudetova.

Tu dobu byl budoucí kronikář zázračných příhod „Tartarina z Taraskonu“ veselý hoch, jenž se nebál ničeho: všecko chtěl poznat, byl odvážný jako cikán, výmluvný, otevřený, vrhal se do všeho, co bylo život, světlo, šum a hledal pouze dobrodružství. Měl zkrátka, jak se říká, rtuť ve všech žilách.

Vzpomínám si, jak jsme jednou večereli *U zeleného dubu*, hospodě nedaleko Avignonu, hudba vesele hrála a tanečnice vesele tančily na dvoře pod terasou, kde jsme seděli.

Daudet poslouchal hudbu a najednou vyskočil (mohu říci devět nebo deset stop vysoko) a padl přes keře vinného loubí mezi tančující, kteří mysleli, že to je sám čert.

Jindy zase skočil se silnice, vedoucí pod Pontem du Gard, do řeky Gardonu, ačkoli neuměl plovati. Povídal potom, že chtěl vědět, kolik je tam vody. A byl by se jistě utopil, kdyby ho jeden rybář nebyl vytáhl z proudu.

Jindy zase vylezl na úzké zábradlí mostu, vedoucího z Avignonu na ostrov Barthelasse, běžel po něm, s nebezpečím, že sletí do Rhône a křičel na poděšené kolemjdoucí:

„Tohle je vzdušný trůn! Odtud jsme vrhli do Rhône mrtvolu Bruna, ano maršála Bruna! Z toho ať si vezmou příklad Franchimandové a Allobrožové, kteří by nás chtěli ohlupovati!“

II.

Jednou v září jsem dostal v Maillaně psaníčko od kamaráda Daudeta. Psal mně:

„Milý Frédériku! Zítra v úterý jedu do Fontvieille, abych Tě vyhledal v Saint Gabrielu. Mathieu a Grivolas přijedou z Taraskonu. Schůzka v hospodě, kolem deváté nebo v půl desáté.

Tam, u hezké hostinské Sarrasiny, se pěkně napijeme a pak půjdeme pěšky do Arlesu. Přijď! Tvůj „Červený Karkulka“.

Zmíněného dne, mezi osmou a devátou, sešli jsme se u kaple pod horou, y Saint Gabriele. Tam u Saracénky jsme schrupli pár višňů v kořalce a šli jsme, otázkavě se hostinského:

„Jak daleko máme do Arlesu?“

„Tam od hrobu Rolandova jsou to dvě hodiny.“

„A kde je ten hrob?“

„Tam dole, u toho lesíka cypřišového na břehu Vigueviatu.“

„A co ten Roland?“

A to prý byl slavný vůdce z doby Saracénů. Sláva Rolandu! Nepochybovali jsme, že se v těch krajinách setkáme ještě s památkou soudruha Karla Velikého. Nuže, dále! A tak jsme přišli do Arlesu, kde bronzový rytíř pobil Maury a celí zaprášení stanuli jsme v bráně de la Cavalerie. A poněvadž jsme měli hlad, šli jsme hned na oběd do hotelu Pinus.

III.

Špatně nás neobsloužili. Nu, a to víte, jsme-li mládi a mezi přáteli a máme-li radost ze života, pak při jídle se to pěkně směje a skotačí.

Ale něco nám vadilo! Jeden číšník v černém kabátě, s licousy rozčuchanými, byl stále kolem nás, ubrousek pod paží a nespouštěl s nás oka, a pod záminkou výměny talířů poslouchal naše bláznivé řeči.

Konečně pravil Daudet už trochu dopálen: „Co abychom tomu počůchlíkovi něco vyvedli?“

„To ano!“

„Číšníku! Přineste nám rychle táč stříbrný!“

„A co na něj?“ ptal se číšník.

„Dáme na něj vyzvědače!“* zahřímal Daudet. Chlapík více nečekal a dal nám již pokoj.

„Směšné je také, že se v těch hotelích dává stejné jídlo jako v jiných městech světa: a kdo chce jísti po provensku, musí do lidového hostince,“ pravil Mathieu.

„Pojďme tam večer!“ zvolal malíř Grivolas.

„Pojďme tam!“ křičeli jsme všichni.

* „v i e d a s e“

IV.

Zaplatili jsme, zapálili doutníky a šli do lidové kavárny. Potom jsme dlouho do noci bloumati čerstvě vybílenými uličkami se starými hotely a dívali jsme se do dveří a za záclony na krásné Arlesanky, jež ostatně byly jednou z hlavních příčin, proč jsme šli do Arlesu.

Viděli jsme Arény s velikými otevřenými portály, Staré divadlo s dvojími kolonádami, Sv. Trofima s klášterem, Hlavu bez nosu, Palác Lví, Palác Porceletů, Konstantinův a Velkopřevorský.

Časem jsme potkali osla, vodáka, prodávajícího vodu z Rhône, nebo cibuláře, nesoucího na hlavě svazky cibule, anebo prodavače slimáků.

Když jsme přišli do Roquettu, smrákalo se. Ptali jsme se ženy pletoucí punčochy po nějaké hospodě, kde bychom dobře a lacině jedli. Tetka myslila, že žertujeme, zavolala jiné ženy, které na její smích přiběhly, majíce bílé kravaty koketně na uzel zavázané.

„Hle, ti páni hledají nějaký hostinec, kde by dobře povečeřeli! Nevíte o nějakém?“ A ty hned věděly plno adres, kam jsme ale nemohli jít.

„Ale ne, milé dámy! My chceme obyčejný, laciný hostinec, my nežertujeme!“

V.

„Nu!“ zvolal tlustý chlapík, kouřící dýmku a sedící na patníku, s tváří zanícenou jako čtvera žebračka: „Nechcete do Kunenku? Pojdte, já vás tam dovedu! Je to za Rhône, v předměstí Trinquetaille! Není to ovšem hotel první třídy: chodí tam plavci a rybáři a dobře se tam pomějí.“

„A proč se to jmenuje Kunenk?“ ptal se Grivolas.

„Poněvadž hostinský pocházel z Kombsu, vsi nedaleko Beaucairu, rodiště několika námořníků. Já jsem sám majetníkem loďky, a někdy si vyjedu na moře.“

„Daleko?“

„Ale ne, jen při břehu — ale

není námořníka,

jenž by neokusil nebezpečí.“

Ale kdyby nebylo svatých Marií, jež nás opatrují, dávno bychom spali v moři.“

„A jak se jmenujete?“

„Patron Gafet, a jsem vám k službám, chcete-li plouti do Graçu, nebo na ostrůvky v ústí, podívat se na lodi zakotvené!“

VI.

Tak jsme se octli na mostě trinquetailleském. Byl postaven na loďkách, bokem k sobě postavených. Když jsme šli po pohyblivých deskách, cítili jsme dýchání řeky, jejíž vlnící se prsy nás hned zvedaly, hned zase spouštěly dolů.

Přešli jsme na levý břeh Rhôny; tam v podloubí babka jakás jednooká škrábala úhoře šhubající se. U nohy jí tři kočky hlo-daly hozené jim hlavy.

„To je Kunenková,“ pravil mistr Gafet. Pro básníky, kteří od rána viděli jen samá hezká děvčata, byl to pěkný políček. Co ale dělat!

„Kunenková, ti páni by chtěli něco večeřet!“

„To snad ne, pane Gafete, vždyť my nic nemáme pro takové lidi.“

„No, a copak nemáš ty nádherné úhoře?“

„No, kdyby se s tím spokojili! Ale my nemáme nic jiného.“

„A to my právě rádi!“ zvolal Daudet. „A vy, mistře Gafete, zůstaňte s námi na večeři.“

„Děkuji! Jste velmi dobří!“

A tak jsme se s naším tlustým průvodčím ulebedili v hospodě trinquetailleské.

Rieti.

Frant. Václav Peřinka:

Morava a Slovensko.

(Pokračování.)

Už roku 1901 napsal Kálal žravý, neúprosně přísný článek o slovenských poměrech do Masarykovy „Naší doby“. Bylo v něm mnoho trpké pravdy, žravé uhlí sypal spisovatel na hlavy předáků, kteří špatně vedli národní věc. Nebylo však pravda doslova vše,

protože mnohé věci měl Kálal jen z doslechu. Vznikla z toho celá kampaň, na Slovensku zle se bočili proti přísnému karateli. Ale ještě téhož roku se ukázalo, že tak jako Kálal smýšlejí i někteří upřímní Slováci sami. R. 1901 vyšla Chrastinovým tiskem v Hodoníně na Moravě knížečka „Co hatí Slováci“, jejíž původce se kryl za anonyma Meakulpínského. Z knížečky bylo patrné, že autor straní luteránům proti katolíkům, že straní „mladým“ (hlasistům) proti martinským národním, což nasvědčovalo na autorství téhož znalce poměrů, který útočil v „Naší době“. Vždyť i tenor výtek byl tentýž. „Málo nás. Jsme Chudoba de Badín, v krutém otroctví zadluženosti bídne robotujeme a hyneme. Není mezi námi lásky, svépomoci, je však příliš mnoho opilstva, nesolidnosti, pýchy, nenávisti, nervosnosti, nebroušenosti. Hatí národ neslovenská slovenských vzdělanců nenábožnost, slovenských politiků v politice nepolitickost, drobení se spisbou, jalová slovenská panslavistika, protimluvnost memorandálií. Hatí nás naše církevní i školská malomoc, nepoznání „času navštívení“, dějinného poslání. Mravní hniloba se nás chytila v dešperátních rozměrech... Národ zadlužený, otrocký, bez osvěty, bez sebevědomí, národ mravně shnilý, opilý, hašteřivý, odstředivý vždy bude smetištěm a hnojivem pro druhé.“ Tak psal a horlil Meakulpínský. O těchže skoro věcech psal v „Naší době“ nepodepsaný Kálal. Zmýlili se Martinčané, přisívající i tuto brožuru za límeček frenštátskému učiteli. Autorem byl teprve po převratu zemřelý evangelický farář Ladislav Novoměstský. Ale v mnohém měl pravdu i Kálal i Meakulpínský-Novoměstský. Kálal připojil se potom k mladým, kteří postavili si kult drobné práce, a kteří také mnohem více znamenali pro národ literárně i politicky, než strana martinových. Ohříval bych dnes zkyslou polévku, otvíral staré rány, kdybych chtěl psát o těchto poměrech. Ještě není od nich náležitého odstupu, ještě nedorostla ona nová, druhá inteligence slovenská, po jaké toužil Meakulpínský. Aspoň ne natolik, kolik si přál vidět i Kálal i Novoměstský. Ještě je tu mnoho nedůtklivosti.

Jest mnoho lidí, v jejichž duši je láska úzce spjata s nenávistí. Takovým byl i Kálal. Tento člověk, jenž na smrt nenáviděl Maďary a maďarony, jemuž nebyl milým ani jediný katolík, jenž se tak nepřátelsky rozešel s Turč. Sv. Martinem, když přišel k poznání, že příčiny slovenské bídy jsou mimo maďarský útisk také v Slo-

vácích samých: tento člověk vášnivě miloval Slovensko i Slováky.

Přišla doba, že Slovensko obrátilo na sebe zájem celé vzdělané Evropy. Láska jest vynalézavá: i pozornost Evropy dovedl na Slovensko obrátiti Karel Kálal. Už ve sborníku „Od Šumavy k Tatrám“ vyslovil myšlenku, že by bylo dobře obrátiti oči Evropy na maďarský útisk nemaďarských v Uhřích usedlých národů. Šlo mu v první řadě o Slováky. Ale Slovensko, totiž tenkrát jen území obývané obyvatelstvem slovenského jazyka je příliš malá jednotka proti celé Evropě — a tenkrát to nebyla ještě ani jednotka! Politická vůbec nikoli, a zeměpisná? Stejně nikoli, jako nikoli politická. Když Maďaři r. 1868 vymysleli novou teorii „politického národa“, a všichni vedle nich v zemích koruny svatoštěpánské obývajících národové byli jen národnostmi a geografických hranic vlastně nebylo, znala Evropa jen uherské království a dost. Byly sice i geografické hranice, ale jen mezi Uhrami a Sedmihradskem, mezi Uhrami a královstvím chorvatsko-slavonským. Pro státoprávní poměry v Uhřích měly význam jen hranice uhersko-chorvatsko-slavonské. Hranice sedmihradsko-uherská byla sice vyznačena na mapách, ale byla čistě geografickou, lépe bych řekl: historicko-geografickou, protože Sedmihradsko nikdy nebylo národnostně jednotlé. Byli tam usedlí Němci nazývaní sedmihradskými Sasíky, Rumuni a v menšině Maďaři. O Němce v Uhřích se nezajímal nikdo. Rakouští Němci po vyrovnání z r. 1867 ponechali své soukmenovce usazené v Uhřích a v Sedmihradech úplně na pospas Maďarům. V Prešporku po půl století vydávaný německý politický časopis „Westungarischer Grenzbote“ byl skoro právě tak často šikanován tiskovými procesy jako na př. martinští „Národné Noviny“. O Němce ve Spiši, kolonizované dynastií Arpádovců v téže době, kdy Přemyslovci kolonisovali Němce v Čechách a na Moravě, se nestaral po vyrovnání nikdo. Ale sedmihradským Němcům, kteří mají svůj zvláštní dialekt, kterému nerozumějí ani rakouští ani říšští Němci, nevěnoval pozornosti nikdo. Ani rakouští ani němečtí Němci. Slovinci byli asi na témže stupni evropského zájmu jako sedmihradští Sasíci. V Rakousku, to jest ve Vídni se o uherské nemaďarské národy nikdo nestaral, protože úlohy byly rozděleny: poněmčiti rakouské neněmce a pomaďaršiti uherské nemaďary bylo ponecháno na vůli rakouským Němcům a uherským Maďarům, třeba obojí byli v menšině. Němci v říši se o svoje národní pří-

slušníky v Uhrách vůbec nestarali, protože celý maďarský národ s celou svou politikou sám se postavil do služeb všenněmecké myšlenky a politiky. Odvedlo by mne daleko od mého úkolu, kdybych měl opakovati, co o věci napsal velmi pěkně a velmi výstižně Škultéty ve dvou nevelikých, ale velmi obsažných publikacích: „Slovensko v minulosti“ a „O bývalom Hornom Uhorsku“.

Bylo jistě odvahou ukázati Evropě, že v Uhrách žijí i nemaďarští národové, a ještě větší ukázati právě na Slováky. Menšina rumunská mohla očekávati porozumění a pomoci ze státně samostatného Rumunska, o uherské Němce zajímali se někdy jejich krajané v Rakousku a v říši aspoň ve studiích národopisných a dialektologických, ale Slováci? Roztržkou literární jak za Bernoláka, tak hlavně za Štúra prohlásili se samostatným národem, který neměl soukmenovců nikde za hranicemi, jehož soukmenovci nikde netvořili nijaké samostatné jednotky. Sjednocení s Čechy přece by mohli politicky znamenati něco, a hlavně by mohli očekávati vydatnější pomoci. Čechové sice nebyli samostatným státem, měli také jen své historické reminiscence na bývalou svou státnost, ale už i tyto reminiscence nebyly tak daleky do minulosti jako slovenské pechoření se, že Velká Morava byla vlastně státem Slováků. A že v Čechách nikdy nebylo tak zle jako bylo na Slovensku, ne bez žalu nad minulostí svého národa vzpomíná Škultéty v citovaných brožurách. Maďaři stavěli již i jen proti pomyslu, že by z Čech mohla přijíti i jen morální pomoc. Proč bylo třeba, aby v letech osmdesátých minulého století dopustil se dr. Rieger, vůdce české politiky, v Budapešti v zasedání delegací chybného a slabého kroku prohlásiv český desinteresment vůči Slovákům? Proč ho k tomu Maďaři vyprovokovali? Jistě proto, že se české pomoci obávali i při tom, že Slováci nechtěli se cítiti větví českého národa. Byl by však mohl dr. Rieger nebo někdo jiný z českých vedoucích politiků takto mluvit o Slovácích, kdyby byli se sami cítili větví českého národa?

Těmto Slovákům, se všech stran opuštěným, na všech stranách zapomínaným chtěl Kálal získati sympatie za hranicemi. A také se mu to podařilo. Slovenskou otázkou obíral se Scotus Viator ve své knize o národnostním problému uherském. Tam mu zapadla slovenská otázka do rámce. Scota Viatora, o kterém pojednáme později, na Slováky neupozornil Kálal, ale když už byl veliký Skot na ně upozorněn, nezůstal bez styků s Kálalem. Kálal mu po-

dal nejednu dobrou informaci, nejedno správné upozornění, obrátil jeho zrak na nejeden tištěný pramen. Také Arnošt Denis měl styky s Kálalem, z nichž čerpal pro svou práci „Les Slovaques“ („Slováci“), přeloženou i do slovenčiny dr. Helenou Devečkovou-Turzerovou, Denisovou žačkou na Sorboně. S profesorem Denisem napsal Kálal i otevřený list Maďarům, otištěný ve francouzském časopise „Justice“. Sám chtěl obrátiti oči německého světa na nespravedlivosti páchané pod korunou sv. Štěpána. Když zvolenský podžupan Bela Grünwald vydal proti Slovákům namířenou brožuru „Vyhubit“, ozval se proti ní Kálal německou brožurou: „Die Unterdrückung der Slovaken durch die Magyaren“, která v zahraničí vykonala dobré služby. Kálalovi přičítá se za zásluhu, že na Slovensko obrátil oči velikého norského spisovatele Björnsona. Je-li tomu tak, pak byl vlastně Kálal původcem zasloužené veliké ostudy, které se dostalo Maďarům před světovým forem roku 1907.

Bylo to krátce po tom, co maďarský sněm r. 1907 odhlasoval zákonem návrh podaný ministrem výučby hrabětem Apponyim. Podle nového zákona ve slovenských, srbských, ruských a rumunských školách elementárních v Uhřích bylo nařízeno vyučovati maďarsky už od abecedy. Na mírový kongres konaný v září 1907 v bavorském Mnichově byl pozván také představitel norské kultury Bjørnstjerne Bjørnson. Ten však odpověděl, že si pozvání pokládá za velkou čest, ale netroufá si jíti na kongres. Obává se, že by se nezdržel vystoupiti co nejpříkřeji proti těm, kdo na kongresech jsou pro mír, ale doma šlapou národy. „Kdyby na př. hrabě Apponyi, nynější ministr vyučování v Uhrách, který nelidsky nakládá se Slováky, přišel na kongres míru jako představitel svého národa, já, jsa tam přítomen, učinil bych vše možné, aby byl z dvorany odstraněn.“ List otiskla vídeňská „Neue Frei Presse“, s otiskem přispěchaly i londýnské „Times“ a hrabě Lev Nikolajevič Tolstoj v „Ruském slově“ otiskl osvědčení ostře zahrocená proti Apponyimu, který ve světě si zahrává na apoštola míru, doma však nemaďarů neuznává ani za lidi.

Setonova-Watsonova kniha „Racial problems in Hungary“ byla vytištěna teprve r. 1908. Bylo tedy vystoupení Björnsonovo před světovým forem první, které upozornilo na maďarské zhovadilosti. Pokud pak Karel Kálal dal slavnému Norovi informace, jak se všeobecně přijímá za pravé, je to jedna z největších jeho zásluh,

neboť tím připravoval cestu dokumentům, které po více než deseti letech byly tak veledůležitými v Trianoně.

Až bude známa a přístupna celá obsáhlá korespondence Kálalova, vyniknou teprve jeho všechny zásluhy.

Kálal vždy bolestně cítil, že Slovensko se odtrhlo od společné české literatury. Byl dosti jemným, aby to Slovákům vytýkal, jako tak mnohý Čech činil, aby vždy a při každé příležitosti hlásal, že jsme jediný národ o dvou literaturách. Ve školní pomůcce „Slovensko v české škole“ se táže: „A co je československá idea?“ Odpovídá: „Češi a Slováci jsou jeden národ, byť měli dvě spisovná nářečí. Poznejme se dobře a milujme se; učme se jeden od druhého, kulturu slovenskou přenesme do Čech, českou na Slovensko, až obě splynou v jedno; spojme se také obchodně, podporujme se i politicky. Podporujme Slovensko českou osvětou. Přispívejme do českých časopisů, do všech, to by byl stálý pramínek české osvěty na luhy slovenské. Slováci by hravě přivykali češtině, přesvědčili by se, že české dobré a tak zatoužili by i po české knize.“

Kolik je ještě dnes Čechů, kteří jsou pevně přesvědčeni o tom, že Češi a Slováci jsou ethnicky jediný národ, že nejsou to dva různé slovanské národy! Objevují se dnes i české články ve slovenských časopisech, ba měli jsme časopisy, které přinášely vedle sebe články české i slovenské (obnovený „Hlas“ znova zanikl koncem roku 1929, potrvav jen dva roky, ale „Prúdy“ dosud takto prakticky podporují vzájemnost). Ale do časopisů slovenských píší česky jen ti, kdož se dosud nenaučili slovensky. Velmi mnoho je těch, kteří nešíří na Slovensku kultury českým spisovným jazykem, ale kteří věc pochopili daleko lépe: naučili se slovensky a píší do slovenských listů jazykem domácím, ba vydávají Češi na Slovensku i celé knihy, prósy i básně, slovensky. Náleží k nim i Kálalův syn ...

Kálal žádal po České akademii věd, aby obětovala každoročně 600 korun na honoráře českých přispívatelů do slovenských časopisů. Na Slovensku se totiž honorovala literární práce málokde a málokdy, a když, pak málo. Akademie odepřela. Kálal cítil se raněn ve svém sebevědomí z práce vykonané pro Slovensko. Bylo to ještě před světovou válkou. Nevím, jakými důvody dospěla Akademie věd k svému rozhodnutí, ale cítím dnes, dvanácte roků po konci světového požáru, že nebyli bychom nikdy dospěli ke státní jednotě, kdybychom byli chtěli Slovensko již roky před voj-

nou čechisovati způsobem Kálalovým. Dost nepříjemností způsobují nám dnes snahy některých krátkozrakých krajanů Čechů, kteří nechtějí se podrobiti diktátu rozumu a nechtějí uznati slovenské oprávněnosti za samostatnou literaturou. A přece je to snadné! Věřme, že jsme ethnicky národ jeden, ale nerýpejme do samostatné literární slovenčiny, nevytýkejme Slovákům, že se od nás odtrhli, ale uznejme, že když dovedeme oceniti přednosti a krásy knihy napsané na př. úplně moravským nářečím hanáckým nebo valašským, stejně lze nám oceniti také literární práci slovenskou. Nemá slovenská spisba ani dnes jen výborných věcí, ale probůh, což není v moderní literatuře české také velmi, až velmi mnoho smetí? ...

Kálal sám psával také slovensky. Většinou až po převratě, a to jen menší věci.

Spisů jeho jest slušná řada. Když roku 1920 vydal nákladem Ústředního nakladatelství a knihkupectví učitelstva československého v Praze slovenskou řečí „*Národné poviedky*“, vypočítal tam všechny své knížky. Bylo jich tenkrát 13 zábavných a 14 poučných. Později k nim přibyla už snad jen brožurka „*Pohl'ad do duše slovenskej*“ a kniha o mládí Palackého. Sebrané jeho články a spisy slovakofilské vydal v pěti svazcích krátce před jeho smrtí pražský nakladatel slovenských knih Leopold Mazáč.

Brožurka je psána tímže slohem, tímže vřelým citem a s těmiže obavami o budoucnost milovaného Slovenska, jako všechny jeho knihy a články předpřevratové. Je zahrocena silně proti autonomistickým snahám některých slovenských činitelů dneška, snáší důvody proti autonomii, vysvětluje tíhu nynějších dní a poválečných ssutin společnosti, ale na každé straně přímo hýří tou velikou slovenskou láskou ke Slovensku, kterou byla od jeho mládí vedena všechna jeho vzájemnostní práce. To, co vyslovil universitní profesor Zubatý, že důvodem samostatnosti národní je hlavně vůle národa, přenáší na literární samostatnost, na samostatnost slovenčiny: „*Vždy videl som pre samostatnosť slovenčiny len jeden dôvod: Slováci ju chcú.*“ Nikdy se nestavěl proti samostatné slovenské spisbě. Že pochybil také? Vždyť právě láska nejčastěji chybuje. A Kálal miloval, velmi miloval Slovensko a Slováky. I jeho pochybení třeba pochopiti, i pro ně třeba naléztí vysvětlení. Jeho pochybení není té váhy a nemá takových následků, jako na př. měly přesazené politické směry a proudy české na Slovensko po

převratě. Nejsem politikem, ale nemohu neviděti, že národní život na Slovensku, přepolitizovaný po převratě, když se tam vrhly všechny české strany politické, utrpěl mnoho. Buďtež Kálalovi pochybení odpuštěna pro onu velikou lásku!

Však ještě po jeho smrti přinesly procítěné, vřele psané nekrology jen listy stran vyhraněně pokrokových („Venkov“, „České slovo“, „Robotnické noviny“, „Lidové noviny“, „Národní listy“, „Slovenský deník“, „Slovenská politika“ a j.). Autonomistický tisk slovenský odbavil jej stručně a nevěcně. „Slovák“ na př. napsal, že Kálal „prispiel do mnohých pedagogických časopisov českých a časopisov slovenských v duchu známej československej jednoty, ktorou boli presýtené temer všetky jeho diela. Literárne bol neobyčajne činný, vydal veľa kníh, ktoré však nemajú valnej literárnej ceny, súc temer všetky až násilne pristrihnuté na uvedené už kopyto“... atd. Bylo přece možno s Kálalem nesouhlasiti, bylo možno potírati jeho názory, proti názorům jeho stavěti svoje, které mohly býti i lepší než jeho, a Kálal by byl lepší uznal. Ale nepochopit jeho veliké, sebeobětavé práce, jeho zápalu lásky, nepochopiti výsledků, kterých doznala jeho práce dávno před převratem, kdy Slovákům bylo ještě hůře než zle, kdy mladičcí redaktori ještě ani netlačiti školských lavic, odsouditi jeho láskou diktované literární dílo až nad jeho rakví, snad ani nečtené, ale jistě nepochopené, v tom není odměna za lásku, kterou přinášel nebožtík Slovákům v dobách, kdy peštské ministerské seznamy prononcovaných Slováků na celém slovenském území nenapočítaly ani 600... Martinské „Národné noviny“ přinesly suchý, stručný životopis a více ani slova. Stál Kálal po více než půl života ostře proti martinskému slovenskému vedení, ale přece aspoň po smrti nehodili po něm potomci bývalých martinských vůdců kamenem. Snad si uvědomili, že i nejeden veliký slovenský evangelík byl téhož mínění jako spoluzakladatel Československé národní jednoty. Je na př. všeobecně známo, že celým Slovenskem hluboce ctěný básník hymnické písně „Hej, Slované...“ ev. farář Samuel Tomášik byl přesvědčen, že českoslovanskému spisovateli možno psáti česky i slovensky: jeť syn téhož těla a téhož ducha, jichž nikdo nerozloučí... Tomášik horoval pro myšlenkovou jednotu Čechů a Slováků. A pro totéž byl zaujat i Kálal.

Ale Kálala nepochopil na př. ani jeho bývalý důvěrný přítel, ka-

tolický učitel v Pezinku Jan Zigmundík, o němž psal Kálal několikrát s láskou a pochopením. Neporozuměl jeho brožurce „Pohl'ad do slovenskej duše“, kterou si vykládal, jako by Kálal radil Slovákům, aby se dobrovolně poddali Čechům na milost a nemilost.
(Pokračování.)

Slovanská hlídka.

Referuje Fr. H. Žundálek.

Úmrtí dr. Milutina Cihlar-Nehajeva.

Dne 7. dubna 1931 vypustil svou duši v Záhřebu velký chorvatský spisovatel dr. Milutin Cihlar-Nehajev v době své zralosti, v době, kdy vydával své nejlepší literární práce. Narodil se 25. listopadu 1880 v Senji z otce Čecha a matky Přímořanky. Do obecné školy a do gymnasia až do VI. třídy chodil v Senji a dokončil gymnasijská studia v Záhřebu. Na universitě ve Vídni studoval chemii a r. 1903 byl povýšen na doktora filosofie. Roku 1904 redigoval deník „Obzor“, r. 1907 až 1909 v Terstu řídil „Balkan“. Od února 1909 byl asistentem na zemském zemědělském ústavu v Křiževcích, od roku 1911 pak působil v Záhřebu jako spisovatel a novinář. Propracoval se svým skromným nadáním k nejlepším spisovatelům chorvatské literatury, k obsáhlé vzdělanosti a všestranné umělecké a rozumové činnosti. Umělecká jeho činnost rostla i cenou. Nabýval od spisu ke spisu vždy svěráznějšího a dokonalejšího slohu. Náklonnost k intelektualismu u Nehajeva se pozoruje v jeho nejprvnějších pracích. Zprvu z nedostatku mohutnějšího vzdělání byl ráz jeho prací beletristicko-sentimentální silnější, úplně převládá ve slohu romantického realismu, ale později se projevuje u Nehajeva nápadný umělecko-intelektuální paralelismus (hlavně ve „Vlcích“). „Vlci“ (Vuci) jsou řídkou knihou velké důležitosti, která by snesla i sebe přísnější kritiku. Nehajev v ní dal Chorvatům první zrománovaný životopis evropského měřítka Krsty Frankopana, který byl svého času u Chorvatů ve velké vážnosti. Tento spis nezůstává ani za předními pracemi světové literatury tohoto směru.

Nehajev psal i dramata. Do nich vložil svého ducha, ale od prvního dramatu „Přelom“ až do „Lavice za měsíčního jasu“ nevypravovalo se v nich nic silnějšího, co by jej mohlo povznést nad prostřednost.

Teprve román „Útěk“ vzbudil všeobecnou pozornost pro mladého spisovatele, který v boji mezi mladými a starými se přiklonil k mladým, k Družstvu chorvatských spisovatelů.

Vynikl i jako novelist, třeba nebyl v té věci příliš plodný. V novelách pozoruje se propracovanost („Velkoměsto“), která je rázovitá pro celé literární jeho dílo. Čeho chorvatská novelistika pozbyla smrtí Nehajevovou, možno se dočísti v novele „Kostrenka“ v „Kolu“ Matice Hrvatské r. 1931. V ní jsou líčeny neodolatelnou plastikou postavy, provanuté hlubokou mravností, která je vlastní duši obyvatele chorvatského Přímoří, bez níž by tento pozbyl velebnosti, která Přímořce činí pravým Přímořcem. Nehajev zanechal několik klasických novel.

Jeho kritiky a rozpravy o všech časových otázkách budily velkou pozornost. Uveřejňoval je v „Savremeniku“, „Obzoru“, „Životu“, „Vijenci“ a v jiných časopisech.

Dr. Dragutin Prohaska ve svém spise „Pregled savremene hrvatsko-srpske književnosti“ (Přehled současné chorvatsko-srbské literatury, str. 221) upozorňuje na pozoruhodnou okolnost, že Nehajev není nikterak sociálním spisovatelem: Řeší-li spor mladého šlechtice s propadlým svým okolím (v „Přelomu“), není to následkem okolí šlechtického; předvádí-li rozpor mladého profesora Đura Andrijaševiče se šosáctvím malého městečka (v „Útěku“), není to následkem maloměstského světa; představuje-li nešťastníka (v novele „Velkoměsto“), který strádá následkem „velkého města“, není to utrpení od velkoměstského prostředí.

Ivo Lendič v „Hrvatské straži“ z 9. dubna 1931 zakončuje svoji pozoruhodnou stať těmito myšlenkami: „Zkrátka s dr. Milutinem Cihlar-Nehajevem padl do hrobu jeden z nejvzdělanějších Chorvatů, spisovatel řídých schopností a vzdělání lety těžko nabytého. Když nám tohoto vzdělání bylo nejvíce třeba, v době, kdy literární dobrodruzi a diletantismus bez počtu a bez konce se projevují v chorvatské knize, umírá nám silná osobnost. Buď mu věčný pokoj!“

Maksim Gorkij o sovětské literatuře.

V listu „Náš zisk“ Maksim Gorkij pojednává o sovětské literatuře a kritice. Jeho názory jsou nyní živě přetřásány v sovětském tisku a literárních kruzích. Gorkij uznává, že ruská mladá literatura nedala velkých mistrů a nedospěla ani k tomu, že je dá. Za velkou chybu mladých spisovatelů považuje jejich spěch: „Kdyby se tak hodně učili, jak rychle píší, rozvíly by se jejich schopnosti daleko rychleji a mohutněji.“ Velkou naději dává na Leonova: „Jest velmi nadaný, má nadání pro celý život a velká díla. Jeho „Zlosynové“ budou se časem vážně studovati. „Vynález“ je pozoruhodné dílo, napsané příjemným, jasným ruským jazykem. Slova Leonovova jsou blýskavá.“

Přecházejí ke kritice Gorkij upozorňuje na její nepozornost a neznalost. Kritika se obírá prázdňými spory, místo aby učila beletristy, aby psali prostě a jasně. O sporech mezi jednotlivými skupinami kritiků Gorkij tvrdí: „Veskrze je podivné a velmi žalostné viděti, kterak se spory mezi lidmi, kteří jsou celkem stejného základního smýšlení, vedou nepřátelským tónem, přesycenými nejhrubšími osobními útoky, a že v těchto sporech není ani stínu citu příbuznosti, ani uznání jednotného hlavního směru. Vzájemné výtky stranicnosti, snaha, aby protivník byl uražen, zřejmě vytýkání jeho nezpůsobilosti atd., to jsou zarážející příklady nepotřebného a odsouzení hodného boje.“ Článek je pak zakončen rozborem otázky „o učení“. Gorkij se postavil proti všeobecnému přesvědčení, které se rozšířilo v Sovětském Rusku, a trvá na tom, že spisovatel „od klasiků se může a musí učit“. Učit se může i od nepřítele, je-li rozumný. Avšak učení se nesmí zaměnit napodobením.

Ceny Matice Hrvatské na rok 1931.

„Matica Hrvatska“ vypsala do 15. srpna 1931 cenu 5000 dinarů na nejlepší původní, dosud netištěné dílo beletristické, 5000 dinarů za nejlepší vědecké dílo, obě o 10 až 12 tištěných arších rozměru knih Matice. Matica vydá odměněné dílo svým nákladem a mimo to vyplatí honorář 1000 dinarů za tištěný arch. Dále vypisuje Matica pět cen za nejlepší literární příspěvky v „Kole Matice Hrvatske“ na rok 1931, a to dvě po 500 dinarech za nejlepší dva beletristické příspěvky a dvě po 500 dinarech za dva nejlepší vědecké příspěvky a mimo to 1000 dinarů za nejlepší literární příspěvek všech pěti prací cenou poctěných. Všecky tyto články mohou vydati arch až dva archy tisku.

Latinka či cyrilice?

„Letopis Matice Srpske“ vyšel nedávno jako dvojčíslo. Nový redaktor T. Manojlovič hledí dáti časopisu více pestrosti a živosti. Letopis zavedl veřejné projevy o abecedě. Jako zvláštnost uvádíme návrh F. Maliny, který si přeje, aby v obyčejném životě byla všude zavedena latinka a aby cyrilice používala pravoslavná a katolická církev. Učitelka Poleksija Stošičová žádá naproti tomu, aby pro praktičnost byla zavedena všude cyrilice, a to z těchto důvodů: „Cyrilice byla ode dávna velice rozšířena v našem národu, mnohem více než latinka... Obecné národní zájmy žádají, aby se jednou přestalo s (tímto) dualismem, poněvadž působí mnoho obtíží, a to i samé jugoslovanské knize. Jugoslovanské knihy, které se tisknou cyrilicí, jdou jistě pouze do krajín předválečného Srbska a Černé Hory a knihy, které se tisknou latinkou následkem svého pravopisu jsou vůbec nepřístupny těmto dílům našeho národa... Cyrilici si třeba osvojit i z toho důvodu, že největší část našeho písemnictví, již od počátku do dneška, je psána cyrilicí, jakož i že hlavní díla naší literatury, naše národní písně, ve všech svých vydáních jsou tištěny cyrilicí. Latinka se může přednášet dětem ve škole, jako se i staroslovenština přednáší... Není třeba se nikterak ohlížeti na to, co tomu řeknou přívrženci latinky, když bude zrušena, poněvadž před obecnými zájmy národními ustupují všechny názory a zájmy jednotlivců.“ — Mita Djordjevič zastupuje třetí názor: I jedno i druhé písmo je stejně naše, proto nechť to zůstane, jak to jest.— V projevování názorů se bude pokračovati.

Drobné zprávy.

Msgre J. P. Hille sedmdesátníkem. Dne 4. dubna oslavil své sedmdesátiny jeden z našich nejstarších přátel a spolupracovníků, veledůst. pán J. P. Hille, bisk. vikář a děkan v Blatné. Rodák písecký, působí většinu svého života na Blatensku. Po vysvěcení v Čes. Budějovicích r. 1884 kaploval v Kadově, kde 1890 stal se farářem, r. 1911 v Kasejovicích, roku 1924 děkanem v Blatné. Na všech místech vyvíjel horlivou péči obětavého duchovního správce a všude také získal svojí skromností, laskavostí a obětavostí hojně vděčných srdcí. Jsa nadšen pro staré památky naší české historie, opravuje všude ve svých působitích kostely, pečuje o zachování památek historických, konservuje cenné a význačné obrazy, srovnává archivy, zakládá, doplňuje a odborně opravuje pamětní knihy svých far, ano i farností svého celého vikariátu. Vedle horlivosti v duchovní správě přispívá Msgre J. P. Hille do přechetných časopisů a revuí. Psal a píše do 47 časopisů a uveřejnil kolem 300 zpráv, článků a posudků, vedle menších noticek většinou obsahu nábožensko-historicko-kulturního. Několik prací vydal vlastním nákladem: Farní osada Novo-Rychnovská, Sv. bratři Jan a Pavel (jeho patroni), Památky osady Kadovské, Třebušín, Na Javorým, Kasejovice a okolí. V rukopise má: Podrobné dějiny Kasejovic, velkostatků Lnáře a Blatné, osady Kadovské, popisy jednotlivých far, vikariátů kraje píseckého, o mlýnech na Blatensku. Jako praktický národohospodář založil první raifeisenku na Blatensku v Kadově, kde jest čestným občanem. V Kasejovicích obnovil svérázné vyšívání a dal podnět k vyšívacím kursům, v Blatné jest spoluzakladatelem musea a jeho duší. Pan biskup dr. Podlaha nazývá Hilleho v „Bohovědném slovníku“ (IV, 920) „národním pracovníkem Podtřemšinska“ a † dějepisec dr. Aug. Sedláček počítá jej v kruh svých přátel, jmenuje ho „úctyhodným knězem“.

† **Msgre Alois Hlavínka**, zakládající člen Družstva Vlast od roku 1884, spolupracovník časopisu „Vlast“ v letech 1884—1908 a bývalý farář, zemřel.

dne 26. února t. r. v Kroměříži, kde od r. 1921 žil na odpočinku. K vlastnímu přání byl pochován na hřbitově u Sv. Hostýna. Byl star bezmála 79 let, narodil se dne 4. července r. 1852 ve Věrovanech na Tovačovsku na Moravě. Nejprve byl jednoročním dobrovolníkem a pak studoval ve Vídni na filosofické fakultě, načež po maturitě šel za výpomocného učitele na Hrubou Skálu u Turnova v Čechách, kde působil 1875—1877, načež odebral se do Olomouce jako gymnasiální suplent. Avšak nevytrval zde dlouho, vstoupil v Brně do kněžského semináře a r. 1885 byl vysvěcen na kněze. Jako kněz v duchovní správě působil v Kučerově jako kooperátor a jako farář od r. 1890 a v Litenčicích jako farář 1910—1921, načež odebral se do Kroměříže na odpočinek. Jako spisovatel psal mimo „Vlast“ do brněnského „Obzoru“, „Našeho domova“, „Časopisu katolického duchovenstva“, „Kazatele“, „Růže Sušilovy“ a vídeňské „Pravdy“. Samostatně vyšlo jeho velké třísvazkové dílo „Dějiny světa v obrazech“ a „Bludy a lži v dějinách“. Čest budiž jeho památce!

—tjk.

Enoch Arnold Bennet umřel. Dne 28. března 1931 zemřel v Londýně známý anglický spisovatel Enoch Arnold Bennet ve věku 63 let. Onemocněl tyfem. Po převodu cizí krve jeho stav se zhoršil a Bennet pak zemřel. Narodil se r. 1867 v North Staffonshire. Byl vychován v Newcastlu a dokončil právnická studia v Londýně. Byl v advokátní kanceláři, současně pak pracoval novinářsky a dostal cenu za svou povídku. Roku 1893 stal se spoluvydavatelem a později vydavatelem týdeníku „Woman“. Od roku 1900 se věnuje úplně spisovatelství a jako novinář tráví 8 let ve Francii, kde naň působil naturalistický vliv Zolův. Do této doby náleží jeho první, a to zdařilé romány: „Anna of the Five Towns“ (1902), „The Grim Smile of the Five Towns“ (1907), dále „The Old Wives Tale“ (1908), „Clayhanger“ (1910). K humoristickým a satyrickým dílům se druží: „The Grand Babylon Hotel“ (1902), „Sacred and Profane Love“ (1905), „The Card“ (1911), „The Regent“ (1913), „The Lions Share“ (1916). Povahu vyšší společnosti s jejími předsudky vylíčil v románu „Riceyman Steps“ (1923), po němž vyšla povídka „Lord Riango“ (1926), v níž představuje cizí osobnosti ze světové války. Bennet byl i plodným dramatickým spisovatelem a jeho díla jsou stále na repertoárech anglických divadel. Částečně zpracoval pro divadlo i své romány. Tak nastaly známé hry: „The Great Adventure“ (1913), „Sacred and Profane Love“ (1919), „Milestones“ (1912 s E. Knoblauchem), což jest jeho nejzdařilejším dramatem. Jeho satyra žurnalismu „What the Public wants“ (1909) jest opravdu jedinečná. Sem možno ještě zařadit „The Honey Moon“ (1911), „Judith“ (1919), „The Love Match“, „Body and Soul“ (1922). Bennet psal z hlubokého poznání opravdového života, bez fráse; jeho hrdinové jsou pravdivými zjevy denního života. Jeho prostředím je střední stav, ale i v líčení ostatních stavů prokázal vynikající schopnosti.

Spisovatelé ve službě bolševiků. Je těch spisovatelů hojně, poněvadž bolševici mají na celém světě dosti veřejných nebo tajných přívrženců. Mezi nejznamenitější spisovatele, kteří brání bolševiky, náleží Francouz Henri Barbusse a Američan Lewis Sinclair. O nich přinesl chorvatský katolický „Život“, vydávaný jesuity v Záhřebu, tuto zprávu: Barbusse roku 1927 dostal od bolševické vlády 20.000 dolarů za svoji bývalou a budoucí práci literární, Sinclair pak je ve stálém styku se sověty, od kterých dostal cenu za svou knihu, v níž vynášá do nebe bolševické Rusko. Ale r. 1928 vydal i jiný americký spisovatel, který sluje Dreiser, podobnou knihu. Když to Sinclair viděl, podal žalobu proti svému druhovi, obviniv jej z literární krádeže. Na soudu sešli se oba spisovatelé. A hle, jaký div! Ukázalo se, že Dreiser není literárním zlodějem, nýbrž učiněným beránkem, který umí také dobře ssát sovětskou — vlčici. Tytéž zprávy daly totiž sověty jednomu i druhému spisovateli a odtud nastala i podobnost je-

jich děl. Je srozumitelné, že bolševická násilná vláda se může udržeti tak dlouho v Rusku, když Evropa i Amerika má velký počet synů, kteří v bolševicích vidí své vzory, ochránce a odměnitele! *Fr. H. Žundálek.*

Echo z Afriky. Katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti, vydávaný Klaverskou Družinou. Požehnan papežem Lvem XIII., Piem X., Benediktem XV. a Piem XI. — Vychází v řeči české, slovinské, polské, chorvatské, německé, maďarské, vlášské, francouzské, španělské a anglické. Cena českého vydání ročně (i s poštovní zásilkou) 8 Kč a s přílohou „Klaverský kalendář“ Kč 13.—. Objednává se u Klaverské Družiny v Brně, Petrov čís. 7. Obsah čísla 3.: Pod Kříž. — Jak daleko jde naše láska. — Apoštolský život. — Omilostněné dítě. — Návštěvou u náčelníka. — Nejšťastnější člověk na světě. — Albert Odengo. — V údolí tisícera pahorků. — Uzdravení malomocní. — Mxakaza. — Děkuvzdání za vyslyšené prosby na přímlovu zakladatelky Marie Teresie Ledóchovské. — První zaopatřování v jedné kabylské vesnici.

Literatura.

Jan Fr. Hruška: Naši pod Čerchovem. Rada chodských povah a postav. IV. 1931. Tiskem a nákladem Československé akciové tiskárny v Praze. 177 stran.

Čtvrtou knihou „Nášich pod Čerchovem“ ukončena byla řada pohledů do chodských povah. Spisovateli běželo hned od prvních počátků tohoto díla o zobrazení skutečných povah, patrných v životě, ve skutcích i řečech, jichž byl všude svědkem, ne o povahy vybásněné. Spisovatel hleděl tedy v první řadě k národopisu, na druhém místě pak teprve k zábavě. K podání tomu volil slovesnou stránku spíše zábavnou. K tomu jej vedla podle vlastního doznání dlouholetá zkušenost, že národopis u nás, ač vyniká přebohatou látkou, má poskrovnu čtenářů. A přece je potřeba rozmnožovati jejich kruh.

Jeho první tištěná práce byla hotovým náběhem k takové charakteristice a dostalo se jí uznání samého Nerudy. I časopisy, jako „Zvon“, „Cesta“, „Zlatá Praha“ posoudily velmi příznivě tuto snahu našeho spisovatele.

Přítomná sbírka obsahuje zajímavé práce: Konopka, Děrek Kolářouc, Kačenka, Stryček z Prahy, Kryslice, Tři vdovy, Barta pjlaf, Andreska, Prokop. Nevíme, které z nich máme dáti přednost. Všecky jsou nám stejně milé a drahé.

Konopce říkali „železná žencká“, bylo jí všude plno, doma, „v senci“ i na dvoře, v poli i na louce. Měla muže opilce. Jednou převážel v takovém stavu přes potok seno, vůz se nepřevrátil, ale sedlák padl do vody. Selka musela býti všude napřed. Ani na výminku si neodpočinula. „Žkusila dost, nadělala se a natrpila za několik jinyjch. Ha mušela trpít do posledka. Pán Bůh jí vodlehčil.“

Spisovatel věnoval tuto sbírku svému příteli MUDru Josefu Svítiku-Kárníkovi, „básníku neohrožené víry a buditecké lásky k vlasti“.

Fr. M. Willam: Pán Bůh na návštěvě. II. vydání. Přeložily sestry Nep. Početí Panny Marie. 1931. Edice Smíru v Přerově, 72 stran. Cena 4.50 Kč.

Pilná Edice Smíru vydala již 24 knížek přílehlavého obsahu náboženského. Ze knihy ty jdou na odbyt, jest viděti, že bylo pořízeno již druhé vydání Willamovy knihy „Pán Bůh na návštěvě“. Je to kus dětské poesie, která se nám tu předvádí před oči. Kdo by se nezamyslí, když Jeník po

sv. přijímání spěchal domů. Na cestě zastavuje se u rybiček, doma u slepiček, ukazuje Ježíškovi kuchyni, v ní pak hlavně krásnou mису s nadpisem: „Ne samým chlebem živ je člověk.“ Vševedoucímu Ježíšku pak svěřuje všechny své žalosti a trápení a ve své dětské radosti rozsvěcuje hromničky, aby se jeho „hostu“ u nich líbilo. Vyprosil si pak skutečně od milého hosta svého, Ježíška, polepšení tatínka, kterého zlí lidé svedli na nepravou cestu.

Knížka je velmi vhodná pro děti každého věku. Až dospějí a budou klesati starostmi a utrpením, vzpomenou si na své první přijímání, na Pána Boha, který byl u nich návštěvou, a budou snášeti své křížky trpělivě s nadějí, že se s Bohem sejdou na věčnosti.

Sestry Nep. Početí P. Marie: Bílé květy. Povídky pro mládež. II. vydání. 1931. Edice Smíru v Přerově. 78 stran. S obrázkem sv. Terezie Ježíškovy. Cena 5.50 Kč.

„Slunečním paprskem“ v povídce v čele knížky nazývají vydavatelky milou Růženku, která starého, nevrlého škarohlída Váchu přivedla k poznání pravé cesty životní. I ostatní obrázky: „Pod ochranou Nejvyššího“, „Věčná lampa“, „V pouličním prachu“ a „Anežka“ jsou velmi poutavé a dojmavé pro čistou duši dětskou. V poslední povídce vypravuje se o Anežce, mučednici pro sv. čistotu. „Zdalo se, že má pohřeb dítě královské, a ne prostá venkovská dívka. Věru, byla a jest Anežka královnou, která teď ve věčném království zpívá píseň novou nejčistšímu královskému Synu, Beránku bez poskvrny.“

Fr. H. Zundálek.

Knihy redakci zaslané:

Jan Fr. Hruška: „Naši pod Čerchovem“. Nákl. Čsl. akc. tiskárny v Praze. Stran 178. Cena Kč 13.—.

Jón Svensson: „Na Skipalónu“. Rané četby čís. 6—7. Nákl. Čsl. akc. tiskárny v Praze. Cena seš. Kč 1.50.

William: Pán Bůh na návštěvě. II. vydání. Vydává Edice Smíru v Přerově. Cena Kč 4.50.

Povídky pro mládež. II. vydání. Vydává Edice Smíru v Přerově. Cena Kč 5.50.

Časopisy redakci zaslané:

Časopis katol. duchovenstva. Orgán české bohoslovecké fakulty pražské a akad. sv. Tomáše Aq. Vydává Dr. Ant. Podlaha. Čís. 3.

Naše doba. Revue pro vědu, umění a život sociální. Red. Dr. Jos. Macek. Vydává Jan Laichter, Praha. Sešit 6.

Věstník katol. duchovenstva. Vydává Jan Pauly, Smíchov. Čís. 7.

Hlídka. Vyd. Dr. P. Vychodil v Brně. Čís. 3.

Argus. Revue popul. vědeckých článků. Vyd. inž. V. Vondrák, Smíchov. Číslo 6.

Orelský věstník župy Pospíšilovy, Praha. Čís. 4.

Věstník jednot. duchov. brněnské a olomoucké, Přerov. Čís. 3.

Naše kniha. Liter. a bibliogr. věstník. Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Čís. 8—9.

Růže lurdská. Vyd. Bratří Kolískové, Brno. Čís. 3.

Růže dominikánská. Praha I.-234. Ročník XLIV., čís. 12.

Nový národ. Kult. nábož. 14deník v Přerově. Ročník IX., čís. 5—7.

Zasvěcení. Praha IV.-58. Ročník X., čís. 4.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice č. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knih-tiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze č. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

Sbírka časových kázání.

Družstvo Vlast začalo vydávat Sbírku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života.

Cena Kč 12.80.

Kristus Král.

Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království.

Cena Kč 12.80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám. Cena Kč 8.20.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II,

Žitná ul. č. 26.

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.

JABLONNÉ NAD ORLICÍ ČÍSLO 86

Knih tiskárna Družstva Vlast

provádí veškeré tiskové
práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních

Praha II, Žitná ul. č. 26

Volejte telef. číslo 23626

VEGETÁRSKÁ RESTAURACE PRAHA II, ŽITNÁ ULICE ČÍS.

JEVIŠTĚ

moderní a dokonalé
dodá Vám speciální závod

PEPA MÁCA

Rozpočty zdarma a nezávazně.
Osobní návštěva na požádání.

uměl. malíř
v Újezdě u Brna na Moravě.

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

5.

Ludvík Huspek: Film a katolicism.

Vladimír Hornov: Máj.

Antonín Šorm: Úcta sv. Jiří v Čechách.

A. S. Chudobka: V rozkvětu.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

Antonín Brousil a K. V. Fritsch: Prorok a jeho vrah.

Prof. Dr. Alois Musil: Z mých cest Pustou Arabií.

Dr. Jaroslav Štastný: Staré české knihy konventu Fratres Minores Franciscani u Panny Marie Sněžné v Praze.

Frant. Václav Peřínka: Morava a Slovensko.

Ant. Zelnitius: Z čeho můžeme souditi, že stojíme ve St. Městě na půdě Velehradu?

Fr. H. Žundálek: Slovanská hlídka.

Drobné zprávy. — Naše rovy. — Literatura.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádobky, paciříkály, svícny, lampy, kaditelnice, krópenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhováující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatém a stříbrném neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Veškeré oděvy

kleriky přesně podle předpisu pro různé hodnostáře za ceny nejlevnější dodá podle míry osvědčený katoický závod

Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, předložím bohatý vzorník látek.

LEVNĚ A HEZKY OŠATÍTE VAŠI RODINU,

objednáte-li 40 m bezchybných 2 až 10 m dlouhých zbytků za 205 Kč, na které zaplatíte dobírkou 105 Kč a zbytek ve 2 měs. splátkách. Obsah: batisty, prací hedvábí, bílé plátno, zefíry šatové i košilové, šatové tvídy, povlaky peřin a pod. Objednejte s důvěrou u fy

Žádné jiné výlohy!

JOSEF STOLÍN, NÁCHOD

VLAST

ROČNÍK XLVII · 1931 · ČÍSLO 5

Ludvík Huspek,
čsl. repres. „Filmového ústavu Svazu národů“:

Film a katolicism.

*Nejaktuálnější problém dneška. - Stanovisko J. E. ndp. arcibiskupa
dra F. Kordače.*

Pokud stává pravá apoštolská církev Kristova na světě, vždy znovu a znovu setkávala se s problémy, kterými se musila podrobněji zabývat, vůči nimž musila zaujmouti určité stanovisko. Již v dobách apoštolských musili naši první kněží, kteří ještě znali Pána, precisovati svůj poměr k obklopujícím je lidem, stavům, národům, jejich mravům, zvykům a kultuře.

Rekl-li božský Spasitel svým nástupcům — Jděte do celého světa a učte všechny národy — tu zavázal je i k studiu poměrů různých těch zemí a kultury všelikých národů. Církev poslušna nařízení svého vznešeného zakladatele po celá staletí studuje vždy nově a nově se vynořující problémy, zkoumá je na dobro i zlo z nich vyplývající, soudí, chválí, schvaluje, napravuje či zavrhuje. V prvních stoletích zabývala se více fantastickými názory na věci náboženské a na problém víry. Tu musila studovati haeresie, kacířství a po úmorných studiích a konferencích vypořádala se s bludaři tím, že přesněji a zřetelněji stanovila pozitivní základy svého učení a že vymýtila vše negativní, zkažené a jedovaté.

V stoletích následujících nebyla to již jen theologie, kterou musila církev střežiti, přibýly k ní filosofie, vědy přírodní, umění, lékařství a konečně i technika. Kněží a biskupové musili vedle teologie studovati i ostatní vědy; proto byl ke kněžskému povolání získáván lidský materiál nejen produchovnělý, nýbrž i jinak talentovaný. Z církve prostých nazaretských rybářů a dělníků stávala se během století církev řízená lidmi nadmíru vzdělanými a moudrými.

Tím ovšem nechci tvrditi, že nebyli apoštolové muži vzdělanými a moudrými. Snad si někdy Kristus Pán nad jejich prostotou přímo zoufal, pokud však byl Pán v jejich středu, byl jejich hlavou. A když je opustil, aby zasedl po pravici Otce, zůstal u nich v duchu a dal jim Ducha svatého. Byli tudíž i první sloupové církve lidmi, kteří by dovedli vůči pokroku ve vědě, v umění a v technice zaujmouti správné stanovisko.

Tu musím poukázati na slova, která k tomuto problému pronesl náš nejdůstojnější arcipastýř, J. E. dr. František Kordač, slova, která letěla celým světem, slova, která rozezvučela dráty telegrafů, telefonů a vlny éteru:

„Kdyby dnes žil svatý Pavel, neúnavný učitel národů, nerozpákoval by se nikterak a využil by všech prostředků nynější doby k hlásání evangelia. Své okružní listy tiskl by v novinách, mluvil by je do rozhlasu, používal by telefonu, telegrafu a radia, na svých misijních cestách používal by automobilů, železnic, parníků, létal by v aeroplánu, obletěl by svět v zepelinu, a kam by nemohl již sám, poslal by zvukový film!“

Ano, církve byla postavena před nový problém, před film! A jaké vůči němu zaujala stanovisko? Ndp. arcibiskup dr. Kordač praví o filmu:

„Film jest jedním z nejlepších propagačních prostředků náboženských ideí! Musí tudíž býti filmu využito, zvláště v nynější době kapitalismu a z něho povstalého pauperismu, pod nímž úpí nejen socialisté a marxisté, nýbrž i katolíci, i k podpoření aktuálních potřeb, k rozřešení tíživé sociální otázky!“

A dále praví:

„Právě nyní, kdy zvukový a barevný film byl zdokonalen a zaměstnává všechny smysly divákovy, naskýtá se nejlepší doba, kdy měl by býti vynález filmu postaven do služeb křesťanství a lid-skosti!“

Může již býti pozitivnějšího stanoviska k filmu nad stanovisko našeho moudrého velekněze? Odborný týdeník, orgán říšského svazu majitelů kinematografů „Filmový kurýr“, aklamuje nadšeně názory páně arcibiskupovy o filmu slovy:

„Názory msgra Kordače jsou pro dnešní dobu a zvláště pro český film aktuální. Co dosud nepochopily a nechtějí přijmouti kruhy vládní a zákonodárné, to již jest oceněno a zdomácnělo v katolické

*církvi, která tak často bývá považována za reakční živel. Oč je však se stanoviska etického a sociálního pokrokovější proti svět-
ským kompetentním kruhům, kterým jest film a kinematografie
podle litery zákona stále ještě atrakcí kočovných podniků, posta-
vených na roveň medvědářům a komediantům.“*

Berlínský filmový deník a úřední orgán říšského svazu kinemato-
grafů přinesl na úvodním místě pod palcovým titulkem překlad
mých rozhovorů s ndp. arcibiskupem o filmu. Uvážíme-li, že je Ně-
mecko státem převážně protestantským, pak tím více užaseme nad
faktem, jaký význam německé filmové svazy vývodům *katolického*
arcibiskupa při-kládají. Názory páně arcibiskupovy nalezly skvělého
přijetí v papežském úředním deníku „Osservatore Romano“, který
věnoval jim dvousloupcový referát! Tato okolnost svědčí o tom, jak
příznivě jsou snahy našeho arcipastýře sledovány u Vatikánu.

Nejdůstojnější arcipastýř svolává katolíky celého světa a zvláště
pak katolíky československé, aby věnovali svůj zájem filmu. Svo-
lává je na stráž, aby bděli nad filmem, nabádá je k pozitivní spolu-
práci s filmem.

Proto svoláváme v život katolickou filmovou organizaci, jejímž
předsedou a ideovým vůdcem bude náš zasloužilý velekněz, J. E.
ndp. dr. František Kordač.

Jaké jsou cíle této organizace?

Chceme bdíti nad filmem. Víme dobře, že jest film nástrojem
dobra i zla. Známe jeho světlé i stinné stránky. Víme, že tak mnozí
lidé dali do služeb výchovného filmu nejen svůj idealismus, ale i
své peníze. Víme o majitelích kin, kteří se vždy snažili, aby jejich
kina hrála filmy, které morálku a uměleckou cenu kinematografie
nesnižují. Jsme katolíky a nehledáme v lidech a ve světě zlo. Na-
ším ideálem jest nalézati v lidech a jejich dílech jen dobro, světlo a
dobrou vůli. Z tohoto našeho stanoviska vyplývá i naše snaha po-
moci všem těm, kteří postavili film do služeb mravnosti a lidskosti.
Jest naší snahou získati v těchto lidech dobré vůle spojence a spolu-
pracovníky. Podáváme jim ruku...

Víme dobře, že nelze diváky kina nutiti k návštěvě filmů s vyslo-
veně umravňující a výchovnou tendencí. Známe duši lidu a jest
nám jasno, že hledají davý lidu v kině především uvolnění, roz-
ptýlení a zábavu. Nežádáme proto na filmovém průmyslu, aby vy-
ráběl a na filmovém obchodu, aby uváděl jen filmy vysloveně vý-

chovné. Spokojíme se opravdu jen se sporými slavnostmi. Člověk není k tomu stvořen, aby stále chodil v slavnostním obleku, potřebuje také své pohodlí a své veselí. Proto nejsme nikterak proti filmům zábavným, ani proti komediím a veselohrám.

Žádáme však, aby tyto běžné filmy *při nejmenším neurážely náš křesťanský názor na život a svět*. Při tomto požadavku opíráme se o miliony katolíků žijících v tomto státě, *opíráme se o fakt, že tito katolíci jsou denními návštěvníky kina*.

Nejsme fanatiky, jsme lidmi rozumnými, kteří mají smysl pro humor a pro krásné věci života. Jsme však i katolíky a jako takové máme povinnost odmítnouti vše, co je *vysloveně špatné*, neb co pod rouškou umění, vědy a filosofie naočkovává lidu *zhoubné názory*. Nežádáme nic nemožného, nežádáme nic nerozumného. I nekatolické veřejné mínění brojí proti nemravnému tisku, proti frivolitě a lascivitě. Nechceme nic jiného, než zákaz takových filmů a když již zákazu nedosáhneme, chceme alespoň katolíky před podobným neřádem varovati.

Jsme si plně vědomi vlivu, jaký film vykonává nejen na mládež, nýbrž i na lidi dospělé, ba i zralé. Víme, jakým je film kouzelníkem, jak dovede svou obět ukolébati do polospánku vlastního svědomí, jak dovede ochromiti divákův criticism. Člověk, který jde do kina za tím účelem, aby film analysoval, aby film kriticky posoudil, sám má dost námahy, aby se ubránil hypnotisujícímu a sugestivnímu vlivu tohoto čaroděje. Leč nazírá na film jinak než divák, který přišel do kina pro zábavu, pro rozptýlení a proto, aby nemusil svůj mozek, své svědomí, svůj criticism namáhati. Jistý pražský majitel kina a významná osobnost ve filmovém světě mi prohlásil při předvádění King-Vidovova filmu „*Ecce homo!*“:

„Nemohl jsem se na ten film dívat! Víím, že je to klenot filmového umění, víím, že je to film líčící život tak, jakým ve skutečnosti je. Proto jsem ten film zařadil do programu svého kina. Nikoliv proto, aby mi plnil kapsy, ale proto, že to je film uznaný světovým tiskem za nejlepší. Dobře jsem věděl, že mi do kina nepřijde ani noha! Po Praze se ihned po premiéře rozkřiklo, že to je — strašlivý film! Proč? Inu proto, že tam nesvědomití lidé, lidé lehkomyšní a bláhoví, lidé, kteří v svých slabostech viděli veliké plus — viděli sebe pod nejostřejším osvětlením. Viděli ve filmu, jak jsou jejich slabosti ubohé a nicotné. Poznali bezcharakternost

své ješitnosti a laxnosti. Ten film mluvil jim do svědomí a ukazoval jim jejich nicotný život v pravém světle. Nutil je k přemýšlení a k vyvozování důsledků. Poznal jsem v tom filmu i sebe a proto jsem se na to nemohl dívat. Obecenstvo poznalo se ve filmu a udělalo se mu z té mizerie vlastního života nanic. Proto prohlásili „Ecce homo“ za strašlivý film, mluvili o něm jen šepem a raději se o něm vůbec nezmiňovali.“

Zde máme svědectví faktora jistě povolného. *Lid nechce v kině myslet.* Lid nechce být filmem donucován k závazkům. Proto chodí na filmy lehké, veselé, zábavné. Přejeme lidu tu zábavu, nedáme však nikdy souhlas k tomu, aby byl lidu lehkými filmy vštěpován bacil zkázy. Pod rouškou umění, vědy a filosofie propašuje se do filmu mnoho frivolity a lascivity. Pod rouškou morálky skrývá se ve filmu často naprostá nemorálnost. Divák, který v kině hledí na film a naslouchá filmu, nemůže si uvědomiti, jak strašlivý útok podniká plátno a reproduktor na jeho cit a svědomí. Zvláště americký film je strašlivým farizejem a pokrytcem. Divák přijímá však všechna ta pokrytecká naučení zároveň s obrovským balastem mravního bahna, které z filmu na deset honů čpí. V poslední době i německý film libuje si v nuditě, je advokátem pro volnou lásku, pro rozvody a pro uvolněné mravy. Vše to naočkovává divákovi pod etiketou moderního světového názoru a pod známkou „pokroku“.

Filmu je používáno i k zfalšování vědy a pod ochranou vědy jsou ve filmu napadány svědomí i víra divákova. Mnohé smělé vědecké teorie jsou v diametrálním rozporu s katolickou a křesťanskou věroukou, a zdá se, že film straní vědeckým teoriím na úkor vědy. Filmovým zpracováním vzbuzuje se v divákovi dojem, že jedná se o nezvratitelný fakt, o přesně dokázanou a světem přijatou vědeckou pravdu.

Jako doklad tohoto tvrzení uvádím článek otištěný 24. I. t. r. v „Osservatore Romano“ pod názvem „Výchovná anthropopitheka“. Autor článku polemizuje tu s filmem, který zobrazuje Haeckelovy názory o vývoji světa a lidstva. Autor ukazuje na veliké nebezpečí, jaké šíří tyto filmy mezi katolíky, vychovávající je v rozporu s katolickým světovým názorem. Největším nebezpečím jest tento film pro studující katolickou mládež, která jest jednak ovlivňována školou, jednak podobnými filmy.

Potřebujeme-li z důvodů nejprve uvedených v řadách svých spolupracovníků duchovenstvo, jest nám třeba i katolických vychovatelů, profesorů a učitelů proto, aby chránili mládež školou povinnou a studující před zhoubnými filmy.

Mohl bych uvést nekonečné statistiky odborníků, kteří studovali, jak působí film na mládež. Statistiky vydávané a otiskované „Mezinárodním ústavem pro výchovnou kinematografii při Svazu národů“ jsou přímo zdrcujícím dokladem tvrzení, že film mládež kazí. Tato otázka, která jest stále ventilována, jest i otázkou naší katolické filmové organizace. Naší snahou jest *nalézt cestu a prostředky, jak mládež chrániti před duševními a mravními škodami*, aniž by však byla mládež olupována o zábavu, která se jí stala dnes již nezbytnou.

Jsme si plně vědomi toho, že i mládež se chce rozptýlovat a bavit, a jsme daleci toho, abychom komandovali školními povinnostmi a různými pokrokovými učebními metodami přetíženou mládež do biografu, který by byl opět jen dalším prodloužením školní doby. Toho nechceme. Zadáme jen, aby byly filmy, které jsou školní mládeži předváděny za účelem vyučování, po stránce náboženské bezvadné a aby jimi nebyl činěn nátlak na náboženské přesvědčení žáků a studujících, jež bylo jim pracně a obětavě vštípeno katolickými katechety, vychovateli a rodiči. Nikdy nepřipustíme, aby ta nádherná stavba katolické věrouky, mravnosti a etiky, kterou budují v duši dítěte katoličtí vychovatelé, byla ohrožena tendenčními filmy!

Přejeme mládeži zábavu, přejeme jí i film. Chceme, aby se naše mládež v kinematografu *dobře* bavila, budeme však všemi prostředky bojovati proti tomu, aby se nám v biografu *kazila*!

Budeme podporovati všechny filmy, které shledáme bezvadnými a výchovnými, slibujeme filmovému průmyslu a obchodu, že budeme doporučovati i filmy, které nemají vysloveně výchovné tendence, které jsou však prosty všeho nebezpečí a slouží jen dobré zábavě a osvěžení ducha, utmáčeného denními povinnostmi.

Jsme daleci toho, abychom učinili z každého biografu modlitebnu, také nebudeme nikdy film očerňovati. Budeme hájiti jen svá práva, a to vahou milionů katolických návštěvníků kin. Přestřelky a morální úchytky budeme pranýřovati, budeme proti nim bojovati za své lidi, kteří vidí v katolické církvi svůj směr a svého

vůdce. Tento boj nesmí se ztrácet v planých řečích a v kritisování; v objektivním pojetí vážnosti tohoto problému bude oceňovati, doporučovati a využívatí všeho dobra, všech světél filmu. Všichni pracovníci na poli katolicity, všichni duchovní, vychovatelé, všichni katoličtí činitelé veřejného života, všechny katolické spolky, jednotlivci a celé korporace jsou povinni, aby nás v naší práci podpořili, aby spolupracovali na ideálu našeho nejdůstojnějšího arcipastýře, *aby film byl dán do služeb křesťanství a lidství!*

Přípravný výbor katolické filmové organizace zve všechny, jichž se to dotýká, všechny, kdož uznávají naše snahy, aby se přihlásili do nově utvořené organizace!

Podrobný program katolické filmové organizace bude otištěn v červnovém čísle „Vychovatele“, který jest oficiálním orgánem organizace, a stručný výňatek pak v příštím čísle „Vlasti“, která též bude pravidelně své čtenářstvo informovati o pracích katolické filmové organizace naší a katolických filmových organizacích cizozemských. Náš list bude též pravidelně přinášeti podrobné referáty o nových filmech, jež byly za uplynulý měsíc v Praze předvedeny.

Přihlášky řiďte na redakci těchto listů. Získávejte stoupence, rozšiřujte náš tisk a všade upozorněte na práci naší organizace, která v intencích svého předsedy *J. E. ndp. dra Františka Kordače* a v kooperaci se zahraničními katolickými filmovými svazy bude pracovati na tomto novém poli kulturní a náboženské propagandy.

Vladimír Hornov:

Máj.

Již břízky v strání svátečně se vystrojily,
šat bílý oblekly a fábor zelený,
v luh květů koberce se pestré rozvlnily,
zpěv ptačí zazvonil v kraj touhou zasněný.

Ó, jaká krása všude! — Slunce rozhořelé
sít paprsků svých jemných spřádá v stromů spleť,
jas stříbra, odlesk zlata v cesty lesní stele,
v běl květů sněžných mění divem každou sněť.

Zem hymnou slavnou plesá svému Stvořiteli,
květ každý chválí tebe, Koruno všech žen,
z níž květy naděje se jarem rozpučely
a Spásy zaslíbené vzešel blahý den.

Ó, vítej Královno! Kraj nebem prosluněný
v tvou cestu rozestírá nádhery své div,
však nejkrásnější kvítek, nad vše drahocenný,
ti roste z čistých srdcí požehnaných niv.

Jej přijmi, Královno, ať skví se v kráse snivé,
jak krůpějemi vláhy zarosený sad
a v jasném podnoží své lásky milostivé
jar věčných zázrakem dej jemu rozkvétat!

Antonín Šorm:

Úcta sv. Jiří v Čechách.

(Pokračování a dokončení.)

Jak český národ lnul v trudných dobách k tomuto svatojirskému památníku, tlumočí za světové války (1917) J. Š. Baarem psaná legenda:

„Strašlivý bazilišek českého národa, který se jmenuje Nesvor-nost, zardousil nám před mnoha věky na hradě Tetíně svatou kněž-nu Ludmilu. Když pochovali světici do tmavého hrobu kamenného a postavili nad ní bílou basiliku z opuky, tu i bazilišek vyšplhal se do tympanonu nad portál a bazilišcím okem stře hl hrob lidu milé pramatky křesťanských Přemyslovců, aby ani ona nemohla k lidu ani lid k ní.

Ale našel se slavný rytíř boží, svatý Jiří, který v oruží a na broní vyjel až na tympanon chrámový skolit baziliška a osvobodit kněžnu.

Po dlouhá staletí už trvá zápas. Půda královských Hradčan často už chvěla se pod kopyty oře, zpod jeho podkov sršely jiskry, ržání koně, skřek a sirný zápach pekelného zmetka, hluk a halas zápasu

staletí už šíří se českým vzduchem; svatý Jiří stále jen mří kópím na hlavu ohavného plaza a ne a ne se dostat k smrtonosné ráně.

Světový zápas zatím rozpoutal se mezi křesťanskými národy, v mužské krvi koupá se stará Evropa, aby omlazená vyšla z této krvavé lázně.

Cítíme, že chvíle rozhodná se blíží.

Světec staví se do třemenů, napřahuje ruku, vysoko pozvedá kópí, do srdce jeho stoupá mužná odvaha a do žil vrací se netušená síla.

S utajeným dechem hledíme na tuto rozhodnou chvíli zápasu, klečíme na kolenou a každou kapkou své české krve se modlíme: Rytíři boží, svatý Jiří, neváhej déle! Teď anebo nikdy! Udeř a zabij baziliška. Vysvoboď kněžnu. Ať rozletí se portál basiliky a mezi lid svůj ať smí vyjít Ludmila — svatá pramatka křesťanských Přemyslovců! — — —

Jiným význačným kostelem zasvěceným sv. Jiří jest kostelík na hoře Řípu, kamž stará pověst klade počátky dějin naší české vlasti vůbec, neboť tu stanul praotec Čech. Jako chrám sv. Jiří jest jedním z původních nejstarších kostelů křesťanských trojlodních, tak chrám na Řípu patří k nejstarším rotundám či kostelům okrouhlým, stavěným již v dobách cyrilometodějských; bývaly zpravidla stavěny na dvorcích knížecích a první pochází již ze století IX. Také prapůvodní kostel sv. Víta na hradě pražském, budovaný knížetem sv. Václavem, byl postaven jako rotunda a podobně zachovaly se ještě u sv. Kříže v Praze, na Vyšehradě, v Hradci Králové sv. Klimenta. Listinných zpráv o založení kostelíka na Řípu se nám nezachovalo.

P. V. Jirsík, potomní vlastenecký biskup českobudějovický, napsal celou knihu o kostele na Řípu. Zaznamenává tu lidovou tradici: „Když se psali tři šestky (r. 666), byl na Řípu chrám pohanský, když tři devítky (r. 999), byl tam křesťanský kostel. Cizí kronikář z doby Karla IV. vypravuje, že byl založen za Boleslava II. Jisto jest, že kraji roudnickému dostalo se záhy pokřesťení a svatý bojovník z Kapadocie, jemuž kostelík byl zasvěcen, v nejstarší době křesťanské již požíval zvláštní obliby.

Jeho zápas s hydrou byl stavěn jako symbol boje křesťanství s pohanstvím. Kostelík snad původně byl zasvěcen sv. Vojtěchu,

nebo sv. Vojtěch byl spolupatronem kostela. Zaručenou historickou zprávu máme o posvěcení obnoveného řípského kostela r. 1126 olomouckým biskupem Zdíkem (synem nejstaršího kronikáře našeho Kosmy). Vysvěcení kostela na Řípu bylo prvním činem jeho biskupské činnosti. Řipský kostelíček byl zvláště vyhledávaným cílem všech vlastenců a zvolen i za shromaždiště památným tábořům v době útočnosti německé na česká práva. (Tábor 10. května 1868 a 19. června 1887.) Ohlas citů tehdy projevovaných tlumočí nám verše Svatopluka Čecha:

... Stůj, Řipe, statně — a ty, svatý Jiří,
tam třímej pevně jasné kopí své,
ať blízká saň, jež tlamu lačně šíří,
již ani píď naší vlasti neurve...

V roce 1924 byl kostelík na Řípu opraven nákladem proboštského kostela a Zd. F. Lobkovice a bývá v neděli po svátku sv. Jiří dostaveníčkem lidu z celých středních Čech.

Rovněž ostatní kostely sv. Jiří jsou starobylého založení a mnohé památné svou románskou nebo raně gotickou stavbou.

Také první naše kovová sochařská výzdoba spjata jest s kultem svatojirským. Na třetím nádvoří hradním při východní straně velechrámu sv. Víta na Hradčanech nad novověkou kašnou stojí proslulá bronzová jezdecká socha sv. Jiří, potírajícího hada, jediná to snad památka středověkého umění lijeckého. Socha tato byla ulita v Kološi Martinem a Jiřím z Kološe roku 1373 pro Karla IV., jak na štítku dříve tam visícím bylo latinsky vyryto. Nejdolejší část představuje bažiny pokryté rostlinami, mezi nimiž se plazí hadi a ještěrky a na koni vzpínajícím se obrací se obrněný bohatýr, probodávající dlouhým kopím lítou saň. Miniatura této sošky stala se oblíbeným dárkem, kterým obdařil prezident republiky některé význačné hosty republiky.

Velmi vděčný i rozměrný námět rovněž zajímavý byl by „Svatý Jiří v českém básnictví“.

Svátek sv. Jiří — rytíře jara — byl též v celé střední Evropě symbolem probouzející se přírody a uctíván zvláště zemědělci; v pranostikách i pověrách dodnes jsou patrný svazky sv. Jiří s jarem.

Na sv. Jiří se země otvírá..., svatý Jiří zemi zšíří..., sv. Jiří

vstává, zemi odmykává, aby rostla tráva. Jindy si popěvuje:

„Svatý Jiří jede k nám,
po věnečku veze nám...“

Málokomu asi bude u nás známo, že tento udatný bohatýr a drakobijce, ježž váleční králové ve středověku brali za svého patrona, znamená chymologicky — rolník. Jak lnul ke stavu rolnického, patrně ze životopisů světcových, jež souvisí s jeho přeukrutně bolestnou mučednickou smrtí; vytrpěl deset tisíc smrtí jednu po druhé, čině při tom zázraky a vykonal i toto milosrdenství na zvířeti. Pohanský rolník jménem Glycerius viděl, že mu pochází vůl. Rolník prosil mučedníka o zachování svého zvířete. Jiří se ho otázal, chce-li věřit v Ježíše Krista a na jeho kladnou odpověď řekl mu: „Jdi, vrať se k svému pluhu a nalezněš vola zdravého.“

Jaké oblibě ve stavu rolnickém u nás se svatý Jiří těšil, patrně z velikého množství pranostik a průpovědí, vztahujících se k jeho svátku. Zde doplňuji skromnou svou studii také touto sbírkou:

Svatý Jiří vstává, zemi odmykává, aby rostla tráva.

Na sv. Jiří země se otvírá.

Svatý Juří zem rozbuří.

Na sv. Jiří vlaštovičky již víří, luka jdou do sena.

Jiříček — dá trávy košíček.

Svatý Jiří kravám pici dává, sv. Nikola koním.

Svatý Juří zemum buří, aby rostly kvítky. pro ty drobné
dítky.

Svatý Jiří smržom vrce díry, sv. Matouš káže, který smrž
vyroste, že mu hlavu sráže.

Svatý Jiří nese svačinu na talíři. (Od tohoto svátku třeba dá-
vat svačinu.)

Svatý Juří homolkami buří.

Před svatým Jiřím není léta ani tepla.

Kdyby do sv. Jiří trávu kleštěmi vytahoval, nevytáhne ji, a
po svatém Jiří kdyby ji kladivem zatloukal, nezatlouče ji.

Na sv. Jiří nezatlapou (nezatlukou) trávu ani čtyři.

Na sv. Jiří nevidět vrány ve rži.

Schová-li se na sv. Jiří vrána do žita, požehnané léto pak
k nám zavítá.

Svatý Jiří do štandlíka míří. (Hospodyně má začít skládat
máslo na zimu.)

Sv. Jura vyhání ven sčura (t. j. štíra). (Morava.)

O sv. Jiří vylézají z díry hadi.

Do sv. Jiří není žůžel jedovatá.

Dokud není Jiří svatého, neboj se ty hada žádného.

Do sv. Jiří hadí jed neškodí; po sv. Jiří lezou žáby a hadi
ze země a mají své právo.

Co do Juří vrčí, to po Juří mlčí.

Jak dlouho žába do sv. Jiří škrčí, tak dlouho po něm mlčí.

Kela týdni žáby před Juřím začnu rechotať, tela týdni po Ju-
řím spiju.

Po sv. Jiří přestanou fialky vonět a žáby prašivěji.

Podobně snoubí náš lid pranostiky svatojirské se svátkem svatého
Marka:

Svatý Jiří smržům vrtá díry, svatý Marek jim stíná hlavy.

Svatý Jiří a Marek mrazem nás zalek.

Na sv. Marka schová se už v žitě vranka.

Na sv. Jiří trává ze země běží, na sv. Marka již je hodně
veliká.

Svatý Marek — sad' oharek (okurku).

Na sv. Marka napijem se z jarka (ze žlábků).

Jak dlouho před sv. Markem teplo, tak dlouho po něm
zima.

Kolik tepla před sv. Markem, tolik zimy po něm.

Na sv. Marka rosa, podaří se prosa.

Když je na sv. Jiří mráz, bude i pod křovím oves.

Prší-li na sv. Jiří, bude oves, kdyby ho na skálu nasel.

Kolik dní před sv. Jiřím vrba se rozzelená, tolik dní před
sv. Annou se žne.

Co do sv. Jiří vyrostě, to po něm pomrzne.

Co do sv. Juří vypučí, to po Juří vysuší.

O sv. Jiří krásně-li a teplo, následuje nepříjemná a mokrá
povětrnost.

Je-li na sv. Jiří krásně, bude po něm jistě ošklivo.

Co do sv. Jiří vyrostě, má se palicí zatlouci.

Co do sv. Jiří vína vídáme, to o sv. Havle neobíráme.

Je-li sucho před sv. Jiřím, bude po něm tím více.
Jsou-li do sv. Jiří bouřky, bude po něm veliká zima.
Kolik mrazů po sv. Jiří, tolik do sv. Václava.
Jak přijde sv. Jura, popněčá každá dřva, choť by byla z ka-
meňa. (Nemrzne.)
Jak hluboko před sv. Jiřím zem vyschne, tak hluboko po
sv. Jiří namokne.
Do sv. Jiří každou kapku vody vyříznout.
Svatý Jiří deň rozšíří.
Také „jetelina“ před sv. Jiřím je významnou, lid totiž o ní
bájí:

Jetelinka před sv. Jiřím
o čtyřech káže na milost,
o pěti na děti,
o šesti na štěstí,
o sedmi na smrt.

(Z cyklu článků Nejuctívanější světci a světice našich předků.)

A. S. Chudobka:

V rozkvětu.

Nad polem skřivan zpívá utěšlivě
a mladé lístky chví se na stromech —
konejšíc duše — jak by spělo mdlivě
vesmírem tělo přes obrysy střech.

Přes zahrady, jež hrdé jsou tu v třpytu
v závoji bílém v sladkém záchvěvu —
v alejích tichých jako po ambitu
toulá se láska v milém úsměvu.

Velebný klid — všednosti očištění
vrhá se duše do zátopy denní
k prvnímu poupěti.

Radostná předzvěst napřahuje ruku,
nepoznáš úzkost, vášeň, polozvuku
i hřích se vyhne ti.

Alois Dostál:

Jan Rozumec.

(Pokračování.)

V.

Mnozí v Domavicích přihlíželi, jakou společnost si pan rada Rozumec zvolí na denních procházkách. Domácí kněží byli zaměstnáni, děkan v kanceláři, kvardián v zahradě, katechetové ve školách, ti neměli času volného; trojice živnostníků sešla se pouze na podloubí a nečekala ani, že by pan vikář k nim na besedu chodil. Ale byli tu jiní, kteří užívali pense a výminku a denně se procházeli na čerstvém vzduchu, vedouce rozhovory a bavíce se vespolek.

V Domavicích usadilo se na pensi několik řídících učitelů z okolí, zde zůstali pensionovaní úředníci a jiní se k nim přidali.

Mohl si tedy Rozumec vybrati, ale dlouho nevybíral. Upravoval si nový domov, rovnal knihovnu, do pořádku dával zahradu, konal návštěvy. Pozoroval oknem menší skupiny pánů, kteří vycházeli s holemi nebo s deštníky v rukou, za chladnějšího počasí se svrchníky nebo s haveloky. Na určitém místě se scházeli, před polednem se vraceli a po svačině šli znovu, aby se vrátili před večerem.

Rozumec už se na pensisty zeptal, některé znal z minulosti, s jinými sešel se v hostinci. Pozdravovali se, ale nikdo ho nevyzval, aby se připojil. Ať si vyvolí společnost dle chuti, nezůstane-li osamocen, jako redaktor místního listu „Stráže od Domavic“, který chodil sám s notesem a tužkou v ruce, robě lokálky i články úvodní.

Také Rozumec kdysi odpoledne vyšel sám za bránu. Před ním kráčeli dva páni, jeden vyšší a druhý nižší postavy, oba už dobří šedesátníci a podle všeho pensisté. Podpírali se o hole, zastavovali se a druh druhu upozorňoval na některé zjevy v přírodě.

Rozumec už byl za nimi, když se ohlédl, zase stojíce u příkopu. Nějaká bylina je zajímala, rozumovali o ní. Ten nižší oklepával ji lesklou holí. Podle všeho nemohli se shodnouti a ohlíželi se na vikáře, aby byl rozsudcem. Rozumec dobře znal přírodopis a hned bylinu poznal.

„Třezalka obecná — *Hypericum perforatum*,“ oznamoval bez vybídky. „Lékařská bylina, její odvar jest dobrý na bolavé oči.“

„Děkujeme,“ řekl menší pán. „Rovněž tak jsem bylinu pojmenoval, ale účinku jsem neznal. Učitel Hořatka,“ představil se.

„Notář Mareš,“ uklonil se vyšší a cvikr k čelu si přitlačil.

„Pensista Rozumec,“ řekl vikář podáváje pánům ruku. „Jistě že máme týž cíl — projíti se po ranním deštíku v osvěžené přírodě.“

„Pravda, vycházíme s panem notářem denně. Náš úkol ve světě dokonán, byli jsme odstaveni a hledíme si pohovět.“

„Už to nějak k smrti proklepeme,“ připojoval se notář. „Zapomenutí, odstrčení pensisté! Musíme k sobě lnouti a bavit se přírodou.“

„Podobně i se mnou. Mladší nás zastanou,“ usuzoval Rozumec. „Jenom že já šel do pense dobrovolně. Nikdo mně nenutil, naopak zdržovali mne.“

„U vás těžká náhrada, duchovenstva nedostatek. To nejlépe viděti na zdejším klášteře, v němž jest pouze jeden kněz,“ mínil Hořatka.

Rozumec bez vybízení připojil se k pánům, kteří ho vzali mezi sebe. Brzo uhnuli z uprášené silnice na polní cestu, málo pohodlnou, ale přece lepší, travou porostlou.

„My chodíme každý den v jinou stranu,“ vysvětloval notář Mareš, „aby se nám procházky stále líbily. Dopoledne nejsme pravidelní, máme zahrádky, ty nutno zalévati, pan učitel má hodiny na piano, já ještě pomáhám synovi v kanceláři. Ale odpoledne máme pro sebe. Po obědě si zdřímneme a pak vyjdeme. Bude nás těšiti, když se k nám připojíte. Za městem u kříže jest schůzka.“

„Jiní jdou i dopoledne na stráň, ke hřbitovu a vrací se k obědu —“

„Nebo zasednou ve vinárně na sklenici vína a přečtou si noviny.“

„Každý podle své chuti, podle svého nadání.“

Páni kráčeli vedle luk, z nichž už i otava byla sklizena. Děti tu pásly dobytek a snášely na oheň drvíčka, vyškubané strniště a co se dalo sehnati.

Cestou sdělovali si své životní osudy. Hořatka se propracoval vlastním přičiněním a zvláště vědomostmi v přírodopisu a přírodopytu až do venkovského učitelského ústavu, pro který byl jme-

nován též profesorem, ale titulu toho nedbal. Byl rodákem z Domavic, proto se na pensi do města odstěhoval do domku, který zdědil po rodičích na předměstí. Pensi měl slušnou, posud dvě dcery svobodné, syna učitelem na venkově. Dával hodiny na pianě, aby měl ještě nyní zaměstnání. Z dcer jedna byla učitelkou na hospodyňské škole, druhá vedla domácnost.

Notář Mareš místním rodákem nebyl, ale v Domavicích mnoho roků působil a ze své praxe znal důkladně místní i z okolí lidí. Jsa šetrný uschránil si pěkný majetek, měl dva domy a polnosti. Přičinil se, aby po něm převzal kancelář jeho syn, u něhož žil a kterému radou i jinak pomáhal. Zajistil si bezstarostné stáří, děti měl zaopatřené, v Domavicích požíval vážnosti, býval lidem nápomocen a jeho taxi nebyly vysoké. Spokojenost bylo viděti v jeho plné tváři. Že nikdy vousů nenosil, byl považován od cizích za kněze, upjal-li si vysoko kabát, což mu působilo radost. Nebránil se, když ho některá stařenka oslovila velebným pánem a hnala se mu po ruce. Měl o čem U červeného koně povídati. Byl veselé povahy, rád se hlučně smál, znal mnoho anekdot a rozličných příhod z notářské praxe.

Také vikář Rozumec pověděl krátce životopis při veřejné činnosti, kde kaplanoval, jak postupoval na patronátě po farách, až uvízl v Habrových Lhotkách, kde také byl jmenován vikářem. Ale dále to nešlo, neboť si rozlil ocet u patrona, když se dal s velkostatkem v boj, chtěje vrátiti chudé faře pozemky kdysi zabrané.

„Však vám o tom někdy povím, ta historie stačí na den vypravování, ale nejraději bych o tom pomlčel,“ doložil smutně. „Nechtěl jsem býti vikářem pouze pro instalace a visitace, pro slavnostní vítání a zvonění.“

„Ale buďte rád, že jste vypřáhl a užijete odpočinku,“ mínil profesor.

Rozumec pokrčil ramenem. Chtěl býti činným v duchovní správě do smrti, věda o smutném údělu pensisty, jenž jest vlastně „živou mrtvolou“.

Všichni tři cítili, že mají mnoho látky ke sdílení a zábavě, zůstali-li při sobě: jeden z učitelského života, druhý z notářské praxe a třetí z duchovní správy. Všichni zastávali význačná místa a měli co dělati s mnohými lidmi, jejich paměť byla dobrá a obzor do života široký. Jenom aby se netrhli, aby zůstali při sobě. Jinde

spolu chodili úředníci, učitelé, živnostníci, jejich myšlenky i zkušenosti byly stejné a vědomosti brzo se vyčerpaly. V této trojici pá-nů brzo se tak nestane.

Ustanovili si, že nebudou procházky přepínati, že za špatného počasí doma zůstanou nebo jenom budou choditi na podloubí, že se nerozhněvají, bude-li jeden scházeti. Vůbec urokovali si zcela volné sdružení. Každého dne půjdou v jinou stranu, kde nejméně lidí chodí. Neděle byla vůbec vyňata, tu ať si jde každý podle libosti, k notáři a profesorovi se jednou za týden přidružily paničky.

Ostatní společnosti pensistů se až mrzely, že neulovily Rozumce aspoň na čas, který mohl přinést nové názory a zprávy z venkova, kde působil. Teď byl ztracen, přidrží se svých lidí.

Hořatka znal velmi dobře okolí města, určoval tedy cíl procházky podle počasí, za sucha po lukách, jindy po silnici, polem nebo lesem. Také označoval místa k odpočinku, věděl, kde se dá co koupiti ke svačině nebo pro domácnost. Notář si hleděl kanceláře, proto neznal dědin a cest, Rozumec, ač rodák, také o mnohém nevěděl, neboť za jeho pobytu na venkově se mnoho změnilo. Byl tedy uznán vůdcem malé výpravy, ostatní se mu podrobovali, když oznamoval, že nutno na příští den vzíti silnější boty, jindy haveloky, deštníky, nebo sáčky na maliny, na houby, které se budou hledati, na máslo v pátek, kdy se vrtělo a bylo ke koupí.

„Tak jak zítra?“ tázal se notář.

Hořatka po malém přemýšlení určoval, oznamoval a přímo velel. Ovšem bylo nutno poukázati, jaké se osvědčí počasí, jaká bude pohoda. Léto se hodně nakloňovalo, po strništích vál chladný vítr, kouř z ohňů pasáckých se plazil po zemi. Ale celkem bylo ještě pěkně a babí léto se vyznamenávalo. Na alejích modraly se švestky, v zahradách ležela na kupách jablka, aby se vyrosila.

Pensisté zásobovali se ovocem na zimu. Dávno znali se se sadaři, denně chodíce kolem jejich bud a prohlízejíce ovoce na větvích. Ani pes na staré známé nezaštěkal. Musili vyslechnouti, že škůdcové noční dobou činí útoky na aleje, že nevázací srážejí kamením ovoce i s větvíčkami.

„Bude-li nevlídno, projdeme se aspoň po stráni,“ určoval profesor.

„Po Čechových sadech,“ hned opravoval notář.

V městě byly na jaře změněny názvy ulic, stezek, náměstí, ale nová pojmenování červenala se na nárožích jenom a lid užíval posud starých. Tak bylo i se strání, která se táhla od města ke hřbitovu, byla posázena stromy i křovinami, poskytujíc městu s jedné třetiny pěkný rám. Několik cest vedlo tu, hojně laviček zvalo k posezení.

Strán, nyní Čechovy sady, poskytovala milou procházku v nejbližším okolí města. Zvláště v neděli tu bylo hlučno. Jindy pouze pensisté zde prošli, posadili se a vedli vážné rozhovory. Vysoké akáty a štíhlé břízy přikyvovaly, buky a duby šuměly listím.

VI.

Rozumec stýkal se často s příbuznými, nikomu se nevyhýbaje, ať byl v jakémkoliv postavení a zaměstnání. Hlásili se k němu, pozdravovali ho, zastavovali se s ním. V neděli chodili do kláštera na raní mši svatou, kterou sloužil u pobočního oltáře.

Nejčastěji ovšem mluvil se Švárovými, u nichž bydlil v prvním poschodí nad podloubím. Setkávali se na schodech, na dvorku i v zahradě, kterou si vzal v opatrování. Sem doprovázel ho synovec Viktor, hoch čtrnáctiletý, který se u otce učil voskárství. Dva roky studoval, ale potom zůstal doma. Profesoři tak otcí radili. Byl jedináčkem, jednou po rodičích dostane dům i dobře zařízený závod. Rád se přidržoval strýce, s ním usazoval včelstva, rozměřoval zahradu, která potřebovala oprav. Bylo nutno staré, proschlé kmeny vykáceti, novými sazenicemi nahraditi, oddíl pro zeleninu a květiny jinde vymeziti, kde nebylo tolik stínu.

Rozumec si vzal od švagra dovolení k těmto opravám a hned se k němu přidružil Viktor, když ho nebylo třeba v dílně nebo v krámmě. Však se ho strýc tázal, má-li volno a nepotřebuje-li ho otec k ruce. Také v krámmě se ukázal, na poradu byl volán, když posel z některého farního úřadu zapomněl a nevěděl, jaké má svíčky koupiti. Rozumec dělal prostředníka a rádce, pozdravoval faráře, poptal se na jeho zdraví. Vůbec za čas pomohl obchodu svého švagra, neboť duchovní zde pořizovali nákupy pro kostely. Švára zpravidla sám vyráběl svíčky, na které kupoval včelí vosk, jehož zásobu měl stále ve výkladě, což dobře působilo.

Méně spokojen byl s radou restauratér Nadějka, jenž se domníval, že v něm bude míti denního hosta. Neběželo mu tak o zisk,

z několika sklenic piva, jako o reklamu. Domníval se, že Rozumec bude dobře společnost bavit, že si zahraje a bude jako volavkou. Ale rada přicházela jednou nebo dvakrát týdně, poseděl do devíti hodin a už zíval, naznačuje, že nadešla doba spánku.

Také nevypravoval stále nové anekdoty, jímž by se celá hospoda smála, které by kolovaly městem, více pozoroval, noviny četl, tluměně s tím neb oním mluvil a do popředí se netlačil.

Přicházeli sem za ním místní kaplan a katecheta, také jenom ve čtvrtek. Děkan se nedostavil a františkáni vůbec do hostince nechodili.

To bylo pro Nadějku málo, mrzel se, když poslal pro pana radu a tento vzkázal, že se už odstrojil a zul, že má od večere špatný základ na pivo nebo že se musí modlití brevíř.

„Proč se ho nepomodlí ve dne?“ bručel restauratér pro sebe. „To jistě ho zase tahali ti běhouni.“

Tak nazýval Hořatku a Měse, kteří také málo hostinec navštěvovali. Jeden pil rád vodu a druhý hasil žízeň nakyslým mlékem. Nadějka nevážil si toho, kdo nepil pivo, více ctil ty, kteří pili raději pilsenské než obyčejné.

Jan Rozumec mnohdy zastavil se u bratra Maxe, kdykoliv šel kolem náhonu pohodlným stezníkem hodně zastíněným. Tu dospěl koželuhovny, kterou bylo daleko cítiti, a zastal bratra v pilné práci.

„Kam sem jdeš, že se ti chce do našeho zápachu?“ volal statný muž s vyhrnutými rukávy, s velikou hlavou pokrytou hustým, černým vlasem. Podobný měl i vous, proto ostatní děti říkaly, že ani nepatří do Rozumcova rodu.

„Myslíš, že má všechno ve světě lidem voněti?“ odpovídal vikář. „Jdu se na tebe podívat.“

„To jest hezké, že na mne nezapomínáš. Však si tě beztoho Nadějka a Švára osvojují, jakobys byl jenom jejich. Ale vidíš, že tě vítáme pouze povšednu.“

Max ukázal na dva syny, kteří s otcem pracovali, jeden slul po otci, druhý po vikáři-strýcovi. Vikář právě při jeho narození v Domavicích prodléval a také synovce pokřtil. Zdraví, silní junáci máchali se ve studené vodě a jenom se usmívali. Max byl brunet po otci, Jan blondýn.

„Při práci to jinak nejde. Jenom když máte hodně díla a výdělku. Potom když jste zdraví. Nezapomeňte na mne a podívejte

se někdy do mého bytu. Pro synovce bude tam nějaká kniha pro zábavu a vzdělání.“

„Rádi přijdeme, pane strýčku,“ za sebe a bratra řekl Jan.

„Já myslil, že máš nyní jiné společníky než koželuha,“ narážel Max. „Já se k pánům nehodím.“

„Jako každý jiný. Živnostník, který se poctivě živí, může se vedle každého postavit. Mne přece znáš, že rozdílu v postavení nečiním.“

„Pravda, pravda. Dále nepůjdeš? Žena by ti nějakou přesnídávku připravila.“

„Děkuji, až jindy. Jsem, jak se říká, od jídla do jídla. Vráťím se do města, abych byl do poledne doma. Mám dnes švestkové knedlíky.“

„Jest jejich sezona. Snad je také dostaneme k obědu. Příště přijď na delší dobu,“ zval Max, když bratr odcházel a ptal se synovců, kdy se budou ženiti.

Junáci se jenom usmáli.

„Ti mají ještě mnoho času,“ za ně odpovídal otec. „Jan ještě musí jíti k odvodu.“

Na zpáteční cestě Rozumec uvažoval o tomto bratrovi, příčinlivém muži, který značným nákladem koželuhovnu přestavěl, k ní zahradu prikoupil a jistě má už peníze na hotovosti. Už i v radě zasedá a živnostenského spolku jest předsedou. V čas vyučování pokračovací školu visituje a všudy význačné místo zaujímá.

Rodinu Čenkovu Rozumec navštívil třeba na poli. Čeněk měl rodnou usedlost, na níž jakž takž hospodařil. Hlavně zahrady si hleděl, dojnice pěstoval a mléko prodával. Také hospodyně Janova nebo jiný od Švárů sem pro ně docházel za bránu. Čeněk dal dva syny studovati, nejstarší Karel už byl samostatným lékařem v okresním městě a měl dosti obsáhlou praksi. Mladší Jindřich vystudoval vyšší hospodářskou školu a byl ve službách zámožného velkostatkáře. Zvláště na tomto otec mnoho si zakládal. Dcera Vojtěška čekala na snoubence, až se stane majitelem usedlosti po rodičích. Nepospíchala, jsouc teprve dvacetiletá. Ani její nápadník neměl posud zmeškáno.

Nejmladšího Ladislava otec určil na svého nástupce. Byl šestnáctiletý a zaučoval se.

Rozumcovi mnoho si nejednali, snažíce se všechno sami udělati na menší živnosti. Stačili, třeba se někdy opozdili. Právě vybírali

brambory, když kolem šel vikář se svými druhy. Hned je opustil a přes zoranici se pustil k bratrovi.

„Pomoz Bůh!“ volal zdaleka.

„Teď nám to půjde, když dostaneme takového pomocníka,“ smála se švagrová, nejdříve vikáře shlédnuvši.

Všichni se napřímili, Vojtěška spouštěla zahrnutou sukni. Čeněk ukazoval, že by rád bratrovi podal ruku, ale měl ji od hlíny zamazanou. *(Pokračování.)*

Ant. Brousil a K. V. Fritsch:

Prorok a jeho vrah.

Drama v pěti jednáních.

(Pokračování.)

III. JEDNÁNÍ.

(Na břehu Jordánu. Louka s křovinami. — Slunečný den. — Než se vytáhne opona, slyšeti hluk jako při větší schůzi lidu, řeči, volání.)

Jochanan (stojí na mírné vyvýšenině, takže vyniká nad obklopující ho množství. Káže a po vytažení opony pokračuje): Zhanobili jste tu lásku, kterou Bůh vám vštípil do srdce. Žízníte po pomstě, po krvi; ostřím meče ničíte mír svého bližního, svého bratra. Leskem zlata oslepen jest váš zrak. Ó, slyšte slovo boží, slovo lásky: ono mluví k vám v šelestění stromů, ve zpěvu ptactva, v pestrých barvách květeny a v plynutí mraků. Vše, co Bůh stvořil, mluví k vám: „Slyšte mne!“ — Když bouře po zemi se žene, když slunce na vás svítí, když nesčetné hvězdy tiše shůry na vás hledí — tenkrát mluví k vám Bůh. V tajemném šumotu všehomíra ozývá se jeho prosba otcovská: „Ó, slyšte mne, hledejte u mne spasení.“

Hlas z lidu (volá do řeči): Ty-li jsi slíbený Vykupitel?

Jiný hlas: Musí tak být! — Mluví jako Bůh!

Jochanan: Mýlíte se, nejsem jím. — Bůh mluví jen skrze mne k vám.

Volání (několika osob): Bůh mluví s námi!

První muž: Pak jsi jeho plnomocníkem!

Jochanan: Nejsem jím. — Jiný to jest, jemuž já cestu připravuji. —

Jsem ten, jenž přišel, aby každý pahrbek byl ponížen, aby každé údolí bylo vyplněno a co křivé jest, aby učiněno bylo přímým.

Druhý muž: Tak záhadně mluví také ten, který tam na protější straně Jordánu našemu lidu káže.

Jochanan: Mýlíte se! Není tak záhadným, co vám povídám. Slyšte!

Pahrbek je pýcha, z níž pramení ješitnost a jiné neřesti, jako bezcitnost, která nemilosrdně hledí na útrapy chudáků, potlačených, ba, jejich úděl ještě jim ztěžuje. — Údolí pak, které se kol pátý hory vine, je falešná pokora, která jde ruku v ruce s přetvářkou, s pokrytectvím, které na ctnost si hraje a uvnitř plno je neřesti. — Křivými cestami však jde každý, kdo jinak myslí a jinak jedná, kdo mívá na rtech med, ale v srdci jed. — Zdaž jste mně rozuměli? (Hlasy souhlasu ozývají se ze středu lidu.) A ten veliký Vykupitel, který k nám s nebe přišel, strhne vši falešnosti její krásnou škrabošku. Protož buďte opravdovými a pravdivými! Jeho božské oko nedá se zklamat.

Hlas: On nás tupí!

Jiné hlasy: Z něho mluví Bůh! (Ozývají se hlasy souhlasu i odporu.)

První muž (když se hluk uklidnil): Poslyš, Mistře! Ten, jenž tam naproti křtí a káže a za nímž celé zástupy lidí putují — ten se ti na vlas podobá.

Jochanan: Mýlíte se. — Podobá se mi jen, ale jest jiný. Já nejsem Kristus, nejsem Mesiáš; jsem jen poslán, abych lid na něho připravoval. Však jsem vám to již dávno řekl. Nikdo nesmí si přivlastňovati, co mu nebylo shůry dáno. Co mně odtamtud bylo přikázáno, to jsem splnil a mám z toho radost. — On, jenž mne před sebou poslal, musí růsti, já však musím se ztráceti. — To, přátelé, chtěl jsem vám ještě pověděti, neboť mně je v duši, jako bych mluvil k vám dnes naposled.

Druhý muž (zvědavě): Proč? — Jsme my tím vinni?

Žena s děckem (z lidu): Přijde nějaké neštěstí?

Jiné ženy (úzkostlivě): Víš už něco? Pověz nám to?

Muži: Bude vojna? Či přijde mor?

Hlasy: Bůh s námi! — Bůh buď nám milostiv!

Jochanan: Nevím, jen neblahé jakési tušení mám. — Něco nového, myslím, se blíží a to mé srdce rozrušilo. Proto chci vám dnes

ještě jednou připomenouti: Království boží blíží se. — Ono jest vlastně již zde! Ten, jenž je přinesl, kráčí už po zemi. Proto připravte se, abyste je přijali. Třeba by ihned všudy neproniklo, přece přijde čas, kdy celý svět v sebe pojme. Abyste je důstojně mohli přijmouti, musíte být připraveni. Každému tedy, kdo se mne otáže, chci poraditi, jak se může státi hodným občanem království božího na zemi. Každý pak, komu jsem poradil, ať dá tu radu dále a ať pak se odebere k onomu velkému Mistru, jenž s nebe jest nám poslán jako Spasitel. — — —

(Krátká přestávka.)

(Mnozí sestoupí se dohromady a radí se krátkou chvíli; načež z hloučku)

Vojin (předstoupí před Jochanana): Co má činiti muž mého druhu — bojovník, chce-li se státi hodným království božího.

Jochanan: Nečiňte nikomu násilí, zvláště ženám ne, šetřte starců, šetřte dítek; nelupte brannou mocí, co není vašeho, a střežte se v hladové pomstychtivosti falešně udávati, byste se nestali příčinou neštěstí vašemu bližnímu.

Vojin (vážně): Slova, jež jsi tu pověděl, stojí za to, abych o nich uvažoval. (Odstoupí.)

Rolník (předstoupí): Co má činiti rolník, chce-li se státi občanem království božího?

Jochanan: Svědomitě konejž rolník svou práci, stále odevzdán do vůle Stvořitele a vděčen Bohu, stala-li se mu bohatá žeň údělem. Pak ale má býti rolník pamětliv těch, kterým není dopráno štěstí vlastniti kus půdy. Ať neschovává lakotně plody své úrody na dobu, kdy ceny stoupají, neboť to jest lichva. Také ať pamatuje na chudinu, která musí hladověti, zdraží-li se chléb. Pamatujte na slova Boozova, která pronesl k ženě židovské, jménem Ruth. Budte, jako byl on!

Rolník (kroutí hlavou): To je opravdu mnoho žádáno; ale budou-li v nové říši daně sníženy, snad, snad — (Vzdorně:) Chci si to pořádně rozvážit. (Odchází.)

Řemeslník (přijde hned za sedlákem): Řekni, Mistře, co žádá ode mne království, které hlásáš? Jsem tkadlec.

Jochanan: To hlavní je poctivost! Nepřivlastňuj si nic z látky, která ti byla svěřena; byla by to krádež. Počítej také cenu podle skutečné práce.

Řemeslník: Což jsem kdy něco ukradl?

Jochanan: To jsem neřekl! — Neučinil-lis tak dosud, nečiň tak i dále a zůstaneš poctivým.

Řemeslník: Poctivým jsem byl vždy a zůstanu jím stále. (Odstoupí.)

Špehoun Antipův (lichotivě k Jochananovi): Mluvíš tak krásně o právu a spravedlnosti. Ty zajisté nejlépe mi povíš, zda může pojmouti bratr bratrovu manželku za ženu?

Jochanan: Myslíš snad po bratrově smrti?

Špehoun: A ne! — Myslím, dokud druhý bratr je ještě na živu!

Jochanan (vážně): Již jsem dávno pověděl, něco takového že nesmí býti. A učiní-li to někdo, poruší zákon a zaslouží si trestu. Jest hanebno, neposlechnouti zákona!

Špehoun (lstivě): A kdyby to byl kníže, jenž by tak učinil?

Jochanan: Pak bylo by to tím hanebnějším. Kníže nemá býti svému lidu jen vladařem, on musí mu býti i vzorem v plnění zákona.

Špehoun: A když přece zákon poruší?

Jochanan: Ztrácí právo býti vladařem.

Špehoun: Pak Antipas není vlastně již knížetem této země?!

Muž z lidu (chopí se špehouna): Dej si odpověď sám, lotře, jenž jsi sem přišel špehovat. (Ještě jiní mužové přistoupí a tisknou špehouna ven.)

Špehoun (volá nazpět): Teď víme, že Jochanan je zrádcem. Brzy uslyšíš odpověď knížete, (křičí) ty svůdce lidu! — (Někteří mužové házejí po něm kamením.)

Jochanan: Nechte ho! — Antipas uslyší ode mne totéž!

Muž z lidu (k Jochananovi): Proroku Jochanane, buď nám vůdcem a my zaženeme Antipu.

Směsice hlasů: Vůdcem buď! — Zazeňte Antipu! — Zazeňte cizoložníka! — Rozbijte trůn! — Uškrťte Herodii, děvku! — Jochanan ať nás vede! (Velké rozčilení.)

Jochanan (zdvihá obě ruce do výše): Upokojte se, zachovejte klid! Však přijde hodina, kdy Antipu pomsta boží stihne. —

(Když nastal klid, ozve se z pozadí hlas špehounův:)

Špehoun: Teď jsem sám viděl, jak bouříš lid, Jochanane — za to budeš pykati.

Hlasy z lidu: Kde je ten lotr, jenž proroka tupí? Zabte ho! Zabte

lotra! (Mužové sbírají kameny a ženou se ve směru, odkud přišel hlas špehounův. Hlasy: Tam je! Tam!)

Jochanan (postaví se útočníkům s rozpraženými rukama v cestu):
Přenechte Bohu soud nad ním! *(Pokračování.)*

Prof. Dr. Alois Musil:

Z mých cest Pustou Arabií.

(Pokračování.)

Brali jsme se nekonečnou rovinou k Arež an-Nefúd, růžovému pískovému rameni, jež Nefúd vystrkuje proti větru k západu, chtěje zničiti, jak Šaráté praví, všechny jejich studnice. Soudili jsme, že jsou kopce pískové zcela blízko a přece jsme k nim nemohli dorazit. V rovině nebylo údolí ani řečišť, nýbrž pouze nevelké kotliny, v nichž dešťová voda mizí. Tu a tam na ní sedí nízké kužely, kostky a hranoly, zbytky to pahorkatiny.

V jemné vrstvě písku pokrývající rovinu jsme pozorovali četné stopy ještěrek; ostré obrysy nohou byly patrný po obou stranách čáry způsobené ocasem. U mnohých keříků bylo viděti záviný plázcích se hadů, kteří se opírají o své obratle obzvláště lezouce vzhůru. Několikrát jsme překročili čerstvé stopy antilop, pětrosů, hyen a vlků. Vpravo byl čerstvý hrob jakéhosi Šarářiho, do něhož vnikly hyeny. Z hrobu vyčnívaly obě ohlodané holeně.

Spěchali jsme rovinou k pískovým kopcům, jejichž vzdálenost se nikterak nezmenshovala. Zavíral jsem oči, abych se po několika minutách přesvědčil, že přece postupujeme, ale rovina byla bez konce. Masúd jedoucí vedle mne zpíval fistulí a chybně přes hodinu tutéž kratinkou písničku:

Kéž jest vaše znamení, o gazu, dobré;
kéž značí stáda přenocující daleko od stanů!
Kéž jest vaše omen, o gazu, dobré;
kéž značí stáda blizoučká!

Vpravo se nám pojednou ukázal černý ojedinělý pahorek, význačný pro kraj al-Chunfa. Ukazuje pocestným přicházejícím od severu, že již brzo dorazí do pouště kamenité, kdežto poutníkům beroucím se od jihu zvěstuje blízkou poušť pískovou.

Konečně jsme dospěli na pokraj pískové pouště. Kdo ji pozoruje od jihu, vidí četné závěje směřující od západu k východu. Některé jsou 600 m, jiné jen 200 m dlouhé, stejně vysoké, oddělené 20—30 m hlubokými dolinami. Na některých závějích sedí homole, na jiných pyramidy a všechny jsou stejně příkré. Hřbet závějí je ostrý jako kalenice. Až do výšky asi 50 m nad rovinu jsou porostlé keři gaza; vyšší část je holá. Skládáť se z pohyblivého písku.

Odpoledne jsme vkročili na rameno Nefúdu, jež od jihu zcela pozvolna z roviny vystupuje. Na jeho jižním svahu rostla hojně gaza, která náleží k nejkrásnějším rostlinám pouště. Často tvoří stromy až 8 m vysoké a 20 cm silné, častěji však keře. Větve jsou dlouhé, pružné, kůra jasně bílá, jehličí čerstvě zelené. Velbloudi velmi rádi požirají jehličí a mladičké výhonky. Dřevo je pevné, ale křehké, a je-li suché, tvoří ideální palivo. Nevydáť skoro kouře, hoří bílým plamenem a zanechává dlouho doutnající načervenalé uhlí a jemný bílý popel. Žádné jiné palivo v poušti nevydává takového žaru jako gaza, a uhlí doutná přes 10 hodin. Jaká to radost pro pastýře nebo pocestného třesoucího se zimou, jenž nesmí v noci zanítiti oheň a přece se chce zahřívati! Kde roste gaza jako keř, udržuje svými kořeny písek, takže vznikají malé pískové kopečky.

Velmi smutný dojem působí gaza vyvrácená větrem. Zohýbány, přelámany vyčnívají leskle bílé, suché větve a pně z písku, takže se zdá, jako by to byly vybílené kosti lidské nebo velbloudí plnící někdejší bojiště. Vyvrácená gaza leží rovněž na bojišti, jenže nebojovali lidé s lidmi, nýbrž útlé rostliny s nepřemožitelným, necitelným větrem a jeho mocným stoupencem, lstivým pískem. Poslouchaje větru vytvořil písek prvotně mezi kmínky gazy a okolo nich nevelký pahorek a dovolil, aby v něj zapustily své kořeny. Když se však keř gaza cítil jistým a bezpečným, dal se písek větrem odnáseti a ubohá gaza musila zahynouti.

Závěje pískové, k nimž jsme dorazili, byly tak příkré, že jsme na ně nemohli vystoupiti a objížděli jsme je na západě. Při tom jsme překročili čerstvé stopy osmi velkých a tří malých antilop. Přenocovali jsme v ukryté prohlubině.

Ráno byla jízda jak pro nás, tak pro naše zvířata velmi namáhavá, neboť jsme již putovali vlastním Nefúdem. Nefúd náleží k nejzajímavějším a nejkrásnějším oblastem severní Arabie. Nízké, narůžovělé závěje a pahorky porostlé gazou a jinými bylinami mu do-

dávají vzhledu velké záhrady nebo terasového pohřebiště osázeného smutečními vrbami a břízami. Holé hroty a hřebeny kopců a závějí upomínají na ledovce ve vysokých horách a doliny uložené mezi závějemi jsou podobny horským lučinám. Ale voda schází a půda této tak krásné krajiny se skládá z podvodného písku. Ani voda není tak nebezpečná jako lesklý, narůžovělý písek. Tvoří krásné jakoby pročesané roviny. Oko se dá oklamat a jezdec myslí, že může rychle spěti vpřed, i pohání své zvíře k větší rychlosti. Místy je písek pevný, takže na něm velbloudice nezanechává ani stop. Náhle se však zabořuje až po kolena a jezdec musí rychle obrátit plašící se zvíře, nechce-li i s ním zahynouti. Často kráčí velbloudice dlouhým krokem po rovné ploše pískové. Jezdec zahlédne nevysokou vzdutinu půdy, velbloudice na ni stoupne a octne se na okraji srázné pískové stěny. Jediný krok a zvíře i s jezdce leží v prohlubni s roztrštěnými údy. Náš vůdce pravil:

„V Nefúdu jsou všude cesty a v Nefúdu není cest. Kdo Nefúdu nezná, nesmí se do něho odvážit a kdo v Nefúdu cestu ztratí, ztratí i život.“

Každý stěhující se kmen a každá nájezdní četa si vezme vůdce, jenž je v Nefúdu doma, obyčejně lovce pštrosů nebo antilop. Jen kdo zná dokonale průchody mezi jednotlivými prohlubněmi a dolinami, může volně Nefúdem projíždět. Tyto průchody jsou obyčejně blízko prohlubní. Prohlubně mají podobu nálevky a jasné lze rozeznati tři ba i čtyři pískové rohy, které se směrem dolů k sobě blíží. Dno takové prohlubně je rovné, bez písku. Je to prvotní, kamenitá neb skalnatá rovina, vyhlodaná erosi. Dvě, někdy tři stráně prohlubně jsou příkré, skoro kolmé. Třetí nebo čtvrtá, obyčejně k východu obrácená, vystupuje pozvolna k dolině ohraničené závějemi. Přechody bývají tam, kde se stýká prohlubeň s eliptickou dolinou. Prohlubně zejí obyčejně v západní části dolin směřujících od západu k východu. Západně nad takovou prohlubní jsou závěje nejvyšší a sobě nejbližší.

V písku jsme pozorovali mimo četné stopy antilop a pštrosů i otisky nohou dravce zarbúl. Je prý tak velký jako prostřední pes, jemuž se i svou hlavou podobá; srst má temně šedou a zapáchá. Přepadá prý osamělé velbloudy, ba i spící pocestné a živí se masem.

Zpod keře arta jsem vyplašil ptáka velikého asi jako slípka, barvy nažloutlé. Odlétl mívaje těžce křídly několik set metrů daleko

a skryl se opět v křoví. Sluje tandara a má prý dobré maso. Zastřelil jsem dva spící zajíce. Jejich srst byla žlutě červená, úplně podobná barvě písku, kdežto v sopečném území jsem zastřelil několik zajíců se srstí tmavě hnědou nebo černou. I menší ptáčci, které jsem zahlédl v Nefúdu, měli barvu písku. Umm sálem, tak velký jako náš vrabec, zpívá tichounce, krátce, ale příjemně.

Před polednem se naše velbloudice pásly. Po poledni jsme musili překonati několik nebezpečných sestupů. Vyhrabovali jsme v písku nakloněné stupně, po nichž jsme své velbloudice opatrně dolů vedli. Chybný krok, sklouznutí a zvíře se valilo s příkré straně dolů. Velbloudice se chvěly, roztahovaly nohy, opíraly se předníma a zkoumaly půdu spíše než vykročily.

Mnohdy se mi zdálo jako bychom se ubírali vinicemi, obzvláště tam, kde roste arta ve větších skupinách. Mívá kmínky často až 8 cm silné, 20 až 30 cm vysoké, nesoucí korunu o 4 m v průměru. Holé větve se velmi podobají větvím révovým a pokrývají pískový kopeček, jako se větve révové opírají o hromádky kamení v mnohých krajích severní Syrie. Kořeny jsou tenké jako provazce a na 20 m dlouhé. Úzkých podlouhlých lístků či jehličí arty užívají ženy jako třísla při vydělávání koží.

Utábořili jsme se na východní straně prohlubně. Byli jsme tam dobře schováni a poněvadž byly velbloudice unaveny a cesta obtížná, nechtěl jsem za noci dále jeti. Načrtli jsme mapku okolí, stanovili zeměpisnou šířku, načež jsem vyměňoval fotografické plotny, což trvalo hodně dlouho.

Jsouce v prohlubni bezpečni, zanítli jsme ráno vesele oheň, ohřáli kávu a nastoupili další pochod. Závěje této části Nefúdu jsou nakloněny od severozápadu k jihovýchodu. S výše takové závěje pozorován, podobá se Nefúd, jímž jsme se brali, ploché vysočině, již jen tu a tam převyšují osamocené načervenalé holé kopečky pískové. Ale tato vysočina není plochá, nýbrž prorvána nesčetnými dolinami a prohlubněmi, jimiž nelze projíti. Před několika dny se tudy stěhovala velká čeleď Rualů. Sta, ba tisíce velbloudů kráčelo pískem a my jsme mohli jejich stopy najíti pouze v dolinách. Na planině byly všechny stopy naplněny pískem, urovnány a písková vrstva byla opět plna eliptických pruhů tažených kolmo na směr posledního větru. Jen velbloudince udávaly směr, jímž se stěhující čeleď brala.

(Dokončení.)

Dr. Jaroslav Štastný:

Staré české knihy konventu F. M. F. u P. Marie Sněžné v Praze.

(Pokračování.)

L.

- f) 11. Cís. patent z 28. VI. 1850. Vídeň 1850.

M.

- a) 1. Pavel Kristian z Koldína, Práva městská král. českého. Praha 1581. IV. 933. — 2. Pavel Kristian z Koldína, Práva městská král. českého. Praha 1583. IV. 933. —
c) 33. K. I. Tham, Versuch eines böhm. deutsch. jurid. Lexikons. Prag 1808. VI. 152 e.
d) 10. Zřízení zemské markrabství moravského. Holomouc 1562. IV. 923. — 27. Artikulové sněmovní od r. 1711—12, Praha. — 57. Obecní zákon ze 17. III. 1849. Praha 1850.
f) 1. Volf z Vřesovic, Práva a zřízení zemská. Praha, vydal D. A. z Veleslavína. 1594. IV. 918. — 2. totéž. — 25. Briek z Licka, Práva městská král. českého. Litomyšle per Alex. Plznensem. 1536. IV. 930.
g) 1. Volf z Vřesovic, Práva a zřízení zemská, Praha. Jiří Melantrich z Aventina. 1564. — 2. totéž.

N.

- a) 21. Paroubek, Žalmy z Davida. Praha 1736. — 22. Strejc Jiří, Žalmové aneb zpěvové. Kralice 1614. IV. 101.
b) 9. Pořádek služeb božích pro Prahu. Praha 1784. VI. 1669. — 16. Strejc Jiří, Žalmy z Davida (necelé). — 18. O ceremoniích církevních. Bez titulu. Praha 1642. — 35. Kancionálík neb Písně katolické. Praha 1639. Vydalo Klatovské seminarium. — 37. Holan K. V., Capella regia musicalis. Praha 1693. Neúplné. N g 6. V. 101.
c) 12. Chmel Jan, Ohlášky svátků a slavností na celý rok. Hradec Králové. 1823. VI. 2112.

- d) 8. Steyer Matěj, Kancionál. Praha 1727. V. 99. — 12. Lomnický Š., Písně nové na evangl. sv. a ned. Praha 1580. IV. 77 a. — 18. Michna z Otradovic, Svatoruční muzyka. Praha 1661. V. 91 b. Titul doplněn ručně.
- f) 2. Kancionál neúplný bez začátku a bez konce. Snad Steyerův? — 3. Vorličný Jan, Žaltář sv. Davida. Praha 1572. IV. 67.
- g) 6. Holan V., Kaple královská zpěvní a musikální. Praha 1693. V. 101.

O.

- a) 29. Veit, Regula bratří a sester třetího řádu sv. Františka. III. vydání. Praha 1731.* — 66. Bruodinus A., Kratičkový vejtah ctností a zázrakův sv. Petra z Alkantary. Praha 1669. — 87. totéž co 29. — 96. F. A. H.: Kratičkový vejtah činů a života sv. Ludvíka Bertranda. Praha 1671. V. 1281.
- b) 21. Život a zázrakové sv. Antonína Paduánského od Františka z Rozdražova. Praha 1646. V. 1267. — 23. Hora zlatá serafinská, aneb naučení spolubratrův a sester arcibratrstva sv. Františka atd. Vydal konvent Jindřichohradecký. V Praze 1660. V. 1126. — 36. Vejтах života sv. Jana Kapistrána. Praha 1691. V. 1302. — 46. Krátký vejтах života a zázraků sv. Petra Regalata. Praha 1747. V. 1355. — 55. Labe J., Historie o svatých třech obrazech ve františk. chrámě bechyňském. Praha 1746. V. 1188 b. 58. Spis o povinnosti bratří řeholních vydaný od Mikuláše Lancicia S. J. na česko přel. od Jiřího Constantia. Praha 1665. V. 465. — 66. Život sv. Jana Božího, fundatora řádu bratří Milosrdných. Praha 1725. — 70. Vůdce cesty všech pobožných putujících do Hájku svatého. Praha 1718. V. 1208. — 71. Krátký vejтах života sv. Juliany Falkonieri. Praha 1737. — 77. O zázracích Panny Marie svatojakubské. Praha 1698. — 105. Pelikovský, Duch života na světě. Praha.
- c) 23—5. Krátký výtah na reguli bratrů menších. Uh. Skalice. 1765. — 37. Morávek Ondr., Krátky života popis blah. Leonarda

* Regule aneb Spůsob. Života Bratrův a sester třetího řádu sv. Otce Františka potvrzená od papeže Mikuláše Čtvrtého léta Páně 1701 od dvojčtíhodného kněze Jaroslava Velta Františkána něm. jazykem vydaná a v češtinu přeložená, po druhý vytištěná v Starém Městě Pražském u Karla Jana Hrabý 1731. K dostání u zakrístiána tohoto řádu a k doptání u fortny u Matky Boží Sněžné.

a Portu Mauritio. Praha 1796. VI. 2170. — 42. Presl Ant., Gruntovní a krátký výklad na reguli br. menších sv. Otce Frant. Uh. Skalice. 1767. — 69. Milá choť nebeského miláčka, blahosl. Anežka Panna. Praha 1758. V. 3161.

d) 87. totéž. Praha 1666.

P.

In sedecimo: 38. Kempenský T., Zlatá kniha o následování Krista. Praha 1698. — 55. Ráj Mariánský. Praha 1653. — 73. Perlička dítek Božích totiž modlitby nábožné od Sixta Palmy. Praha 1697. IV. 1966 a. — 112. Modlitební knížka, Pobožnost k nejsv. svátosti oltářní. Hr. Král. Tybely? V. 1672.

a) Kempenský T., O následování Krista. Praha 1718. — 101. Hanka V., Husova Dcerka. Praha 1825. III. 873 a. — 107. Zpráva o užitečném vykonání pobožnosti ke cti sv. Františka X. Praha 1706. — 133. Zdravý pramen prýstící se k životu věčnému. Praha 1763. V. 1590. — 135. Kegelius Filip, Dvanáctero přemýšlování duchovních. Žitava 1715.* — 140. Beckovský Jan, Matěje Viera Christoslaus aneb život Kristoslava knížete. Praha 1689. V. 1300 a. — 146. totéž jako 133, ale tištěno 1693. — 147. totéž, ale tištěno 1702. — 154. Moller Martin, Manuale de praeparatione ad mortem, Spasit. přemýšlování v slov. j., přel. M. A. 1727. — 157. Morávek, Den svatý. Slaný 1820. VI. 2245. — 227. Světlo katolického učení. Praha 1670. V. 735. — 289. Srdečná suplikací lidí po všem světě umírajících, z latinského Alexandra Kawetana přel. Jiří Ferus, vydala Jindřichohradecká česká kongregací. Praha 1643. V. 1385 m. — Leva Zikmund, Způsob a kontrfekt pravé křesť. lásky atd. Praha 1644. — 309. Dlouhoveský Jan I., Mons adiutorii, Hora pomoci. Praha 1671. V. 1423. — 315. Sudlicius, Modlitby, Praha 1620. IV. 1996.** — 315. Leva Z., Přední člověka křesť. starost, to jest časná a blízká příprava k dobré smrti. Z lat. Praha 1644. — 352. Drexelius J., Nebeský

* Přel. Adam z Plintovic. Přívazek: W. G. P., Písně aneb zpěvové duchovní. 1715.

** Modlitby svaté z žalmů Davida Proroka Božího od osvětleného muže Doktora Petra Mart. Vermilla Vlacha z města Florence, písem sv. v učení slavném v městě Curychu, v zemi švýcarské profesora vyňaté a složené nyní z řeči latinské na řeč českou přeložené od M. Jana Sudlicy. Vytíšt. v St. Městě Pražském u Anny Dačické Léta Páně MDCXX.

kolovrátek. Praha 1635. — 391. Kubelka T., Způsobné rozvažování člověka o důležitostech. Praha 1832. VI. 2251 c.

- b) 5. Rozkoš a zvůle panenská od A. Klementa Plzenského. Praha 1613. IV. 705 b. — 23. Kempenský T., O následování Krista. Praha 1622. — 26. Lomnický z Budče, Tobolka zlatá. Praha 1791. IV. 689 f. — 30. Nigrin Tomáš, Ovotce z růží nejsvětějšího bratrstva sv. růžence. Praha 1672. V. 1129. — 33. Pobožné přemýšlování o přehořkém umučení a smrti P. Ježíše. Praha 1747. V. 1506. — 34. Maiestas beatissimae Virginis Mariae, to jest o velebnosti a slávě nejblahoslavenější Panny Marie od Anastasia Pragensi. Praha 1677. V. 1435. — 63. Cesta k šťastné smrti neb modlitby a ctnosti k tomu cíli řízené, aby člověk přimluvou a následováním sv. Františka X. dobře umřel. Praha 1666. — 65. Straněnský Jan, Zahrádka duchovní. Praha 1576. — 69. Dlouhoveský Jan, Koruna Česká. Podivín s Přibislavou. Praha 1673. V. 1571 b. a 889 c. — 75. Rozmlouvání mezi Kristem a člověkem o způsobu šťastné a blahoslavené smrti. Praha 1679. V. 1438. — 79. O dokonalosti zákonní od Lukáše Pinella, přel. Petr Litoměřický z Pilsenburku. Praha 1607. IV. 1881. — 102. Ráj duše, jinak knížka o ctnostech od Adama z Vnoře. Praha 1580. II. 82. — 104—5. Erazma Roterodámského Kniha o přípravě k smrti, přel. Jan z Lobkovic. Praha 1786. IV. 1815. — 108. Confugium ad beatam Virginem to jest pěkné a náležité modlitby k Matce Boží, na česko přel. Praha 1633. V. 1535.
- c) Adam z Vnoře, O potupení světských marností. Praha 1589. IV. 697. — 158. Způsob náb. velmi prospěš. mše sv. slyšení, přel. podle Leonarda a Portu Mauritio. Znojmo 1769. — 216. Sv. Augustina Soliloquia. Praha 1828. II. 123.
- d) 33—6. Steyer, Rozjímání od Ludvíka de ponte. Praha 1669, 1671, 1668. V. 1421 a. — 45. Alphons Rodrigues, Cvičení v dokonalosti, přel. Jiří Konstanc. Praha 1664. V. 1408 c.

Q.

- a) 18. Svatohorská Panna Maria v Čechách nad Příbramí outočiště. Praha 1655. V. 1167.
- b) 6. Kašpar Arsenius z Radbuzy, Pobožná knížka o blahoslavené Panně Marii. Praha 1629. V. 1158. — 8. Rulík J., Svatá Hora. Příbram 1832. VI. 2146. — 9. W. B. P., Nebeský lékař Kristus

Ježíš v zázračném a milostiplném obraze svém v kostele farním v městě Chrudimi. Král. Hr. 1735. — 11. J. A. Komenský, Historia o těžkých protivenstvích církve české. Hříberk 1844. V. 379 d. — 33. Život velebn. Jana Sarkandra Skočovského, děkana Holešovského, od Jakuba Dukáta. Litoměřice 1725. V. 1327. — 43. Jan Dlouhoveský, Podivín s Přibislavou. Praha 1673. V. 889 c. — 45. Starožitnost katolické víry od jednoho duchovního řádu Petrinského. Znojmo 1761. V. 809. — 46. Balbín B., Přepodivná matka svatohorská Maria v zázracích a milostech. Lito-myšle 1666. — 55. Tauner, Život. sv. Václava 1669. — 59. Pučálka Pavel, Lodi církve rytěřující. Praha 1677. V. 384. — 66. Haas Karel, Katol. církv. dějepis. Praha 1848. — 108. Štulc V., Sv. Vincent de Paula. Praha 1847.

c) 29. 100letá památka vyhlášení za svatého blahosl. Jana Nepom. Praha 1829. — 36. Popsání sv. Hory blíž Holomouce. Hr. Král. 1732. — 68. Krbec J., O bezženství kněžské. Praha 1845. VI. 1066. — 205. rovná se b 66.

d) 11. Solfernus, začátek a konec schází, rukopis. — 30. Hammer-schmied J. Fl., Historie Klatovská. Praha 1670. V. 329 a. — 51. Jiří Ferus, Životopis sv. Barbory, Praha 1670. V. 1254 e. — 60. Jiří Ferus, Životy sv. dvanácti apoštolů Božích. Praha 1630. — 65. Martyrologium aneb Passional Sv. Římské Církve. Lito-myšle 1676. — 74. Zpráva hist. o životě a mučení a zázracích sv. Jana Nep. Praha. V. 1344. — 75. Gremiáš A., Divotvornice Panna Maria Cellenská. Trnava 1726.

f) 7. Heinrich Bunting, Itinerarium sacrae scripturae, to jest Putování svatých atd., přel. D. A. z Veleslavína. Praha 1592. IV. 650. — totéž. — 11. Kronika Martiniani, tisk 1488. Neúplné. II. 73.

(Dokončení.)

Frant. Václav Peřinka:

Morava a Slovensko.

(Pokračování.)

Brožura je psána vášnivým tónem, je silně politicky zahrocena, vždyť už roku 1911 Kálal sám o sobě pověděl, že je „pracovník kulturní a politik“. Ale toho, co jí podkládá Zigmundík, v ní není.

Jsou v ní různé výtky Slovákům, ne neoprávněné, ale Kálal praví sám, kdyby psal kapitoly Čechům, že by psal daleko ostřeji, daleko přísněji...

Povahy byl Kálal tiché. Na útoky s různých stran na něho namířené skoro ani neodpovídal. I když byly neoprávněny. Nebyl polemikem, nebyl štvavou povahou, dovedl i uznati cizí mínění, bylo-li správnější. V posledních letech dosti často churavěl. Už výše jsem připomněl, že ke konci života v Banské Bystrici také uznal mezi svými přáteli otevřeně některé svoje omyly, ba nesl prý je těžce. Smrt zakončila jeho dílo. Bylo veliké a vůdčí myšlenkou byla slovenská láska ke Slovensku. Proto, že dílo je zakončeno, obíral jsem se tuto Kálalem déle. Jeho vrstevníkům ani následovníkům, pěstitelům československé vzájemnosti z Moravy, nedostane se tolik místa, protože dílo jich není ještě uzavřeno.

III.

Výrazným zjevem mezi moravskými pěstiteli československé vzájemnosti je bývalý profesor v Hodoníně, nyní profesor teologické fakulty v Bratislavě, dr. Alois Kolísek.

Narozen 1. dubna 1868 v Protivanově v okrese boskovském na Moravě, studoval v Římě na ústavě dell' Anima, kde věnoval se filosofii a umění a nabyl doktorátu filosofie. Dlouhá léta byl katechetou české zemské reálky v Hodoníně, až r. 1919 jmenován byl profesorem nově zřízené teologické fakulty v Bratislavě. Když však apoštolská stolice pro odpor ostrihomského arcibiskupa-primasa, kardinála Csernocha, v jehož sféře ležela tenkrát Bratislava, nepovolila této fakultě, zůstal Kolísek přece v Bratislavě, pověřen byv ministrem vyučování, aby tuto vládou zřízenou ale z Říma nepovolenou fakultu zlikvidoval. V té funkci zůstává v Bratislavě dosud. Snad československá vláda očekává, že fakulta přece jen vstoupí v život, až bude buďto konkordát, anebo až modus vivendi bude uveden do života. Jeť zajisté snazší zřídit fakultu již právně trvajících, než hledati nového svolení v zákonodárných sborech.

Kolísek, jenž ovládá několik řečí velikých národů (italsky, francouzsky a anglicky) a jenž mimo to byl skoro po celý život služebně přidělen v Hodoníně, těsně na moravsko-slovenské hranici

a nedaleko Vídně, odkud právě jako z Prahy vycházely pokusy o obrození Slovenska, nedaleko Skalice, která se po návratu dra Pavla Blahy z Vídně stala střediskem moderních pracovních metod na Slovensku; tento Kolísek byl jakoby předurčen k tomu, aby svou pracovní schopnost a vytrvalost obětoval Slovensku.

Jaký byl Kolískův poměr k mladým Slovákům studovavším ve Vídni nedovíáme se ani z „Pamätnice literárneho spolku „Národa“, vydané r. 1904 redakcí Antona Štefánka v Uh. Skalici, ani z intimní knížečky Pavly Chabré-Kokešové „Rozpomienky na slovenský spolok Národ vo Viedni“, vydané r. 1926 v Bratislavě. Jména Kolískova nenalézáme ani mezi členy akademického spolku „Tatрана“ (trval ve Vídni v l. 1890—1898), ani literárního spolku „Národa“ (vznikl r. 1892, když činnost „Tatрана“ byla na chvíli úředně zastavena, prý na nátlak vykonaný na Vídeň z Pešti). Ani Kokešová se o Kolískovi nezmiňuje, ačkoli se účastnila skoro všeho, co podnikal „Národ“.

Že však Kolísek měl styky se slovenskou družinou ve Vídni, ukazuje průkazně první veliký podnik na obranu Slováků, podniknutý mimo monarchii habsburskou a namířený na informaci Evropy o maďarském „rytířství“, a slovenském (vlastně nemaďarském) utrpení pod vládou Pešti a maďarské státnické džentry a hierarchie. Je to r. 1908 u Archibalda Constabla v Londýně vydaná kniha profesora R. W. Setona-Watsona (pseudonym Scotus Viator) „Racial problems in Hungary“.

Scotus Viator informoval se mimo jiné o slovenských poměrech hlavně ve Vídni, kde tenkrát ještě studoval a poněkud novinařil Anton Štefánek, rodák z Levár v okrese malackém, nedávný ministr školství a národní osvěty. Štefánek upozornil Scota také na Kolíska, tenkrát již známého pracovníka o Slovensku. Hodonský profesor nejen dodal Scotovi mnoho cenného materiálu, ale pro uvedenou knihu napsal dvacátou kapitulu „Music under difficulties“. Není to veliká kapitola, ale obsažná a svědčící, že Kolísek již tenkrát byl obeznámen s celým hudebním životem na Slovensku. Jsou to přehledné dějiny umělé hudební komposice slovenské, či už vyšla přímo ze Slovenska, anebo kde národní píseň slovenská nadchla české a slovenské hudební skladatele. Nezapomněl snad ani jediného jména, nevynechal ani jediného skladatele, všecky stručně, ale výstižně zhodnotil. Zdá se, že již tenkrát měl styky nejen se

synem hrdého Albionu, prof. Scotem-Watsonem, ale i s francouzským přítelem Slováků Williamem Rittrem.¹⁾

Scotus Viator zůstal mu však přítelem navždy a nejednou setkávali se oba osobně, tu na Moravě, tu na Slovensku, anebo i v Londýně. Přátelstvo bylo a je velmi důvěrné. Kolísek stal se jakýmsi zpravodajem Setonovým o slovenských věcech. Seton mu za to vždy byl vděčen. Sluší připomenouti, že v citované knize Scotově „Racial problems in Hungary“ kromě článku Kolískova byly ještě tři rozpravy nevyšlé z pera Scotova. „Slovak Popular Art“ od Dušana Jurkoviče, „Slovak Popular Poetry“ od Svetozára Hurbana Vajanského a „Slovak Popular Melodies“ od Milana Licharda. Když moravský učitel Josef Úlehla přichystal český překlad knihy Setonovy-Watsonovy pro nakladatelstvo Píšovo v Brně, byly z českého vydání vypuštěny nejen některé příliš nákladné ilustrace původního vydání londýnského, ale také všechny čtyři články, jichž původcové žili buď na Moravě (Jurkovič a Kolísek), anebo na Slovensku (Hurban-Vajanský a Lichard).²⁾

Všecky tyto čtyři články vyšly však péčí Settonovou znova v anglickém originále v Londýně u příležitosti londýnské výstavy slovenského umění r. 1911 pod titulem „Slovak peasant art and melodies“ („Slovenské lidové výtvarnictví a zpěvy“). Článek Kolískův byl tam znova otištěn beze změny. Nedosti na tom, ještě téhož roku 1911, asi rovněž k londýnské výstavě slovenského umění, vydal Seton společnou píli vlastní i Kolískovou bibliofilsky vypravenou knihu „Fairy Tales Slav“. Jest to anglický překlad slovanských pohádek, který rok před tím česky vydalo „Sdružení výtvarných umělců moravských“ v Hodoníně. Přeložili oba společně, Kolísek i Seton.

Téhož roku 1911 vyšla v Telči nákladem Emila Šolce a redakcí Frant. Bílého „Slovenská čítanka“. Pro ni napsal Scotus Viator článek „Evropa a slovenská otázka“, který Kolísek převedl do češti-

¹⁾ Vydal r. 1903 nákladem společnosti „Mercur“ v Paříži román „Fillette slovaque“, trochu zdouhavý sice a bez románové stavby, za to však nadšený Slovenskem a pro Slovensko, a již tenkrát ohlašoval, že má v rukopisu práce: „Chez les Slovaques“ (cestopis) a knihu uměleckých dojmů „L'art Tchéco-slovaque“. Přítelem a jistě i inspirátorem jeho byl myjavský rodák Janko Cádra, nedávno zemřelý ve Švýcařích, a na náklad Ríttérův převezeneý a pochovaneý na evang. hřbitově na Myjavě. Cádřovi je také dedikován román „Fillette slovaque“.

²⁾ Některá místa Úlehlova překladu byla zabavena, takže český čtenář vůbec nedostal do rukou celého znění výborně informující a převýborně zpravené knihy Scotovy.

ny, aby mohl vyjít v čítance přístupně pro českého čtenáře. Druhé vydání „Slovenské čítanky“, vyšlé r. 1925 nákladem Emila Šolce v Praze a redakcí Jana Kabelíka, tohoto článku již nemá. Bylyť již nastaly nové poměry, kterým musila také čítanka celým svým uspořádáním zaplatiti daň. Slovenská otázka, jak se jevila oku evropského politika před r. 1914, byla státním převratem vyřízena, zodpověděna, když Slovensko se vtělilo v novou republiku Československou.

Když pak po převratě, r. 1924, Robert William Seton-Watson vydal spis „The new Slovakia“, vycházel v brněnských „Lidových Novinách“ jeho překlad slovensky a ještě téhož roku vydal jej Borový v Praze knižně („Nové Slovensko“). Překlad není již Kolískův, nýbrž vyšel z pera evangelického faráře žilinského, Fedora Ruppeldta. Knižka tato (v českém překladě 132 stran lexikálního formátu) je výsledkem Scotovy studijní cesty po Slovensku, kde zase mu byl dr. Alois Kolísek dosti často informátorem, na nějž mohl se syn starobylé a staroslávné skotské rodiny dobře spolehnouti. Seton v knížce sám vzpomíná Kolíska, že „mnohé roky neúnavné práce věnoval slovenské věci“. Seton však nebudoval jen na informacích Kolískových, nýbrž dostalo se mu přístupu ke všem slovenským politikům i mužům sloužícím národu mimo politické kolbiště, a jen tak mohla vyplynouti z jeho kalamáře kniha na všechny strany kritická, hodnotící poměry s hlediska světové politiky a nejvyšší spravedlnosti, kniha nešetřící výtkami ani Čechův, ani Slováků.

Kolísek jako vyhraněný kulturní pracovník nemohl se omeziti jen na „uherské“ Slovensko. Vždyť život jej usadil na moravské Slovensko. Když v Hodoníně bylo založeno „Sdružení výtvarných umělců moravských“ (SVUM), stal se hned členem z nejagilnějších. Sám nikoli výtvarný umělec, ale znalec umění a něžně cítící kritik i měkký člověk nemohl státi opodál věcí, které se dotýkaly obou jeho lásek: umění a Slovenska. Jeho hlavně bylo zásluhou, že v moravském spolku, který vlastně mohl se nazývati slovenským, byli organisováni i umělci redem a národnostním vědomím „uherští“ Slováci. Hodonský spolek také nesoustředil ani všech moravských umělců, hlavně Moravané usedlí v Praze nebyli jeho členy, za to však soustředil většinu těch, kteří se na Moravě narodili a tam působili, a z těch byla většina moravských Slováků.

ků, kteří se hlásili do cechův obou bratrů Úprků: sochaře Franty a malíře Jože. Sdružení hodonské záhy začalo budovati svůj vlastní stánek „Umělecký dům“ v Hodoníně. Kolísek zakoupil akcie, vlastně dluhopisy Uměleckého domu, čímž přispěl i hmotně na stavbu, právě jako učinil i bohatý jeho skotský přítel Scotus Viator. Když r. 1913 byl Umělecký dům v Hodoníně otevřen reprezentační výstavkou, vystavovali tam hned i někteří malíři z uherského Slovenska. Umělecký dům i Sdružení staly se tak cennou a pevnou baštou česko-slovenské vzájemnosti na poli uměleckém, nikoli bez vydatné pomoci hmotné i mravní katechety reálných škol dra Aloise Kolíska.

Seton-Watson byl v Hodoníně hostem Kolískovým už r. 1912, než byl Umělecký dům dohotoven, přijel na výstavu při otevření domu r. 1913, přijel i r. 1914. Později již nemohl přijeti do státu, který byl ve vojně s jeho vlastí, s Anglií. Ale i za vojny byl Scotus Viator věrným přívržencem slovenského lidu. Sami Masaryk i Beneš dosvědčují, jak jim byl dobrý v zahraničních pracích. Že to nebylo bez dřívějšího vlivu Kolískova, kdo by pochyboval?

Kolískovo přátelství k Slovákům přivedlo ho již dávno před převratem do úzkého kruhu Hlinkova. Sblížila je nejprve rovnost životního povolání, kněžský talár, ale i pevnost slovenského přesvědčení Hlinkova, o kterém tehdy nikdo nepochyboval, zvláště když sliačský, později ružomerský farář za svou slovenčinu trpěl. První pochybnosti o Hlinkově slovenskosti vyslovil teprve r. 1912 Karel Kálal. Ale to už mělo svoje pozadí, jehož stíny odrážely se o Kálalovo pokrokářské bezvyznání.

Roku 1906 byly v Uhrách sněmovní volby, kterých zúčastnili se také Slováci činně. Postavili několik poslaneckých kandidátů a chopili se místem vážněji, místem povrchněji předvolebního boje, to jest schůzí, řečí a kortešaček. Za ružomerský okres byl postaven do kandidatury dr. Vavro Šrobár, ružomerský lékař, odchovanec realistických proudů pražských, odkojený hlavně vlivem Masarykovým, neboť Šrobár, vyloučen byv jako septimán z maďarského gymnasia v Levoči, dokončil humaniora v Přerově na Moravě a medicínu studoval v Praze. O jeho zvolení zasazoval se mezi jinými také Hlinka, třebaže s počátku neměl chuti lámati oštěp za svého kmotrovce. Jako by byl předvídal, že věc skončí zle.

(Pokračování.)

A K T U A L I T Y

Ant. Zelnitius:

*Z čeho můžeme souditi, že stojíme ve Starém Městě
na půdě Velehradu?*

Na tuto otázku odpověděl již 14. prosince 1889 Frant. Myklik ve stejnojmenné přednášce ve schůzi Vlasteneckého musejního spolku v Olomouci.

Dnes je třeba k ní se vrátiti a ji doplniti, poněvadž doklady pro umístění velkomoravského Velehradu t. j. hlavního sídla velkomoravského zde v kraji kolem Starého Města-Hradiště nejen že ostávají, nýbrž se množí a upevňují, naproti tomu vše s protivné strany snesené je beze všeho podkladu, jsou to planá tvrzení, která se dokázati nedají.

Velehradem označováno zdejší osídlení od lidu podle povahy své, jak nám o tom fuldské annály k r. 869 vypravují: „Carolus dum cum exercitu sibi commissio in illam ineffabilem Rastizi munitionem et omnibus antiquissimis dissimilem venisset, Dei auxilio fretus, omnia moenia regionis illius eremavit incendio, et abscondita quaeque in silvis vel defossa in agris reperiens cum suis diripuit, omnesque sibi congregientes fugere compulit et interfecit.“

Karel když s vojskem sobě svěřeným přišel do té nevýslovné Rostislavovy pevnosti, s boží pomocí všechny hradby oné krajiny zničil ohněm, a cokoliv uschováno v lesích nebo zakopáno v polích nalezl, se svými poplenil a všechny, kdož s ním utkali se bojem, na útěk obrátil nebo pobil.

Ze se tento popis na náš kraj hodí, uvidíme z následujícího.

1. Stará tradice, kterou prý založili 1198 na Veligrad přišlí cisterciáci, označuje zdejší kraj velehradskem. Ze zkušenosti jest známo, že nerozumem jest lidu něco bráti, zač mu nemůžeme poskytnouti něčeho lepšího. Jak dalece tato tradice jest pravdivou, posoudíme z dalšího.

2. Historie také svědčí, že zde v kraji bylo to velesídlo knížat velkomoravských a středisko bohoslužebné, kde působili sv. bratři soluňští.

Listina z r. 1131 jmenuje nynější obec Staré Město Velehradem — „Veligrad tota“; celé území Veligradu patřilo mezi biskupské statky.

Z listiny také vyčteme, že r. 1198 k nám došli cisterciáci Velehradu nezakládali a nepojmenovali, nýbrž že jméno toto později pouze na svůj klášter přebrali.

Pozdější listiny uvádí osadu Staré Město-Veligrad častěji.

Roku 1048 byl založen klášter rajhradský. Jest opovážlivé tvrditi, že teprve v r. 1198 přišlí cisterciáci si vyrobili tradici o velkomoravském velehradu a založili si klášter téhož jména. Ze to učiniti mohli bez odporu kláštera rajhradského na Moravě již 150 let působícího, jest něco zvláštního.

Historie a zkušenost nás učí, že není a nebylo lhostejno mnichům, když

jim někdo na jejich práva a výsady sahal. Ze by tu mlčeli a bezpráví trpěli, je podivné a zvláštní.

Latinská legenda „Život sv. Václava“, o níž se opírá kronikář Kosmas († 1125), praví v českém překladě ze XIV. století: „Bořivoj a sv. Ludmila v tom městě, ježto Velehrad slove, tu ježto moravského arcibiskupství stolec a sláva bieše, v kostele sv. Víta od blaženého biskupa Methodia oba sv. křest jsta přijala.“

Dalemil (1260—1318) ve své kronice praví: „Bořivoj prosí krsta ot Svatopluka Moravského a ot Methodieie arcibiskupa Velehradského. Ten arcibiskup Rusín biěše, mšu svatú slovansky slúžieše; u Velehradě krsti Čecha prvého.“

Jména Brandl, Jireček, Palacký, Dr. Dudík, Dobrovský a jiná jsou nám zárukou historické pravdy. Nezbyvá než uvěřiti P. Hirschmentzlovi, P. Hermannovi a Středovskému, kteří ještě mnohé doklady viděli, tradici slyšeli a té době byli 250 let bližší než my.

3. V kraji kolem Starého Města jest mnoho pozoruhodných památek, které jinde nenalezneme. Dosud nikdo se nepokusil, aby památky archeologické zkoumal. Královstol u Velehradu—Modré při silnici do Jankovic, který popsal rada J. Chodníček, leží tu nepovšimnut, ač je znám ze zápisu zakládající listiny kláštera velehradského z r. 1228, kde o něm stojí psáno: „lapis, qvi dicitur Kralav stol,“ t. j. kámen, kterému se říká Kralov stol. Lid kámen tak pojmenoval, zajisté ne zanic a pronic. Výzkum, který provedl zde nedávno archeologický spolek Starý Velehrad, osvětlil, že je to opracovaný a důmyslně usazený kámen, kterouž práci nemohli vykonati jedinci, nýbrž množství lidu, tedy národ. Kde byl stol — naše prestol — t. j. trůn, tam byl i kníže — tedy také sídlo jeho.

Potom je tu několik hrubých kamenných křížů, které jsou označovány za cyrilometodějské. Ač úplně ve všem, co o tom napsal Dr. Frant. Píkrýl, za pravdu nedáváme, přece nechybíme, když se držíme starého přísloví: „Není šprochu, aby na něm nebylo pravdy trochu.“ I tu by bylo záhodno, aby se kříže archeologicky prozkoumaly; nedostačuje tu pouhé gesto, že to není tak staré.

Na malém území asi čtvrt hodiny cesty ve St. Městě a Hradišti jsou 4 staré kostelíky s prastarým pojmenováním: sv. Jana Křtitele, sv. Michala, sv. Víta a sv. Jiří. Kostelík sv. Jana Křtitele t. j. nynější zvonice jest snad nej památnější a nej pozoruhodnější stavba na Moravě. Ústní podání povídá, že v blízkosti toho kostelíku stával knížecí dům. Sousední zahrada je pokryta do hloubky 1 m i více samou černou zemí, ve které je plno zbytků osídlení z hradištné doby. Dosud věci prozkoumány nejsou. Kostel sv. Víta byl zbořen za Josefa II. v r. 1789 z gub. rozkazu č. 8405—2143 ze dne 10. V. 1786. Snad je to kostelík, o němž je zmínka v překladu latinské legendy „Život sv. Václava“ ze XIV. století. Chrám sv. Jiří v Hradišti byl zbořen 1785, při němž stála vzadu při presbyteriu vlevo rybářská kaple sv. Jiří, snad zbytek původního kostelíka před r. 1257.

Chrám sv. Michala byl znovu vybudován na starých základech v r. 1735,

zdi presbyteria jsou z větší části původní, o čem se lze přesvědčiti na půdě kostela.

Pouhá dědina neb městečko neměla zapotřebí tolika kostelíků. Lidová pověst uvádí i jiné kostely — P. Marie, Petra a Pavla, sv. Magdaleny, které tu dnes nejsou.

Ve zdejším kraji jest vedle velehradské basiliky a Cyrilky památným „sv. Kliment“ u Osvětiman, kam lidové podání usazuje duchovní školu = seminář sv. Metoděje. Zde rovněž nebyl výzkum proveden až na prokopání zaoltářů, kde našel dnes již zemřelý Robert Čechmánek hrobku jakési osoby, snad některého opata.

4. Archeologický výzkum St. Města, který pro nedostatek času a z jiných příčin nebyl ukončen, potvrzuje, že kraj byl od pradávna osídlen a že tu v době velkomoravské bylo veliké a velmi bohaté osídlení. Na pohřebišti „na valách“ zjištěno a prozkoumáno 300 hrobů s vzácnými přídávky byzantskými, které odkazují podle dr. L. Niederle a stát. archeol. ústavu na IX. a X. století a ukazují bohatství toho lidu.

„Na špitálkách“ u potoka na cvičišti tělocvičné jednoty Sokol objeveny 2 obytné jámy, které vedle známé černé zemi plné střepin z nádob z IX. a X. století chovaly spousty škváru, který je svědectvím, že kraj byl nepřátely popleněn a vypálen. Shoduje se to úplně se zprávou v Kříšťanově legendě o sv. Václavu a sv. Ludmile: „byla na zemi se všemi obyvateli uvalena klatba, a rozličnými pohromami na pozemcích a plodinách skrušena až do dneška pyká. Bylať dána v plen a zajetí a v lup a posměch a spuštění a v úšklebky všelikému tělu, chodícímu po ní...“; psáno asi v letech 982—997.

5. Kraj St. Města — Uh. Hradiště — Polešovic — Velehradu je způsobilý pro rozsáhlé slovanské osídlení, a to bezpečně jako žádný jiný kraj. Velehrad = velgorod t. j. velké hrazené osídlení třeba si mysliti jako soustavu jednotlivých menších osídlení, která byla spolu spojena a ještě k tomu hrazena a na okraji lemována hlubokým lesem, močálem a okolními opevněnými vrchy. O tom se přesvědčí, kdo kraj shlédl s vrchu sv. Rocha, od lesa Hlubočku, se silnice za kunovskou cihelnou a nejkrásněji nad menším „mýtem“ od velehradského háje. (Dokončení.)

Slovanská hlídka.

Referuje Fr. H. Žundálek.

50. výročí úmrtí Dostojevského.

Dne 9. února 1931 uplynulo 50 let, co zemřel znamenitý ruský romanopisec Fedor Michajlovič Dostojevskij. Narodil se r. 1821 z chudé lékařské rodiny a stal se úředníkem. Již za své první beletristické práce byl označován kritikou jako nástupce Gogolův. Pro účast v socialistickém kroužku byl r. 1849 odsouzen k trestu smrti a teprve v posledním okamžiku byl tento trest změněn ve vyhnanství na Sibiř. Pobyť v sibiřské věznici mezi

zločinci, jakož i padoucnice, která u něho propukla, způsobily, že s neobyčejnou podrobností studoval prostředí vězeňské a použil potom tohoto studia ve svých románech. Když opustil vězení, byl vydavatelem různých časopisů a pak odešel do ciziny, kde napsal své nejlepší dílo „Bratři Karamazovi“. Vliv Dostojevského projevil se ve světové literatuře ve velkém měřítku. Do české literatury byly jeho spisy uvedeny profesorem Masarykem.

Dr. Škultéty o maďarisaci Slováků před převratem.

Jeden z nejpovolanějších činitelů slovenských, přední účastník úporných bojů „za tú našu slovenčinu“, dr. Škultéty, již několikrát odrazil mužně a přesvědčivě maďarské útoky proti našemu státu. Na útok Iványiho ze Segedína odpovídal dr. Škultéty vydáním 33stránkové brožury, ve které vyvrací všechny námitky a útoky maďarského profesora. Iványi tvrdí, že jest u nás nespokojenost. Dr. Škultéty odpovídá, že i v rodině někteří členové si stěžují a rodina trvá a její členové jako šťastní lidé mohou si druhého dne pohleděti do očí. Co budí nynější slovenské žaloby, je důsledkem stavu a politiky do r. 1918, které Iványi se zastává i dnes. Za staré vlády přesvědčený Slovák nemohl býti ani hlídačem na železnici. Dnes? Iványi útočí nejnepěknějším způsobem na Čechy; dr. Škultéty poznamenává, že je nedůstojné pro maďarského profesora tak mluvit o národu Komenského, který byl i v Šáryšském Potoku a učil tam maďarskou mládež. Iványi mlčí o ubohých poměrech v Maďarsku, o nezaměstnaných vzdělancích, o zpronevěrách. V Maďarsku je hrozný stav. A u nás? Ze je vystěhovalectví? Lid byl naučen do r. 1918 stěhovati se do Ameriky. Ze je tíseň hospodářská? Jest nyní všude a na Slovensku nejvíce právě pro poměry před r. 1918. Nikdy nejezdilo na Slovensku tolik vlaků jako nyní. Co školy? Knihovny? Stavební ruch? Je třeba jen dívat se z vlaku na nové střechy. Za 50 let v minulosti nepostavilo se tolik na Slovensku jako nyní v posledních 10—12 letech. Začátky bývají těžké, ale slovenský život se rozvíjí utěšeně. Je třeba se podívat na písemnictví, časopisy, na vzrůst měst, a to nejen slovenských, nýbrž i pohraničních, jako jsou Komárno a Lučenec. Výtka Iványiho, že na Slovensku jsou čeští úředníci, neobstojí. Slováci jich neměli, nemohli se dostat do úřadů, Češi je měli a Slovensko jich potřebovalo. Ze náš stát již po vyvrácení Rakousko-Uherska se stal hned schopným života, je zásluhou bratří Čechů. Slováci hynuli a příčinou každé jejich bídy, každé jejich žaloby je stav, ve kterém Slováci byli do r. 1918. Na Slovensku se pracuje. I Maďari v pohraničí to uznávají a dokázali to při poslední návštěvě presidenta republiky. Žijí se Slováky od počátku ve svornosti a spokojenosti. Na Slovensku není a nebude zmatků. — Do rušných dní zaléhají tato slova jako hlas mocného hlasatele československé vzájemnosti. Nevelká knížka dr. Škultétyho měla by býti v každé rodině.

50. výročí úmrtí Jána Botta

oslavil místní odbor Matice slovenské ve Spišské Nové Vsi. Přednášku o literární tvorbě Jána Botta měl prof. Zachar. Večírek byl vyplněn hudebními čísly a přednesem básní Bottových. Ján Botto narodil se 25. ledna 1829, studoval inženýrství v Budapešti. Byl civilním inženýrem a geometrem v Banské Bystrici, kde zemřel 28. dubna 1881. Jeho nejkrásnější básní jest „Jánošíkova smrt“ (1862). Jánošík jest líčen básnicky a Botto přejal mnoho i slovně od Sama Chalupky, v postupu a úpravě básně pak zcela napodobil Máchu; avšak nadšená básnická mluva učinila z této skladby hlavní dílo slovenské poesie. Znamenité jsou i balady Bottovy, jimiž předčil i svého učitele Chalupku, jako jest „Báj na Dunaji“, která

alegorisuje výstižně mladou slovenskou poesii a její křisitele. „Báj Magin-hradu“, „Margita a Besná“, Zlatá Pália. Lidovou lyriku napodobil ve sbírce „Piesne vojanské“.

Úmrtí nadějně Slovenky.

Maria Pridavková, 18letá oktavánka z prešovského gymnasia, zemřela 12. dubna v Orkucanech. Přispívala do studentského časopisu „Svojet“, překládala hojně z jihoslovanských a ruských spisovatelů a účastnila se činně slovenského studentského života.

Martin Rázus o slovenštině.

V „Národných novinách“ v Turčanském Sv. Martině napsal spisovatel a poslanec Martin Rázus úvahu o slovenštině. Zdůrazňuje v ní, že základní podmínku pro sblížení slovenštiny s češtinou jest úprava hospodářských otázek slovenských. Když dojde k této úpravě, nebude třeba přemýšlet o sblížování, nebo toto přijde samo sebou. — Názor tento jest jistě zajímavý a pozoruhodný. Zájem Slovenska je skutečně obrácen ke zlepšení hospodářského postavení. K tomu zajisté dojde při nestranném posuzování. Pro tento rok je připraven rozsáhlý program, který znamená další pokrok ke sblížování slovenštiny a češtiny ve smyslu Martina Rázusa.

Milan Zjalič,

děkan v Samoboru v Chorvatsku, zemřel 23. února 1931. Jako velmi dobrý hudebník založil s Filipem Hajdukovičem, Novakem a prof. Duganem roku 1907 časopis „Sveta Cecilija“ a byl jeho prvním redaktorem. Přispěl nemálo k povznesení chorvatské církevní hudby. Napsal dílo trvalé ceny „Dějiny chorvatské církevní písně“.

„Ljubljanski zvon“ a jeho 50leté trvání.

Slovinský literární měšlčník „Ljubljanski zvon“ v Lublani vstoupil počátkem r. 1931 do 50. roku svého trvání. „Ljubljanski zvon“ je nástupcem literárního časopisu „Zvon“, jež r. 1870 založil spisovatel Josip Stritar ve Vídni. Byl to první přísně literární list v slovinském písemnictví. Hlavní oporou při řízení listu byl Fran Levstik, kterého Stritar povolal do Vídně, spolupracoval i Josip Jurčič a kněz Simon Gregorčič z Gorice. Hlavní účel měl při tom Stritar, aby vychoval mladé spisovatele. Hlavním spisem v něm uveřejněným jest „Zorin“, pozdní nástupce Goetheova „Werthera“. Útoky a podezírání, které zalétaly na Stritara pro satiry „Levstikovy“, přinutily Stritara, že koncem r. 1870 zastavil vydávání „Zvonu“ a obnovil jej r. 1876 a vydával jej do r. 1880.

Stritarův „Zvon“ nestačil již slovinským literárním poměrům, spisovatelé se odcizili jeho idealismu a jeho světobolu; Stritar se také nabažil redaktorské práce a chtěl koncem roku 1880 zastaviti vydávání „Zvonu“.

Tehdy si umínil Josip Jurčič společně s Jankem Kersnikem, Frančiškem Levcem a Ivanem Tavčarem založiti v Lublani nový beletristický časopis „Ljubljanski zvon“. První číslo vyšlo o Novém roce 1881 v dvojnásobném rozměru vídeňského „Zvonu“. Redaktorem byl Frančišek Levec. Za jeho vedení stal se nový list vedoucím literárním časopisem dlouhá léta, ačkoli mu vyvstal v „Kresu“ (Oheň) Davorina Trstenjaka a dr. Jakuba Sketa roku 1882 v Celovci nebezpečný soupeř, který přestal vycházeti r. 1886, a také v politickém a literárním listu „Slovan“ v Lublani. Koncem r. 1880 Jurčič se nachladil, měl souchotiny. Pracoval však s nezmenšenou silou pro

„Ljubljanski zvon“ román „Rokovnjači“ (1881); zpracoval však jen prvních 11 hlav a ostatní doplnil po jeho návodu Janko Kersnik. Napsal též dějepisnou truchlohru „Veronika Deseniška“. Zemřel 3. května 1881.

Vlivem Jurčičových spisů vyvíjelo se slovenské písemnictví ve směru realismu. V literatuře má se projevovati skutečný národní život bez přejatého idealismu. Jurčičovi nástupcové zdokonalili dílo svého mistra, totiž ve směru výběru látky, a to ze života měšťanského a venkovského, kdežto Jurčič bral látku ke svým spisům z ovzduší rolnického.

V jubilejních statích 50. výročí trvání „Ljubljanského zvonu“ zveličují se však zásluhy tohoto časopisu, kterého se později zmocnily pokrokové živly. Tak na př. Zimbrek tvrdí v „Hrvatské reviji“, že dějiny „Ljubljanského zvonu“ jsou dějinami slovenské literatury. Je přece známo, že důležitá část slovinských spisovatelů se rozvila mimo „Zvon“, ano i proti „Zvonu“.

Od realistů okolo „Ljubljanského zvonu“ učili se sice také starší beletristé v „Domu in svetu“ (Dům a svět), jež r. 1888 založil profesor bohosloví v Lublani dr. Frančišek Lampè (1859—1900), a pozvedl jej „z listu pro poučení a zábavu“ již v několika letech na vynikající beletristický list. K nejstarším spisovatelům katolického „Domu in sveta“ náležejí Peter Bohinjec, farář v Dupljích, učitelé Fran Jaklič a Ivo Trošt. Ke škole toho časopisu druzí se i vynikající spisovatelé kněží Fr. S. Finžgar, Ksaver Meško a Anton Medved, Silvín Sardenko, profesor dr. Ivan Pregelj a hojně jiných spisovatelů ze všech vrstev společenských.

Drobné zprávy.

Ministr inž. Dostálek vyznamenán. Rumunský král Karol vyznamenal ministra veřejných prací inž. Jana Dostálka velkokřížem řádu rumunské koruny.

Náboženské vyznání obyvatelstva Čech. Podle popisu obyvatelstva z 1. prosince 1930 činil počet obyvatelstva Čech 7,100.000. Náboženská příslušnost obyvatelstva Čech jeví se takto: 5,317.000 římských katolíků, 8000 řeckých katolíků, 24.000 arménských katolíků, 199.000 evangelíků (Českých bratří), 4000 evangelíků augšpurských a reformovaných, 6000 členů bratrské jednoty, 618.000 stoupenců československé církve, 15.000 pravoslavných, 17.000 starokatolíků, 76.000 židů, 727.000 lidí bez vyznání. U všech vyznání kromě starokatolického a židovského se projevuje vzrůst; největší vzrůst zaznamenávají církve evangelická a československá a pak římskokatolická. Bezvěrců jest o 10% více než r. 1921. Roku 1921 bylo v Čechách 782 katolíků na tisíc, 1. prosince 1930 pak již jen 747. Čechy jsou zemí nejméně katolickou v celé republice Československé. Morava a Slovensko vyrovná pravděpodobně tento rozdíl v celé republice. Vzrůst katolictví v Čechách činil od r. 1921 do 1. prosince 1930 úhrnem 2 procenta. Různí sčítací komisaři se postarali o to, aby lovili duše pro bezvěří a československou církev. A nachytalo se dost nemyslicích katolíků, kteří opustili svou víru pro nezřízenou agitaci.

Češi a Slováci v Kanadě bez kněží. Národní svaz českých katolíků ve Spojených státech severoamerických vydal provolání ke sbírkám na získání kněží pro 50.000 Čechů a Slováků v Kanadě, kteří jsou dosud bez kněží. Jsou neznalí anglického jazyka, sami sobě ponecháni a nemají náboženské útěchy. Z dějin vystěhovalců Čechů ve Spojených státech vysvitá, že hlavní příčinou odpadu od katolické církve byl nedostatek katolického českého duchovenstva. Američtí Čechové sbírali pro africké misie, pro českého misionáře P. Václava Řehoře, který žil v zemi Hotentotů v těžkých poměrech. Arcibiskup John J. Glennon jako předseda misionářské společ-

nosti sv. Petra Klaverského požádal redaktora „Hlasu“ dr. Hynka Dostála, aby pracoval ve svých listech pro Společnost sv. Petra Klaverského, a zvolil jej v St. Louis za jednoho z ředitelů této společnosti. Proto „Hlas“ i „Česká žena“ již dlouhá léta sbírají milodary pro africké misie. — Z Číny zazněl hlas opuštěného a pronásledovaného českého misionáře Josefa Zemana. I tomu čeští katolíci američtí pomáhají. — Je však třeba také brzy a rychlé pomoci rodným bratřím v Kanadě, aby tam měli kněze misionáře, kteří by hlásali slovo boží českým jazykem. Spolek sv. Rafaela v Praze, jež řídí dr. Kaucký, poslal do Kanady misionáře z Nitry P. Floriána O. V. D. Ale co je to jeden misionář pro 50.000 lidí? Počátek byl učiněn. Kéž by se našlo ještě několik lidí, kteří by se obětovali pro československé katolíky kanadské. Tamní lid potřebuje kněží, jakými byli američtí kněží Hessoun, Chromčík a Furdek.

Zákaz starořecké hry. Veřejný žalobce Harry P. Rosecan v St. Louis ve Spojených státech severoamerických zakázal provozování řecké hry „Lysistrates“ v místním divadle, protože jisté výjevy a situace v této hře odporují pojmu mravnosti. Společnosti bylo dovoleno představit tuto hru, když vynechá místa censurou označená.

Chodská výprava z Ameriky do Československa. Zábavný a vzdělávací spolek „Domažlice a okolí“ pořádá z Nového Yorku dne 26. května velkou výpravu Čechů do Československa. Přihlásilo se na ni mnohem více rodin než jindy. Za nynější hospodářské tísně v Americe účastníci nic nepozbudou z výdělků, poněvadž jich není. Mnozí jezdí každoročně do vlasti. Ale většina po dlouhých letech odloučeného pobytu v Americe, po mnoha přípravách rozhodla se zavítati opět do své vlasti.

Sv. Antonín ve filmu. U příležitosti 700. výročí sv. Antonína Paduánského upravilo družstvo pro náboženské umělecké zvukové filmy (Sacras) v Římě film o životě a pracích velkého divotvorce, který byl po prvé předveden v „Cinema Barbarini“ v Římě. Posudky jsou velice příznivé, poněvadž byl projeven ryzí a hluboký náboženský směr. Sv. Antonína představuje Carlo Pinzanti, jemuž úloha se velmi podařila. Snímky byly vykonány většinou na dějepisných místech, tak že výjevy z přírody jsou neobyčejně zdařilé. Film se končí smrtí světcovou, přechází ihned k světcové basilice v Padově a představuje velké procesí na den sv. Antonína.

Bulharská královna Giovanna a katolictví. Proti určitým zprávám, že bulharská královna Giovanna (bulharsky Ivanka) na znamení odporu proti papežovu vánočnímu ohlášení, kterým vyslovil politování nad některými obřady, konanými v sofijské katedrále u příležitosti příchodu královské dvojice, zanechala v neděli a ve svátek docházky na mši sv., oznamuje se, že královna naproti tomu vyjádřila přání, aby měla svého domácího kaplana. Bulharská královna je členkou třetího řádu sv. Františka. Proto jejím kaplanem byl jmenován kaplan Leopold de Posthumia. Ten slouží každý den v katolické dvorní kapli mši sv., již jsou přítomny královna a králova sestra Eudoksia. Králův bratr Cyril a obě sestry jsou rovněž katolického vyznání.

Sv. Otec Plus XI. žehná Národnímu svazu českých katolíků v Americe. Sv. Otec schválil práci Národního svazu českých katolíků ve Spojených státech severoamerických a zaslal mu apoštolské požehnání. Sv. Otec zná se osobně s několika úředníky svazu. Arcibiskup v Chicagu, kardinál Mundelein, váží si velmi práce českých katolíků a slíbil, že sám odevzdá sv. Otci dar českých amerických katolíků ve prospěch koleje sv. Jana Nepomuckého. Proto čeští katolíci severoameričtí konají horlivé sbírky k tomuto účelu.

Slav katolické církve v latinské Americe. Katolickou víru uznaly za státní náboženství tyto latinské státy v Americe: Guatemala, Honduras, Costa Rica, San Salvador, Kolumbie, Peru, Bolívia, Paraguay, Uruguay, Argentina a Venezuela. Rozluka církve od státu je provedena v Panamě,

na Kubě, Ecuadoru, v Čile a Brasilli; avšak vlády těchto států udržují přátelské styky se sv. Stolicí.

Carnegiova nadace a papežovo prohlášení o míru. Rektor university „Columbia“ v Novém Yorku, Murray Butler, který je současně i předsedou „Carnegiovy nadace pro mezinárodní mír“, dal po druhé vytisknutí v časopisu vzpomenu té nadace řeč Pia XI. o Štědrém dni 1930, jakož i vyzvání papeže Benedikta XV. účastněným státům, aby zkrátily válku. To jsou dva silné doklady pro všeobecný mír. Tento skutek rektora Butlera, nekato-lika, nalezl velkou pochvalu u všech a jest důkazem, kterak vážnost apoštolské Stolice roste nejen u katolíků, nýbrž i u nekatolíků.

Fr. H. Ž u n d á l e k.

Naše rovy.

P. Alfons Jaromír Žák, kapitulár premonstrátské kanonie jerušské (Ger-ras) v Dolních Rakousích, správce klášterní fary v Kirchbergu an der Wald, zemřel tamtéž 20. I. 1931. Narodil se 15. II. 1867 v Horažďovicích, studoval gymnasium v Písku, vstoupil do premonstrátského opatství v Gerasu, bohosloví studoval v Klosterneuburku. Na kněze byl vysvěcen ve Sv. Hyppolitě r. 1891. Byl kooperátorem v Drosendorfu, správcem klášterní fary v Pernegu a v Kirchbergu. Za války působil horlivě v ukra-jinských táborech vystěhovaleckých v horním Waldviertelu a byl za svou činnost jmenován konsistorním radou řeckokatolické arcidiecése Lvovské a stanislavské. Byl členem spolku Dolnorakouské vlastivědy a jiných učených společností. Studoval v četných archivech a sestavil kroniku opatství premonstrátského v Jeruši. Uveřejnil četná pojednání dějepisná, místopisná, statistická v německých a českých časopisech. Psal též články, feuilleto-ny a povídky do novin a kalendářů. Cestoval po Belgii, Francii, Holand-sku a Německu a potuval do Jerusalema. Žil mezi Němci, ale zůstal do smrti věren českému národu.

Josef Kafka. Dne 4. dubna 1931 zemřel Josef Kafka, řídící učitel v. v. ve Zdětíně, člen výboru Družstva Vlast. Na první schůzi výborovou v prázdní-nách roku minulého dostavil se ještě svěží, nebylo pozorovati tíže vyso-kého věku. Josef Kafka byl spisovatelem a redaktorem, čestným občanem Zdětína, čestným členem hasičské župy Novobenátecké-Kafkovy, čestným předsedou Jednoty českoslov. katolického učitelstva, čestným předsedou Čtenářsko-hospodářské besídky ve Zdětíně, starostou a čestným členem hasičských sborů ve Zdětíně, Kbelích, Starých Benátkách, Vrutici, Sedlci, Předměřicích, Chotětově, Sviništaněch. Neúnavnému bojovníku za práva katolické školy budiž vděčná pamět!

—lek.

Literatura.

Frant. Malý: *O svátcích zasvěcených a nezasvěcených* řeči duchov-ní. Administrace a expedice v Družstvu Vlast, Praha II, Žitná ulice 26. Praha 1931, sešit 1.

Arcibiskupský notář a hlavní farář u sv. Štěpána v Praze, **František Malý**, vlastenecký kněz, oslavil v druhé polovici listopadu 1930 desáté výročí svého zvolení za faráře při jmenovaném kostele. Jeho farníci před-nesli mu upřímné blahopřání k tomuto významnému dni. Úcta a láska, kterou dala věřící obec svému duchovnímu správci tak významným způso-bem najevo, vytryskla z příčin několikaletých; je to jednak jeho ochota, milé, ublazené chování a vlastenecké smýšlení, ale také zvláště jeho zdár-ná homiletická činnost, a to na kazatelně i také v písemnictví.

Frant. Malý vydal samostatně tyto kazatelské spisy: „Čtrnácte svátých pomocníků“, Vyšlo u Prombergera r. 1915. Je to čtení pro každého velmi poutavé a zajímavé i také potřebné, poněvadž úcta těchto světců je u nás málo rozšířena. — „Naše naděje“. Jsou to vlastenecká kázání o českých patronech, velmi dobře upravená; kritika pochvalně přejala tuto sbírku. Vyšla r. 1916 u Francla v Praze. — „Podobizny svátých apoštolů“, vydané r. 1920 u Václava Kotrby. Tam je „credo“ našeho významného homiletika projevono způsobem nejdůraznějším. — „Krátké řeči duchovní“, jejichž řízení převzal r. 1927 po Frant. Svatkovi, zemřelém toho roku, a přivedl tento kazatelský časopis na vyšší doby. Řídil je do r. 1930. Jako zvláštní otisk vydal sbírku kázání postních, jak máme ošetřovati nemocné a chovati se k nemocným, s názvem „Lazar z Bethanie“. Jiným samostatným postním cyklem jest „Následování nejsv. Srdce Ježíšova“.

Další sbírkou kázání jest „Dominica“ (Neděle), o níž vydala svědeckví sama arcibiskupská konsistoř v Praze významnými slovy: „Je to kniha jedna z nejlepších, která z rukou zkušeného homiletika Fr. Malého vyšla. Jsou to ta nejlepší z nejlepších jeho kázání.“

Při obtížných svých pracích v duchovní správě připravoval další sbírku, kterou vyplnil citelnou mezeru v naší homiletické literatuře, totiž „O svátcích zasvěcených i nezasevěcených“, které vydává svým nákladem r. 1931 v knihtiskárně Družstva Vlast. První číslo obsahuje promluvy na svátky Páně: Svatá noc, Obřezání Páně, Nejsv. jméno Páně a Velký pátek. V těchto kázáních řeší se sociální otázka na kazatelně. V první promluvě jedná o milosrdenství, které máme prokazovati svým bližním, jak činili první křesťané. Jak prakticky ji zakončuje: „Tam před těmi jesličkami poklekněte, prosím, i vy všichni, jeden hezky za druhým! Zde žena za muže, muž za ženu, dítky za rodiče a rodičové za dítky. Ježíška prostě malého, aby vás chránil všeho sváru v domácnosti a v sousedstvu! Tam obnovte dobrou vůli a se všemi lidmi zachovejte pokoj a svornost! Tam se pomodlete, prosím vás, i za mne! Já pospolu s vámi, my všichni tvoříme velikou rodinu, jednu farní osadu. Vy otcem duchovním zvete mne, poněvadž mně vás za dítky odevzdal Bůh. Dnes v den Narození Páně, osadníci drazí, u jeslíček, prosím vás, mně odpusťte, nedovedl-li jsem za uplynulých let býti dosti milosrdným, horlivým a moudrým otcem duchovním! Proste za mne, abych nejen slovy, ale i života svého příkladem byl dobrým vaším pastýřem. A já se navzájem modliti budu, aby Ježíš vaše milé rodiny řídil, vedl a jim žehnal.“ — V druhé promluvě, též sociální, pojednává na základě zajímavých událostí a příkladů ze života a z literatury, že ani bohatství ani sláva nečiní člověka šťastným, a přeje svým posluchačům námořnické „Farewell“ (féruel) čili „Šťastnou cestu“ do nového roku. — V třetí řeči přimlouvá se za to, aby rodiče dávali dětem při křtu jména svatých, jmenovitě pak jména českých patronů. — V další promluvě poukazuje na důležitost rozmnožení duchovních správ ve velkoměstech, v poslední pak řeči dokazuje, že křesťané, kteří chtějí dosáhnouti spásy bez utrpení, podobají se kupci, který vztahuje ruku po zboží, za něž nechce dříve zaplatiti ceny kupní.

Duchovní řeči psal Fr. Malý po důkladné přípravě, po hlubokém rozjímání, z upřímné duše své, tak že není divné, že posluchači odcházejí pohnutí a dojati z chrámu Páně.

Duchovní řeči Fr. Malého „O svátcích zasvěcených a nezasevěcených“ vycházejí v sešitech a předplatné na celou sbírku činí 45 Kč. Sbírkou je schválena arcibiskupskou konsistoří v Praze. Doporučujeme svým čtenářům, aby si předplatili v Družstvu Vlast tuto výbornou sbírku, která jim způsobí i při čtení nemalé radosti duchovní.

•

Fr. Malý narodil se v Rychnově nad Kněžnou 3. dubna 1874 a studoval tamtéž gymnasium, kde vykonal r. 1893 zkoušku zralosti s vyznamenáním po těžkých chorobách, zvláště v 7. a 8. třídě, kdy onemocněl i tyfem. K písemné maturitě jej vedli pod paží. Pochází z rodiny chudičké, dětí bylo 10, 7 jich zůstalo na živu, jeden z nich, Alois Malý, je farářem ve Všetatech a vydal liturgickou příručku „Církevní průvody“ a „Církevní rok“. Fr. Malý byl vysvěcen na kněze r. 1897, působil jako kaplan v Chodově do r. 1899, v Příbrami do r. 1903, v Praze u P. Marie Týnské do r. 1905, v Praze u sv. Jindřicha do r. 1914 a u sv. Štěpána do r. 1920; tohoto roku byl zvolen hlavním farářem u sv. Štěpána v Praze. Jest upřímným přítelem a podporovatelem Lužických Srbů, pro které u sv. Štěpána sloužíval mši sv. a četl jim evangelium lužicky, když zavítali do Prahy. Překládal z lužického básníka Čišinského do časopisu „Meditace“, které řídil inž. Vilém Bitnar. V „Růži dominikánské“ uveřejňoval překlady básní z lužické srbštiny, polštiny a němčiny. Měl uchystanu pěknou sbírku svých básní, kterou půjčil r. 1900 jistě vdově, ale nedostal ji zpět. Jako dobrý turista konal četné cesty po naší vlasti, po Moravě a v Chorvatsku. Má smysl pro vše krásné, památné a umělecky vzácné; toho dokladem jest, že dal provést opravu památné románské rotundy pražské sv. Longina na Novém městě pražském.

Fr. H. Zundálek.

Knihy redakci zaslané:

Význam panenství v mravním životě. Podle sv. Ambrože napsal dr. Oldřich Karlík. V kom. Matice cyrilomet. v Olomouci. Cena Kč 17.50.
Dvojí jaro. Román VI. Javořícké. 3. vyd. Nákl. Čsl. akc. tiskárny v Praze. Cena Kč 18.—.
Milek z Kampionu. Napsal Fr. J. F i n n. Povídka ze student. života. Přel. Jar. Ovečka. Nákl. Čsl. akc. tiskárny v Praze. Rané setby roč. 8., č. 8.

Časopisy redakci zaslané:

Časopis katol. duchovenstva. Orgán české bohoslovecké fakulty pražské a akad. sv. Tomáše Aq. Vydává Dr. Ant. Podlaha. Čís. 4.
Naše doba. Revue pro vědu, umění a život sociální. Red. Dr. Jos. Macek. Vydává Jan Laichter, Praha. Seš. 7.
Zemědělská politika. Řídí Jan Máša. Nákl. České hospod. společnosti moravské v Brně. Roč. XXX., čís. 1.
Katolický kazatel. Vydává Jednota duchov. arcid. olomoucké, čís. 4.
Věstník Dila šíření víry. Praha IV., Vikářská č. 2. Roč. XX., čís. 2.
Pán přichází. Nákl. MCM v Olomouci, čís. 8.
Směrnice pro drobnou práci v charitě. Přerov, č. 5.
Echo z Afriky. Vydává Družstvo sv. Petra Klavera v Brně. Čís. 4.
Hlídky. Vydává Dr. P. Vychodil v Brně. Čís. 4.
Argus. Revue popul. vědeckých článků. Vydává inž. V. Vondrák, Praha-Smichov. Roč. VII., čís. 7.
Naše kniha. Liter. a bibliogr. věstník. Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Čís. 10.
Růže dominikánská. Praha I.-234. Roč. XLV., čís. 1.
Zasvěcení. Praha IV.-58. Čís. 5.
Orešský věstník župy Pospíšilovy. Praha. Čís. 5.
Pán přichází. Nákladem M. C. M. v Olomouci. Čís. 9.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádoby, pacifikály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatém a stříbrném neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu.

Telefon 33133

Veškeré oděvy

*kleriky přesně podle předpisu pro
různé hodnostáře za ceny nejlev-
nější dodá podle míry osvědčený
katolický závod*

Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, před-
ložím bohatý vzorník látek.

K Á V A - Č A J - K A K A O

VÁCLAV JANDOUREK

PRAHA II, ŽITNÁ ULICE Č. 26

V DOMĚ DRUŽSTVA VLAST

V Í N A - Č O K O L Á D Y - L I K É R Y

Knihhtiskárna Družstva Vlast

**provádí veškeré tiskové
práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních
a brzy**

Praha II, Žitná ul. čís. 26

Volejte telef. číslo 23626

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

6.

Tomáš J. Jiroušek: Msgre ThDr. Frant. Zapletal.

Vladimír Hornov: K jubileu sv. Antonína Paduanského.

Antonín Šorm: Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném.

Jan Lebeda: Dělníci Boží.

Antonín Brousil a K. V. Fritsch: Prorok a jeho vrah.

Prof. Dr. Alois Musil: Z mých cest Pustou Arabií.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

Dr. Jaroslav Štastný: Staré české knihy konventu Fratres Minores Franciscani u Panny Marie Sněžné v Praze.

Frant. Václav Peřinka: Morava a Slovensko.

Ant. Zelnitius: Z čeho můžeme souditi, že stojíme ve St. Městě na půdě Velehradu?

Fr. H. Žundálek: Slovanská hlídka.

Drobné zprávy. — Literatura.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor **Fr. H. Zundálek**.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

Sbírka časových kázání.

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbírku časových kázání za redakce dp. **Ar. Olivy**, nyní **Ant. Broušila**. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života.

Cena Kč 12·80.

Kristus Král.

Cena Kč 8·20.

Kristovo sociální království.

Cena Kč 12·80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám. Cena Kč 8·20.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II,

Žitná ul. čis. 26.

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.

JABLONNÉ NAD ORLÍČÍ ČÍSLO 86

VLAST

ROČNÍK XLVII · 1931 · ČÍSLO 6

Tomáš J. Jiroušek:

Msgre ThDr. Frant. Zapletal,

papežský prelát, ablegát, protonotář, bývalý rektor České koleje v Římě, vyšehradský probošt, dožije se záhy sedmdesáti let. Narodil se ve čtvrtek 18. července r. 1861 v Malé Senici v okrese litovelském na Moravě.

Jakoby náhodou, sotva že byl rok v semináři, byl r. 1881 pražským arcibiskupem Frant. Schoenbornem poslán na další studie do Říma, aby v Propagandě připravil se k úřadu pro chystanou Českou kolej. Zapletal věnoval se v Propagandě studiu tak pilně, že již v druhém roce 1882 byl jmenován prefektem v jednom z vyšších oddělení a v roce 1884 dne 12. dubna byl na kněze vysvěcen. A v témž roce 1884 byl prohlášen za doktora teologie.

Když pak v témž roce 1884 byla v Římě zřízena Česká kolej, byl dr. Frant. Zapletal povýšen na jejího vicerektora. Rektorem byl kardinál Lorenzelli, Čechům velice nakloněný, jenž si i dra Zapletala oblíbil. Tak spolu pracovali a Českou kolej vedli k povznesení. Kolej umístěna byla v budově Animy, kde byl rektorem msgre Doppelbauer, který koleji mnoho nepřál a nevraživost německých bohoslovců vedla k tomu, že po tříletém trvání roku 1887 byla Česká kolej z budovy Animy vypovězena.

Než sv. Otec Lev XIII. maje k Čechům zvláštní zřetel bděl nad Českou kolejí a toho použiv dr. Zapletal, přičinil se, že Česká kolej byla umístěna v budově při kostele sv. Karla Boromejského, kde pobývala do roku 1888. V témž roce přispěl sv. Otec Lev XIII. velkodušným darem k tomu, aby Česká kolej mohla si koupiti vlastní dům, a to při kostele sv. Františka ve Via Sistina. Co to dalo práce, než umístění koleje stalo se skutkem a pak, než se jí dostalo uznání a výsady *koleje papežské*, to ještě dodnes ví nejlépe dr. Zapletal.

A jaký div, když dr. Zapletal předčítal chovancům koleje list o uznání a povýšení koleje na papežskou, radostí i pohnutím — dal se do pláče! Jeho dobré srdce nezůstalo v tom okamžiku klidným. O Českou kolej získal si dr. Zapletal velkých zásluh. Nejenom spisovatelé v próze, nejen básníci ve verších, nejen řečníci na tribunách, ale také učitelé ducha apoštolského mají své zásluhy o národ, vlast a církev. Tady toho podávám jasný příklad.

Vedle úřadu vicerektorského měl dr. Zapletal na starosti i tak zvanou agencii čili zastupování skorem všech diecésí českomoravských při Svaté stolici. Všechny záležitosti, zasílané odtud do Říma, šly jeho rukama. Za něho také, jeho přímluvou, královéhradecký biskup dr. Jos. Hais koupil České koleji pro letní pobyt chovanců pěkně vypravenou vilu v Trevi. Jinak byl dr. Zapletal vždy mužem skromným, proto také byl u chovanců v koleji velice oblíben.

Po 25letém pobytu v Římě, když povolán byl jako nově zvolený kanovník vyšehradský do Prahy, poslechl i zde a od té doby, od r. 1906 žije na Vyšehradě. Po smrti nezapomenutelného probošta ThDra Josefa Buriana stal se jeho nástupcem roku 1922.

A posléze k dobru musíme připočísti dru Zapletalovi i vlastenecký čin, že před světovou válkou obezřetně zakročil v Římě, aby bylo zabráněno odtržení německých částí v Čechách od arcidiecése pražské, které bylo již za vídeňského nuncia Talianiho úplně připraveno. Tehdy dr. Zapletal u Sv. stolice věc vyložil a s jistým římským prelátem dosáhl, že kroky ty byly zcela zastaveny. Msgr dr. Zapletal tímto činem neohroženě ukázal, že přes dlouhá léta ztrávená v Římě zůstal dobrým Čechem, konajícím svou povinnost.

Před čtyřiceti lety, když místopředseda Družstva Vlast Karel Ulrich jezdil do Říma, byl to dr. Zapletal, který mu k audiencím u sv. Otce Lva XIII., při informování sv. Otce o Družstvu Vlast, jeho literatuře i při odevzdání adresy 12.000 dělníků za vydání encykliky „Rerum novarum“, přístup usnadňoval.

A konečně při veškeré práci, která na něm spočívala, psával nám do „Vlasti“ a jinak nám byl nakloněn. Proto dnes jeho sedmdesátiletí vzpomínáme rádi.

Tiskem vyšel také z pera dra Zapletala životopis sv. Otce Pia XI.

Členem Družstva Vlast jest právě čtyřicet let, od 27. června r. 1891. K další jeho pouti životem přejeme mu všechno dobré!

Vladimír Hornov:

K jubileu sv. Antonína Paduanského.

Stín pýchy satanovy v cestu lidstva pad',
chrám lásky Ježíšovy zneuctěný
v moc bezútěšnou zvedal siré stěny,
proud času bouřil kolem plný běd a zrad.

Ty pod křížem jsi viděl nový růsti svět,
ne lichý, klamný, znající jen slova,
v čin vtělila se v tobě láska Ježíšova,
tvé skutky mluvily, když v dojetí zmlk' ret.

Byť znal bych tajemství a všechna umění
a víru měl, že přenášel bych hory —
čím bez lásky jsem? — Maják v hrůzách bóry,
jenž zhas', když trosečníků vzkřiklo vzúpění.

Tvůj život Kristus byl! A Kristus láska je,
vždy živá, vidoucí a plná činů,
v ní není soumraku a pochyb stínu,
plá velká, nesmrtelná v času příboje.

Tys lásky té byl neúnavný apoštol,
tvůj hlas zněl v doby hříchem zachmuřené,
z tvé duše, zárem nebes zanícené,
dech jara rozvlnil se v lidské bídy dol.

Pán v náruč tvou se sklonil, jeho božská skrání,
tak dětsky něžná, laskavá a milá,
se na tvém srdci rozhořelém skryla
a nebe dary své ti položilo v dlaň.

Jsi otcem všech, jež zranil žalů ostrý hřeb,
jsi lékařem slz v nitru utajených,
jsi štítem sirotků a opuštěných,
z tvých rukou chudým roste lásky svatý chléb.

Tvůj jazyk, který lásce boží učil svět,
Pán zachoval, by nevzal porušení,
a postavil jej světu za znamení,
jež divy lásky boží bude věkům vyprávět.

Antonín Šorm:

Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném.

I.

Jeden z nejoblíbenějších světců celého světa a zvláštní miláček našeho lidu zobrazuje se dnes téměř vždy jednotně (jako františkán chovající Ježíška). Jako sv. Janu Nepomuckému dostalo se již záhy před svatořečením příkladně výrazného ustáleného jednotného typu, tak dostává se sv. Antonínu Paduanskému v minulém věku takřka stereotypního podání výtvarného, jež zřídka v naší době zná proměny. Sledujeme-li ale vývoj zobrazování světcova, poznáme záhy, že sv. Antonín býval původně zobrazován bez Ježíška, jako bezvousý františkán, an levicí tiskne k sobě zavřenou knihu, zatím co pravici pozdvihuje k řečnickému gestu, nebo se jí dotýká hořeniho okraje knihy. Obé tlumočí světcovu učenost a umění řečnické. Teprve od 15. století maluje se sv. Antonín s lilí, ač zhusta býval zobrazován i s planoucím srdcem na ruce místo lilie. Ovšem všimáme si tu obrazů a vypodobnění, kde Divotvorce padovanský jest zobrazován samostatně, nikoliv tedy v námětech zabývajících se jednotlivými podrobnostmi jeho života.

Všimněme si alespoň oněch nejvzácnějších vypodobnění v časovém postupu od smrti světcovy až do doby nejnovější.

Na piliři u vchodu do kaple „Madonna Mora“ v basilice světcově v Padově maluje neznámý umělec sv. Antonína již ve 13. věku: stojící postava nápadně hubená, bezvousá, v levici s knihou, pravicí kazatelsky ukazuje. Na tak zvaném polním oltáři Karla Smělého v historickém museu bernském, jenž zhotoven byl kolem roku 1300 v Benátkách, zobrazen je světec s mladistvou tváří a světlým voussem, rovněž s knihou a kazatelským gestem. K nejstarším mosaikám svatoantonínským patří mošaikové obrazy světce v apsidách chrámů S. Maria Maggiore a v Lateránu v Římě, pořízené okolo

roku 1295 od Jak. Torriti. Stejně zobrazen jest na křídle oltářním v galerii v Perugii, rovněž z XIII. věku původem, ze školy františkánského malíře Cimabne; v horním kostele assiském znázorněn sv. Antonín, an drží knihu oběma rukama.

Ač tyto obrazy vesměs jsou dosti blízké době života světce, přece žádný z nich nemožno označiti za skutečný či věrný obraz světce. Tím méně obraz světce v Padově, zcela mylně zvaný „*Věrná podoba světce*“, pocházející ze 14. století. I na tomto obraze vidíme sv. Antonína s uzavřenou knihou v levé ruce a pravicí žehnajícího, mladistvé postavy, bezvousého; u jeho nohou klečí dva donátoři. Ze 14. století rovněž pochází v basilice padovské ze stříbra tepaná socha Divotvorcova neznámého mistra; světec představován opět jako vyhublý františkán, v ruce s knihou, v druhé drží relikviář.

V roce 1379 zobrazil Giovanni da Milano světce na pilíři sakristie chrámu S. Croce ve Florencii zcela odlišně ve výrazu tváře od dřívějších mistrů. Světec se nám tu jeví jako stařec s šedivým vlasem a vráscitým obličejem; v obou rukou drží otevřenou knihu. Podobně maloval koncem 14. století Agnolo Gaddi v tomtéž chrámu na chórovém pilíři sv. Antonína, kterážto malba ale jest ještě tím pozoruhodnější, že zde vidíme prvně světce s červeným plápolajícím plamenem v pravici. Z počátku 15. věku shledáváme se s tímto symbolem u sv. Antonína častěji, zvláště na sklomalbách, a to několikráte v Assisi i ve Florencii. Z roku 1448 pochází jedna z nejkrásnějších soch světcových od slovutného Donatella na oltáři světce v basilice padovské. Donatello vytvořil postavu světce s knihou, nyní ji spatřujeme, jako by byla do knihy založena lilie, což jest doplněk pozdějších dob, stejně jako na současné malbě ve Ferraře byla sv. Antonínu lilie vložena do knihy později. Z poloviny 15. věku sv. Antonín s knihou a plamenem zobrazen v Araceli v Římě od Benozzo Gozzoli. Tak maluje jej i Mantegna v roce 1452 na fasádě kostela padovského, Cosimo Tura na výtečné malbě nyní v Louvru v Paříži se nalézající, který původní námět poněkud pozměnil, zobraziv světce v knize čtoucího. V Benátkách v kostele „Frari“ z roku 1468 pochází krásná mramorová socha světce od Marka da Vicenza a jiná z roku 1475 od Vikt. Giambella. Planoucí srdce v levici a bibli v pravici nese sv. Antonín na krásném okrouhlém obraze Fiorenzo di Lorenzo v obrazárně perugijské a týmž ná-

mětem honosí se vzácný terakotový reliéf ve františkánském klášteře v Belloně u Perugia z téže doby. Do řady ještě velmi shodných vyobrazení vnesl základní změnu až roku 1496 Lorenzo da Sanseverino, jenž maluje sv. Antonína jako patrona města Pollenza se sepiatýma rukama se stonkem lilie, v hoření části zjevuje se světcí Panna Maria s Ježíškem. Svatoantonínská kaple v Bologni honosí se mramorovým sousoším v životní velikosti od Jacopo Sansorino, kde sv. Antonín drží pravici okraj knihy, levici sklání k lilii. V soukromém majetku v Miláně jest ještě jiný obraz z prvních vyobrazení sv. Antonína s lilií od G. B. Benevenuti Ortolano. Zobrazení jest tu odlišné ještě tím, že sv. Antonín má ruce skříženy na prsou. Vynikající dílo v umění svatoantonínském jest malba od Moretta v kostele S. Maria degli Angeli v Brescii z doby kolem roku 1540: Světec sedí ve výklenku na vysokém trůnu, v pozdvížené pravici drží lilii, levicí drží knihu na klíně. V popředí krásné krajiny maluje jej jako velmi mladický zjev Francia (obraz jest nyní v museu milánském) s knihou a lilií. Tamže jest obraz ravenského malíře Luca Longhi (1507—1580), rovněž již s lilií. Z bronzových děl opominouti nesmíme sochu světcovu od Tiziano Aspetti na oltáři nad hrobem světcovým v Padově. O českých výtvorech umění, spjatých s kultem sv. Antonína Paduanského, přineseme snůšku dat v samostatné kapitole.

II.

Rozmáhající se úcta sv. Antonína ve všech vrstvách záhy po jeho smrti jeví se nám v umění výtvarném zvláště zřetelně ve spojování kultu světcova s kulty jiných světců a zvláště s mariánským. Mnohé známé nám doklady rovněž vznikly již v 13. století. Nade dveřmi sakristie padovské basiliky jest malována Panna Maria s Ježíškem, vpravo od ní sv. František, vlevo sv. Antonín. Týž námět nalézáme v tympanonu chrámu Frari v Benátkách. Na staré práci v galerii florentinské jest sv. Antonín ve společnosti apoštolů a Panny Marie s Ježíškem, dole jest sv. Michael. Zcela původní námět obsahuje freska Giottovi připisovaná v sále kláštera sv. Antonína v Padově, kde náš světec jest zobrazen vedle kostlivce, u něhož stojí Daniel a Isaiáš. Z roku 1333 pochází krásné zobrazení Paolo da Vicenza v tamní městské galerii opět s P. Marií a sv. Františkem. Jako svědek ukřižování Páně jest malován sv. Antonín a sv. Klára

na nástěnné malbě v kryptě kostela sv. Františka v Perugii (14. století), a v dolejší kostele v Assisi. Nedávno byla objevena nástěnná malba Tadeáše Gaddi z roku 1342 v kostele sv. Františka v Pise, kde zobrazen sv. Antonín ve skupině světců: Ludvíka, Dominika, Augustina, Blažeje a Benedikta. S těmito světci druží jej Niccolo Gerini kolem roku 1400 na velikém oltářním obraze v Pesaru. Galerie v Perugii honosí se nádherným oltářním obrazem Tad. Bartoli z roku 1403 se sv. Františkem uprostřed, vpravo se sv. Antonínem a biskupem Herkulinem. Mnohé zobrazování sv. Antonína v 15. věku má zvláštní shodu s čarokrásným reliefem od Lucca da Robia, jež získalo později do svých sbírek město Berlín: P. Maria s Ježíškem mezi sv. Františkem a sv. Antonínem. Tak mramorový oltářní nástavec Fra Angelico v moderní galerii florentské; Robiova skupina tu rozmnožena o andělky v popředí u trůnu Matky boží, po levici stojí svatí Kosma a Damián s Petrem, po pravici nejoblíbenější světci onoho věku: sv. Antonín, sv. František a Ludvík Toul. Z první poloviny 15. století s podobným seskupením setkáme se v oltářním obraze Bicci di Lorenzo (ještě s postavou sv. Mikuláše) a Filipa Lippi. S jinou skupinou světců druží sv. Antonína relief Giovanni da Pisa v druhé polovině 15. věku v poustevně padovské: po stranách Madony stojí po pravé: sv. Jan Křtitel, sv. Dominik a sv. Antonín čtoucí v knize; po levé: Jakub Menší, sv. Kryštof a Antonín poustevník (opat). Z této doby pochází milánské zobrazení, kterak sv. Antonín se sv. Vincencem doprovází P. Marii. V benátské Akademii chová se obraz z r. 1480 od Alviso Vivarini tohoto námětu: Panna Maria sedí na vysokém trůně, u něhož dole adoruje donátor se svou chotí; v popředí stojí sv. Antonín s lilií a knihou, sv. Ludvík, sv. František a sv. Bernard Sienský.

Koncem 15. věku stalo se obyčejem malovati na obrazy sv. Antonína Pannu Marii s Ježíškem, zjevující se světci v oblacích. Jedna z těchto nejceněnějších maleb jest v galerii města Macerata. Jako svědka pohřbu Kristova maluje jej roku 1495 na oltářní obraz Filippino Lippi společně s řadou jiných světců; obraz onen jest v pinakotece mnichovské. Nato dochází obliba malířská k námětu korunování Panny Marie za účasti přčetných světců, mezi nimiž zhusta bývá náš jubilant padovský (v Narni a v Citta di Castello od Ghirlandajo, Andr. d. Robbia na skulptuře kláštera Observantů

v Sienně nebo od téhož v kapli Medici ve Florencii, od Ant. Rossellino v Benátkách). Na mramorové tabuli kardinála G. Costa z roku 1489 u P. Marie del Popolo v Římě setkáváme se se sv. Antonínem v družině sv. Štěpána a sv. Kateřiny.

Šestnáctý věk sdružuje na obrazech Madonu s dalšími světci, jak známo z madridské Prado, musea, kde sv. Antonín malován se svatým Rochem. Nyní přistupují obrazy Tizianovy, jako sv. Antonín na „Madoně rodiny Pesaro“ v Benátkách. Na malbě Palma Vecchio v galerii Borghese v Římě uctívá sv. Antonín Pannu Marii s Jezulátkem se sv. Hyeronymem. Velikým ctitelem sv. Antonína zdá se býti mistr Benevenuto Tisi (1481—1559), což prozrazují jeho obrazy zjevení P. Marie s Ježíškem a sv. Antonínem, zachované nám v obrazárnách londýnských a drážďanské. Také Moretto Inul asi velikou přítluností k světci, jak prozrazuje obraz jeho u P. Marie Andělské v Brescii s námětem jako předešlý. V Louvru od neznámého mistra jest ze současné doby sv. Antonín se sv. Bonaventurou. Námětů ještě dalších jest bezpočetně, zvláště od umělců u nás málo známých a nelze ani vzácnější díla pro jich veliký rozsah tu vypočítávati.

(Dokončení.)

Jan Lebeda:

Dělníci Boží.

Z díla Otokara Březiny několik myšlenek o práci a jejím významu na tajuplném jevišti světa.

Není divu, že právě tyto myšlenky neustále vířily v duši Stavitele chrámu, jenž ve svém vidění světa pronikl do hlubin lidského života, v jehož propastech jako znamení krásy i hrůzy uviděl *ruce*, ruce všech, ruce nescíslné, nesmírně mocné. Proto jejich jménem označil své poslední dílo, v němž mluví o slávě vznešené vise, kdy duše volná v majestátu svém spatřuje to, o čem dříve nemohla snít. Od prahu věčnosti, vznešené, veliké a svaté, obrací oči na zemi vyhnanství svého, zem bolestnou, jednu z nejchudších mezi svými sestrami, na moři ticha ostrov, jenž mimo smrt nepoznal míru. Nesmírnou bolestí pláče jeho srdce při pohledu na ruce milionů bratří, ruce zlomené prací, umdlévající námahou v posvátném díle, ruce poskvrněné nepravostmi, hrozící neláskou a pomstou, ruce,

které se marně chytají záchranného člunu, ruce umírající, klesající do bezedného moře:

A na všechnu slávu svého snu, nádheru noci plamené,
zapomenul jsem při pohledu na bratří svých ruce zemdlené,
krvavé, hněvem sevřené a v smíchu moře rozvlněného
přeražené údery vesel, když se chytaly člunu přeplněného.

Tyto ubohé ruce strhují básníka s jeho výšin, kam dospěl milostí za cenu utrpení a práce, strhují ho se svaté hory Horeb vidění jeho, aby promluvil, pomohl trpícím bratřím. Nasycen pohledem do hlubin Věčna, v jeho světle chápe smysl života vidí, jak mnozí v chaosu světa v jeho nesouladu, v těch zmatcích a protikladech zapomínají na svoji pravou vlast, holdují zemi, neznají duše, Boha, hodnot nejvyšších. Vidí nesčetné bratry uštvané a zbičované životem, sténající pod ranami bolu, bratry, v jichž nebe padají hvězdy naděje a víry, kteří celý život, ten vznešený lidský život mají za krutý úděl hrůzy, za největší, nejhroznější nesmysl... Cítí a trpí s nimi. V lítosti a lásce touží otevřít jejich zastřený zrak, vypravovat jim, co uviděl na březích Věčna, říci jim, že i to chaotické bludiště světa, všechna jeho tajemství, život každého člověka má svůj veliký cíl, že tato země jest toliko vězením nesmrtelné duše, vězením, jehož mříže se přelomí v den vysvobození a ona vejde k Bohu do země zaslíbené...

A takto líčí city své trpící, milující duše: Jemným zářením soucitu rozjasňuje zraky. Všechno pochopila a dumou nesmírnou jako kosmos se zadumala. Netouží už výše. Žár vyšších světů pro ni uhasíná. Co souzvuk sfér vedle bolestné hudby trpících srdcí? V pokoře sestupuje mezi bratrské zástupy a silou, kterou dobývala svého zvýšeného místa, touží přetínati pouta svírající nesčíslné... Vysvoboditi všechny! To, co z věčnosti za šťastných podmínek uviděl jeden, aby dovedlo uvidět tisíce bratří... A tato práce jest nejvyšší rozkoší a pýchou básníkovy duše, jeho vznešenou něhou, tajemnou příčinou všeho boje:

Na prahu bratří usedal jsem, záhadný cizinec, podvečer,
a v dalekém šumění vod a v písni větrů a zářících sfér
o práci země a světě, jenž v hlubinách lásky se přede mnou šeril,
k útěše bratří jsem zpíval, šťasten z úsměvu jejich a věřil. —

Zpívá jim především o Bohu, o Bohu dobrém a nesmírně krásném, slunci, jež setmělo vlastní svou září, o tajemné vině, která leží na bratrství duší, o tom, že všechno zasáhla kletba, která bude smyta příchodem nového času, o kráse světa, která je skýtá, o tom, že sladko je žít... Bratřím, sedícím teskně na balvanech životních lomů, všem trpícím, utiskovaným, pyšným a mocným mluví o nejvyšší Spravedlnosti. Lehké zachvění její moci působí katastrofy světů a spočinutí pohledu jejího pokrývá města popelem zapomenutí. Padání její je tiché jako padání sněhu, jenž se ukládá na příliš pyšných a daleko vypjatých větvích a láme je přibývajícím tíží... Vypravuje, že osady tisíců jeví tajemnou souvislost pro věřící zraky, že práce každého člověka buduje společné dějiny lidstva, dějiny začaté v temnotách věků: Řeky, skály, moře, propasti, zvířata, květy i hvězdy hovoří nám o nescíslných bratřích, kteří šli před námi a připravovali nám zemi. Naše ruce přijaly jejich práci, rytmus jejího žáru, rozechvění její naděje... Toto dílo odevzdáme i my těm, kteří po nás přijdou a bude v tom díle dobro i zlo, jehož jsme byli příčinou. I my jsme předurčení pracovat pro sebe a podávat si nehotové dílo z ruky do ruky: Umírající odkazují si bohatství svého rodu, svá tajná naleziště, nesmířené viny, nedobytá vítězství, nemoci svého zraku...

Z toho plyne veliká odpovědnost každého člověka, tajemný smysl každého činu, jeho vliv na budoucí osudy všech. Toť ony skryté dějiny, odehrávající se v hlubinách duší, neviditelné péro, jež řídí rafije hodin této země: Tam v hlubinách vnitřního života vlastně se ztrácí a dobývá. Tam jsou vlastně bojiště nenaznačená na žádných mapách a přece rozhodující o osudech tisíců. Každá vteřina je znamením vítězství nebo porážky v některé části země, jako každý dech jest provázen prvním nebo posledním výkřikem života. Kroniky králů, zprávy o dobytých územích, znásilnění jazyků, vjezdech do zapálených měst, krutých radostech, jichž echem bylo mlčení smrti a zoufalství tisíců a všechno ostatní, co zaznamenávají naše dějiny, jsou jako na stěnu zachycené stíny ukrytých tajemných hnutí... Proto běda těm, kteří se prohřešili, kteří nesou na svém čele znamení kletby a viny! Neboť každá nerovnováha mezi tím, co jsme přijali, měli dáti a nedali, bude trestána mukami rozkladu přísně. Platí to především o díle těch nejvyšších z lidstva, které jest jakoby zkonkretisovaná myšlenka nescíslných. Kaž-

dý dech jejich zesilovati bude život jejich díla a jejich ctností a svatostí bude, aby je vydali neporušené, v celé délce klasů, se všemi plnými řadami zrn, silné pro věčnost. Neboť toto dílo jim nenáleží. Patří všem milionům, kteří na něm v temnotách a mukách věků spolupracovali. Náleží milionům nenarozených, kteří v budoucnosti nás vystřídají v díle a budou trpěti vším, čeho jsme dosáhnout měli a nedosáhli... Z toho tvoří Březina i vlastní definici národa: společnost živých, mrtvých a nenarozených.

Ve světle vidění světa, které je dáno zrakům básníkovým, zjevuje se význam práce, smysl života, hrůza nesmrtelnosti, tajemná souvislost věcí. Při tomto pohledu veliká bázeň svírá básníkovu nitro: bázeň života a jeho mystických odpovědností. Bázeň, že jsou nebezpečnější ztráty, nežli je ztráta denního světla... A není větší tragiky nad tu, kdy člověk v jednom ze svých posledních dnů musí doznat, že jeho nadějný život nadarmo vyzněl: Ta tésčna, kdy duše jediným pohledem, který shrnuje léta práce a viny, vidí ubohou svou žeň na nivách země...

Chvíme se nad mocí své vůle, jež v tohoto života zakletí
zbyla nám jako dědictví knížecí z tajuplného pádu.

Věčná žízeň po jiném stavu věcí, stavu krásnějším nežli je dnes, ozývá se v každé duši a nutí ji, aby spolupracovala v díle o lepší budoucnost lidstva. Učiniti svůj svět krásnějším než jsme jej přijali v prvním otevření zraků — toť pokorná snaha, vznešené úsilí všech. O tomto díle pracují i dávní otcové naši, ruce těch, kteří už zemřeli: Není samoty v duševním světě. Jsme ustavičně obklopeni tisíci. Zástupy neviditelných bratří šeptají v našich myšlenkách, odpovídají k pochybnostem našim... Duše nikdy nestaví jen pro sebe; v místech, kde ona buduje, je prostor naplněn tisíci rukama, vyzdviženýma ze všech staletí, které se potkávají v tisknutích věčného bratrského znamení a podávají své dílo jedna druhé... Čeho bylo jednou dobyto, zůstává dobyto pro věky. Vítězství dobytá zůstávají při nás sílící atmosféru našeho světla... Toto tajemné spojení líčí básník v nádherné vizi o velikosti práce synů této země:

A ruce naše, zapjaté v magický řetěz rukou nesčíslných,
chvějí se proudem bratrské síly, jež do nich naráží z dálek,
stále mocnější tlakem věků. Nepřetržité vlny

bolesti, odvahy, šílenství, rozkoše, oslnění a lásky
probíhají nám tělem. A v úderu větru jejich, smysly zhasínajícím,
cítíme, jak řetěz náš, zachycen rukama bytostí vyšších,
v nový řetěz se zapíná do všech prostorů hvězdných
a objímá světy.

Lidé jsou dělníky při stavbě věčného chrámu; rozličná jejich
úloha, rozličná odpovědnost. Nevidí častokrát ukrytý cíl mnohých
svých prací, nechápou nádheru chrámu dosud zastřené pozemským
lešením. Ale duše tuší tu jeho budoucí krásu, která se odhalí po
skončení pracovních dnů...

Všechny formy lidského života vedou k jedinému konečnému cíli
cestami, které jsou neznámy pozemským zrakům. I v plné moci
svobodné vůle pracuje člověk ve službách svého Tvůrce, který chce
užítí všech jeho činů pro cíl a myšlenku svou: Roztříštěné vření
milionů rukou tuhne v jedinou duchovou ruku gigantickou, zem
objímající, jež v slavném a tragickém gestu sochaře, hnětoucího
kouli své poslušné hlíny, přeměňuje tajemství věcí podle nádhery
vidění svého... A tato slova vysvětlil v modlitbě třetí knihy svých
básní:

Neboť i Ty, Věčný a Třikráte Svatý,
v propastech svého nitra,
kde tisíce vesmírů mrtvých a budoucích dřímá,
chováš svůj sen
a k němu se blížíš úzkostí lásky
tajemstvím věků.

Proto i ty dissonující výkřiky, znějící neustále kosmickou písní,
jsou předzvěstí věčného souladu. Všechny snahy a námahy lidstva
spojí se v jediné dílo, o němž bylo pracováno ve všech dějinách ze-
mě, celý vesmír vyzní tichou harmonií míru, lásky a jednoty. K jed-
notě směřuje odvěké úsilí lidstva ve vši různosti, mnohotvárnosti a
síle. Šli zemí podmanitelé, vítězi, mučedníci a šílenci vůle. Pod
mocným rukama jejich rukama jako těsto promísili se národové, hořela
města, kypěla bolest. A klesali konečně, vysílení, zlomení tíží nad-
lidské úlohy v jednotu shnísti roztříštěná množství a celou zemi se-
vřítí pro věky v pěst jediného zákona. Ztroskotali... ale věčná
žízeň po jednotě udržuje se z věků do věků ve vůli milionů...

V písni času slyší básník hymnus budoucího svítání. Po něm volá lidská duše v tajuplném vyhnanství, uprostřed temnot a mlh, o něm mluví celý vesmír v očekávání nového, krásnějšího života. Bolestné vyhnanství na této zemi jest vigilií radostné věčnosti. Otakar Březina věří v posmrtný život, v jehož světle roste význam a velikost práce do výše netušené. Práce není toliko trestem a pokáním, jest privilegiem královských synů. Jsme dělníky věčného Tvůrce, naše práce má býti bohoslužbou!

Ant. Brousil a K. V. Fritsch:

Prorok a jeho vrah.

Drama v pěti jednáních.

(Pokračování.)

Jochanan (stojí krátkou chvíli v téže poloze; když nastal zase klid, obrátí se k lidu): Má ještě někdo nějakou otázku?

Farizej (předstoupí s líčenou pokorou): Jsi moudrý, rabbi, proto rád bych slyšel tvou radu.

Jochanan (zostra): Sejmi napřed, člověče, falešnou masku pokory a ukaž se takovým, jakým jsi. Zrak boží je ostrý, on proniká srdce i ledví člověka. — Chceš-li se státi občanem království božího na zemi, nesmíš se přetvařovati. Toto království je čisté, pravdivé a nestrpí podvodníků a pokrytců.

Farizej (naslouchá nervosně, náhle zvedne pyšně hlavu): To troufáš si říci mně? Což nevíš, ke které třídě patřím?

Jochanan (zostra): Víím to dobře! K té nejničernější, kterou země nosí. Pamatuj si to: Ze špatných nejšpatnější je ten, kdo se přetvařuje, kdo lže, klame, kdo pomluvou svého bližního o klid a čest olupuje! — To všechno pášete vy a troufáte si dokonce i Boha klamati.

Farizej (pobouřen): Zdaž to není zde všeobecně známo, jak všudy chudé podporuji? Ano! Ví se to, neboť se to vidí!

Jochanan: Ale lepší by bylo pro tebe, kdyby se to nevidělo; právě dobrodiní nechce, aby bylo viděno a obdivováno. To si pamatuj!

Farizej (s úsměvem): Nemá to nikdo viděti? Ale jak se potom kdo dozví, že činím dobré?

Jochanan: Činíš-li dobré jen, aby to bylo viděno, pak není již dobré dobrým. — Považ, že i když nikdo tvého dobrodiní nevidí, že Bůh je vidí a že nenechá je bez odměny, je-li to jeho vůle. Ale sám-li si odměnu vyměřuješ, přestává dobrodiní být dobrodiním. Když dva pláště máš, dej jeden tomu, kdo žádného nemá.

Farizej (pro sebe): Hahaha! (Ustupuje pozpátku.)

Jochanan: A kdo jídlo má, ten dejž tomu, kdo má hlad! — Ale vy, farizeové, činíte všechno jen pro vlastní užitek a proto jste nízcí a prokletí. Království Kristovo je pro nás uzavřeno, dokud nedáte svědectví pravdě a nepolepšíte se.

Farizej (zlostně): Po tom jsem se tě neptal.

Jochanan (klidně): Ptal jsi se a já ti pověděl pravdu.

Hlas z lidu: Tu jsi mu řekl — a dobře, proroku!

Jochanan (klidně): Řekl jsem mu ji — ale ne pro vaši chválu.

A co jsem tomu hrdopýškovi řekl, který pokorným jen na oko se staví, to platí každému, kdo se mu podobá. — Buďte pokorní, ale nezakládejte si na pokoře. (K farizeovi:) Uvaž dobře, co jsem ti pověděl; činné dobré, ale ne, aby tě lidé viděli...

Farizej (s tajeným vztekem ustupuje dozadu): Ubohý proroku, to si ještě rozmyslím. (Ustoupí mezi lid, odkud se ozve jeho hlas:)

Ať toho nelituješ, Jochanane, my nejsme bez moci — — —

Jochanan (volá za ním): Ale vyšší je moc toho, ježž Bůh na zemi seslal.

*

Zacheus (malé postavy, směšně pohyblivý, protlačí se chvatně lidem až k Jochananovi. Mluví rychle): Chci, musím ho viděti! Kde ho mohu viděti?

Jochanan (spatří ho): Příteli, musíš svou zvědavost krotiti; zvědavost není ctnost.

Zacheus (nervosně): Chci ho viděti, toho, jenž k nám s nebe byl seslán, neboť jsem ještě nikoho neviděl, kdo by byl s nebe přišel.

Jochanan: Můžeš a máš ho uviděti.

Zacheus (chvatně): Ale brzo, brzo!

Jochanan: Trpělivost, příteli. Co chceš od Mesiáše slyšeti?

Zacheus (chvatně): Jak bych se mohl dostat do království božího.

Jochanan: To ti mohu i já povědět.

Zacheus (rychle): Tak to pověz!

Jochanan: Tak poslyš! — Pakliže jsi něčeho nespravedlivě nabyt...

Zacheus (nervosně): Co to? — Co to má být?
Jochanan: Nespravedlivě nabytý statek musíš vrátit.
Zacheus (nervosně): To mám vrátit? Všecko?
Jochanan (klidně): To musíš vrátit a z toho, čeho jsi nad to nabyl, dej aspoň část chudým.
Zacheus (vzrušeně): A když to neudělám?
Jochanan: Pak nevejdeš do království božího — — —
Zacheus (ustoupí o krok, pak rychle): A já dám všecko dvakrát, třikrát, čtyřikrát. — A říká to Mesiáš také?
Jochanan (klidně): Ovšemže! Doslova!
Zacheus: Pak ho teprv musím vidět. Řekni, kde je?
Jochanan: Jdi do Jericha, tam je teď, tam ho můžeš vidět i slyšet.
Zacheus (obrátil se rychle a chce pryč): Tam půjdu! Tam půjdu!
 A hned! (Obrátí se zase a přijde spěšně zpátky:) Jak ho však uhlídám? Jsem trochu — — —
Hlas z lidu: — maličký, co? (Smích.)
Jiný hlas (žertovně): Vylez na fíkovník, budeš větší. (Smích.)
Několik hlasů: Na fíkovník! — Na fíkovník!
Zacheus (spěšně): Na fíkovník? Docela dobře. — A teď do Jericha! (Kleští si cestu zástupem. Je ještě slyšeti jeho doznívající volání: Do Jericha, do Jericha — — do Jericha.)
Přítomní (dívali se za ním a smějí se).
Jochanan (vážně): Nechte ho! — On vyvolil si ten nejlepší díl, neboť kající lítost se v něm probudila.

*

(Lid uklidní se a Jochanan chce se vzdáliti. Tu je pozorovati v pozadí hnutí. Všichni se ohlížejí dozadu, také Jochanan se zastaví.)

Jussuf (prodere se množstvím, celý udýchaný, spatří Jochanana a jde k němu): Zde tě konečně nalézám — (Oddychuje zhluboka.)
Jochanan: Co se stalo? Proč takový spěch? Odkud přicházíš?
Jussuf (ještě udýchán, pomalu se zotavuje): Odkud? Z Macheronu! Proč jsem pospíchal? Poslyš! — Když jsi odešel z Macheronu, odebral se Harres s Hanneh do Petry, svého sídla. Odtamtud chce svá vojska svolati, aby je vedl Mesiášovi ku pomoci. Jen Hamed zůstal s několika služebníky v Macheroně. Sotva minulo několik dní, přitáhli Herodovi bojovníci ve značném počtu a zmocnili se tvrze ve jménu Antipově.

Jochanan: A Hamed —?

Jussuf: Napřed pomýšlel na odpor. Když viděl, že je jeho lidí málo a Antipových vojáků veliká přesila, jal se vyjednávat o volný odchod. Dosáhnuv toho, odešel za Harresem a zpravil ho o tom, co se stalo. — Než Hamed myslil také na tebe, Jochanane, neboť věděl, že Antipas chce tě zbavit svobody. A Herodias — ta by tě viděla nejraději mrtvého. — Proto mne Hamed nechal ve tvrzí. Antipovi vojáci neznali mne a neměli mne, stárnoucího muže, za nebezpečného. Choval jsem se skromně a stavěl jsem se slabomyslným. Tak mohl jsem mnohý rozhovor vyslechnouti a dozvěděl jsem se, o čem se radili. — Jednoho dne slyšel jsem, jak setník herodiánských vojáků těmto vykládal, že dostal od Antipy rozkaz, aby tě vyhledal, zajal a do Macheronu přivedl. Hned druhého dne měl se rozkaz vyplniti. Déle jsem nevydržel. Bez meškání vydal jsem se na cestu a získal jsem tak celý den. Jenže jsem nevěděl, kam se mám obrátiti. Zamířil jsem k Jordánu, uslyšev, že tu kážeš. Po dlouhém hledání našel jsem tě zde. Tak jsem přišel ještě včas, abych tě varoval.

Jochanan: Díky tobě, věrný Jussufe!

Jussuf: Zanech díky, bylať to moje povinnost. Ale neotálej, prchni! Antipovi slídíci jsou ti na stopě. Saduk a Kaleb je vedou. Musí už býti nablízku. — Prchni! — Hrozí ti nebezpečí.

Hlas z lidu (jehož se již za vypravování Jussufova rozčilení zmocnilo): Ať jen přijdou! — My tě nedáme, Jochanane! — Budeme tě brániti!

Jochanan: Nechte všeho! Pro mne zde nesmí téci krev. (Hledí upřeně před sebe:) Mé tušení, mé tušení!

Hlasy z lidu (rozčileně): Nedáme tě, nedáme!

Hlas z pozadí: Jezdoj se sem ženou. Hleďte tam ten kotouč prachu.

Jussuf (naléhavě): Jsou už tu. Prchni! Jochanane, prchni!

Jochanan (pevně): Neprchnu, tady zůstanu! — Na mé straně je pravda a právo.

*

(Z pozadí ozývá se hluk a řinčení zbraní. Výkřiky poraněných. Množství ustupuje dopředu a tiskne se kolem Jochanana. V pozadí boj. Náhle prorazí herodiáni se zbraní a rozdělí zástup po obou stranách, nastavující proti nim skloněná kopí.)

Špehoun Antipův (jenž se k pochopům připojil, k Sadukovi): Tam je! Ten je to!

Saduk (přistoupí s taseným mečem k Jochananovi): Tu jsi tedy, zrádče! Následuj mne. (Chce ho uchopiti.)

(Učedníci Jochananovi přistoupí rychle k Sadukovi a chtějí ho odstrčiti. Také rozdělený zástup lidu chce zase dopředu. Vznikne zápas pěstmi, který však zakrátko ustane účinkem zbraní vojáků. Jochanan stojí uprostřed, vzpřímen a měří opovržlivě Saduka.)

Jochanan (k Sadukovi): Jsem Jochanan! Co chceš?

Saduk: Ve jménu mého pána tě zatýkám. To ostatní potom uslyšíš. Dost dlouho jsi již mého pána tupil, že pojal Herodii za manželku, a lid jsi proti němu štal. Teď je tu zase den odplaty! Teď se můžeš sama sebe optati, jak je to s pravdou, kterou stále v ústech máš.

Jochanan (vážně): Pravda zůstane pravdou! Co tvůj pán spáchal, to je a zůstane zločinem. To jsem vždy říkal a říkám i teď, neboť je to pravda!

Saduk (zlostně): Dost toho žvastu! (K vojákům:) Spoutejte ho! (Několik vojáků jde vpřed, aby Jochanana spoutali.)

Jochanan (hrdě vzpřímen): Zpět! Půjdu s vámi bez okovů! (Vojáci ustupují.)

Saduk (k vojákům): Čiňte, co vám poručím. (Vojáci zmocní se Jochanana a poutají ho.)

Jochanan (s hrdostí k Sadukovi): Myslíš-li, že všechna moc mne opustila, mýlíš se. Říkám tobě a tvému pánu: I v okovech zůstane pravda pravdou. (Odvádějí ho.)

Lid (začne naříkati): Běda, běda — Jochanan!

Jochanan (obrátil se ještě jednou k lidu): Nenaříkejte! Jsem spoután, pravda, a budu uvržen do žaláře. Žalář však není ještě smrt. Buďte dobré mysli! (K Sadukovi:) Víš, co jsem řekl? — I v okovech zůstane pravda pravdou! Teď konej, otroku, vůli svého pána. (Dá se odvésti. Jeho učedníci zůstanou malomyslní na místě.)

Hrozivé hlasy z lidu: Však přijde den pomsty! Den odplaty! Jochanane, brzo budeš zase na svobodě. (Pohnutí.)

O p o n a .

(Pokračování.)

Prof. Dr. Alois Musil:

Z mých cest Pustou Arabií.

(Dokončení.)

Daleko před sebou ba pod sebou jsme měli pohoří at-Tauíl, které se nám zdálo býti nižší než Nefúd. Nefúd se k němu pozvolna sklání a tvoří kotlinu uzavřenou na severu kamenitým úpatím pohoří. Odpoledne jsme ji překročili a dostali se do pohoří.

Setkali jsme se s pastýři Rualů. Vypravovali, že Fejsal eben Rašíd, jenž dlel jako náměstek svého bratra knížete Saúda v Džoufu, dal po zavraždění svého bratra zasypati studnici Sfán, aby odňal svým nepřátelům možnost, aby se v Tauílu skrývali a odtud jeho lidi přepadali. Tato studnice mívá vodu i když všechny ostatní vyschnou. Zamýšleli jsme, že v ní své velbloudice napojíme a své měchy naplníme. Ježto byla zasypána, bylo nám jeti do Džoufu.

Spěchali jsme východním směrem k průsmyku al-Mustanda a sestoupili hlubokým zářezem do východní roviny. Zamířivše odtud k severu, přenocovali jsme v nevelké nížině na severním okraji černého pustého kraje aš-Šaira.

Ráno jsme se dali směrem severovýchodním. V paprscích vycházejícího slunce zářilo k jihovýchodu pohoří at-Tauíl, které jsme mohli přehlédnouti v celé délce od jihovýchodu až k severu. Asi uprostřed mezi mrtvými studnicemi al-Zén a Sfán jsme našli různé dřeviny, na nichž se naše velbloudice pásly. Před polednem jsme vjeli do rokle Gírán al-Banát, uzavřené vysokými příkrými stěnami.

V roklině sedí nesčetné pyramidy a homolky, zbytky pískovcových pahorků. Skládají se z vodorovných, modrých a popelavých vrstev a skýtají vábný pohled.

Po chvíli jsme zaslechli zvláštní dunění, jako by tisíce jezdců za námi ujíždělo. Hned potom jsme ucítili silné zavanutí větru a byli jsme zahaleni mračnem písku. Nastala písková bouře, jakých jsem v poušti málo zažil. Vítr stenal a řval a hnal spousty pískové nesčetnými proudy k severovýchodu. Na pískové rovině, po níž jsme se brali, se tvořily 2 až 5 m vysoké pískové vlny, které všechny k severovýchodu mířily a hned se zvedaly, hned klesaly podle toho, jak se měnila ve chvilkách síla větru. Kde narazily na nějakou překážku, plnily volnou prostoru a spěly po vyhlazené

ploše dále. Štěstí, že nás tato bouře nezastihla v Nefúdu. Jistě bychom byli zahynuli. A štěstí, že bouře zuřila od jihozápadu a nás hnala vpřed.

Po poledni jsme potkali stáda velbloudů kmene Ruala vracejících se od napajedel v Džoufu. Ve chvilinkách, kdy vítr poněkud ustal, jsme se od křičících pastýřů dověděli, že Nauáf dorazil přede dvěma dny do Džoufu a prohlásil se jménem svého otce za pána oasy a okolí. Tato zpráva mi byla velmi milá, poněvadž jsem byl jist, že u něho najdu pohostinství i ochranu. Ubozí pastýři a jejich velbloudi směřující k jihu nemohli s místa. Zvířata bručela a naříkala a při každém silnějším zavanutí se obracela po větru. Když jsme mluvili s pastýři a ti se na chvíli zastavili, roztahovaly velbloudice zadní nohy, přední pak posunovaly vpřed, aby nabyly opory před větrem.

My spěchali k severovýchodu rychlým krokem. Zvířata sama, ačkoliv byla unavena a žízniva, chtěla vpřed a kde zmírnila a zkrátila krok, poháněli jsme je k spěchu. Způsobovalt nám písek velké tělesné i duševní bolesti. Uši, dutina ústní, dírky nosní, obzvláště však oči byly plny jemňoučkých zrneček pískových, které citlivé části těchto ústrojí dráždily, což velice bolelo. Ale jemný písek pronikal naším oděvem až na kůži, jezdil po ní jako jemný pilník a dráždil nervy. A Džouf zůstával stále ještě daleko.

Konečně k večeru jsme zahlédli před sebou hlubokou kotlinu a v ní tmavě zelené vrcholky palem. Osada Dúmat al-Džandalijje ležela hluboko pod námi. Zářezem ve skalní stěně jsme sestoupili a je-li podél vysokých vepřovicových zdí, ohrazujících palmové zahrady. Naše velbloudice se plašily před každou zdí a každou palmou a rozběhly se nám, když jsme měli minouti mrtvého velblouda ležícího na cestě. Konečně se k nám přiblížil bojovník s ručnicí. Byla to stráž. Ptal se nás, kam jedeme. Uslyšev, že hledáme Nauáfa, vedl nás k vysoké čtyrhramné věži a pravil, že tam bydlí Nauáf, Přiměvše své velbloudice, aby poklekly před branou, byli jsme hned obklopeni známými černochoy a bojovníky Rualů, kteří mě srdečně vítali.

Alois Dostál:

Jan Rozumec.

(Pokračování.)

„Tak jaká jest úroda a jsou-li brambory dobré. Hned bych si jich metrák zamluvil, nebude-li cena příliš vysoká.“

„K čemu bys jich metrák potřeboval. Jak budeš chtít, pošli si s košíkem,“ nabízel hospodář.

„Venkovan chce mít malou zásobu. Věřím, že bys mně ochotně dal, ale přece bych se neubránil obavy, že obtěžují,“ stál na svém vikář.

Čeněk mávl rukou.

„Jak chceš, vyběru ti rohlíčky, jenom se rozsypou. Znamenity druh. Mám na ně několik objednávek a všem je pojednou přivezu. Ať ti dá Švára do sklepa nějakou bednu.“

Objednávka byla skončena a vikář se tázal na synovce doktora a adjunkta, poškádlil Vojtěšku, kdy ji bude oddávati v děkanském kostele.

„Nepospícháme. Matka by ztratila pomocníci a náhrada by nepřišla za mnoho roků,“ řekl rolník, pohleděv na syna Ladislava, který se sestrou a matkou vyhrabával brambory ze sypké půdy. Všichni spolu naslouchali, hospodyně vmísila se do rozmluvy. Také neustávali pracovati, vikář šel za nimi, jak postupovali.

„Pamatuji se,“ pravil, „jak jsme kdysi na tomto poli s brambory se opozdili a potom ze sněhového poprašku zkřehlýma rukama je vybírali.“

„Já byl tehdy u vojska, ale psali jste mně o tom,“ potvrzoval Čeněk.

Vikář Rozumec chvíli ještě pochodil s pracujícími, popovídal a pak krácel k městu. Společníci dávno ho předešli.

Náhodou se stalo, že posledně navštívil nejmladší sestru Madlenu, která byla provdána za pekaře Ludvíka a nejspatněji si stála. Už od mládí neštěstí ji stihalo, stonala dvakráte těžce; zamilovala se do pekařského tovaryše, který neměl leč duši a tělo a nechtěla od něho upustiti, ač se vědělo, že mnoho utrací. Z Madlenina věna zařídili si krám na předměstí a nikdy se nezmohli, aby si koupili domek a byli ve svém. Jan časem sestře pomohl z dluhů, ale bylo

to marné, upadli brzo do nových. Živnost zde nebyla valná a Ludvík nedbal ani jako manžel, ani jako otec tří dcer. Že neklesl zcela, bylo zásluhou pracovitě manželky, která obchod jakž takž udržovala nad vodou.

Ludvík netěšil se valné lásce ostatního příbuzenstva. Vinili ho právem, že zavedl rodinu, že v neděli utratí co v týdnu vydělá. Že se nestará. Pekař huboval na švagry, že od něho neodebírají, že mu Čeněk obilí neprodává, Švára nepůjčuje peněz.

„Jsem jim chudý, nepatrný, proto se mně vyhýbají,“ stěžoval si.

Neštěstím stíhaná rodina, kde byla matka trpitelkou. Rozumec stěhuje se z fary sem poslal nejvíce nábytku, poněvadž tu byly tři dcery, které budou výbav potřebovat.

Ludvíkovi měli dvacetiletou Růženu, vycvičenou švadlenu, která denně docházela k mistrové, u níž se šití přiučila, aby něco vydělala sobě a sestrám na šaty a tyto také ušila. Jinak by si k nim dívky nepomohly a přece se chtěly ostatním rovnati.

Druhá dcera Helena byla matce k ruce, konala všechny domácí práce a pomáhala matce při řemesle, vlastně jenom ony pekly chléb a rohlíky, neboť otec vyspával, pozdě navrátiv se domů z hostince. Helena první vstala, rozsvítila, zatopila a potom teprve vzbudila matku, která se netěšila pevnému zdraví a stále vypadala jako churavá. Ludvík jenom huboval, když se pečivo nepodařilo.

Nejmladší Irena chodila ještě do školy a při řemesle byla jenom tolik platná, že odskočila do krámu, když se ozval zvonek, aby prodávala. Byla vlídná, milá, lidé ji tu rádi vídali. Časem musila dojít s košem pro pečivo k jinému pekaři, když se tady pro nedostatek mouky nepeklo. Výdělek potom byl ovšem slabý.

Jan Rozumec zastavil se u sestry, když byla s mladšími dcerkami sama doma, když Ludvík prodléval mimo domov, což vikáře právě těšilo.

„Už jsme tě, pane bratře, dávno čekali,“ řekla Madlena s výčitkou. „Muž nadhazoval, že se jenom těch bohatých příbuzných držíš. Ještě jednou děkuji ti za nábytek, však jsme ho potřebovali.“

„A jak se vám nyní daří?“ ptal se vikář.

„Klín klínem vyrážíme. Však víš. Není to lepší ani když stárne. Ještě že mám z dcer radost.“

„Viděl jsem je všechny. Růžena byla u nás, aby přijala nějakou

práci od mé hospodyně pro krejčovou. Ani jsme ji nemohli poznati, jak vyrostla. A rozumí svému povolání.“

„Jest první dělnicí v dílně, stříhá látky, aranžuje roby.“

„S Irenou se setkáváme, když jde ze školy. Vytáhlé děvče. Tedy jest v druhé měšťance. Nějaká družná, vždy má kolem sebe družky!“

„Což ta! Dobře se učí. Trochu divoká!“

„A prostřední sotva znám. Snad ji setkávám, ale nehlásí se.“

„Sestry Heleně říkají Popelka, ale křivdí jí. Moje pravá ruka, naše prodavačka. Jediná, ale vydatná naše dělnice v řemesle. Nevím, kam bychom se bez ní dělali, když jest manžel tolik nedbalý. Helena hned jest v dílně, hned ve mlýně, v krámě. Teď právě prodává. Ten onen sem jde k vůli její vlídnosti.“

„Zvláště junáci,“ usmál se strýc.

„Studenti sem zaběhnou kolem několika jiných krámů pro housku na svačinu.“

Do světnice vešla štíhlá dívka hezké tváře, plavovlasá, s bystrými očima, s ruměncem v tváři. Velikou měla bílou zástěru, na hlavě tenký šátek na pokos. Vidouc hosta, s milým úsměvem hnala se po jeho pravici.

„Tak to jest prostřední Helena,“ řekl vikář samolibě pohlížeje na neter. „Prý hospodáříček v domě, prodavačka.“

„Jenom tak trochu,“ bránila se Helena, „pane strýčku, vy od nás nekupujete.“

„Když je to sem, ovečko, daleko, a moje hospodyně už není dobrá na nohy.“

„Tak vám denně pečivo doneseme. Ráno vždy někdo jde do města, Růžena do šití, Irena do školy, já ke kupci.“

„Hleďme, jak si zabezpečuje zákazníka!“ smál se vikář. „Tak se domluv s Terezií, ta ti poví, mnoho-li spotřebujeme.“

„Vždyť by se nám lidé vysmáli, kdybyste od nás neodebíral. Až uvidí, že roznášíme, i jiný se připojí.“

Zazněl zvonek a Helena pospíchala zasklenými dveřmi do krámu.

„Starostlivá,“ poznamenal strýc s pochvalou.

„Velice, ani zábavy si nedopřeje. Ráda by nás povznesla na takový stupeň, jako jsou ostatní. Ani nemůžeme chudákovi koupiti řádný oděv. Ale jest spokojena. Přeje sestrám, sama prý se v krámě obejde ve starém, jenom když má šat čistý.“

Rozumec přikyvoval. O tom a onom ještě mluveno, jenom bolavé stránce se vyhýbali, Ludvíkovi, jenž mnoho nesl na svědomí, že jeho rodina tolik musila strádati, tak zápasila.

Ale nedalo se jen tak obejít kolem tohoto nebezpečného boláku. Posléze Madlena začala sama, když dcera byla opět odvolána do krámu. „Už jsi asi slyšel, milý bratře, že to u nás stále stejně, že se Ludvík nezměnil, ani když se blíží padesátce.“

Rozumec zesmutněl a hledě na zasklené dveře jenom prohodil: „Jste nebohé!“

„Ba právě. Nastaráme a nadřeme se a nikam to nejde. Aspoň kdyby se jednou dětem vedlo lépe. Růžena musí od rána do večera šít, Helena pracuje doma jako dělník pekařský. A výdělek, ten tam.“

„Který hostinec Ludvík navštěvuje? U Nadějky jsem ho posud neviděl.“

„Tam nejde, tam by se necítil jako mezi svými. Má kamarády stejné povahy, rovného smýšlení, kteří se také nestarají o své rodiny.“

Příchodem dcery Heleny přetržen byl tento proud řeči a stížnosti. Dívka přinesla spolu v košíku nejlepší rohlíky a housky, nabízejíc strýcovi, aby si vybral buď slané nebo s mákem nebo loupáčky.

„Tvoje výrobky,“ usmál se Rozumec sáhnuv po housce.

„Nás všech,“ přisvědčila Helena.

„Dělám dnes výjimku, neboť dopoledne ničeho nejím, abych si nepokazil oběd.“

Housku snědl, ale zadržel neter, když chtěla dojít pro víno.

„To docela ne, děkuji i takto za milé pohoštění. A dejte se vidět u nás. Posud jste mne nenavštívili.“

Zdržel se vikář u sestry, že odcházel k staré bráně už téměř před polednem.

VII.

Jan Rozumec hned předem oznámil svým společníkům, že v neděli a ve svátek obvyklých procházek se nezúčastní. Souhlasili, neboť ani oni nebyli volni, ale musili doprovázeti své rodiny.

Vikář byl časem volán do okolí, aby převzal pouti nebo za jiné příležitosti mši svatou, časem vypomohl v městě, a také si pamatoval z alumnátu slova spirituálova, aby duchovní o takových dnech příliš na ulici se neukazoval, tím že si jenom poslouží.

Rozumec na nedělní odpoledne zval příbuzné na besedu. Jsouce zaměstnání celý týden nemohli přijít, ale v neděli rádi přijali pozvání. Pokud počasí dovolovalo, sedali na zahradě v besídce. Vikář poslal pro pivo, později uvařena káva a před večerem se společnost rozešla. Hovořeno o rodinných událostech, o městských zájmech, o starých časech, vzpomínáno zesnulých z příbuzenstva a ze sousedství.

Nadějka jenom se zdržoval nakrátko a odcházel do restaurace. Ostatní se smáli, že jedním okem hledí na náměstí, a jak vidí starostu s tajemníkem, už spěchá, aby je obsloužil. Tito pánové byli totiž mezi prvními návštěvníky U černého koně a zasedali k bulce, kterou hráli do večera.

„Našinec musí si hledět obchodu, dokud pšenice kvete,“ omlouval se restaurátér. Dceru Blaženu nepustil, aby hostům roznášela pivo a syna měl nedospělého, studenta. Sklepník po letní sezoně odešel do Prahy.

Nezdržovali ho, bylo by to marné. Na prahu se otočil a zval: „Bude-li libo, zajistím vám stůl.“

Do hostince chodili Max koželuh a Švára voskář na mariáš, který hráli asi hodinu o nejnižší sázky. Neodvážili se navrhnouti, že by se mohlo hrát zde u Jana, tady se pouze rokovalo a vzpomínalo.

Aby nenanesli bláta, každý měl pod svojí stolicí veliký papír a kuřáci plivátko. Takové přípravy učinila čistotná Terezie, která vikářovo příbuzenstvo obsluhovala, pivo nalévala, kávu vařila, pečivo předkládala. Také v kuchyni měla návštěvu, voskářku Švárovou nebo jinou ženu. Ty si nevšímaly, o čem se mluví v zahradním altánu nebo v sousedním pokoji, kde se kouřilo. Vikář vždy na stůl položil doutníky a v krabici dýmkový tabák. Po této návštěvě bylo nutno na hodinu otevřít obě okna.

Když některý besedník dlouho nepřicházel, přítomní hleděli na dveře, naslouchali, nejde-li po schodech. Pravidelně se zdržel Čeněk hospodář, který v neděli kupoval i prodával, k čemuž všedního dne nebylo času. Potom se přihnál zpocený, zhluboka oddychoval a hned se omlouval, kdo ho zdržel, s kým měl jednání.

Švagra Ludvíka ani nečekali na besedu. Věděl o ní, může přijít, ale zvláště nebyl zván. Pouze Max mu pověděl, kde nyní nedělní odpoledne tráví.

Hlavní slovo vedl Jan Rozumec a odpovídal na četné dotazy.

Příbuzní při zaměstnání jenom letmo přeběhli noviny, vikář potom vysvětloval a doplňoval. Než i do jiného oboru zabrousil a zajímavé věci sděloval.

„To je hlava!“ poznamenal Švára před sousedem, který horlivě přisvědčil.

„Je viděti studie a zkušenost,“ šeptal koželuh Max.

Vikář zatím cosi hledal v knihovně na dosvědčení svého výroku. Měl pěknou knihovnu, ale také hned se přihlásil, že si bude vypůjčovat z městské veřejné knihovny. Měl posud dobrý zrak a touhu po vědomostech.

Ale besedníci jenom výjimečně zabrousili k vážným vědám, více se bavili a vzpomínali. Jan opakoval, co slyšel od rodičů a si zapamatoval, Čeněk věděl mnoho o hospodaření, Max o živnostech, Švára o obchodech. Připojovaly se Klára a Madlena, mluvil ten onen bratranec nebo jiný příbuzný.

Byli by sem na besedy chodili rádi jiní, ale nebylo pro ně místa a nebyli by ani vítáni v tomto rodinném kruhu. Marně čekali na pozvání. Aspoň trojice pánů: Vránek od brány, Paroubek řezník od kláštera a výminkář Kverek ochotně by zasedli k těmto poradám a srdečným zábavám.

Narážky činili, domlouvali se, ale brzo se přesvědčili, že to jsou schůze výhradně rodinné.

„Víte-li,“ sděloval při jedné Jan, „že louka u hřbitova bývala naše?“

„To by mohlo býti,“ přisvědčoval Čeněk, „dotýká se mého pole a byla před časem odtržena. Škoda!“

„Ještě máš těch hrud málo?“ osopil se na švagra voskář.

„Z mého pole na louku voda odnáší úrodnou prst,“ vysvětloval hospodář.

„Nepřete se,“ napomenul vikář rozdurděné, „jenom chci připomenouti, jak jsme o pozemek přišli. Naši předkové jej projedli na bramborách.“

„Není možné?“ divila se Madlena.

„Ano, na erteplích,“ dosvědčoval Jan. „Tehdy panovala veliká nouze v Čechách a také v našem městě. Soused nechtěl prodati za peníze, žádal pozemek. Prababička tedy chodila tak dlouho s košíkem pro brambory, až prohlásil, že jest cena vybrána a pak si louku vzal.“

„To byla nesvědomitost!“ zvolal Max.

„Ovšem není to nynější majitel. Louka se dostala později prodejem do jiných rukou.“

Takové vzpomínky o besedách vyváženy z minulosti. Ten věděl to, onen ono, každý přišel s něčím do mlýna. Nejvíce věděl Jan jako nejstarší. Na faře měl matku a ta mu mnoho pověděla.

(Pokračování.)

Dr. Jaroslav Šťastný:

Staré české knihy konventu F. M. F. u P. Marie Sněžné v Praze.

(Dokončení.)

R.

- a) 58. Václava Lebedy z Bedrštorfu: Poznamenání měst, městeček, zámků, hradů atd. v slavném království Českém ležících . . ., vydal Weibl Fidelis v Praze u Rosenmüllera 1706. IV. 662.
- b) 54. Kořínek Jan, Staré paměti kutnohorské. Praha 1675. V. 321. — 52. Sbírka cest vypsání po moři. Vydali Krameriovi dědicové. Praha 1812. VI. 999. — 75. Sedláček V., Život P. Puchmajera. Plzeň. 1824. VI. 278. — 93. Ambrož z Ottersdorfu, Život císaře Karla IV. Vydal Fr. Tomsa. Praha 1791. II. 77. — 94. Bakon Fr., Vypsání nového věku. Přel. B. J. Dlabáč. Praha 1798. VI. 1232. — 95. Tomek W. W., Děje pražské v krátkém nástinu. Praha 1845. VI. 1027 b. — 136. Amerling J. S., Druhá přírod. průmysl. mapa Čech. Praha 1850.
- c) 1. Jungmann J., Historie literatury české. Praha 1825. VI. 1133. — 52. Zimmermann Jan, Příběhové král. Českého za panování Ferdinanda I. Díl I. 1820. II. 1821. VI. 974a. — 53. totéž. — 150. Tomek W. W., Děje země české. Praha 1843. VI. 984b. — 151. Tomek W. W., Krátký všeobecný dějepis. Praha 1842. VI. 984a. — 166. Ziegler J. L., Příběhové Telemacha. Praha 1814. VI. 789. — 167. Pešina V. M., Zpráva o korunování vévodů a králů českých. Praha 1835. — 172. Král J. M., Slávové praotcové Čechů. Hr. Král. 1825. VI. 975. — 173. Štěpánek Jan,

- Zivot a smrt Alše Pařízka. Praha 1822. VI. 1057. — 213. Přibík Pulkava z Tradenína, Kronika česká. Praha 1786. II. 75. — 214. Hosius M., Výtah z kroniky moskevské. Vydal F. F. Procházka. Praha 1786. IV. 648. — 215. Aeneas Sylvius a M. Kuthen, Kroniky dvě o zal. země České. Praha 1817. III. 126. — 229. Zveykal, Popsání trojích cest. Praha 1814. VI. 1002. — 253/7. Smetana J. Fr., Dějepis všeobecný. I., II., III. Praha 1846. — 248. Zap K. V., Všeob. zeměpis. Praha 1846. — 293. Beckovský Jan, Poselkyně. Praha 1700. V. 286.
- d) 32. Zatočil z Löwenbruku, Leto- a dennopis obležení pražského. Praha 1684. V. 282. — 39. Křištof Harant z Polžic a Bezdrůžic, Putování aneb cesta z království Českého do Benátek atd. Praha 1608. IV. 659. — 40. Jana Kariona Kniha kronik, přel. Burián Jan Sobek z Kornic, Litomyšle 1541. IV. 282. — 42. Jan Kocín z Kocínětu, Kronika o národu tureckém. Praha 1594. IV. 335. — 49. totéž. — 50. Aeneas Sylvius a M. Kuthen ze Sprinsberku, Kroniky dvě o zal. země České. Praha 1585. III. 126. — 83. Abrahama z Günterrodu Cyropédie od Xenofonta. Praha 1605. IV. 279.
- e) 29. Kocín z Kocínětu, Kronika o národu tureckém. Praha 1594. IV. 335. — 42. Zlaté zápisy. Praha 1841. VI. 335.
- f) 14. D. Ad. z Veleslavína, Kalendář historický. Praha 1590. IV. 283. — 19. Š. K. Kapihorský, Historie kláštera sedleckého. Praha 1630. V. 396. — 23. Josefus Flavius, O válce židovské knihy sedmery, přel. od Pavla Aquilina Hradeckého. Prostějov. 1553. IV. 272.
- g) 32. Šeb. Münstera Kosmografia. Přel. Z. z Puchova. Praha 1554. IV. 642. — 37. Abrahama Buchholcera Rejstřík historický, přel. Benj. Petřek z Polkovic. Praha 1596. IV. 285. — 41. D. A. z Veleslavína, Kalendář historický. Praha 1590. IV. 283.

S.

- b) 6. Formy a notule listův všelijakých a Titulář stavu duchovního i světského. Vydané od Šuda ze Semanína. Praha 1572. IV. 1135. — Paupě Fr., Počátkové základního naučení o vaření piva. Brno 1805. VI. 1552. — 32. Jana Brtvína Hospodářská zřízení zemská. Praha 1540. (D. A. z Veleslavína.) IV. 858. — 37. to-

těž. Praha 1587, pod titulem: Hospodář. knížka velmi užitečná. IV. 858.

- c) 3. Písek, Politické zlomky o Čechách. Praha 1850. — 24. Menšík J., O mezích hraničních. — 33. Kniha general. hlavní všeobecně potřebného zrna obilí placení. Od K. J. Tupy. Praha 1706. V. 621. 43.—45. Poppe J. M., Obšírné proučování náučení o řemeslech. Vydal J. Sv. Presl. Praha 1836—41. VI. 1584.
- d) 22. Zřízení Ferdinanda Římského o mincích. Praha 1577. IV. 954. — 27/8. Artikulové sněmovní od r. 1567, 1577, 1615. (Práva a zřízení zemská království Českého.) IV. 916.
- g) 11. D. A. z Veleslavína, Politia historica. Praha 1584. IV. 727. — 12. totéž, vydáno 1606.

T.

- b) 79. Hyná Karel, Dušesloví zkušební. VI. 1165.

U.

- b) 24. Jiřík Görl z Görlsteina, Arithmetica. Praha 1577. IV. 743a.
- c) 43. Sedláček V., Základové měřictví. Praha 1822. VI. 1404.

V.

- b) 44. Löw Fr., Hydriatria nová, to jest krátké vypsání o v nově nalezené Hlubocké lázni. Praha. — 99. Pražské nakaženosti řád. Praha 1713. V. 580. — 103. Rozliční prostředkové, kteříž se v čas proti morové ráně užívati mohou. Praha 1680. V. 575. — 114. O zachování dobrého zdraví, knížka školy Salernitanské ku králi englickému atd. Olomouc 1584. IV. 888. — 153. Staněk V., Přírodopis. Praha 1849. — 154. Kodym St., Nauka o živlech. Praha 1849.
- c) 25. Rantzovius H., Regiment zdraví, přel. Adam Huber z Risenpachu. Vyd. Praha 1786. IV. 889.
- d) 37. Osvalda Croila Traktát o znamení rostlin. Rukopis. — 88. Polentius Jan Fr., Krátká však gruntovní zpráva a naučení o moru. Praha 1708. V. 579.
- f) 21. Kopp z Raumentalu, Regiment zdraví. Přel. Hynek Krabi-

ce z Waitmille, Praha 1525. IV. 878. — 34. Staněk V., Obrazy k přírodopisu. Praha 1843.

X.

- a) 20. Chmenleský J., Kytka. Praha 1836. VI. 300b. — 82/3. Štěpnička F. B., Ohlas líry české. Praha I. 1817. II. 1823. VI. 289.
- b) 23. Lomnický z Budče, Naučení mladému hospodáři. Praha 1794. IV. 207a. — 77. Hasištejnský z Lobkovic, Věk a spisy vybrané. Vydal K. Vinařický. Praha 1836. VI. 324. — 82. Hanka V., Prostonárodní srbská musa do Čech převedená. Praha 1817. VI. 287b. — 83. Vejtah učení křesťanského v rytmy české uvedený. Praha 1721. V. 175. — 85. Cicero, Knihy o přátelství. Přel. Rehoř Hrubý z Jelení. Vydal J. Zimmermann. Praha 1818. III. 109a.
- c) 35. Kato, Komenský, Moudrého Catona mravná poučování. Praha 1834. V. 254. — 42. Jungmann J., Slovesnost. 1820. VI. 171. — 95. Jungmann J., Spisy sebrané. Praha 1841. VI. 332. — 64. Kollár Jan, Slávy dcera. Praha 1824. VI. 291. — 96. Pyrrker L., Perly posvátné. Přel. K. Vinařický. Praha 1840. VI. 557.
- d) 2. Nejedlý Jan, Homérovy Iliady zpěv I. Praha 1801. VI. 917.
- e) Jungmann J., Slovník. Praha 1835/8. VI. 165.

Y.

- a) 15. Steyer M., Záček. Praha 1668. V. 14.
- b) 14. D. A. z Veleslavína, Sylva quadrilinguis. Praha 1683. IV. 39. — 48. totéž. — 55. Rosa V., Čechořečnost. Praha 1672. V. 23. — 78. Jandyt V., Grammatica linguae bohemicae. Praha 1716. V. 25. — 94. Puchmajer A. J., Pravopis český. Praha 1805. VI. 45. — 100. Pařízek A., Pravidla dobropísemnosti. Praha 1815. VI. 46.
- c) 3/5. Tham K. I., Neues böhm. deutsches Wörterbuch. Praha 1805. VI. 152. — 7. Tomsa Fr., Vollst. Wörterbuch der böhm. deutschen Sprache. Praha 1791. VI. 154. — 12/3. Palkovitsch Jiří, Böhm. deutsch-lat. Wörterbuch. 1820/1. VI. 158. — 14. Deutsche Orthographie und böhm. Alphabet. Praha 1715. — 30. Nejedlý Jan, Böhm. Grammatik. Praha 1804. VI. 74. — 34. Uherská grammatika k dobrému slovenského národu v Uherské krajině, spísaná skrze Karla L. Boboka a Martiny Durgalu.

Trnava 1835. VI. 115. — 44/6. Komenský J. A., *Janua linguarum res. aurea*. Praha 1694. V. 46. — 65. Burian Tomáš, *Ausf. theor. prakt. Lehrbuch der böhm. Sprache*. Praha 1839. VI. 86. — 84. *Gazofilacium copiosa synonymorum phrasiumque tam latinarum atd. Pragae* 167. V. 53. — 87. *Nucleus gram. lat. boh. germ.* Praha 1729. V. 65. — 103. Tomek W. W., *Krátká mluvnice česká*. Praha 1848. — 104. Šembera A., *Böhm. Rechtschreibung*. Ol. 1841. VI. 57. — 113. Burian T., *Böhm. Sprache*. 1850. VI. 86. — 122. Tomek W. W., *Mluvnice česká*. Praha 1848. — 153. Tham. K. I., *Neues ausf. National-Lexikon*. Praha 1814. VI. 152.

- d) 1. *Krátká pravidla k lat. řeči*. Praha 1769. VI. 38. — 4. D. A. z Veleslavína, *Silva quadrilinguis*. Praha 1598. IV. 39. — 5. D. A. z Veleslavína, *Dictionarium linguae latinae*. Praha 1579. IV. 36. — 10. Reschel T., *Dictionarium latino-bohemicum*. Olomouc 1560. IV. 34. — 11/2. *Nomenclator, to jest jmenovatel atd.* Praha 1764/8. V. 68. — 14. Dobrovský J., *Deutsch.-böhm. Wörterbuch*. Praha 1802. VI. 155.
- e) 9. D. A. z Veleslavína, *Dictionarium linguae latinae*. Praha 1579. IV. 36. — 14. totéž. — 143. Jungmann J., *Slovesnost*. Praha 1846. VI. 171.

Z.

- b) 4. V. M. Kramerius, *Nový kalendář tolerancí*. Praha 1798. VI. 1417.
- c) 1—82. *Časopis pro katolické duchovenstvo*. 1828—1849. VI. 1738. — 83. *Obrana časopisu pro katol. duchov.* 1835. — 254. *Katolické náboženství pravé utěšení*. Skalice 1844. — 274. Tomsa F. B., *Poutník slovanský*. Praha 1826. VI. 744. — 278. *Česko-bratrský kalendář*. Praha 1850. — 278/80. Ziegler L., *Dobroslav*. Praha 1820—1821. VI. 740.
- d) 6. *Pražské poštovské noviny*. 1723. V. 357. — 13. Partlicius Š., *Kalendář každoroční hospodářský*. 1639. V. 513.

Frant. Václav Peřinka:

Morava a Slovensko.

(Pokračování.)

Hlinka byl již před tím špatně zapsán u maďarských úřadů. Hlinka byl bouřlivák. Velmi často psal anebo mluvil bez náležitého uvážení následků. Byl vášnivec za věc, za kterou se postavil. Abych ho charakterisoval, jakým byl tenkrát, lovím ve svých osobních vzpomínkách. Bylo to v srpnu r. 1902. Seděli jsme u Antona Bielka v jeho chalupě v Turč. Sv. Martině: Bielek, kaplan z Bošáce Buday, tenkrát ještě kaplan Medvecký a Hlinka. Bielek vydával „L'udové noviny“, katolický čtrnáctideník jako soka evangelického čtrnáctideníku „Národný hlásnik“, který redigoval spoluredaktor „Národných novin“ Ambro Pietor. Nejsa ještě dobře obeznalý se slovenskými poměry tázal jsem se Bielka: Kdo vlastně vydává a rediguje „L'udové noviny“? Napsáni jako redaktoři byli Hlinka a Bielek. V naší přítomnosti přepisoval kaplan Buday v besídce při Bielkově domku nějakou českou povídečku do slovenčiny pro feuilleton „L'udových novin“. Otázku zodpověděl Bielek tím, že on je vlastně vším: redaktorem, úvodníkářem, drobníkářem, vydavatelem i dopisovatelem z venkova. A na to Hlinka: „Veď som sa už polepšil, či som ti neposlal v ostatnom čase niekoľko vecí?“ Nezapomenu nikdy na odpověď Bielkovu: „Bodaj by si bol neposielal. Pošleš mi dajakú drobníčku, a ešte aj tá je napísaná tak, že mne za ňu zavesia tlačovú pravotu...“

Takovým byl již tenkrát Hlinka: divous. Jeho řeči na volebních schůzích, když kandidoval Šrobára, nebyly dosti opatrný, v řečnickém zápalu zapomněl náležitě opatrnosti, které tenkrát bylo v Uhrách zvláště potřebí. Šrobár při volbách propadl, ale Hlinku spišský biskup Alexander Párvy suspendoval. Hlinka byl u biskupa obviněn, že svatokupecky získal ružomerské fary, jejímž patronem je ružomerská obec. Suspendovaný dojel do Spišské Kapituly osobně k biskupovi, ale nepomohlo ani osobní ospravedlnování. Když se vracel, čekali jej 6. června 1906 na nádraží ružomerském jeho farníci, kteří jej slavnostně doprovodili u velikém zástupu na faru. Hlinka promluvil k shromážděným. Tím byl dán podklad také k žalobě před trestním senátem. Královský fiskus

(státní zástupce) žaloval Hlinku, že při této příležitosti pobuřoval lid proti maďarské národnosti a židovskému náboženství, ale že také šťval na volebních schůzích. Dne 6. prosince byl Hlinka odsouzen také sedmi v Ružomberku na dva roky státního vězení a 1500 K peněžité pokuty. S ním byl odsouzen také Šrobár na rok vězení a 900 K pokuty.

Hlinkovo postavení nebylo hodné závidění. Jednak byl bez fary, jednak odsouzen i světským soudem, a nebylo naděje, že po vytrpěném trestu vězení bude mu fara vrácena, protože hřích simonie nedal se prominouti. Odsouzený se sice odvolal ke královské tabuli v Prešpurku, ale ta potvrdila rozsudek nalézacího soudu.

Tu se postarali dobří přátelé Hlinkovi, že církevní proces přišel před Svatou stolicí. Pravděpodobně byl do věci zasvěcen i tehdejší olomoucký arcibiskup dr. Frant. Sal. Bauer, dobrý přítel Slováků již jako biskup v Brně, a v Římě velmi vážený. Věc se vysvětlí později, až budou přístupny všechny prameny. Z osobních vzpomínek mohu uvést jen to, že hlavně Frant. Rich. Osvald, tenkrát administrátor fary v Tekovské Teplé, známý slovenský katolický spisovatel a podpůrce katolické literatury slovenské, vydavatel a redaktor jediného slovenského homiletického časopisu „Kazatel'ny“, byl několikrát v Olomouci u arcibiskupa. Na moje dotazy, jaká je příčina jeho cest, sliboval mi jen, že mi poví, až jak se věc vydaří. Vždyť nebylo radno jít s bubnem na vrabce a přiznávám se, že Osvald mne znal jako dopisovatele modernistických moravských časopisů o slovenských věcech, a zajisté považoval za moudré vyčkati výsledku.

Věc se dostala před církevní soud ve Vatikáně. Hlinku zastupoval u římské kurie Carlo Marini. Nic by nebyl vyřídil, nebýti Hlinkova přítele dra Aloise Kolíska. Tento obětavě posbíral celý ohromný materiál, všecko zpracoval italsky, postaral se o hodnověrné překlady, vypracoval celou obranu. Několikrát byl v Hlinkově zájmu Kolísek v Římě, několikrát cestoval do různých slovenských měst, aby sebral a vyhledal listy a zápisy i deníky. Kolísek sám o tom vypravuje v brožuře vydané k šedesátým narozeninám Hlinkovým, vypravuje věrně i hodnotně. Měl snad také proč o tom mluvit.

Práce nebyla nijak lehká. Advokát Sv. rotý římské, laik, nikoli kněz, Carlo Marini, nebyl by sám ničeho spravil, nebýti Kolíska. Tomuto dal plnou moc Hlinka, brněnský biskup mu dal služební

dovolenou na „literární práci v Itálii“. Obžaloba nezhálela: advokát biskupa Párvyho, don Antonio Lombardi, sestavil obžalovací epis na podkladě biskupem mu daných úředních spisů, a dal jej vytisknouti. Byly to hrozné věci, proti nimž Carlo Marini poněkud liknavě připravoval obranu, takže by věc byla jistě zle skončila pro Hlinku. Ale nezaspal Kolísek, který měl i plnou moc advokáta Sv. rotý, Mariniho, prohlédnutí jeho jménem všechny listinné důkazy předložené biskupem. „Čo a ako sme robili, o tom byl by iste veľky „bachant“, plný horkosti, žiaľu, aktov, žalôb, replík atď.,“ vypravuje sám dr. Kolísek. Párvy chtěl věc Kolískovi znemožniti, když se z Říma dověděl, že obrana Hlinkova do zlého světla staví biskupovy vědomosti z kanonického práva. Proto ve své zuřivosti maďarské napsal brněnskému biskupovi, hraběti Pavlu Huynovi, list, nepěkný a mstivý. Ale brněnská konsistoř ujala se napadeného Kolíska a biskup odmítl zákeřnický útok Párvyho. Výsledek byl, že v Uhrách vydali na Kolíska zatykač. Zatím kanonicky proces v Římě skončil vítězstvím Hlinkovým. Párvy dostal z Říma vzkaz, aby sám vlastním dekretem zrušil suspensi. Biskup poslechl, ale žádal od Hlinky satisfakci...

Hlinka psal z vězení v Segedině Kolískovi: „Po Bohu, ktorý ma zachoval od zlého kroku i úmyslu, Tebe budem ďakovať túto milosť...“

Když r. 1924 dr. Kolísek o těchto všech věcech vypravoval v obširném článku v časopise „Rozvoji“,³⁾ poznamenal k tomu z dobré příčiny: „Urobil som, dobre som urobil, ale sa mi zle odplatilo (teraz)...“

Hned po státním převratě dostal se Kolísek do revolučního Národního shromáždění za Slováky. Nebyl sice rodem ze Slovenska, ale také inženýr Rotnágel, pražský místostarosta, nebyl Slovák, a rovněž byl vyslán za Slovensko do tohoto zákonodárního sboru. Měli oba, Kolísek i Rotnágel velmi mnoho zásluh, aby se jim mohlo dostatí tohoto projevu důvěry. Když pak Hlinka ve svém politickém deníku „Slováku“ začal r. 1919 psáti vášnivě nepřátelsky proti Cechům, když dopustil, aby jeho redaktoři psali ještě vášnivěji, rozpomněl se Kolísek svého přátelství a očekávaného vděku Hlinkova. Trpce nesl ostré a nesnášenlivé útoky Hlinkovy. Napsal Hlinkovi otevřený list, který otiskly „Národné noviny“ v Turč. Sv. Mar-

³⁾ Vyšel r. 1924 vlastním nákladem Kolískovým i ve zvláštním otisku.

tině. Hlinka na list odpověděl ve „Slováku“, vášnivě sice, ale přece dosti umírněně, nemoha rovněž zapomenouti povinné vděčnosti. To bylo v začátcích politických bojů o slovenskou autonomii. Později se boje přiostrily: Hlinka a jeho političtí přátelé vstoupili do oposice a ve „Slováku“ začalo přímo rvavé tažení nejen proti českým a moravským kněžím, ale dokonce i proti kněžím Slovákům, kteří odvážili se míti samostatné mínění. Osobní útoky byly takové, že sám slovenský episkopát in corpore zakázal Hlinkovu tisku neurvale, zběsile psáti proti kněžím Slovákům i z Čech a Moravy. Že nebyl při tom ušetřen ani dr. Kolísek, který za celého svého života tak mnoho vykonal pro Slovensko a Slováky, to bylo už v podstatě boje. Kolísek nesouhlasil se vším, co vycházelo z Listovy ulice v Bratislavě, a proto musil býti bit.

Když na Slovensku nastalo dělení katolíků ve dvě politické strany, když uchytila se tam česká lidová strana, byl při posledních volbách kandidován Kolísek do senátu. Tu už „Slovák“ na něj neútočil aspoň tak neurvale, jako na vůdce českých lidovců, také katolického kněze, dra Jana Šrámka.

Když se rozešlo revoluční Národní shromáždění a Kolísek zůstal v Bratislavě „likvidovati“ bohosloveckou fakultu, vrátil se k své staré lásce, k umění. Jeho zásluhou byla již r. 1920 zbudována v Bratislavě „Hudobná a dramatická akademia pre Slovensko“. Když loni (1930) vydala jubilejní ročenku, Kolísek vypsal v ní počáteční ideové snahy, jež jevíly se v poradách soukromých, tak i v poradách přípravného výboru a v založení Hudebního spolku, jenž měl úlohu kuratoria školy. Ustav dostal r. 1925 právo veřejnosti. Kolísek nevypisuje všech svých zásluh o školu, ale lidem veřejně činným v Bratislavě je všeobecně známo, že jeho zásluhy o vznik školy jsou převeliké a velmi cenné.

K dějinám slovenské písně vrací se znova r. 1928, kdy tiskne v bratislavské revui „Prúdoch“ obsírné pojednání „Naše hymny“. Vyšlo r. 1929 také samostatně pod titulem „Hej, Slováci“. Dokazuje tam, že Tomášikova hymna „Hej, Slované!“ není jen hymnou slovenskou, ale i českou a nade vše všeslovanskou. Kolísek posbíral tu všechny zprávy i kritiky této písně, textové i kompoziční, došel i správného času složení písně. Hymna „Nad Tatrou sa blýska...“ byla po delší dobu předmětem literárně-historické kontroverze, kdo je jejím autorem. Někteří ji připisovali básníkovi Janovi Matúškovi,

jiní (hlavně Josef Škultéty) Karlovi Kuzmánymu. K správnému vyřešení autorství písně přispěl universitní profesor bratislavský dr. Albert Pražák, takže dnes je bezpečně zjištěno, že píseň je Matúškova. Její nápěv je čistě slovenský, lidový. Je to lidová píseň „Kopala studienku“ („Slovenské spevy“, T. Sv. Martin, I. č. 429). Kolísek zjišťuje, že je to píseň jen slovenská, původně slovenská, složil ji Slovák slovenským jazykem pro Slováky, podle slovenských poměrů a se slovenskou tendencí. „Kde domov můj?“ je česká píseň, vzniklá v témže roce jako Tomášikova „Hej, Slované“, totiž r. 1834, slova dal Tyl, nápěv složil Škroup. Kolísek uvádí i překlady této písně, i její slovní transkripce upravené na poměry jednotlivých zemí (Moravy, Slovenska, Polska, Bulharska i Lužice, Slovinců i Chorvatů). Sebral všechny její varianty, ba i překlady anglický (Sládkův) a slovenský.

Když Hlinkova strana vešla do oposice, začal její tisk obviňovati Čechy, že Slovákům vzali hymnu, totiž „Hej, Slované“, a že jim nanutili „Nad Tatrou sa blýská“. Kolísek ve své práci sbírá všechny novinářské útoky a vypořádává se s nimi. Nakonec stopuje potomstvo Tomášikovo dosud žijící a končí doslovem, v němž skromně navrhuje, aby za státní československou hymnu byla vyhlášena píseň „Hej, Slované“, za to však aby národní hymnou českou stala se píseň „Kde domov můj?“ a slovenskou „Nad Tatrou sa blýska“. Všecky tři hymny slovem i nápěvem uzavírají knihu.

Ze Kolísek nesleduje jen hudebního a pěveckého umění, ale že dosud žijí v něm ideály mládí, kdy pomáhal zakládati „Sdružení výtvarných umělců moravských“, kdy pomáhal budovati „Umělecký dům“ v Hodoníně, totiž že sleduje malířství a sochařství a že je přítelem slovenských výtvarníků, z Moravy i ze Slovenska, dokazují jeho dosti četné práce otiskované v „Prúdech“ a ve „Slovenských pohľadoch“. Uvádím jen některé. „Zvel'adenie slovenského mena umením“ je stručná zpráva o výstavě moravského Sdružení ve vídeňském „Hagenbundu“ r. 1925 („Slov. pohľ.“ XLI-1925). Přináší hlasy cizích kritiků, hlavně Němců, o moravském a slovenském umění malířském i plastickém.

Když zemřel Franta Uprka, ozval se nekrologem i Kolísek. „Cedulenska prišla, mosím rukovať...“ tak začíná nekrolog slovy lidové písně, kterou Franta Uprka kdysi zpíval. („Slov. pohľ.“ XLV-1929.) Tam rozloučil se se svým přítelem z nejlepších. Ale loučil se

i s umělci, kterým nestál blízko po takovou dobu jako Franickovi, na př. s Karlem Lehotským. I tomu byl duševně blízko, bylť dne 4. března 1929 v Brně zemřelý slovenský malíř mystikem, duší příbuznou Bílkovi, hluboce věřícím křesťanem. Kolísek psal o něm už r. 1913 v americkém slovenském „Národním kalendáři“, kde otiskl článek „Slovenskí maliari“. Tedy známost dosti stará, styky dosti hluboko zakořeněné.

Tím jsem již naznačil, že Kolísek psává také do amerických slovenských publikací, vše jen o slovenském umění. Třeba však ještě podotknouti, že není mu cizí ani slovenská Thalie. Stojí blízko Slovenskému Národnímu divadlu a na př. „Slovenské pohľady“ přinesly i jeho divadelní referáty.

Píše vždy věcně, s odbornou znalostí stejně jako se znalostí Slovenska a jeho poměrů uměleckých i společenských, dovede býti i shovívavým k vždy ještě trpce pocítované malosti slovenského prostředí. Miluje Slovensko a Slováky, miluje i své odpůrce, ale hlavně miluje ty, kteří pracují za svůj malý národ... Vždyť na př. praví o Lehotském „...nebol stigmatizovaným reformátorem — no malého národa veľkým synom bol, veľkým podľa svojho umenia, väčším podľa svojho života“. Raduje se vždy, když slovenské jméno roste a proniká za hranice. O výstavě moravských a slovenských umělců v „Hagenbundu“ r. 1925 praví: „Slovenské meno nebolo dosiaľ pred svetovou verejnosťou pomocou umenia tak zveľadené, ako výstavou vo Viedni 1925 v umeleckom spolku „Hagenbund“...“

Rodáka z Malé Hané uchvátila barvitost slovenského moravského kroje, barvitost a rázovitost moravského malířského štětce Uprkova, Mandelova i Frolkova, viděl, že jejich umění i umění jejich družiny skutečně vyrůstá z půdy země, z duše lidu... Uchvátila jej řeč moravského Slováka, význačná proti spisovné češtině plným a libozvučným vokalizmem. Nebylo možno, aby za ní nešel za moravské hranice, na „uherské Slovensko“, ale nezastavil se při řeči: bylo tu něco ještě mnohem silnějšího, co připoutalo ke Slovensku Kolíska, člověka nejen hluboce umělecky vzdělaného, ale i velmi jemně umělecky citícího. Mluvil jsem o jeho zájmu o slovenskou hudbu. Třeba však připomenuti, že k ní ho přivedl slovenský zpěv. Lidová píseň slovenská, tryskající z hrdel i duší slovenských před Moravou i za ní. Pěkně to charakterisuje sestra jed-

noho ze slovenských politických vůdců dra Milana Ivanky, Marka Petrová: „Naša pieseň bola jeho piesňou. Učili sme sa piesne od neho, on učil sa od nás, a všetky boli slovenské. Urobil si temer programom života: niest' slovenskú pieseň do širého sveta. Najprv po Morave a po Čechách, potom i za hranice. Sám Kolísek nielen že prednášal, ale i zaspieval, i udrel sám do strún cymbala. A koľko slovenskej duše bývalo v jeho piesni! Mal smysel i pre inú melodiú. Pre melodiú slovenského ornamentu. Málokto rozumel tak poeticky slovenským výšivkám ako on, a možno nik ich tak veľmi nemiloval...“

Odpusťte, že opisujú tuto pasáž napsanou útlocitnou slovenskou dámou k šedesiatinám čestného papežského komořího, konsistorního rady, doktora filosofie a univerzitního profesora. Jeť v ní („Slov. pohľ.“ XLIV-1929, str. 197) charakterisován tak, že bych to nedovedl lépe.

Petrová končí svou charakteristiku významnými slovy: „Kto žije tak kráse tónov a farieb a duše, ako dr. Kolísek?“

Krásu je i dobro i pravda. I láska. Kolísek zúčastnil se i aktivně slovenské politiky. Pověděl jsem již, že byl členem revolučního Národního shromáždění, že se opřel jemně a taktně nevybíravému v prostředcích způsobu boje za slovenskou autonomii, že byl kandidován lidovou stranou i při posledních volbách do senátu Národního shromáždění. Na jeho místo přišel do senátu jiný kněz, Slovák dr. Zizka, kněz učený i dobrý. Kolísek snad sám uhnul, aby Slovensko nezastupoval ve sněmovně „muž zpoza Moravy“.

Kolísek stál při všem, kdy a kde šlo o Slováky. Když Antonín Reis vydával v letech 1907—1909 v Praze revui „Naše Slovensko“, která soustřeďovala skoro všechny znalce Slovenska a vzájemnostní pracovníky, byl mezi spolupracovníky hodonský profesor. Žel Bohu, revue vydala jen dva ročníky a zanikla, jako tak leccos u nás, co bylo posvěceno Slovensku. Byl to nádherně vypravený list přinášející články i české i slovenské, někdy propadl i konfiskaci, měl vysoké mety, ale nebylo mu pro finanční nesnáze dopřáno pracovati déle dvou let. Když roku 1901 vydala Umělecká Beseda v Praze svým členům nádherně vypravenou prémii „Slovensko“, sborník statí věnovaných kraji a lidu slovenskému, nebyl Kolísek ani v redakci ani mezi přispívateli, ale za to není v prémii také článku o slovenském umění, vyjma jediný článek Milana Licharda o sloven-

ské národní písní. A přece Kolísek již tenkrát mohl mnoho a pěkně povědět o své zamilované disciplíně. Zato když r. 1926 začal trnavský spolek svatovojtěšský vydávat vědeckou katolickou revue nazvanou „Kultúra“, přihlásil se i Kolísek a psal články o slovenském umění. Bohužel i tato revue zanikla po půldruhém roce, nemajíc ani odběratel, ba snad ani dostatek vážných a hluboce vzdělaných spolupracovníků.⁴⁾

Miluje příliš Slováky, ale je umělecky založenou jemnou duší, která miluje i svůj český národ a těžko nese střelbu hrubých kusů na svůj lid, do vlastních řad ze středu politických zápasníků toho národa, kterému mnoho obětoval, i práce i umu i lásky. Čtete jeho knížku o hymnách „Hej, Slované“, a na mnoha a mnoha místech střetnete se s jemně poťkanými, ale dobře mířenými slovy na adresu těch, kteří zapomínajíce svého křesťanství neomaleně bijí do těch, kteří je milují. Ve svém referátě o výstavě v „Hagenbundu“ vyslovuje se zcela nepokrytě: „Kedy že už potom prestane to opovržlivé pripomínanie „zpoza Moravy“ pri najbližších bratoch, ktorých i prísny pozorovateľ cudzozemský ráta do *jednej* rodiny?!“

Je přesvědčen o národní, ethnické jednotě Čechů a Slováků, ale uznává oprávněnost samostatné slovenské spisby tak, že v poslední době skoro výhradně píše slovensky. A bolí ho, když vlastní bratři nechťejí si rozumět. Mnohý jiný na jeho místě, nadán tak velikou láskou a tak jemným citem, už dávno byl by odstoupil s kolbiště, na kterém neútočí se frontálně, ale úkladně zezadu. Leč Kolískova láska je větší než zloba lidí stojících v jiném táboře, než ve kterém vyrostl, vyspěl, zásluh i slávy si získal on, moravský kněz rodem i citem i smýšlením, a při tom srostlý s novým svým prostředím tak, jako by ani nebyl „zpoza Moravy“, ale tam někde zpod Tater anebo z Pohroní. Jsem jist, že ještě dlouho bude pracovat na prospěch Slovenska a Slováků, a že nakonec i jemu se dostane uznání za veliké práce a za velikou lásku.

IV.

„Jsem kulturní pracovník a politik,“ napsal sám o sobě Karel Kálal. Kolíska můžeme charakterisovat těmiže slovy. Na prvním místě je kulturním pracovníkem, proto také se o něm v poslední době

⁴⁾ Na př. Hozův článek, zabývající se slovenskými náměty, je až hrůza začátečnický a diletantský.

hovořilo jako o kandidátu na biskupský nebo dokonce arcibiskupský stolec na Slovensku. Jeho láska ke Slovensku vyrovná se lásce Kálalově. Jeho politické názory nejsou s Kálalovými totožny. Kálal by krajní pokrokář, kulturně, politicky i nábožensky. Kolísek jako katolický kněz vždy sledoval politické proudy konservativní, nikdy ani jako poslanec a nedávno jako kandidát mnoho křiku nenadělal. Kálalovi nezáleželo na tom, rozeštvě-li svými netajenými politickými směry proti sobě část slovenské inteligence předpřevratové. Byl nejen kulturním pracovníkem, ale i politickým bojovníkem. A voják rozdává rány, ale i přijímá. Ne tak Kolísek. Jeho politikou je křesťanská láska. Z lásky pramení svornost, z lásky a svornosti svatý pokoj a mír. Toho chtěl dosíci Kolísek svým již zmíněným otevřeným listem Hlinkovi: kněz knězi. To sledoval celým svým životem. Předpřevratová „slovenská národní strana“ slučovala v sobě všechny uvědomělé Slováky a šla vždy do politického i kulturního zápasu jednolita, svorna. Nebylo rozdílů stavovských, nebylo ani konfesionálních. Stál tu v boji malý národ, bezmocný a bezsilný proti držitelům moci. Po převratě se jednota roztržila. Na Slovensko přišly české politické strany, ba Slováci začali se třístiti i nábožensky. Katolík (a bylo jich uvědomělých před převratem dosti málo), začal šilhati na evanjelíka. Martinská národní strana je jakoby stranou slovenských evanjelíků, Hlinkova ľudová chce býti výlučně stranou katolickou. Konfesionální i stavovské tříštění nemohlo přinést Slovákům nijakého prospěchu. Aspoň v prvních letech po převratě nikoli. Vždyť bylo tolik ran nezacelených, tolik jizev ještě čerstvých, tolik nedostatků, které čekaly na zhojení, vyplnění, nápravu! Bylo tolik práce, že jedině jednotná politická fronta mohla přinésti zdar. Dnes marně někteří slovenští významní činitelé volají po společném slovenském klubu. Práce básníka a poslance Martina Rázusa se nedaří a nezdaří. Slovensko je roztrženo. Žije tam však jediný jen muž, který miluje Slovensko celé, ne pro určitou politickou barvu na vestě, nikoli ze stavovských nebo konfesionálních důvodů, nýbrž jen proto, že je slovenské. Je to dr. Alois Kolísek. Přinesl Slovensku svou práci a svou pomoc, protože jí bylo potřebí. Odměnou mu byla často jen krása, které se mohl na Slovensku načerpati, kterou se mohl opojiti, on: znalec umění a sám umělec, i když nevýkonný. Jsou básníci, kteří nikdy nenapsali ani verše. Takovým je Kolísek básníkem i umělcem. *(Pokrač.)*

A K T U A L I T Y

Ant. Zelnitius:

*Z čeho můžeme souditi, že stojíme ve Starém Městě
na půdě Velehradu?*

(Dokončení.)

Doporučuji, aby se o kraji nemluvílo, když kraj náležitě neznáme a není radno psát něco, čeho nelze dokázat.

Tak mám na př. zde spisek Velehrad — bajkou! v Uh. Hradišti 1902, potištěných stran mimo obálky 21. Věřte, takového něco bych nechtěl napsat a starému Hradišťanovi předložit. To není věda. Také tu leží reklama „První české továrny na cikorku, Ant. Štefan Vrdy — Bučice u Čáslavi“ — Velehrad. Tam je taky mnoho nepravdy a stálo by za to zvědět, který vědátor to napsal. Tak nevzděláváme lid. Snad se tu řídí pisatel podle receptu Voltairova: „Jen hodně lžete, však přece něco uvízne.“ Zatím ale naše heslo je: „Pravda vítězí!“ a buďte ujištěni, že brzy zvítězí. Pánové, pamatujte, když vaše důkazy nespočívají na správných předpokladech, potom jsou vaše tvrzení planá. Podtrhuji větu: „Dnes už na tomto nevelikém kousťátku naší Moravy není snad neprokopaného místa!“ — To může napsat pouze ten, který tady v Uh. Hradišti nebyl a nežil. To je mírně řečeno fráze, podobná těm, které užívají takoví řečníci. Ti také povídají samé čisté evangelium a nefalšovanou vědu! Naproti tomu říkám, syn tohoto kraje, z rodiny zde již od 1693 usazené a světem prošlý, zkušený a všestranně vzdělaný, že Hradiště, Staré Město, Velehrad, Polešovice atd. nejsou probádané a na probádání, kdyby se i nepřetržitě dalo, nestačí doba jednoho lidského věku. Ve Starém Městě na př. znám sedm pohřebišť, ale probádáno není ještě ani jediné. Pohřebiště „na valách“ dosud nebylo probádáno, poněvadž není k tomu času. Pánové, třicet let se trúbila nepravda o Velehradu do světa, buďte spravedliví a dopřejte nám také tolik času — a uvidíte doklady, když ještě dnes pochybujete. Nebo se máme řídit podle přísloví: „Marné slepému mluvit o barvách“?

Město Uh. Hradiště bylo prokopáno, neboť stavěly se domy, kladly se plynovody, vodovody a kanály či stoky a kopaly se studny. Ano, ale to vše nestačilo, aby se dokázalo, že tu velehrad či Velehrad nebyl. Proč? Jednoduše proto, že se nikdy nekopalo do patřičné hloubky t. j. do 4—5 m. Studny se vůbec již od mého mládí v Hradišti nekopou, nýbrž zahazují. Plynovod je dnes 70—80 cm hluboko, za mého dětství r. 1885 byl tak hluboko, že mně hloubka sahala po bradu a byl jsem jedním z nejmenších hochů. Vodovod je asi 1 m hluboko a stoky asi 2 m. — Poslední dobou kladli stoku na hlavním náměstí v hloubce 220 cm, a přišlo se na území;

kteřé můžeme podle nálezů a zápisů datovati 1650—1680. Velehrad bude asi hlouběji!

6. Osady celého kraje mají staré názvy: Hradiště, Velehrad, Sušice, Traplice, Babice, Mařatice, Bilovice, Hluk, Polešovice, Stříbrnice, Zlechov, Buchlovice, Osvětimany — Staré Město.

7. Kraj je způsobilý pro velké osídlení, neboť poskytoval hojně dobré pitné vody, dosti půdy pro obdělání a pastvy pro stáda, ale také bezpečí na močálu a lesem. Potoky na pravém břehu: Alenkovský, Kudlovský, Jankovský, Jalubský, Salašský, Zlechovský, Buchlovský a Syrovinka; na levém břehu: Kněžpolský, Březnice, Olšava, Okluky, Svodnice. Okolní vrchy: Holý kopec, Buchlov, Modla, Komínky, Brdo, Maková, Sudná, Trestná, Rovnina, Hluboček, Roháč = sv. Antoníček tvořily vnější hradby, kde byly hlídky.

8. V blízkosti byla jantarová cesta vedoucí na východ a na jih, potom pohodlné spojení na východ Vlárským průsmekem.

9. Naposled třeba uvážiti, že teprve v tomto kraji od ústí řeky Moravy byl možný větší „brod“ neb přechod.

Tímto krátkým popisem dal jsem odpověď, neb lépe řečeno osvětlil jsem, jak se třeba dívati na: „Červinka prokopal skoro celý terén okolo Velehradu, Starého Města a Hradiště, a nenalezl Velehradu... Vždyť kulturní inženýr Červinka měl v samém Uher. Hradišti po léta kancelář i bydlíště. Byl tam tedy doma. Dnes už na tomto nevelkém kousťičku naší Moravy není snad neprokopaného místa!“

K tomu přidávám: Nepleťme dra Červinku v nynějších letech s Červinkou v letech 1892—1902. Co tehdy p. Červinka vykonal a napsal, t. j. v době, kdy se učil archeologii, to by neudělal a nenapsal hotový archeolog dr. Červinka dnes. Dnešní jeho výzkum by dozajista jinak vypadl. Sám nejsem o mnoho mladší p. dr. Červinky, jenom že jsem se počal archeologii obíratí ve věku již hodně pokročilém, t. j. skoro 50 let starý, mimo to jako zkušený paleontolog, mineralog a geolog. Vedle těchto věd ale vyhledávám staré zápisy král. města Uh. Hradiště (toto je úřední zkratka), Starého Města a okolních osad, které s Velehradem ale i s rodinnou historií jsou spjaty.

Spolu upozorňuji na význam mýt či mýtných kamenů na území Starého Města. V r. 1503 dostalo město Hradiště od krále Vladislava právo vybírati mýto — clo. Proto postavilo při cestách na hranicích svého majetku mýtné kameny označené kolem (Mauth Radl) a sice u Jalubí, u Tupes, u klášterního mlýna „auf dem Thamen“ a u Huštěnovic. První a třetí kámen se dosud zachovaly. Poznatky tyto čerpány jsou ze zápisů městských hranic v letech 1689, 1711 a 1725. Tím je vyřešeno, že kameny „mýta“ nemají vztahu k velkomoravskému Velehradu.

Konečně upozorňuji, že pracuji jako expert státního archeologického ústavu v Praze, proto jsou mi známy vykopávky ve Stradonicích a na Ližušíně, zvláště když moje vykopávky byly loni vystavovány k počtě p. prezidenta republiky s vykopávkami ve Stradonicích, Mušově, Děvinské

Nové Vsi a Libušíně. Sám jsem exposici připravil. Sídlo Marobuda bude pravděpodobně v kraji u Boskovic neb dokonce zde u Velehradu na Moravě.

Čtenáře upozorňuji na popis vykopávek ve Starém Městě a postup velehradské otázky ve „Sborníku velehradském — nová řada“ č. 1. a č. 2., který vydává každoročně Archeologický spolek Starý Velehrad, jehož jednatelem je katecheta Frant. Bartys v Uh. Hradišti.

Slovanská hlídka.

Referuje Fr. H. Žundálek.

Velký úspěch slovenského románu.

„Živý bič“, román mladého slovenského spisovatele Milo Urbana, potkal se s pozorností přímo sensační. V Čechách byl skoro úplně rozebrán a vyšel znova, v německé „Universitas-Bücherei“ vychází v německém překladě, „Jugoslovenska knjigarnja“ v Lublani vydá jeho slovinský překlad a připravuje se jeho vydání v jazyku anglickém. Je to mimořádný a pronikavý úspěch, jež třeba tím více oceniti, že o dílo se zajímají nejpřednější podniky nakladatelské.

Trnava oslavila 100 roků divadla.

Dne 9. června oslavilo město Trnava sté výročí trvání divadla. Slavnostním řečníkem byl ministr školství dr. Ivan Dérer. Vzpomněl významné úlohy, kterou hrála Trnava v životě národa nejen slovenského, ale i českého. Bylať pojítkem Slováků a Čechů za nejtěžších dob. Dnešní divadlo, které stát a země podporuje milionovými příspěvky, může svedně sloužiti vzdělání lidu. Zemský prezident Országh zdůraznil zásadu naší demokracie šířiti vzdělanost mezi lidem.

Výstava slovenských malířů

byla zahájena ve Spišské Nové Vsi dne 6. června 1931 péčí místního odboru „Maticе slovenské“ a „Živeny“. Janko Alexy vystavuje 69 obrazů, Miloš Bazovský 28 a Zolo Palugyay 48 obrazů. Výstava těší se velké pozornosti všech vrstev obyvatelstva. Bylo by si přát, aby také vystavené obrazy našly hojně kupců.

Pravidla slovenského pravopisu.

Správa „Maticе slovenské“ v Turčanském Sv. Martině uveřejnila tuto zprávu o původu nové úpravy slovenského pravopisu: Ministerstvo školství již před deseti lety jmenovalo komisi, která měla upravit slovenský pravopis. Tato komise sešla se jen jednou, a to 5. listopadu 1920 a jejím předsedou byl prezident České akademie dr. Zubatý. Komise předložila ministerstvu návrh, aby úpravou slovenského pravopisu byla pověřena Česká akademie věd a umění, která by se o novém pravopise dohodla s „Maticí slovenskou“. Česká akademie ponechala potom rozřešení Matici slovenské a Maticе slovenská zvolila pětičlennou komisi, ve které zasedali dr. Škul-těty, dr. Vlček, inspektor Jan Damborský, prof. Šteller (z Košic) a profesor dr. Vážný. Dílem této komise jsou pravidla slovenského pravopisu,

schválená ministerstvem školství v dohodě s pravopisnou komisí České akademie. Tato pravidla budou vydána Slovenskou matičí.

Zagorka a její 40leté literární působení.

Královna jugoslávská Maria u příležitosti pobytu královské dvojice v Záhřebu přijala dne 7. června 1931 ve slyšení chorvatskou lidovou spisovatelku Zagorku, pravým jménem Marii Juričovou, která před krátkým časem oslavila 40. výročí své literární, novinářské a sociální práce. Královna vyptala se na její literární práce, odevzdala jí vlastnoručně řád sv. Sávy III. stupně a vyslovila jí srdečné blahopřání k výsledkům její práce. — Zagorka narodila se v Kjegovci u Križevce v Chorvatsku. Po ztroskotaném manželství věnovala se novinářství. První její samostatná práce vyšla r. 1890 v „Bršljanu“. Dále uveřejňovala své povídky ve „Vi-jenci“, v „Nadě“, deníku „Obzor“. Samostatně vydala další povídky v knihách „Vlatko Šaretić“ a „Roblje“ (Robové). V dramatické tvorbě počala aktovkami a veselohrami „Co žena umí“, „Nový román“, „Intermezzo“, „Na lovu“, „Nešťastná llica“ a „Zastřelí se“. Následuje lidové drama „Evi-ca Gupčeva“, spolu s A. A. Vodvačkou pak napsala frašku „Petrica Kerempuh“. „Kletva“ (Kletba) je zdramatisováním Šenova románu. Sensační romány „Kněžna z Petriňské ulice“ a „Gričská věštkyň“, kterou též zdramatisovala, byly uveřejněny v denních listech a vyšly ve zvláštním vydání. V týdeníku „Zabavnik“, jež sama založila, uveřejnila román „Revolucionáři“ v „Jutarnjim liste“ pak romány „Červený oceán“ a „Dcera Lotrščakova“. — Připomínáme podivný zjev, že čtyřdílná „Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka“, kterou vydal a dokončil r. 1929 prof. St. Stanojevič, nemá ani řádky o populární spisovateli Zagorce.

Zbornik iz dubrovačke prošlosti.

Přátelé a ctitelé profesora dr. Milana Rešetara vydali „Zbornik iz dubrovačke prošlosti“ (Sborník z minulosti Dubrovníka) k počtě jeho 70. narozenin nákladem revue „Dubrovnik“. Jest rozdělen na část dějepisnou, kulturní i literární, jakož i jazykovou. N. Jorga popsal francouzsky dějiny a dějepisce Dubrovníka. Vedle většiny statí chorvatských jsou tam články italské. Tato část je nejlépe zpracována. Velmi poučný jest oddíl druhý, hlavně literární, který má velkou důležitost, poněvadž Dubrovnik byl ve středověku velmi důležitým střediskem literární působnosti, o níž Rešetar tak často psával, jak v článku A. Bonifačiće je psáno: Rešetar jako dějepisec dubrovnické literatury.

Neméně zajímavé jsou statí o jazyku obyvatelstva Dubrovníka, o němž jak se strany chorvatské, tak i srbské byly podávány důležité doklady. Srbský jazykozpytec A. Bélič zkoumá jazyk Dubrovničanů ve statí: Myšlenky o dubrovnickém i národním jazyku. M. Malecki vysvětluje v polském článku „Význam Dubrovníka pro jednotu jazykovou Srbů a Chorvatů“. M. Stojković pojednává zevrubně o „Prvé Kačićově chorvatsko-srbské knize“. Jak vidno z těchto studií, učenci přistupují na zásadu, že jazyk města Dubrovníka a středověkých dubrovnických literárních prací jest přičísti Chorvatům i Srbům.

Drobné zprávy.

Kněz a básník Fr. Kašpar obnovitelem Dienzenhoferova kostela v Nicosvě na Klatovsku. Dobře vedený týdeník čsl. lidové strany v Plzni „Český západ“ uveřejnil 5. června 1931 feuilleton o záchraně krásné památky barokové doby známým básníkem, knězem Fr. Kašparem: Kdo zavítal do

kostela v Nícově, nezapomene nikdy mohutného dojmu, jakým působí toto arcidílo barokního umění, navržené nej přednějším mistrem 18. století Kilianem Ignácem Dienzenhoferem. Je to učiněná architektonická pohádka, ochuzená jedine o své závěrečné kapitoly, ušlechtilé věžní lucerny, které po vichřici roku 1870 nahrazeny byly nevkusnými jehlancovitými střechami. Čistá radost z tohoto nádherného díla kalena je však úžasnou zpustlostí. Rozedraná omítka, popukané zdivo, vytlučená okna, zarostlé nádvoří ještě dnes z větší části připomíná, že se o kostel v Nícově nikdo nestaral a kterak spěl k nezadržitelné zkáze. Než v poslední chvíli našel přece svého ochránce a záchránce. Ujal se ho farář Frant. Kašpar, duch neobyčejně ušlechtilý, básník, jemuž je vrozena veliká láska k umění. Tam, kde dříve krčil každý jen rameny a bál se přiložit ruku k záchraně, hroze se ohromných nákladů, pojednou dokázal jednotlivec více nežli tucet úřadů a korporací. Počal hledat prostředků a našel je v honorářích za své krásné básně. Rozséal dary svého ducha, aby sklídil znovu rozdával. Dne 30. května 1931 dočkal se tak slavnosti vyvrcholení první části svého bohumilého díla — kdy konala se v chrámu nícovském kolaudace důkladné a vzorné renovace celého vnitřního zařízení. Kostel je čistě vymalován; oltáře opraveny, nově pozlaceny a polychromovány, hlavní oltář dříve nevkusně upravený, uveden do původního stavu, obnovena kazatelna, varhany, oratoře atd., že je dnes milo pohledět do tohoto vpravdě božského prostoru. Kéž by tento zářivý příklad našel cestu k srdcím všech věřících a přinesl panu faráři odvahu, sílu i pomoc k dovršení díla. Zavítejte do kostela v Nícově a povzbudte tak jeho strážce — básníka! Pokračujete-li pak ve své pouti ještě o malý kousek cesty, ocitnete se před jinou krásnou památkou a neméně ušlechtilou ukázkou katolické lásky a obětavosti. Za čtvrt hodiny dorazíte do památné vesničky Zborova a zde v ústraní objevíte jednu z nejstarších staveb celého kraje. Na návrší dosud zdí opevněném jako malý hrad vypíná se prastará románská rotunda, důmyslně spojená s nízkou, ale výraznou věží, která jest vsunuta mezi kruhovou loď a polokruhovou apsidu. Téměř 1000 let stojí tu již tento doklad křesťanské víry a teprve v naši „osvícené“ době byl by se bezmála dočkal svého zničení. A zase to byl kněz, nebohatý kaplan, který se ujal stavbičky, pořídil nový krov, zrestauroval vnitřek i celé zařízení a zanedlouho bude i on slaviti svátek uskutečnění svého krásného snu. Dnes, kdy jest obětí a sebezapřením býti vůbec knězem, vydaným všanc všemožným hrubostem a posměškům, třeba se v úctě skloniti před takovými jedinci, kteří vedle své doslova misionářské činnosti ještě dovedou tvořiti věci tak veliké. Ale v ohni se železo čistí a tvoří přímé a nepodajné charaktery. Ejhle, vy tupitelé, uveďte podobné příklady také z vašich řad, když pověst o vás rozhlašuje tolik velkého! Zašli jsme za kostelík na neveliké návrší. Jaký to krásný pohled do nekonečné a malebné české krajiny! Kopec ná kopci, rozlehlé lesy, lučinaté údolí a mezi tím běhají se nespočetné osady. Ty český člověče, který se tam dole rveš o skývu chleba a při tom otravuješ jedem novot a pyšných frází, přijď sem nahoru a poznáš nicotnost všeho toho denního pachtění i duševního bloudění. Pohlédni k modrému nebi, vyslechni hlas skřivánka a duše tvá se povznese z prachu k božskému Tvůrci, který jediný ti může dát klid a trochu toho pozemského štěstí.

ThDr. Dobroslav Orel rektorem university v Bratislavě. Dr. Dobroslav Orel, bývalý profesor náboženství na reálce v Praze III., stal se po převratě profesorem hudební vědy na filosofické fakultě university Komenského v Bratislavě. Jest odborníkem v hudebních věcech. Pracoval v tomto oboru již v Hradci Králové i v Praze. Jeho důležitým dílem opravy církevního zpěvu chrámového jest „Český kancionál“, jež uspořádal a upravil po stránce nápěvů. Censor tohoto díla, hudební skladatel Jos. A. Foerster, v návrhu doporučení schválení Českého kancionálu napsal: „Co do nápě-

vů dbáno všady jejich ryzosti, původního, pozdější dobou a navyklostmi neovliveného znění, zničeno roztrhávání v části, jež nejednou rušily ve strofické písni, a kde nebylo lze obejítí změn během času zdomácnělých, podáno i znění původní, i znění obvyklé, tak že jest umožněno nejen srovnání obou melodických linií, ale i návrat k ryzi původní notaci.“

Úmrtí Viktora Dyka. Výraznou osobností v české veřejnosti byl básník Viktor Dyk, senátor, upřímný vlastenec, který tepal rozhodně všechny nešvary, vyskytující se ve veřejném životě. Hledal u Jaderského moře uklidnění nervů, ale při koupání byl raněn mrtvicí. Jeho pohřeb byl důkazem vděčnosti národa k básníku. Viktor Dyk narodil se 31. prosince 1877 v Šopce u Mělníka. Básníkem se stal již ve svých studentských letech, kdy počal přispívat do Moderní revue. Prvou knihou jeho veršů byla „A porta inferi“ z roku 1897. Nejznámější z jeho literárních prací jsou Milá sedmi loupežníků, Buřiči, Giuseppe Moro, Prohrané kampaně, Hučí jez, Krysař, Poslední rok, Okno. Napsal velký románový cyklus z historie pokrokového hnutí let devadesátých, jež započal románem „Konec Hackenschmidův“ a v němž bylo pokračováno románem „Prosinec“. Za války psal satirický feuilletonový román protirakouského směru „Tajemná dobrodružství Alexeje Ivanoviče Kozulinova“. Sepsal také řadu prací dramatických, jejichž premiéry byly buď na Národním divadle nebo na Městském divadle na Král. Vinohradech. Jest to zejména Smuteční hostina, Zmoudření dona Quijota, Revoluční trilogie a poslední jeho dramatická práce Zapomětlivý. Od r. 1907 až do své smrti byl redaktorem „Lumíra“. Jako žurnalista byl redaktorem „Národních listů“.

Učenec kněz Wasmann a mravenci. Úmrtí proslulého přírodopisce Ericha Wasmanna, kněze tovaryšstva Ježíšova, vzbudilo vzpomínku na jeho díla, která se těší pozornosti předních odborníků na celém světě. Svým životním dílem porazil hmotářské učení Haeckla, který se neštítel ani podvodů ve prospěch hmotářské soustavy. Na veřejných rozhovorech obhájil skvěle katolického názoru světového. Wasmannových vědeckých prací je velmi mnoho; nejvíce vynikají jeho díla o mravencích, která rozptýlila mnoho houževnatých domněnek lichých. Již veleduch sv. Augustin napsal: „Více žasneme nad činy mravenečků a včeliček než nad ohromnými těly velryb.“ Světec tak naznačil, že moudrost boží často prozaňuje více z tvorů naprosto nepatrných než ze zjevů vnějškově obrovských. Tato slova vedla bystrého Wasmanna k nejpilnějšímu pozorování života mravenců. Důkladně prostudoval způsob jejich stavby, válčení, péči o potomstvo, poměr jejich k hostům i nepřátelům. A právě toto houževnaté studium uschopnilo Wasmanna k vítěznému boji proti fádnímu materialismu. V době, kdy vědci chtěli prozkoumat i nehlubší záhyby lidské duše jen přírodovědou, kdy se snažili opravovat touto vědou filosofii, bohosloví i jiné nauky, vystoupil proti marným nadějím a plytkým snům Wasmann, důkladně vyzbrojený jak přírodovědeckými poznatky tak filosofií. Nevyhýbal se žádným problémům, odpovídal přísně, kriticky na všechny námitky, směřující proti katolickému názoru světovému a tak v mnoha duších rozpačitých utvrdil katolickou víru. Erich Wasmann narodil se r. 1859 v Meranu a byl vysvěcen na kněze r. 1885.

Důkaz jednostranné vzdělanosti. President dr. Tomáš G. Masaryk prohlásil při otevření pardubické výstavy sportovní dne 31. května 1931: „Moderní děcko dovede dříve říci ‚auto‘ nežli ‚máma‘ nebo ‚táta‘.“ A dodal: „To jest důkazem jednostranné kultury.“ V tom má president pravdu. — Tu je třeba opatrnosti. Všeho s měrou. Český lid chytá se všech moderních hesel a nerozsuzuje, zda povedou národ k dobrému cíli. Malířka Zdeňka Braunerová prohlásila jednou dobře: „Umřeme na pokrok!“ Zesnulý národně-demokratický senátor Viktor Dyk, básník a spisovatel, se vyjádřil o takovém snázení, že je to pokrok až k zblbnutí.

Američtí katolíci na obranu proti nemravnosti. V jarním zasedání kongresu Spojených států severoamerických byla podána předloha o kontrole porodů. Se všech stran však byly zasílány hlasy odporu proti této předloze, takže návrh zatím nebyl projednáván. Zákonitým dozorem, oznamováním a prodejem věcí pro zamezení plodů by upadla mravnost nejen u dospělých, nýbrž i mládeže a přivodila by se národní sebevražda. Proti této nemravnosti a nejničemnějšímu zlořádu musí každý rozumný člověk se postavit a býti na stráži.

Paprsky života. Ruský učenec Gruvič, který se obírá botanickým studiem, zkoumal podrobně vzrůst jednotlivých rostlin. Doznal, že vzrůst a rozvoj semene, stébla i listů může dobře pozorovati aparátem, který koná mikroskopické snímky. Vyšetřil, že rostlina za vzrůstu vyluhuje paprsky, ovšem neobyčejně slabé, zcela podobné paprskům, které jsou šířeny radiovými vlnami. Takové paprsky radiové vypouštějí ze sebe i všechny ostatní živé organismy a také přirozeně lidské tělo. Gruvič má za to, že tyto podivné paprsky, které tělo vypouští tajuplným způsobem ze sebe, jsou pravými paprsky života a že učenci by měli věnovati tomuto zjevu zvýšenou pozornost.

Rabindranath Tagore 70 let. Známy indický básník a filosof Rabindranath Tagore dovršil 6. května 1931 již 70. rok svého věku. Tagore dostal roku 1913 Nobelovu cenu literární. Jiný Ind, který byl poctěn cenou Nobelovou, jest C. V. Raman, vyznamenaný r. 1930 v oboru fyziky.

Negramotnost v Rusku. Roku 1926 počet žáků na obecných školách sovětských v Rusku byl 9,500.000. Nyní vzrostl tento počet na 16,000.000, ale přece povinná docházka školní jest pouze v teorii. Ve skutečnosti jí není. Následkem malého počtu školských budov v mnohých obvodech se koná školská docházka ve třech směnách. Tak na př. škola v Kuznecku má místo pro 800 žáků, ale denně chodí do ní 4000 žáků. Děti ze vzdálených vesnic mají vyučování od 6 do 11 dopoledne, děti z bližších osad od 12 do 5 odpoledne a děti z města od 5 do 10 večer. Na obecných školách se učí děti čísti, psát i počítati. Ruské dějiny se obmezují na svržení carské vlády, komunistickou republiku a krátké dějiny sovětských republik. Není řídkým případem, že u žáků, kteří dokončili obecnou školu, se projeví opět recidiva „negramotnosti“, poněvadž, když přijdou na vesnici bez novin a knih, snadno zapomenou, čemu se ve škole učili. Tito „recidivisté“ zvětšují počet neznalců čtení a psaní v Rusku. Pro ně jsou pořádány „kursy pro zrušení negramotnosti“, ale i těchto kursů je málo pro nedostatek učitelů, školských budov, školského nářadí a učebnic.

O školní povinnosti do 16 let. Velká nezaměstnanost ve všech státech evropských hledá cest, kterak by se jí čelilo. V Anglii a v Německu připadli na myšlenku, aby byla prodloužena školní docházka a byla zvýšena ze 14 na 16 let. V Anglii však vzbudila tato otázka naprostou nedůvěru a bylo od ní upuštěno. Dne 11. května 1931 na poradě mezinárodního svazu soukromých zaměstnanců, již se účastnilo i Československo, bylo žádáno, aby docházka školní byla prodloužena do 16 let. Jest uvážiti, zda tato věc jest proveditelná. Na Slovensku docházka byla ještě za Maďarska jen do 12 let. Teprve nyní se zavádí postupně docházka do 14 let. Ale již to naráží na obtíže finanční. Je potřebí více tříd, více učitelů, více pomůcek. A kdyby se zavedla školní docházka 10letá, co by bylo potřebí nových nákladů na školství. Z rozšíření povinnosti školní neměli by radost rodiče, kteří na venkově potřebují pomocníků v hospodářství, nemohli by dáti děti do učení až v 16. roce. Pak nastane vojenská povinnost a syn pak by začal teprve asi v 22. roce vydělávati a soustavně se živiti. Neměly by z toho přirozeně radosti ani děti, které se nemohou dočkati okamžiku, kdy opustí školní místnosti. Úřední vrstvy dosud se neobíraly u nás řešením této otázky a sotva se budou jí zajímati.

Netvor Kúrten obžaloval okolí a tisk. Ve svém závěrečném prohlášení před soudem v Düsseldorfu prohlásil strašný netvor Kúrten, který usmrtil několik osob, přece pravdu, že vedle přirozených perversních sklonů působilo na něho nepříznivě i okolí, které pak působilo za dojmu špatného a rozvratného tisku.

Literatura.

A(ntonín) B(rousil): Motivy ke krátkým nedělním promluvám. Sbírka časových kázání. Ročník I., sešit 4. Pořádá Ant. Brousil. Cena 8.20 Kč. V Praze 1931. Vydává a tiskne Družstvo Vlast v Praze II. Žitná 26. 61 str., velká 8°.

Antonín Brousil jako farář linecké diecése ve výslužbě, působil r. 1930 jako duchovní správce v sirotčinci v Jundrově u Brna a horlivě psával do brněnského deníku „Dne“. Tam uveřejňoval každého týdne i náměty k nedělním promluvám, které byly velmi rády čteny. Družstvo Vlast vydalo je jako 4. sešit „Sbírký časových kázání“ s názvem „Motivy ke krátkým nedělním promluvám.“ Tyto promluvy jsou opravdu časové, směřují k tomu, aby katolíci se stali praktickými křesťany. V promluvě na 1. neděli adventní upozorňuje: „Což jsme i my katolíci spali, platí i nám slova svatého Pavla? Zajisté! My katolíci spíme tak rádi, zatím co nepřítel bdí a je čilý. Vede se nám tak, jako čeledínům v evangeliu. Zatím co spali, přišel nepřítel a nasek kroukole mezi pšenicí. Kolik kroukole bylo již naseto mezi katolíky samé. Kolik bylo již zanedbáno, protože tak mnozí stále myslí a říkají: Ještě není tak zle, však ještě nehoří. A ono hoří! Jak jen to je již smutné, že nepřátelé víry nás v tisku tak předběhli! A jak dovedou těch nejnovějších vynálezů ihned použít, aby své zkázonosné zásady rozšířili, zatím co my katolíci vzadu kulháme. Jsou to vážné obžaloby, které mluví do svědomí... My katolíci máme státi v popředí a máme svět polepšiti a křesťanské zásady ve veřejném životě uplatniti. Kéž by bylo v nás více snaživosti, kéž bychom měli aspoň špetku dobyvačného ducha sv. Pavla! Nekulhejme již pozadu, ale pusťme se ven do čilé, spásonosné práce. To chce od nás Katolická akce sv. Otce. Čilejšími katolíky se máme státi, katolíky, kteří ve všech složkách dovedou se ukázati jako muži!“

Tato myšlenka proplétá se celou sbírkou. Tak v 2. promluvě se doplňuje: „Kristus chválí na Janovi, že nebyl „třtinou větrem se klátící“. Jan měl přesvědčení, pro něž obětoval svobodu i život. Kde tu zůstávají naši „katolíci“, kteří se se svou vírou pečlivě schovávají, kteří za „párek“ a za skleničku Krista a církev opustí a z jedné strany k druhé přebíhají? Kde jsou tu ti hrdinové dvacátého století, kteří si pro své přesvědčení chodí do židovských novin? Kolik je katolíků „papírových“ a kolik je katolíků ve skutečnosti a před veřejností? Jako třtina sklánějí se po větru lidské přizně a větší po větru svůj plášť. Jak tomu bylo až dosud u tebe?“

Brousilovy „Motivy ke krátkým promluvám“ hodí se dobře k ranním exhortám i jako čtení duchovní. Nebude zajisté tato sbírka chyběti na žádné faře; bude to jen k prospěchu farní osady.

Rinda. Obraz ze života v misií při řece Zambezi. Napsal Dr. P. Pavel Šebesta. Podle rukopisu upravil Fr. Všečetka. Nákladem J. Birnbauma v Brtnici na Moravě. 1930. 158 str. Cena 8 Kč.

Dr. P. Pavel Šebesta, kněz Společnosti božského Slova ve Svatém Gabrielu (Mödlingu) u Vídně, působil jako vzácný misionář na více místech. Jmenovitě pobyl dvě léta na poloostrově Malakba v Asii, kde konal vědecká badání mezi trpasličími kmeny, obyvateli tamních pralesů. Výtěžkem jeho studií jsou knihy, jež vyšly nákladem grafické „Unie“ v Praze,

česky, německy a anglicky: „Z přítmi pralesa“ ve dvou dílech, jakož i „Svítání nad pralesem“, rovněž ve dvou dílech.

Před válkou ztrávil jako misionář asi deset let v Africe v portugalské zemi Zambezi. Ve válce byl nucen odtamtud odejít a žil jako válečný zajatec několik roků na africkém pobřeží Zambezie a v Portugalsku. Vzpomínky na své působení při řece Zambezi vylíčil ve spisku „Rinda“, jež vhodně upravil k vydání známý pracovník ve věcech misijních Frant. Vše-
tečka.

V povídce „Rinda“ líčí nám znamenitý misionář nejen osudy kaferské dívky Rindy, ale také život mezi křesťanskými a pohanskými Kafry při řece Zambezi, jejich zvyky a mravy, pověry a utrpení.

„S misijního kostelíčka ozval se hlas zvonku do probouzejícího se kraje. Jasný jeho hlas byl jako píseň, volající a vábící k novému životu; byl ranním pozdravem kuželovitým chatrčím černých křesťanů, kolem misie nakupeným, i vzdálenějším pohanským kraalům (chatrčím, osadám), neboť pronikal svým stříbrným cinkotem do značné dálky.“

Rinda byla starší dcerou kaferského křesťana Chízy, kterému v noci vyhořela chatrč i se všemi zásobami. P. Santos, který převzal vedení misie od představeného o 30 roků staršího, představuje nám beze vší pochyby P. Šebestu. P. Santos pohlížel na mnohou věc jako na lidový obyčej, třeba šlo o zvyky pohanů. Pocházelo to již z dob jeho studií, kdy sbíral ve své vlasti zprávy o starých zvycích krajanů.

Kafer je šťastným člověkem. Jeho práce je hračkou a zábavou. Když ho něco bolí, křičí. Jinak žije bezstarostně a lehce. Nepřemýšlí o počátku nebo konci žádné věci a neuvažuje, co bude zítra nebo pozítří. Opilství jest národní nectností černocho, Kafer dá si říci spíše po dobrém než po zlém. Vnitrozemští černoši nejsou tak oddáni nestřídmosti jako Evropané. Také nejsou lenivější nežli Evropané. A je třeba uvážit rozdíl podnebí, odchýlnou výživu a nepatrnou mzdu. Misionář potřebuje mezi nimi velké trpělivosti, čili jak prohlásil stařícký misionář: sudu trpělivosti, sklenice zbožnosti a náprstku vědy. A když Santos klesá pod tíhou neúspěchů, volá: „Jenom statečnost a trpělivost! Nepracuji pro sebe neb abych upokojil svoje vlastní touhy, nýbrž pracuji pro tyto černochoy... Moje poslání není od lidí, nýbrž od toho, jenž i tyto černochoy nazývá svými dětmi.“ Nemalou vzpruhou snah misionářových jest uznání úřední komise, která neskřblila uznáním, když prohlédla práce misijní.

„Rinda“ je vhodnou četbou jak pro mládež tak i dospělé.

Fr. H. Žundálek.

Časopisy redakci zaslané:

Naše doba. Revue pro vědu, umění a život sociální. Red. dr. Jos. Marek. Vydává Jan Laichter, Praha. Roč. 38., sešit 8.

Pax. Časopis pro přátele liturgie a řádu sv. Benedikta. Vyd. opatství emauzské v Praze II. Čís. 5—6.

Věstník katol. duchovenstva. Vydává Jan Pauly, Smíchov. Č. 9.

Naše kniha. Liter. a bibliogr. věstník. Vydává A. Neubert v Praze. Čís. 11—12.

Argus. Revue popul. vědeckých článků. Vydává inž. V. Vondrák, Praha-Smíchov. Roč. VII., čís. 8.

Pán přichází. Nákl. MCM v Olomouci. Čís. 10.

Věstník jednot duchov. brněnské a olomoucké, Přerov. Čís. 5.

Báze lurdská. Vyd. Bratři Kolískové, Brno. Čís. 6—7.

Zasvěcení. Praha IV.-58. Roč. X., čís. 6.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádoby, paciřkály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatím a stříbřím neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Veškeré oděvy

*kleriky přesně podle předpisu pro
různé hodnostáře za ceny nejlev-
nější dodá podle míry osvědčený
katolický závod*

Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, před-
ložím bohatý vzorník látek.

LEVNĚ A HEZKY OŠATÍTE VAŠI RODINU,

objednáte-li 40 m bezchybných 2 až 10 m dlouhých zbytků za 205 Kč, na které
zaplatíte dobírkou 105 Kč a zbytek ve 2 měs. splátkách. Obsah: batisty, prací
hedvábí, bílé plátno, zefyry šatové i košilové, šatové tvídy, povlaky peřin a pod.
Objednejte s důvěrou u fy

Žádné jiné výlohy

JOSEF STOLÍN, NÁCHOD

Knihhtiskárna Družstva Vlast

provádí veškeré tiskové
práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních

Praha II, Žitná ul. č. 26

Volejte telef. číslo 23626

JEVIŠTĚ moderní a dokonale **PEPA MÁCA**
dodá Vám speciální závod
Rozpočty zdarma a nezávazně. uměl. malíř
Osobní návštěva na požádání. v Újezdě u Brna na Moravě.

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

7-8

Jan Voborský: Černá růže.

Jan Voborský: Ty — růže má!

Antonín Šorm: Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném.

Jan Lebeda: Zjasnění.

Vladimír Hornov: Navštívení Panny Marie.

Alois Musil: V zemi královny Zenobie.

Antonín Brousil a K. V. Fritsch: Prorok a jeho vrah.

Dr. Alfred Fuchs: O svatých lidech.

Dr. Jan Šubert: Z Jerusalema.

Jaromír Olivetský: Růže z Ofíru.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

Frant. Václav Peřinka: Morava a Slovensko.

Fr. H. Zundálek: Slovanská hlídka.

Drobné zprávy. — Literatura.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

Sbírka časových kázání.

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbírku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života.

Cena Kč 12·80.

Kristus Král.

Cena Kč 8·20.

Kristovo sociální království.

Cena Kč 12·80.

Motivy ke krátkým nedělním promluvám. Cena Kč 8·20.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II,

Žitná ul. čis. 26.

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.

JABLONNÉ NAD ORLICÍ ČÍSLO 86

VLAST

ROČNÍK XLVII · 1931 · ČÍSLO 7-8

Černá růže.

In memoriam metropolitního kanovníka Monsignora Dra Josefa Hanuše napsal redaktor Jan Voborský, cavaliere řádu Benemerenti.*

Byli a jsou lidé, kteří se objevili nad úrovní života soukromého a společenského a zazářili v pravém slova smyslu jako meteory — zapůsobili nakrátko svým leskem rubínovým, safírovým nebo smaragdovým — a po té *zašli, ba leckdy i nechvalně zmizeli beze stopy*, úplně vybledli v našich vzpomínkách.

A byli lidé, kteří i při hlubokých vědomostech svých, vzácných vlastnostech a významném postavení svém ve světě církevním i vědeckém a při hlubokém svém *mravním založení* ani ve snu *nezatoužili po oslnivém lesku meteorovém*, ba všemožně lesku takového se vzdalovali a hle — ti, odešedše prostředkem smrti od nás, *dále žijí slunečním světlem* svým v pamětech našich a nevyblednou milými jmény a činy svými až do těch chvil, kdy také nám dostane se studeného polibku bílého Asraela, anděla smrti, ač pevně v Boha doufám, že *jména ta budou i po nás dědicství* těm, kdo přijdou, aby poctivě ujali se práce další.

Černá růže — tak nadepsal jsem tuto stať pro spis, jenž jest svým posláním memoárem *třetího výročí* tiché blažené smrti církevního hodnostáře a učenice, jenž *vzácnou povahou* a uhlazeným společenským jednáním, z něhož jak z kytice resed vydechovala vždy jen *lásky a snoubené s ní přátelství*, jako poklad shromaž-

* Přítomná stať je propagačním spiskem pro vydání sborníku na paměť metropolitního kanovníka Msgra dra Josefa Hanuše. Témuž účelu sloužití budou zvláštní otisky tohoto článku, vydané nákladem komitétu pro uctění památky zvěčnělého Monsignora. Na trvalou paměť umístěn bude ve ve.echrámu svatovítském barevný terakotový relief „Sv. Antonín“, umělecké dílo zemřelého českého sochaře Ignáce Weiricha, jenž působil v Římě.

doval v klenotnici dobrého srdce svého *sympatie* a zas jen *sympatie* a při tom byl tak šťasten, že *neměl nepřátel*.

Černá růže — tak zní nadpis — a přece jen tuším, než dopíše poslední řádek a řádku toho slovo poslední, že stane se ze stati mé účinem silné inspirace ne-li kytice, tož alespoň svazek bělostných a ohnivě nachových růží. Těch bělostných, že byl zvěčnělý *metropolitní kanovník Monsignore Th. Dr. Josef Hanuš*, publicista, docent dějin náboženských a člen zemské školní rady, *nadšeným a rozvroucňelým eucharistou*, těch ohnivě nachových, že byl příslovečně *horlivým pěstitelem úcty mariánské* a ctitelem Immaculaty, královny Pyrenejí, k níž do Lurd sjíždějí se zbožní věřící z celého vzdělaného světa.

Z chudičké pracovny své — jsem již také vysloužilce práce a odstrčený pensista a pohovka po pravé straně mého dubového psacího stolu plná poznámek a rukopisů pro kalendář „Třebízský“, jež rediguji tak rád a s touž pracovní vervou, které jsem se *přiučil od zvěčnělého Monsignora Dra Hanuše* — takřka denně *zálétám* v duchu do *jeho pracovny* v kanovnické residenci na *Hradčanském náměstí* — vždyť, pokud tam žil a působil, nebylo snad týdne, abych tam nebyl býval návštěvou — velký kulatý stůl mezi křesly pln knih a poznámek, psací stůl u okna ještě plnější a ve psacím stroji vždy široký a dlouhý pruh papíru s rukopisem vědeckých a nábožensko-historických pojednání pro velkolepé dílo, *Bohovědný slovník*; týdně pak vždy koncept francouzské kroniky českých věcí pro časopis „Čech“, rubriky krystalinicky zhuštěné, kterou pozorně sledoval i tisk nám nepřátelský.

A ještě hlouběji celou duší svou, neumdlévající na cestě za azurnými ideály i když tělo samo někdy umdlévá pod nemile pocíťovaným nátlakem úporné choroby a stále tíživějšího věku, nořím se a takřka sladce opojně vpíjím do olejového *portrétu* drahého mi a více než přítele *Dra Hanuše*, v nynějším obydlí jeho sestry *Madame Jóži Klapštové* (horlivé pěstitelky *snah charitativních*), v Hradešínské ulici na Král. Vinohradech. —

Dr. Hanuš *usmívá se na obraze tom*, jenž zajisté malován byl štětcem a barvou umělecké pravdy. Ano — to jest ten pravý, přátelskou láskou vykouzlený úsměv Hanušův, neteatrální a bez falše, ale poctivý, upřímný a tak silně výmluvný — a ty *dýchánky literární*, občas ve vinohradské vile konané, bývají tím úsmě-

vem přímo žehnány, jako kouzlem jara prozářeny a protepleny, a čtu-li tam někdy některou svou rukopisnou novinku, ať jsou to občas verše, jindy povídka, romanetto nebo novela, vždy jest mi v srdci při čtení těch mých výrobků péra valně již nepruž-

† Metropolitní kanovník Msgre Dr. Josef Hanuš.

ného, jako by to nemělo ani tak zníti v sluch přítomných přátel, duševně blízkých a nejbližších, ale jako bych to předčítal samotnému Monsignoru Hanušovi, jako se před jeho smrtí tak často stávalo na Hradčanech!

Jak mile *vzpomínal* a jak laskavě dovedl vzpomínati, nejlépe by dosvědčilo několik řádků pohlednice, kterouž mi v květnu roku 1927 poslal do Solnice. Bývám tam, zamilovav si Orlické pod-

hoří, každoročně hostem u předobrého přítele svého, p. faráře, biskupského notáře P. Josefa Rösslera, po němž se zvěčnělý Monsignore Hanuš vždy tak bodře a po sousedsku ptával: „Tak co Josef, copak dělá, psal vám? — A kdy tam zas k němu pojedete?“

Ta pohlednice, ta byla přímo *dokladem nehonosnosti* a světlé dobrácké povahy Hanušovy; obsahovala kvintesenci upřímnosti, řekla-li mi tenkrát v máji v Solnici: „Carissime, děkuji vám z té duše za milou vzpomínku z vašeho Tuskula u Josefa — také já vzpomínám na milé chvíle, když po mši svaté jsme tu stávali za záclonami a naslouchali koncertu vojenské hudby na náměstí — ale teď tu nejste! Hodně se tam zotavte! Pozdrav Josefovi i vám posílá váš Dr. Hanuš.“

Licentia poetica — sám bych rád, aby alespoň některá místa tohoto článku mého měla *nádech básně v próse* — zajisté nedá, aby se mi v cestu nastavěly kulisy, na nichž by křídou byla načrtána samá přesná data na hodiny a minuty, neboť bych nerad dal vzniknouti nějaké *suchopárně psané kronice* neb aspoň zlomku kroniky s úzkostlivým chronologickým výpočtem všeho, co a kdy a jak se přihodilo, nýbrž srdečně rád bych popřál trochu volnějšího rozperutění větám a slovům této pietní vzpomínky!

Sám v písemnictví byl zesnulý Monsignore Dr. Hanuš blahé paměti *silně založen vědecky* — a přec tak nadšeně a s netajenou radostí přál *náboženskému poetismu*. Smím říci, že třikrát netajenou a živou byla přátelská radost jeho při mých scénických básních, z nichž „*Hold Matce vítězné*“ hrána byla r. 1924 na jevišti dvorany strahovské členkami jubilujícího spolku mariánského na Karlově; v září r. 1926 jaksi vstupem do velikého předvečera církevních a národních oslav tisíciletí památky mučednické smrti sv. Václava provedena byla péčí dramatického kruhu „Jablonský“ ze Strahova a režii spisovatele Dra Jana Sajíce moje scénická báseň „*Hold knížeti míru*“, která byla jednak v Praze již v úhledné úpravě vydána jako bibolet nákladem výboru svato-václavského a r. 1927 zrovna v předvečer svátku dědice země české velmi pečlivě byla vytištěna v nejstarším českém časopisu *americkém* „Hlas“ v St. Louisu. — „Tohleto,“ řekl Monsignore Hanuš tenkrát, „provedli Američané opravdu *výborně*, ta čísla „Hlasu“ ei musím uschovat zvlášť! A že vám poslali 500 Kč v dolarech, tomu *jsem srdečně rád*, to je lepší než nějaké vadnoucí lupení!“

Ted' ještě několik slov do třetice těch mých scénických básní, pro něž vážný učenec Dr. Josef Hanuš měl po každé tolik živého zájmu literárního.

Bylo to odpůldne 26. prosince 1927 o svátku prvomučedníka sv. Štěpána, když Monsignore Hanuš doprovázel J. Exc. pana arcibiskupa Kordače do dvorany v Heinovce, kde měl za nebývale hojné návštěvy dramatický odbor sdružení katolické mládeže u sv. Aloise na Král. Vinohradech sehráti mou vánoční hru „*Z růže kvítek vykvet nám*“; v krátké promluvě před zahájením představení dotkl jsem se toho, že bohužel nemáme Calderonů, kteří by nám v ruchu a šumu nynějších dob psali hry svátostné a že jsem měl v úmyslu napsati jesličkovou hru, která by nebyla barevným papírovým betlemem, arch za nějaký groš k vystříhání, podlepení a napíchání do mechu za okny. To bylo cos *odlišného*, cos nového — vždyť v závěrečné scéně glorifikace božského Dítěte, a to Jezulátko nebylo voskovou figurinkou, bylo živé a byla to dokonce roztomilá holčička, jistě nejmladší mezi všemi herečkami na celém světě, mluvil *sám sv. Václav*, jenž vzpomínaje uplynulého tisíce let od smrti své, vroucně toužil po tom, aby národ i stát dal se zas na bělozárnou cestu lásky ke Kristu.

Hradčanská hra marianská i žofínská hra svatováclavská vznikly rukopisně každá za jedno jediné odpůldne, vánoční hra vinohradská za tři dny, ježto žádána byla změna scénické úpravy — ale kdykoliv mi Monsignore Hanuš pohnutým hlasem gratuloval k úspěchu, nikdy a za žádnou cenu nechtěl a zas nechtěl věriti, že by takového něco mohlo býti napsáno snad jen v několika hodinách, ale *dobrý a zbožný srdcem*, připustil konečně mé vysvětlení, já že jsem byl při tom pouze písařem, jemuž Panna Maria, sv. Václav i ten sladký Ježíšek texty her prostě sami do péra diktovali pro osvěžení a povznesení myslí jiných lidí!

Životní radost nezapomenutelného přítele zlatého srdce, *Monsignora Hanuše*, radost společensky *nemaskovaná* a vždy svítivá jak horský křišťál, přímo *živelní silou se rodila* a takřka svatě žila z *radosti kohokoliv jiného* a smím v těchto řádcích i po jeho smrti říci, že *často také z radosti mé*.

Doložím to vzhledem k rozsahu a hlavní myšlenkové ose tohoto pamětního spisu jen několika málo příklady, abych po jejich stopách ocitl se se svým nezapomenutelným Drem Hanušem posléze

až v Římě, ve Vatikáně. — — To byly pěšiny a cesty našich radostí!

Při mariánské akademii Lurdského spolku, pořádané r. 1921 v sále Mozartea, recitoval jsem rukopisné novinky lúrdských znělek, z nichž úvodní „Le Printemps“ (Jaro) napsal jsem francouzsky, věnovav rukopis její J. Exc. panu apoštolskému nunciovi *Micarovi*. A co mi odpověděl diplomatický zástupce svaté Stolice mezi jiným textem vlastnoručního listu? „Prosím přesvatou Panu, kterouž tak něžně milujete, aby milostmi vám odměnila vše, co konáte pro slávu její!“

Když tekst mariánské hry byl tiskem vydán r. 1924 ve zvláštním zářijovém sešitu „Československé ženy“, řízené zesnulou senátorkou, spisovatelkou Augustou Rozsypalovou, byly chudince prosté výtisky v zelené halence obálky — ta byla celým jejich plesovým rouchem — zaslány též dvěma vysokým hodnostářům církevním: J. Em. kardinálovi *L. Luçonovi*, arcibiskupu remešskému, a J. Exc. apoštolskému nunciovi *Marmaggiu*. Galantnost Francouzovi vlastní přivodila, že přesně v den provozování mariánské hry na Hradčanech přišel vlastnoruční list páně kardinálův, v němž vřele vzpomněl krásné země české, země kdysi tak proslaveně mariánské, ke které z hloubi srdce lne láskou nejupřímnější — veliké bylo jeho potěšení, že do české květnice kultu mariánského přibyl nový květ, báseň zajisté psaná veršem vzletným a rýmem hudebním. Tak psal přímo legendární kmet kardinál Luçon a k listu jeho souběžně pojil se písemný projev pana nuncia Marmaggiho, nadepsaný „Mon cher monsieur“, v němž pravil, že ačkoliv není přesně mocen libozvučné řeči naší vznesené vlasti, přece jen s díky a požehnáním vítá nové dílo pro oslavu majestátu Královny nebeské.

Vroucností arcipastýřskou prochnut byl též list pana královéhradeckého biskupa *Dra Karla Kašpara* — „děkuji za milou zásilku nové publikace, kterou jsem na cestách při generální visitaci s nejživějším zájmem četl na venkovské faře až do 10 hodin večer a dříve neodložil, až jsem dočetl do posledního verše“ — tak psal pan biskup, žehnaje každé mé práci příští.

Nezapomenutelný Monsignore Hanuš, zvěděv o těchto projevech, měl z toho všeho přímo svátek svého dobrého srdce. *Radost jeho takřka hymnicky se rozjásala* a poté hned zas vyznívala jak nej-

jemnější pianissimo houslových strun přátelské duše, žijící pro vše dobré a krásné — znívala útulnou jeho pracovnou ať jaro bylo či vládla zima, ať proti oknům pracovny té na starých akátech v parčíku na Hradčanském náměstí zasedal hlučný parlament vrabčí nebo prosinec kladl na rámě Madonny na sousoší v parčíku tom pláštěnku sněžného hermelínu.

Co budou čísti přátelé a ctitelé Dra Hanuše v tomto memoáru, není snad míněno jako hříčka arabesek pracně rytých do zlaté sádrové půdy — ale vroucí láska k němu, stejně vroucí jak za života i po odchodu jeho, hravě vybrousila mnoho svítivých faset citu posvátně roztouženého!

Vroucně lituji, že ani v tomto memoáru, maje na bílém plátně paměti jak živou promítnutou tvář Monsignorovu, *nemohu říci vše*, co by zasluhovalo býti napsáno pérem pružnějším mého, ale posmrtná účta k muži a příteli tak zasloužilému ukládá mi také trochu rezervy a mimo to sám tu spolu vzpomínám slov, jež mi kdysi (to jsem byl ještě mlád) napsal náš lyrik Adolf Heyduk: všechen svět nemusí vždy vědět, koho a jak jsme rádi měli a rádi máme.

Byla-li radost páně kanovníkova preveliká, dostala *radost moje jeho zásluhou* v červenci r. 1925 křídla cherubínova, když mne v gobelínovém sále Vatikánu při soukromé audienci představil J. Svatosti papežovi Piu XI. slovy: básník marianský. V té chvíli, kdy se mi v životě mém již po druhé dostalo požehnání římského velekněze, viditelné hlavy církve Kristovy, bylo mi, jako bych v sladké nějaké závratí byl prožíval nejkrásnější poetické okamžiky a věty z Zeyerovy velkolepé Zahrady marianské.

Však bylo jen zásluhou a dílem energie zvěčného pana kanovníka Dra Hanuše, že při udílení vyznamenání papežským řádem *Benemerenti* nezůstalo pouze a jen při původním seznamu duchovních a že se řádu toho *dostalo též laikům*. Bylo třeba ovšem mnoho neúnavné energie, aby návrh obsahující osobnosti laické (pro posilu mimoduchovního apoštolátu) obstál a zvítězil; *kanovník Hanuš však nelenil* a vyhotovil pro každého jednotlivce curriculum vitae a podrobnou relaci — a tak dostalo se řádu *Benemerenti v republice Československé 75 osobnostem z úhrnného počtu 3000 vyznamenaných v celém*, pravím v celém širokém a dalekém *světě katolickém*.

Číslice ta mluví a přesvědčuje a je zlatým závažím jeho zásluh a nejušlechtilější snahy, aby do slova naplnilo se: komu čest, tomu čest!

Ani sám toho netuše, *psal* takřka každodenně *dějiny* své obětavé působnosti a *nadšeně konané práce* *cinobřem na pergamen* svého bohumilého života, ať byl činným jako hodnostář církevní a úřední, ať byl hybným nervem ve všech těch různých a početných korporacích, aliancích, sdruženích a Amitiés doma a v cizině a také v Lúrdském spolku pražském, jehož byl činovníkem, *rádce*, vždy pohotovým defensorem a duchovním vůdcem *na slovo vzatým*, a sám intervencemi u ministerstva zahraničních záležitostí zapůsobil, aby pouti spolkové byly vítány i v cizině oficielními zástupci státu našeho.

Povolán byv někdy, aby radil a soudil, ať kdekoliv to bylo, všude zapůsobil křížmem rady a soudu a *moudrosti* ke smíru, aby okamžiky trpkosti a kyselosti proměněny byly v číši muškátového vína! — Proto byl také všestranně *oblíben* a těšil se *vážnosti* v míře plně zasloužené!

Jsem-li textem zrovna u tohoto bodu svého memoáru, psaného snad v některých směrech — jak také hoví mé povaze, hledající podle Tomáše Kempenského raději blaživé samoty než omamného ruchu světa — tak říkáje à la Voborský, nemohu a nesmím ani sobě, ani komu jinému zamlčeti, jaké bylo při těch velkých výpravách do Lúrd a do Říma třeba *svaté, znovu dím svaté a andělské trpělivosti*, jakou byl v každém směru a také v každém okamžiku zrovna překvapivě při duchovní a reprezentativní účasti jak ze štědré ruky boží bohat právě Monsignore Hanuš. Když u jedněch nervosa neb únava cestovní, u jiných zas „svatá prostota“ chtěla, aby bylo po jejich, vznikal velký obtížný úkol při 400 až 500 účastnících, úkol míti pohotově nebo nahned a trefně nalézt pro každého *laskavé slovo útěchy, dobré rady, uklidnění, přátelsky vlídného neb i rázného napomenutí* nebo celkem vzato, obezřetného nalévání oleje na zneklidněné vlny vod takové poutní společnosti ze zhýčkaného velkoměsta i vzdálených ztichlých dálav horských.

To byl *ráz*, ba přímo *svéráz* Monsignora Dra Hanuše, *muže každým coulem svého a celého*, jenž i při své přísnosti názorů (tam, kde toho bylo zapotřebí) jako církevní hodnostář byl vždy

a všude *nestranný a spravedlivý* a jenž až úzkostlivě dbal zákonů courtoisie, které jako pravý *gentleman* sloužil po světské stránce podle nejlepšího svého vědomí a svědomí. — Ti pak, kdo jej znali a bez falše uctivě milovali, doznají, kterak *velebně a důstojně*, ba vznešeně, on rodák ohnišťanský a metropolitní kanovník pražský, na každého zapůsobil, ať vzletně a poučně hlásal s kazatelnou slovo boží, podoben jsa rozsevači, jehož sémě padalo v prst úrodnou, ať v krásných rouchách liturgických sloužil mši sv. nebo „mitré“ udílel svátostné požehnání.

Byli-li jsme si s Monsignorem Hanušem již beztak dosti blízcí rovnoběžnými snahami pracovními, tož mohu zcela po pravdě říci, že ještě úžeji sblížila nás *práce v ústředním výboru pro oslavu milenia sv. Václava*, kde se mi začátkem r. 1926 dostalo křesla a hlasu po zesnulé senátorce Augustě Rozsypalové. Tam poznal jsem Dra Hanuše v intensivním světle cílevědomé činnosti jako iniciátora, jenž plně věděl, že dává vědění i nadání své do velkých služeb vznešené ideí náboženské i národní. Bohužel, smrt mu nadešla — nedočkal se ani vydání svého informativního a propagačního spisu o sv. Václavu, ač sám o sazbu pečoval a korektury četl; nedožil se těch velkolepých mileniálních slavností a nevšel již do dobudovaného velechrámu svatovítského, pomníku a kamenné pohádky historického tisíciletí!

Veškerou pracovní silou a všestranným účastenstvím při velevýznamných kongresech eucharistických a jiných sjezdech v Evropě i v zámoří stalo se *jméno Monsignora Hanuše*, jméno nám všem tak nad jiné milé a v tichých meditacích přímo posvátné, *jménem mezinárodním*.

Residence jeho kanovníká vítala hosty a representanty z Francie, Belgie, Italie i z Ameriky, u něho sešel se nejednou východ i západ, všem se obětoval až do krajnosti a do poslední vteřiny volného času — a sám o svých rukopisech pracoval až hluboko do noci.

Dobrotivost a láska jeho neznala mezí a dovedla se tak štědře a sebe nedbajíc rozdávat, jako sama láska se rozdává! Ačkoliv nevládl majetkem pozemským a také prebenda po nejnovější zákonné úpravě nebyla nejskvělejší — nemyslím-li ani, co stály ročně časopisy a knihy — přece bylo možno v knihovně a v komnatě pracovny Monsignora Hanuše takřka vždy naléztí nějakého *pro-*

*sebníka a žadatele nebo emigranta a Dr. Hanuš, jak mnohdy vy-
cítil jsem z jeho slov, byl by snad raději plakal, než aby někdo
odešel bez podpory, ač troufám si zase podle jeho vlastních slov
tvrditi, že byli také mnozí, z nichž ten onen dnes nejvroucněji
děkoval, ba ruce by byl líbal, aby zítra, pozítří trojnásobně se stal
nevděčným.*

I v tom byli jsme si se zvěčnělým kanovníkem Hanušem silně
podobni, ba jeho skvělý příklad snad dal ještě utuhnouti mému
dávnému přesvědčení: od nikoho nic nechtíti a nevzíti — *ale kaž-
dému dát!*

„Umíte intensivně pracovati — nu, jen co odejdete do výsluž-
by, to vás budeme dobře potřebovati,“ říkával — — a jak se
vše v krátkém čase změnilo! Mne zkrušila a podlomila choroba,
kahanec jeho práce zhasl v průvanu, znenadání vzniklém v prud-
kém netušeném zamávání širokých černých perutí smrti!

Snad již dosti vážného z knihy vzpomínek jsem napsal o Mon-
signoru Hanušovi, jak jsem jej poznal a znal. Neretušoval jsem,
nezkresloval, *ale kreslil podle pravdy života i skutků.*

To vše vážné o něm, jenž životem i prací sám *postavil si pomník*
nejkrásnější jako vynikající *učenec* a církevní hodnostář, jehož
jména neznaly jen ty stromy na Hradčanském náměstí a vysoké
stěny velechrámu sv. Víta, to mělo býti na deskách souborného
pamětního spisu do hladka broušenou vložkou karneolu neb ame-
tystu mezi růžemi, o nichž jsem se již kdesi zpředu zmínil. A zů-
staniž při tom vážném, neboť do rámce tohoto memoáru, jež jsem
výslovně psal jako *svůj*, stejně jako ostatní spolupracovníci dojista
psali zase memoáry své, nedobře by se snad hodily nějaké zmín-
ky rozmarné, bez nichž se neobejde častokráte ani život lidí nej-
vážnějších. Připadalo by mi to as tak, jako by někde šel na hřbi-
tov a tam se u hrobu jako v nějaké divadelní aréně smál!

*

Vracím se v duchu do pracovny Monsignorovy. Jak často jsme
tam za šerého podvečera, když odpočinul od práce, vzpomínali
mezi podobiznami, mezi nimiž vévodila římská *fotografie s vlast-
noručním podpisem papeže Pia XI.* Na ostatních věnování a mno-
hé souvenir aimable. Vzpomínal Monsignore při opálovém kouři
cigarety na ty projevy, jichž se mi uznáním a díkem dostalo od
toho kterého církevního knížete za práci péra — vzpomínal a do-

kládal, že takové snítky vavřínové neb zlaté požehnané klasy obilné sklízeti lze jen od duchů velkých a vznešených — jinde jich žalno hledati, nebylo by jich v davu a mezi lidmi, znajícími jenom sebe a vedenými chtěním, aby na úkor a zastínění jiného nějaká nula oblékla si bluzku libivé číslice a blýskala se v ní. — *Jsem šťasten vaším tichým štěstím*, říkával jindy, ale pamatujte slov Svatopluka Čecha: ni o coul vyšší nesmí druhý být — a to je devisou dnešního světa a života společenského i literárního!

Říkával, doříkal. — —

Navždy nás opustil, jenž byl úchvatným *řečníkem i tlumočnickem* řečníků z ciziny a jenž v srpnu 1924 tam v Reměši zástupu našich československých poutníků lurdských jako mladou lipku do srdcí přesadil fulminantní řeč úctyhodného *kmeta kardinála Lučona*, který — zdoben válečným křížem našeho státu — ve stínu barbarsky zmučené katedrály mariánské prohlásil, že dobře a předsobře ví, kterak třistaleté porobení národa českého podobno bylo těm potupným ranám na těle historicky památné svatyně, v níž kdys králové přísahali na slovanské evangelium.

Odešel, nikdy před tím nezatouživ po póse rhetora a po pozlátkovém efektu slova, ale pevně přesvědčen, že účinný efekt může silně kotviti jen v srdcích bohonadšeně vnímavých, *znamenity kazatel* — jeho myšlenky byly růžovými perlami, jež zbožné duše navlékaly na bílé hedvábné nitě pozitivního přesvědčení katolického, ač Monsignore Hanuš i s kazatelnou mluvíval prostě a neumělkovaně *ze srdce k srdci* a takřka po sousedsku od duše k duši.

Ještě o Květné neděli r. 1928 jsme se viděli ve chrámu Věch svatých na Hradčanech. Já s několika proutečky jehněd, Monsignore Hanuš se zlatou mitrou a v ruce palmu s fialovou stuhou, a znenadání mi pravil: „Kde pořád vězíte, již jste u nás celých čtrnáct dní nebyl... k svátkům vše dobré a požehnané...“ — poslední slova, jež jsem za jeho života zaslechl, slova před branami věčnosti! — A přišel konec, konec všeho!

Byl duben r. 1928 a dubna toho den páteční — Kristus v ten den, kdy vzpomínáno v křesťanském světě hodiny jeho smrti na Golgotě, povolal k sobě *věrného kněze* svého — a když náš upřímný přítel, zanechav v nitrech našich *mysteriosní dojem Velkého pátku* se zatměním slunce hřejivého ještě před několika dny a hodinami přátelství a s roztrženými oponami před oltáři lásky a úcty našich

srdci, ležel již jako chladná mrtvola v rouše kanovníckém na katafalku ve své pracovně hradčanské, zdálo se rozcitlivělé a zesmutnělé duši, že, jak čteme v Písmě o dceři Jairově, *nezemřel, ale jen spí.*

Sepjaté ruce s bílým krucifixem jako poupětem mystické lilie jako by každou vteřinou se měly s prsou pozvednouti a podati ten *kříž rtům k vřelému políbení* — — ve tvářích jak v tajuplném stříbrosvitu svatý mír a *růžový úsměv velikého blaženství.* Ký div, že ve chvílích těch zachvívala se v mém nitru závěrečná slova z poeticky krásné Zeyerovy Kroniky o svatém Brandanu:

*„a svatý Brandan třikrát blažen byl,
že Krista uviděl a sladkou jeho tvář...“*

Nebylo v životě Monsignora Hanuše touhy, by zazářil jak meteor — nepobledl tedy po jeho smrti lesk a barevný svit nějakého chvilkového meteoru, ale smrtí tou *nezašlo a nezajde slunce jména Hanušova, jména přítele z milých přemilého, z drahých předra-
hého!* — —

Ocitám se v duchu, pokusiv se napsati tento memoár barvou a světlem svého srdce, u ohnišťanského hrobu metropolitního kanovníka Dra Hanuše — v témže pianissimu, kterým z radosti nad úspěchy mého péra a nad morálními úspěchy jiných přátel našich rozechvívaly se nejjemnější houslové struny jeho duše, recituji tam pod šedou rouškou soumraku k zemi klasajícího *verše na posmrtnou poctu jeho:*

*„V blankytných vzpomínkách jak na hřbitovním sadu
vykvetla černá růže — na hrob Tvůj ji kladu —
však jiných dvě též ladně provází ji
a svorně s černou v jedné harmonii žijí.*

*Ke smutku se tak běl a purpur pojí
a nyní hrob Tvůj tichý zdoben barvou trojí
a zrak když zamlžen se klidně upře na ni,
kolkolem ševerlí vše v milém vzpomínání.*

*Ta bílá — symbol svaté Eucharistie,
ta v purpuru — co nadšení a lásky v ní je,
za kterou v nebesích šel vstříc Ti Kristus sám*

a za níž přesvatá Tě Panna uvítala,
v mateřské lásce jež cit každický Tvůj znala — —
ač zemřel jsi, dál ve vzpomínkách žiješ nám! — —
Ave, anima candidissima!

Jan Voborský:

Ty — růže má!

Improvisace.

Na stůl jsem rudé růže postavil.
Jak živou krví z bílé vásy svítí,
ke skráním lichotí se vůně jejich — —
v okenním skle bych obraz tvůj chtěl zřítí,
by pokoj pln tvé sladké něhy byl.

Rafička hodin zlatá bez oddechu spěchá.
Jen ještě jednou kolem číslic proběhne,
pak přijdeš ty, jdouc štěstí ve šlépějích
a jeho růží jsouc. — Čas ztichne, ulehne,
dvě srdcí v sladkém klidu nechá.

Hřích nekvete ve světle slunečním,
jemuž jen růže barvou, vůní vzdá se,
pel zlatý obětovavši purpuru na závějích -- —
dvou srdcí tlukot modlitbou v tom čase
a vůně — dvou je kaditelníc dým.

I po rozchodu vonná stopa zbude,
jak u oltáře obět mše když končívá. —
Dvě srdcí — však jsou čista okna jejich,
proniká jimi záře nebes blaživá,
že katedrálami jsou bílé kaple chudé!

Na stůl jsem rudé růže postavil —
teď při nich v pracovně své o samotě
o lidských životů chci přemýšleti dějích,
o písni svého života a každé její notě —
bez tebe, nevím, zda bych písni byl! —

Antonín Šorm:

Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném.

(Dokončení.)

III.

Obraťme nyní zření k různým cyklům ze života světcova a jednotlivých výjevů, jež umění zvláště si oblíbilo, a tak světce důstojně oslavilo. Jest to především pohnutka jeho životní touhy — býti mučedníkem pro víru Kristovu. — Když sultán v roce 1220 dal popravit pět františkánů, přeneseny byly jejich ostatky infantern do Coimby, což nadchlo našeho světce přestoupiti z dosavadního řádu a uchýliti se k řádu sv. Františka a ihned poslánu býti mezi Saracény; jedině pod tou podmínkou si přál změnu. Již Giotto zachytil tento výjev z dopravení prvomučedníků františkánských do Coimby v kostele sv. Františka v Assisi a Ambrosio Lorenzetti znázornil roku 1331 na freskové malbě v kostele františkánském v Sieně. Benedetto da Majano použil tohoto námětu k výzdobě kazatelny v kostele S. Croce ve Florencii v roce 1475. Záhy po této události přijal sv. Antonín řádové roucho sv. Františka. Jeho odchod těžce pocitovali představení i spolubratři bohatého řádu augustiniánského, což jest motivem současně spojeným s přijímáním prostického hábitu Františkova jako na okenní malbě v Assisi nebo obraze ve Vatikánu chovaném od Petra Lorenzetti. Jinou oblíbenou scénou jest pozdější Antonínovo kázání na řádovém shromáždění v Provinci, jež nalézáme ve všech dříve již zmíněných cyklech, kromě toho ještě vzácný obraz ve Fiesole a berlínské galerii. Rovněž není cyklu antonínského, v němž by dříve zmínění mistři od Giotta počínaje, nebyli přišli na kázání rybám. Vzácnější jest motiv, kde zobrazen sv. Antonín an káže se stromu ořechového, ale italští mistři se jím zabývali rovněž častěji, zvláště působivé jsou scény Lazzaro Sebastini z r. 1490, nyní v Akademii benátské, ve františkánském kostele v Bassano (již z r. 1387) a v galerii ve Folignu. V Padově jest i stříbrný relikviář světcův v podobě stromu.

Jednoho dne kázal světec v Bourges; posluchačů dostavilo se neobyčejně mnoho, tak že kazatelna pro řečníka musila býti postavena na volném prostranství. Tu ďábel vyvolal hrozivou bouřku,

před ním posluchači chtěli prchnouti. Ale svatý Antonín jim kázal zůstat na místě a pokračoval ve svém výkladu. Zatím co okolní kraj byl deštěm a přívalem vod zaplaven, místo kde stáli posluchači Antonínovi zůstalo sucho a nikdo ani nezmokl. Tento zvláštní zázrak zobrazil Filippo da Verona ve veliké nástěnné malbě školy paduánské.

Neobyčejně mnoho autorů zabývalo se jiným z nejpřednějších zázraků světcových, totiž — srdcem lakomcovým. Světec byl požádán, aby mluvil nad hrobem zámožného lakomce. Použil k tomu citátu: „Kde poklad váš, tam i srdce vaše“ (Lukáš 12, 34), a veřejně, nebojácně prohlásil, že i srdce toho nebožtíka nebylo v jeho prsou, nýbrž v jeho pokladě. Byl pitván, a skutečně srdce nenalezeno, ale když otevřeny jeho pokladnice, nalezeno mezi zlatem. Opět všichni malíři, životopisci sv. Antonína, jak jsme je již poznali, snaží se nám co nejdrastičtěji předvésti tuto velmi dramatickou scénu: Giotto v Assisi, Fillippo Lipi ve Florencii, Donatello na hrobě světcově, atd. K nim nově se druží: De Monace, obrazem nyní ve Vatikáně chovaným, Pesellino, Tulio Lombardo, Luca Signorelli v Perugii, v Penacci v Bologni a mnoho jiných...

V knize zázraků* vypravuje se o sv. Antonínu, kterak světec v provincii Toulous přesvědčil bludaře o přítomnosti Krista v nejsvětější svátosti oltářní. V rozhovoru se sv. Antonínem popíral nevěřící, že jest možno, aby byl v hostii přítomen Kristus. Prohodil ale, že uvěří světcí, když prokáže mu to zázrakem podle jeho návrhu, který zněl: „Nechám tři dny o hladu svého mezka a zavřu jej doma, aby byl bez potravy. Potom veřejně jej přivedu a předložím mu oves, zatím co ty budeš státi před ním s hostií. Když zvíře pohrdne ovsem a bude se klaněti hostii, zanechám bludařských názorů a uvěřím učení církve.“ Umluveného dne shromáždilo se mnoho lidí na náměstí, kde původně sjednány podmínky obrácení. Bludař přišel s mnoha svými přívrženci a přivedl hladového mezka, jemuž předložil pytel s ovsem. Svatý Antonín přinesl z blízké kaple nejsvětější svátost a poručil zvířeti pokleknouti před svým Stvořitelem. Skutečně mezek pohrdl ovsem a padl na kolena před nejsvětější svátostí předníma nohama. Bludař zázrak uznal a obrátil se.

Tohoto velmi dramatického námětu záhy chopilo se s oblibou

* „Liber Miraculorum“, D. 5.

výtvarné umění a velmi výrazně a mnohonásobně se jím obíralo ve všech pozdějších stoletích až dodnes.

Všimněme si jen vybraných děl nejvýznamnějších umělců. Na první místo dlužno tu klásti živě výrazný relief (vypuklinu) do bílého mramoru tesanou na oltáři světcově v Padově od slavného italského sochaře Donatello, který vytesal nám v mramoru tento zázrak věrně podle líčení původního, v právě zmíněné zprávě. Uprostřed třílodní klenuté haly stojí sv. Antonín se svatou hostií před nízkým oltářem. S druhé strany stojí bludař s oslem, který právě padl na kolena; po obou stranách oltáříku shromáždily se zástupy lidu, jež nešetří při své zvědavosti obdivem a překvapením nad sběhlým právě zázrakem. Podobně zobrazil tento výjev v mramoru Bartoloměj Bellano (1450—1523), žák předchozího v sakristii proslavené padovánské basiliky sv. Antonína. Pozoruhodné jest umělecké dílo malířské od Francesco di Giorgio Martini z doby okolo r. 1470 ve staré mnichovské obrazárně: Na velikém náměstí před kostelem byl zřízen prozatímní oltář, u něhož sloužil sv. Antonín mši svatou. Po skončení obrátil hostií směrem, kde stál osel, který se ihned pokorně snížil na kolena. Zcela jednoduše znázornil tento zázrak Benvenuto di Giovanni v slavném dómě sienském, Lorenzino z Arezza v kostele sv. Františka v Arezzo a Domenico Morone v chrámě sv. Bernarda ve Veroně. Se změnou v podání, ale velmi představitivě podává nám tento námět na oltářním obraze Eusebio di S. Gioróio v Matelica. Svatý Antonín postavil monstranci s hostií do sudu s ovsem a předložil obě oslu, který před svatou hostií poklekl „na všechny čtyři“.

Podobně výjev ten zobrazuje malý umělecký obrázek na oltářní predele od Cotignola v museu berlínském, nebo miniatura brevíře Grimani v bibliotéce sv. Marka v Benátkách. V zobrazení v oratoři Camposcunpiero následuje bludař svého mezka a padá na kolena. Bartolomeo Montagua klade tuto událost do kostela, kde slouží svatý Antonín mši svatou a po sv. přijímání obrací se k lidu. Osel klečí před stupni oltářními a pranic nedbá, že mu jeho pán nastrkuje ošatku s ovsem. Z novějších cenných prací uměleckých dostalo se vyobrazení tohoto triumfu nejsvětější svátosti od známého soudobého malíře posvátného umění Martina Feuersteina do františkánského klášterního chrámu sv. Anny v Mnichově. Světec u oltáře ukazuje sv. hostií; hladovící osel jest lákán s jedné strany o-

týpkou sena, s druhé ošatkou ovsu; nevšímaje si těchto klaní se nejsvětější svátosti, v čemž následuje jej i bludař, zatím ostatní trnou v němém údivu.

V museu v Brugáce zachován jest obraz holandského mistra Gerharda Davida von Oudewater (zemřel 1523). Na stoličce uprostřed náměstí postavil Antonín monstranci se svatou hostií a vedle položil nádoby s pokrmem pro osla. Světec zbožně klaní se nejsvětější svátosti a osel nevšímaje si potravy poklekl s druhé strany. Poznámání hodný jest ještě obraz od neznámého mistra ve františkánském klášteře v Paderbornu. Zcela odlišným pojetím různí se obraz van Dykův v museu v Lille. Svatý Antonín vystupuje z lesa s velikou hostií, polonahý bludař i osel padají na kolena. V celém podání zvláště postavy náhle na víru obráceného bludaře patrné mocné zasáhnutí nebes; muž a žena nahodivší se k tomuto zázraku pietně kynou rukama svaté hostií. Slavnostního pojetí dostalo se obrazu gotické lunety od Frant. Kopse. Stojí tu vedle svatého Antonína Pad. množství františkánů a lidu rozmanitých názorů. Z menších prací zařazují sem rytinku od B. Pikharda, franc. rytce žijícího v Belgii, který nám zobrazuje jak ovečka sv. Františka a osel sv. Antonína klaní se svaté hostií při pozdvihování.

Také u nás dostalo se častého výrazu této legendě ze života sv. Antonína na mnohých rytinkách a obrazech, jichž je značný počet; obyčejně bývají na rytinách a obrazech světcových jako galerie obrazů z jeho života po stranách, v rozích, neb v oválovém orámování hlavního obrazu. Z našich svatyněk zasvěcených sv. Antonínu Paduánskému zvolil si za hlavní oltářní obraz tento triumf nejsvětější svátosti oblíbený poutní kostelíček ve Slezsku na Prašivé, zasvěcený svatému Antonínu Pad. v roce 1673. Nynější oltářní obraz zřízen za faráře Františka Stahaly; autora dosud zjištěti se mi nepodařilo.

Sochařsky nám podán tento zázrak v průčelí při vchodu do Lorety na Hradčanech. Svatý Antonín v kněžském rouše částečně pozdvihuje kalich, u jeho nohou klečí osel. Barokovou sochu tu vytvořil roku 1730 sochař Jan Biedrle. V Loretě jest tento námět rovněž krásně podán na stropní fresce v kapli sv. Antonína.

Dalším dramatickým námětem jest scelení a zhojení useknuté nohy mladíka, jež zneuctila matka. Z nejznámějších zázraků jest nám znám z řetězů divotvorství sv. Antonína příběh mladého muže.

který se světci kál z ponížení své matky, již kopl. Světec napomínaje jej pravil: „Noha, jež otce neb matku zneuctí, zasluhuje býti utřata!“ Mladík vzal si to příliš k srdci a doslovně provedl a sekerou utřal si nohu. Matka dovědévši se to, běžela k františkánům a naříkala si na Antonína. Ten ovšem ihned vše uvedl do nejlepší situace, jak nám to zachovala již Giottova škola. Zázrak zvláště plasticky došel ocenění v umění výtvarném. Již Donatello, později Tullio Lombardo zařadil jej do cyklu vybraného na hrobě světcově, dále Tizian na plátně v Padově a v Boloni obraz od neznámého mistra představuje nám, kterak světec léčí kajícího s useknutou nohou v posteli. V postranní kapli S. Maria delle Grazie v Modeně podává nám zázrak ten Begarelli velmi realisticky.

Stejně působivý jest námět, kdy světec poroučí nemluvněti asi týden starému, aby osvědčilo nevinu matky. Vznešený měšťan ve Ferrare obviňoval svoji choť z nevěry a nechtěl se hlásiti k narozenému dítěti jako otec. V největší tísní nevinná žena prosila o pomoc sv. Antonína, který nařídil narozenému dítěti, aby označilo svého pravého otce. Nemluvně obrátilo zrak na otce a zvolalo: „Zde jest můj otec.“ V renesančním duchu podává nám toto svědectví v bronzovém reliéfu Donatello a na hrobě světcově v mramoru Cattaneo a Campagna; výtečný jest i freskový obraz v dómě sienekém.

V Toskáne ze žárlivosti jeden žoldněř smrtelně zranil svoji manželku. Pln zděšení a lítosti nad svým činem utekl se o pomoc k sv. Antonínu, který se právě nablízku zdržoval a prosil jej, aby jeho manželku uzdravil a zachránil od smrti.

Giovanni da Padova (Il Dentone) vražednou scénu zachytil v mramoru pro kapli světcovu v Padově na náhrobku. Svatý Antonín zde přítomen není. Tizian maloval veliké plátno, kde žárlivec na cestě přepadá v osamělé krajině svoji ženu; v pravém rohu nahoře viděti jest na kolenou prosícího unáhlence před sv. Antonínem.

Ezzelino, císařský prefekt veronský a hlava Ghibellinů, páchal v celé horní Itálii krvavé své násilnosti a zvláště Padovu všemožně trýznil a trestal. Světec jej navštívil ve Veroně a diplomaticky mu vytkl jeho neoprávněnou hrůzovládu. Tyran slíbil polepšení. Setkání toto jest zvěčněno již v 13. století v okenní malbě v hořejším kostele sv. Františka v Assisi. Na chabě zachované nástěnné malbě u sv. Bernardina ve Veroně jest líčen od Domenica Morone.

Od Filippo da Verona pochází na postavy bohatá freska ve škole světcově v Padově. Ezzelino roku 1237 — tedy za 6 roků po smrti světcově — zmocnil se Padovy a 20 roků tyransky tu vládl. Svatý Antonín zjevil se spolubratru Lucovi Belludovi a předpověděl mu osvobození města. Proroctví to uměleckým štětcem vylicil Fillippo da Verona v basilice světcově.

Svatému Antonínu připisuje se celá řada vzkříšení mrtvých. Tak probudil zavražděného, jehož mrtvola byla nalezena v zahradě rodičů světcových v Lisaboně, aby otce osvobodil od falešného podezření. Tento zázrak jest vtesán do mramoru v kapli sv. Antonína v padovské basilice dlátem Cattaneovým a Campagnovým. Podobně vzkřísil svého bratrance, jenž u Lisabonu spadl do moře. Tento výjev jest rovněž v kapli světcově od Minelli a Sansovina.

Mladé děvče jménem Eurilia utonulo; matka vzývala o pomoc sv. Antonína, který právě byl zemřel a děvče obživlo. Tamže zázrak ten zvěčnil v mramoru Sansovina. Také Pennacchi tento zázrak zvěčnil ve svém cyklu v S. Petronio v Boloni.

Konečně kromě smrti světcovy a přenesení jeho ostatků v roce 1350 bývá v cyklech svatoantonínských ještě zázrak udavší se při obrácení Aleardiniho. Jest to jeden z oněch zázraků, které velmi uspíšily světcovo svatořečení, a který byl hledaným námětem umělců zvláště 16. století. Rytíř Aleardini z Padovy byl od mládí nevěrcem. Když hosté u jeho stolu velmi uctivě a vážně hovořili o světcích nedávno zemřelém, vzal skleněný pohár a hodil jej z okna prvního patra na dlažbu ulice se slovy, že chce uvěřiti zázrakům sv. Antonína, pakliže tento pohár dole se nerozbije. Pohár dopadl a jasně zazvonil na dlažbu, jeho sklo zůstalo neporušeno, ač v každém jiném případě byl by se jistě roztránil na sta kousků. Aleardini věnoval onen pohár františkánům a obrátil se. V XV. a XVI. století byl tento zázrak znázorněn nespočetněkrát zvláště v severní Itálii v nejrozličnějších obměnách a odtud rozšířil se zvláště do krajů, kde vyrábí se sklo, porcelán a různé kameniny, neboť pro tento zázrak zvolili si za patrona sv. Antonína všichni výrobci sklářství. Z nejvýraznějších maleb tohoto zázraku připomenu alespoň frešku Girolamo del Santo v basilice světcově v Padově.

Umění novější a kterak svatý Antonín došel obliby v našem umění, vyžaduje kapitolu samostatnou.

Jan Lebeda:

Zjasnění.

Trnitou cestou Smutku a Samoty kráčel Otokar Březina k tajemné Svatyni Svatých, aby přinesl Nejvyššímu oběť svého života. Čím více se blížil k jejím zázračným zřídům, čím více se vzdaloval země, jejího prachu a rmutu, tím více rostly hlubiny vesmíru před jeho tváří a v dálavách se zjevovaly nové, mlhami zastřené obzory. Při východu slunce stanul na hřebenech velehor. Tam v těch atmosférách, jež dýchají Svatí a velcí vidoucí, odkud lze přehlédnout nesmírnou říši věčného Tajemství, v místech, kde k člověku hovoří věčnost, dosáhl posvěcení a v síle extasí a snů obětoval svou duši.

Jako kněz lidstva, nesa též oběti jeho, oběti posvěcené slzami a krví, vešel do Svatyně a v pokoře oslovil Nejvyššího:

O Věčný, rcí, zda smím, kde chrám Tvůj z kovu ční
nad městem mramoru, své krve touhou nečist,
při malém oltáři, pod klenbou poboční
Ti mši svou tichou přecíst?

Byly to pašije Velikého pátku, plné naděje v spásu a vykoupení, pašije, které ukončil po aktu obětování a proměnění svého radostným *Ite missa est* s jásavým velkonočním Alleluja. V tajemství bolu poznal smysl a příčinu všeho dění, vznešený cíl našeho vyhnanství, moc, slávu a velikost boží, která se zjeví i na nás až uzralé do hlubin zapadnou světy... Utrpení, hlad a žízeň vlastní duše spojil záhy s utrpením, hladem a žízní tajemného bratrstva živých, mrtvých i nenarozených, snaže se zlomiti pouta jejich mystické kletby a sblížití je co nejtěsněji v práci o jediném díle. K prospěchu bratří toužil vzplanouti jako oběť zápalná, v temnotách ozářiti cesty života, ohnivým sloupem ukazovat k výšinám, k jedinému cíli všeho lidstva. V tom spatřoval své životní poslání, jemuž sloužil celou bytostí do posledních sil. Velikost jeho lásky k trpícím bratřím, s jichž zraky toužil se rozdělit o své vidění světa, můžeme posouditi z toho, že v této službě chtěl takřka zničiti sám sebe, pro bratry umřít před božím oltářem:

Svou duši v žhavý sloup vysálám do nebes
a v rakev síly své jak v cín se složím ke snu,

až křechí Tajemství jak poražený kněz
u oltářů Tvých klesnu.

Za dobu zrození básnického genia Otokara Březiny nutno považovat čas, kdy jej nejkrutěji líbala a ve svých loktech uvěznila bolest, v jejímž náručí procítl unaven. V jednom týdnu odešli mu do tajemných dálek otec i matka, dva lidé, kteří ho na světě jedině milovali, a on vycítil nejjasněji smutek, který mu zanechali dědictvím, svou budoucnost, opuštěnost a chudobu. V dálavy zapadlo slunce jeho života; husté mlhy jej obklopily, ledový víchř rozneseš uvařené květy, ale v nitru se probudily city, myšlenky, veliké otázky, na které v záři slunce zapomínal. Dívaje se ve svém soumraku do tajemných dálek, potkáváje sen mrtvých předků ve snění svém, uviděl věčnost, uslyšel píseň věčných svítání:

Včel rojem před bouří když myšlenka má vřela
a ticha věčný hlas v ní těžkým echem zmíral,
když radost života mi dveře uzavřela
a pokyn bolesti je dálkám otevíral,
své stíny žhavý den na cestu noci metal
a z květů jabloní mi leden dýchal v sněhu:
ze zrní vteřin mých sad jiných vůní zkvétal
a šelest rákosí mi pěl o druhém břehu.

Bolest byla věrnou družkou básníkovy života. Byla to bolest svatá a plodná; ona jej vedla k nejvyšším vrcholům pravdy a lásky, určila dráhu jeho žití, let a směr jeho tužeb, ruku v ruce s ním kráčela k točnám Tajemství. Její síla a velikost je znatelná zvláště v prvních dvou knihách, v nichž mluví nejvíce o svém osobním utrpení, ale už tam vešel v obcování s veškerým lidstvem, považuje smutek svůj za jediné vzednutí věčného smutku rozlitého staletími, zaplavujícího národy, zmítajícího vlnami duší...

Průvodkyní Otokara Březiny na jeho cestách byla též Samota. V tiché klauzuře svých dnů ucítil jasně projevenou přítomnost své duše, rozhodující okamžiky, které mu otevřely do všech nekonečností rozsáhlá prostranství. Tak totiž nazývá chvíle, kdy nás potkají události, tajemné, někdy na pohled i nepatrné, které jsou příčinou větší intensity naší práce, jiného nazírání a vidění světa, nové cesty našeho života. Básníkovy osamocení zvýšilo jejich rozhodující moc, zostrilo sílu jeho zraku, takže mohl bez bázně po-

hlédnout do hlubin, které se před ním otvíraly, mluvou lidskou vyjádřit, co v nich uviděl jeho rozum a tušilo jeho srdce. Vzdálen hluku a lomozu světa, sblížen s věčností a téměř osvobozen z pout země, vylíčil stav své duše v básni Vězeň vážným a hlubokým obrazem:

Svůj hrad jsem vystavěl na mračné výši spádné,
šer vlhkých katakomb se v jeho skály vrývá,
a v klenbách plačících, kde žal a ticho vládne,
za živa zazděná má píseň nocí zpívá.

Minulost, přítomnost i budoucnost zjevily se mu v komnatách jeho nitra a zanechaly po sobě smutek, hrůzu a děs. Nesmíme zapomínat, že velcí básníci vidí více a jasněji než obyčejný, příliš pozemský zrak, a nikdo neví, co se asi dělo v Březinově duši, když tvořil a záhy se odmlčel v uveřejňování dalšího díla... Cestu po hřebenech duchovních velehor líčí v úvaze o zasvěcení života takto: Stromy, květy, prameny i obzory vracejí nám ve svém lesku zář naší duše, svítící tím ohnivěji, čím blíže přichází k svému cíli. Ptáci pozdravují nás jako bratří, naznačujíce svým letem sladkost a lehkost našeho letu. Celé stvoření, jehož složitost a zmatek nás znepokojoval, tiší se před námi jako chaotické vlnění sil v den tvůrčí a ukládá se před naší duchovou plavbou v jasný zrcadelný pohyb proudu. Povinnost jeví se nám s ostrostí geniální inspirace, jednání naše nabývá naproště přesnosti funkce, vykonávané zjasněným instinktem. Vidíme ze všech stran najednou, duchově i přehledně; jdeme směrem vývoje; každý okamžik vysvětluje nám záhady staletí; všechno si odpovídá v nádherných perspektivách zákona; opojení plnosti životní, překypujícího bohatství, dává nám okoušeti předtuchu svobody, po níž neseme všickni žízeň ve svém srdci... Na této cestě stále silněji ho svírají okovy země, stále jasněji cítí velikost mystické kletby, hrůzu našeho vyhnanství. Tím zřetelněji spatřuje zlo, jeho ukryté ničící síly; tím více slyší řinčení číší knížat noci, radujících se ze svých vítězství. Touha a naděje spojuje se s předtuchami, že se blíží den odpuštění, vysvobození a pokoje:

I tušil jsem bolestnou souvislost věcí, staletých paprsků slet,
jenž vyzařuje se z duší a v duše se odráží zpět
snem příšerným otevřených očí, snem žízně, krve a let,
ježž určil jsi sníti do splnění odvěké kletby.

Tehdy zaznívá do jeho modlitby signál Anděla žní, zpěv o těžké, nepřetržité práci na věčných nivách... Básníkovy obzory se neustále rozšiřují, umlká země, v samotě se ocitá duše, dcera věčnosti. Blíží se ve svém snění k rodnému prahu, spatřuje svou nádheru a velikost ve světle stvoření, chvěje se hrůzou své nesmrtelnosti, její zrak se svírá v alzách před zardělým reflexem otcovských dílen... Od břehů věčnosti slyší k své cestě jásavou píseň a pozvání Nejvyššího, až konečně zdrcena nesmírností boží slávy vzlykotem lásky očekává skončení dní... V básni Tichý oceán tušíme krásu tajemné cesty, po níž se ubírají Svatí a velcí vídoucí:

Jak všechno tichne z těchto míst! Po moři němém veslujem,
slavíci letí v dálce před námi, nad námi výše bez hlasu...
Však naše zraky odměnou, čím víc se břehů země vzdalujem,
tím čistěji zří prvotní nádheru její svatou v úžasu.

Při této plavbě věčná touha po šťastném přístavu, touha po návratu do zaslíbené země roste větším očekáváním a nedává zrakům duše nikdy odpočinout:

Na stožáry lodí mých snů sedala píseň, pták mystický umdlený letem,
jenž z krajů opadávajícího listů táhne pod blankyty věčného zrání.

Z ledových končin našeho světa, z té říše mrazu a temnoty
touží vzlétnout do svaté země boží, kde vládne odvěké Slunce,
zdroj tepla a světla, pramen všeho života. V první básni Větry
od pólů obrací se k Vládnoucímu s prosbou o požehnání k svému
letu, o zjasnění zraku světlem věčnosti:

Ať omyji oči své, nemocné soumrakem,
na výši tvých hor, z jichž temen se valí
prameny šumící písněmi nesmrtelnými!
Do větrů touhy, jež staletí proudí,
z nesčetných duší, z krvavých nocí našeho pólu
k rovníku tvému
strhni má křídla!

V okamžicích omilostnění, kdy jsou básníkovi stržena křídla nejsilnější myšlenky z dohledu zraků, kdy cítí přítomnost druhého žití sesílenou zrakem jiným a tajemným, který se dívá dovnitř, do hlubin věcí, tehdy poznává nádheru otcovských zahrad, chuť vůně božích krajín, sladkost jejich hroznů, polibky bratrských duší,

vlastní svůj život, změněný neznámým světlem... Slavnost věčných zvonů, která mu padá do snů, symfonie na zemi nikdy neslyšené, které zvoní do onoho ticha, jež je mu tak známé, těžkou lítostí ztracených vítězství křící nostalgie po čistším životě, nežli je život našich dní, a dávají pochopiti duším, že jejich dějiny nepočínají narozením ani že nekončí smrtí... Všechno mluví k nám, že je ještě jiný pohled na zem a svět, nežli je onen, který známe ze zkušenosti zraku... A víme také, že jsme zrozeni pro jiný hlad a jinou žízeň nežli je hlad a žízeň země...

S oněch výšin, kam dospěla básníková duše, opojena sladkostí vidění svého obrací zraky své k zemi, k zástupům bratrů, a touží, aby se stali též oni účastni jejího pohledu poznání i naděje věčného života v tušení světelných záplav. Neboť v těchto končinách není nic, co by odpovídalo schřadlým představám země o sobectví a pečlivosti, která zamyká své úly, aby nedaly sladkosti pro rty bratrů... Proto vyjádřil své životní poslání touhou duše, jež věčně bdící nesnese, aby neprobouzela, co dřímá:

V extasi lásky chci zpívati bratrským duším,
že není bolestí větších,
nežli jsou ztracená vítězství jejich,
že není radostí větších,
nežli je opojení
zraku věčností sesíleného!

V posledních dvou knihách zapomíná sám na sebe a má před očima stále zřetelněji zástupy všeho lidstva. Příčinu toho udal na konci Hudby pramenů: Jsou stupně, na nichž vůle již nezná ani nenávisť ani boje. Jemným zářením soucitu rozjasňuje zraky... Netouží již výše. Zár vyšších světů pro ni uhasíná. Co souzvuk sfér vedle bolestné hudby trpících srdcí?... Měla-li bolest lidstva takovou sílu, že ho zastavila na jeho cestě, tkví v tom něco hrozného, protože stav přítomnosti jest nejlépe vycítěn a budoucnost nejjasněji předzvěděna ve visích velikých básníků.

Konec Březinova díla jest opravdu tajemný. V mlčení a v samotě pracoval stále, pracoval střízlivě a svědomitě téměř čtvrt století, aby dal trpícím zástupům něco, co by mělo největší, vpravdě věčnou cenu. Ale ve chvílích, kdy měl opustit tento svět, na prahu věčnosti shledal, že jeho myšlenka nedosáhla svého cíle a hodil nedokončené dílo do ohně. Domnívají se někteří, že snad

nedočetl svou tichou mši pod klenbou poboční, že v její nejsvětější části opravdu klesl, přemožen Tajemstvím, ale že ten pád mohl býti též osudný a hrozný. Ubitá pýcha myšlenky blednoucí před utkvělými pohledy Jeho... Příčinu všeho zná nejlépe sám Bůh a nám jest tato nejasnost jedině napomenutím hlubokého významu. Tragika Březinova čtvrtstoletého díla je smutná, ale je v ní jiskra naděje. Vždyť příčinou jeho omylu byla sice přílišná, ale přece láska, která smývá naše nepravosti. Na nás je, abychom dílo Otokara Březiny pokorně přijali a zužitkovali je k svému mravnímu prospěchu. Jestliť poselstvím věčnosti, které má obrátit zrak zmaterialisovaného lidstva — a to především našeho národa — vzhůru k výšinám a tak zachraňovat před jistou smrtí...

Učiň svatým náš přízrak! A tam, kde umdlení přináší v zápase, a zmatek vojů v den rozhodující, oblakem černým ho postří!

A tam, kde nepřítel mystický do pláštů světla skrývá se, sugesci pohledů našich září svých paprsků zostří!

V těchto slovech mluví básníková láska hledající jedině prospěch bratří a slávu Nejvyššího. Své dílo klade s pokorou v chrámu Umění před oltářem božím a prosí, aby podle vůle a plánu Jeho konalo své vznešené poslání: zjasnění zraků světlem věčnosti...

Bolest povznáší duši do čistších atmosfér nad mlhavý závoj země a Samota dává sílu jejím křídlům a zrakům, aby tam, kde umdleli všichni, na věky utkvěla ve výhních Slunce. Toť ono víno, jehož sílu a účinky máme okoušeti a rozšiřovati všichni podle přání a odkazu básníková:

Bratří, z ruky do ruky podávejme víno silných v své číši:
hvězdy, které naň pršely v květu, ať nahází do našich zraků...
Vinaři jeho byli Smutek a Samota.

Vladimír Hornov:

Navštívení Panny Marie.

*Povstavši pak Maria v těch dnech,
odešla s chvátáním na hory.*

Květ bílý klonil se a líbal stopy její,
svit ráje rozvlnil se šťastnou Galilejí,
kraj písní zněl:
Šla Panna Vyvolená v Kariatim,
v své duši zanícena ohněm svatým,
Bůh nad ní bděl.

Ó nebes nevěsto, čím krása všech je květů,
když hledím za tebou, jak v touhy vroucím vznětu
v hor spěcháš sráz!
Žár lásky nebeské tvou tváří plane
a v srdce rozjásané sladce vane
snů rajských jas.

Kraj zemský s nebesy se tobě v úctě koří,
jsi naší jitřní hvězdou spásy na předhoří,
jež září v tmy!
Můj zmírá hlas — kdo chválit tebe stačí?
V tvém zraku taje věčnosti se zračí,
kdo zřít v ně smí?

A jaký lásky div, že ty, ó Matko boží,
své kroky schyluješ v cest tvrdých ostré hloží
a v skalin bok,
že dodnes k lidstvu kloníš bílé skráně
a zachycuješ v milosrdné dlaně
slz našich tok!

Jak v tichý Kariatim s Pánem spěchala jsi,
tak zavítej i k nám, o Matko věčné Spásy,
nás chraň a si!
Sviť láska tvoje v strmou žití cestu,
jež přes hory jde k nebeskému městu,
kde náš je cíl.

Alois Musil:

V zemi královny Zenobie.*

Jak mne Ruálové vítali.

„Věj nám, vánkui Ty náš vánkui!“

„Co to, Džuáde?“

„Beduové se chystají k útoku.“

„Kteří?“

„Odpovídají ti sami, Múso. Slyš!“

„Já jsem bratr Alji, já jsem ochránce Alji, já jsem člen kmene Ruála, já jsem Ruejli. Na něho, na něho, na něho! Hy, hy, hyýý!“
Bum, bum, bum, třískala rána za ránou a koule svištěly nad naším stanem.

Uchopivše zbraně vyběhli jsme ven, abychom se snáze ubránili neviditelnému nepříteli.

Po pěti, po desíti cválali k našemu stanu jezdci na koních. Jím v čele a několik kroků před nimi na bujné hnědce mladík s pozdviženou ručnicí. Přiblíživ se k nám na nějakých dvacet kroků, namířil na nás a vystřelil. Jeho koule mně zasýčela nad hlavou. Ihned jsem přitiskl svou karabinu k líci, abych na ránu odpověděl ranou, když mi Džuád strhl pažbu, takže rána vyšla, ale do nebe. Jezdec zarazil koně, svezl se s něho a přiskočiv ke mně, objal mne a líbal, volaje:

„Vítám tě, Múso! Jsi mezi svým příbuzenstvem. Jsi na cestě rovné, s níž máš dalekou vyhlídku, takže nemůžeš býti překvapen.“

Bojovník, jenž mne vítal, měl tvář úplně zahalenu šátkem na hlavu, povytaženým zpod brady. Jen oči mu bylo viděti a ty se jiskřily jako oči pardála, chystajícího se k útočnému skoku. Podle podoby jsem ho nepoznal, ale jeho hlas mi pravil, že je to Nauáf, prvorozený syn knížete Núriho eben Šalán, kterého jsem chtěl navštívit.

Koncem července 1908 jsem přijel s Džuádem, písařem knížete Núriho, z Damašku po železnici předměstím Mejdán a zahradami do osady Šejch Miskín, kde jsme čekali ve stanu známého obchod-

* Vyňato z knihy prof. Dra Musila „V zemi královny Zenobie“, která vyšla r. 1930 nákladem Českomoravských podniků tiskařských a vydavatelských v Praze. Otisknuto s povolením autora.

níka obilím na koně, na nichž jsme chtěli vyhledati tábor Núriho. Byl zřízen za osadou Naua u zbořeniska Džábija. Místo, aby nám poslal koně a průvodce, vypravil nám Núri naproti Nauáfa s několika šedesáti jezdci. Jeho otrok Ali předvedl koně určeného pro mne a Nauáf mne vyzval:

„Vsedni, Múso! Cesta je daleká; abychom dorazili do stanu se sluncem!“

Sotva jsem se vhoupl do sedla, zanotil Nauáf svou zamilovanou jezdeckou písničku, obrátil svou klisnu a cvalem jsme ujížděli k jihozápadu. Nauáf zpíval silným, příjemným hlasem:

Včera byla má milenka blízko,
a dnes vidím jen území, v němž táboří.
Všimni si hromady kamení na vysokém kopci,
možná, že odtud zpozoruješ její oheň.

My ostatní opakovali po něm tuto písničku nejméně desetkrát. Potom zanotil Nauáf druhou:

Jest snědý, kdo ji vedl,
a nenapadne ho, aby ji prodal.
Ó, jak sladké jest mítí dvě bambitky
a zabiják, jenž jezdce přečnívá.

A třetí:

Nevydám své jízdní velbloudice,
ani kdyby mi za ni nabízeli mou milou.
Vysílením zhyneme,
nedodrží-li junáci úmluvy.

My je zpívali za ním; klisny cválaly, podkovy o kamenitou půdu zvonily, jednotlivé oblázky a křemelky osekakovaly, a mně se zdálo, že jsem volný jako pták. Po malé půlhodině přešla klisna Nauáfova ze cvalu v krátký poklus a po chvilině v dlouhý krok.

Soused u Ruálů.

„Vítám tě, Múso, jako vítá vадnoucí bylinka teplý déšť,“ oslovil mne Nauáf. „Dejž Alláh, aby tento tvůj příchod k nám nebyl poslední! Dejž Alláh, abys u nás pobyl hodně dlouho, abych se s tebou spřátelil a od tebe se něčemu naučil!“

„Tvá slova, kterými mne, Nauáfe, vítáš, jako by vycházela z mého vlastního srdce. Rád bych, velice rád bych u vás pobyl aspoň rok a mnohému se naučil od tebe a od vás všech.“

„Když my toužíme, abys pobyl s námi, a ty máš tutéž touhu, jaká překážka by tě mohla zdržeti, abys ji nesplnil?“

„O překážce nevím, ale potřebuji souhlasu tvého otce, potřebuji jeho tváře, jeho ochrany, abych se mohl s vámi odebrat do vnitřní pouště, s vámi tábořit a z vašeho ležení podnikati výpravy do končin mně neznámých a přece pro mne zajímavých.“

„Se svým tatíčkem jsem, Múso, mluvil. Nepochybuji, že ti dá svou tvář, že oznámí všem kmenům, kteří ho poslouchají, že putuješ pouští pod jeho ochranou, a že dovolí, abys se stal jeho sousedem a zřizoval svůj stan při jeho stanu.“

„Jsou u vás takoví sousedé, Nauáfe?“

„Jak by nebyli! V každém táboře našich Rualů bydlí nějaký příslušník jiného kmene, který z té neb oné příčiny své příbuzenstvo opustil a se aspoň na nějakou dobu u nás usadil. Každý takový cizinec se domluví s některým Ruejlim, že si budou vzájemně sousedy a že se budou vzájemně chrániti.“

„Což Ruejli se nemůže státi sousedem Ruejliho?“

„Nikoliv; to je vyloučeno, ale Ruejli se může státi sousedem některého příslušníka jiného kmene národa Aneze, k němuž i my, Rualové, náležíme.“

„Ruejli se tudíž, Nauáfe, může státi sousedem příslušníka kteréhokoliv cizího kmene. Musí to býti kmen sprátelený nebo nepřátelský?“

„To je jedno. Domluví-li se s příslušníkem nepřátelského kmene, že si budou sousedy, může svůj stan postaviti vedle něho a stane se jeho sousedem či, jak se mu u nás říká, kasírem.“

„Jaká jsou práva a jaké povinnosti takového souseda-kasíra?“

„Ruejli chrání svého kasíra před Rualy, kasír ho chrání před svými soukmenovci. Takový kasír má výhody, jakých Ruejli nikdy nemá. Kasír, host a bratříček či průvodce na cestě se nikdy neberou vyšlapaným chodníkem práva; mohou od něho odbočiti a nikdo nesmí proti tomu nic namítati. Budeš-li, Múso, kasírem mého otce, bude tvá hůl tak silná jako šavle jiného Ruejliho. Pokud budeš kasírem, bude se s tebou jednati jako s člověkem mocným a vždy se ti dostane práva. I kdyby se naši Rualové postavili proti tobě jako kasírovi, což se zajisté nestane, vymohl by ti můj otec právo, třeba i násilím nebo, jak se u nás říká, s vytasenou šavlí a kolísajícím právem.“

Běda Ruejlimu, který by chtěl na tobě něco vymáhati, třeba bys mu byl něco dlužen nebo něčím povinen. Ani vláda ani kdo z Damašku se nesmí opovážiti zakročiti proti tobě, pokud budeš kasírem mého otce. Každý by byl nucen jednati s ním a jen on po svém uznání by proti tobě něco podnikl anebo žalobu a požadavek zamítl. Kdyby se někdo z Damašku anebo z příslušníků tvého vlastního kmene Beni Čech domáhal splnění svého staršího požadavku, vzkázal by mu můj otec:

„Proč jsi se svého práva nedomáhal, pokud nebyl Músa mým sousedem? Mohl-li jsi čekati do dneška, čekej, až mým sousedem-kasírem nebude!“

Ani Ruejli ani kdo jiný nesmí tebe jako kasíra obžalovati. Učiní-li tak a vynese-li dědičný soudce, nevědoucí, že jsi kasírem, rozsudek, nenabude nikdy platnosti. Můj otec by řekl žalobci:

„Co to děláš? Tvým odpůrcem není můj kasír Músa, nýbrž já. Mne žaluj, ale Músovi dej pokoj, pokud zůstane mým kasírem!“

Kdyby se stalo, čehož Alláh nedopouští, že by ti nějaký Ruejli nebo kdokoliv jiný něco ukradl, oznámil bys to hned mému otci a ten by vzkázal pachateli:

„Což nevíš, že je Músa eben Čech mým kasírem a že je mně tak milý jako moji příbuzní a moji soukmenovci, kteří se mnou táboří? Proč jsi mu to bral?“

Po dobrém nebo po zlém by otec vzal ukradenou věc a vrátil ji tobě. Budeš mít, Múso, květinu ve svém stanu?“

„Co tím myslíš?“

„Nehněvej se, Múso, proto na mne. Nezdobí žádná běloška tvůj stan?“

„Nezdobí, Nauáfe!“

„Ale dejme tomu, že bys byl ženat, a že by nějaký Ruejli nebo někdo jiný tvou ženu ve tvém stanu přepadl a ona volala o pomoc; tu by byl můj otec povinen ji chrániti. Kdyby škůdce ve tvém stanu ji zabil, nejen že by pomstě nepropadl, ale příbuzenstvo škůdcovo, a kdyby nebyl zabit, tedy on sám by zaplatil krevní cenu jednoho muže za pohanění tvého stanu.“

„A což, Nauáfe, kdyby Alláh seslal zlo a zbraň má nebo některého z mých druhů nešťastnou náhodou zasáhla některého Ruejliho nebo kohokoliv jiného a těžce ho poranila nebo zabila?“

„Tu bys, Múso, spěchal do stanu mého otce a prosil:

„Pomoz mi k útěku!“

Otec by hned svolal své příbuzenstvo a oznámil mu: „Svému kasíru Músovi chci pomoci k útěku!“ Všichni příbuzní by byli povinni mého otce podporovati. Když bys prohlásil, že krvinu zaplatíš, chránil by tě můj otec až do vyrovnání.“

„Dovolí-li Alláh a potáhnu-li s vámi jako soused do vnitřní pouště, bude moje stádo sdíleti nebezpečí stád vašich? Budou-li přepadeni a od nájezdníků ukořistěni nejen vaši, ale i moji velbloudi, vymůže mi je tvůj otec?“

„Nevymůže. Nájezdníci jsou naši nepřátelé. Nájezd je článek v řetězu bojů, jimž se říká válka. Co postihne nás, postihne i tebe. Koule pro mého otce bude koulí pro tebe, rána kopím pro něho bude ránou kopím pro tebe, ale neboj se, Múso: my, Rualové, nikdy nezapomínáme. Kdo přepadne nás, ať se má na pozoru! Spíše, než se naděje, bude přepaden od nás. Vrátime se s jeho stády a najdeme-li mezi nimi tvé velbloudice, vymůže je můj otec a vrátí ti je. Kdo je ukořistil, dostane od něho, nikoliv od tebe, náhradou za klisnu velbloudici a za velbloudici dvě medžídijje.“

„Vše, co jsi mi až dosud vypravoval, bylo na prospěch mně; jako kasírovi mně nevzniknou žádné povinnosti k tvému otci?“

„Jak. by nevznikly, Múso. Čím bude můj otec povinen tobě u svých kmenů, tím budeš ty povinen jemu u svého kmene a u kmenů a čeledí na vás závislých. Jen kdyby si náš kmen Ruala a tvůj Beni Čech vypověděli válku, a vy, Beni Čech, nás, Rualy, přemohli a naše stáda ukořistili, nebyl bys ty povinen vrátiti mému otci jeho stáda, když by ses k tomu zvláštní smlouvou nezavázal.“

„Jak se uzavírá taková smlouva?“

„Zajdeš do stanu mého otce, on dá svolati čelné muže, aby byli svědky, a ty před nimi prohlásíš:

„O, Rualové, buďte svědky a dosvědč, Eben Šaláne! Hle, já i ty se smlouvou zavazujeme ke vzájemnému šetření za války. Tvoji soukmenovci nebudou jísti z mého majetku a já nebudu jísti z majetku jejich.“

Totéž prohlásí můj otec buď ústně neb písemně ve stanu velkého náčelníka Beni Čech. V takovém případě by byli tvoji soukmenovci povinni vydati mé ukořistěné velbloudice a moji tvé. Než dosti o kasírovi. Poznáš vše sám z vlastní zkušenosti, až s námi budeš tábořiti.“

„Mám, Múso, ve své hlavě několik veršů básně o sousedovi. Chceš je slyšet?“ oslovil mne nějaký bojovník jedoucí vedle.

„I jen je Músovi pověz, Aude! Víím, že Músa rád zaznamenává nejen písničky, ale i básně. Snad mu s ní přijdeš vhod.“

„Jenže ji, Nauáfe, neznám celou.“

„Tož vysyp aspoň to, co znáš.“

1. Alláh — a přece — tobě, sousede, náleží Alláh a nám námaha.
Před svým sousedem nikdy neskryjeme lahůdky.

2. Urovnáme, co zbořil, tak jako sokolice urovnává hnízdo
ve skalní stěně,

Byť bychom byli povahy zarputilé, k sousedu se chováme
velice mírně.

3. Chcemeť, aby, zaměniv tábořiště s jiným,
každému ve svém sousedství vypočítával služby,
jež jsme mu prokázali.

4. Jeden jest svým sousedům užitečnou a milou květinou,
druhý jest svým sousedům neužitečným, plochým skaliskem.

(Pokračování.)

Ant. Brousil a K. V. Fritsch:

Prorok a jeho vrah.

Drama v pěti jednáních.

(Pokračování.)

IV. JEDNÁNÍ.

(Komnata v paláci tvrze Macheronu. Vpravo i vlevo dveře.)

Herodias (stojí uprostřed pokoje a dívá se na Antipu, který rozčileně chodí sem a tam): Zdá se mi, že jsi rozčilen?

Antipas (zastaví se): A snad nemám být rozčilen? Což mám rybí krev? — Je tomu teď týden, co jsem poslal dva posly do Galileje, abych se dozvěděl, je-li všechno pravda, co jsem slyšel. Neboť není to nic dobrého, a není-li to pouhá lež, stojí to s mou korunou špatně.

Herodias: Máš přece rukojmí!

Antipas: Myslíš Jochanana?

Herodias: Zajisté.

Antipas: Ano, ten je v okovech, ale věř mi, to že mně není k prospěchu. Co jsem se až dosud od Saduka a Kaleba dozvěděl, je mně více než dost. Ovšem mi oba vyprávěli, jen co sami slyšeli, a proto poslal jsem je do země, aby se přesvědčili, je-li moje postavení skutečně ohroženo.

Herodias: Ó — kdybys jen chtěl nahlédnouti, jakého máš v Jochananovi nepřítele a abys neváhal, dát ho utratiti! Nenávidím ho a už to mělo by ti stačiti. Avšak — rychle jednati není ti dáno! — Vzchop se, aby tě Jochanan — byť i v okovech — nepřemohl!

Antipas: Já ho méně nenávidím, spíše se ho bojím; a i ty, Herodie, se ho bojíš.

Herodias: Já ho nenávidím; on mne potupil, on mou pýchu urazil — —

Antipas (přeruší ji): Nedbal tvé krásy.

Herodias (zlobivě): To také — zajisté — —

Antipas: To ti ukřivdil, neboť krásná jsi —

Herodias: O tom není pochyby! — Kdybych byla tebou, učinila bych s ním rychlý konec. Jakmile je mrtev, nepotřebuješ se ho již báti.

Antipas (kroutí hlavou): Víš, Herodio, že tě miluji. — Co však Jochanana se týče, o tom nemůže jen láska rozhodovati...

Herodias: Zajisté ne! — Ale rozum měl ti již dávno říci, že nesmíš s nepřítelem zacházeti jako s přítelem. Byls, Antipo, příliš mírným. Teď nes toho následky.

Antipas: Příliš mírným, pravíš? Snad jsem byl naopak příliš draným, příliš prudkým.

Herodias (se smíchem): Hahaha — příliš prudkým! — Kdyby byl dnes mrtev, nemusil bys se ho báti.

Antipas: To si nemysli! Jochanan nestojí samotěn ve světě, jeho učedníky najdeš všude, ve všech vrstvách. Věř mi, Herodie, kdybych ho dal popraviti, najde v lidu svého mstitele.

Herodias (zaraženě): No — a ty?

Antipas: Ovšem, ani já nestojím sám. — Ale mbe lidu třísti trůny!

Herodias: Antipo, poslyš! Přišla jsem k tobě, protože jsem toužila po moci. Pakli však jí u tebe nenajdu, rozcházejí se naše cesty.

Antipas (vzkřikne): Herodie, ty bys chtěla?

Herodias (klidně): Chci!

Antipas: Herodie, nepřenáhli se! — Kolik moci sám mám, kladu tobě k nohám. Jen mne neopouštěj!

Herodias: Chci si to ještě rozvážit —

Antipas (skoro úzkostlivě): Co na mně je, chci ti vyhověti; jen zůstaň! Netrpělivě očekávám návrat Sadukův a Kalebův, neboť oni oba jsou chytrí a důvtipní a viděli a slyšeli mnoho, podle čeho se budu moci řídit a také osud Jochananův určit. Muž, jako on, zůstane i ve smrti nebezpečným a mocným protivníkem. — A potom, Herodie, sám jsem s ním mluvil a poznal jsem v něm muže, kterého si každý musí vážit. Má jasnou hlavu, je ovšem příliš ohnivý, ale to přináší s sebou mládí — myslím dokonce na to, učinit si ho přítelem.

Herodias (rozbouřeně): Cože? Co? — Jochanana přítelem? Potom ale byla by *Herodias* ten poslední den u tebe!

Antipas (nerozhodně): Nerozumělas dobře — myslil jsem jen —

Herodias (urputně): Nu, je jen jedno — a to znáš: Jochanan musí zemřít! — Jen tím je trůn zajištěn, tobě i mně. — Ostatně i já ho vysoko cením; jeť on dokonalý muž. (S faunovským úsměvem:) Mohla bych ho snad i milovati — a proto musí zemřít.

Antipas (poněkud zmaten): Ty znáš jen toto závažné slovo. Zajiště — poručím-li to, zemře Jochanan, však jen jeho tělo; jeho duch bude žít dále, neboť lid jest dávno již jeho duchem prosycen. Vznikne bouře, jakmile se o jeho smrti dozvědí. — Musím to dobře rozvážit, příliš rychle nesmím jednat. — Nemiluji sice proroka, ale — — —

Herodias (rychle): Vždyť vězíš v jeho tenatech — — —

Antipas: Mýlíš se, tak daleko ještě nejsme. — Ale především musím slyšet, co Saduk a Kaleb mně zvěstují. Dlouho to nemůže již trvat a budou zde.

Herodias: Dobře, Vyslechni je a potom rozhodni. Ale uvaž, že tím rozhoduješ i nad sebou a nade mnou. (Odejde.)

(*Přestávka.*)

Antipas (přemýšlí a chce náhle jít za Herodiou, když vejde sluha).

Sluha: Pane, tvoji poslové se vrátili.

Antipas (radostně): Jsou již tu? — Pošli je sem!

Sluhu (odejde).

Saduk a Kaleb (vejdou a pokloní se mlčky).

Antipas: Budte mi vítáni! — Čekal jsem již na vás.

Kaleb: Byli bychom již dávno přišli, ale zdrželi jsme se cestou.

Ale nebyla to naše vina. (Vážně:) Pane, chceš-li slyšeti pravdu.

Antipas: Právě pravdu chci slyšeti!

Kaleb: Pak ti musíme zlé zvěsti hlásiti.

Antipas (polekán): Jak? — Zlé zvěsti?

Saduk: Ano, zlé zvěsti, pane. Kaleb nepřehání. Kam jsme v zemi přišli, co jsme viděli a slyšeli, lid přeje více Jochananovi než tobě!

Kaleb: To je v krátkosti naše zpráva.

Antipas (vážně): Málo sice, ale přece mnoho!

Saduk: Jochananův vliv roste co den — — —

Kaleb: Byť i zde v žaláři byl držán — —

Saduk: Jochananovi stoupenci pronikli hluboko do lidu.

Kaleb: A Jochananovo slovo platí mu za prorocké, za svaté.

Saduk: A tam, kam Jochanan ještě nepronikl, tam slyšeli jsme, že Hanneh —

Antipas (vzrušen): Mlčte mně o Hanneh —

Saduk (klidně): Pane, nezlob se! — Chceš-li však slyšeti pravdu, musíš nám dovoliti ji pověděti.

Antipas: Tak mluv! Co je s Hanneh?

Saduk: Hanneh je u lidu v lásce, ve vážnosti, Herodias je nenáviděna, opovržena — —

Kaleb: Nezamlčuj, Saduku, to hlavní: jak lid Herodii jmenuje a jak tomu nemůže porozuměti, že kníže dobrou Hanneh zahnal a vzal si za ženu pyšnou děvku!

Antipas (rozčilen): A to říká můj lid?

Kaleb: To říká tvůj lid! — My nelžeme.

Antipas (zasmušile): To — říká — lid!

Saduk: Tak mluví. — Ale poslyš ještě dále. Opatrně a chytře jsme všude naslouchali, vyzvíдали a nikde jsme neprozradili, kdo nás posílá.

Antipas: To jste jednali správně.

Saduk: Museli jsme, neboť kdyby byl někdo zvěděl, že jsme tvoji poslové, zle by se nám bylo vedlo.

Antipas (zaražen): Co? — Jak? — Vám, mým poslům?

Saduk: My to nezavinili a pravím jen pravdu, řeknu-li, že je nebezpečné jíti jako tvůj posel mezi lid.

Antipas (stále rozčilenější): Tak daleko to došlo?

Saduk: Bohužel! — ano!

Kaleb: Na jednom místě nás poznali, jak, nevím. Hned křičeli: „Hleďte, to jsou lidé knížete cizoložníka a jeho děvky.“ Chtěli nás kamenovati. S tíží jsme jim ušli.

Antipas (rozčilen): Pak je ovšem zle! — Tak daleko tedy sahá již vliv Jochananův u lidu?

Saduk: Není to jen jeho vliv; jiný, ještě daleko vlivnější ovládá lid.

Antipas: Co pravíte? — Ještě někdo jiný?

Saduk: Také jsme ho viděli.

Kaleb: Nazývají ho synem Davidovým.

Saduk: Jmenuje se Ježíš.

Antipas: To jméno již jsem slyšel; prý je výtečným řečníkem.

Saduk: Více ještě; říkají, že je to Bůh! — Ale to bude asi jen planá řeč. — Viděli jsme ho. Mladý ještě člověk, ale plný úctyhodné vznešenosti. Jeho oko hledí mírně a přece metá blesky, když mluví k lidu, takže rázem každého získá, kdo se mu přiblíží. A teprve jeho činy! Před tímto mužem ztrácí i smrt svou moc. Probouzíť on i zemřelé k životu — —

Antipas: Dost! — Snad i to je jen planá řeč!

Saduk (odmítavě): Pane, my to sice neviděli, ale tisíce lidí to tvrdí. — Než to ti může býti útěchou, že muž ten má mnoho nepřátel. Farizeové jsou z nich největší. Je také stíhá denně jeho posměch jako bič.

Antipas: A oni to snáší bez odporu?

Saduk: Jistě ne, pane. Ale farizeové jsou chytrí a opatrní, nechají ho mluvit a pozorují ho všude, aby ho konečně naráz zahubili. Proto nelekej se ho, pane; farizeové budou s ním už hotovi!

Antipas: Slyšel jsem, že je Ježíš Jochananovým přítelem, snad i příbuzným. Ale dále! Nevíte již nic nového?

Kaleb: Zajisté! — Ale zase nic dobrého. — Přiblížili jsme se na své cestě hranici zemské. Tu viděli jsme na vlastní oči, a ty nás neklamaly, veliké ležení beduinů šejka Harresa, dobře vyzbrojených.

Saduk: Poptávali jsme se a bylo nám řečeno, že se tyto ozbrojené zástupy vždy blíže k hranicím tlačí a to jistě že se neděje bez úmyslu.

Kaleb: Proto radíme k opatrnosti. Harres je otcem — —

Antipas (nervosně ho přerušuje): Dobře, dobře! Plán Harresův je mi zcela jasný. Ale byť byla jeho ozbrojená moc sebe silnější, důvěřuji také svému lidu.

Kaleb (vroucně): Nedůvěřuj příliš mnoho! Myslím to poctivě. Hledej nějaké východisko smířlivou cestou, než bude pozdě. Vyhlídky tvoje nejsou ty nejlepší.

Antipas: Děkuji vám za vaši službu a radu. Budu uvažovati, co mám činiti. — Jste asi cestou unaveni. Dopřejte si tedy občerstvení a odpočinku. Nezapomenu se vám odměnit za vaše služby! Pokoj vám!

Saduk a *Kaleb* (odejdou).

(*Přestávka.*)

Antipas (chodí rozčilen sem a tam, zůstane někdy státi a hledí zasmušile před sebe; chmurně): Je mně, jako by mne bylo s Hanneh všecko štěstí opustilo. Jak je zavolám zpět? Mám se od Herodie zase odloučiti a Hanneh prositi za odpuštění? — (Po krátké úvaze:) Učiním tak — a raději dnes než zítra. Učiním tak — ještě tuto hodinu promluvím s Herodií, že nechci býti již pod jejím pantoflem. — Herodie, je po všem, zavolám Hanneh nazpět, a ty pyšná, ještěná ženo můžeš —

Herodias (vejde náhle): Antipo! (Dívá se naň pronikavě.)

Antipas (nevtrle): Nevyrušuj mne! Musím o vážných věcech přemýšlet!

Herodias (napřed zaražena, potom se vzpamatuje): Antipo!

Antipas (aniž by se na ni podíval): Nevyrušuj mne!

Herodias (nejistě): Co se stalo?

Antipas (úsečně): Mnoho se stalo! — Však uslyšíš!

Herodias (změní svou taktiku — skoro lichotivě): Antipo, zlobíš se na mne?

Antipas (rozhodně): Nezlobím se — ale naše cesty musí se rozjetí.

Herodias (ulekne se, ale zachová klid): Antipo, řekni přece, co se stalo?

Antipas: Řekl jsem ti již, že mnoho! — O mou korunu jde, zůstaneš-li ještě nadále u mne.

Herodias (pokrytecky bolestně): Já že tě mám opustiti?

Antipas: To bude to nejlepší.

Herodias: Co to má znamenat? Nerozumím ti. A ty bys mne mohl opustiti? (Nechá — zdánlivě bez úmyslu — svůj vrchní šat k zemi padnouti:) Ty? Jemuž jsem se oddala? Ne, příteli, miláčku, toho neuděláš! (Přitiskne se k němu a nechá ještě jeden kus šatu padnouti, takže formy jejího těla vyniknou:) Ne! (Obejme ho:) Toho neuděláš!

Antipas (s vnitřním bojem): Opust mne, musí to býti!

Herodias (vždy smyslněji): Nemusí to být. Svěř se mně!

Antipas (hledí na ni hladovými zraky. Potom povolně): Tedy dobře, slyš! Zůstaneš-li tu déle, je po mém trůnu veta! Teď to víš!

Herodias: Proč veta? — Vím já dobře, kdo a jak proti tobě lid pobuřuje. Je to ten čistý prorok Jochanan, který tě u lidu v opovržení uvádí a všude o tom mluví, že naše manželství cti a dobrému mravu odporuje!

Antipas: Tedy dobře! Neodloučíme-li se od sebe, svrhne mne lid s trůnu.

Herodias: Proto musíš svého nepřítele zničiti, Jochanana. Tím, že je v žaláři, není ještě umlčen; skoro — myslím — že u lidu ještě získal.

Antipas: Proto ho musím pustit na svobodu.

Herodias: Jen se neukvap!

Antipas: A přece mi nic jiného nezbyvá. Jenže mu nedám svobodu zadarmo.

Herodias: Jak to myslíš?

Antipas: Musí mně přísahati, že přivede lid zase na mou stranu. Učiní-li tak, ať si běží; neučiní-li tak, musí zemřít.

Herodias: Bojím se, že Jochanana pořád ještě neznáš.

Antipas: Ze ho neznám? (Dá se do smíchu:) Ha-ha-ha! Myslím, že je muž a — dá-li mi své slovo, že mu dostojí.

Herodias (uštěpačně): Jen jestli ti své slovo dá —

Antipas: Můžeme to zkusiti; svoboda je vysoko ceněna i od proroků! Dám ho zavolati! (Volá do levých dveří:) Chaim, doved sem Jochanana ke mně. (Zavře dveře. K Herodii:) Bylo by lépe, kdyby mne nechala samotna.

Herodias (pevně): Myslím, že bude lépe, když zůstanu.

Antipas: Tedy zůstaň! — Rozhodovati však budu já, má-li Jochanan zůstat na živu nebo zemřít.

Herodias (jízlivě): Dobře tak! — Rozhodni ty!

Antipas: To také učiním, neboť jsem dosud knížetem Galileje já! —
Ačkoli mé srdce není nikterak lidu nakloněno, musím si ho přece udržeti v poslušnosti — už pro jeho daně a dávky, jichž potřebuji k živobytí.

*

(Venku ozývají se těžké kroky a řinčení řetězů. Potom otevrou se dveře a Jochanan, provázen ozbrojencem, vstoupí v okovech.)

Antipas (dá znamení. Ozbrojenec odstoupí. Antipas podívá se pronikavě na Jochanana): Tu stojíš přede mnou v okovech.

Jochanan (nevšímá si ho, nýbrž hledí zlostnýmá očima na Herodii, která polonahá stojí stranou a hledí posměšně na Jochanana).

Antipas (k Jochananovi): Dal jsem tě zavolati.

Jochanan (nevšímá si Antipy. Náhle přistoupí k Herodii, která se ulekne a ucouvne. Promluví strašlivým hlasem): Ty cizoložnice! Ven s tebou! Neurážej mých očí! Ven, nestoudná děvko! — Odstup ode mne! Jsem tu sice v okovech, ale nebojím se tě, hanebnice!

Herodias (k Antipovi): Antipo, braň mne!

Antipas (chce Jochanana strhnouti nazad): Zpátky!

Jochanan (podívá se na Antipu zdrcujícím pohledem): Zpátky? — Děkovat bys mně měl, kdybych tě *téhle* ženy zbavil. Ale ne! — Zalkni se v bahně se svou děvkou; pro tvůj lid bude to štěstím! (Podívá se znovu pronikavě na Herodii, jež pod vlivem tohoto pohledu ustoupí, své odložené části oděvu sebere a pravými dveřmi uprchne.)

Antipas (k Jochananovi): Tys mou ženu urazil!

Jochanan (posměšně): Tvou ženu? — *Tvou* —?

Antipas: Mou ženu — a to žádá trest! Než nechci teď o trestu mluvíti; mám s tebou o vážnějších věcech se raditi.

Jochanan: A to je?

Antipas: Jochanane, poslyš! Tys lid mé země proti mně pobouřil, poštvál —

Jochanan: To jsem neučinil. Řekl jsem jen, že opovržlivě jedná kníže, který sám zákon přestupuje. A to jsi spáchal ty — víš, čím. A pakli tě lid za to nemá ve vážnosti, pak je to tvou vinou, Antipo!

Antipas (jako by toho neslyšel): ... proto dal jsem tě, Jochanane, zatknouti a zavřítí. — Je ti tvého jednání líto?

Jochanan: Nikdy ne!

Antipas (klidně): Poslyš! — Daruji ti svobodu, daruji ti život, pakliže utlumíš plamen nenávisti proti mně. Tvé slovo jest mocné a můj lid má tě ve vážnosti —

Jochanan (pohrdavě): Život mně nabízíš za mlčení? — To není mnoho, neboť si života nevážím. — Musím žádati trochu více.

Antipas: Žádati — — *ty???* A co?

Jochanan: První je, abys Herodii ze země vykázal a Hanneh, svou pravou ženu, k sobě vzal. Neboť, věř mi, Herodias je toho příčinou, že se lid proti tobě bouří.

Antipas: Ty jsi ho poštvál.

Jochanan: Ne! — Mluvil jsem mu pouhou pravdu a tvůj lid není slepý a nahlédl brzy, že nelhu. Ty tyješ jen líně i se svou hříšnou děvkou z potu svého lidu, toť vidí každý. — Mně vlastně nejsei ničím. Mé poslání platí něčemu vyššímu — a ne tvé ubohé osobě.

Antipas: Mlč! — Z milosti boží byl jsem na trůn povolán —

Jochanan (posměšně): Z milosti boží? Ó — nikoli! — Jen za trest pro národů hříchy nechává Bůh tebe a tobě podobné na vašich trůnech. — Když lid následkem mých slov se polepší, pak bude tvému panství konec a hněv boží tě stihne.

Antipas (rozhořčeně): Jochanane, myslí na to, že jsi v mojí moci, ještě o krok dále, a jsi zničen.

Jochanan: Toho se nelekám! — Musím-li zemřítí, vzejde z mého popelu jiný a mé slovo nebude nikdy mlčeti. Větší již — než jsem já — povstal.

Antipas: Pak bude i on zničen!

Jochanan (posměšně): Chudáku, Antipo, ty chceš jeho zničiti? Ne-vysmívej se sám sobě. — Vrať lidu napřed, co jsi mu uloupil —

Antipas: Je to můj řádně zděděný majetek —

Jochanan: Uloupený majetek nikdy nemůže být zděděným. Považ, že kníže má nejen práva, nýbrž také povinnosti — a to neplatí jen knížatům. Každý, kdo má moc nad lidem, nechť si je také vědom svých těžkých povinností! Nesmít on jen poroučeti, ale musí býti i vychovatelem, vzorem; musí on první konati vůli zákona. A teď uvaž, Antipo, zda jsi vždy tak jednal?

Zdaž jsi neporušil zákon, když jsi svou pravou ženou povrhl a v chlípné žádostivosti sáhl po ženě svého bratra? Uvaž to a dej si sám odpověď. — A teď žádáš po mně, abych utlumil spravedlivý hněv tvého lidu, aby tě s trůnu nesvrhl! — Jdi, máš-li tolik odvahy, sám a lži — ode mne však lži nezádej! Nechtěj, abych nečestným skutkem svobody sobě vydobyl. Ne! Svoboda — hříchem získaná — není svobodou, jest jen tím horším otroctvím, do něhož sám se vrháš.

Antipas (zostra): Jiného už mi nemáš co povědět?

Jochanan: Myslím, že jsem ti toho již dost pověděl. Uvažuj o tom!

Antipas: Dost! — Svobodu, kterou jsem ti nabídl, odmítáš! Tož půjdeš do svého žaláře nazpět!

Jochanan: Buďsi! — Ale pravdy tím ve mně nezvikláš! Jak jsem ti již řekl: I v okovech zůstává pravda pravdou!

Antipas (zuřivě otevře dveře a volá ven): Biřici! (K *Jochananovi*): Budeš toho ještě litovati. (Dva zbrojnoši vstoupí. *Ant.* k zbrojnošům): Chopte se ho (ukazuje na *Jochanana*) a vedte ho nazpět do žaláře! (Biřici uchopí *Jochanana*.)

Jochanan (vrhne odcházeje na *Antipu* opovržlivý pohled): I v okovech zůstává pravda pravdou! (Odvádějí ho.)

(*Krátká přestávka.*)

Antipas (zmaten — nemůže se ihned vzpamatovati.)

Herodias (vstoupí): Tak — slíbil ti *Jochanan*, co jsi od něho žádal?

Antipas (probudí se ze svého zasnění, spatří *Herodii*): Ah — to ty? (Chce se zuřivě za ni vrhnouti, vzpamatuje se však a dá se do smíchu): Ha-ha-ha! Měl bych se podrobiti slovu ubohého proroka? Nikdy! — Nedám se ohnouti! Zapomenouti chci na tuto nepříjemnou chvíli. — Proto rychle ke slavnosti! V hluku zábavy zapomene se i to nejtěžší! (Volá do dveří): Připravte vše ke slavnosti!

(*P r o m ě n a.*)

(*Terasa paláce ve tvrzi Macheroně. Pod terasou je zahrada, do níž však není vidět. Divák vidí jen vrcholky palm, plálí, cypřišů, magnolií, platanů. V této zahradě je slavnost v proudu. Je slyšet píštěl i zpěv. — Čas: V podvečer. — Na terase u stolu je po hodech. Sloužící přicházejí a odcházejí, odnášejí se stolu. — Antipas, Annáš a Kaisáš sedí u vína v přátelském hovoru.*)

Antipas: Blíží se večer. — Slavnost se pěkně vyvinula a bude snad ještě krásnější. (Zdola je slyšeti hudbu.)

Annáš (naslouchá licoměrně): Ať se lidé radují. Ale našinec při svém svatém stavu nemyslí nikdy na pozemskou zábavu a na radovánky. (Obrátí oči k nebesům:) Jemu, jen jemu platí všechno naše myšlení. (Ke Kaifášovi:) Není-liž pravda, Kaifáši?

Kaifáš (pokrytecky): Zajisté, ctihodný otče — jen jemu.

Antipas (zná sice pokrytectví farizeů, zná však také jejich vliv a jedná s nimi proto se zvláštní laskavostí, někdy až pokorně): Vážím si vás, znaje vaši nevšední moudrost, věda, že vás Jachve miluje; (Annáš i Kaifáš kývají hlavami) pročez si kladu za čest, vyprositi si od vás moudré rady.

Annáš (kroučí pokrytecky očima): O — zlé časy přišly na naši zem: odboj, opovrhování zákona —

Kaifáš: Tak jest! — Než Jachve nedá ze sebe tropiti posměch; jenže je shovívavým a vyčkává, než trestá.

Annáš (k Antipovi): Dobře jsi učinil, že jsi nás sem povolal; jestiž jich jen málo, jimž podobně jako nám osud židovského lidu na srdci leží, protože jen málokdo náš národ tak miluje. Ale teď jsme zde důvěrně pohromadě a žádný zrádce nás neposlouchá.

Kaifáš: Také mně se líbí, že tu není žádného Římana. Také tam dole u vlastní slavnosti není Římana.

Annáš: Ani Pontius Pilatus nepřišel — — —

Antipas: Protože jsem ho nepozval.

Annáš (žasne): Jak? — Piláta, zástupce císařova?

Antipas: Ano — jeho —!

Annáš: To by mohlo mít pro tebe nemilé následky.

Antipas: Možná — ale bližšími jste lidu vy. Vás má v úctě, římského císaře se jen bojí. A já — já chci si získati přízeň lidu. Proto chci, aby viděl ve vás vždycky mé přátele. (Annáš a Kaifáš přikyvují.)

Annáš: Tak jednáš správně. Tys také porozuměl bolesti, která se nás zmocnila, když Pontius v naší svatyni pohanské obrazy vystavil — neboť ty jsi pravý israelita.

Antipas: Proto jsem také Pontia v Římě u císaře obžaloval a — myslím — ne bez výsledku.

Annáš: Žaloba ta zajisté se Bohu líbila. Ale jedna věc vzbudila naši nespokojenost — — —

Antipas (překvapen): A co by to mohlo býti?

Annáš: Že sis vzal ženu bratra svého, věř mi, těžce nese náš lid.

Antipas: Protože mi nerozumí. Hanneh byla vždy cizí v naší zemi a proto jsem ji propustil, abych si vydobyl lásky lidu. Také Herodias touží po jeho lásce, věřte mi. — Proti svému muži Filipovi měla odpor, protože je oddán pití a s pijany promrhává čas, zdraví i rozum. — Proto nesuďte zle o mém jednání, a snad nadejde doba, že se s ním i můj lid smíří.

Annáš: Mluvíš-li pravdu?

Antipas (pokrytecky): Dojista — u Boha!

Annáš: Pak budeme ti jako věrní přátelé státi po boku. Ale máš jiné nepřátele. Jednoho z nich držíš sice v zajetí, druhý ale — (Herodias vtáhne se do jídelny a naslouchá) — jmenuje se Ježíš a je ještě nebezpečnější.

Antipas: Vím o něm. — Také jeho hodina nadejde. Ostatně mi bylo pověděno, že ho pilně střežíte.

Kaifáš: Zajisté — musíme tak činiti, neboť i on brojí proti židovským zvyklostem.

Annáš: Proto musí i on padnouti. Jednou už měl býti ukamenován, ale unikl jako zázrakem. Ale padnouti musí — a brzo, neboť jeho stoupenců přibývá co den.

Antipas: Tož přinutte Piláta, aby ho vzal do vazby!

Annáš: To je i náš úmysl; ale kde vzíti nějaký důvod?

Kaifáš: Důvod? — Což nebrojí neustále proti říši?

Annáš: Musíme přednésti důkazy, neboť Pilát jedná jen přesně podle zákonů římských.

Kaifáš: Římských? — My známe jen jeden zákon — židovský!

Annáš: Ten však v Římě a u Piláta mnoho neplatí.

Antipas: Snad vám v tom mohu posloužiti. César — myslím — je mi nakloněn a má také před naší pevností ve víře úctu. Snad by se dalo Piláta učiniti nemožným, kdyby se našich přání nevšímal. A z Jerusalema sotva by rád odtáhl (s úsměvem:) vím proč a vy to víte také. Obžalujte Ježíše jako rouhače zákona a přinutte Piláta, aby jako soudce o věci rozhodl. Pohrozte mu Římem — a on rozhodne, jak si budete přát.

Kaifáš (vyskočí): Věru, výtečná rada! — Budeme si ji pamatovati. Budiž ti za ni náš dík!

Annáš: Na tu radu nezapomeneme, ale než Ježíše, svůdce lidu, má-

me tak daleko, bychom ho mohli zahubiti, musíš ty Jochanana odstraniti, neboť on je mocnou oporou toho druhého, jehož dnes už zovou Mesiášem a vidí v něm nového krále veliké říše židovské. — Jochanana máš ve své moci. Dej ho usmrtit!

Antipas (rozčilen): Usmrtit ho? — To se snadno řekne! Je to však nebezpečné. Lid ho miluje; jakmile uslyší o jeho utracení, povstane — — —

•

Herodias (přistoupí rychle k Antipovi): Už zas ty staré strachy! Co otálíš? Chceš ještě déle čekat? Čekat, až on sám tě s trůnu svrhne!

Annáš: Kdybychom měli Ježíše tak jistě v rukách, jako ty Jochanana, my bychom nedělali tolik okolků. — A nešlo by to dostat Ježíše pomocí peněz do rukou? Sice zdají se jeho učedníci býti mu věrně oddáni. Ale za peníze dá se všechno koupiti. Zkus to i u Jochanana, abys ho připravil o přízeň lidu.

Antipas: Již jsem všechno rozvážil a chci i tvou radu vzíti v úvahu, neboť penězi, myslím, dá se více dosáhnouti, než Jochananovou smrtí. Peníze mám — aspoň tolik, že mohu jimi i Jochananovy i Ježíšovy učedníky i lid zakoupiti. Ale co zmohou proroci, když lid je opustí? Vy dva, Annáši a Kaifáši, hleďte vyzvěděti, kdo z obou učedníků dal by se penězi navnaditi a jmenujte mi ho.

Herodias (náruživě): Ještě čekat, zase čekat? — Ne, Antipo, ne! — Jochanan musí padnouti — a brzy! — Je-li on mrtev, padne i druhý. — Jaképak obtíže? Však já mu sám svobodu nabídl — —

Annáš a Kaifáš (rozčileně): To jsi učinil?

Antipas: Ano, to jsem učinil; on však mou nabídku odmítl.

Annáš a Kaifáš (v líčeném úžasu, uvnitř potěšení): Tak — on ji odmítl? Odmítl? — Blázen, blázen!

Herodias: Není-li pravda, to se divíte! — Ale já se nedivila; znám já proroka lépe než vy. Více jsem musila žasnouti nad nabídkou Antipovou. (Podívá se na Antipu s úsměvem:) Není-liž pravda?

Antipas: Víím, co je dobré a správné. Annáši a Kaifáši, vyplňte mou prosbu a vyzvěďte, kdo z učedníků dal by se nejanežke koupiti, a potom zničíme i toho, jehož lid nazývá Mesiášem.

Annáš: Buď si jist naší pomocí, ale tak snadná není naše úloha. Učiníme však, seč budeme.

Antipas (uchopí pohár): Ať se náš plán zdaří! (Pije.)

Annáš (upejživě): Je to sice proti zákonu, ale má-li to dobrému účelu sloužiti, budiž. I zákon žádá, aby Jochanan svůj zločin smrtí zaplatil.

Kaišáš: Ať zemře! (Pijí ve veselé náladě.)

Sluha (vejde a jde k Antipovi): Přišel posel sousedního knížete.

Antipas: Harresa? — Ať vejde!

Sluha (odejde).

*

Hamed (vstoupí): Pokoj vám! — Přicházím s poselstvím pána svého Harresa.

Annáš a Kaišáš (zvedají se, aby se vzdálili).

Antipas (k oběma): Zůstaňte zde, nemáme nic tajného. (Oba velekněží usednou znovu.)

Antipas (k Hamedovi): Pověz, oč se jedná.

Hamed: Jménem pána svého oznamuji ti toto: Harres uslyšel před krátkou dobou, že vězníš zde v Macheroně proroka Jochanana. (Vždy důrazněji:) Proto dává ti Harres věděti, že máš s Jochananiem důstojně — jak se na proroka sluší — zacházeti. Nejednal-li bys tak, nebo kdybys Jochanana dokonce usmrtil, pak máš ucítiti nemilosrdnou pomstu jeho vojsk. Toto je moje poselství!

Antipas (neklidně): Řekni svému pánu, že se s Jochananiem zachází jak se mu patří a že na jeho usmrcení nikdo nepomýšlí. Tvého pána hrozba je tudíž bezdůvodná. To zase je moje poselství!

Hamed: Vyřídím je věrně. (Odchází s poklonou.)

Annáš a Kaišáš (současně k Antipovi): Neslíbil jsi příliš mnoho?

Herodias: Mnoho? Mnoho? (Dá se do smíchu.) Kdo by si s tím hlavu lámal? (Směje se zase.)

Antipas: Zažeňme takové starosti! Ve víně je zapomenutí, tedy pijme! (Přituknou si a pijí.)

*

Lazar (zmrzačený žebrák vplíží se kulhaje dovnitř; pokorně): Pokoj Páně budiž s vámi! (Podívají se na něho opovržlivě a nikdo neodpovídá na jeho pozdrav.)

Lazar (prosebně): Smilujte se nade mnou a darujte mi něco ze svého nadbytku.

Antipas (dá sluhovi znamení a řekne mu): Dej mu nějakou kost, jaké psi dostávají.

Herodias: Nic nedávej! Sami nic nemáme. (Směje se.)

Antipas (hodí Lazarovi kost): Vezmi a táhni!

Lazar (zvedne pokorně kost): Dejte mi ještě něco; mám ukrutný hlad!

Herodias: Nic už! Jdi pryč! Když se na tebe podívám, musím se smáti. (Dá se do smíchu.)

Lazar: Ó — mějte slitování! Pomněte, že pro nás pro všechny přijde den, kdy bude s každým sčítováno. — Také s vámi!

Antipas (rozpálen): Cože? — Hrozit nám chceš, ty bídníku! (Dá sluhovi znamení a ten vystrčí Lazara ze dveří.)

Lazar (obrábí se ještě ve dveřích): Přijde den odplaty — i pro vás! Potom běda vám! (Sluha ho vyhodí.)

*

Pozůstalí (jsou na okamžik stíněně tiši).

Antipas (vzpamatuje se): Ne — radost ze slavnosti nedáme si hned od každého žebráka pokaziti.

Všichni: Opravdu ne!

Antipas: Radost a veselost musí zde zavládnouti, abychom zapomněli na slova bláznivého žebráka. (Volá na sluhu:) Hudbu sem! Ať je hodně veselo!

Herodias (má náhlý nápad, s úsměvem): To bude nejlepší! — Zavolám Salome, aby trochu zatančila! (Potom náhle potajmu k Antipovi:) Ale dáš Jochanana usmrtiti, drahoušku! (Podívá se na něho svůdně.)

Antipas (odvrací se): To si musím rozvážiti.

Herodias (posměšně): Dosud ještě? — Jen ať to příliš dlouho netrvá. (Odejde vítězoslavně.)

(Přijdou hudebníci; Antipas dá jim podatí vína.)

Antipas (k hudebníkům): Teď zahrajte! (Hrají.)

— — — — —
Antipas: A teď schází ještě tanec.

*

(Herodias vejde se Salome. Salome, asi dvanáctiletá, silně vyvinutá, v průhledném, přiléhavém kostymu, s bubínkem.)

Herodias (k Antipovi): Tu ti přivádím tanečnici, jaké jsi ještě neviděl. (Usmívá se sebevědomě. K Salome:) A teď tanči a dej

se viděti! (Salome tančí. Její tanec musí působiti svůdně, ačkoli Salome činí vše více nevědomky, mechanicky.)

Herodias (k Antipovi): No?...
Antipas (pohroužený v Salomin zjev mlčí).
Herodias (usmívá se, jista si výsledkem).
Salome (dokončila tanec).
Antipas (k Salome): Tanči jen dále! — A za odměnu dostaneš, co jen budeš chtít. — Řekni, čeho si přeješ?
Salome (hledí bezradně před sebe, potom se dívá tázavě na Herodii).
Antipas: Čeho si přeješ? — Všecko ti dám a byť by to byla polovice mého království. To ti přísahám; tanči jen, tanči!
Herodias (k Salome s úsměvem): Žádej si hlavy Jochananovy!
Salome (dětsky nepředloženě k Antipovi): Dej mně hlavu Jochananovu!
Antipas (zaražen): Myslíš to vážně? — Chtěla bys opravdu prorokovu hlavu?
Salome (otálí).
Herodias (podívá se na Salome pronikavě a dupne nohou).
Salome (zmámená pohledem Herodiiným, skoro netečně): Chci jeho hlavu!
Antipas (spráskne zoufale ruce nad hlavou): Žádej, co chceš, jen tohle ne!
Herodias (k Antipovi): Přísahal jsi, že všecko splníš, zač Salome bude žádat. — Neruš své přísahy!
Antipas (strašně rozčilen): Nežádejte toho!
Herodias (s uštěpačným úsměvem): Splň svou přísahu!
Salome (dětsky nesměle k Herodii): Mám snad — — —?
Herodias: Tanči! — Co jsi žádala, toho se ti dostane!
Antipas (zoufale): Má přísaha! — Ó — prokletá přísaha!
Herodias (dává hudebníkům znamení, načež tito začnou hráti).
Salome (dá se zase do tance).
Antipas (přihlíží chtivě, vždy nadšeněji; náhle si zase vzpomene): Má přísaha! — Má přísaha!
Herodias (chladně): Jen jí buď pamětliv!
Antipas (přemožen): Budiž! — (Ke sluhovi:) Jdi a vyřiď popravčímu mistru tento můj rozkaz: Ihned ať srazí Jochananovi hlavu a přinese ji sem na zlaté míse! (Sluha odejde.)

Annáš, Kaifáš a Herodias (podívají se na sebe významně).

Antipas (k Salome): Tanči dále, Salome. (Hudba a tanec. Salome dokončí tanec, jde ke stolu a mlsá připravené tam sladkosti. Antipas hltá ji dosud svými zraky.)

Otrok (přináší na zlaté míse krvavou hlavu Jochananovu).

Antipas (napřed se ulekne, ale vzpamatuje se rychle a obrátí se k Salome): Salome, zde vezmi odměnu, kterou sis vyžádala.

Salome (obráť se, spatří krvavou hlavu, vykřikne): Jachve! — (Strčí do mísy, která spadne s hlavou na zem. Hlava kutálí se kousek po podlaze. — Salome uprchně.)

Annáš a Kaifáš (plíží se sehnuti ven; usmívají se pokradmu).

Antipas (jako beze smyslů): Co? — Jak? (K hudebníkům): Jděte a hned! (Hudebníci odejdou.)

*

Herodias (s ďábelským úsměvem k Antipovi): Je lépe, že padla hlava Jochananova, než aby padla tvoje! To děkuješ mně! (Dívá se vítězoslavně na Antipu.)

Antipas (upírá oči na hlavu na zemi ležící; pokleslý. Po chvílce vyskočí, sahá si na hlavu a na prsa): Ó, strašlivá hlavo, svou krví upomínáš mne na poselství, které jsem dal Harresovi! — (Zoufale:) Běda, běda! — Hanneh — Hanneh! Mé štěstí odnesla jsi s sebou; zlo a zlo padá teď na mne! — Jochanane! — Tvůj zkrvavený zrak vede proti mně strašlivou žalobu! Odvrť ho ode mne! — Slyšíš! (Klesne u Jochananovy hlavy na zemi:) Nedívej se na mne tak — tak hroživě!

Herodias (dívá se na to posměšně, potom k Antipovi): Slabochu! (Dá se do smíchu:) Takový strach! — To jsi muž? — Antipo, vzpamatuj se! — (Posměšně:) Žena musí být silnější než ty! Svolej své vojsko a pak ať Harres přijde! — A potom obrať se do Říma k císaři o pomoc! — Pro zoufalství není tu ještě čas! *Antipas* (vzhlédne a spatří Herodii): Ó — ďábelská — milovaná žena!

Herodias (ukazuje na hlavu Jochananovu): Která tě od toho tady osvobodila! (Směje se.)

(Opona.)

(Pokračování.)

Dr. Alfred Fuchs:

O svatých lidech.

(Ukázka z knihy „O deseti Svatých“, jež vyjde v Aventinu v „Knihovně životní moudrosti“ redigované Karlem Čapkem.)

Aby čtenáři pochopili, proč byla napsána tato kniha, musím reprodukovat rozmluvu, kterou jsem měl s redaktorem této sbírky, Karlem Čapkem. Karel Čapek mně vyložil, že „Aventinum“ chystá knihovnu, která by měla být knihovnou životní moudrosti. To znamená, že nejde ani o popularisaci filosofie a věd příbuzných, ani o vědecké monografie, ale zase ne o knihy-recepty na život podle vzoru Swett-Mardenova. Jde o praktickou životní moudrost, o savoir faire. Požádal mne za tím účelem, abych mu napsal životy některých svatých. „Rozumíte mi, takových civilních svatých.“

Myslím, že rozumím, co Čapek míní civilním svatým. Pod „civilním svatým“ si představuje Karel Čapek takového světce, který jest nám lidsky blízký, takového, o němž i průměrný člověk si může říci: „Ano, takovýmhle svatým bych mohl a chtěl být také!“ Nechce tedy redaktor této knihovny na př. svaté, kteří prosluli nějakými extrémními skutky kajícími. Nechce takové svaté, o kterých se někdy říká „Admirandi non imitandi“, ač vpravdě by se mělo říkat „non imitabiles“. Také nechce takové svaté, kteří žili výhradně životem vnitřním, světce výhradně kontemplativní, protože zvláště v naší zemi bylo pro monastický typ světce vždy velmi malé porozumění. Proto jsem na příklad nepojal do své sbírky naši současníci svatou Terezičku a Jesu Infante z Lisieux, ačkoli právě její příklad by ukázal malému, průměrnému člověku, že svatosti lze dosáhnout přísným plněním malých drobných povinností, v nichž zdánlivě není nič hrdinného, že lze dospět ke svatosti, k náboženskému heroismu i konáním tak zvaných ctností neúhledných. Vždyť svatost vyžaduje především nekonečně mnoho trpělivosti a sebezáporu. Ale svatá Tereška byla karmelitkou, tedy členkou řehole rozjímavé. Jsou však mezi novodobými světci a blahoslavenými i lidé, kteří byli opravdu civilisty. Máme blahoslaveného dělníka, blahoslaveného státníka, blahoslaveného žurnalistu a blahoslaveného přednostu stanice. Ale ani tyto postavy jsem

nepojal do této malé sbírky, protože třebaže jejich povolání bylo civilní, jejich svatost se vztahovala především ke zdokonalení vnitřnímu, a co působili navenek, není světu nijak nápadné. Chtěl jsem vybrat vůdčí osobnosti náboženského života, které pomáhaly formovat zbožnost člověka evropské kultury. Proto jsem se nerozpákoval vzít do své sbírky i světce časově tak vzdálené, jako byl svatý Pavel nebo svatý Augustin. Jejich život ukazuje, jak staré jsou základní problémy lidstva a jak málo se mění lidská duše ve změnách civilizací a kultur. Vědět to, náleží k životní moudrosti.

Konečně — a o to šlo myslím také redaktorovi této sbírky — chceme ukázat, že světci byli lidé jako my. Zcela obyčejní, slabí pokušením a chybám podrobení lidé. Nebyli vzorní hned od kolébky, nebyli to dobří Fridolinové, lišící se ve všem od nás ostatních zlých Dětřichů. Měli svůj vývoj, zápasili, chybovali snad i hřešili, ale káli se a dosáhli odpuštění, vnitřního klidu, míru, svaté radosti a osvědčili ctnosti v míře heroické právě proto, že vyšli ze zápasů. Nechceme se dívat na světce očima legend, očima ikon, které je znázorňují ve ztrnulých hieratických posách. Jest ovšem těžko vystihnouti lidský profil světce na nějakých deseti stránkách. Jsou mezi světci osobnosti, o nichž by se daly psát celé knihy a o nichž celé knihy byly napsány. Ale v kom bude vzbuzen zájem, ten si vždycky literaturu najde.

Jiná otázka: Je ještě dnes ideál svatosti aktuální? Snad se mnohému bude zdát, že jest dnes již málo lidí, pro něž pojmy „svatost“, „milost“, „vykoupení“ by byly skutečnými, živými otázkami. To by však byl omyl. Tyto pojmy nepozbudou nikdy aktuality. Všecky skutečné problémy lidstva jsou věčně staré a věčně nové. V nekonečnu není pokroku. Ve své povídce „Život ironický“ líčí F. X. Šalda spisovatele, který píše knihy stále s úspěchem, ale pozoruje sám na sobě, že to vše již jest jenom rutina, pozoruje svou vnitřní vyprahlost. Uvažuje o tomto duševním stavu a nemůže proň nalézt jména, až si svůj stav formuluje asi takto: „Byla milost a není jí. Milost odstoupila od něho. Tak tomu bylo. Kdyby se byl svěřil se svým stavem některému ze současníků, odpověděl by mu v nejlepším případě nějakou nesrozumitelnou pseudofilosofickou řečí. Jediný, kdo by mu byl mohl porozumět, by byl některý starobylý Doctor Angelicus nebo Doctor Subtilis.“

Ztráta inspirace, ztráta milosti není jenom pojmem středověkých mystiků a theologů, má i dnes plnou aktualitu. Milost ve smyslu theologickém nemůže ovšem býti ztotožňována s inspirací básnickou. Inspirace jest jenom její analogií, ale jde v podstatě o toto: Jak skutkům lidským, jež mohou míti cenu toliko relativní, jako každé lidské počínání, dáti cenu nekonečnou, jak je „valorisovati“ pro věčnost, pro Boha? To jest základním problémem učení o hříchu dědičném, o vykoupení člověka Kristem, jenž byl pravý Bůh a pravý člověk, aby spojil v sobě boží absolutnost a lidskou relativitu a jehož svatí následovali a ježž napodobovali.

Proč je Bůh svatý? Protože jakožto bytost dokonalá je v nejvyšší shodě sám se sebou, se svým zákonem. Kdy je člověk svatý? Když je co nejvíce připodobněn Bohu. Nejvyšší mravní měřítko křesťanovo, nejvyšší jeho ideál jest tedy svatost. Pod světlem si obyčejně svět představuje člověka exaltovaného, mystika od světa odvráceného. Ale životopisy některých aktivních světců přesvědčují nás, že jest možno spojovati nejhlubší zbožnost a naprostou praktičností a rozumovou přesností. Zlo je nutno potírat methodicky, Kristovo království jest nutno šířit s použitím všech darů Ducha svatého, mezi nimiž je i dar rozumu, moudrosti a síly.

Nechci líčiti kanonisačního procesu, jak se v katolické církvi svatost zkoumá. Samozřejmě, že svatých, přátel božích jest daleko více, než my jich známe a než jich ctíme. Kanonisace jenom prohlašuje, že někdo takovým přítelem božím skutečně jest. Tuto knihu psal katalík, jenž věří v zázraky. Ale nezdůrazňuje jich příliš ve své knize. Ne proto, že bych o nich pochyboval, ale proto, že mi jde o to, aby světec byl přiblížen průměrnému člověku, který třeba katolicky nevěří. Chci jen říci, že zázrak ve smyslu theologickém musí býti smysly vnímatelný děj, vymykající se přirozenému řádu. Církve vychází z víry, že Bůh ve své všemohoucnosti může suspendovat přírodní zákony.

„Pro neviditelnou přítomnost Velkých a Svatých našeho rodu sladko je žít!“

V témže „Kolo zpěvu srdcí“ praví však Otakar Březina také, že všichni, kteří kdy pracovali, pro nás pracovali a všichni, kteří kdy umírali, pro nás umírali. Lidstvo tvoří jediný, veliký, nepřetržitý řetěz rukou, jímž jsou spojeni živí, mrtví a dosud nenarození,

v němž obíhá nepřetržitě láska a milost. Jako platí v řádě přirozeném dědičnost a zákon o zachování energie, tak i v řádě nadpřirozeném nemůže se žádná zásluha, žádné dobře prožité utrpení ztratiti. Křesťanstvo nashromáždilo během věků poklad milosti, z něhož církve stále čerpá. Všichni pokřtění tvoří jediné mystické tělo Kristovo. Proto církve může zásluhy světců přivlastňovati věřícím, může udíleti odpustky. Tato myšlenka jest podkladem dogmatu o obcování svatých a kultu světců.

Chtěl bych také upozorniti, že někteří bohoslovci, zvláště protestantští viděli ve ctění svatých donedávna div ne modloslužbu. Novodobí evangeličtí bohoslovci se však touto otázkou velmi vážně zabývají. Uvádím na doklad upsalského evangelického arcibiskupa Söderbloma a jeho spis „Der evangelische Begriff des Heiligen“ (Ratsbuchhandlung L. Bamberg, Greifswald). Arcibiskup Söderblom dokazuje v této monografii velmi přesvědčivě, že svatost je pojem poněkud jiný než pedantický pojem mravní dokonalosti. Svatost jest měřena na ideálu Absolutna. Svatost jest heroismem a není totožná s mravní bezvadností. Svatost jest „horlivostí domu božího“, vášní pro Boha. Söderblom praví dokonce, že protestantství často chybovalo tím, že bylo příliš strážlivé, že nemělo smyslu pro heroism. Napsal v citovaném spise:

„Před několika lety jsem v jedné ze svých studií o světcích dovozoval, že římské pojetí světce v zásadě zdůrazňuje věc správnou, na níž my evangelíci příliš často zapomínáme, nebo kterou zanedbáváme. Zvláště po období pietismu a osvícenství jeví se v evangelické teologii tendence racionalisovati základní náboženský pojem svatosti. Svatost byla ztotožňována s mravní dokonalostí větší nebo menší. Bohoslovci se dívali na mravní dokonalost Spasitelovu a na mravní dokonalost jeho malých nebo slavných následovníků, jako na cosi negativního, jako na nedostatek chyb, což odporuje svědectví Písem a živého náboženství. Jest známo, že lidé si dali mnoho práce, aby omluvili Spasitele, že s tak nevhodnou prudkostí zpřevracel v chrámě stoly penězoměnců, peníze rozházal a bičem z provázků vyhnal obchodníky i s jejich ovcemi a s jejich voly z chrámu. Co si má počítí zbožnost s takovým člověkem? Žár lásky, horlivost spravedlnosti, sebeobětavá statečnost až k smrti, trpělivost bez mezí mohou člověka učiniti světce božím, ačkoli třeba se mu dá leccos vytknouti co do korektnosti a bezvadnosti, třebaže

i tyto vady jest nutno odstraňovati bdělostí a cvikem. Býti světcem neznamená přizpůsobení se schematu, nýbrž znamená tu vlastnost, že člověk svým životem a celou svou bytostí vydává svědectví o boží moci. A tak má římské pojetí světce potud pravdu, že existuje svatost, jež se jeví v boží síle na slabém člověku, a nikoli v naprosté kopii hotových vzorů ctnosti.“ Svůj spis pak končí tento čelný evangelický teolog slovy:

„Svatý jest, kdo svou bytostí a svým životem projevuje boží sílu, takže lidé nevelebí jej, nýbrž Otce na nebesích. Jsou dobré skutky, které jsou takové, že jejich chvála nemůže zůstat u lidí a na zemi, nýbrž musí se vznášeti k Otci na nebesích. Takové skutky a takoví lidé jsou svatí, vydávají svědectví o Bohu!“ — Potud Söderblom.

Svatí nechtěli nikdy býti „vyhraněnými osobnostmi“. Byli si naopak vždy vědomi slova evangelia, že „kdo ztratí svou duši pro Boha, nalezne ji a kdo ji bude hledati, ztratí ji“. Svátí věděli, že středem dějin lidstva jest kříž, který jest nejenom znamením bolesti, ale i znamením lásky. V každém povolání, v každé společenské vrstvě, v každém zaměstnání jest možno dostoupiti koruny ctností v míře heroické, v postavení na výšinách společnosti, i v nenápadném plnění povinností všedního dne. Křesťanství nenahlíží na lidskou velikost romanticky, jako by velké činy byly jenom činy nápadné, jako by velikost byla jenom velikostí bojovníků, mučedníků, umělců, učenců. „Dejte mi pevný bod a já vyvrátím zemi ze základů.“ Tato slova velkého fysika platí i v životě duševním. Bez východiska, bez pevného východiska není možno nic velkého postavit. S myšlenkou „vystavěl jsem, nevím komu“ lze stavět činžáky, ale ne chrámy, jež mají přetrvat generace. Naše doba ztratila smysl pro pomalé zrání, pro dílo nadgenerační. Měřítkem svatosti není však činnost extensivní, jež na některých světcích a právě těch, které jsme předvedli, světu tolik imponuje. Křesťanství měří velikost člověka v boji se hříchem, v boji se sebou. Člověk je tím větší, čím více zla v sobě přemohl. Proto jsou nám obzvláště blízcí ti světci, u kterých vidíme jejich lidský růst, jejichž obraz se nám nedochoval jenom v těch podobách, jak je líčí naivní legendy, jako by byli bývali hned od počátku vzory dokonalosti.

„Ne nám Pane, ne nám, ale jménu svému dej slávu!“

Svatý jest ten, kdo dobře prosil v Otčenáši „Buď vůle Tvá!“

Bůh je nejčistším Aktem své vlastní vůle. „Svatými buďte, jako jsem svatý Já, Hospodin, Bůh váš!“ V tomto duchu drobná denní práce roste ve veliké dílo. Ale co jest veliké a co jest malé na světě? Kdo to může posouditi na tomto světě, kde jsou samé relativní hodnoty? Měřítka musí býti povzneseno nad pozemské kolísání. Nezměnitelnost míry jest zárukou správného měření. Velikost svět-cova se neměří ani účeností, ani talentem, ani mocí, nýbrž jediné tím, jak žil. A přece jest tolik svatých učenců, umělců, státníků! Jak jest to možno? Protože ten, kdo má pevnou víru v srdci, tvoří své dílo k tomu poslednímu cíli, aby oslavil Boha. Cítí svou práci zde na zemi jako poslání od Boha a v tomto vědomí jest možno tvořiti veliká díla. Kdo toto vědomí má, ten nechytá se svým dílem, zavrhuje chytrost a dává přednost moudrosti. Prostý člověk může mít více životní moudrosti, než nejučenější filosof, než nejzkušenější státník. Moudrost není ve velké duševní složitosti, nýbrž naopak ve vnitřním zjednodušení, v oproštění. Jde o sjednocení celé mysli, jde o to, abychom našli poslední cíl a k němu vše zařídili.

Život svatých po obrácení jeví se nám jako monolit z jednoho kusu vytesaný, prostý ve své velikosti, ve své jednoduše. Taková je velikost svatých. Je v síle víry, jež hory přenáší, jež se nebojí kráčet v síle této víry ani po hladině vodní a jež se nebojí jíti ani na hlubinu, neboť tam právě světce nejpevněji udržuje ruka Páně. Světcům — jak to řekl svatý Pavel — „nepřísluší vychloubati se jinak, než v Ježíši Kristu“.

Ptejme se ještě jednou učených bohoslovců, co je to svatost. Odpovídají nám: „Svatým označovalo lidstvo od začátku nedotknutelnou, po případě nedotknutou věc a osobu. Svatým bylo nazýváno, cokoli bylo vyňato z všedního užívání, ať bylo obětováno božstvu nebo nedotknutelnou pro neoprávněné ruce. Ten prastarý výměr byl prohlubován podle příkladů, které život přinášel. A protože příklad nejnedotknutelnějších věcí a nejvíce nedotknutelné krásy živé i neživé poskytovalo náboženství, spojen byl pojem svatosti výlučně s náboženstvím. Ovšem, pak na vrcholu svatosti, jako ideál, spatřujeme Boha. Když chceme znáti obsah jména svatého Boha, nejspíše k němu pronikneme onou starou myšlenkou: nemá všednosti.“

Nejstarší učitelé křesťanství tak mluví o svatosti boží, že sva-

tost rovná se naprosté dokonalosti. A opět byl prohlubován ten pojem, až se stanulo na trojí složce svatosti, jak je udává svatý Tomáš: „Bezúhonná dokonalost v bytosti, úzké spojení s Bohem, upevnění v obojím.“ (P. Emilián Soukup: „Třikrát Svatý“, Na hlubinu, I. 4.)

I nejvšednější věci, i nejvšednější úkony běžné denní praxe stávají se nedotknutelnými, ze všednosti vyňatými, svatými, posvětili je víra, naděje, láska. To trojí. Ale větší všech je láska.

Dr. Jar. Šubert:

Z Jerusalema.

(U Jaffské brány.)

Sotva jen se rozbřeskuje ranní slunce, aby ukázalo, že zase bude na jasné obloze horký den a ulice budou sálat teplem, už oživuje nejživější místo v Jerusalemě, okolí „brány Jaffské“, či jak domorodci říkají, brány Hebrónské, arabsky „bab-el Chalil“. Tu je tepna a pravé centrum města, neboť vlastní město je příliš těsné a kamenné a nemůže poskytnouti ruchu více místa, než ho v křivých a kostrbatých uličkách je. V uličkách není možno jeti vozem či autem, tu panují pouze chodci, mezi nimiž zvolna se proplétají jednotliví velbloudaři s nákladem, anebo švižně klepou kopýtky po tvrdé dlažbě rychlí oslíci a mezci. Hlavně ruch vozový je pouze kolem města a jeho starých hradeb, takže najme-li si někdo vůz, aby vás dovezl „až do města“, nutno se spokojiti, že se dovezete jen k „Jaffské bráně“, a dále za hradby a do uliček musí si každý šlapati už sám.

Je proto zřejmé, že okolí „bab-el Chalil-u“ je přirozeným a umělým stanovištěm celé řady vozidel, aut osobních i četných jednoduchých i lepších autobusů, které tu stojí ke stálé dispozici orientálcům, Židům i cizincům. Stanoviště je upraveno i uměle, takže auta šikmo zezadu mezi malé chodníčky přijíždějí a ven potom mají hned točitou silnici před sebou podle toho, jak jim uvolní cestu před nimi stojící auto, jež se pomalu cestujícími naplňuje. Vůbec dnes v orientě, a tak i v Jerusalemě, je aut velmi mnoho, jsou náhradou za nesčetná, řídká či vůbec chybějící železniční spojení.

silnice pak mají málo početné, ale velmi dobré, takže dovolují značnou rychlost. Speciálně silnice kol Jerusalema přímo okouzluje svým podkladem, stavbou, zařízením i asfaltem. Karavany velbloudů, oslů i mezků jdou vždy při krajích, pěších chodců je nepatrně, neboť zvíře nahraňuje v horku brzy unavené nohy a i ten nejchudobnější Arab či Beduín má svého oslíka nebo mula, na němž rozkročmo sedí a dává se vozit. Uprostřed silnice potom bez překážky hrčí samohyby velkou, nerušenou rychlostí libovolně.

Kol „Jaffské brány“ jede se do blízkého městečka Betlehema (ar Beit-lehem). Toto pěkné městečko, rozložené na skalnatém návrší vedle zelenavého „pole pastýřů“ je vzdáleno as 7 km z Jerusalema. Tarif aut je malý, tak 3—4 Kč za osobu, a netrvá dlouho, že auto vezoucí vás okolo tureckého vyslanectví a hrobu Ráchelyna odbočí na tolik navštěvovanou cestu k místu narození Krista Pána. Než my zatím pozorujeme dále okolí, život a ruch kol „Jaffské brány“.

S přibývajícím dnem roste i denní *teplo*, jež je v Jerusalemě (v horách) i v parném létě v lehkých šatech dobře snesitelné a ruch pokračuje. Sta a sta pasantů projde branou či kol brány a noví jsou zase v jejích zdech přijímány. Je proto příjemné koupiti si za pár piastrů krásné, palestinské hrozny a uchýliti se do vedlejšího domu, v němž po několika schodech se vyleze na terasovitou, jednoduchou *kavárnu*. Tu už sedí plno Arabů, fezy se červenají a noví návštěvníci se střídají. Vše bez spěchu, každý se stará sám o sebe. Nedivme se touze každého orientálce po klidu a dobrém odpočinku. Je podmíněno nejen samou výchovou, náboženstvím a dočasným smyslem pozemského života, ale i velkým, sálajícím horkem, které při větších pohybech hned vzbuzuje pot. Proto je neskonale příjemnější poseděti ve stinné, zcela otevřené a nezakryté kavárně, kde vzduch se střídá s bublavými zvuky vodních dýmek „nargileh“ a odkudž se to tak příjemně hledí na ten střídavý, okolní, ale klidný *ruch*.

Spousty vyvolavačů všech více i méně dobrých pochoutek, koláčů, marmelád, placek, melounů, hroznů, vody, zmrzliny a ledu se nabízejí s hlukem, cinkáním miskami a hlukem. Podávání pokrmů je velmi jednoduché a ne každému by vzbudilo chuť k jídlu. Zato studená voda a umělý led jdou čile na odbyt a tvoří nezbytnou část osvětlením v silném parnu a zaprášeném vzduchu. A tak se tu

mihají pestrí chodci s karavanami velbloudů, mezků, oslů, autobusy, prodáváci, krámký, pasanti, takže zapomenete na teplo, jež celým tělem prolíná, usrkáváte s chutí ještě teplejší černou kávu a vydrželi byste na ten obraz hleděti jistě velmi dlouho.

Kol *poledního* času slunce stojí — zdá se — téměř kolmo na modravém nebi. Vzduch se jen třepe teplotou. Tu život jaksi usíná, únava a touha po odpočinku je všeobecná. I obchodník v „súku“ (bazaru) si vleze dozadu do krámků, aby si zdřimnul, věda dobře, že se mu zatím nic neztratí. Zato stoupá kurs těch prodáváčů, kteří žijí z horka a prodávají chladivé nápoje, citronové limonády, vodu s ledem. Až v odpoledních pozdějších hodinách ulice se začíná více hýbat a oživovat odpočinutými.

Nejlépe je až k večeru a večer, kdy slunce ozáří naposled do zlatoruda kamenné město Jerusalemu. V tu dobu je nejlépe pozorovati město, údolí Kidrónské, hradby a okolí s někdejší hory Olivetské. Šero snáší se všade do ulic s příjemným chládkem. Silhouetta „Jaffské brány“ a protějšího, výstavného hradu „cittadelly“ (el-Kalá), z původního města Davidova, pomalu vyniká v záři pouličních světél. Hvězdy se stříbrným půlměsícem vyplují na tmavém nebi a třpytíce velebí Pána. Stolky pouličních hráčů v domino, mušle, karty a kamínky se rozmnožují, druzí pokuřují z „vodních dýmek“ a přihlížejí klidně hře třeba i hodiny. Ruch kol „Jaffské brány“ dostal jaksi klidnější tvářnost a s přibývajícím večerem ubývá. Už zmizel i večerní průvod Arabů se světly, je pryč i pouliční produkce zápasníků se štíty a meči. Večerní zvony křesťanských chrámů volají k večerní modlitbě, na štíhlých minaretech džamijí volá muslimský muezzin k večernímu „namar“ (modlitbě) na všechny světové strany svým vysokým, křiklavým hlasem, že „Allah akbar, ašadu ana, la ilaha il allahu...“, že Bůh je největší, atd. Jerusalemu brzy už *usne* a utichne docela.

To už z Betlehema vrátily se i poslední čtyři nepřetržitého proudu návštěvníků a poutníků.

Srpen 1930.

Jaromír Olivetský:

Růže z Ofíru.

„Královno květín, dýšící pozdravy dalekých tajemných krajín!
Půvabná růžičko, vonící kouzlem zlaté země na východě, kde slunce
vychází z nekonečných, hlubokých moří...! Rozkvétej mi věčně
k větší cti a chvále mého domu!“

Takovou dětinskou radostí kochal se mocný panovník jerusalémský ve svém Háji libanském, skláněje se nad rozvíjejícím se poupětem růže. Jeho zrak, hluboký jako oči holubičí, prozrazoval zřejmý zájem i uspokojení, a na jeho červenavém obličejí, zarostlém hustým vousem, spočíval šťastný úsměv.

Neodolal. Utrhl poupátko, ztepilá jeho postava, zahalená v purpurovou řízu v půli přepásanou a v hojných třásních až k zemi splývající, se vzpřímila, a rozšafný vládce kráčel pružným krokem cedrovým stromořadím k sedátku pod terebintovou besídku.

To byl on, král králů, mudrc mudrcův a básník básníkův — Šalomoun...

Usednuv přitiskl poupátko ke svým nozdram a rozkošnický ssál jeho vůni.

Před několika roky přivezli plavci Šalomounovi s loďstvem Hiramovým kromě zlata, drahokamů a tyniového dřeva z dalekého Ofíru též sazenici růže. Zasadili ji do Háje libanského. Ujala se, rostla, ale nekvetla. Až teprve letos. Ó, jistě nikdy neuvadne!

Jak chudičké připadaly pojednou Šalomounovi všechny růže synů Izraelových, kvetoucí a záhy vadnoucí v malých zahrádkách jerusalémských, proti této, obestřené magickými kouzly tajemného východu.

Růže z Ofíru...

Šalomoun nakloniv hlavu nazad, až mu husté, henovým práškem posypané kadeře splynuly na šíji, přimhouřil oči, dáváje se opojiti omamující vůní záhadné růže.

Znenáhla ztrácel se mu před očima les mohutných cedrů, po jichž kmenech rozlilo zapadající slunce svou červen a z neznámých jakoby mořských hlubin vynořil se před ním růžový háj.

Dech jitřního slunce jím vanul a na poupatech, někde ještě uzavřených, jinde již rozvitých lpěly perličky ranní rosy. Z keřů vy-

stoupila pojednou žena neobyčejného půvabu, oděná v hebký plášť smaragdové barvy. Ve vlasech, jež měla rozhozeny v bujných plestencích na ramenou, rozkvétala jí — růže z Ofíru. Tančíc po zeleném trávníku s úsměvem na rtech blížila se k Šalomounovi.

Toho jal údiv. Bylať to jeho žena ve své mladistvé kráse. Z plna hrdla chtěl zvolati:

„O, Sulamit, tvá hlava pne se jako krása Karmelu!“

Leč dech se mu zatajil, oči se otevřely, a Šalomoun procitl ze sna.

Cedrovým stromořadím blížila se k němu skutečně Sulamit, avšak šedivá, vráscitá ve tvářích, opírající se o hůl. Sklonil hlavu, jako by chtěl zahnat skutečnost, jež tak kontrastovala s jeho krásným snem, a spočinul zrakem na růži z Ofíru. Byla už úplně rozvitá. Přitiskl ji mocně ke svým rtům, jako by chtěl píti její čarovnou vůni. Pak ji zase prudce odtrhl. Ztrnul úžasem. Rudé korunní lístky rozlétly se na všechny strany a v ruce mu zůstal jen zelený kalich.

Růže z Ofíru, věčné, nepomíjející krásy, opadala...

Zdrcen padl veliký král na kolena, sklonil hlavu až do prachu země a hlubokým hlasem zvolal:

„Habél habálím, hakhól habél.“*

Slzy kanuly mu s lící...

Alois Dostál:

Jan Rozumec.

(Pokračování.)

„Když byl náš předek purkmistrem města, tehdy se našemu rodu vedlo znamenitě,“ vzpomínal Max. „Však jeho podobizna jest na radnici v zasedací síni.“

„A jeho nadacemi posud podílení jsou dva studenti,“ přisvědčoval Čeněk.

Purkmistr Rozumec založil dvě nadace předem pro studenty z jeho rodu, potom pro jiné, kteří by na gymnasiu v Domavicích studovali. Právo udělovati měl nejstarší, nyní ho užíval Čeněk, poněvadž se Jan vikář práva toho vzdal, nejša v městě a neznaje

* Marnost nad marnost, všecko je marnost.

už poměrů žadatelů. Nyní nadaci měl Nadějkův syn Jan, a po Viktoru Švárovi dostal ji jiný ze vzdálenějšího příbuzenstva. Posud ani jedna nadace nebyla v cizích rukou. A přece si Čeněk Rozumec nemálo na tom zakládal, že udílí nadace studentům. Když se nejstarší Jan vikář přistěhoval do města, chtěl mu bratrovo právo předati, ale tento nechtěl. „Ať zůstane tam, kde jest!“

Purkmistrem se od té doby z jejich rodu už nikdo nestal, ale na radnici vždy někdo zasedal, teď voskář Švára, proto ho nazývali radou.

„Dva radové v jednom domě,“ připomněl onu zvláštnost městský tajemník, a div nepřezděli nyní domu na podloubí „u radů“.

Ve spolicích tu a tam byli členové Rozumcova rodu, věděli, co se kde děje, schvalovali nebo haněli, jak se jim společenský život líbil nebo nelíbil. Záhy se rozneslo, o čem společnost u voskářů na náměstí rokuje, co se tu posuzuje a kdosi poznamenal, že tu jest jako soudná stolice. Když Švára přišel s jakýmsi návrhem do rady, s úsměvem poznamenal purkmistr: „Máš to potvrzené v rodinné poradě?“ „Před tu ona záležitost teprve přijde, až co se o ní zde uradíte,“ řekl klidně Švára, nerozhněvav se.

Ale tady také rokováno o poměrech rodinných a kdysi vzpomenuto na švagra Ludvíka. Zase několik dnů dělal bandurskou, chodil z hospody do hospody a utrácel. Doma se nepohodl se ženou, která mu vyčetla, že dělá celému rodu hanbu a nyní že by se mohl stydět, když má v městě tak vzácného příbuzného.

„Tedy si jdi k němu, aby ti dal na mouku, aby ti půjčil peníze a vytrhl tě z bídy,“ blábolil napilý pekař.

„Dal nám dosti, ale všechno jest marné, ty bys desetkrát tolik utratil.“

„Aha, švagříček proti mne posazuje,“ hádal Ludvík.

„Nerad o tobě mluví a bylo by mu nejmilejší, kdybys ani do našeho rodu nenáležel.“

„Nevídáno! Panstvo! Koželuh, mydlář, chalupník, hospodský — to jest honorace!“

„Ale čestní lidé, kteří si hledí svých rodin, neopíjejí se.“

„Však piji za svoje a k nikomu nepůjdu na prosbu...“

Po této debatě bylo usouzeno v neděli na besedě, že Ludvík jest nenapravitelný. Mluveno při zavřených dveřích, Madlena tehdy místo sebe poslala hospodyni na pomoc svoji dceru Helenu. Sama

sháněla mouku na pečivo. Terezie o schůzích vikářova příbuzenstva společnici potřebovala a tou se velice osvědčila Helena. Pranic ji nemrzelo, že musí posluhovati, zatím co jiné dívky a také její sestry podnikají výlety a baví se na podloubích. Ochotně šla na pomoc Terezii, starší to ženě, práci znavené a zvláště na bolest v nohou si naříkající. Helena běhala jako vítr. Denně sem donesla rohlíky a hned se ohlížela po konvích, aby donesla vody, doběhla ke kupci a udělala v kuchyni pořádek. Potom rychle se vracela domů, by prodávala a domácí práce konala.

Proto byla v neděli srdečně uvítána. Bylo třeba jíti pro pivo, ten onen besedník si poslal pro doutník, nebo potřeboval posla domů s vyřízením.

„Ale strýčku, popel sypte jenom sem do plivátka!“ nařizovala, nádobu ke kuřáku stavíc.

„Ty tu zavádíš nějaký pořádek,“ durdil se Max, ale poslechl, aby po schůzi nebylo třeba tolik uklízení.

Helena také pokryla podlahu velikými papíry, na nichž by se bláto a prach zachycovaly.

Hospodyně vikářova žádala vždy Helenu, aby na neděli přišla s matkou nebo sama, nebude-li jinak zabavena.

A dívka přicházela ráda, ač viděla na podloubích řady družek, slyšela jejich smích i žertování s junáky. Mezi omladinou byla i její sestra Růžena, která se ráda bavila, oba synové Maxovi, brunet i blondýn, mladší děti strýce Čeňka, Vojtěška a Ladislav, i Švárův Viktor se tu natahoval, aby se zdál býti větší a vyrovnal se studentu Janu Nadějkovi, kterého doprovázela sestra Blažena. Celé mladé příbuzenstvo tu bylo a se bavilo.

Trojice starých živnostníků a výminkář Kverek opustili mohutný sloup, u něhož odbývali svoje besedy. Byli vyrušováni a kdosi na ně i jazyk si brousil. Proto odešli raději za bránu.

Ani prodavačka Pašková neseděla u svého krámků. V poledne složila, potom šla na požehnání a na hřbitov k hrobu zesnulého muže.

Na podloubí bylo hlučno, také Helenu sem volali, když šla k Černému koni pro pivo. Dávala rukou znamení, že nemůže, že jest zaměstnána. Mnozí věděli, jakou má práci, a divili se, že ji společnost starých lidí těší a poslouchání dávných „bloum“, jak se Maxův syn vyslovil.

Zatím co odběhla, besedníci se radili, jak postupovati proti Ludvíkovi, dalo-li by se s ním přece něco pořídit. Čeněk mínil, že jest všechno marné, k němu připojoval se Švára voskář, ale Max radil, aby se přece něco podniklo, a nebude-li prospěchu, ať jest úředně pijan prohlášen za marnotratníka, aby mu nikdo nenaléval a nepůjčoval v naději, že to za něj manželka zaplatí. A požádán Jan vikář, aby příležitostně švagrovi do duše se vším důrazem promluvil.

Vylosovaný neodporoval a nevděčný úkol od sebe neodmítal k vůli sestře a její rodině. Také malou měl naději, že zakročení jeho pomůže, ale pokládal je za povinnost, aby si nedělal výčitek, že se nebohých neujal.

Rázem všichni umlkli, když Helena vstoupila a do sklenic piva nalévala.

„Tak, a nyní můžeš si odejítí,“ řekla jí Terezie, „hosté už dlouho nepobudou.“

„Ale bude třeba po nich uklízetí,“ namítala dívka.

„To sama udělám, jdi a pobav se jako jiné dívky. Hleď, co jich chodí po náměstí,“ ukazovala hospodyně oknem.

„Ať chodí! Ale když mne vyháníte, půjdu,“ řekla Helena.

„Nevyháním, ale tvé mládí mám na paměti,“ vysvětlovala uznalá žena.

Za chvíli od voskářů odcházela Ludvíkova dcera a potom ostatní besedníci. Lampář právě pustil elektriku.

VIII.

Vikář Jan Rozumec odešel na odpočinek do svého rodiště, ale zcela volný nebyl a úplného klidu mu nedopráno. Často byl volán do okolí, aby o pouti kázal, aby toho onoho pochovával, mládež zpovídal nebo zkoušel. Byl ustanoven duchovním správcem v sirotčinci, jež vedly jeptišky, volili ho do Musejního spolku, do komise, která sbírala peníze pro chudé studenty. Byli by ho zatáhli i do politických spolků, měl se vysloviti k jaké straně náleží, ale Rozumec se tomu opřel, rozhodně zamítaje každé účastenství v politických echůzích.

„Jsem pensista, musím mysliti na odchod se světa a ne se míchat do politiky,“ odpovídal Rozumec.

„Buď je lidovec nebo národní demokrat,“ hádala známá trojice pánů na podloubí.

„Ale nechodí ani k lidovcům k Zelenému stromu, ani k národním demokratům na Zavadilku.“

„Jest opatrný jako jeho švagr voskář. Inu, oba — radové!“ nazvedl ukazováček k čelu Kverek výminkář.

„Až o některé volbě odkryjí karty a ukáží, co jsou zač,“ předvídal Vránek, jenž se klonil k socialistům.

„Vsunou lístek do urny a nikdo nezví koho volili,“ mínil řezník Paroubek. Tak to i on dělal. Každému slíbil, aby si zákazníky neodradil, konečně volil, koho chtěl.

Vikář Rozumec mohl se dostat i jinam na čelné místo v obci nebo v okrese, ale vymlouval se, že jest už stár a dobře by nevyhověl.

Příbuzné by těšilo, kdyby se hodně vyšvihl, doufali, že by tím nabyli ceny, jejich živnosti by získaly.

Než Rozumec měl příležitost působiti, aniž by povýšen byl za ředitele nebo předsedu. Už dříve byl znám jako zkušený muž, jako znalec práva a zvláště jako ochránce duchovenstva před nátlaky, ať odkudkoli pocházely. Opřel se patronátním úřadům, donucoval tyto k opravám kostelů, chránil církevní majetek. V jeho knihovně byly všemožné zákoníky, v knihách výstřižky z novin, výpisky, výnosy; posud odebíral Ordinariátní list, z theologických knih ponechal si rozličné rádce a příručky.

Nezapomněli duchovní na svého vikáře, k těm přidružovali se i jiní, a Rozumec často hlavu skláněl do listin, vyslýchal ty, kteří si nevěděli rady, dopisoval, v knihách hledal, až vynesl rozsudek k radosti nebo zármutku toho, jenž nedaleko sedě na stoličce netrpělivě čekal, co se vynoří ze šedivé hlavy, zdaž se vrásčky na čele stáhnou nebo vyjasní, co pronesou ústa zkušeného muže. Právem nazývali ho duchovním notářem.

Během let podařilo se vikáři mnohý spor rozřešiti a chvalná pověst v tom ohledu v něm rostla. Než i jako pensista zjednal si zvučné jméno jako právní rádce a zastávce. Patronátní komisaři měli před ním respekt a často nadhodili duchovnímu: „Nebyl jste už na poradě u pana vikáře Rozumce?“

„I byl,“ přiznal se farář, „a ono deputátní dříví musíte mně dáti in natura a ne v penězích, jak dříví před lety platilo.“

Podobně vymohl místním františkánům, že ke dnům postním musili dostati skutečné kapry a ne několik krejcarů za ně. První odvedený kapr putoval pak jako dar k vikáři. Tento se dlouho rozpakoval, má-li ho vzíti nebo vrátiti. Konečně jej podržel, aby dárce kolegu Wolfganga neurazil.

I jiní se hleděli odvděčiti a mnohdy si Rozumec na příklad s ovocem, hrozny, jahodami ani nevěděl rady, poslal to chudým do špitálu nebo dětem do sirotčince. Také si Helena odnesla něco pro sebe a pro sestry.

Když ve známost vešla jeho znalost zákonů, chtěli ho dostati na radnici, aby poradil tajemníkovi, i plat by mu určili, ale Rozumec ničeho nepřijal.

„Vždyť jsem jenom jako ochotník, rád zdarma pomohu, ale na nic stálého se nemohu vázati.“

Jan Rozumec vzbudil pozornost, když se dostavil na radnici do zasedací síně s tabulovým stropem a četnými podobiznami purkmistrů a vážných měšťanů, mezi nimiž byli i dva kněží-rodáci.

Šest stolic připraveno bylo pro obecnstvo, které by chtělo poslouchati, o čem se zastupitelstvo radí. Seděli tu tři pensisté učitelé, redaktor „Stráže od Domavic“, který měl připravené dlouhé proužky papíru a tři ořezané tužky, dále trojice z podloubí. Vránek měl radost, mluvil-li dobře některý řemeslník, Paroubek tiše tleskal obchodníkům a výminkář Kverek stranil agrárníkům.

V poslední stoličce aspoň na chvíli se tlačili studenti, kteří čekali, až začne mluvití národní socialista Lacina. Ten rád užíval cizích slov, ale rozličně je komolil. Takové výroky kolovaly potom městem. Lacina totiž konstatoval, mnoho-li se odvezlo kamene z obecního lomu; tvrdil, že lidé v chudobinci nemohou existovat a o úmrtí kohosi navrhoval, aby se dal tisknouti partes...

Rozumec posud zde nebyl, co se do města přistěhoval. Usadil se v druhé stoličce, položil vedle sebe klobouk a naslouchal. Všichni členové věděli, že nadarmo zde není a vzpomněli si na předposlední bod programu.

Jednání pokračovalo hladce, něco povoleno, něco zamítnuto, referenti podávali hotové návrhy, o nichž se chvíli debatovalo. Když Lacina nemluvil, studenti se vytratili a jeden z pensistů podřimoval.

Posléze purkmistr přečetl návrh socialistického bloku, aby se při chudobinci zrušila kaple, již město udržovalo.

„Máme děkanský a klášterní kostel, kapli v sirotčinci pro sestřičky a na hřbitově. Na všechny vydání jest značné a peněz málo. Proto se navrhuje, aby se zbytečná kaple v chudobinci zrušila.“

„Pro špitálníky je luxorní,“ poznamenal Lacina.

Dobře že studenti už byli za dveřmi, jinak by propukli ve smích a dostali důtku.

„Jakého jest kdo náhledu?“ tázal se purkmistr.

„Chci opravití návrh právě uvedený. Klášter si sám udržuje svůj kostel, v sirotčinci kaple nás rovněž téměř nic nestojí a na hřbitově slouží na uložení mrtvol, které pozůstalí v malém bytě nemohou do pohřbu ponechat. Zbývá chrám děkanský a tu také na udržování připadá částka z nadací. Tedy celkem na duchovní správu v městě mnoho nevynakládáme.“

„Ale kaple chudobince jest zcela zbytečná,“ stál na svém navrhovatel. „Chce-li někdo z ošetřovanců jíti do kostela, ať jde do děkanského nebo klášterního.“

Rozhovor se rozpředel, byly hlasy pro a proti, dosti dlouho se hlučelo, purkmistr musil užívatí zvonku.

Vikář Rozumec klidně naslouchal, téměř ani brvou nepohybuje. Proto sem přišel, když děkan se zdráhal vystoupiti, aby na sebe hněv části členů zastupitelstva neuvalil. Do oné kaple docházel jeden z katechetů, a ten rovněž se nedostavil.

Vtom Rozumec rozhlédl se po podobiznách na stěně v černých rámech s tabulkami, na nichž byla uvedena jména a ta ona hodnota. Posléze upřel zrak na jednom, jenž měl vedle příjmení připsáno „dobrodinec města“. Byl ze starší doby, jak šat a účes naznačoval. Nějak přísně se díval na shromážděné pány kolem dlouhého stolu i na stolice višňové barvy.

Mezi řečníky padlo slovo historie a tu hned umlkali, neboť v dějinách byli málo obuti. Tu ani Lacina nehodil nějaké cizí slovo.

„Přítomný pan vikář by nám mohl říci, jak kaple s chudobincem souvisí,“ navrhoval tajemník.

Páni zmlkli a nevěděli si rady. Rozumec nebyl členem, zdaž může zde zasahovati do debaty? Také na to Rozumec upozorňoval, když byl purkmistrem přímo vyzván.

Ale všichni členové byli srozuměni, aby mluvil. Kdosi navrhol, že se může schůze na chvíli přerušit, ale nestalo se tak.

„Pánové, hledím na podobizny zasloužilých předků, jimiž tato zasedací síň vyzdobena, a vidím mezi nimi Patrika Svatoně, k němuž bylo před lety připsáno: dobrodinec města. A nestalo se tak marně. Hledal jsem v mladších letech v městském archivu a tam jsem se přesvědčil, jak se slavný náš předek o rodné město zasloužil. Na svůj náklad dal sklenouti strouhu městem protékající, opravit památnou bránu, zakoupil zvon, jenž se po něm jmenuje Patrik a mimo jiné také učinil značnou nadaci pro chudé. Za peníze ty postaven byl špitál čili chudobinec a udržuje se pět starců a pět stařen. Ovšem později počet dobrodinců se rozmnožil. A tento Svatoš učinil v nadační listině poznámku, aby se při špitále postavila menší kaple, v níž by chovanci za spásu duše jeho denně se modlili. Zdaž se tak posud děje, nevím, ale dít by se to mělo. Dle toho, pánové, poznáváte, že byste velice chybili, kdybyste onu kapli rušili, a jinak smýšlející měšťané by se musili proti vám postavit. V první řadě bych to byl já sám jako ochránce starých ustanovení a památek.“

Rozumec usedl na znamení, že domluvil. Hodnou chvíli nikdo nemluvil, členové bloku socialistického mezi sebou šeptali.

Starosta dal návrh, aby záležitost s kaplí byla zatím odložena, až bude lépe prostudována a uvažena. Hlasovala většina, k radniční straně přidali se též živnostníci.

Redaktor „Stráže od Domavic“ horlivě psal obsáhlý referát, v němž ovšem na prvním místě bude odstavec o kapli. Řeč Rozumcovu měl doslova.

Lacina se upokojil, neboť redaktor bude o všem náležitě — referovat.

Jednáno o věcech méně závažných. Posluchači tiše opouštěli stolic, pensisté ještě chtěli jít na procházku. Také vikář Rozumec vstal a uklonil se před obrazem Patrika Svatoše, dobrodince města. Odchodu jeho nikdo si téměř nevšímal. Jenom redaktor zahuboval, že se mu právě zlomila poslední špička u tužky.

Toho dne Rozumec už druhy nevyhledával, ale zachtělo se mu jít na pivo k Černému koni. Právem předvídal, že se tu zastaví několik členů zastupitelstva a budou debatovati. Promluví i ti, kteří na radnici jsou jako ryby, aby si to nerozházeli.

Rozumec zastihl v lokále několik pánů, kteří také čekali na radu.

„Bude asi chytřejší než na radnici,“ nadhodil restaurátér, který připravil několik stolů.

Rozumec se nezmínil, že byl při schůzi a o čem se jednalo. Však se to brzo rozhlásí a bude rozmanitě posuzováno s pochvalou i zavržením.

Jak Nadějka hostinský předvídal, tak skutečně se stalo. Přišli radové s purkmistrem v čele, dostavili se v hojném počtu členové zastupitelstva, aby se po těžké práci posilnili. S nimi byl i redaktor, takto jinak bandažista, aby se uživil. Dvěstě exemplářů „Stráže od Domavic“ byla by špatná existence. A hosté zaujali místa podle politických organizací u jednotlivých stolů. Přišli i takoví, kteří jindy sem nechodívali. Přivedla je sem zvědavost.

„Tohle nemůže tak zůstat, naše město potřebuje důkladné monografie,“ dokazoval redaktor, čtyřicetiletý muž slabé postavy, ale čilý a nepokojný. O sobě říkal, že jest liberál, aby nemusil přiznati barvu a neztratil několik odběratelů.

„Tak ji napište, jste od péra,“ vyzýval ho Lacina.

„Psal bych, ale všechny prameny by mně musily býti otevřeny. Chtěl jsem čerpati z klášterní kroniky, ale knihy mně nebyly domů půjčeny.“

„Také by vám kronika nebyla nic platna, poněvadž v minulých letech byla psána latinsky,“ ozval se od sousedního stolu Rozumec.

„To by se přeložilo, v městě jsou studenti, kteří by překlad obstarali.“

„Ale takové knihy nesmějí se půjčovati domů, to byste musil studovati z nich v klášteře. Zákaz jest od světských úřadů,“ vysvětloval vikář.

„Ale město by musilo všechno financovati,“ kladl další podmínku redaktor. „Všudy se tak děje. Jednotlivec by toho nesnesl.“

„To bychom musili napřed míti rukopis, aby mohli poznati jeho cenu,“ ozval se purkmistr. „Pták v letu se nekupuje.“

„Jenom jde o to, aby se v městě pokračovalo s duchem času,“ nadhodil redaktor, chtěje píchnouti do jednání na radnici. Nikdo mu neodpovídal, hovořeno o jiných věcech. Rozum přicházel teprve při druhé, třetí sklenici. Později přetrásáno jednání na radnici, ten

onen zamítal, co dříve schválil. Připojovali se i ti, kteří schůzi zastupitelstva nebyli přítomni. Redaktor sliboval, že všechno bude v sobotu v jeho novinách, a byl ochoten hned přijímati předplatné.

„A měl byste směr listu hodně zatočiti nalevo,“ radil Lacina, „aby byl více liberální.“

„Také se mně zdálo. Příliš se v městě rozmáhá reakce. Mělo by se bojovati rozhodně proti lidovcům. Ti dostali posilu v Rozumcovi,“ šeptal redaktor a bandažista.

„V panu radovi,“ opravoval Lacina, který, ač nesouhlasil s vikářem v politice, přece rodáku nedal ubližovati snižováním titulu. „Pravda, nabývá vlivu v městě.“

„A s ním růžky vystrkují jiní. I děkan si počíná všímati veřejného života. Tomu se musí udělati konec.“

Lacina, který nesnesl mnoho piva, přikyvoval, ač se před nedávnem Rozumce zastával a radou jej nazýval.

Purkmistr se dal s výbory do karet, oposičníci stále šeptali, kdosi počal rýti do obecního řízení, až ho strážník Kosinka vyvedl. Hoteliér se mu odměnil sklenicí piva. Však se to někomu připíše.

Vikář Rozumec se Švárou voskářem nepozorovaně se vytratili. Vypili svoji míru a šli. Nikdo ani hostinský jich nezdržoval. Společnost pro dnešek byla zaručena.

„Bylo to dobře řečeno,“ řekl Švára, „teď jim zajde chuť rušiti kapli u špitálu.“

„Snad nalezne i mimo radnici obránce. Přihlásím se, že tam jednou v týdně budu sloužiti mši svatou, aby se nemohlo tvrditi, že jest nepotřebnou.“

„Tak, tak,“ přikyvoval voskář, „a já zdarma tam dodám nějakou svíčku. Musí se udržeti. To by nám socialisté ničili jednu památku za druhou. Hned by jim překážela stará brána, brzo by zrušili místo hlásného, odstranili starobylou kašnu —“

„Co by potom zbylo z krás našeho města? Tomu se musí čelit.“

Muži vešli do bytelného domu na náměstí. Nahoře i dole byla okna osvětlena. V krámě se ještě prodávalo. Bylo před prádlem a mýdlo mělo dobrý odbyt.

„A hledme, ani jsem nevěděl, že máme hosta,“ řekl Rozumec

ve dveřích, vida, že naproti hospodyni Terezii sedí mladá dívka, Ludvíkova Helena.

„Jenom že ten host není příliš vzácný,“ odpověděla dívka vyskočivši křepce se stolicе.

„Tak se tu bavíme hovorem,“ řekla Terezie. „Černou hodinku jsme pěkně pohromadě ztrávili.“

„To jest dobře. A já zatím popíjel u Černého koně. Posilovali jsme se po schůzi.“

„Ale před večerí pítí není ani tak zdravé,“ upozorňovala Terezie.

„Jednou za čas! Kdyby mně nyní večere škodila, nebudu ani jísti.“

„To přece nemůže vaditi,“ přimlouvala Helena, „já, když se probudím v noci a kdybych něco dobrého měla při ruce, jedla bych —“

„Což ty v takovém mládí. Počkej, až sestaráš jako já,“ předpovídal ujec.

„Já se ani tolika roků nedočkám při poměrech, jaké u nás panují.“

Rozumec nechtěl se bolavé stránky dotýkati, proto se stavěl jako by neslyšel. Odloživ svrchní šat sedl ke stolu, na němž bylo prostřeno.

„A já se podívám zase k nám,“ pravila Helena, berouc šat na ramena.

„Já tě nevyháním a také tě nebudu k večerí donucovati. Buď bez starosti,“ žertoval Rozumec.

„Už jsem pila čaj. Dobrou noc!“ řekla dívka a pospíchala po schodech na ulici.

IX.

Podařilo se Janu Rozumcovi zastaviti akci pro zrušení špitální kaple. Navrhovatelé sklidili proti sobě nevůli, měšťané nepřáli si chudobinec zkrátiti, bojíce se, aby se ruka dobročinná nezavřela k chudině těch, kteří by boj proti kapli ve zlé vykládali.

„Stráž od Domavic“ zuřila v dlouhém referátu, jímž naznačila, že se obsah listu točí hodně na levo. Týdeník byl vždy liberální, nyní však klonil se k sociálním demokratům, kteří slíbili, že jej budou hodně podporovati.

Místní děkan navštívil Rozumce, aby mu poděkoval za hájení kaple a svolil ochotně, aby vikář občas v ní mši sv. sloužil.

Také františkáni byli mu vděční, majíce za to, že by i na ně později mohlo dojít. Obec jim dávala ze svých lesů palivo a také prý zahrady část byla na obecní půdě. Prvý úspěch naladil a pobídl by nepřátele, aby hledali pro zalíbení svých lidí nové vítězství. Teď asi budou zaraženi.

Úspěchu dodělal se Jan Rozumec proti socialistickému bloku v městě, ale s nezdarem potkávala se snaha jeho u jediného muže a tím byl jeho švagr pekař Ludvík. Kdysi sám orodoval u rodičů za sestru Madlenu, aby si směla vzít muže, kterého tehdy milovala, ač jí bylo bráněno. Utekla se k němu na klidnou kaplanku, svěřila se mu, koho si oblíbila a prosila za prostřednictví.

Rozumec seznal později, v jak nešťastné manželství sestra jeho vstoupila, vyhýbal se nehodnému švagrovi a ani nyní, jsa v Domavicích na pensi, s ním se nestýkal. Ludvík se nikdy nezúčastnil besed a opatrně se vyhnul, aby vikáři nepřišel do cesty.

Ale Jan Rozumec považoval za nutné domluvití Ludvíkovi, ač si nesliboval příznivého výsledku. Donucovali ho sourozenci v naději, že snad přece švagr se umírní a obrátí. Vikář nejraději by s ním promluvil mezi čtyřma očima, aby se nezdálo, že na něj jde přímo, ale aby měl domněnku, že setkání bylo náhodné. Věděl, že chodí do mlýna, který ležel kus cesty za městem při řece. Odtud Ludvík kupoval mouku nebo zde dával mlít. Sem se tedy Rozumec uchýlil na procházku. Cesta byla kryta olšemi a jinými stromy, vedle šuměla řeka, na březích rostly keře.

Rozumec vzpomínal, jak se tu koupával, jak sem chodíval se studenty, tady že byli jako za větrem, neboť zde málokdy se profesoři ukázali.

Teď ovšem za jiným účelem přecházel, hledě ke mlýnu, položenému v údolíně a zakrytému stromovím. Ludvík právě mlel a v tuto dobu bude hotov. Tak strýci zvěstovala Helena, jež už byla za otcem ve mlýně a dříve se domů vrátila. Plán byl hotový, jen jak se vydaří. Vikář si mnoho nesliboval, ale akci tu přece podnikl.

Nečekal dlouho, od mlýna přicházel Ludvík. Klopil hlavu, byl ve smutné náladě. Ani hned nepozoroval vikáře na cestě. Vida ho posléze, zarazil se. Ani nevěděl, neměl-li by se vrátiti. Ale zůstal a pozdravil.

„Aj, můj pan švagr!“ řekl Rozumec přátelsky. „Ze mlýna? Mlel jsi? No, to je dobře.“

„Mlel, mlel,“ drtil mezi zuby Ludvík, „ale mlynář nechce vydati mouku. Prodal pšenici, ale dříve ať zaplatím. Darebák!“

„Jistě u něho visíš nějakým dlužkem a každý chce přijíti ke svému. Proto se nediv.“

„Pravda, váznu ve mlýně, ale neprodám-li pečivo, nemohu zaplatiti. Jedno s druhým souvisí.“

„A snad i jinde jsi dlužen. Proto nemáš úvěru. To je smutné.“

Ludvík už chtěl něco ostrého říci, ale opanoval se. Švagři šli spolu od mlýna, vikář schválně se bral pomalu, aby mohl cestou déle hovořiti.

„Kdyby mně někdo půjčil a mohl bych se vyrovnati, potom bych měl zase úvěr a obchod bych lépe provozoval. Ale —“

Vtom Jan Rozumec vzal švagra za ruku, zadržel ho a řekl: „Buďme upřímní, Josefe. Musil bys také začít docela jiný život.“

„A co! Kdo na mne opět něco nadělal? Kdo mne pomluvil? Žena, dcera?“

„Ani ten, ani onen zvláště, ale celé město vůbec. Mluví se o tobě všeobecně, že se zahazuješ, sebe a rodinu svoji ničíš, obchod svůj zakopáváš, zdraví si podrýváš. Strážník Kosinka tě nedávno nalezl zkřehlého na podloubí. A je to něco čestného pro nebohovou rodinu, když se roznáší, jak ti odpírají nalíti, neplatíš-li předem, jak tě hostinský vyvede, když blábolením společnost obtěžuješ, ano žid tě vyhodí, když z tebe poslední halěr za alkohol vyždímal. To se povídá a ty se nestydíš?“

„Mnoho se přidává, není všechno pravda,“ bránil se Ludvík.

„Žena tvoje, nebohá sestra moje, neví kudy kam, dcery, ty hodné dívky, pláčí, neboť se jim dostává posměchu.“

„Což jsem tak špatný?“ vyrazil ze sebe pohněvaný pekař.

„Ani nevíš, jak to s tebou na všech stranách mizerně stojí. Nikdo ti nechce prodati, ani mlynář mouku vydati —“

„Tak mně pomoz, vytrhni mne z těch nesnází a půjč peníze —“

„Nepřivezl jsem do Domavic bohatství a nemohu takové vydání dělati. Snad tomu nevěříš, jako jiní kněží v tom ohledu nevěří. A pak by to bylo marné. Už několikrát jsem ti pomohl a kam se to podělo? Jako by písek na stěnu házel. Dříve se musíš změnit a zanechat pití, potom si pomůžeš sám.“

„Nechceš-li mně půjčiti, proč mně kážeš? Nestojím o takové řeči. Jste všichni švagři stejní — lakomci, necitelní, pěkní přátelé.“

„Takovou řečí nám křivdíš. Šetrní jsme, to jest pravda, ale ne lakomí. Netřeba podávati důkazy, celé město může to dosvědčiti. Ovšem peníze zbytečně nevyhazujeme. Víš co, pomůžeme tyé rodině, ale ty se musíš všeho vzdáti. Obchod povede Madlena s dětmi.“

„Nedám se odstaviti a odstrčiti; nepřipustím, abyste mne prohlásili za marnotratníka, jemuž by potom nikde ani sklenici piva nenalili. Ne, ne, tak se nesnížím,“ přímo pyšně prohlašoval pekař.

„Potom klesneš docela a odstraní tě soud. Uvidíš, že to s tebou tak daleko přijde. Nejsem zplnomocněn ostatními z našeho rodu k pomoci za udaných podmínek, ale přičinil bych se, aby souhlasili a pomocnou ruku poskytli. Ale vidím, že zamítáš, že nechceš.“

„To také že nechci a nikdy nesvolím. Půjč mně peníze jako švagr, ale bez podmínky, která by mne ponížila.“

„Už jsem pronesl svoje mínění. Vidím, že jsem marně se námáhal. Řtíš se do propasti svojí vinou, svojí náruživostí, proti níž nechceš bojovati. Jak chceš. Na nikoho potom nenaříkej, než na sebe. Buď s Bohem!“

Vikář Rozumec náhle zahnul na vedlejší cestu. Byli už před městem.

Ludvík se zarazil, chvíli váhal, potom pohodil hlavou a nazvednuv čepici šel dále. Zdálo se, že se vypíná, aby ukázal, jak pohrdá švagrovým návrhem. Pro sebe si bručel a huboval, až se v ulicích ztratil.

Při nejbližší nedělní besedě referoval vikář příbuzným, jak pochodil, jakého odbytí se mu od Ludvíka dostalo.

„To já věděl,“ ujal se slova Max. „Kdo této vášni podlehne, tomu není pomoci, ten v ní zahyne.“

Vikář zavřel dveře, aby v kuchyni neslyšela Ludvíkova Helena nepříznivé výroky o svém otci.

„Za marnotratníka musí býti soudně prohlášen, jinak rodinu přivede na žebrotu,“ usuzoval Čeněk. „Co se utrží u něho v krámkě, všechno propije.“

„Madlena si chce zařídití jenom na podloubí krámk s bílým pečivem, které bude bráti od pekařů. Prý jí bude tak lépe, než při samostatné živnosti. Posledně už ani péci nemohla.“

„Smutná vyhlídka, ale co dělati? Ještě že se už Růžena živí, Helena zde u pana strýčka jest jako zaopatřena.“

Příbuzní se radili, jak nebohou ženu vytrhnouti z hrozného postavení. Vzdaří se jí tedy na krámek z prken u některého sloupu na podloubí. Dají udělati důkladný stánek, aby mohla si topiti v zimě a nenastydla, aby se nikdo nemusil za její krámek stydět. Byly už podobné u domů, prodávaly se v nich drobnější věci, v jednom hodinář spravoval hodiny, v jiném byla trafika. Dost se v nich prodalo, že byly na ráně.

Švára se zasadí o povolení, Čeněk dá krámek zhotoviti, Max se poradí s panem soudcem, jak proti Ludvíkovi zakročiti, aby neničil nadále svoji rodinu.

Nenadál se pekař Ludvík, jak bude proti němu zakročeno. Právě usiloval, aby Madlena podepsala jakési směnky, když byl volán k soudci, kde se dověděl, že bude prohlášen za marnotratníka a děti jeho dostanou poručníka. Také viděl, jak se krám jeho zavírá a žena se usazuje v novém stánku nedaleko brány, kde prodává pečivo, které si s Irenou školačkou přinesla od jiného pekaře.

Všechno se dalo jako za zády Ludvíkovými, takže byl hrozně překvapen a také — dopálen. Hnal se do výčepu, aby se na zlost opil, ale dříve mu nebylo nalito, dokud nepoloží peníze na pult. Tohle opět mocně na něj působilo, letěl k stánku u brány, než v cestu se mu postavil městský strážník.

„Josefe, žádné výtržnosti a křiky!“ napomínal Kosinka přísně. „Jindy jsme spolu poseděli, teď však jsem ochráncem pokoje a spravedlnosti a musil bych proti tobě vystoupiti, kdybys něco špatného tropil.“

„Všichni jste se proti mně spikli? I ty, s nímž jsem kdysi pil na bratrství?“ zalamentoval Ludvík.

„Všeho do času. Zašel jsi příliš daleko a bylo nutno udělati přítrž.“

„Tohle mně udělal hodný můj švagr vikář Jan.“

„Celé město, které se nemohlo na tvé řádění dívati, celý váš rod, který se nebohé ženy ujal.“

Ludvík zaražený strážníkem jenom se podíval na ženin stánek u mohutného sloupu na podloubí a s odporem si odplívl. Tohle že jest náhrada za jeho krám a závod?

Doma měl světničku co nejjednodušeji zařízenou. Když mu Ma-

dlena odevzdávala peřinu s polštářem, pravila: „Kdybys je prodal a propil, budeš spát v zimě bez přikrývky.“

Dostal snídaní, na oběd a večeři sporý peníz, za který bylo možno přece pokrm v lidovém hostinci koupiti. Ludvíková vařila jenom časně ráno a když krám uzavřela. Růžena se stravovala v poledne u švadleny, Helena u strýce Jana, kde posluhovala, matka s nejmladším dítětem si poslaly pro polévku a všelijak se odbyly.

„A čím budu topiti?“ ptal se Ludvík.

„Máš dosti času, jdi si do lesa na chrást,“ odbývala ho žena.

„Já — mistr pekařský a krupařský?“

„Za práci se nemusí nikdo stydět.“

„Pravda, ty se nestydíš, ale měla bys se stydět v boudě sedět a prodávati pečivo jako na druhé straně ovocnářka Pašková! Ty — mistrová!“

„To jest hanba tvoje, že jsi nás tak daleko opilstvím přivedl. Ale jsem aspoň v té boudě spokojena, nemusím se starati, kde dostanu na dluh mouku a že brzo o výdělek přijdu. Radila bych ti, abys podobně něčeho se chopil, buď u některého mistra jako pekař pracoval nebo pečivo rozvážel po okolí, ovšem svěří-li ti je.“

Ludvík nechtěl ani slyšet, vzdoroval a toulal se po městě. Nejméně si přál setkat se se švagrem vikářem. Ten mu tohle nadrobil. Dříve byl pokoj, rozvrat nastal, když se pensista přistěhoval. Ludvík nechtěl uznati, že se už dříve nacházel na ploše nakloněné a že dříve nebo později katastrofa by nadešla.

Lidé zvykli novému stánku a okolní tu kupovali. Také Nadějka sem posílal pro restauraci a dal hodně utržiti. Strýci vikáři Helena sama donášela denně několik rohlíků. Brzo připojil se i klášter, děkanství a jiní, kteří měli s nebohou paní útrpnost a s rodem Rozumcovým byli v nějakém styku.

Také nikdo nevyčítal Ludvíkové, že ponížila, nikdo jí nedával pocítiti, že se stala z mistrové prodavačkou. Oslovovali ji paní a před stánkem mnohý měšťan smekl pozdraviv patřičně. Dělali tak ze soucitu a k vůli vikáři, jenž mnohdy u krámu zastavil a se sestrou vedl rozhovor, aniž by si něco kupoval. Ano kynul, šel-li na procházku s učitelem Hořatkou a notářem Marešem. Tito páni rovněž doma nařídili, aby se kupovalo ve stánku u brány bílé pečivo, že prodavačka ta zasluhuje pomoci a podpory.

X.

Pensista Jan Nep. Rozumec udržoval styky s některými osadníky těch obcí, kde byl kaplanem, kde farářoval, zvláště s Habrovými Lhotkami. Vyskytli se takoví, kteří se v Domavicích k němu hlásili k vůli větší podpoře na cestách, k vůli soustu, ale zastavovali a hlásili se též ti, kteří ničeho nežádali, přišli pouze ze zdvořilosti, k udržení přátelství nebo aby se poradili, nebo si postěžovali.

Měli co v Domavicích dělati, dostavili se k soudu, na hejtmanství nebo k jiným úřadům, chtěli něco koupiti neb odprodati, najímali pracovní síly, hledali stavitele, právního zástupce a obračeli se na svého bývalého duchovního správce.

„To vás jistě ke mně doporučil pan vikář Rozumec,“ hádali ti, kteří se nenadáli, že dostanou takovou návštěvu.

„Ano, a pravil, že mně uděláte mírnou cenu,“ přihlašoval se doporučenec.

Živnostníci si za tou příčinou Rozumce přímo předcházeli, ano i dárek by mu poslali, kdyby jej přijal. Ale vikář zakázal hospodyně něco takového přijímati.

I překupník žid, který v okolí obilí ve velkém skupoval, uctivě Rozumce pozdravoval, aby mu aspoň neškodil, když mu jinak nechtěl býti na ruku. V řeči své nazýval ho „vysoce důstojným panem radou a slovutným rodákem“.

Někdy byl pensista příjemně překvapen vrátiv se domů a vida milého hosta. Ale také mnohdy hned hádal, že příchozí něčeho bude žádati. Mohl-li, ochotně posloužil, ale vždy při nejlepší vůli se tak nemohlo státi.

„A pěkně vítám!“ volal, vida v kuchyni seděti mladého muže, posud jako jinocha, vysoké postavy, přibledlého obličeje, černo-okého. Hned povstal a k vikáři pospíchal, tiskna jeho ruku. „Což prsten?“ tázal se.

„Teď vlastně už ničím nejsem,“ vysvětloval Rozumec. „Tak jsi se přišel také na nás podívat?“

„Dávno jsem se chystal, ale nebylo možno. Naši mně psali, že k lítosti mnohých Habrové Lhotky jste opustil a předčasně šel do pense.“

„Co předčasně? Už plesnivím —“

„Není to tak zlé. No, aspoň si odpočinete a budete nám dlouho

zachován. Tedy rodiště jste si zvolil? Pěkné město a také v něm slušný byt máte. Ovšem, není tak rozsáhlý jako na faře, vlastně na děkanství.“

Rozumec mávl rukou.

„Stačí úplně pro pensistu, který nemá už nic od světa k očekávání.“

„Pan vikář hodně chodí na procházky, pracuje v zahradě, navštěvuje čítárnu, hledá v archivu —“

„To ti už vyzvonila Terezie. Což nepověděla též, že navštěvují hostinec dvakrát týdně?“

„O tom neříkala. Co na tom? Aspoň se pobavíte ve společnosti.“

„A jak jest doma?“ ptal se Rozumec.

„Tatínek kostelníčí, pracuje s panem farářem na zahradě, maminka se sestrami vede naše malé hospodářství na zádušním poli. Tóna se bude vdávat. Což se tu nezastavili?“

„Kostelník tu byl, ale jenom jako v letu se zastavil, když dole kupoval svíce. Ten má stále naspěch. A co ty, Jaroslave?“

„Posud jsem ve všeobecné nemocnici, kde jest znamenitá praxe. Ani nespěchám na venek, ač postavení není valné.“

„Jednou přece musíš se někde usadit. Zde v Domavicích máme tři lékaře, jeden jest už stár a do okolí nevyjíždí. Ale nyní přisedni a pojez.“

Hospodyně zatím položila na stůl talíř s teplými párky, křenem, houskarní a sklenicí piva.

„Poslužte si, budou vám chutnat, jsou přímo z udírny.“

„U vás mně všechno chutnalo, vašeho pohostinství jsem mnoho užil.“

„Nevzpomínej a jez!“ nutil vikář.

Jaroslav, mladý lékař, jedl a i nyní mu dobře chutnalo. Hostitel nejedl, nejso zvyklý dopoledne svačiti. Rozmlouvali, dotazovali se, čas ubíhal. Terezie odskočila do kuchyně.

„Posud svobodný? Snad už zadaný?“ ptal se vikář.

„Ani pomyslení. Času dosti. Sotva se sám vyživím a už bych se měl starati o rodinu? Toť nemožno.“

„Dobře a moudře jednáš,“ chválil vikář. „S takovými náhledy musí každý souhlasiti. Vzdělávej se předem, potom si nějaké samostatné místo vyhledáš.“

„Bez vaší důstojnosti ničeho nepodniknu. Byl jste mně dobrodincem, otcovským rádcem, jsem vám tolikerymi díky zavázán —“

Rozumec mávl rukou na znamení, že o tom nechce slyšet. Jaroslav Noska náležel mezi jeho chráněnce, jichž měl na venkově za své působnosti několik. Všichni nestali se hodnými dobrodiní a starosti, na některé nerad a jenom s hořkostí vzpomínal, ale jiní se přece vydařili. Mezi tyto hodné a vděčné čítal tohoto mladého lékaře, syna kostelníka ve Lhotkách Habrových. Byl to nadaný hoch, horlivý ministrant, hezký chlapec, který co den chodil půl druhé hodiny do gymnasia, na němž výtečně prospíval. Farář opatroval mu knihy, podstrkoval peníze na školní potřeby, přešívati dával po sobě šaty, v městě předplácel mu obědy a doplňoval, kam až Noskova pokladna nestačila.

Cilý chlapec o prázdninách se přižívoval na faře, stále ještě ministroval i když už přesahoval o hlavu faráře, byl poslíčkem, na zahradě pomocníkem a hlídačem, pomáhal psáti v kanceláři, donášel žencům obědy na pole. Na faře byl od rána do večera a doma se jenom vyspal mezi četnými dětmi, jimiž byl Noska podělen.

A nejinak bylo, když Jaroslav nastoupil v Praze studium medicíny. Rozumec vyhledal mu byt u známých, opatřil kondici a při každém setkání ve Lhotkách nebo v Praze mu podstrčil peníz větší ceny. Noska by nemohl syna zcela podporovati.

Už měl Jaroslav po promoci, když se vikář stěhoval do pense, když opouštěl své posavadní působiště. Mladý doktor vstoupil do nemocnice, aby své vědomosti doplnil a rozšířil. Nemoha se s dobrodincem osobně rozloučiti, aspoň psal a nyní při návštěvě svého rodiště pospíšil do Domavic, aby vzdal poklonu otcovskému příteli svému.

„Jak dlouho se zdržíš?“ ptal se vikář.

„Doma jsem se už rozloučil, vstoupím hned zde do vlaku, abych už zítra zase nastoupil službu. Náš asistent nastoupí dovolenou.“

„Aspoň tě užijeme. Zůstaneš na oběd, můžeš jeti odpoledním vlakem —“

„Ale to jest rychlík,“ vzpomněl lékař, maje na mysli svoje finance.

„No, no, nějak to uděláme,“ usmál se farář. „Před obědem se projdeme.“

Už vstali, aby nastoupili cestu, když zaslechli v kuchyni hlasy. Rozumec otevřel a zavolal: „Helenko, pojď sem na chvíli!“

Na prahu stanula dívka v prostém šatě. Vidouc, že není strýc sám v pokoji, rychle chtěla couvnouti.

„Počkej! Zde ti představuji, Jaroslave, jednu z neterí, Helenu Ludvíkovu, kandidátku vdavek.“

„Strýček žertuje,“ řekla Helena.

„Jaroslav Noska, lékař všech lidských nemocí,“ ukazoval vikář na mladého muže. „Přijel se podívat nestůněme-li, aby na nás své umění zkusil.“

„Ale, díky Bohu, shledal všechny zdravé. Slečna neví, že pan rada byl mým velikým dobrodincem —“

„Jenom nezačíněj zase ze známého sudu,“ skočil lékař do řeči Rozumec, „víš, že takových řečí nemiluji. Pochází ze Lhotek Habrových, byl mým ministrantem, písařem, zahradníkem a tím řečeno všechno.“

Helena se podívala bystřeji na mladého muže.

„Už jsem o vás, pane, slyšela od strýcovy hospodyně. Mnohdy vás postrádá.“

„Ano,“ usmál se vikář, „zapomněl jsem dodat, že Jaroslav byl též pomocníkem při kuchyni.“

„Teď však obsluhuje kuchyni latinskou,“ zažertovala Helena.

„Dnes pak okusí opět po čase naší kuchyně české, tedy se vynasnažte, aby se mu líbila,“ nařizoval Rozumec.

„Ta mně vždy chutnala znamenitě,“ přiznával se Noska.

„No, uvidíme, pensistova kuchyně se musí změnit. Co-bývalo, není.“

Rozumec s Jaroslavem odešli, aby se porozhlédli městem, a učinili procházku před obědem.

Hospodyně měla program s jídelním lístkem na celý týden, ale přišel-li host, bylo nutno učiniti výjimku. Tak se stalo i dnes, když se tu zastavil doktor Noska. Ten sice — před lety na faře snědl všechno, i studenou kávou a kusem chleba se spokojil, ale teď jest doktorem a nutno jinak se k němu chovati.

Terezie vešla v radu se svou mladou společnicí, co by se vařilo, aby host byl spokojen.

„Ale ať ho pan strýček odvede na oběd k Černému koni, tam vždy mají nějakou pečení,“ mínila Helena. (Pokračování.)

Frant. Václav Reřinka:

Morava a Slovensko.

(Pokračování.)

Politicky chce lásku mezi Slováky samými, mezi Čechy a Slováky neméně. Již se úplně slovakisoval, neboť tak splynul s malým, ale čilým a nadějným národem, jako jeho syn. Kde bylo třeba pomoci, pomáhal bez otázky, jakého je potřebný náboženského kředa. Když se dověděl, že v Jelšavě žijí dvě dcery básníka hymny „Hej, Slované“, evanjelického faráře Samuela Tomášika, a že mají bídu (jedna byla dokonce hluchoněmá), měl vždy otevřenou ruku na peněžitou podporu chudobných dcer národního barda . . .

Třetí z význačných moravských pěstitelů vzájemnosti je jen literátem. Dne 16. srpna 1930 slavil své šedesátiny moravský básník Jan Karník, vlastním jménem dr. Josef Svítíl, lékař v Novém Městě na Moravě, které jest jeho rodištěm.

Má za sebou bohatou činnost slovakofilskou. Je jemným básníkem, lyrikem směru Sládkova: melodie hřbitovní pojí se u něho s láskou k rodině a s věrností půdě domova. Náboženský tón pokorné oddanosti do vůle Věčného. Intimní lyrika čisté struny a sdílného tepla. Karník vytvořil řadu básní vlahého kouzla a čisté něhy. Také jeho starosvětské selanky, důvěrná staromódní zátiší, slunné a uzavřené krajinky, ostře řezané balady mají pohodu a grácii. Tak asi představuje nám básnický profil venkovského doktora, občas lidového pedagoga a mudrce kritik profesor Arne Novák. („Lid. Noviny“ z 16. srpna 1930.)

Před slovenskou ještě zamiloval si literaturu polskou. Nejen že překládal z polských básníků do češtiny, ale psal o nich i tu kratší, tu delší črtičky a črty. I „Vlast“ přinesla nejen četné jeho původní verše, ale i překlady z polských poetů. Své polské črty vydal r. 1926 u Prömbergra v Olomouci pod souborným titulem „Pod perutí bílého orla“. Překlady Jana Kochanowského „Trény a frašky“ vydal Otto r. 1928 ve Sborníku světové poesie. Polskou anthologii „Z polského Parnasu“ r. 1930 Kuncíř.

Poláky poznal z několika zájezdů už před vojnu, ale za světové války sloužil po čtyři roky v Polsku jako vojenský lékař a měl příležitost zblízka se zahleděti do polského života a utužit i prohloubit své vzájemnostní vztahy k národu tenkrát právě

tak nešťastnému, jako byly Slováci, šťastnějšímu jen tím, že měli svou šlechtu a že byli národem velmi početným proti hrstce Slováků a že do jich snů zářila slavná minulost politická i literární. Proto také za války a po ní teprve přichází s pracemi o Polsku a s překlady z polštiny. Již r. 1915 ve „Vlasti“ seznamuje čtenáře s polským renesančním básníkem Janem Kochanowským a již v příštím ročníku otiskuje ukázky svých překladů z tohoto básníka. Zaujal jej i veliký Adam Mickiewicz, ale přešel i k básnickým duchům posledních desetiletí. I ukázky z jeho knihy „Z polského Parnasu“ přinesla „Vlast“.

Ve svých stycích s Poláky šel Karník po stopách a jako pokračovatel Františka Vymazala, Jana Nečasa, Edvarda Jelínka a Františka Kvapila. Za Karlem Kálalem šel na Slovensko. Již před válkou upozorňoval na literární snahy slovenské. Nepřekládal. Věděl, že není toho třeba a že by se ani mnoho neprospělo Slovensku a jeho národním tužbám přepis ze slovenčiny do češtiny. Bylo o tom v poslední době mnoho psáno, zda překládati nebo přetiskovati. Hlavně když vyšel Nádašiho (pseudonym Jégé) „Adam Šangala“ v českém přepise a již před tím Jiráskovo „Bratrstvo“ v přepise slovenském, byla slovenská a česká veřejnost upozorněna na tuto „otázkou“. Karník si ji rozřešil již roky před tím. Vydal v Ottově „Světové knihovně“ (čís. 1035—1036) Svetozára Hurbana-Vajanského „Herodes a jiné básně“ a (čís. 1298—1300) Martina Kukučína „Dvě povídky ze Slovenska“. Obě knížečky opatřil literárními úvody, v nichž pěkně vykreslil literární profily obou slovenských spisovatelů. Oba svazečky opatřil slovníčky, v nichž vyložil českému čtenáři nesrozumitelné slovenské provincialismy. Výbory ze slovenských básníků i prosaiků vydával hned po převratě také prof. Frant. Frýdecký, také je opatroval i úvody i slovníčky, ale musíme přiznati, že Frýdeckého slovníčky jsou hodně nesprávné a literární úvody a poznámky hodně povrchní. U Karníka není ani povrchnosti, ani nesprávností. Těmito slovníčky vynikají také edice Karníkovy nad vydání Sládkovičovy „Maríny“, které pro tutéž „Světovou knihovnu“ (čís. 1513—1518) upravil dr. Jakub Šebesta. „Marína“ slovníčku nemá a poznámky, srovnávající texty vydání Sládkovičovy básně z let 1846, 1861 a 1899 jsou zbytečny českému čtenáři, který touží jen po slovenské velebásni a po tom, aby jí rozuměl.

Karník však neomezil se jen na tyto edice, kterými chtěl v českém člověku vzbudit zájem a lásku ke slovenské spisbě. Jako o polské literatuře tak i o slovenské psal výstižné črty do časopisů. K svému zamilovanému Kukučínovi vrátil se znova, když veliký slovenský emigrant dne 22. května 1928 zemřel v chorvatském Lipiku. Otiskl ve „Vlasti“ stať „Martin Kukučín zemřel“ (roč. 1928-1929). Když vyšla r. 1928 nákladem Družstevní práce v Praze nová kniha dra Lad. Nádašiho (pseudonym Jégé) „Svätopluk, vol'né obrazy z jeho života“, nemohla kniha ujíti pozornosti Karníkově, který si zamiloval téhož spisovatele sytými barvami nakreslený historický obraz ze XVII. století „Adama Šangalu“, vyšlý i česky. Ve „Vlasti“ upozornil Karník několika řádky, ale přece výstižně na tuto knihu, která nezaslouží podcenění (roč. 1927-1928).

Ale dr. Svítal nevšímá si jen slovenského písemnictví. Jemu jde o slovenský život přítomný i minulý ve všech jeho jevech. On sám přece potřeboval průpravy, než se mohl tak pilně věnovati slovenské spisbě, protože bez znalostí slovenských dějin, hlavně kroniky posledního století, nelze někdy ani rozuměti slovenskému spisovateli, který tkví jen ve slovenské půdě. Ani tato jeho průprava nevyšla naprázdno. „Vlast“ z ní přinesla v roč. 1919-1920 pěknou črtu „Kulturní obrázky ze Slovenska“. Na základě autobiografie bývalého lipovského župana, potom dlouholetého předsedy Knihotlačárskeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martině, Jána Francisciho, kreslí názorné obrázky z kulturního života slovenského v první polovici devatenáctého století. Psal o jiných věcech i jinam, až toho bylo na knížku. Vyšla r. 1929 nákladem Československé akciové tiskárny v Praze pod titulem „Duch Slovenska“. Jsou v ní i stati předtím netištěné. Je to jakoby lidová čítanka o vzdělanosti a slovesnosti na Slovensku. Slováci nebyli mu za knížku nevděční. Přirovnal v ní známého martinského knihkupce, starého pána Josefa Gašparíka, jenž někdy také psal slušné „klepance“ a sám si je tiskl i nakládal a potom většinou rozdával, k probuzenskému knihkupci, knihtiskaři, vydavateli a spisovateli pražskému, Václ. M. Krameriovi. Gašparík se mu poděkoval pěknou „klepančí“ v „Národných Novinách“ i ve slavnostním spisku vydaném ke Karníkovým šedesátinám:

Chodievals' k nám často a vždy s láskou;
neranils' nás nikdy tou otázkou:
„Proč jste se odtrhli?“ — ako iní...

Ty si sa nás poznať stále snažil,
pozeral si na nás bystrým okom,
čos' o nás napísal, tos' i zažil:
merals' nás nie z dialky, ale krokom
vlastným si premeral naše polia,
roviny i vršky i údolia...

Skúmal si i zrno z našich polí...
vedel si pocítiť, čo nás bolí,
bo videls' porobu nášho rodu...

Knížka zapadla bez ohlasu na Slovensku. Tam jako by ke každému českému pracovníku, který se obírá slovenskými věcmi, byla nedůvěra. A přece oproti Karníkovi není potřebí ani nedůvěry, ba ani opatrnosti. Miluje Slováky, sledoval jejich boje, studoval jejich poměry a životní podmínky předpřevratové, není politikem. Je jen básníkem a při tom jakoby pedagogem. Přece však jeho šedesátiny vyřídily „Národné Novny“ několika řádky a „Slovák“ dokonce nepostaral se ani o vlastní zprávu, nýbrž převzal i slovně několik vět z „Lidových Novin“.

Ale i doma zapomněli jeho propagace slovenské literatury. K jeho šedesátce vydaly „Horácké Listy“ v Novém Městě na Moravě úhledný sborníček, redigovaný Svítlovou příbuznou Pavlou Kříčkovou. Arne Novák v hodnotivě načrtaném básnickém profilu Karníkově neměl pro slovakofilskou činnost oslavencovu ani místa, jako ho neměl pro překlady z polštiny: šlo mu především o zhodnocení a zařazení českého básníka Karníka. Polonofilskou činnost registrovali a ocenili universitní profesori Jiří Horák a Marjan Szykowski, jehož článek přeložili z „Kuryera Warszawskiego“, ale o jeho snahách rozptýlili vzájemnou nedůvěru mezi Čechy a Slováky, ale hlavně slovenskou nedůvěru k Čechům, ani slova. Karel Kálal sice nadhodil, že by o Karníkovi mohl popsati třeba celý arch, ale vymluvil se na chorobu. A nebyla to jen výmluva: nedávná smrt Kálalova ukázala, že těžko mu bylo psáti. Zůstala jen „klepancia“ martinského Krameria. Ale i ta povídá přece, že Slováci

milují Jana Karníka, protože cítí sami v jeho srdci proud lásky k bratrům...

A skutečně: kdyby bylo ještě několik takových pracovníků na poli vzájemnosti československé, jako je novoměstský dr. Josef Svítal, bylo by méně nedůvěry. Ale musili by býti také na slovenské straně!...

V.

Do dějin vzájemných styků Moravy se Slovenskem náleží v neposlední řadě i bývalý profesor pražské university, nynější prezident republiky *Tomáš G. Masaryk*. Ne snad proto, že jsa rodem Moravan má v žilách po předcích hodně slovenské krve, ale hlavně proto, že vyoral hlubokou brázdu na úhoru slovenského veřejného života.

Býval kdysi na Slovensku neméně nenáviděn, než milován. Nenáviděn „starými“, to jest Martincaty, kteří jako konservativci nejen nemohli se dosti rychle přizpůsobiti moderním proudům pokrokovým, ale také obávali se ztráty svých posic v národě. I naši konservativci, kteří sledovali národní hnutí za moravskými pohraničními kopci, nejednou obávali se působení profesora Masaryka na slovenskou mládež, a bylo třeba dosti velkého časového odstupu, aby se ukázala úspěšnost pokrokového hnutí a ztrnulost martinského vedení starých.

Když za války z obav před bytovou prohlídkou byl jsem nucen spáliti celou svou korespondenci, kterou bych byl způsobil nemilé opletačky některým svým přátelům na Slovensku, bylo mi nejvíce líto několika dopisů baťky Vajanského. Ale musely do ohně. Vajanský tenkrát ještě žil. Ve svých dopisech jevil se právě tak, jako ve své činnosti publicistické: byl to muž žurnalisticky ostrého pera, očekávající spásu z velké matičky Rusi a bijící se za svou myšlenku v soukromé korespondenci daleko vášnivěji, než v „Národních novinách“, kde by mu byly maďarské úřady za každé neopatrné slovo zavěsily tiskovou při, a sedrie byly by mu nadiktovaly měsíce, ne-li roky vězení. A tento slovenský romanopisec byl silně předpojat proti Masarykovi a psával o něm tak, že kdybych i byl jeho dopisy zachoval, nebyl by se nikdo odvážil nikdy s nimi na veřejnost, protože tón a způsob vyjadřovací byl tak nízký, že by dovedl pisatele samého (Vajanského) zbaviti veškerých sympatií celého čes-

koslovenského národa. A proto dnes z úcty k Vajanskému už těch listů nelituji.

Masaryk byl kdysi s Vajanským v úzkém poměru přátelském. Pražský profesor od druhé polovice osmdesátých let až do konce let devadesátých minulého století trávil každoročně prázdniny v Bystřičce u Turč. Sv. Martina. „Vyhledal jsem si toto místo proto, abych pracoval pro československé sblížení a sjednocení,“ vypravuje Masaryk sám. (Článek ze „Slovenských hlasů“, vydávaných československými legiemi v Rusku, otiskl r. 1919 Janko Sršeň — nynější purkmistr města Ružomberka Ján Janček — ve své sbírce „Rozprávky z vojny“.)

Ale rozešli se. Masaryk sám v citovaném článku ve veliké generositě vysvětluje rozchod takto: „Rozišiel som sa s priateľom Vajanským preto, lebo sa bál môjho kriticismu.“ Jak ušlechtilé! Víme, kdož jsme v těch letech chodívali po Slovensku a zajížděli také do Sv. Martina, že příčiny byly i osobní. Rozchod začal se už roku 1893. Bylo to výročí 100. narozenin pěvce „Slávy dcery“, Jana Kollára. Rodný domek Kollárův už dávno nestál, ale stavební místo, na kterém stával, bylo majetkem pražského „Svatobora“. Postavit Kollárovi pomník nebylo možno, aspoň ne v Mošovcích. Stála na stráži maďarská vláda se svými byrokraty. Ba nebylo možno ani odhaliti pamětní desku. Jednak nebylo kde, rodný domek nestál, hrob Kollárův byl ve Vídni, a zase stály na stráži maďarské úřady. Ale slovenští vlastenci z Martina chtěli památku Kollárovu uctíti aspoň na stavební parcele jeho rodného domku, položit tam věnec, zařčniti si a zazpívati. Masaryk byl právě v Bystřičce. Připojil se k oslavovatelům, Hlavní slůžny oslavu zakázal, ale Martinčané přece vypravili se do Mošovců na několika vozích, za nimi i Masaryk. On jediný nemusel se obáveti maďarských úřadů, neboť byl rakouským říšským poslancem a členem delegací (které tenkrátě tuším zasedaly dokonce v Pešti). Byl tedy i v Uhrách imunním. Ale maďarští četníci slavnost překazili a Masaryka vyšetřovali, ba prohlásili ho i za zatčena.

Byl to přehmat, který uznaly i úřady a Masarykovi se jinak neublížilo. Ale Martinčané vzali jeho věc za vlastní a nejlepší slovenský advokát dr. Mudroň podal na četníky i úřady žalobu. Když však mělo dojít k líčení, Masaryk žalobu odvolal. Byla to generosita, které nedovedli v Martině pochopiti, a z toho tam povstal

mezi vedoucími předáky odklon od pražského profesora. Tím vznikla osobní nepřítelství, která byla ještě o něco starší než strach z kriticismu.

Tak mně byly věci líčeny v Martině samém, když jsem r. 1902 se chtěl pokusit o cestu do Bystričky. Ve svých zápiscích z toho roku mám zaznamenáno, že mi řekli: „Nechodte tam, profesora Masaryka nenajdete doma. Po celé dny sedává někde v lese nebo s udičí u potoka, chytá ryby a raky a o Martině se nestará.“

Víme, že profesor Masaryk zúčastnil se r. 1897 v Bystrici porady, kterou měli slovenští studenti, vysokoškoláci, o tom, jak napomoci národnímu pokroku na Slovensku. Přes dvě hodiny byl Masaryk mezi studenty a rozložil mladíkům podrobně svůj názor na národní a lidovou práci na Slovensku. Netajil se ani svými náhledy na otázku jazykovou: kladl velkou váhu na to, aby se jí nehýbalo. Nechtěl si Slováci píší, jak chtějí; hlavní věcí je, že ve skutečnosti jsme jedno tělo. Slováci byli od IX. věku od Čechů odtrženi, neměli svého samostatného vývoje, proto udrželi si starší formu českého jazyka (bibličtinu kralickou) a své nářečí (bližší bibličtině a tím také staré češtině, než češtině moderní). Jakmile Slováci přejali své nářečí za jazyk literární, nechtěl jím zůstat tak dlouho, dokud sami uznají za potřebné. „Jazykový vývoj nechme budoucím generacím,“ pravil. „Slovenčina je tu, a nám nemusí a nesmí překážeti.“

Tehdejší Masarykův názor na literární slovenčinu nebyl tedy Slovákům nepřítelství, ale nebyl ani novým hlasem z českých úst. Že mnozí z nás v těch a pozdějších letech věřili jsme právě tak, nebylo jen výsledkem netajených názorů Masarykových, zvláště když již před schůzkou mladých v Martině r. 1897 byli v Čechách mužové, kteří jinými slovy vyslovili totéž. V pražských „Národních listech“ už 5. prosince r. 1864 vyslovil se referent gr. (Grégr) o moravském „Albu cyrilometodějském“, které přineslo i slovenské články: „Nepatříme k oněm, kteří vidí neštěstí Slovanstva aneb alespoň záhubu literatury československé v tom, že Slováci svým nářečím píší, aniž k oněm, jež s výsosti české literatury s útrpným úsměškem patří na samostatné počínání si Slováků v literatuře. My nikterak nepochopujeme, proč by Slováci k tomu neměli práva tak dobře, jako každý jiný národ na světě. Zdaž jim to bude k prospěchu neb ke škodě, toť jejich péčí, a jsme přesvědčeni, že by

tak nečinili, kdyby toho nevyžadovala potřeba. Ostatně nevidíme vskutku takového podstatného rozdílu mezi jazykem českým a slovenským, abychom knihy psané slovenčinou nemohli počítati do literatury československé. Řekové psali též v několika dialektech, a přece měli jen jednu literaturu.“

Tedy nepřinesl pražský profesor a už tenkrát významný rakouský politik o slovenčině ani nového, ani Slovensku nepříznivého názoru. Tím nebyla dána příčina animosity ani odklonu starých od Masaryka. Ale přece tato schůze stala se velmi památnou pro vývoj věcí na Slovensku, ale také pro další i vzájemnostní, avšak i sociální, politickou a literární činnost na Slovensku. Z této schůze totiž zrodil se „Hlas, mesačník pre literatúru, politiku a otázku sociálnu“. Hlavním redaktorem, napsaným na titulním listě, byl skalický lékař Dr. Pavel Blaho, který medicínu studoval na vídeňské universitě. Ale velká většina spolupracovníků byla z pražského prostředí. Bylo to totiž v době, kdy z maďarských středních škol vyhánění studenti dokončovali svoje středoškolská studia na Moravě, aby svoje vzdělání uzavřeli a korunovali na vysokých školách pražských. A tam, v Praze, kde Masaryk působil přitažlivě na mladé synky českého národa, nebylo možno, aby nepřitahoval také mladých Slováků. Z těchto pokrokových proudů pražských vyšlo nové národní hnutí na Slovensku. Okolo „Hlasu“ sdružili se bývalí pražští studenti: Dr. Vavro Šrobár, Gregor-Tajovský (studoval na pražské obchodní akademii), bytčanský lékař Dr. Jos. Minárik, myjavský lékař Dr. Slabey, a mnozí, kteří přispívali anonymně.

Z vídeňských vysokoškoláků přihlásili se Anton Štefánek a Fedor Houdek, ba čásek přispíval i vídeňský páznáneista Dr. Frant. Jehlička (pseudonym Margin, nyní známý zrádce národa), z peštských Dr. Milan Hodža, ze zahraničních absolventů Julius Bodnár, Ján Jesenský, ze zemanského rodu těch Jesenských, z nichž jeden (Pavel) byl mezi překladateli Kralické bible, a druhý, Johannes Jessenius, byl roku 1621 popraven na staroměstském rynku pražském. Přihlásil se i pražský profesor dr. Jaroslav Vlček, původce prvních a dosud nejlepších „Dějin literatury slovenské“, ač rodinnými styky spjat s Martinem, přece jen s vedením slovenských věcí nespokojený (později také pověděl ve své knížečce: „Slovensko od reakce Bachovy do zrušení Matice Slovenské 1850—1875“ Slovák-

kům tolik nepříjemných pravd, že by si byl to netroufal ani jediný domácí Slovák. Knížku vydal r. 1914 „Český čtenář“).

Čtvrtý ročník „Hlasu“ redigoval již s Blahou společně dr. Šrobár, který potom přenesl časopis do Ružomberka, kde r. 1905 zanikl.

Všech sedm ročníků „Hlasu“ byl opravdu „boj o nový život“. Tak nazval dr. Šrobár r. 1920 výbor svých programových, poučných i polemických článků, úvah a literárních kritik, uveřejňovaných v ročnících „Hlasu“, „Prúdů“, „Nových časů“ a v různých jiných periodických vydáních.

„Hlas“ přišel v dobách opravdu trudných. Slováci měli tenkrát jediný obdeník, martinské „Národné noviny“, ale ty byly psány tak, že národ z nich neměl prospěchu. V redakci ani nechtěli, aby jejich časopis stal se lidovým. Sám Vajanský to napsal, o něco později sice, ale platilo to i v roce 1898, kdy vyšlo první číslo „Hlasu“. „Prosím, Národné noviny sú redigované pre slovenskú inteligenciu, ony nie sú pre ľuď celkom nevzdelaný, ony nie sú lacnými ľudovými novinami“ (Nár. Nov. 1903, č. 53). „Slovenské pohľady“ od roků zápasily s nedostatkem látky, bez ilustrací, byly bez nejmenšího vlivu na široké vrstvy, kterým nejvíce bylo třeba slovenského slova. Poněkud lépe byly na tom listy církevní, či už směru katolického a či protestantského. Luteránské „Církevné listy“, vydávané spolkem „Tranosciem“ v Lipt. Sv. Mikuláši, přinášely kromě homilií i články z dějin protestantství na Slovensku, mívaly i články z dějin slovenské literatury, i posudky knih. Osvaldova „Kazateľňa“ byl dobrý list homiletický, ve kterém ukládali svá kázání a náboženské proslovy nejlepší mužové z řad katolického kleru slovenského, ale měla i literární přílohu, v níž jsme se stýkali s dobrými články ze všech oborů slovenského písemnictví. Tato příloha byla bohužel příliš malá.

Bylo potřebí nového listu. Protože však myslivým lidem na Slovensku počínal se již protiviti protičeský proud martinský, protože nemohli souhlasiti s rusofilstvím Vajanského, které založilo ruce v klín a čekalo spásu z Ruska bez vlastní práce, bez vlastního přičinění, ale hlavně protože v českých pražských kruzích vyrostlá mládež nebyla již orientována k Petrohradu a k Moskvě, ale k Praze, byl tím dán i směr práci mladých a tím také směr nového listu. Tato mládež, sdružená ve studentském spolku „Detvaně“ v Praze, získala rozhledu po směrech západnických i ruských, žila v náplni

českého národního života politického, sociálního i kulturního, vychována byla profesory světového rozhledu a nezřídka i světového jména. Co divu, že srovnávajíc slovenský mikrokosmos s tímto plným životem českého národa zatoužila přesadit tuto plnost života také domů, na Slovensko? Ale tato mládež naučila se v Praze míti oči otevřeny a usuzovati kriticky. Je jen přirozeno, že nejprve kritisovala poměry „tam doma“. Ale z této kritiky nemohlo vyplynouti nic jiného, než hledání příčin slovenské malosti, zla valícího se na národ. Mládež kriticky váživši poznala, že ne všechny příčiny bídného národního života tkví v maďarském útisku. V Praze nemohla přehlédnouti, že i v Čechách kdysi nebylo lépe než na Slovensku a že národ si pomohl sám, bez ruského cara, bez vídeňského císaře (na kterého vedle cara v politickém nepochopení čekával také Vajanský).

Už r. 1890 profesor Masaryk, znající slovenské poměry ze svých prázdnin na Slovensku, jednal s mladými tenkrát Kukučínem (posluchačem mediciny Matějem Bencúrem z Jasenové v dolní Oravě), se Šrobárem (medikem z Liskové u Ružomberka), Smetanaym (posluchačem filosofie z Dolního Kubína, známým nyní beletristou Ondřejem Kalinou) a Nádašim (medikem z Dolního Kubína, nyní známým romanopiscem Jégé) o slovenské bídě a o lécích na rány. Z popudu Masarykova vydal r. 1890 studentský spolek „Slávia“ brožuru Smetenayho „Slovensko“, kterou byla ohlášena „revoluce dětí proti otcům“. Vyšla česky v Praze, na Slovensku byla málo známa, nedosáhla účinků, které očekával hlavně Masaryk, jemuž jasně stál před očima nastávající úpadek uherské větve československého kmene.

Masaryk chtěl, aby slovenští posluchači v Praze vydávali pro Slovensko měsíčník, který by sice vycházel v Praze, ale byl psán slovensky a v čistě slovenském duchu, ale přece jen tak, aby byla protiváha martinskému vedení. Masaryk nemohl neviděti, že redakce „Národních novin“ se svými čtyřmi představiteli Vajanským, Škultéty, Čajdou a Pietrem je na závadu slovanskému pokroku svým autoritářstvím, svou neomylností, svou nedůtklivostí. Z těchto čtyř redaktorů byl vlastně jediný ještě přístupnějším, a to byl jediný katolík mezi čtyřmi, Pietor, kdysi vychovaný v žurnalistu v pražských redakcích, který však byl tak vázán na slovenskou Mekku, že nemohl se hnouti. Nešťastnou shodou okolností

vydával čtrnáctideník pro slovenský *evangelický lid*, on, katolík, člověk pražských rozhledů a obzorů, mající v Martině jen skrovný kousek chlebička, on, zatížený několikačetnou rodinou, při tom Slovák od kosti a špiku... Jediný Pietor také ze čtyřčlenné tehdejší redakce „Národních novin“ mluvil bezvadně česky a nikdy se nesnížil k útokům či už na celý český národ a či jen na českou poesii. A bývalo tenkrát a ještě později takových útoků ve sloupcích „Nár. novin“ a v recensích „Slovenských pohľadů“ tolik, že se to někdy zpříkřilo čisti... Podepsáni bývali Vajanský a Škultéty... Neobstál před Škultéty Heyduk, neobstál před Vajanským Rudolf Pokorný! A přece nebylo kdysi v Čechách lepších a upřímnějších přátel Slováků jako tito dva, a k tomu ještě ani jeden, ani druhý nebyl politikem! Ale před Vajanským, panslavistou, neobstál ani velký český panslavista Svatopluk Čech... Nešlo o politické názory, nedělily jich světové názory náboženské nebo filosofické: byl to časlo justament!

Proti tomuto Martinu chtěl míti Masaryk list mladých. Sám se pokoušel získati na Slovensku muže, který by převzal před maďarskými úřady odpovědnost za redakci, sám hledal někoho, kdo by list zajistil finančně. Masarykovo úsilí nevedlo k cíli. Proto zůstalo jen při české brožurce Smetanayho. Snad ani ostatní z pozvaných nechápali výkladů profesorových. Aspoň Šrobár sám doznává, že mu celá věc byla cizí. Žil tenkrát ještě v martinských kráží, ale žil také velmi málo veřejným životem. Jediný Bencúr z pozvaných měl za sebou literární dráhu, byl starší ostatních, ale neměl zájmu o politiku. A také v Martině tiskli jeho obrázky ze slovenského dědinského života.

Program brožury byl jasný: Martinští vůdcové zaostali ve své víře a ve svém doufání v pomoc z ciziny, zvenku, zkameněli ve svém rusofilství, slavjanofilství, ve svém kultu ruského samoděržaví; marně věří v „suchou ratolest“ — zemanstvo. Spása Slovenska musí míti jiný program, musí jíti jinými cestami: Slovensko musí zesílití uvnitř, aby se mohlo opřítí o lid, proto je třeba drobné práce mezi lidem a pro lid!

Tento program nenalezl r. 1890 časopiseckého hlasatele, neboť Masaryk nenalezl na Slovensku ani odpovědného redaktora, ani mecenáše. Mládež nemohla vzítí na bedra náklad časopisu, na kterém se muselo ztráceti, když se prodělávalo i na martinských „Ná-

rodních novinách“. Ba ani pražská mládež slovenská nebyla tenkrát ještě mimo začarovaný kruh myšlenek martinského vedení. Jejím denním chlebem byly „Pohl'ady“, „Národné noviny“ a fantastická kniha Danilevského „Rossia i Jevropa“, kterou četli a o níž až zbytečně často debatovali v „Detvaně“. Ale mnohdy ani nebylo času na vážné rozhovory, kdyžť akademici zapomínali vůbec, proč přišli do Prahy, ale svedení velkoměstským životem vrhali se do studentských knajp, pitek, vrhali se do proudu veselého života, v němž hlavně Slováci byli rádi vídání pro svůj temperament, dialekt, pro tu „ťahavé“ tu zase bezstarostně skočné slovenské písň.

Nebylo snad bez Masarykovy zásluhy, že mladí Slováci v Praze opustili tento veselý život a stali se vážněji. Náhle vzpomněli si i svých drotarských krajanů, začali je vyhledávat v jich předměstských brlozích, aby tím začali i v domova vzdálené Praze pracovat pro slovenský lid. Přistoupily i jiné okolnosti: v Praze tenkrát pro českou pokrokovou mládež nešťastně skoncovaný proces s „Omladinou“, který otrásl důvěrou v monarchii daleko více, než „Omladina“ sama. Přistoupil také módní tenkrát tolstoismus.

Mladí viděli, že literární i politický tyranismus martinský je neudržitelný. Uvědomovali si to právě tenkrát, když stál v zenitu své moci a slávy. Viděli, že doma je třeba oposice, jaká je v Čechách v hnutí realistickém, proti vedoucím tehdy Mladočechům. Čeho se nedosáhlo r. 1890, naplněno bylo „Hlasem“, jehož první číslo vyšlo v létě r. 1898. Ve Vídni složil doktorské zkoušky skalický Pavel Blaho, v Praze lískovský Vavro Šrobár, mnozí již před nimi rozletěli se z Vídně a hlavně z Prahy po rodných nivách slovenských, aby nevyhledávali již pražských a předměstských drotarských brlohů, ale pracovali přímo mezi lidem... Pražští bývalí studenti měli již svoje postavení, mohli již ze svých příjmů obětovati groš.

Ale od brožury Smetanayho uplynulo již osm let; poměry byly ještě horší, než tenkrát. Byl tu již boj o holou existenci národa. Do těchto zlých poměrů vpadlo první číslo „Hlasu“.

„Nepodáváme z punkta na punkt vypracovaného programu. Sme si vedomí spôsobu a smeru, jakým pôjdu i naše snahy i naša činnosť! Chceme, aby slovenský človek obrodil sa mravne. Žiadame u seba samých nie hmotnú ani nehmotnú lož, ale pravdu, nie lieň, lež prácu na osob bližného, nie nenávisť, ale lásku ku človeku...“

Tato slova měla zníti z Uh. Skalice až do Martina. Jest třeba jíti k masám slovenského lidu, dosud zanedbávaného. Vždyť „slovenská inteligencia stojí osihotená medzi poltreta milionom ľudu mocou štátu poputnaného, židom-pavúkom omotaného, občiansky nevedomelého, duševne a hmotne zanedbaného, v krivdách a biede zabudnutého...“ Zase takové trpké volání od moravských hranic až pod tatranský Kriváň, na břehy říčky Turce.

Volání ne bezúmyslné. V Martině nebyli pro lid „prostý“. „Slovenské pohľady“ k lidu svou strukturou ani jíti nemohly, o „Nár. novinách“ vyhlásil nějaký rok po tom sám Vajanský, že nejsou lidovým časopisem. Ale v Martině nebyli jen žurnalisté. Vajanský byl publicistou, básníkem i romanopiscem, novelistou, feuilletonistou. Škultéty se halil do vědeckého pláště. Oba měli nesporné zásluhy. Nikoli však o prostý slovenský lid, neboť věda Škultétyho i tam, kde pracovala správnými směry a s vědeckými a opodstatněnými výsledky, nebyla pro lid. Slovenský lid z bohatých vědomostí Škultétyho neměl ničeho. Vajanský jako žurnalista nebyl pro lid, sám to prohlásil r. 1903. Jako básník nemohl působiti na duši slovenského člověka z dědiny. Novelist a romanopisec znal jen zemany a šlechtu. V beletrii počínal se mu člověk teprve aspoň od kancelářského písaře. Vajanský věřil, že lid možno spasiti bez vlastní zásluhy a bez práce, za ním v románové tvorbě šla i Soltészová. Kukučín byl tenkrát už ne v začátcích, ale daleko ne tak uznáván, jak mu příslušelo, a v realistickém směru literární tvorby stál osamocen. Když byl založen „Hlas“, byl již z Kukučina vyprchal martiný kvas. Dostí blízko Kukučínovi stál jediný Anton Bielek, ale ten literárně nebyl ani zdaleka tak plodný, aby mohl vytěžiti celé své nadání na prospěch národa. Byl ubit životem: zbaven učitelského úřadu, později pozbaven i nepatrné učitelské pense, otec osmi dětí, většinou dcer, živil se z platu podřízeného úředníka Tatrybanky, redaktorství „L'udových novin“ mu nevynášelo nic, nebo skoro nic. Vansová literárně těžila z evangelických far a škol. Podjavorinská sice brala své látky ze života lidu, ba často velmi šťastně udeřila na strunu, ale „Letopis Živeny“, který byl jejím tlumočnickem, vycházel velmi zřídka a nebyl rozšířen mezi prostým lidem. A jinak byl suchopár. Hviezdoslav byl básníkem, který své plody tiskl v „Pohl'adech“, které nešly mezi lid. A také Hviezdoslav ve své převeliké potenci nečerpal vždy z lidu samého. Však také jako bás-

ník nemohl působiti na duši lidu, který neměl skoro ani elementárních škol slovenských.

Ale to nebylo jediné zlo. Větším bylo, že nebylo kritiky. Není slovenské kritiky dosud, jak dobře vystihl nedávno básník Rázus (v rozhovoru s redaktorem „Elánu“). „Hlas“ přinesl novou zásadu: slovenské literární tvorbě jest třeba přiložiti kritické měřítko bez ohledu napravo nalevo, nesmí se velebiti všecko slovenské jen proto, že je to slovenské, ale nesmí se ani odsuzovati všecko české, když to nevyhoví názorům, ve kterých se žije v martinské kapce vody.

Ale nejen literárně mělo se vycházeti z lidu a vraceti se k němu. Lid měl býti vůbec prvním předmětem snah slovenské inteligence. Pravili jsme již, že slovenští studenti v Praze rozběhli se po svém vystřízlivění z alkoholického ochmelení za drotáříky potulujícími se po městě. Připomenouti sluší, že i slovenští vysokoškoláci ve Vídni i bez vedení Masarykova obrátili se k prostému lidu. Bylo to hlavně zásluhou moravského Slováka, medika Hugona Bezděka, nyní lékaře v Ružomberku. Literární spolek „Národ“ ve Vídni proměnil se r. 1896, tedy rok před martinskou schůzí a před poradou s Masarykem na Bystřičce, ve spolek převážně „zelinářský“. Vypravuje o tom pěkně paní Pavla Chabré-Kokešová ve vzpomínkách na vídeňský pobyt a na působení svoje v tomto spolku. Líčí to i Ant. Štefánek v „Pamätnici literárního spolku Národa“.

(Pokračování.)

Slovanská hlídka.

Referuje Fr. H. Zundálek.

Román selského faráře.

Chorvatský farář Mijo Lamot vydal zajímavou knihu ze svého kněžského života s názvem „Zabilješke iz moje pastirske službe“ (Poznámky z mé pastýřské služby). Již dříve napsal pěknou povídku „Vojvoda Ratimir“. V „Poznámkách“, jež byly většinou již uveřejněny v týdeníku záhřebském „Katolički list“, pozorujeme velmi příležitou zpověď kněze, který vstoupil do života veřejného po prvním katolickém sjezdu chorvatském a dnes slaví v zátiší třicáté výročí svého kněžského života v duchovní správě. Žil v chorvatském Záhoří (Zagorje), v Mezimuří, ve Slavonii a zamířil i do Bosny. Prožil nejvýznamnější světové události, kterak říše se rozpadávala a kterak přepjaté běsnění zachvacuje národy. Viděl i pád některých svých nejbližších bratrů, kteří nechtěli, aby Pán byl jejich dědictvím, nýbrž odešli hledati radostí svět-

ských po způsobu marnotratného syna. Na přelomu světů zůstal prostým služebníkem a učitelem lidu, tichým selským farářem. Každý rozumný přítel národa uznává zajisté velkou a nevývratnou cenu venkovského duchovenstva, a když nacházíme typického představitele tohoto stavu, bylo by nesprávné, abychom mu nevzdali chválu. Tyto črty ze života kněžského působení jsou dobrou četbou pro kněze i pro lid.

Drobné zprávy.

Sedesátiny kanovníka mons. Jana Černého. Sdružení katolické mládeže v Králové Hradci oslavilo 10. května 1931 sedesátiny svého duchovního rádce, kanovníka královéhradecké kapituly mons. Jana Černého. Bohoslovci a pěvecký kroužek Sdružení přednesli slavnostní sbor „Věno“ za řízení diriganta vsdp. dr. Svobody. Předseda Sdružení promluvil pak o životě oslavencově, o jeho práci v oboru školském, pro mládež, jejímž organizátorem, vůdcem a rádcem byl. Kázal a přednášel na různých místech královéhradecké diecése. Podporoval a šířil duchovní cvičení pro mládež, která nalezla na Hradecku svůj počátek. Zástupcové spolků a Sdružení projeví pak svá blahopřání. Nakonec přednesli bohoslovci a studenti sbor „Oráč“. — Na valné hromadě, která se téhož dne konala za přítomnosti J. Exc. biskupa dr. Karla Kašpara, podal duchovní rádce diecésního Sdružení katolické mládeže mons. Jan Černý zprávu o náboženském životě členů Sdružení v diecési královéhradecké. Promluvil o obtížích dnešní duchovní správy, o nedostatku kněžstva a převedl před oči zajímavé poznatky o hnutí exercičním. Exercicií účastní se i členové jiných spolků mládeže, ne právě katolických, a přijdou i po druhé. Duchovní cvičení mají veliký význam v životě každého jednotlivce a proto mons. Černý vyzval mládež k hojně účasti na duchovních cvičeních.

Arciděkan Ant. Havelka padesátníkem. Ant. Havelka, arciděkan v Plzni, dožil se 12. června 1931 50. roku věku svého. Narodil se 12. června 1881 v pošumavské vesnici Modlešicích u Strakonice z rodiny rolnické, dětmi požehnané. Chodil do obecné školy v druhé obci, gymnasiální studium konal v Českých Budějovicích a bohosloví studoval na bohoslověcké fakultě v Praze. Tam pracoval horlivě v „Růži Sušilově“. R. 1904 byl vysvěcen na kněze. Byl pak po prázdninách ustanoven za kaplana ve Vejpřicích u Plzně, kde vyučoval až 30 hodin týdně. Ale vedle toho pracoval i v životě veřejném v osadě, v Plzni a v Praze, kde byl činný ve výkonném výboru strany, v Jednotě katolického duchovenstva, stál při kolébce Československé akc. tiskárny v Praze. Staral se o založení samostatného listu pro Plzeň a český západ. Vydával nejdříve plzeňskou přílohu k „Meči“, týdeníku křesťansko-sociální strany v Praze, založil Tiskový spolek pro západní Čechy v Plzni a r. 1907 přikročil k založení týdeníku „Český západ“, který letos má již 24. ročník svého požehnaného působení. Byl také krátký čas generálním sekretářem katolicko-národní strany v Praze. Byl rozhodným vlastencem a projadřoval své smýšlení i ve zmíněném listě, který byl dvakrát úředně zastaven; redaktor jeho — kaplan v Plzni, kam byl přeložen — byl pak zapsán mezi živly státu rakouskému nebezpečné. Dne 4. května 1919 byl slavnostně uveden do úřadu jako arciděkan plzeňský. Svým vytrvalým úsilím dokázal, že byla dokončena důkladná oprava nádherného chrámu arciděkanského sv. Bartoloměje v Plzni. Na mnohá léta k další usilovné činnosti!

Abiturientské sjezdy. Prof. dr. Fr. Loukota napsal do „Nár. politiky“ ze dne 25. června 1931 stať o sjezdech abiturientů. Žáci zle nařikali na profesory, na kázeň. „Než ejhle! Po letech vyprchala z duší jejich hořkost, kterou zapustila v nich nelitostná dresura a domnělá sekatura středoškolská, po jednom nebo několika desetiletích umlouvají si sjezd, k němuž zvou — a upřímně zvou — ty své bývalé trapiče. Co způsobilo jako zázrakem ten převrat v smýšlení a co změnilo jejich nazírání na střední školu, kterou někteří radikálové z nich kdysi prohlašovali za peklo? Byla to jiná škola, škola drsnějšího ovzduší, tužší kázně, daleko přísnějších požadavků, vymáhající bezohledně krajní napětí jejich sil, neznačící otcovské péče učitelů středoškolských, škola, neposílající varovných lístků censurních odpovědným dozorcům nebo rodičům, nýbrž s chladnou kritikou hodnotící, po případě odmítající bez ohledu jejich výkony — škola skutečného tvrdého života. V této škole uvědomují si, jak neskonalé prospěšna byla disciplína středoškolská, připravující je a ztužující charakter pro drsnou životní školu. Uvědomují si, jak neoblomně poctivým vystupováním vychovávali mnozí jejich charakter k čestnosti, k svědomité práci a tím docílovali solidních vědomostí a prohloubeného vzdělání, jak šlechtili také jejich povahy, jak budili jejich vlastenecké cítění zvláště při výkladech historie, učitelky života, při četbě památek ať národních, ať cizojazyčných, zejména antických. V této škole oceňují teprve, jak náleží, veliký význam střední školy pro kulturu hlavy a srdce, hodnotí neskonalou cenu studia klasických jazyků a čtených památek pro ukáznování metodického myšlení a praktické logiky, velký význam její pro všeobecné vzdělání a přesvědčení o hluboké pravdě, vyjádřené Horácem ve verších:

Kdo chce dosíci kýženého života cíle,
musí v mládí mnoho snést, vykonat, potit se, křehnout,
požitků Veneřiných i Bakchových odpirat sobě.

Vyzbrojení odbornými vědomostmi dovedou se již probíjet tvrdým životem a pít z věder jeho hořkostí a číšek jeho rozkoší, nasbírají hojně zkušeností životních a dopracují se důstojného postavení v životě společenském.“

Američan prof. Andrews o českém studentsku. Prof. Andrews z Ameriky přednášel v Košicích v červnu a zajímal se ve své přednášce hlavně též o naše studentsku. Rozdíl mezi metodou amerických škol, zdá se, vystihli sami studenti na pražské universitě, když odpověděli na otázku, proč docházejí na jeho přednášky více než na jiné: „Vy neučíte tak mnoho toho, jako jiní profesori.“ Je to výsledek zásady uplatňované v amerických školách, omeziti se totiž při vyučování na malý počet věcí, pokud je to možné, ale těm naučiti důkladně. U čsl. studentsku oceňuje prof. Andrews ochotu a dobrou vůli pracovati usilovně a svědomitě, kterážto vlastnost vzdělává je v pracovníky, hledané po celém světě. S uznáním se vyslovil o bystrosti, kterou Čechoslováci studují americké pracovní metody a přijímají osvědčené americké názory o organisaci práce. Američané jsou v tomto směru ochotni pomoci, avšak přirozeně není možné všeho amerického přenést do Evropy beze zřetele na rozdílnost poměrů.

Duchovní správce malomocných. Kněz Hugh J. McNulty T. J. byl přidělen osadě malomocných v Culionu. Jest nástupcem P. Mariana Juliana T. J. McNulty působil deset let na Filipínách, a to tři roky ve Viganu. Jeho horlivost, ráznost a zkušenosti s choromyslnými a součotináři v manilské nemocnici byly mu dobrou přípravou pro jeho nové povolání. V Culionu jest 8000 malomocných a je to největší osada malomocných na světě.

O techniku na Slovensku. Na interpelaci poslanců slovenské ľudové strany vě věci zřízení vysoké školy technické na Slovensku, odpověděli ministr školství dr. Dérer a ministr financí dr. Trapl takto: Při zřizování nové vysoké školy technické státní školská správa považuje za nutné zajistiti vedle prostředků finančních též ostatní podmínky. Pro zřízení nové vysoké školy technické není uvedených podmínek a proto v této době nemůže býti zřízena.

Fr. H. Žundálek.

Literatura.

a) Česká.

Po stopách božského Spasitele v Egyptě a Svaté zemi. Napsal Dr. Karel Kašpar, biskup královéhradecký. Nákladem vlastním. V komisi Cyrillo-Method. knihkupectví (G. Franc) v Praze. 8°, 174 str. Cena?

Autor líčí tu pout svou přes Egypt do Svaté země, která již tolika jinými před ním byla vylíčena, ale sotva kdy tak zevrubně a tak dojemně, jako v této úhledné knížce. Autor cestoval tu s očima historika, se srdcem theologa a — askety. Kdo do Svaté země již putoval, kdo se na tuto pout teprve připravuje, sáhne po této knize a sáhne po ní každý, kdo touží poučiti se o Svaté zemi; také kazatel, katechetovi a tomu, kdo rád rozjímá o Spasiteli, apoštolicích a o začátcích církve, prokáže platné služby. Šest obrazových příloh na jemném papíře a četné ilustrace textové objasňují obsah.

A. B.

Tobiáš Běbul: Povídky z valašského kraje. Napsal Jan E. Trávníček. Nákl. Družiny literární a umělecké v Olomouci. 8°, str. 165. Cena Kč ?

V předmluvě „Naše Valašsko“ líčí autor krásu valašského kraje, ale také chudobu jeho lidu. Ke konci pak praví: „V povídce Tobias Běbul odhakuji poněkud pohled do života valašského horala v celé jeho bídě, v jeho snaze po lepším, jeho nesmělost a zakřiknutost, trpné odevzdání se osudu, v němž žije generace za generací. Jsou tam i stránky směšné, ale ty nechť zasměšňovat našeho lidu, právě v nich se jeví pod rouškou smíchu bolestná tragika horalského života, hořký smutek beznadějného úsilí. Je to výkřik z našich hor ke všem lidem dobré vůle, aby se ustrnuli!“ — Autor psal povídku s úplnou znalostí poměrů a s láskou k valašskému lidu, proto se mu zdařila. Neméně zdařilé jsou i připojené dvě krátké povahopisné povídky „Vyzrál na doktora“ a „Sólo pro úřad“.

A. B.

b) Německá.

Kardinal Bertram: Charismen priesterlicher Gesinnung. Skizzen und Winke für Tage der Recollectio. Herder u. Co., Freiburg im Br. Vel. okt. Str. 196. Cena: brož. M. 3.50, váz. M. 4.80.

Kard. Bertram dává v této knize kněžím vzácná poučení a pokyny, jak mají své stavovské povinnosti pojímati a — konati. Vznešenou tuto látku rozdělil do 13. kapitol, které stručnými, ale obsažnými slovy pojednávají: 1. o osobnosti duchovního, 2. o jeho vnitřním životě, 3. o adoraci, 4. o úctě blah. Panny, 5. o brevíři, 6. o skromnosti, 7. o čistotě, 8. o bratrské lásce, 9. o poslušnosti vůči církvi, 10. ve službě lidu, 11. o kázání, 12. kněz vůdce mládeže, 13. kněz jako zpovědník. — Kniha podává hojnost výborné látky k přednáškám při kněžských rekolekcích a je pro duchovní k soukromé duchovní četbě jakoby stvořena.

A. B.

Die Bekenntnisse des heil. Augustinus. Buch I—X. Ins Deutsche übersetzt und mit einer Einleitung versehen von Georg v. Hertling. 25. u. 26. Aufl. Mit einem Titelbild, kl. 12. (X. u. 520 S.) Freiburg i. Br. — Herder, Geb. in Leinw. 4.40 M, in Led. 6.50 M.

„Vyznání sv. Augustina“ jsou nesmrtelná a povi každému věku něco prospěšného, těm pak, kteří jsou v duchovních krísích, zvláště mnoho. — Latinský originál je tu podán ušlechtilou a snadno srozumitelnou němčinou. Dosavadní rozšíření knihy jest pro knihu nejlepším doporučením.
A. B.

Knihy redakci zaslané :

Křesťanství v myšlení a životě od J. L. Hromádky. Praha, J. Laichter, 8°, 456 str. Cena 54 Kč.

Základní směrnice křesťanské nauky sociální od dra. Josefa Kratochvíla. V Praze 1931. Nákl. vl.

Z poupat do květů od K. Rehana. Čsl. akc. tiskárna v Praze. Kč 3.—.

Kytice na oltář sv. Antonína Pad. K jubileu upravil P. L. Brejcha O. F. M. Nákl. Cyrillo-Method. knihkupectví Gust. Franci v Praze.

Věnc Ducha svatého. Od Ant. Stříže. Nákl. Ladislava Kuncíře v Praze.

Časopisy redakci zaslané :

Časopis katol. duchovenstva. Orgán české bohoslovecké fakulty pražské a akad. sv. Tomáše Aqu. Vydává Dr. Ant. Podlaha. Čís. 5—6.

Naše doba. Revue pro vědu, umění a život sociální. Red. Dr. Josef Macek. Vydává Jan Laichter, Praha. Seš. 9.

Katolický kazatel. Vydává Jednota duchov. arcid. olomoucké. Čís. 5.

Hlidka. Vydává Dr. P. Vychodil v Brně. Čís. 6.

Argus. Revue popul. vědeckých článků. Vydává inž. V. Vondrák, Praha-Smíchov. Roč. VII., č. 9.

Naše kniha. Liter. a bibliogr. věstník. Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Čís. 13.

Růže dominikánská. Praha I.-234. Čís. 3—4.

Ženský obzor. Red. A. Ziegloserová. Praha-Kr. Vinohrady. Roč. 25., čís. 6—7.

Vypsání cen Duchovní české Akademie.

Duchovní česká Akademie v Praze vypisuje z nadačního odkazu † profesora J. Ježka na rok 1931 5 literárních cen od 1000 Kč výše. O ceny mohou se ucházeti dobré původní české spisy písemnictví vědeckého i krásného (poesie i prosa) sepsané katol. kněžími, a to buď rukopisné, schopné k vydání tiskem, nebo vydané v posledních třech letech od vypsání konkursu. Za udělení ceny jest podati do 30. září 1931 písemnou, odůvodněnou žádost (bez kolku) Duchovní české Akademii prostřednictvím kanceláře Akademie křesťanské v Praze, Národní tř. 6. K žádosti budiž připojen spis o cenu se ucházející, tištěný nebo v rukopise, s plným jménem autorovým.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádobky, paciškály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatém a stříbrném neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Veškeré oděvy

kleriky přesně podle předpisu pro různé hodnostáře za ceny nejlevnější dodá podle míry osvědčený katolický závod

**Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.**

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, předložím bohatý vzorník látek.

LEVNĚ A HEZKY OŠATÍTE VAŠI RODINU.

objednáte-li 40 m bezchybných 2 až 10 m dlouhých zbytků za 205 Kč, na které zaplatíte dobírkou 105 Kč a zbytek ve 2 měs. splátkách. Obsah: batisty, prací hedvábí, bílé plátno, zefyry šatové i košilové, šatové tvídy, povlaky peřin a pod. Objednejte s důvěrou u fy

Žádné jiné výlohy

JOSEF STOLÍN, NÁCHOD

Knihhtiskárna Družstva Vlast

**provádí veškeré tiskové
práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních**

Praha II, Žitná ul. č. 26

Volejte telef. číslo 23626

VEGETÁRSKÁ RESTAURACE PRAHA II, ŽITNÁ ULICE ČÍS. 10

JEVIŠTĚ moderní a dokonalé **PEPA MÁCA**
dodá Vám speciální závod
Rozpočty zdarma a nezávazně. uměl. malíř
Osobní návštěva na požádání. v Újezdě u Brna na Moravě.

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

9.

Tomáš Josef Jiroušek: Frant. Hanuš Žundálek.

Neznámý autor: Mariánský hymnus.

Antonín Šorm: Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném v naší vlasti.

Rev. Dr. Jan Arnošt Žižka: Budoucnost českého jazyka za Oceánem.

Alois Musil: V zemi královny Zenobie.

Antonín Brousil a K. V. Fritsch: Prorok a jeho vrah.

Jan Doborský: Při západu slunce.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

Fr. H. Žundálek: Šestý sjezd Národního svazu českých katolíků v Chicagu.

Fr. H. Žundálek: Slovanská hlídka.

Drobné zprávy. — Naše rovy. — Literatura.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201/V1 ze dne 30. října 1924.

Sbírka časových kázání.

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbírku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

Nejkrásnější vzor křesťanského života.

Cena Kč 12-80.

Kristus Král. Cena Kč 8-20.

Kristovo sociální království. Cena Kč 12-80.

Motivy ke krátkým nedělním promlouvám. Cena Kč 8-20.

Poutní kázání. Cena Kč 9.—.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II,

Žitná ul. čis. 26.

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.

JABLONNÉ NAD-ORLICÍ ČÍSLO 86

Tomáš Josef Jiroušek:

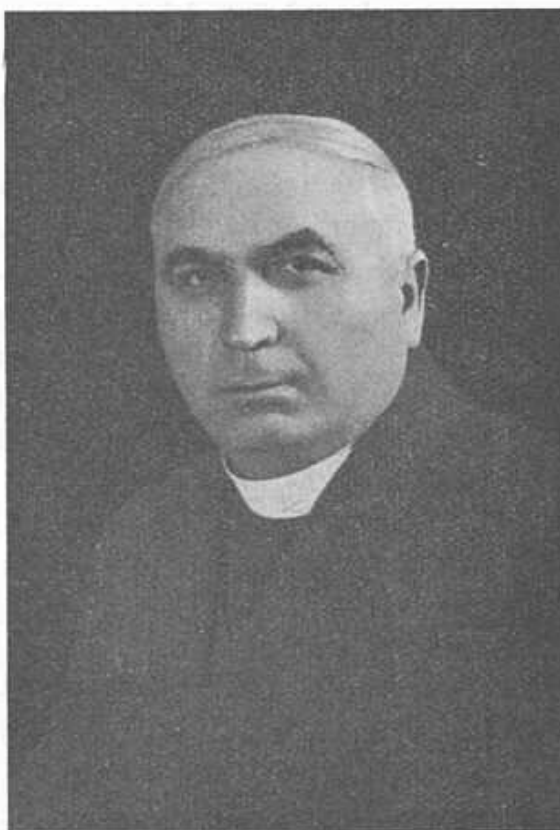
Frant. Hanuš Žundálek.

1871 — 20. září — 1931.

Fr. H. Žundálek, ředitel stát. reálného gymnasia ve výslužbě, spisovatel a znatel slovanských jazyků, dovršil dne 20. září t. r. šedesát let. Narodil se v obci Kundraticích v okrese velkomeziříčském, na úpatí Českomoravské vysočiny na Moravě.

V letech 1883-1889 studoval na českém vyšším gymnasiu u Lužánek v Brně. Dále v letech 1890 až 1891 studoval na gymnasiu v Německém Brodě, kde vykonal zkoušku maturitní s vyznamenáním dne 28. července 1891 a v témže roce odejel do Gorice v Istrii studovati tam

bohosloví v ústředním semináři. Pobyl tam však jen rok, vrátil se zpátky do vlasti a rozhodl se dokonati bohoslovecká studia v Čechách v Litoměřicích, kde po třech letech studií byl také v stáří 24 let dne 7. července 1895 vysvěcen na kněze. Dosáhl svého ideálu býti hlasatelem učení Kristova ve svém národě.

Po vysvěcení byl vyslán jako kaplan do města Hodkovic nad Mohelkou v okrese libereckém, kde mezi 3000 obyvateli měli většinu Němci. Ale snášel se dobře s Němci jako s Čechy a vytrval tam do r. 1899. Byl by tam ještě v spokojenosti dále žil, kdyby nebyl býval povolán do Prahy za řídícího redaktora roku 1896 založených, denně vycházejících „*Katolických listů*“, které redigoval od 1. ledna do 31. prosince 1900.

Když během roku okusil od rána do večera a den za dnem slasti redaktorské při denním listu, poděkoval se z redakce „*Katolických listů*“ a dal se na dráhu katechetskou. Jako katecheta působil od 1. ledna do 30. září 1901 na měšťanských a obecných školách na Žižkově a dále na měst. a obecných školách v Praze-Holešovicích „*U studánky*“ a dosáhl definitivy.

Dne 14. prosince 1906 vykonal státní zkoušky z češtiny a němčiny pro střední školy; byl pak suplentem na reálce v Praze VII v Holešovicích-Bubnech. Učil zde dva roky.

Od 1. září 1908 do 31. září 1909 byl definitivním profesorem na reálce v Rakovníku. Od 1. října 1909 do 30. září 1916 byl profesorem na učitelském ústavu v Poličce. A dále do konce r. 1918 byl profesorem na učitelském ústavu v Plzni.

Dnem 1. ledna 1919 byl poslán jako zatímní správce na státní reálné gymnasium do Nitry na Slovensko. Na tomto místě působil rok, načež jako ředitel byl poslán dnem 1. října 1920 na státní reálné gymnasium do Ružomberka, kde stal se definitivním ředitelem a vedl tento ústav až do 30. dubna 1924, načež byl přidělen státnímu reálnému gymnasiu v Sušici na Šumavě. Zde dostal zdravotní dovolenou ode dne 1. září 1926 do 1. ledna 1927, načež na vlastní žádost byl dán do zatímní výslužby. Vstoupiv do výslužby, byl zámeckým kaplanem ode dne 11. května 1927 do 6. ledna 1930 v Hrádku u Sušice, kde působil a zemřel nezapomenutelný spisovatel Frant. Pravda — Vojtěch Hlinka.

V Sušici účastnil se ruchu politického a organizačního a byl za lidovou stranu československou zvolen do místního obecního zastupitelstva. Mimo zastupování strany v obci konal také četné přednášky v okrese sušickém. Dále byl okresním důvěrníkem organizace lidové strany a předsedou místní organizace v Sušici.

Octnuv se v Praze, byl ihned duchovenstvem povolán za redaktora jeho orgánu „*Sursum*“, který řídí dodnes.

Frant. Hanuš Žundálek započal dráhu spisovatelskou již jako studující r. 1894, kdy napsal velké dílo, pěknou životopisnou studii a literární obraz ze života lužických Srbů pod nadpisem: „*Michal Hórník a jeho doba*. Příspěvek k dějinám literatury hornolužické tohoto století.“ — Práci tuto přinesla naše „*Vlast*“ v roč. XII. v letech 1895—1896 na 70 stránkách v číslech lednovém až zářijovém. A od té doby řed. Žundálek počal přispívat zvláště posudky literárními do „*Vlasti*“ a píše do ní dodnes.

Jeho znalost jazyků jest obdivuhodná. Píše posudky a články z literatury italské, srbské, polské, bulharské, chorvatské, rusínské, slovinské, slovenské, srbsko-lužické a j. „*Vlast*“ obohatil svými pracemi zvláště v letech 1897—1907, kdy byl kaplanem v Hodkovicích a profesorem náboženství v Praze.

Na co zvláště nesmíme zapomenouti, jest, že Žundálek v těch letech 1902 až 1907, kdy pilně přispíval do „*Vlasti*“, byl i řídícím redaktorem při „*Vychovateli*“ r. 1896 založené „*Katechetské přílohy*“, věstníku katol. duchovenstva a spolku katechetů českých. Redigoval ročníky pátý až desátý, v nichž uchovány jsou pěkné jeho práce z katolické pedagogiky. A loňského roku, když zavítal do Prahy, ujal se redigování „*Katechetské přílohy*“ i „*Vychovatele*“ samého a vede je dodnes.

Od roku 1895 psal mimo do uvedených listů také do „*Čecha*“, do „*Pojizerských listů*“ v Turnově a přispívá do „*Lidových listů*“ a „*Pražského večerníku*“ a ode dne 1. července 1930 rediguje orgán katol. duchovenstva „*Sursum*“, vydávaný Klubem katol. duchovenstva, v němž Žundálek je agilním činovníkem.

Při Družstvu Vlast stál vždy a jest jeho zakládajícím členem od r. 1895 a ve správním výboru Družstva Vlast zasedal již v letech 1897 až 1900 — tedy před 35 lety! A proto pochopili jsme, když minulého roku objevil se ředitel Žundálek ve valné hromadě Družstva Vlast, že byl zvolen naráz za jeho starostu. Vždyť ve Družstvu Vlast má svoji minulost již od dob studentských! A od těch dob mámi jej před očima.

Proto také odvážil jsem se napsati tento jeho zevrubný životopis k jeho šedesátiletí, které připadá na 20. září letošního roku.

Neznámý autor:

Mariánský hymnus.

(Z latiny přeložil dr. Alfred Fuchs.)

Fons hortorum, fons signatus,
hortus clausus, sed rigatus,
aqua sapientiae:
rosa prima, rosa vernans,
virga Jesse, Virgo praegnans,
Virgo stirpis regiae.

Flammans rubus, sed non ustus,
quo deletur noster gustus
pomi quondam vetiti;
turris David, thronus Regis,
cedrus alta, frenum legis
singularis meriti.

Clausa semper templi porta,
per quam tamen lux est orta,
lux eclipsis nescia:
poli sidus, stella maris,
Tu es, Virgo singularis,
novi Solis regia.

Tu flos florum, floris Mater
cujus natus est qui pater,
ex natura gemina:
illum lactas, quem adoras,
sinu foves, quem imploras,
grata Deo femina.

Digna ergo Dei Parens,
vitiorum spinis carens,
inter spinas lilium:
nos ingratos, nos indignos

Zahrad zdroj jsi znamenáný,
sad, jenž zavřen, svlažovaný:
Moudrost je tvým tokem vod.
První růže jara hodná,
prute Jesse, Panno plodná,
královský tě vydal rod!

Kři, jenž plane nespálený,
ničíš vinu první ženy
zlého plodu požitků,
věž jsi Davida, trůn Krále,
cedr, úzda služby stálé,
tvoje ctnost na věků věk.

Zavřená jsi chrámu brána,
jíž nám záře světla dána,
paprsků, jež nehasnou.
Hvězdo nebe, oceánu,
v tobě máme svatou Pannu,
Paní Slunce přejasnou!

Květ jsi květů, Matka Květu.
Syn tvůj Otcem všemu světu
v dvojí přirozenosti.
Kojíš toho, koho vzýváš,
v klíně máš, s nímž v prosbě
ženo plná milosti! [splýváš,

Důstojná jsi Boží Matka,
nemáš trní, růže sladká
lilje kvítí nevinné!
Nevděčníky Bohu cizí

gratos redde facque dignos
Tuum placans Filium:
et post hujus vitae cursum
ad perennem vitam sursum
transfer coeli civium.

očisť zase k lásce ryzí,
ať nás Syn tvůj přivine!
A po běhu toho žití
dej nám, Panno, vzhůru jíti
k nebes vlasti hostinné!

Antonín Šorm:

Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném v naší vlasti.

Domácí umění velmi často zabývalo se světovou osobností „Mar-notratníka zázraků“ — sv. Antonína Paduanského. V této přehledné stati všimněme si, kterak světci vzdalo hold svůj malířství a z výtvarné plastiky sochařství, řezbářství a zvonařství.

I.

Podle námětů, jimiž se naši výtvarníci v kultu svatoantonínském obírali, můžeme tvorbu malířskou rozdělit na tři hlavní skupiny:

1. Vyobrazování sv. Antonína podle nejstaršího obrazu t. zv. „Vera effigies“ v Padově.
2. Vyobrazování sv. Antonína s Ježíškem v náručí, s lilí nebo s lilí a knihou v ruce.
3. Vyobrazování, kterak zjevuje se svatému Antonínu Ježíšek buď sám nebo s Pannou Marií.

Ostatní náměty jsou celkem velmi vzácné a vyskytují se ojediněle, jako v Dačicích nad Dyjí ve františkánském kostele zázrak Antonínův: uzdravení useknuté nohy, zázrak úcty nejsvětější svátosti na Prašivé ve Slezsku, nebo kázání rybám sv. Antonína v kapli u Nihošovic. (Studii o kázání rybám viz v časopise „Přítel opuštěných“, na rok 1931, str. 54—66 a 78.)

Na hlavním oltáři ve Falknově obraz představuje sv. Antonína klanějícího se nejsvětější Trojici; rovněž v kapli u Hamrů na obraze z r. 1859. V Poličce jest obraz tlumočící zázrak sv. Antonína „Dobytí pevnosti Oran“.

O námětech pod bodem prvním v tomto přehledu zmiňovati se nebudu, ježto ve druhém díle „Sborníku úcty sv. Antonína Pa-

duanského v českých zemích“ věnována jest jim samostatná studie od Jindřicha Šámala pod titulem: „Vera effigies — vyobrazení sv. Antonína a pravá podoba jeho v Čechách“. Jedná se o obrazy nejstaršího u nás obvyklého typu, k nimž patří obrazy u sv. Jakuba v Praze, v pokladu svatovítském, v Hluboši atd.

Další dva náměty čerpány bývají podle různých předloh známých ze světové ikonografie padovanské, italské; na pozdější pak výtvary působily svým vlivem hodně práce Murillovy; ovšem vybírány z nich obyčejně jen detaily, totiž hlavní osobnosti: svatý Antonín s Ježíškem, někdy také s P. Marií.

Pokud se týče autorství, máme povětšinou práce malířské anonymní; ale naši hlavní representanti náboženského umění jsou zastoupeni též zvláště Karlem Škrétou a Brandlem (obraz v Manětíně). Též obrazy sv. Antonína v Praze u křižovníků a na oltáři v Žamberku připisují se Brandlovi. V Hořovicích v kapličce pod kruchtou jest pěkný oltáříček, na němž jest kopie Škrétova s tímto nápisem: „Tento obraz velikého Divotvorce, sv. Antonína Pad. roku 1678 dne 17. září, když celé městečko Cerhovice od nenadálého ohně téměř v popel obráceno bylo, v domě měšťana Antonína Sládka v prostřed ohně, který celý dům, též i rám okolo obrazu spálil, k velikému ztrnutí všech neporušený zůstal; ten od Pána Boha podivuhodně zachovaný obraz roku 1684 umíraje Menším bratrům sv. Františka jakožto největší poklad svůj daroval, aby pro potěšení pobožných dítek veřejně k uctění vystaven byl, s radostným pláčem prosil.“ V děkanském chrámu v Cerhovicích jest kopie tohoto obrazu.

Z cizinců dlužno uvésti veliké plátno na hlavním oltáři v Milešově pod Milešovkou od Jana Jindř. Schönfelda z Wütenberka; obraz ten byl věnován původně městem Norimberkem z neznámého nám dnes podnětu ochránci Vídně před Turky — Zdeňku Kaplíři ze Sulevic, který dal v Milešově chrám sv. Antonína postaviti.

Jako vzácné a ojedinělé vyobrazení sv. Antonína — s kterým se jinde v ikonografickém vyobrazení nesetkáváme — jest zobrazen v iniciálce „G“ františkánského graduálu, chovaného ve strahovské knihovně a zakoupeného z kláštera v Louce; na zavřené knize, kterou drží světec v levici, má ještě *rybu*, připomínající patrně jeho kázání rybám v Rimini.

Tato sběratelská studie jest myšlena jako sbírka dat a dokladů,

Ign. Weirich: Sv. Antonín Paduanský.

Relief ten bude nyní umístěn v jubilejním roce svatoantonínském ve velechrámu sv. Víta na Hradčanech. – Reprodukce zapůjčena z připraveného II. dílu Šormova »Sborníku úcty sv. Antonína Pad. v českých zemích.«

jejíž konečné utřídění a doplnění, jakož i odborné zhodnocení celkového umění svatoantonínského případně odborníku z povolání; neopakují tu proto již dat památek, jež jsou známy z jiných článků a statí svatoantonínských, jednak již zde citovaných, jednak sebraných v „Svatoantonínském místopise“, otiskovaném v časopise „Přítel opuštěných“ v roce 1930.

Chronologický přehled oltářů s obrazem sv. Antonína:

Roč

1631. Připomíná se oltář sv. Antonína ve františkánském kostele ve *Doticích*; později tu asi v letech 1758—1759 zřízen nákladem mnoha tisíc zlatých oltář svatoantonínský z mramoru nákladem Jana z Talenberku.
1641. Již před rokem 1641 měli oltář sv. Antonína Pad. v děkanském kostele v *Náchodě*. Roku 1641 totiž darovali na oltář sv. Antonína dva mosazné svícny Mik. Kord a Kateřina Borůvková; později daroval další dva mosazné svícny tomuto oltáři roku 1650 praporčík Piccolominského pluku Jak. Beltram.
1652. Asi roku 1652 zřízen postranní oltář sv. Antonína Pad. v *Bílkově* na Moravě.
1655. Z roku 1655 pochází obraz sv. Antonína Pad. na hlavním oltáři v *Sušici* s postavou v nadživotní velikosti. (Vlevo svatý Antonín Pad., vpravo svatá Terezie.)
1657. Dne 25. února léta Páně 1657 posvětil v *Turnově* kardinál Harrach postranní oltáře sv. Františka a sv. Antonína.
1668. V bývalém kostele sv. Mikuláše v *Jevišovicích* (nyní sv. Josefa) zasvěcen byl 6. prosince 1668 oltář sv. Antonína, který rozbořen 1830.
1670. Zajímavý jest obraz sv. Antonína na svatostánku oltáře „Přátelství Kristova“ na dřevě malovaný ve *Chvalšínách* na Krumlovsku. Oltář postavený 1670 a tudíž i vznik obrazu toho spadá do oné doby.
1671. V kapucínském kostele v *Kolíně nad Labem* posvěceném 28. června 1671 jest postranní oltář sv. Antonína Pad.
1672. Roku 1672 zřízen oltář sv. Antonína v *Prostějově*, v kostele sv. Petra a Pavla.
1674. Oltář sv. Antonína Pad. v *Berouně* pořízen nákladem Matěje

- Norberta Frišmanna z Ehrenkronů v děkanském kostele. Při opravě tohoto oltáře r. 1737 nalezen pod ním popel ze spálených hostií, které roku 1634 Sasové při drancování kostela rozšlapali. Oltář jest nyní zasvěcen svaté Anně.
1681. Z roku 1681 pochází oltář sv. Antonína Pad. ve farním kostele *slavonickém* u Olomouce.
1687. Veliký oltářní obraz v Hájku maloval r. 1687 Jan Jiří Heintsch.
1691. V klášterním chrámu ve *Slaném* po stranách vítězného oblouku stojí dva pozdně renesanční oltáře, na něž r. 1691 hrabě Jiří Adam z Martinic s chotí svou, hraběnkou ze Sternberka, věnoval zdařilé obrazy svatého Františka Seraf. a sv. Antonína Pad. ve stříbrných, v Augšpurku pracovaných rámech. Tehdejší představený namítal, že svatý Antonín jest znázorněn v rouchu mnichů minoritů; k jeho žádosti poslal tedy hrabě obraz malíři zpět. Po osmi týdnech obraz vrácen beze změny a přemalován teprve roku 1713.
2. pol. XVII. století. Postranní oltář v kostele sv. Markéty v *Nesuchyni*, zasvěcený sv. Josefu, má v nástavci obraz sv. Antonína.
- Z konce XVII. století. V děkanském kostele v *Kašperských Horách* jest postranní oltář barokový sv. Antonínu Pad. zasvěcený. Z téže asi doby v *Prusinách* u Rokycan v hoření části oltáře v rozvilinovém rámu sv. Antonín, jemuž se zjevuje Ježíšek.
1706. V *Hospozíně* na oltáři z roku 1706 jest výborně modelovaná socha sv. Antonína s Jezulátkem; oltář ten zříditi dala Anna Polyxena, vdova po hraběti Clary de Altringen, rozená de Fours.
1707. Rytíř Stanislav Felix Straník z Kopidlna opatřil kostelu ve Střezmíři oltář sv. Antonína r. 1707.
1709. Ve františkánském kostele v *Uherském Hradišti* na Moravě postaven oltář sv. Antonína nákladem p. Františka Skydivského, sídlem v Bílkovicích.
1710. Asi kolem 1710 zřízen postranní oltář sv. Antonína v *Březně*.
1712. Darem pořízen kredenční oltář sv. Antonína v piaristickém chrámu v Litomyšli, na nějž později (r. 1745) dán obraz svatého Václava.
1713. Roku 1713 zřízen oltář postranní sv. Antonína v děkanském chrámu v *Něm. Brodě* nákladem Anny z Obersteinu; místo svatostánku má vsazený Škrétův obraz Anděla strážného, darovaný

hraběnkou Františkou Slavatovou. Současně bylo pořízeno k tomuto oltáři malované antependium s výjevy ze života sv. Antonína Paduanského.

1715. Dne 23. dubna 1715 posvěcen oltář sv. Antonína Pad. ve františkánském kostele v *Moravské Třebové*.
1717. Z roku 1717 pochází oltář sv. Antonína s pěkným obrazem světcovým v jesuitském kostele v *Klatovech*. Z počátku 18. stol. pochází oltář ve *Dysokém Mýtě* s obrazem sv. Antonína (rozměrů 64×58), koupený ze zrušeného kláštera cysterciáků v Sedlci.
1720. K velmi vyhledávaným oltářům svatoantonínským patřil jeho oltář u *minoritů* v *Brně*. Tak k roku 1720 nalézám o něm poznámku, že hrabě Josef Antonín z Magni, majitel panství Strážnice, ve své závěti dává za spásu své duše sloužit 100 mší sv.
1725. Vedlejší oltář v *Pozořicích* přenesen do farního kostela z kaple sv. Antonína, jež stávala mezi kostelem a školou.
1726. V České Skalici zřízen po přestavě kostela roku 1726 nákladem sládka Jana Řeháka oltář sv. Antonína, k němuž obraz věnoval písař Matěj Rozvoda. Roku 1880 daroval tomuto oltáři sbor literátský nový obraz.
1734. Postaven oltář sv. Antonína v *Přibyslavicích* na Třebíčsku. Téhož roku postaven postranní oltář sv. Antonína v *Chocni*, pořízený nákladem faráře Antonína Chuchelského z Nestajova; obraz představuje, kterak světec rozmlouvá s Ježíškem. Kolem obrazu v kartuších jsou tři reliefy zázraků Antonínových.
1741. Do kostela sv. Anny v *Týnci* na Mladoboleslavsku byl přenesen roku 1741 oltář sv. Antonína z *Dobrovice*, kde postaven byl právě nový oltář témuž světcu.
1745. V nástavci postranního oltáře v kostele sv. Kříže v *Kosmonosích* jest obraz svatého Antonína Pad., který maloval roku 1745 pražský malíř Michal Pischel za 60 zlatých.
1751. Na hlavním oltáři v *Koštici* na Roudnicku vyobrazen klečící sv. Antonín, jenž objímá Ježíška. Na zadní straně obrazu jest nápis: „Ke cti a chvále Boží a sv. Antonína Pad. oltář tento z outraty své postavit dal p. Václav Jon, toh očas mlynář koštický, dne 7. junii roku 1751.“
1752. Postaven oltář sv. Antonína v *Poličce*, který při požáru chrámu 1845 šťastně zachráněn.
1753. Barokový oltář v *Štěnovicích*, postranní, honosí se zdařilým

- obrazem svatého Antonína, jemuž zjevuje se Ježíšek. Z téhož roku pochází na postranním oltáři obraz ve farním kostele v *Bystré* u Poličky, který maloval Josef Rotter z Brna; světec v černém hábitu s rukama skříženými na prsou pohlíží k nebi, odkudž na obláčku sestupuje božské Dítě v průvodu andělů. U nohou světcových jest andílek v modrém rouše s lilii v ruce; sedí vedle hromady nakupených knih.
1755. V boční kapli farního chrámu Páně v *Jílovém* jest na oltáři svaté Anny v nástavci umělecky dobrý obrázek sv. Antonína Pad., jenž byl pořízen přičiněním tehdejšího mincmistra království českého, hraběte Františka Josefa Pachty z Rájova.
1756. Oltář v Praze na Karlově sv. Augustína ozdobem menším obrazem sv. Antonína, který maloval roku 1756 Jan Spitzer nákladem Tomáše Krause, kanovníka.
1757. Roku 1757 postaven v piaristickém kostele v *Litomyšli* oltář sv. Antonína Pad. současně s oltářem Čtrnácti svatých pomocníků od Jiřího Pacáka a Kubíka za 220 zl.
1760. Na postranním oltáři v zámeckém kostele na *Novém Stránově* jest pěkná kopie Murillova obrazu sv. Antonína z let 1760 až 1780.
1772. Oltářní obraz sv. Antonína v *Kuřimi* malován jest od Sterna r. 1772.
1774. V *Morkovicích* v kostele sv. Jana Kř. jest postranní oltář sv. Antonína Pad. s obrazem vídeňského malíře Felixe Leicherta.
1777. Postranní oltář sv. Antonína v *Třebechovicích* provedl asi roku 1777 Jan Tunk, řezbář z Dobrušky.
1787. Roku 1787 přenesen do *Vel. Prosenic* z františkánského kostela v *Kroměříži* oltář sv. Antonína.
- Z osmnáctého věku původem budou ještě tyto oltářní obrazy svatého Antonína: v *Medlešicích* u Chrudimi, v kapucínském kostele v *Chrudimi*, v *Klukách* na Čáslavsku, v *Zaječím* na Hustopečsku, ve *Vitějovicích* v okrese Prachatice, v *Kladrubech* na Stříbrsku.
1816. Z roku 1816 pochází oltář sv. Antonína v *Havraních* na Znojemsku.
1826. Veliký oltářní obraz sv. Antonína s oltářem přenesen z farního kostela v *Klatovech* do kaple Möllerovské v kostele sv. Michala.
1827. V klášterním kostele františkánském v *Tachově* jest barokový

oltář sv. Antonína Pad.; obraz maloval Maurus Fuchs z Tirschenrentu roku 1827.

1828. Oltář sv. Antonína Pad. v kostele olomouckém Nanebevzetí Panny Marie v *Nové Ulici* v Olomouci věnován byl měšťanem Antonínem Pakostou. Oltářní obraz maloval tamní malíř Josef Pilz roku 1828.

1860. Farní kostel v *Křenovicích* na Moravě měl až do svého obnovení v letech 1860—1861 postranní oltář sv. Antonína Pad.

1862. Pro kapli sv. Antonína u františkánů v Plzni maloval nový obraz světcův r. 1862 J. Hercog.

1864. Kostel sv. Prokopa v *Česlicích* má epištolní barokový oltář z roku 1864 se zdařilým obrazem Josefa Hellicha: sv. Antonín s Ježíškem.

1866. Roku 1866 opraven a znovu zřízen oltář sv. Antonína v Jilemnici.

1876. Poslední oltářní obraz zrušeného kostela sv. Antonína v *Domažlicích* maloval tamní rodák Petr Wimmer roku 1876.

1885. Až do roku 1885 býval oltář sv. Antonína ve Vojkově.

1888. Postranní oltář sv. Antonína Pad. a Panny Marie v *Hůrkách* na Jindřichohradecku jest pražské malířské akademie; pořízen byl roku 1888.*

(Pokračování.)

Rev. Dr. Jan Arnošt Žižka:

Budoucnost českého jazyka za Oceánem.

Na obou stranách Atlantiku zaznívají tklivé a žalné hlasy o zánikání české řeči v Americe. Bez přestávky a čím dále hlasitěji zaznívají na místě smutného jeviště, takže počínají vzbuzovati vážných obav ve staré vlasti, zejména ve stověžaté Praze. A jak by neměly tyto nářky znepokojovati bratří v rodné vlasti, když si pomyslí, že tomu není ještě tak dávno, co české obyvatelstvo v Americe tak nadšeně a energicky zasahovalo do boje za čsl. samostatnost a svobodu rodné vlasti. Kdo by se byl nadál, že v krátkosti jednoho desetiletí zazní tyto žalné hlasy, snad labutího zpěvu

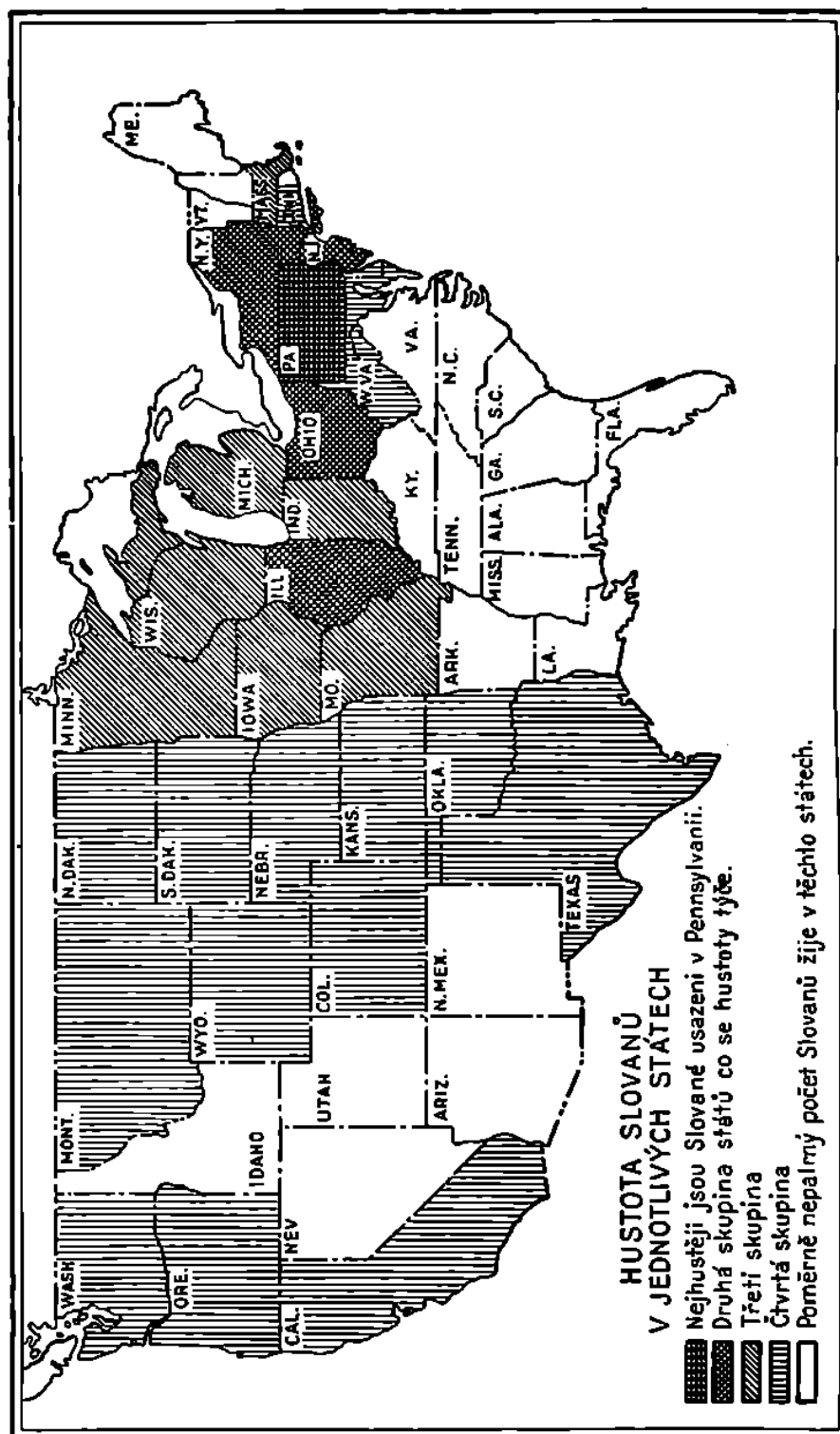
* Autor byl by velmi povděčen za zaslání zpráv též o oltářích a obrazech sv. Antonína zde neuveřejněných, k event. porovnání a doplnění. Račte adresovati: Ant. Šorm, Praha XIX, ulice Nad Šárkou (Dejvice čp 751).

českého života v Americe? Budoucnost české řeči za Oceánem jest opravdu palčivým problémem pro nás Čechy v Americe a snad i dosti vážným pro naše krajany v osvobozené vlasti, v ČSR. Souvisí přímo s mnoha jinými problémy mezinárodního významu, jež přinesla poslední světová válka. Národní volnost, svobodu a snad radostnější život přinesla nová poválečná doba vám, bratřím v samostatném státě v ČSR; nám však v Americe nepříznivé poměry a pohromu národního života. To jest ovšem běh světa, že přelomem věků jisté složky přicházejí k lepšímu a jiné k horšímu. Pro nás americké Čechy rozchod s minulostí a odtržení od bývalých poměrů znamená to poslední — zhoršení — nebezpečí jistého zániku! A jak by ne, když v minulosti udržování a stálé obnovování českého života, řeči a písemnictví v Americe záviselo od přistěhovalectví. V tom slově — přistěhovalectví — imigrace — ležela kouzelná formule pro celou řadu obdivuhodných podniků, magická síla, jež přes mnohé chyby vytvořila ideální společenské poměry. Jedině zásluhou přistěhovalectví to bylo, že česká řeč žila v Americe v celé své slávě. Vždyť přes půl století přijíždělo tisíce Čechů každým rokem, s velikými nadějemi vstupující na nový svět a čile se ubírali na jeho daleký západ, sever a jih. Toto stěhování do zaslíbené země v tak četném počtu, dostatečná přizpůsobivost duševní a zastoupení všech stavů bylo vystěhovalcům velkou výhodou. Vedlo to k zbudování pevného společenství, kde dokonalý společenský pořádek mohl býti se zdarem udržován českými krajany. V zemědělství, průmyslovém i obchodním podnikání, jakož i v učených zaměstnáních byli Češi kladeni mezi přední síly. Řada úspěšných společenských událostí po vzoru staré vlasti zpříjemňovala jim pobyt v nové zemi. Učelná snaha a vynaložení všech sil, aby si zajistili slušnou životní úroveň a založili pro budoucí pokolení útulný, rodinný krov, setkávalo se všude s přiměřeným úspěchem.

V zápalu vlasteneckého nadšení kuli přistěhovalečtí pionéři plány, jak uchovati dědictví otcův v nové zemi. Nikdo se nestavěl v cestu této jejich posvátné touze a povinnosti. Širá prerie Nebrasky a pralesy Wisconsinu vítaly jejich vznešené anahy a nezdolnou píli proměnit staletý úhor v žírné lány a rozkošné akrové čtyřicítky, osmdesátky, čtvrtinové, půlové aneb celé sekce čtverečních milů orné půdy. Tuť bylo příkazem držeti se svého dědictví otcův, aby v samotě nového světa nezhrubl a nepropadl duch šlechtěný tisíci-

letou kultúrou sv. Václava. Aniž vláda Spojených států činila nejmenších námitek. Vždyť právě v tu dobu vyřkl prezident Abraham Lincoln na hřbitově válečných hrdinů v Gettysburgu v listopadu 1863 nesmrtelná slova: „Před 87 lety vytvořili naši otcové na této pevnině nový národ, zplozený v svobodě a zasvěcený zásadě, že všichni lidé jsou od narození sobě rovni... My se zde slavnostně usnáváme, že tento národ pod boží ochranou se znova zrodí ve svobodě a že vláda lidu, lidem a pro lid nevymizí s povrchu zemského.“ Tak spolu se vzrůstajícím chvatem v podnikání, tolik vlastním Novému světu, tito průkopníci se starali o rozvoj a zřizování obvyklých podniků a ústavů, kde by poklady jejich národního dědictví se mohly pěstovati a chrániti. Utvořily se společnosti s cíly výchovnými, zábavními a dobročinnými. Zřizovaly se školy všeho druhu — jazykové, hudební, umělecké, tvořící celý systém výchovný od mateřské školy až po bohoslovecký seminář. Stejná práce byla vynaložena na vydávání novin a časopisů a byly zakládány i chrámy a budovy pro společenské účely. Nic nechybělo do plného společenského pořádku a celému systému naší civilizace se dostávalo nejen pozornosti, ale i vřelé podpory a pevné důvěry. Pro rozkvet českého života bylo učiněno všecko. Česká řeč měla první místo v rodinném kruhu, při bohoslužbách, veřejných slavnostech a zábavách. Rovněž školy působily v tomto směru, pokud se to srovnávalo se vzdělávacím účelem. Ve stech českých osad pokračovala tato práce až do světové války. Dosahovala již nejlepších výsledků, když strašná pohroma propukla a vše změnila... Starý pořádek věcí zmizel navždy, aby se už nikdy nevrátil. Přistěhovalectví bylo omezeno. Dnes už není toho bezděčného a samovolného života českého v Americe. Vše oživující pramen byl zaražen a život, jenž na něm závisel, pomalu chřadne a odumírá. Pomalu se blíží katastrofa a brzy uhasne kdysi vysoko šlehající plamen českého života a české řeči v Americe.

Smutná to zajisté vyhlídka do budoucnosti. A tento názor převládá zvláště u starších našich Čechoameričanů, kteří posuzují situaci jen a jen z předválečného stavu poměrů. A věru, že tak by to nakonec muselo býti, nevykoná-li se nic jiného mimo varovné řeči, provázené poznámkami v denním tisku a zprávami jednotlivým resortům národních a veřejných institucí. Jest zapotřebí nové síly — nové formule, která by přivedla příznivý obrát situace a uvedla všechny její složky v pevnou rovnováhu, tak jak jest za

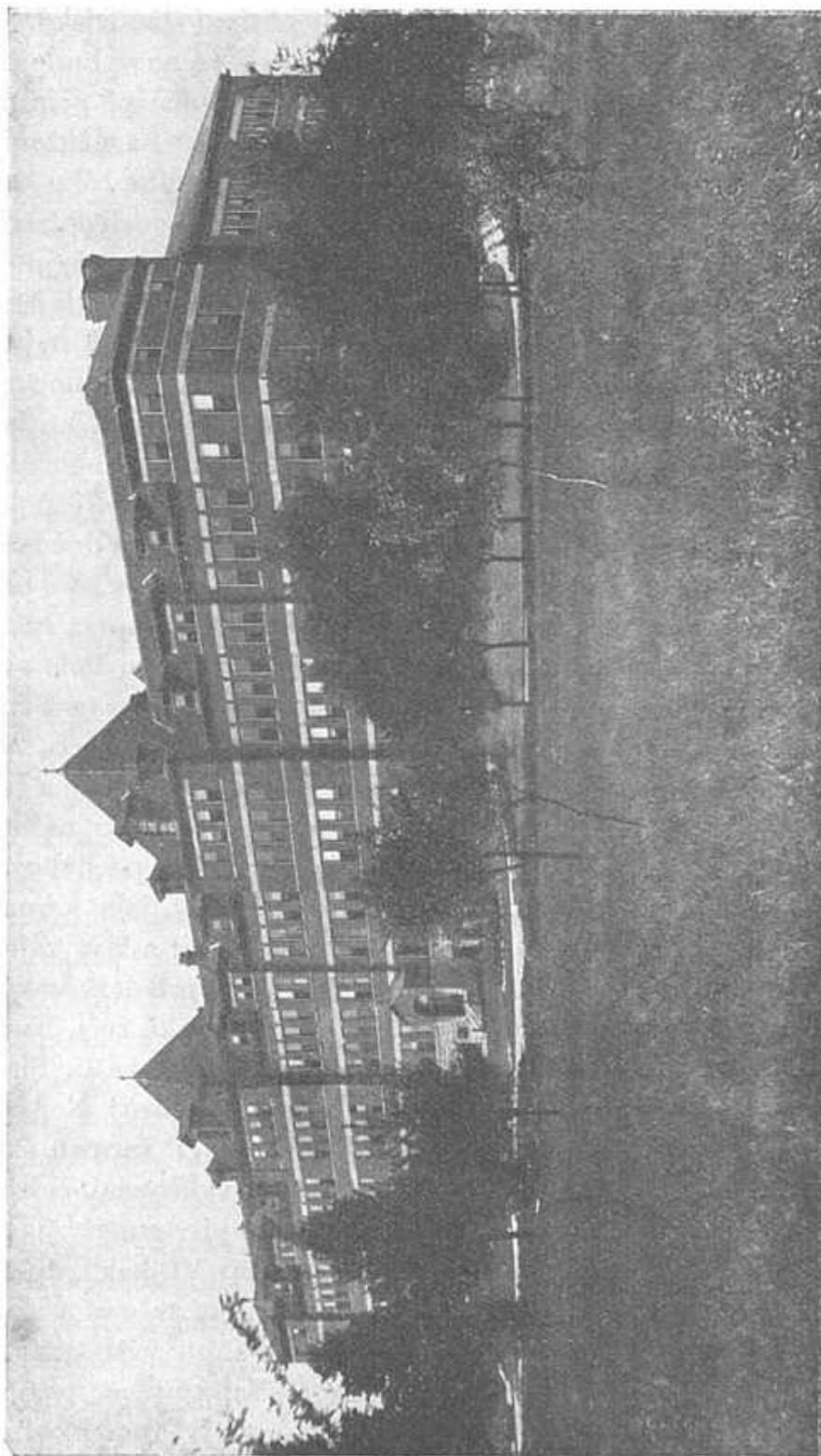
(Zapůjčeno nakladatelstvím Orbis — z knihy Naše Amerika od F. Čapka.)

nynějších poměrů toho možnost. A to jest právě kritická doba v situaci, když se musí zašlé zdroje živelného působení nahražovati. Imigrace již to nikdy nebude! A přece jest tu řada jiných a i nových příčin, které mohou způsobiti obrat k lepšímu a přivodit nadějnější a utěšenější budoucnost, než jak si ji mnozí představují. Vždyť v minulosti se až přespříliš spoléhalo na imigrační proud! Z řad příjždějících krajanů se rekrutovali pracovníci a funkcionáři spolko- vého i veřejného života, učitelé, redaktoři a duchovní správci. Na vlastní svépomoc, na výsledky výchovy v patřičném národním duchu — uvědomení a vzájemnost — se bohužel dosti nepamatovalo a nepracovalo! Pardon — ono se pamatovalo i pracovalo, ale nikoliv dosti cílevědomě a bez patřičného pedagogického vedení a zařízení, jak by bývalo žádoucno. A na naši omluvu budiž řečeno, že i tento stav zavinila imigrace zastřením oné nutnosti svou postačitelností.

A proto, když imigrace přestala, už tak záhy se objevily všechny slabiny vlastní svépomoci a účelnosti výchovného vedení mladých generací amerických krajanů a tak najednou se ozývají žalné a varovné hlasy na obou stranách Atlantiku o hrozícím zániku české řeči za Oceánem. A není divu, že jsme neznali nebezpečí vlastní slabosti, aniž bezpečnost vlastní síly, neboť imigrační proudy stále zásobovaly a téměř vyřazovaly domorodce ze spolupráce. A to byl věru nepříznivý vliv imigrace, který se nyní tak zjevně mstí na osudu amerických Čechů.

Pro budoucí časy osud české řeči za Oceánem závisí předně na patřičném vedení národní výchovy ve všech jejích složkách a pak na ostatních vlivech domácích i cizích, které tu mohou přímo nebo i nepřímo působit. A toto jest problém, který mnozí američtí krajané nedovedou luštit a ve své bezradnosti a rozhořčenosti vidí všechno černě a bědují, jako by se již všechno propadalo a bralo konec.

Však ani tu v ČSR se nevidí situace v nadějnějším světle! Z našich amerických kruhů ještě snad nikdo nepřišel s přesně vytčeným programem a návrhem, jak by měla československá veřejnost a národní instituce v osudovém problému zasahovat. Proto ani přímé neb nepřímé vlivy kulturních styků s otčinou nevešly v citelnou oporu a nestaly se rozhodujícími činiteli tak, jak by to mohlo a mělo býti. K opravdu živelnému vlivu se přivádí krajanské styky te-

Kolej sv. Prokopa v Lisle, Ill.
(Zapůjčeno nakladatelství Orbis — z knihy Naše Amerika od F. Čapka.)

prve v posledních týdnech, kdy významné instituce, jako jest Čsl. Národní rada a Čsl. zahraniční ústav zaujaly aktivní stanovisko. Jde tu jmenovitě o sblížení dětského světa a pracuje se na vybudování styků vzájemným dopisováním školní mládeže. Předběžné přípravy a pokusy byly ještě před ukončením školního roku na některých zdejších školách podniknuty a začátkem nového školního roku bude tato akce vzájemného dopisování se školami v zahraničních oblastech soustavně vedena pověřenými orgány. Jest zapotřebí ještě jiných vlivů a styků, které by blahodárně působily na celý problém české věci, národního vědomí a sounáležitosti. Jednoho však jest nejvíce zapotřebí: upřímné snahy porozumět kulturnímu problému amerických krajanů a organisovaně spolupracovati. Američtí krajané jsou schopni ještě na dlouhá a dlouhá léta pocítovati sounáležitost s evropskými bratry a mají ve své moci vychovat další pokolení v Americe zrozených s určitým stupněm rasového podvědomí, hrdosti a konečně i k znalosti české řeči, dějin a literatury. A s tímto stanoviskem a poměry se musí každý smířit a spokojit a nikoli očekávat, aby americká mládež českého původu se vyrovnala svou českostí imigračnímu živlu! Jsou ještě v Americe i takoví nadšenci, kteří vlastním úsilím se vyškolili na vysoký stupeň českosti. Jest jich ovšem mizivé procento, avšak bylo by jich mnohem více a jistě dobrá většina, kdyby jen měli všichni patřičně vedenou národní výchovu od svých rodičů a ve školách. Tu se mnoho pochybovalo tím, že se dřela mluvnice, zvláštnosti, skloňování slov, jako kamení, kamení, kamení a zanedbávala se obrazotvornost, cit a živý zájem. „Literatura zabíjí, ale duch oživuje.“ Americká mládež českého původu jest dychtivá po znalosti českých věcí a české řeči. Nutno ovšem tuto dychtivost patřičným způsobem využití a vésti. Píseň, obraz, říkáníčka, divadlo, to vše se osvědčilo nadmíru! Nedávno byly konány pokusy skupinou učitelů z chicagských farních škol: byl uspořádán zvláštní kurs pro zdokonalení vyučování češtině. Přednášelo se o české mluvnici, slohu, dějepisu, písemnictví, učebních metodách a o významu sociálních skupin. Výsledek tohoto kursu byl záhy zřejmý na pevnějším vystupování učitelstva a v oživeném zájmu žactva. Hnutí vyvrcholilo pořádáním výstavek, veřejných debat a různými jinými způsoby nadšené práce. Jest zapotřebí podobného úsilí i při sestavení postupných čítanek, vhodných kursů a studijního rozvrhu.

V dnešní době věnuje několik korporací ve Spojených státech mnoho péče a peněz ve prospěch češtiny. Českoamerická Národní rada chystá vydání řady učebnic pro středoškolské žáky. Národní sdružení se stará o jazykové potřeby skupiny svobodomyšlných a konečně Národní svaz českých katolíků o potřeby katolických farních škol. I čsl. vláda se zajímá o jazykovou otázku a podporuje vydání učebnic pro školství druhého stupně.

Situace se pomalu stává nadějnější, protože zúčastněné skupiny se snaží vyjít vstříc změněnému stavu. Nové prostředky, směřující k zachování české řeči a všeho toho, co patří k národním uvědomení, se stále zdokonalují, a my upřímně doufáme, že přinesou uspokojivé výsledky.

Kéž i v budoucnosti přichází k uplatnění dávné rčení: „Co srdce pojí, moře nerozdvojí“!

Alois Musil:

V zemi královny Zenobie.

(Pokračování.)

Núri a mstitelé.

Zatím, co jsem si zaznamenával báseň, dal se Nauáf do řeči s několika mladšími náčelníky. Aude toho použil a šeptal mi:

„Nehněvej se, Múso, že ti připomínám, že klisna, na níž jedeš, je majetkem mým. Nenáleží ani Núrimu, ani Nauáfovi.“

„Děkuji ti Aude, že jsi mně to připomněl. Buď ujistěn, že toho nezapomenu. Jak se stalo, že mi vás tolik vyjelo naproti?“

„Vždyť my jsme ti, Múso, nevyjeli vstříc z tábora. Víš, stalo se u nás, u Rualů, co se stalo. Rod Eben Šalánův se rozdělil ve dvě strany. Tekla krev. Velký náčelník kníže Fahad, syn Hazzáův a bratr Núriho, se svalil do své vlastní krve, zasažen koulí a šavlí svého příbuzného. Jeho jméno nechci vysloviti. Fahadovi stoupenci a mstitelé našli útočiště u kmene Sirhán a u Drúzů. Táboří na úpatí hory, černající se tamhle vpravo k východu od nás. Dnes za jitřenky přijeli k našemu táboru a vystřelili několikrát do stanu Núriho. S jitřenkou nastává největší chladno a nejlépe se spí. I my jsme všichni spali. Než nás strážé vzbudily, padly rány, a než jsme se chopili ručnic, útočníci, mstitelé, ujeli. Po východu slunce jsme

se vypravili za nimi a pronásledovali je až k jejich táboru. Potrestati jsme je nemohli, poněvadž mají tábor v kotlině uzavřené vysokým valem lávovým. Vede do ní jediný vchod, a ten zatarasili a obsadili. Naši koně, zvyklí na široou poušť, klopýtali po lávě; útočiti jsme nemohli. Nedali se obelstíti. Nezbylo, než abychom se vrátili. Tu jsem se ptal Nauáfa, máme-li ti zavést slíbené klisny.

„Zajisté, Aude, zajisté, ale co říkáte, bratří? Nemohli bychom zajeti všichni pro Músú? Mnoho si nezajedeme a Músa bude velice potěšen.“

Tak se stalo, že jsme ti vyjeli vstříc na tolika klisnách.“

Za řeči jsme se přiblížili k osadě Naua, kde jsme se zastavili u starosty. Pohostil nás kávou. Za osadou jsme zaslechli pokřik na poplach:

„Ó jezdcové! Ó jezdcové! Na ně, na ně!“ a zahlédli na nedalekém návrší strážce, mávajícího šátkem uvázaným na dlouhém kopí směrem k severovýchodu. Bylo to znamení, že se na té straně objevil nějaký nepřítel. Té chvíle se dali moji druhové cvaletm týmž směrem. U mne a Džuáda zůstal pouze Aude a nějaký mladý otrok, který nás doprovodil do velkého tábora knížete Núriho, zbudovaného u samých zřícenin Džábija.

Maně se mně vynořily vzpomínky na dějiny tohoto města. V šestém století po Kristu tam za letních měsíců tábořivali velcí náčelníci kmene Gassán. Byzantští císařové je nazývali svými spojenci, dopřávali jim hodnosti římských patriciů a fylarchů a uznávali je za krále všech byzantských kočovníků. Králů kmene Gassán poslouchali Arabové od Haleba na severu, až skoro po oasu Jatreb, dnešní Medínu, na jihu, a od Jordánu a Rudého moře na západě až po poutní město Resáfa, Sergiopolis a oasy Dúmat al-Džandal a Hájel na východě. V jejich letním sídle Džábija se scházivali vyslanci císařů byzantských, poslové různých bohatých měst a velkých obchodníků a náčelníci četných kmenů, přinášejíce dary a dožadující se ochrany mocných vládců arabských.

Sláva osady Džábija poněkud pobledla, když muslimové opatnovali Syrii, ale zazařila starým leskem, když se rod Beni Umejja zmocnil vlády a nedaleký Damašek se stal středem světové říše muslimské. Členové vládnoucího rodu, spříznění a spřátelení s velkými náčelníky kmene Kalb, tohoto nástupce a dědice kmene Gassán, často pobývali v Džábiji, zasílající odtud své rozkazy až do

střední Asie, Indie, západní Afriky a Španělska. Po záhubě Beni Umejja zanikala též Džábija, a dnes nezbyl z hrdého někdejšího zámku než nevysoký kopeček zřícenin u silného pramene, živícího menší rybník. Zámek je zbořen, ale místo samo zachovalo svou důležitost, a kníže Núri eben Šalán, velký náčelník Rualů a nástupce a dědic velkých náčelníků kmenů Gassán a Kalb, tábořívá za letních měsíců na něm právě tak, jak činívali jeho předchůdcové.

Ve stanu Núriho.

Černý stan knížete Núriho, skoro 40 m dlouhý, o sedmi hlavních tyčích, stál na malém volném prostranství uzavřeném menšími stany jeho otroků a sluhů. Kníže Núri sám nebyl doma a vrátil se teprv zvečera. Přivítav mne krátce, ba úsečně, sedl si vedle mne a pohlížel mlčky před sebe. Byl zadumán, smuten, a nikdo se neodvážil ho oslovit a z myšlenek vyrušit. Co táhlo jeho hlavou? Krev dvou jeho bratrů lpěla na jeho rukou, přes sto jiných mužů prý vlastní rukou skolil; táhly před jeho duševním zrakem jejich stíny? Uvažoval o koulech jejich mstitelů? V mužském oddělení jeho dlouhého stanu jsem napočítal patnáct malinkých dírek, způsobených koulemi. Aude, podáváje mi můj tlumok, šeptal:

„Vidíš ty díry? Ty byly udělaný dnes ráno od mstitelů Fahadových.“

Nechápal jsem, jak mohl Núri ujít smrti. Později mi to Aude vysvětlil:

„Núri nespává ve svém stanu, ani v mužském, ani v ženském oddělení, ale každou noc spí v některém stanu svých otroků. V mužském oddělení jeho stanu byli zastřeleni dva hosté, usedlíci z Hau-ránu, a tři jiní byli poraněni. V ženském oddělení nebyl usmrčen nikdo, poněvadž žena Núriho, její menší synek a dvě otrokyně spávají v úzké chodbě, utvořené z měchů obilí, rýže a jiných potravin, jakož i z různého nářadí.“

Před večerí Núri odešel a neukázal se ani pozdě večer, ani v noci, ba ani ráno. Ptal jsem se Nauáfa, kdy že se jeho otec vrátí.

„Nevím, Múso, přijde-li do svého stanu před polednem, ale jistě v něm bude k večeru.“

„Víš, Nauáfe, že bych s tvým otcem velice rád mluvil; vždyť jen proto jsem sem přijel, když on sám se Damašku vyhýbá.“

„Vím to, Múso. Můj otec nevstročil do Damašku od té chvíle, kdy se stalo, co se stalo.“

Tímto rčením mýnil násilnou smrt svého strýce, knížete Fahada.

„Mluvit s ním budeš až k večeru a jsem jist, že tvému přání vyhoví. Než se otec vrátí, mohli bychom se projeti po táboře a okolí.“

„S radostí, Nauáfe. Budu ti velice vděčen, vezmeš-li mne s sebou.“

Otrok Ali mně přivedl klisnu, majetek Nauáfův, a doprovázel nás na vyjízdce. V táboře bylo na čtyři sta černých stanů Rualů a bezmála rovněž tolik podlouhlých bílých stanů obchodníků s velbloudy, nebo, jako se jim všeobecně říká, Akejlů, a kulatých bílých stanů obchodníků s různými látkami a potravinami. Kníže Núri přitáhl koncem řervna se svými Rualy z vnitřní pouště do Syrie, aby se zásobil potravinami a šatstvem na dobu pobytu v poušti. To věděli velcí obchodníci damašští, i posílali do jeho tábora své lidi, aby kupovali velbloudy a prodávali nebo vyměňovali různé výrobky a potraviny.

Před každým stanem obchodníků s velbloudy hořel velký oheň, při němž vařil černochoch ve velkých konvicích černou kávu. Kolem stanu se tísnili velbloudi, které jejich hospodáři nabízeli Akejlům ke koupi. Rolníci a měšťané z okolních osad seděli v polokruhu před stany jednotlivých Akejlů, kupující buď od nich nebo od Rualů zvířata, jichž potřebovali k orbě a k nošení vody a různého zboží. S utrženými penězi šli Rualové, doprovázeni svými manželkami a dcerami, ke kulatým stánkům obchodníků se střížním zbožím, kde si vybírali, měřili a smlouvali, čeho potřebovali na šaty pro sebe a pro své domácí. Všude bylo plno zvířat i lidí. My se vyhýbali oběma; zvířatům, poněvadž často nebylo možno se jimi proplést, a lidem, poněvadž ze všech stanů zvali Nauáfa, aby u nich uvolnil svou klisnu, to jest posnídal nebo aspoň číšku kávy vypil.

Oba jsme toužili po klidném hovoru, proto jsme spěchali ven z tábora, ale ani tam jsme klidu nenašli. Jednotliví sedláci za námi utíkali a náš příchod silným hlasem svým druhům oznamovali; ať jsme se obrátili tím či oním směrem, všude jsme viděli muže nebo ženy, čekající na Nauáfa, nebo k němu spěchající. Ten si stěžoval na pastýře, že schválně vehnali stáda do jeho prosa; jiní mu

žalovali, že mladí Rualové jim chytili několik ovcí a je zabili; jiní opět prosili, aby nedovolil Rualům čerpat vodu z cisteren ve vesnici; jiní žádali, aby jim poslal své dva otroky, aby střežili mlatu, na němž bylo nakupeno nažaté obilí a vymláčené zrní. Nauáf vyslechl každého přívětivě, omlouval své, slíbil pomoc a vybídl postiženého, aby přišel do stanu jeho otce a jemu věc rovněž vyložil.

„U tvého otce jsem již byl; dvakrát, ba pětkrát jsem mu vykládal, co mne sužuje, ale otec tvůj, kéž Alláh prodlouží jeho život, jako by neslyšel. Odpovědi nedal a odešel, mé prosby nevyřídil,“ naříkal bezmála každý z postižených.

Před večerem jsem konečně mohl hovořit s Núrim. Nebyl to rozhovor, poněvadž on mlčel. Prosil jsem ho pouze, aby mně dal svou tvář, svou ochranu po dobu mého pobytu ve vnitřní poušti a dovolil, abych si postavil svůj stan vedle jeho a uznal mne za svého souseda-kasíra. Opakoval jsem svou prosbu aspoň desetkrát, a Núri jako by mne neviděl a neslyšel. Teprve, když se mne ujal Nauáf a dvakrát má slova důtklivě pronesl, pravil Núri:

„Chceš mou tvář? Dostaneš ji. Chceš býti mým sousedem? Budeš jím. Smiluj se nade mnou, ó Alláh! Smiluj se nade mnou, ó Alláh!“

Po těchto slovech se zvedl a opět odešel.

„Jsi, Múso, spokojen?“ tázal se mne Nauáf.

„Spokojen?“

„Proč bys nemohl? Můj otec má jen jeden jazyk. Svou tvář ti udělil; za svého souseda tě uzná. Připrav se a přidruž se k nám dříve, než se do vnitřní pouště vydáme.“

„Kdy se tam vydáte?“

„Jakmile dojde první radostná zpráva, že spadl v některém kraji déšť.“

„Kdy to bude?“

„To ví pouze Alláh. Snad za čtyři neděle, snad za osm neděl, snad za dvanáct. Alláh ví všechno. Co víme, Múso, my, synové Adamovi?“

Nazítří jsem se vrátil z tábora Núriho k železniční stanici Šejch Miskín a odtud do Damašku. Celou cestu jsem uvažoval o Núrim a o ochraně, kterou mi chce poskytnouti. Směl jsem mu důvěřovati? Ve vnitřní poušti byl úplně nezávislým a v území osídleném, tedy vládním, se o vládu hrubě nestaral. Jak snadno se mu mohlo zachtíti

něčeho z mých zásob nebo všech mých zásob a mohl tím či oním způsobem uspíšiti mou smrt! Ale důvěřoval jsem mu, poněvadž jsem byl nucen se na jeho slovo spolehnouti, chtěl-li jsem svůj úkol ve vnitřní poušti splniti. (Pokračování.)

Ant. Brousil a K. V. Fritsch:

Prorok a jeho vrah.

Drama v pěti jednáních.

(Pokračování.)

V. JEDNÁNÍ.

(V Lyoně. — Občanská světnice. — Vpravo dveře. V pozadí obloukové okno, skrze něž lze viděti krajinu při západu slunce. — Antipas a Herodias.)

Herodias (sedí u stolku, pohrává si se skvostem, jež vyndá ze skříňky, zdobí se jím a shlíží se při tom v ručním zrcadélku).

Antipas (stojí u okna a dívá se ven do krajiny; po chvíli obrátí se k Herodii): Slunce zapadá, nadchází večer. (Přiblíží se k Herodii:) Mně je, jako by slunce mého života zapadalo. Co také? Zde daleko od vlasti vlekou se mé dni, jeden smutnější druhého. Jak dlouho ještě — a přijde ten poslední! — O království oloupil mne tvůj bratr Agrippa, stojím tu bez moci, ve vyhnanství, takřka v bídě. Ó, jak hluboko jsem klesl! Ó, že jsem tě kdy poslechl, Herodio, bylo by mně teď lépe. (Rozčilen:) Ty — jen ty! Oh!

Herodias (měří ho ostře): Cože? Já? — Ty blázne! Zdaž neprobudila se v tobě neblahá závist, když můj bratr Agrippa na rozkaz císařův ujal se vlády nad Galilejí?

Antipas: Závist? Což nebylo to tvou vinou, že to tak daleko došlo? Tvoje panovačnost, tvoje chtivost po lesku a nádheře zplodily mně nepřátele. A potom ten krvavý vpád Harresův —

Herodias (přeruší ho): Tvého bývalého tchána!

Antipas: A potom císařova nemilost. Poražený Antipas nebyl mu již ničím. Vzal mně mou zemi a dal ji tvému bratru. Od té doby je Agrippa králem galilejským a já jsem chud a opovržen. — A ty, Herodio, jsi to byla, která mne vehnala do boje s Harresem!

Herodias: Já? — Nebyl to boj o hranice?

Antipas: Byli bychom se v dobrotě vyrovnali, kdybys nebyla ty v nás nenávisť roznítla —

Herodias (ironicky): Já že to byla?

Antipas (rozčilen): Tys to byla, ďábelská ženo, tvůj pohled mne okouznil — tvé kráse jsem podlehl — zahnal jsem Hanneh — a jejího otce pomsta oloupila mne o trůn a o čest!

Herodias (opovržlivě): Tak jdi a pros Hanneh, snad ti zase dá obě nazpět.

Antipas (trpce): Zanech posměchu, trpím beztoho nevýslovně. (S nářkem:) Ó, té nešťastné vraždy prorokovy! Pomsta přišla brzy, velmi brzy a pohřbila všechno moje štěstí. (Rozrušen:) A tys to byla, která mne k tomu svedla, abych proroka zavraždil.

Herodias (klidně): Já? — Salome to byla!

Antipas: To dítě? — Tys to byla, kterás ji navedla, aby si vyžádala za odměnu Jochananovu hlavu.

Herodias (klidně): Já? — Nevězel-liž v tobě strach, že by Jochanan mohl tebe o přízeň lidu připravit, že by tě mohl svrhnouti s trůnu?

Antipas: To byl bych všechno překonal, kdybys nebyla stále štvála. Jen ty, ty jsi tím vinna, že musím tady trávit život ve vyhnanství, v bídě.

Herodias: Všim jsem tedy já vinna?

Antipas: Jen ty se svým ďábelským uměním — (divoce) prokletá ženská, která jsi mne svedla!

Herodias (vstane): Dost! Teď jsem tě poznala a jdu na hodinu od tebe pryč, ty nevděčníku! (Staví se uraženou:) To je dík za to, že jsem odmítla milost císařovu a namísto abych žila v lesku bohatství, provázela jsem tě do vyhnanství.

Antipas: Strach o vlastní bezpečnost a nikoli láska vedla tě se mnou sem. V Galileji nebyla bys jista životem, neboť lid tě nenávidí. I já mohl se státí obětí lidu, proto poslal mne císař sem.

Herodias: Zdaž jsi zapomněl, že mně císař ohtěl všechno mé jmění ponechat, protože jsem sestrou Agrippovou, ale hrdě jsem mu odpověděla: Pane, stála-li jsem Antipovi věrně po boku ve štěstí, chci mu i v neštěstí zachovati věrnost. — To jsem mu řekla a slovu svému jsem dostála.

Antipas: I tam u césara zkusila jsi své svůdnické umění a proto byl ti Caligula nakloněn — —

Herodias: Ať bylo, jak bylo... ale do vyhnanství jsem s tebou jít nemusila, a učinila-li jsem tak přece, učinila jsem to k vůli tobě. Ale teď se seberu a odejdu od tebe. (Obrací se k odchodu a podívá se při tom svůdně na Antipu:) Žij blaze!

Antipas (za ní): Herodio, ty že chceš odejít? Mám si zoufat? (Zdržuje ji:) Zůstaň...

Herodias (mazlivě): Tak ještě jednou ti odpustím. — Ale budeš-li mne ještě jednou tupit, potom — —

Antipas (měkce): Nikdy již se to nestane. — Zůstaň!

Herodias: Mně viny nedávej; provázela jsem tě věrně do Říma, když jsi šel k césarovi, abys si vyprosil královský titul. Agrippa však poslal zároveň k césarovi Fortunáta, a ten o tobě pověděl všechno zlé — —

Antipas (přerušuje ji): A mnoho také přilhal, takže césar mne jako nepřitele římského státu poslal do vyhnanství. To všechno vím! Odpusť, Herodio, že jsem ti křivdil. Osud můj těžce na mne dolehl, ale — já se mu nepoddám. Mám přátele v Jerusalemě, s nimiž si pilně dopisuji, a nadejde den, že Caligula mé právo uzná, a potom svrhnou Agrippu s trůnu. Moji přátelé také nejsou bez moci a až budou dosti silní, svrhnou Agrippu a vytrhnou i proti Harresovi. Očekávám každou chvíli posly. (Stmívá se.) Herodio, zůstaň! Nejmenuj to zbabělým strachem, ale věz, mne pronásleduje Jochananova hlava. Jakmile se stmívá, vidím ji před sebou krví zbrocenou. —

Herodias (ledabyle): Nech toho! Jochanan je mrtev, tvůj největší nepřítel —

Antipas (vpadne): S tímto nepřítelem padl i můj trůn!

Herodias: Ale to nemusí být navždy. César může ti vždy zase tvé panství vrátit. A s Caligulou dá se jednat. — Ale přízeň lidu byl by ti ani césar nevrátil, dokud byl Jochanan na živu. Buď rád, že padl.

Antipas: Jen kdyby mne jeho stín stále nepronásledoval!

Herodias: Nech stín stínem a pamatuj na ty, kteří kolem tebe žijí.

Otrok (vstoupí, k Antipovi): Jakýs cizinec přišel a chce s tebou mluvit.

Antipas (radostně): Cizinec? — Uveď ho rychle sem; on jest to, na něhož tak dlouho již čekám.

Otrok (odejde).

Antipas a Herodias (čekají vzrušeně).

*

Jussuf (vstoupí, provázen otrokem): Pokoj vám! — Znáte mne ještě? Byla to dlouhá cesta...

Antipas (ucovne): Tys to? — (Zklamán:) Tebe jsem věru nečekal!

Jussuf: Přece snad vám i tak bude k dobrému, co vám přináším.

Herodias (uštěpačně): To — myslím — sotva...

Jussuf (k Herodii): Kdož ví? — Snad bude tvůj pán jinak o tom myslet.

Antipas (k Jussufovi): Tak mluv!

Jussuf: Slyšte! Léta po Jochananově smrti neminula beze stopy.

I ten, jenž sestoupil jako Mesiáš na zemi, odešel zase do nebe. —

Antipas (nervosně): To vím všecko; však jsem sám znal toho, jenž se nazýval Synem božím. Co dále?

Jussuf: Co on jako poselství spásy přinesl na zemi, to už se v lidstvu ujalo a nedaleka je doba, kdy toto poselství samo dokáže, že pochází od Boha — —

Herodias (směje se).

Jussuf: Nesměj se! Učení Mesiášovo přináší světlo do temných, zatvrzelých srdcí a to tvoje, Herodio, je docela černé.

Antipas (rozčilen): Jak opovažuješ se, otroku, mluvit s mou chotí? Kníže jsem, byť i ve vyhnanství, a moje choť je kněžnou, kdežto ty jsi otrokem —

Jussuf (klidně): Mýlíš se! Nejsem již otrokem; jsem zrovna tak člověkem jako ty a proto tvým bratrem.

Antipas (užaslý): Ztratil jsi rozum?

Jussuf: Nikoli!

Antipas: Kdo dal ti právo mluvit s námi jako se sobě rovnými?

Jussuf: Toto právo dal mi Spasitel, jehož učedníkem jsem se stal.

(S důrazem:) Jsem křesťanem, jsem pokřtěn a jmenuji se teď Josef. Pohanské jméno Jussuf jsem odložil. Upřímným, poctivým byl jsem vždy, ale nové učení vnuklo mně i lepší, šlechetnější smýšlení. Ano, pane, pokud mé staré síly ještě stačí, chci je

věnovati Spasiteli, aby jeho slova vždy dále pronikla, kde lidská duševní bída po nich touží.

Antipas (dodává si převahy): Své síly mohl bys k něčemu lepšímu použít, neboť nemohu popřít, žeś míval dobrou hlavu a žeś rychle chápal.

Jussuf: Nech si svou chválu, netoužím po ní. Mé dni jsou sečteny, jsem stařec. Kdo ví, jak brzo Bůh mne odvolá.

Antipas (s úsměvem): A to jsi z takové dálky sem přišel, abys tu takové marnosti vykládal?

Jussuf: Ne — něco jiného mne sem přivedlo. Jsem na cestě do Hispanie, kde křesťanství už sedm velkých obcí čítá. Jim mám přinést evangelium, které apoštol Páně sepsal, aby věřící stále měli slova Spasitelova před očima.

Herodias (s ironickým úsměvem): A s tím jsi se přišel k nám pochlubit?

Jussuf (nedbá Herodie; s rostoucím nadšením): Tak zůstanou slova Spasitelova vždy živa. Jimi se svět uzdraví, v nich najde svou spásu. Rozumíte-liž, co to znamená: „Miluj svého bližního jako sebe samého a čiň dobře těm, kdož tě nenávidí“?

Herodias: Tolik rozumím, že jest to bláznovství.

Jussuf: Ano, tak tomu rozumí tvé zatvrzelé srdce. Lépe však tomu napomenutí porozuměla Hanneh, Antipova pravá manželka. I ona byla napřed plna nenávisti pro potupu, které se jí dostalo, a volala po pomstě —

Antipas (přeruší ho): Však ji její otec pomstil.

Jussuf: Ale to nebyla její vůle. Nechtěla již o pomstě ani slyšet, jakmile přijala učení Mesiášovo. Její otec ovšem jejího hlasu slyšet nechtěl. — Také Hanneh stala se křesťankou a přijala jméno Anna. Aby to zlé, co jste na ní spáchali, před Bohem usmířila, koná skutky lásky k bližnímu. Žije jako vdova v Jerusalemě, odloživši všechn zevnější lesk knížecí dcery, a koná služby křesťanské lásky. Hleď, tak odplácí ti, Antipo, křesťanka, cos jí zlého učinil.

Antipas: Dobře. — Ale co vzkazuje mi Hanneh dále? Milejší by mi byly peníze, abych mohl býti po knížecku živ.

Herodias (uštěpačně): Řekni, Jussufe, své paní, že tě sem vlastně docela zbytečně posílala.

Jussuf: Mně samému připadá, že jsem sem šel nadarmo. Než dou-

- fejme, že čas a neštěstí vás obrátí. Budu se modlit k Bohu, aby vás osvítil.
- Antipas*: Nech si svou modlitbu sám pro sebe.
- Jussuf* (rozrušeně): A nebojíš se hněvu božího? Nelekáš se toho, jenž nám Mesiáše poslal? Nechceš poznati ušlechtilý smysl jeho učení? Věř jeho slovům! Či popíráš, že přišel k nám na zemi?
- Antipas*: Nikoli! — Nemohu zapírat, že jsem o něm slyšel, že mnohé, co učil, bylo rozumné. Vždyť jsem ho sám i viděl i slyšel, ale právě proto ho nenávídím, slyšíš? Nenávídím!
- Jussuf*: A proč?
- Antipas*: Odpověď na to musím ti zůstat dlužen.
- Herodias* (k Antipovi): Nech ho — starého tlachala!
- Jussuf*: Jmenujte mne jak chcete. Posmívejte se Pánu! Ale pamatujte si, že přijde hodina, a snad brzo, hodina zoufalství, až vám věčný soudce bránu nebes uzavře.
- Herodias* (směje se): Ha, ha — jako bych do nebe chtěla! Ne, bláznivý dědku, po nebi já netoužím. Tam bych se sešla s Jochananem, a toho jsem už na zemi neměla ráda. Tam bych se také sešla s tím, kterého vy blázní nazýváte Mesiášem. Ten by mne každý den poučoval! Ne, to chci raději do pekla, tam bude veselo — — (směje se).
- Jussuf* (rozhorlen): Není už dost toho posměchu? (Vážně:) Ať nikdy svých slov nemusíte litovat! Vzpamatujte se, ještě je čas. Mesiášova láska odpouští, najde-li kající srdce.
- Antipas*: To ať si hledá kde chce, jen ne u nás. Ty, Jussufe, jdi si.
- Herodias* (posměšně k Antipovi): Josef se jmenuje: svatý Josefe musíš mu říkat. (Směje se.)
- Antipas*: Ať Jussuf nebo Josef — všechno jedno! Ale teď se seber a jdi k Hanneh a vyříd' jí, aby si dělala, co se jí líbí, ale mne aby nechala s pokojem.
- Jussuf*: Je to vaše poslední slovo?
- Antipas*: Ano — mé poslední slovo! Táhni, sice tě dám odtud vyvést!
- Jussuf* (podívá se na něho smutně a starostlivě; na odchodu): Pokoj Páně buď s vámi! (Odchází.)
- Antipas* (směje se): Vezmi si ho s sebou na svou dalekou cestu!
- Herodias* (k Antipovi): Teď jsme toho tlachala zbaveni!
(Zatím se zešerilo.)

Antipas (sedne ke stolu a dívá se před sebe): Noc, noc, věčná noc.
(Úzkostlivě:) Herodio, ty víš —

Herodias (posměšně): Víím, že noc ti přivádí před oči krvavou hlavu prorokovu — tobě, příteli, ne mně. — Ale světlo zažene ji zase. (Jde ku dveřím a volá ven:) Přineste světlo! (K Antipovi:) Hned bude jasno a strašidla se rozprchnou.

Antipas (sedne ku stolu a dívá se před sebe): Noc, noc, věčná noc, které nezažene žádné světlo. — Ó, krvavá hlavo!

Sluha (přinese světlo a odejde).

Herodias: Ne, teď je jasno. Světlo zahvalo Jochananovu hlavu. A teď, Antipo, buď mužem a zažeh od sebe, co ti vzpomínka trapného nasadila do hlavy.

Antipas (dívá se do světla): Teď je mi volněji.

Herodias (se smíchem): Tak vidíš! — Dej si tedy už jednou s Jochananem pokoj. Ten už nepřijde; je v nebi a nebe ho nepustí.

Antipas: On — pravda — nežije; ale Jussuf znovu mne upozornil na věci, jež jsem měl za dávno zapomenuté.

Herodias (směje se): Cože? — Jussuf, ten poloblázen že ti působí trampoty?

Antipas: Proč sem přišel?

Herodias: Hanneh ho poslala, aby ti oznámil její odpuštění.

Antipas: To vím. —

Herodias (podezřívavě): A ty toho snad lituješ, že jsi ji od sebe zapudil?

Antipas: Skoro. —

Herodias: Tož si ji dej nazpět zavolati; nebo si běž pro ni, platí-li u tebe více než já.

Antipas (ztrápeně): Ale — nemluv tak. Vskutku jsem jí ukřivdil.

Herodias (dá se do smíchu): Ha, ha! Tedy tak to s tebou stojí? Tož půjdu a ty si tu zůstaň se svou křivdou sám.

Antipas: Herodio, rozuměj mi přece.

Herodias (hraje si na uraženou): Kdybych byla dříve věděla, co vím teď, bylo by bývalo pro nás oba lépe. Teď jsem opuštěna. (Pláče.)

Antipas (prosebně): Herodio, co mluvíš? Ó — dej výhost — (uchopí ji za ruku).

Herodias (slzíc): Tvá láska se neosvědčila.

Antipas: Opuť a věř mi. Jen tobě náležím, jen v tobě hledám své štěstí.

Herodias (mazlivě): Já ti věřím a chci být tvým štěstím.

Antipas (jásavě): Herodio, teď bude vše dobře!

Sluha (vstoupí): Césarův posel žádá slyšení!

Antipas (radostně rozrušen): Ať vejde! (Sluha odejde.) — (K Herodii:) Vidíš? — Štěstí, štěstí, přichází!

Herodias: Ano, přichází. — —

(*Dokončení.*)

Jan Voborský:

Při západu slunce.

Z netištěného souboru: „*Písně rozjímavé*“.

Zlábavši v dáli témě hor
zapadlo slunce za obzor
a zvolna šedne vydutá
kopule nebes yisutá.

A přec mi šepce zpěvný cit
cos jako touhu dále žít
jak růže jižní zahrady
v diskretní písni cikády —

Však tam, kde's toho netušil,
požárem oblak ze všech sil
v tu klenbu teď se rudě vzpjal,
až zrak se za ním nese v dál.

zní jako pozdrav noci, slyš!
Vmlouvá se v nitra hloub a tiš,
jak luny stříbro zahoří
a vroucně k nebi hovoří:

To ještě jednou zaplálo,
co v lůno noci padalo —
večera zlatá stigmata
teď na vteřinu rozžata.

Ó, Bože, nikdy nezajdeš,
vesmírem cestou slávy jdeš —
to jenom my tu zhasneme
až západ žití najdeme —

Tím zlatem jsem své verše psal,
směs citů jsem v nich vyzpíval,
v šat oděn světla zářivý,
v něm slábna zpola neživý.

zda jak ten oblak zaplanem,
hor smutku by se zjasnil lem?
To, Pane, nikdo nevíme!
Ty poručil's — my nebdíme!

Alois Dostál:
Jan Rozumec.

(Pokračování.)

„To nejde, Noska by se mohl urazit a pan vikář by nás vyhuboval. Dojdeš k řezníku a podíváš se, má-li něco kalého na pečení. Však tomu rozumíš.“

Toho dne Helena zůstala zde na pomoc, cestou zastavila se na skok u matky, aby jí oznámila, že pan strýček má hosta.

„Mohli by dát pokoj pensistovi. Nemá na mimořádné vydání,“ hubovala Ludvíková na hosty.

„Tento se zdá oběma býti milý. Jako vychovanec strýčkův,“ usuzovala Helena.

„Tak mu už dosti dal za jeho studií.“

Helena odběhla k řezníku, zastavila se v obchodě a vracela se rychle domů. Ještě musila oznámiti ovocnářce Paškové, s kým to pan vikář šel směrem ke střelnici, a na podsíni Švárové, která tu číhala před krámem, aby něco bližšího o hostu zvěděla.

„A to jest onen chlapec, který na faře posluhoval a se přižívoval,“ vzpomněla voskářka. „Hleďme, jak se vylízal a jaký slušný z něho jest junák.“

Ze příprav k obědu sdělovala hospodyně některé zprávy o Jaroslavovi. Bylo viděti, že ho měla ráda, protože byl úslužný, i dříví přinesl, vody načerpal, zeleninu nasekal a jak v kanceláři tak i v kuchyni ochotně pomáhal. A nezměnil se, ani když studoval, když ho Terezie už od díla odháněla, aby si všímal knih, šat si nepomazal, studentů se přidržoval.

„Potom vikáři mnohou dobrou službu prokázal, spisoval, zahradu si vzal na starost, zásilky obstarával. Z města nosil nám maso, pro kostel víno, bez tašky ani nechodil. Tu si ponechal u obchodníka a po vyučování naplnil. Protože u nás nebyl poštovní úřad, nosil psaní a noviny pro celou obec. Posel si ho nemohl ani vynachváliti.“

Helena poslouchala otáčejíc se u stolu a kámen. Ani ji to tak nezajímalo. Slyšela od přátel i doma, že strýc má na faře nějakého studenta. Ten onen přidal poznámku, že by si měl spíše vzíti z jeho rodiny než cizího. Jinak nikdo Jaroslava neznal a o něj se nestaral.

Sourozenci zřídka vikáře navštěvovali a v poslední době jako by se mu student ztratil. To už byl tedy v Praze na medicíně. Až nyní se náhle objevil. Posavadní dobrodinec věnoval mu pozornost a vodí jej po městě, nařídív, aby byl pro něj připraven slušný oběd.

Terezie se tužila, jak mohla. Ani ji Helena nechápala, neboť hospodyně jest dosti šetrná.

Před polednem vrátil se Rozumec s Jaroslavem právě když Helena prostírala na stůl. Vikář sděloval, že došli až k Maxovi do koželužny a tam lékař hned ordinoval. Dotazovala se švagrová, čím by zahнала pakostnici a Noska jí předeepsal mazání.

„Ale nevím, zdaž pomůže,“ mínil Jaroslav. „Neduh jest zastaralý.“

„Až sem zase přijedeš, předepíšeš něco jiného,“ řekl vikář. „Teď usedni a jez, jako ve Lhotkách. Tedy se tvůj otec nepohodl s novým farářem, mým nástupcem? My to vedli po starém a mladí zavádějí novoty. Však se časem shodnou.“

Helena přinesla polévku a také přisedla k obědu. Ale stále neseďela, často byla odvolána do kuchyně.

Lékař sděloval, jak to chodí ve všeobecné nemocnici, kde má stravu, kde tráví i noc, aby dohlížel na opatrovnice a byl na zavolání.

„Dům bolu a spolu dobrodiní,“ přisvědčil Rozumec. „Také jsem tam pobyl několik neděl jako alumnus. Dal jsem si operovati otok na noze. Byl jsem na Kromholzově nadaci. Posud vzpomínám na tu dobu. Ber si a nedej se pobízeti.“

„Slyším-li ze zdola zvonek, zdá se mně, abych vstal a pospíchal do sálu. I do kavárny pro nás telefonují, musíme býti stále pohotově. Děkuji, už jsem jedl. Bylo to velmi dobré. Slečna Terezie jest výbornou kuchařkou, ale ve Lhotkách nejvíce mně chutnalo, co se připálilo, přesolilo, neboť jsem to dostal všechno, a já tehdy kamení bych byl chroupal.“

„Podle toho, jakým jste byl vyjídačem na faře vy, pane doktore,“ ozvala se Helena, „takovým jsem nyní já, neboť zde vymetu všechny zbytky.“

„No, no, jenom když mladým lidem chutná, ač ani já si nemohu stěžovati,“ rozhodčího dělal Rozumec, „ač by pensista už neměl tolik jísti,“ dodal s úsměvem.

Zábava byla pěkná, Helena přinesla i pivo od Černého koně, kde

musila říci, jakého má vikář hosta, neboť se odtud v poledne nikdy pro pivo nechodilo.

Ale už Noska často hleděl oknem na věž radnice, kde hodinové ručičky rychle se otáčely.

„Nic naplat, musím na dráhu,“ posléze prohlásil.

„Nezdržuji tě, půjdu s tebou, bude to pro mně spolu procházka. Dnes mně přátelé odpustí, že nejdu s nimi.“

Jaroslav poděkoval za pohoštění Terezii i Heleně, oběma podal ruku, vikář vzal hůl, zavolal na psa Šeříka a šli.

„Kdykoliv budeš mít volno, na každé cestě do rodiště se zastav, jako doma,“ zval vikář.

„Snad na vánoce bych dostal na několik dnů dovolenou,“ hádal lékař.

„Vhodná doba k návštěvám a utužení starého přátelství. Máme čas, slyším, jak hučí vlak,“ řekl a ukazoval Rozumec po lesklých kolejích.

XI.

Ludvíková dobře ve stánku u brány zakotvila. Pekaři si ji předcházeli, aby u nich odbírala, neboť hodně prodala a hotově platila. Dcery pranic se neostýchaly u ní se zastaviti; nejmladší Irena často za ní prodávala a za ní hrnuly se školní děti, které si chtěly housku koupiti.

Až ovocnářka Pašková na prodavačku pečiva žárlila, že tolik neprodá dětem ovoce.

Jenom jeden návštěvník nebyl u stánku vítán, a to dřívější mistr pekařský Ludvík. Výtržnost tropiti nesměl, to mu jednou provždy zakázal strážník, ale opilec vymáhal větší peníz, než pravidelně dostával. Za tou příčinou konal návštěvy u příbuzných, aby si vypůjčoval, ovšem na věčnou oplátku. Někde dostal, aby se ho zbavili, ale k vikáři se neodvažoval přijíti. Toho se bál, že by mu opět přísně domlouval. Staré své náruživosti hověl dále a celému rodu dělal ostudu, když vrávorál po náměstí, vyspával někde za zahradou, když se ho hostinský násilně zbavoval.

Co se Helena po takovém výstupu naplakala v kuchyni ujcově a Terezie marně ji chlácholila.

„Zase abych se ani na ulici neukázala. Lidé prstem budou na mne ukazovati,“ stěžovala si nebohá dívka.

„Nermuť se, moje zlatá,“ utěšovala dívku hospodyně. „Každý vás zná, že jste děti spořádané a že za otce nemůžete.“

„Kde jsme mohli býti, kdyby náš otec hospodařil, kdyby tak neřádl. Přímou závidím bratrancům a sestřenicím strýce Čeňka a Maxe a tety Kláry Švárové.“

Terezie všechny znala, o nich často rozmlouvala, přicházeli ke strýci, aby mu blahopřáli k svátku. Byli tu před ev. Janem Nepomuckým Maxovi synové, brunet a blondýn, čtyři děti Čeňkovy, tři synové a dcera, domácích Viktor a tři dcery pekaře Ludvíka. Jménem všech mluvil Čeňkův Jindřich, hospodářský adjunkt, junák jako jiskra, a přání zakončila Ludvíkova Růžena tím, že ujci podala kytici.

Zasedli ke stolu, pojedli dortu a cukrovinek, upili vína a vypravovali o svých starostech a drahách životních. Každý se chlubil, co podniká, koželuzi ukazovali nažloutlé ruce, Růžena propíchané prsty, Ladislav, pravá ruka v hospodaření na rodném statečku, vykládal o polaření.

Helena obsluhovala bratrance a sestřenice, nechlubila se, ale mluvil za ni vikář.

„Naše panská, stará se o nás a mně časem i noviny předčítá.“

„A já prodávám za matku,“ chlubila se Irena, aby nezůstala pozadu.

„Tak, tak, nedej se odstrčiti,“ usmíval se Růžumec, jenž měl radost z těchto synovců a neterí, hlásících se horlivě do života.

Ale o čem se besedníci radili u vikáře následující neděle, bylo smutnějšího rázu. Dostavili se všichni i s hotelierem Nadějkou. Tento byl schválně pozván, neboť se zvědělo, že švagrovi nalévá, a tak ho v pijáctví podporuje.

Pustil se do Nadějky koželuh Max, jenž se velice mrzel, neboť Ludvík veřejně pohaněl jeho syny, připomenuv, že to mohli dále přivést, kdyby studovali jako synové Čeňkovi, z nichž jeden byl lékařem a druhý hospodářským adjunktem.

Ovšem, junáci hned se bránili, že není žádnou hanbou býti řemeslníkem, jenom když se člověk drží a výdělek hrdlem neprolévá.

Ludvík vycítil narážku a hned se rozkatil, uštědruje jinochům šťavnaté nadávky.

„Tys mu nalil, až se opil,“ vyčítal Max sestřenci Nadějkovi.

„A kdybych mu nedal, rozpráší mně společnost, rozbije nádobí, vytríská okna. Musí se tedy našinec něčím vykoupiti,“ obhajoval se Nadějka.

Přítomní želeli, že došlo k nemilému výstupu, ale také uznávali opatrnost hoterierovu. Ustanoveno požádati strážníka, aby větší dozor vykonával nad opilcem a zavřel ho do vězení na radnici, kdyby vyváděl. Jiného s ním není pořízení. Posud uvězněn nebyl, ještě ho šetřili k vůli rodu, s nímž byl v přátelství.

Vikář Rozumec vracel se z procházky se svými společníky Hořatkou a Marešem, když jeho pozornost upoutal výjev u stánku na podloubí nedaleko starožitné brány. Do boudy se dobýval Ludvík a zápasila s ním slabá prodavačka Irena, která před polednem matku vystřídalala.

Rozumec pochopil oč běží, že se chce Ludvík zmocniti malé pokladny, tržby za pečivo, aby měl na pití; pustil se sem a druhově ho následovali.

„Co se tu děje?“ volal přísně. „Co tu chcete? Proč se dovnitř dobýváte?“

„Do toho nikomu nic není. Stánek jest mé ženy a prodavačkou jest moje dcara,“ urputně odpovídal alkoholik.

„Kde jest strážník?“ ohlížel se profesor Hořatka.

„Jděte svojí cestou a nehaste, co vás nepálí,“ utrl se Ludvík na obhájce ulekaného děvčete.

„A to by bylo pěkné, takové násilí páchat na náměstí!“ připomínal pensista notář Mareš. „Do vězení s výtržníkem.“

Počali se hádati. Ludvík křičel, kolemjdoucí se zastavovali. Ani tak nebránil se Rozumec jako jeho druhové a zvláště notář. Padlo mnohé ostré slovo, Ludvík nadával pensistům, divákům, celému městu. Ale už chvátal od radnice Kosinka s dozorcem vězňů, který si vzal na pomoc rákosku. Oba beze slova se vrhli na výtržníka, a za shluku vedli jej na radnici.

Vikáře mrzelo, že to k takovým koncům přišlo, neboť nepředvídal z toho nic dobrého. Ani mu nechutnalo v poledne jísti. Stále viděl uslzené oči Heleniny. Chystal se zakročiti, aby byl Ludvík propuštěn z vězení. Když vyhlédl oknem, viděl, že se už tak stalo asi na popud starostův.

Švagr vrávorál po náměstí, na chvíli se zastavil nedaleko mariánské sochy na ozdobném sloupu, potom zamával rukama a šel

na podloubí, kde byl výčep lihovin. Jistě něco tam prodá, šatu se zbaví, aby mohl pít na zlost a potom bude opět vyvádět.

„Ten by patřil do káznice, aby ho tam naučili pracovat,“ mínil tkadlec Vránek od brány kamarádům, kteří se tu u sloupu nahodile sešli k pohovoru a dnes měli o čem mluvit.

„Celému rodu, zvláště panu radovi dělá ostudu,“ dosvědčoval Paroubek, řezník od kláštera.

„A starosti nebohé ženě, která se tak poctivě živí s rodinou,“ připojoval se výminkář Kverek, který hned vzpomínal, který měšťan v minulosti se tak jako Ludvík spustil.

„Uvidíte, že to s ním dobře neskončí, že někde zahyne. Co dostává na stravu, propije, v noci se potuluje —“

„Nepořádný život. Jedno jde s druhým. Už se nevymotá.“

„Škoda ho. Také kdysi ode mne obilí kupoval. Tehdy ještě jakž tak účty vyrovnával. I na dluh jsem mu dával a čekal,“ vzpomínal Kverek z předměstí

„Divím se, že pan rada dávno nezakročil proti nehodnému švagrovi. Jiných se ujímá, duchovenstva jest jako advokátem, ale švagra jako by neviděl. Jistě jest mu všechno náležitě známo,“ pravil Vránek Šimon.

„To jest těžké, sestry se ujal, dceru její u sebe má, ale proti švagrovi vystoupiti nemůže,“ mínil Kverek.

„Dostal by od něho, nectně by mu bylo vynadáno před domem. Což neslyšíte, jak Ludvík švagra pomlouvá proto, že mu tento nesype peněz, že ho nepodporuje v jeho náruživosti?“

„Ten mu nemůže ublížiti, opilci nikdo nevěří, na slova jeho nedá.“

Jako trojice přátel, tak i jiní přemílali dnešní událost. Vyskytli se i takoví, ovšem bylo jich málo, kteří se stranou ušklíbovali a potutelně se usmívali. Ať Rozumcové také něco nemilého zakusí! Beztoho se jim dobře vede, mnohem lépe, než některému jinému v městě.

Zatčení Ludvíkovo a brzké propuštění se přetrásalo rozličně v Domavicích. Hádáno, že asi vikář zakročil, uvažováno, kdo dal Ludvíkovi peníze, neboť se vědělo, že pije na zlost a hubuje na celý svět.

Noc zakryla všechny starosti a celý život v městě. Bylo to na podzim, večer brzo nastával a Kosinka rozzal v půl kopy svítilnách.

Jenom na podloubích bylo větší světlo z výkladů zvláštními lampami osvětlených.

Ještě v noci odbyla se menší výtržnost před výčepem lihovin, ale ta se opakovala často, když obchodník-žid zavíral krám a násilně vypuzoval ty, kteří chtěli ještě pít, nebo se rázně zbavoval těch, jimž došly peníze. Na pomoc mu přichvátal strážník, jemuž žid za odměnu nalil sklínku hořké a přidal tvrdou housku.

V ranních hodinách nedaleko chudobince nalezen byl dělník, jdoucím do díla, zkrhlý člověk na dlažbě. Ujali se ho a polo-mrtvého donesli do špitálu, kde byla jedna komůrka prázdná. Dozorce zavolal obecního lékaře, jenž městské chudáky za paušál léčil. Ten si dal na čas a teprve jda k pacientům, zastavil se v chudobinci. Tady zatím chovanci sami k životu přivedli domácími prostředky — Josefa Ludvíka, kterého hned poznali. Nyní se ho ujal lékař a rozpoznal příznaky zánětu plic z nachlazení na studené dlažbě.

„Tak ho kořalka nehřála,“ zabručel muž, jenž ve špitále zbytek života trávil.

Málokdo z přítomných opilce litoval, ale z lásky křesťanské se ho přece ujímali, plníce rozkaz lékařův.

Babka jedna hned se šourala na náměstí, aby oznámila Ludvíkové ve stánku, že její muž leží v chudobinci. Už cestou rozpovíдалa onu novinu, i jak se lékař o nemocném vyslovil.

Ludvíková hned přenechala obchod Ireně a pospíchala do chudobince. Rázem jako by zapomněla na všechno, co při muži zakusila. Smutné bylo shledání, ale nevyčítala, ani slova nepříznivého nepronesla. Ještě tu byl lékař, i tázala se, nemohla-li by nemocného muže převézt do svého bytu, že by mu lépe mohla posloužiti.

„Neradil bych, aby se jím hýbalo. Zde má také pokoj a k obsluze jest tady dosti lidí. Ostatně myslím, že jí nebude mnoho potřebovati,“ dodal lékař tišším hlasem.

„Myslíte, pane doktore, že toho nepředrží?“ ptala se žena za dveřmi světničky, kde Ludvík ležel.

„Síly jeho jsou vyčerpány. Buďte na všechno připravena.“

Ludvíková střídavě dohlížela na prodej pečiva a zase obsluhovala manžela. Ležel klidně, někdy mluvil z cesty, jindy byl při jasném vědomí. Příkládán mu led na prsa i na hlavu. Manželka se starala, aby včas dostal lék. Ničeho nejedl, leč polévku, kterou

mu posílal restaurátér Nadějka. Dostavily se dcery k otci, obstoupily lože.

„Nebohé,“ zašeptal jenom Ludvík a zakýval hlavou.

Z jiných nejdříve se dostavil vikář. Ve špitální kapli měl mši svatou, po které se modlil za těžce nemocného. Potom šel ke švagrovi, u něhož právě nikdo nebyl přítomen.

Ani vikář Ludvíkovi nevyčítal, a když tento sám začal, zavedl řeč jinam a ujišťoval, že to není s ním tak zlé, že se brzo pozdraví.

„Kdyby se tak stalo, jiný bych začal vésti život,“ sliboval Ludvík.

„To bude nejlépe; co se stalo, oplakati opravdovou lítostí a do budoucna vejíti s opravdovými předsevzetími,“ dotvrzoval vikář.

Ještě chvíli spolu mluvili, potom se rozešli navždy. Nemocný byl večer kvardiánem Volfgangem zaopatřen a v noci zemřel. Celá jeho rodina byla přítomna, až posledně vydechl. Mluvil nesouvisle, málokoho poznával. Do rána zůstal ve špitále, ráno odvezen byl do hřbitovní kaple.

Rozumcové sešli se u vikáře, aby se poradili stran pohřbu. Nadějka navrhoval, aby byl slavný, jak se patří, s průvodem, spolky, sám že na něj přispěje. *(Pokračování.)*

Fr. H. Zundálek:

Sestý sjezd Národního svazu českých katolíků v Chicagu.

Dne 19. května 1931 byl zahájen šestý sjezd Národního svazu českých katolíků pro Spojené státy severoamerické v Chicagu. O 10. hodině seřadili se hosté a zástupci spolků v osadní sni sv. Prokopa. U fary shromáždilo se duchovenstvo s českým biskupem Ludvíkem B. Kučerou z Lincolnu, opatem Valentinem Kohlbeckem O. S. B., mons. Inocencem Kestlem a rytíři Kolumbovým. V chrámu Páně sloužil biskup Kučera pontifikální mši sv.

V kázání zmínil se mons. Kestl o časových věcech: Evropa se chvěje a otřásá, v Americe vše vše, a to následkem podryvačné protikatolické činnosti. Rozvrat, nejistota, zmátek, moderní lupičství jsou naším největším nebezpečím v přítomné době. Lidé odvracejí se od Krista a od věčných pravd. Poutník hledá směr na cestě, lodivoda na moři. Jasně nebe, nikoli zachmuřené, ukazuje světlo a směr. — Zpěvy řídil Kvido Petřů.

Sv. Otec zaslal sjezdu požehnání papežské.

Sjezdu byli přítomni vedle jmenovaných tito kněží z řádu sv. Benedikta: Jos. Chvátal, Vojt. Janda, Damián Kvítek, Athanas Řebec, Ed. Slá-

dek, Václav Staněk, Bonifác Tomek, Kosmas Veselý, Metod Voneš, Theodor Weber, dále pak světští a řeholní kněží, Tomáš Bobal, Inocenc Bojanič, mons. Em. Bouška, Ed. J. Čepurán, Vojt. Dederá, Ed. Gabrenza O. S. F., J. Garrity T. J., J. Janeček, Pavel Kašpar, Dominik Kotek, Jiří Krippner; Martin Křížka, Štěpán Kučera, J. Mořkovský, Jan Mulligan, M. V. Němec, Václav Pietz O. P., Václav Rezek, Jan Sklenář, Eduard Sládek, Jos. V. Šott C. SS. R., J. Stampolinski, Fr. Tony, Alex. Urankar O. F. M., August Vojáček, Tomáš Vopátek, J. Weis T. J., W. P. Whelan T. J., Karel Zabilka a Oldř. Zlámal.

Nejdůst. pan biskup Ludvík V. Kučera prohlásil v proslovu: Musíme mít na zřeteli budoucnost českého lidu. Jest nám jíti vpřed nejen slovy, ale i skutky a příkladem. Věří v pevné základy církve. Poukázal na boj v Čechách proti katol. církvi ve středověku. Ve všech bojích církev obstála vítězně.

V českoamerické síni zahájil sjezd předseda Nár. svazu Jan Straka, který mezi jiným prohlásil, že povýšením českého kněze Ludv. B. Kučery na biskupa byla vyplněna prosba a touha českého lidu v Americe. Odevzdal mu pak čestný diplom Národního svazu. V poděkování biskup Kučera dovozoval, že český lid miluje českého kněze, českého biskupa, ale i český kněz a český biskup lne celou láskou k dobrému lidu. Ve spojení je síla. Proto potřebujeme katolických spolků, abychom šli za stejným cílem pro dobro katolické církve a veškerého lidu.

Národní svaz českých katolíků od posledního sjezdu před třemi lety uspořádal výpravu 700 účastníků k tisícímu výročí smrti sv. Václava; vydal anglicky v 22 tisících výtisků encykliku papeže Pia XI. o sv. Václavu, účastnil se činně eucharistického sjezdu v Omaze, podporoval hmotně české studenty, věnující se většinou stavu kněžskému, šířil katolickou literaturu, podporoval katolický tisk, zahájil sbírku pro kolej Nepomucenum v Římě, pomáhal získati českého kněze pro československé vystěhovalce v Kanadě a uspořádal k tomu konci sbírku; protestoval proti pronásledování křesťanů v Rusku, zakročil ve prospěch katolické hodiny při rozhlasu. Poslal k oslavám encykliku Lva XIII. „Rerum novarum“ dp. prof. Arnošta Žižku O. S. B., toho času studujícího na pražské universitě v Praze, a provádí Katolickou akci ve smyslu pokynů sv. Otce. Spolupracoval s Katolickou radou mužů a žen ve Washingtonu. Vydal v 2700 výtiscích novou českou čítanku pro první až třetí třídu katolických škol, kterou sepsala sestra Víta O. S. F., která byla rozebrána. Spolupracuje s Čsl. národní radou v Praze. Vše bylo vykonáno pro Boha, církve a vlast i český národ.

Národní svaz vydá ještě v prázdninách druhý díl české čítanky, sestavené sestrou Vítou, a připravuje třetí díl její, který bude obsahovati dějiny českých katolíků z různých států; pracovala o něm též sestra Víta, ale pro nemoc přerušila tyto přípravy. Lze se však nadíti, že i tento 3. díl vyjde r. 1932.

Svaz rovněž zamýšlí vydati anglicky stručné dějiny české, jež sestavi dp. Tomáš Vopátek a dp. Václav Michalička O. S. B. Bude rozšiřovati obranné brožurky z Čech, hájící sv. víry.

Na kolej Nepomucenum v Římě bylo posláno 37.000 dolarů. Svaz vyslovil přání sv. Otce, aby čeští katolíci přispěli na Nepomucenum třetinou, čsl. episkopát též třetinou a sv. Otec přispěje rovněž třetinou; proto bude sebráno ještě 32.000 dolarů, celkem tedy skoro 2 mil. Kč.

Svaz doporučuje k prohloubení náboženského života duchovní cvičení pro laiky. Tisk, noviny působí veřejné mínění: Jaký tisk dáme lidu do rukou, takové bude veřejné mínění, tak bude lid mysliti, mluviti, jednati a věřiti. Proto svaz doporučuje pracovati nejlépe pro katolický tisk.

„Jednota katolického Sokola“ nechť pracuje k tomu, aby mládež byla získána katolickému hnutí.

Místní svazy konaly ve většině případů dobře svou povinnost. Pracovní odbory, které liknavě pracovaly, byly zase přivedeny k větší činnosti, jak tajemník Voller vysvětlil. Časopis „Hlídky“, v němž byly uveřejňovány zprávy Národního svazu, byl zrušen a zprávy jsou uveřejňovány v katolických amerických listech českých, jimž se uděluje příspěvek za uveřejňování zpráv. Mons. Hessounovi byla r. 1930 postavena na jeho rodném domě v Čechách pamětní deska, umělecké dílo Albína Poláška. Dp. Tomáš Vopálek z Lowy pracuje o vydání díla „Posvátná místa česká v Americe“, které bude obsahovati dějiny českých katol. osad, kněží a časopisů. Večer o 8. hod. byla pak uspořádána akademie k počtě njdp. biskupa Ludvíka B. Kučery. Hosty přivítal J. Frolík a pronesl vlasteneckou řeč, v níž velebil njdp. biskupa Kučeru jako upřímného vlastence a vybízel Čechy, aby pracovali k udržení katolické víry a české řeči.

Njdp. opat koleje sv. Prokopa v Lisle Valentin Kohlbeck byl uvítán neutuchajícím potleskem. J. Frolík nazval jej vychovatelem a zakladatelem Národního svazu. Njdp. opat odmítl ze skromnosti tuto zásluhu a prohlásil v krásné a nadšené řeči, že otcem Nár. svazu jest zesnulý biskup Josef M. Koudelka. V té věci konaly se porady v osadě blahosl. Anežky České, jichž významným způsobem se účastnil též mons. Inocenc Kestl, jiní duchovní a představitelé náboženského a národního života v Americe. Zmínil se pochvalně o činnosti Národního svazu a jeho pracovníků, zvláště o předsedovi J. Strakovi, tajemníku Vollerovi a dr. Hynku Dostálovi. Poukázal na výborného organisátora katolického života, zesnulého biskupa Eduarda Brynychy. Dnes třeba čeliti násilí proti katolicismu moderními zbraněmi. Kniha musí býti postavena proti knize, časopis proti časopisu, organizace proti organizaci. Musí se vésti boj na ochranu katolicismu a hájiti práv katolíků.

Řeč opata Kohlbecka byla odměněna neutuchajícím potleskem.

Ndp. biskup Ludvík Kučera, byv uvítán mons. Inocencem Kestlem, nastínil starosti a úkony Národního svazu o český lid a práci již vykonanou. Zdůraznil činnost koleje sv. Prokopa v Lisle, která má vychovávatí příští dorost vůdců a kněží v Americe. Velice pochvalně zmínil se o kaple sv. Prokopa, která vystoupila při četných příležitostech za vedení svého obětavého kapelníka, předčasně zesnulého Františka Šindeláře O. S. B. Jen v konání povinností našich jest naše spása. Nemáme spoléhati jen na biskupa a kněží, ale sami na sebe, abychom si udrželi, co máme. Vzpomněl zesnulého Jos. M. Koudelky, prvního českého biskupa v Americe, a ocenil velké zásluhy opata Valentina Kohlbecka, který se stal miláčkem českého katolického lidu, když ještě konal úřad redaktora a faráře v osadě sv. Prokopa, dr. Hynka Dostála a jiných významných pracovníků. Připomenul, že Národní svaz by měl zakládati stipendia, jež by umožňovala výchovu českého duchovenstva v koleji sv. Prokopa nebo i jiných ústavech. Potřebujeme českého kněžstva, aby hlásalo víru Kristovu mezi českokatolickým obyvatelstvem. Uvedl zajímavé příklady, kterak zakládána byla v poměrně krátké době stipendia o 500 dolarech ze skrovných dolarových příspěvků.

Hudební čísla a přednesy byly velmi vděčně přijaty.

Druhého dne sjezdového, dne 20. května, sloužil dp. Oldřich Zlámal v kostele sv. Prokopa mši sv. za zemřelé členy svazu, načež v česko-americké síni byly předneseny zajímavé zprávy oprávněných delegátů. Všichni prohlašovali, že jdou se svazem ruku v ruce, a nabízejí se k větší činnosti. Zvláště zajímavá byla zpráva Českých katolických lesníků, Katolických lesnic, Katolického dělníka, Sirotčince sv. Josefa, kláštera sester benediktinek v Lisle, Domova sv. Benedikta pro české starce a stařeny, Sdružení dam akademie nejsv. Srdce v Lisle a j.

Za klášter sv. Prokopa v Lisle promluvil převor P. Neužil O. S. B. Naznačil, že Národní svaz byl založen v nejnaléhavější době. Národní svaz

hrál důležitou úlohu ve světové válce. Vyslal tisíce a tisíce českých hochů z Ameriky na francouzské bojiště. Nebýti tohoto zákroku, mapa střední Evropy byla by asi jiná, než je nyní. Nesmíme říkati, že je nás málo, ve spojení bude nás mnoho a přestaneme krisi, která se blíží. O dp. Oldřichu Zlámalovi se zmínil, co vykonal pro českou vlast. Vlezl i do vosího hnízda komunistů na Staroměstském náměstí v Praze, ale neublížili mu. V čilé práci pro církev a vlast musíme dále pokračovati. Čeští benediktini vždy nabídli a nyní nabízejí své služby. Čím více příslušníků tohoto řádu bude, bude i tím více pracovníků pro český lid.

Odpoledne dostavil se na schůzi Antonín J. Čermák, první český starosta (mayor) v Chicagu, který poděkoval za přivítání a zmínil se o četných obtížích, se kterými se setkává. Chicago má 280 mil. dolarů dluhů. Stará se o nápravu a zvelebení obecního hospodářství. Po své řeči stiskl všem účastníkům přátelsky ruku.

Dr. Hynek Dostál, redaktor „Hlasu“ ze St. Louis, Mo., hovořil o katolickém tisku. 20 mil. amerických katolíků má jediný katolický list v Dubuque. Uvedl jako výstražný příklad Francii, kde pro nedostatek katolického tisku byla připravena církev o majetek. Podobně je tomu i ve Španělsku. Dodal, že Baskové, nejstarší národ ve Španělsku, čítají nyní již jen 400.000 obyvatelů, ale mají 27.000 kněží, misionářů a řeholníků. Zdůraznil, že je třeba prohlubovati činnost, jíti svorně s naším duchovenstvem a podporovati katolický tisk.

Dp. Jos. Chvátal, šéfredaktor „Národa“, dovozoval, že katolický tisk se má podporovati nejen slovy, ale hlavně dokázati to má činy. O podpoře katolického tisku promluvili též případně dp. Alois Mořkovský, profesor semináře v St. Antonio, Texas, a Stanislav Stibořík, redaktor „Naděje“.

Dp. Tom. Vopátek doporučil konati pro lid duchovní cvičení.

Ve večerním zasedání, jež řídil dp. P. Kašpar, promluvil dp. Šott C. S. R. o zesnulém českém biskupu J. M. Koudelkovi a biskupu filadelfském Neumannovi, který pocházel z Prachatic v Čechách, o jehož blahorečení se vyjednává. O biskupu Neumannovi promluvili též Kosmas Veselý O. S. B. a ndp. převor Prokop Neužil. P. Šott a Oldř. Zlámal požádali biskupa Kučeru a opata Kohlbecka, aby se též ujali práce o blahorečení biskupa Neumanna.

Poté přednesl vrchní redaktor dr. Hynek Dostál nadšenou řeč o potřebě zřizovati stolice českého jazyka na universitách, zvláště katolických ve Spojených státech, kde sice mají Češi hojně vynikajících mužů, kteří vlastní silou nebo universitním vzděláváním domohli se vysokých míst a vlivného postavení, ale nyní české mladé pokolení upadá rychle národnostně; proto se pomýšlí na založení stolic českého jazyka na universitách. Roku 1931 vyučovalo se češtině na katolické universitě v Creighton v Omaze a v koleji sv. Prokopa v Lisle, Illinois. Bude třeba zahájit jednání s rektory a profesorskými sbory katolických universit, jež jsou v blízkosti českých osad, aby na nich bylo zavedeno vyučování českého jazyka.

Dp. Oldřich Zlámal měl pak přednášku o encyklice „Rerum novarum“ v níž dovozoval: Moderní kapitál musí se zhostiti své nekrřestanské povahy tím, že zabezpečí každému pořádnému dělníku práci a slušnou mzdu.

Na schůzi 21. května pojednal dp. E. Čepurán z Omahy o činnosti Katolického Sokola, v níž se má soustřediti česká katolická mládež, aby zůstala věrna zásadám sv. Václava.

O české škole a o české katolické čítance se rozhovořil dp. A. Rebec O. S. B. Počátek zachování české řeči musí býti ovšem položen doma. Dp. Kosmas Veselý O. S. B. prohlásil, že práce českých kněží v Americe zachovala nejen řeč, nýbrž i náboženství českého lidu.

Msgre Bouška vyslovil požadavek, aby český katolický lid byl poučo-

ván také politicky; úspěch se dokázal zvolením Čecha Čermáka za starostu.

Zvolen výbor k pracím o zavedení češtiny na amerických universitách; předsedou je biskup Ludvík B. Kučera, místopředsedou dr. Hynek Dostál. Na návrh biskupa Kučery bylo usneseno založit studentskou nadaci k počtě biskupa, ctihodného sluhy Neumanna.

Poté byly přečteny a přijaty příslušné resoluce a usneseno, aby příští sjezd Národního svazu českých katolíků byl pořádán rovněž v Chicagu, a to r. 1933 u příležitosti světové výstavy.

Ke konci sjezdu udělil ndp. biskup Kučera účastníkům sv. požehnání a ukončil sjezd modlitbou.

„Svaz, české kněžstvo a náš lid čeká ještě velký úkol, ale s pomocí boží mu dostojíme,“ končí výborně redigovaný týdeník „Katolík“ svou obšírnou a zajímavou zprávou o tomto sjezdu.

Pozdravné projevy zaslali tomuto sjezdu mimo jiné J. Ex. královéhradecký biskup dr. Karel Kašpar, emauzský opat Vykoukal, strahovský opat dr. Metod Zavoral, prof. Arnošt Jan Žižka z Prahy a jiní.

Čeští katolíci ve staré vlasti přejí Národnímu svazu, aby mohl v brzkou uvést v život všechny krásné myšlenky, o kterých bylo na sjezdu chicagském porokováno.

Slovanská hlídka.

Referuje Fr. H. Žundálek.

Đuro Stjepan Deželić.

Rodné město Ivanič-grad v Chorvatsku zřídilo svému vynikajícímu synu Đuro Stjepanu Deželićovi těchto dní pamětní desku. Narodil se r. 1838, studoval v Záhřebu gymnasium a stal se novinářem. Redigoval politické listy „Narodne novine“ a „Domobran“. Již za svých studií spolupracoval s Ljudevitem Gajem. Rakouský státník Schmerling vyjednával tehdy prostřednictvím svého splnomocněnce s Gajem, s nímž měl sjednat podmínky o vytvoření jednotné císařské strany v Chorvatsku, která by všechny Chorvaty dovedla do vídeňského centralistického parlamentu. Deželić se postavil na odpor návrhům vídeňského zástupce a Gaj s vysokou prohodil: „Mladý pán má nezralé myšlenky.“ Tu poznal Deželić, že Gaj byl koupen vídeňskou vládou. V „Domobranu“ psal pro dorozumění s Rakouskem, ale nikoli na základě centralistickém, jak se o to zasahoval Gaj. Roku 1862 vydal po prvé důležitý literární a kulturní kalendář „Dragoljub“, který vycházel pak i později jako rozhledy a shromáždil okolo sebe hojně spolupracovníků. Vydával jej v letech 1862—1866 a od r. 1869 do r. 1907, kdy zemřel.

Deželić staral se svou prací, aby z Chorvatska vymizela cizota. Věnoval se i hnutí hasičskému, které mělo dosud velení německé, a jeho neúporné snaze se podařilo, že bylo zavedeno mezi hasiči velení chorvatské. Vydal také Učebnici pro dobrovolné hasiče. Hasičstvo přispělo pak k pochorvatštění městeček. Roku 1869 stal se prvním redaktorem beletristického listu „Vijenac“ a spolupůsobil nemálo svou prací k rozvoji krásného písemnictví chorvatského.

Aby lépe prospívala pěvecká družstva, vydal pro ně knihu písní „Pjesmarica“.

Deželić je romanopisecem, novelistou, cestopisecem a překladatelem z cizích literatur. Jako vypravovatel vyličil život skoro všech chorvatských krajů. Zvláště vydal tyto knihy: „Surka“, novela z doby před ilyrským obrozením (1867), „Medvedgradski duh“, novela z dějin starého Záhřebu

za vpádu Mongolů a Tatarů (1868), „Zulejka“, román z bosenského muslimského života (1890), „Berzijanci“, román úpadku zagorské rodiny, „Marjan Marković“, novela ze slavonského života (1900).

Deželič začal první psát dobré a vyčerpávající životopisy; napsal jich na 40 a jsou důležitým dokladem literárních a kulturních dějin. Spolupracoval také při redigování chorvatskoněmeckého velkého slovníku, psal do dětských listů („Bosiljak“, „Niz bisera“, „Smilje“ a „Bršlan“).

Roku 1896 vstoupil do služeb města Záhřeba, rozvíjel blahodárnou činnost hlavně na poli dobročinnosti a stal se tak nejoblíbenější osobou v městě, které za jeho spolupráce se vyvíjelo ve velkoměsto.

Literární práce Đura Deželiče mají hlavně cenu kulturně-historickou, ačkoli se nemůže popřít jejich umělecký ráz. Deželič s velikou rázností a trpělivostí v prvním stupni chorvatské měšťanské vzdělanosti úspěšně a znalecky tvořil díla z nejrůznějších područí, která měla výlučně národní poslání: vytvoření svědomitého kulturního národního celku. Kdežto politikové vytvářeli vnější obor současného chorvatského nacionalismu, Deželič vytrvale budoval uvnitř, pracuje neúnavně o povznesení společnosti, o zájem měšťanských vrstev pro chorvatskou knihu a píseň.

První a jediný.

Chorvatský spisovatel Marko Soljačić vydal román ze současného života s názvem „Prvi i jedini“. Tento román líčí mravní a sociální význam dnešního manželství. Hlavní osobou je paní Jolanka, kterou nám spisovatel představuje v obtížích a nebezpečích, která na ni přicházejí, aby se zpronevěřila svému muži a svým dětem. Román vyšel v Knihnici dobrých románů. Úvodní stranu vyzdobil Kamilo Ružička.

Úmrtí chorvatského řeholníka dějepisce.

Dne 5. srpna 1931 zemřel v Záhřebu raněn byv mrtvicí ThDr. fra Julijan Jelenič, profesor církevních dějin bohoslovecké fakulty v Záhřebu, člen františkánského řádu Stříbrné Bosny. Narodil se 29. srpna 1877 v osadě Riječani v Bosně. Bohosloví studoval v Budapešti. Byl profesorem bohosloví v Livně, od r. 1909 do r. 1919 působil pak jako profesor a ředitel bohosloveckého semináře v Sarajevě, od r. 1919 byl profesorem bohoslovecké fakulty v Záhřebu. Redigoval časopis „Serafinski Perivoj“ (1908—1913) a vědecký časopis „Naša Misao“ (Naše myšlenka) v letech 1913—1916. Sepsal hojně dobrých dějepisných monografií, mezi nimiž vyniká spis „De patarenis Bosniae“. Jeho nejlepším dílem jsou dvojdílné dějiny církve sv.: „Povijest Kristove crkve“ (1921—1924). Zesnulý byl i členem Jugoslavenké akademie.

Drobné zprávy.

Redakční sdělení. Z technických důvodů nebylo možno zařadit pokračování článku F. V. Peřinky „Morava a Slovensko“ do tohoto čísla. Bude uveřejněno v čísle příštím.

Katolické tiskové družstvo v Bavorsku zvýšilo počet svých jednotlivých členů za rok 1930 na 34.467 a počet družstevních členů na 1163. Má 921 samostatných skupin, tedy o 24 více než roku 1929. Členské příspěvky dostoupily 33.820 marek. Tiskové družstvo opatřuje 1006 knihoven mládeže

a knihoven lidových téměř milionem svazků knih. Minulého správního roku bylo obstaráno přes 50.000 nových knih. I co do lidových přednášek rozvílo tiskové družstvo živou činnost. Uspořádalo přes 2000 přednášek. Tiskové družstvo spolupracuje u deseti nakladatelských závodů s 24 listy. Osm listů s vlastními budovami a tiskárnami jest jeho majetkem.

O blahověčení papeže Pia X. Postup prací o blahověčení Pia X. pokročil opět značně. Za předsednictví římského vikáře kardinála Marchetti-Selvagianiho konal soudní stůl, který je zvláště sestavován pro každý případ svatořečení. Bylo jednohlasně usneseno, aby všechny čtyři procesy, které byly vedeny za příčinou jeho blahověčení na místech v jeho životní činnosti, totiž v Trevisu, Mantově, Benátkách a Římě, byly spojeny v jeden proces. Zadatel blahověčení, hlavní opat monsignore Pierami, odevzdal všechny příslušné listiny kongregaci obřadů. Tím se započal tak zvaný apoštolský proces. Předchozí práce trvaly osm roků.

Katolíci Češi v Záhřebu. O prázdninách přijelo jedné soboty v červenci do Záhřebu 35 katolických Čechů, většinou kněží a učitelé za vedení prof. Hegra z Brna. Jejich cílem bylo poznati chorvatské kraje a seznámiti se s katolickým životem v Chorvatsku. Na stanici je uvítal předseda Katolické akce dr. Stjepan Markulin, jakož i dr. Avelin Čepulič se členy Velkého křížáckého bratrstva, celkem asi 100 účastníků a účastnic, což hosty dojalo mile. Byli umístěni v konviktu blahosl. Krizina, kde je rektor přijal velmi laskavě. Pěkná stavba učinila na hosty příznivý dojem. V neděli všichni byli přítomni mši sv., kterou sloužil dr. Heger. Za mše sv. zpívali hosté české kostelní písně. Po mši sv. vysvětloval prof. Šimčík hostům památnosti městské, zvláště katedrálu a obrazovou galerii Strossmayerovu. Celou dobu provázeli je a podávali vysvětlení dr. Markulin, dr. Koharič, profesorka Marica Stankovičová, Arnold a jiní. V pondělí odejeli spokojeni s přátelským přijetím a příjemným pobytem. — Takové cesty do katolických slovanských zemí by měly býti pořádány každoročně. Nesly by za jisté blahodárné ovoce.

Katolický tisk ve Spojených státech severoamerických. Před deseti lety založili američtí biskupové Ústřední úřad pro katolické zájmy (The National Catholic Welfare Conference) a dali jeho odboru 70.000 dolarů za dva roky. Tento tiskový odbor vydává nyní 80.000 dolarů ročně, posílaje články a zprávy do 76 novin, hlavně do těch, u nichž roční příjem nečiní více než 20.000 dolarů. Tato organizace má dopisovatele ve všech evropských hlavních městech a tak katolíci opatřují náboženské zprávy novinám Spojených států, i když nemají vlastních novin. K tomuto výboru připojen byl radiový odbor s katolickým hodinovým programem týdně a tento program je přijímán 46 stanicemi.

Katolické obyvatelstvo ve Spojených státech severoamerických. Katolické obyvatelstvo je v tomto státě soustředěno hlavně v městech, kdežto protestanté mají většinu ve vsích. Protestanté mají většinu v jižních státech, kde je z 10 lidí 9 protestantů. Ve státech Nové Anglie přes polovic obyvatelstva připadá na katolíky. Ve státech organizovaných kdysi Španěly jsou pouze katolíci. Na mexicko-amerických hranicích je na 2 miliony katolíků, ale ti nejsou zapsáni v popisných listinách, to jsou Mexičané. Možná si učiniti představu o směsici obyvatelstva z příkladu města Gary. Před 25 lety nebylo tohoto města a dnes má přes 100.000 obyvatelů, kteří přísluší 43 různým národnostem; pět far bylo současně založeno, aby se vyhovělo jejich náboženským potřebám. — Spojené státy severoamerické mají 122 milionů obyvatelů. Z nich 44,380.000 osob je přes 13 let členem křesťanských náboženských společností, a to katolické církve nebo skupiny protestantské. Podle toho tedy přes polovici obyvatelstva, to jest 65 milionů, nepřipadá k žádné církvi. Roku 1926 bylo napočteno ve Spojených státech 18 milionů katolíků a 27 milionů protestantů. Ale biskup Noll počítá ve skutečnosti rovněž 27 milionů katolíků v této zemi, po-

něvadž četní katolíci nejsou zapsáni do popisu. Na 12 mil. černochů je pouze 250.000 katolíků, tedy jen 2 procenta. Židů je na 3 miliony. V této zemi není protikatolického ani protikřesťanského hnutí. — Před 150 lety bylo tam 6 katolických kostelů a 20.000 katolíků. Dnes je 180.000 katolických kostelů a 20 mil. katolíků. Před 90 lety Chicago mělo 50.000 obyvatelů bez katolického kněze; dnes má toto město 3.500.000 obyvatelů a z toho 1.500.000 katolíků a 253 katolických kostelů. Roku 1929 bylo obráceno 38.000 na víru katolickou.

Fr. H. Žundálek.

Naše rovy.

Monsignore dr. Alois Kolísek. Dne 26. srpna 1931 zemřel v nemocnici milosrdných bratří v Brně mons. dr. Alois Kolísek, universitní profesor z Bratislavy ve věku 63 let. Zesnulý byl velmi význačnou osobností nejen v politickém boji, ale hlavně ve veřejném životě Československé republiky ve příčině poměru Čechů a Slováků. Narodil se 1. dubna 1868 v Protivanově u Brna, kde otec jeho byl chudým tkalcem. Studoval na českém gymnasiu v Brně v letech 1879—1887 a tamtéž bohosloví v letech 1887 až 1892. Na kněze byl vysvěcen dne 26. července 1891. Působil jako druhý kooperátor v Náměšti od 17. září 1891 do 20. října 1892. Od 1. listopadu 1892 do 30. června 1894 byl pak na vyšších bohosloveckých studiích v Římě, kdež nabyl doktorátu filosofie dne 8. července 1893. Od 9. srpna do 26. září 1894 byl kooperátorem v Miroslavi, stal se pak 1. října 1894 katechetou a duchovním správcem zemského ústavu hluchoněmých v Ivančicích a působil od 21. září 1894 do 1. listopadu 1919 jako profesor na zemské vyšší reálce v Hodoníně. Od 1. listopadu 1919 byl jmenován ad personam (pro osobu) řádným profesorem slovenské literatury a estetiky na bohoslovecké fakultě v Bratislavě. Poněvadž však tato fakulta nebyla uvedena v činnost, byl dr. Kolísek r. 1921 jmenován správcem věcí bohoslovecké fakulty v Bratislavě a přednášel podle potřeby na některém slovenském ústavu bohosloveckém. Po převratu byl členem revolučního Národního shromáždění. Za svého pobytu v Hodoníně rozvinul prof. dr. Kolísek velkou činnost ve prospěch uměleckého života moravského. Když farář Andrej Hlinka byl suspendován biskupem špišským Alexandrem Párwym, obhájil ho skvěle u sv. Stolice v Římě dr. Kolísek. Známa je Kolískova součinnost při československých vztazích Scota Viatora. Rozsáhlá je též jeho činnost spisovatelská a významná jest jeho práce ve prospěch slovenské písně. Byl převezen na Hostýn a tam pochován. Buď mu vděčná pamět!

Fr. H. Žundálek.

Josef Saksl, osobní děkan a farář v Třebotově, zemřel dne 24. srpna t. r. a tamtéž pochován. Narodil se dne 19. listopadu 1865 v Hluboši u Přibrami a po vykonaných studiích byl na kněze vysvěcen v Praze dne 27. července 1890. Jako kaplan působil v letech 1890—1893 v Chodově u Lokte, na Zbraslavi u Prahy v letech 1893—1907, načež jmenován farářem v Třebotově u Radotína, kde působil až do své smrti 24 let. Když kaplanoval v letech 1893—1907 na Zbraslavi, byl jedním z nejčilejších kněží v tomto kraji a zasloužil se nemálo jako jednatel katolicko-politické jednoty okresu zbraslavsko-smíchovského o politické a sociální probuzení katolického lidu na českém Povltaví. Získav redaktora T. J. Jirouška jako hlavního řečníka pro schůze v Davli, Štěchovicích, Modřanech, na Zbraslavi, na Zlíchově a ve Vraném nad Vltavou, jezdil s ním a pomohl katolicky probudit celý povltavský kraj. Čest jeho památce! —tjk.

MUDr. Otakar Rožánek, lázeňský lékař ve Františkových Lázních, zemřel dne 29. srpna t. r. v Mukačevě na Slovensku. Zesnulý narodil se dne 20. července 1862 na Malé straně v Praze. Po vykonaných studiích byl na české universitě r. 1889 dne 29. března promován na doktora lékařství. Ja-

ko odborník sepsal více spisů o různých nemocích. V letech 1900—1910 účastnil se také osobně křesťansko-sociálního hnutí a v roce 1910 stál zcela veřejně mezi 17 memorandisty za obrodu a přesnost katol. hnutí. Svým katolickopolitickým přesvědčením se vždy veřejně vyznával jako stoupenec redaktorů Tom. Škrdl a T. J. Jirouška, vedle nichž stál ve veřejném životě. Cest jeho památce!
—tjk.

Literatura.

Výchova dětí a rodičů od Ar. Olivy, katechety v Praze-Vysočanech. Nákladem vlastním. 1931. 8°, str. 44. Cena Kč 8.—.

Autor sám nazývá dílo své pomůckou pro kázání a přednášky ve spolcích. V předmluvě popisuje blíže účel této knížky: „Nářky na nynější mládež se množí. Nařikati nestačí, nutno všimati si, kde vězí příčina zla. Velice mnoho zavinují prostředí a liknavost rodičů, ale také neschopnost patřičně děti vychovávat. Jest tedy nutno na kazatelně i ve spolcích o hlavních zásadách výchovy poučovat rodiče i mládež. Mládež je budoucností církve i národa, záleží tedy nesmírně na tom, aby byla vychovávána k charakteru. Základem charakteru je nábožensko-mravní výchova, které musíme věnovati největší péči a nejvíce práce. — Účelem promluv jest ukázati na některé vady při výchově a dáti pokyny, jak vychovávat. Přirozeně, že krátké promluvy mohou obsáhnouti jen to nejdůležitější.“

Co autor v předmluvě slíbil, to splnil také doslova ve svých 14 krátkých sice, ale jadrných a obsažných přednáškách.

Úhledná vnější úprava a mírná poměrně cena doporučují ještě zvlášť tuto knížku, jejíž čistý výnos jest věnován ve prospěch vnitřního zařízení nového kostela vysočanského.
A. B.

Starý křtitel. Dramatický obraz z doby pronásledování křesťanů v Anamu. Napsali: Rondina-Gentile. Z itaštiny přeložil: Fr. Všetěčka. V pěti jednáních. Nákladem Josefa Birnbauma v Brtnici, 1931, 12°, str. 67. Cena 6 Kč.

Toto misijní drama, jež P. Rondina původně sepsal veršem a P. L. Gentile zpracoval prósou, má líčením statečného a ušlechtilého jednání anamských křesťanů v době pronásledování budit zájem širších kruhů pro katolické misie a je určeno k provozování hlavně o misijním dnu, jenž jest sv. Otcem ustanoven na 3. neděli měsíce října. — Drama obsahuje 12 mužských úloh. Pro zpěvy ve hře obsažené připojí nakladatel ke každé zásilce potřebný nápěv a doprovod pro klavír nebo harmonium. A. B.

Kalendář „Svatý Vojtěch“, Družstvem Vlast vydávaný již přes třicet let, na přestupný rok 1932 již vyšel. Cena 7 Kč. Obsah jako vždy přísně katolický a vhodnými obrázky provázený, jest pestrý co do poučení a zábavy. Mimo to nachází se v něm i mnoho poučení pro život i rad, kde který vysoký úřad republiky hledat, ať při návštěvě nebo dopisování. Komu se dostane kalendář tento do rukou, přesvědčí se o jeho přednostech. Doporučujeme jej jak dělníkům, řemeslníkům, tak i zemědělskému lidu.

Moravan na rok 1932. Právě vyšel 31. ročník známého moravského kalendáře rodinného, jež vydala Občanská tiskárna v Brně za cenu 7 Kč. Jako vždy vyniká tento kalendář bohatstvím a pestrostí jak textu, tak ilustrací a tím doporučuje se sám.
A. B.

W. B a u m r o t h: Scandalum crucis (Pohoršení kříže), přeložil A. Bayer. Nákladem Jos. Birnbauma v Brtnici. Str. 384. Cena brož. 22 Kč.

Jest to román budoucnosti. Nevěrecká světovláda chce vyhladiti křesťanství. Vůdcové scházejí se každý měsíc letadly ve světovém městě k poradám. Usnesli se, že křesťané musí vydati všechny náboženské sym-

boly. — Hrdinou románu je dr. Hynek Herweg, svobodomyslný profesor v Praze. Jeho zbožná matka má obraz P. Marie a dává jej Hynkovi, aby jej uschoval před komisí, která prohlíží domy. Papež — navenek je lékařem v Paříži — nařídil věřícím, že mohou symboly vydati. V Praze je také zbožný truhlář Valouch, jenž přijal do rodiny slepce. Valouch zdráhá se vydati komisi kříž. Je při tom zabit, pochován na Olšanech a slepec u jeho hrobu nabude zraku. Tuto rodinu živí pak Hynek a oblíbí si křesťanství. Seznámí se s dr. Braitem — navenek profesorem, ve skutečnosti však kardinálem pražským — a složí u něho vyznání víry. Valouch je prohlášen za blahoslaveného. Při beatifikaci je přítomen Braite i Hynek, jehož zmocní se touha po kněžství, je konečně vysvěcen, má prvotiny u rakve blahoslavence, přichází k papeži, jenž ho vysvětil na biskupa a jmenuje kardinálem. — Nevěřci vystavěli si moderní město Athea, kdež i papež bydlí. Běsnění nevěrecké nemá účinků, rozhodnou se tedy zabít kněze a biskupy. Braite je vytrazen a umučen. Při mučení naléhají nevěrci dozvědět se jména a bydliště jiných kardinálů a biskupů. Papež posílá do světa španělského monsignora, aby varoval biskupy. Ten letí vzducholodí, v níž oslavuje. Jiná vzducholod to pozoruje, zmocní se ho, hrozně ho mučí a on vytrádí jména kardinálů i papeže, a kde bydlí. Jsou schytáni, zavřeni v Athei a veřejně státi. Papež před smrtí vidí, jak Athea se boří do země, a jmenuje nové kardinály hlasitě. Nevěřci myslí, že po smrti papeže a kardinálů je konec s církví, oslavují její pád, strašně se při tom rouhajíce. Athea skutečně se propadne do země a křesťané mají nového papeže — Hynka Herwega. Román je nadmíru napínavý, veskrz katolický a může působiti k uvědomení našeho lidu. A. B.

Knihy redakci zaslané :

„Raná setba“. Knihovna pro mládež. Řídí prof. Jan Hrubý, T. J.: Francis J. Finn — Mílek z Kampionu. Roč. IX., seš. 1. Cena sešitu Kč 1.50.

Časopisy redakci zaslané:

Věstník katolického duchovenstva. Vydává Jan Pauly. Čís. 11. a 12.
Naše kniha. Liter. a bibliogr. věstník. Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Čís. 14.—16.
Ve službách královny. Věstník mariánských družin čsl. v Praze. Čís. 7.
Pax. Časopis pro přátele liturgie a řádu sv. Benedikta. Vydává opactví emauzské v Praze II. Čís. 7—10.
Růže lurdská. Vyd. Bratří Kolískové, Brno. Čís. 8—9.
Hlídka. Vyd. Dr. P. Vychodil v Brně. Čís. 7—8.
Orelský věstník středočeské župy Pospíšilovy. Čís. 8—9.
Zemědělská politika. Řídí Jan Máša v Brně. Čís. 2.
Ráj. Časopis věnovaný zájmům katolíků čsl. Vídeň. Čís. 8—9.
Růže domlníkánská. Praha I.-234. Čís. 3—4.
Rajská zahrádka. Časopis pro mládež. Administrace: Praha II., Pštrossova 200. Předplatné ročně 6 Kč.
Dětský svět. Časopis pro mládež. Praha II., Karlovo nám. č. 5/6. Předplatné ročně Kč 9.50.
Argus. Revue popul. vědeckých článků. Vydává inž. V. Vondrák, Praha-Smíchov. Roč. VII., č. 10—11.

Oprava. Nedopatřením a přehlédnutím tiskárny paginováno bylo minulé číslo Vlasti (7—8) chybně. Správně má začínati stranou 289 a končiti stranou 384. Prosíme P. T. odběratele, aby si stránkování laskavě opravili a nám chybu prominuli.

Tiskárna.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádobky, pacifikály, svícní, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatém a stříbrném neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Veškeré oděvy

*kleriky přesně podle předpisu pro
různé hodnostáře za ceny nejlev-
nější dodá podle míry osvědčený
katolický závod*

Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, před-
ložím bohatý vzorník látek.

LEVNĚ A HEZKY OŠATÍTE VAŠI RODINU,

objednáte-li 40 m. bezchybných 2 až 10 m dlouhých zbytků za 205 Kč, na které zaplatíte dobírkou 105 Kč a zbytek ve 2 měs. splátkách. Obsah: batisty, prací hedvábí, bílé plátno, zefyry šatové i košilové, šatové tyldy, povlaky peřin a pod. Objednejte s důvěrou u fy

Žádné jiné výlohy

JOSEF STOLÍN, NÁCHOD

Zvláštní telegram

Přicházíme včas, abychom Vaši starost o zimní nákup látek, oděvů a prádla převzali na sebe. Máme pro Vás připraveny nové obrovské sklady, které rozprodáme za tovární nové snížené ceny. Přesvědčte se osobním nákupem neb objednávkou o Tušlových levných cenách a výborné kvalitě. I my chceme láci a jdeme příkladem vsťíc. Mějte k nám důvěru. U nás koupíte dobře. Máme pro Vás:

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubka našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejlepších praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNE** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOSILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvláště pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zefirové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníitelné Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvláště pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvláště silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníitelné Kč 14.—, 17.—. **KOSILE DAMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINE** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvrtnové nezníitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNCOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLATNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNE** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čistě vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—.

Zádné jiné výlohy neučtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKO-MORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUŠLOVÝCH PODNICÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta **JIMRAMOV, ČSR**. Pište, že jste četli insert v časopise **Vlast**, obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

10.

Jan Eružín: Spisovatel Jan Voborský pětasedesátníkem.

Jan Voborský: Vzpomínání...

Antonín Brousil a K. V. Fritsch: Prorok a jeho vrah.

Dr. Alfréd Fuchs: Svatá Kateřina Sienská.

Alois Musil: V zemi královny Zenobie.

Antonín Šorm: Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném v naší vlasti.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

Jar. Šubert: Na Dušičky.

Frant. Václav Peřínka: Morava a Slovensko.

Aktuality. — Slovanská hlídka. — Drobné zprávy.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

SBÍRKA ČASOVÝCH KÁZÁNÍ

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbirku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

NEJKRÁSNEJŠÍ VZOR KŘESŤANSKÉHO ŽIVOTA

Cena Kč 12·80.

KRISTUS KRÁL. Cena Kč 8·20.

KRISTOVO SOCIÁLNÍ KRÁLOVSTVÍ. Cena Kč 12·80.

MOTIVY KE KRÁTKÝM NEDĚLNÍM PROMLUVÁM.

Cena Kč 8·20.

POUTNÍ KÁZÁNÍ. Cena Kč 9.—.

Objednávky přijímá

Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. čis. 26

JEVIŠTĚ moderní a dokonale **PEPA MÁCA**

Rozpočty zdarma a nezávazně.
Osobní návštěva na požádání.

uměl. malíř
v Újezdě u Brna na Moravě.

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.

JABLONNÉ NAD ORLICÍ ČÍSLO 86

Jan Eružín:

Spisovatel Jan Voborský pětasedesátníkem.

Dozvídáme se, že populární autor slavil dne 15. října t. r. v úzkém kroužku nejintimnějších přátel daleko od Prahy v Orlickém podhoří toto rozmezí věku, za kterým člověk už každého půl roku aby děkoval Pánu Bohu za zdraví a síly k vyčerpávající práci literární, ač tak často bývá nazývána prací radostnou.

Slavil ten den za šumivé písňe horské řeky Alby nikoliv jako nový, nýbrž po delší přestávce pouze „obnověný“ spolupracovník měsíčníku „Vlast“, do něhož před lety uložil bohatý pořad obsáhlých literárních

i charitativních studií a pojednání, většinou dvoj- i trojdílných, cyklus epopejí z doby husitské

ské a vedle četných poemat i celou knihu meditačních básní „Ecce homines“. — A přec jen možno zcela kladně říci, že vlastně

ani nebylo u spisovatele Voborského odpočinku nebo přestávky v jeho práci, vždyť dlouho přispíval prósou i veršem vždy v duchu katolickém pro dobro lidového čtenářstva do kalendářů Steinbrenrových (vimperských) a rediguje již po řadu let velmi obezřetně a s nejživějším zájmem kalendář „Třebízský“, do něhož jako požehnanou žeň ukládá každoročně řadu nejlepších svých povídek a článků, i když ne vždy pod svým vlastním rodným jménem.

Ostatně i ty pseudonymy jsou maskou velmi průhlednou, neboť kdo poznal a zná svérázný a květnatý sloh a kdo zná zrnitý a řízný humor starého pána, nahned řekne, že ví, kdo je to Pius Dobřenský a Cilka Chvilková a Zvědavec.

Při veškeré své práci na poli písemnictví, konané nadšeně i po úřední dřině až do r. 1927, kdy odešel ze státní služby na odpočinek věru víc než zasloužený, dbal též jiných talentů mladších a slibných, jako na př. sleč. Niny Svobodové, kterou k spolupráci získal dokonce až v Římě a která hned nato debutovala v kalendáři „Třebízský“ krásnou „Legendou benátskou“ zeyerovského slohu a koloritu. A jen tak mimochodem — abychom šetřili kadidlem chvály — podotkneme, že se spisovatel Voborský vždy kavalířsky a přátelsky zachovával rovněž zase v duchu zeyerovském ke spisovatelce Ludmile Grossmannové-Brodské.

Slíbil nám do „Vlasti“ *nové práce* a slibu svému hned předem aspoň částečně dostal a chystá do měsíčníku po připravené řadě typických povídek také *obsáhlejší román* z pražského uměleckého světa.

Stižen již od útlého dětství neštěstím ztráty levé ruky, dopracoval se sympatický nám i čtenářstvu jubilant železnou svou energií i v úředním ovzduší státní politické správy kariéry ředitele pomocných úřadů, jmenovaného dekretem vlády republiky Československé a byl v roce 1925 od Jeho Svatosti papeže Pia XI. vyznamenán zlatým jubilejním křížem řádu Benemerenti.

Této své energii a vzdornému čelu, jímž stál vždy tváří v tvář osudu, dal jubilant již před lety výraz verši jedné básně, slovy k své sestře, když spatřil odkvetlé hyacinty za okny nemocnice:

„... jak tyto hyacinty, život odkvete a zbledne
a vím, že neodvratný konec zírám odevšad —
nu — kdybych neměl ruky ani jedné,
já diktoval bych, ty bys mohla psát!“

Nedivno, že takto se vyslovil literát, mající stále jak cinobrem psáno před duševním zrakem heslo slavného Leonarda de Vinci: „Chtěj, co máš!“ — to jest, buď spokojen!

Co učinil spisovatel Voborský pérem i živým slovem pro Solnici, kde jak v druhé domovině rád přebývá někdy v létě, jindy zas na podzim na faře kdysi Ehrenbergrově u svého upřímného a bratrského přítele dp. biskupského notáře, faráře P. Josefa Rösslera, znamenalo by samo o sobě již velmi silnou knihu, neboť vždy živě se tam — byť občas i churav — zúčastňoval veřejného života náboženského i politického, všude jsa znám jako pohotový řečník — nebylo jediné katolické slavnosti a jiné podobné příležitosti, kde by veřejně nebyly zněly v recitacích jeho vzletné verše. Pro Solnici a pro přítele Josefa dovedl udělati a také po každé udělal vše!

Ačkoliv jinde nabízeny mu byly posice výhodnější a slibovány honoráře uspokojivější, zůstal spisovatel Jan Voborský *vždy cele náš, vždy věren práci při standartě katolické na důkaz své pevné důslednosti* a právě nyní pracuje o redakci obsáhlejšího životopisného díla „Zlatou stopou“ o zesnulém metropolitním kanovníku pražském, Monsignoru Th. Dru Josefu Hanušovi († 20. IV. 1928) — stať „Černá růže“ ze souborného díla toho, psaná vpravdě pérem pietní lásky a přátelství, otištěna byla již v letošním červencovém čísle „Vlasti“.

Málokomu snad — jako spisovateli Janu Voborskému — dostalo se potěšení, že mohl čísti tři své životopisy — — jeden (k 50. narozeninám r. 1916) vydán jako brožura Družstvem „Vlast“, pak roku 1919 následoval ve Steinbrenrově „Velkém národním kalendáři“ vřele psaný nástin životopisný (podle slohu z péra oblíbeného našeho autora, povídkáře a romanciéra Aloise Dostála) s pérokresbou podobizny od zvěčnělého bratra, akadem. malíře Václava Voborského, a k 60. narozeninám, jež r. 1926 pouze jak lehounký hedvábný stín prošly tichými kulisami života, otištěn byl básnicky nadšený delší článek stařešiny našich literátek, Ludmily Grossmannové-Brodské v kalendáři „Moravan“, snad ze všech jiných nejstarším a nejčtenějším.

Rádi přinášíme nejnovější podobiznu a snímek podpisu starého dobráckého pana spisovatele. Starého jen tělem, ale duchem mladého povídkáře, romanciéra a básníka katolického, jenž má vždy jediné jen přání, a to, aby jeho práce — i ty různé drobnůstky

kalendářní — byly ne-li dobré, tož aspoň výborné, jak jej do svět-
lých cest takového přání uváděl kdysi vroucně přátelský styk s bla-
hé paměti poety Juliem Zeyerem a Adolfem Heydukem, jenž ještě
jako kmet a blízek hrobu psal Voborskému z Písku: „Mládnu, čtu-li
vaše práce, zejména vaši krásnou knihu „Paní Ginevra“ z těch
starých zašlých dob pěvců lásky.“

Takovými *snahami po pravdě a krásnu* a touže po tom, aby i
národ náš měl jednou své vlastní svátostné hry rázu Calderonova,
byl veden i když psal symbolické scénické básně: „Hold Matce
Vítězné“, „Hold knížeti míru“ (bibliofilsky vydáno r. 1926 ústřed-
ním výborem pro oslavu millenia svatováclavského) a „Z růže kví-
tek vykvet nám“, vesměs příležitostně s výbornou plastikou slovní
provozované.

Ve zvrácené době poválečné mnozí změnili se v základě, ale spi-
sovatel Voborský zůstal na základu dávného přesvědčení vždy svůj
a týž.

Básník růží, jak jej nazývají, jistě se i tam v dalekém podhoří
v jubilejní den svůj dočkal poslední snad bělostné růže na farské
zahradě — a ne-li to, jistě že se mu v duchu rosou vzpomínek osvě-
žily a jako divem starých středověkých legend znovu živě zazele-
naly ty vavříny, jimiž při velké jubilejní orelské akademii v Lu-
cerně dne 28. dubna 1931 za přítomnosti velkého světa katolického
veřejně byl odměněn za myšlenkově bohatý nábožensky vlastenecký
prolog, jejž dala zhudebniti a jako melodram přednesla nejlepší
z dosavadních Mahúlen Národního divadla, dramatická umělkyně
pí. Anna Suchánková, profesorka na konservatoři.

Tenkráté prý mínil jubilant, to že jest jeho práce poslední — a
přec jen po prvé v životě svém se mýlil a zmýlil — práci jeho po-
loženy byly v zlatitém lesku papežského Benemerenti nové koleje,
jichž cíle a konce dnes jen těžko lze se dohlédnouti.

Nový režim „Vlasti“ volá po nových silách a hle — první při-
hlásila se radostně a ochotně — *dobrá síla stará*, která srdečně
nám jsouc vítána, nechť z oktávu svého životního jubilea zdráva a
požehnána jde z podhorského kraje působnosti spisovatelů Ehren-
bergra a Košťála tou další poutí v životě i literatuře podle vlast-
ních svých upřímných slov:

„Pro Boha, vlast, žít musí člověk prací —
je šťasten pták, jenž v rodné hnízdo své se vrací!“

Jan Voborský:

Vzpomínání...

Před věky vesmír naši zemi v náruč vzal —
od věků hvězdami je zlatě věčena.
Tam z koutku, jenž se na čas domovem nám stal
a někdy snad i úsměv blaha přál,
odlétne jednou duše k nebi, s Bohem smířená.

V ty tajné modré dálky odlétne, vždy výš,
jak motýl, zahrad liliím jenž s Bohem dal — —
a země, na níž dosud spokojeně spíš
a posléze o chvíli smrti zvíš,
i zítra vesmírem svou cestou klidně půjde dál.

Zda duše z dálav hvězdných pocítit nám dáš,
ty, jež jsi v blaho věčné vešla lehounce
a nyní na věky den zlatý prožíváš,
že na nás tady smutné vzpomínáš
tam v domovině azuru a štěstí bez konce?

My častokrát si na tě vzpomenem,
tak často, že snad tolik květů nemá luh — —
se srdcem jako se svící na hřbitov jdem,
spojení s tebou modlitbou i snem,
nám touhu po shledání s tebou posvěcuje Bůh!

Tvá radost, věz, ni tam by celá nebyla,
safírem kdybys byla oči pro jiné,
nesvítíc na hroby, jež láska zrosila,
pod drnem jichž se navždy ukryla
tvých bratrů, sester srdce, svaté kouzlo rodinné!

Ant. Brousil a K. V. Fritsch:

Prorok a jeho vrah.

Drama v pěti jednáních.

(Dokončení.)

Lykyon (posel císařův, vystupuje sebevědomě; k Antipovi): César vzkazuje ti svůj pozdrav! — Znáš mne zajisté! Býval jsem kdysi sluhou tvého bratra Filipa. Po jeho smrti vzal mne césar do svých služeb. Postupoval jsem rychle. Jsa napřed dozorcem nad otroky, dovedl jsem si získati Caligulovy důvěry, a má-li teď césar nějaké poselství, které vyžaduje rozumu a obratnosti, svěřuje je vždy Lykyonovi. (S přetvářkou:) Ó Antipo, ačkoliv mne důvěra césarova vyznamenala, přece zůstávám skromným a nezapomínám svých starých přátel; také tebe ne!

Antipas (radostně): Jaké to štěstí, že tě mohu počítati ke svým přátelům! (Tiskne mu ruku.)

Lykyon (licoměrně): Opravdu, nezapomněl jsem na tebe. Víím, že tě vyhnanství nesmírně trápí. Proto jsem se u Caliguly za tebe přimlouval. Učinil jsem tak pro bratra mého pána Filipa, kterého jsem tolik miloval. Víím, že se ti stala křivda, že nízká pomluva tě oloupila o césarovu milost, ale mé přimluvě podařilo se zase ti ji získati. Co Fortunát, Agrippův lživý posel, ti pokazil, to slíbil Caligula zase napravit, a zakrátko vtáhneš zase do hlavního města své země.

Antipas (obejme Herodii): Herodio, takové štěstí! — Ani pochopiti je nemohu.

Herodias: Tvé štěstí, Antipo, je také mým štěstím.

Lykyon (jenž s potměšilým úsměvem přihlížel): A abys viděl, Antipo, že jsem nemluvil naprázdno, nýbrž plnou pravdu, uvidíš teď i důkazy. Trpělivost, hned přijdu. (Odejde s uštěpačným úsměvem.)

Antipas (k Herodii): Ó toho štěstí, kterého nám bylo dopřáno osudem! (Posměšně:) Teď mne, Jochanane, tvá hlava už neleká!

Herodias: A jak já ti toho štěstí přeji!

Antipas (radostně): Herodio! Herodio! (Líbá ji.)

Lykyon (vejde zase): Zde přicházejí důkazy! (Sluhové přinášejí

zlaté a stříbrné nádoby, roucha. Lykyon ukazuje sluhům, kam je mají postavit a položit. Jeden ze sluhů stojí s košem v pozadí.)

Lykyon (k Antipovi): Antipo, hleď, (ukazuje na dary) tu jsou důkazy císařovy přízně.

Antipas (k Lykyonovi): Díky! — Díky za tvou věrnost. Vyřiď mé díky také císařovi, jemuž se osobně poděkuji, až přijedu do Říma.

Lykyon (tajemně): A přece to není ještě vše, co poslal.

Antipas (v úžasu): Ne všechno? — Copak ještě?

Lykyon: Co do ceny stojí to za tím, co zde vidíš, ale přece je to znamením zvláštní přízně císařovy.

Antipas: Víím, že císař má šlechetné srdce.

Lykyon (s přetvářkou): Zajisté! — Jak jedná šlechetně, to teprve poznáš! (Zakývá na sluhu s košem a ten ho postaví před Antipu.)

Lykyon (ukazuje na koš, k Antipovi): To je, co ti má svědčiti o zvláštní přízni císařově. (Směje se záľudně:) Je to ušlechtilý nápoj, který se pod sicilským nebem urodil a v kterém si císař zvlášť libuje. Nikdo jiný nesmí tohoto vína píti, jen císař a ti, kteří jeho zvláštní přízni se těší. A proto ti ho posílá. Teď znáš cenu tohoto daru. — Ale teď musím spěchat, neboť mám ještě jedno poselství vyříditi. (Důležitě:) Není to tak snadné, být císařovým poslem. Měj se dobře a dej si císařovo víno chutnati. Musíš je ale rychle píti, neboť pochází z horkého jihu a nedrží se dlouho. — Musím si pospíšiti, abych byl zítra v přístavu, kde loď na mne čeká. — Buď zdrav!

Antipas: Nezapomeň vyříditi císařovi můj dík a řici mu, že jeho víno vypiji na jeho zdraví a že na něho budu po celý život pamtovati.

Lykyon (s potměšilým úsměvem): O tom bude jistě přesvědčen! (Odejde.)

Přestávka.

(Venku vychází měsíc a svítí do světnice, Antipas zůstane a je na něm viděti, že nemůže náhlou změnu osudu ihned pochopiti.)

Antipas (k Herodii): Co tomu říkáš? — Jak blízek byl jsem zoufalství a — teď takové štěstí! Ó, (podívá se na láhve:) tady jsou důkazy. Vyprázdním na zdraví císařovo první pohár.

Herodias: Jen piž a zítra promluvíme si dále o svém štěstí. —

Dnes se mi už oči zavírají; jsem unavena a už je dávno noc. Spi sladce; ať se ti zdá o krásné budoucnosti. (Odejde pravými dveřmi.)

Antipas (volá do dveří): Elame!

Elam (vstoupí).

Antipas (k sluhovi): Přines mi číši! (Sluha odejde a přijde hned nato se zlatým pohárem na zlatém podnosu.)

Antipas (k sluhovi): Postav to na stůl! (Stane se. K sluhovi:) A teď můžeš odejít. (Sluha odejde.) A teď chci okusit, čím mne císařova přízeň obdařila. (Naleje si vína a pije v krátkých doušcích. — Po chvíli:) Božský nápoj! Jako by mně jižní slunce údy prohřivalo — (pije zase labužnický). — Jochanane, už se tvé hlavy nebojím. Toto víno je nejlepším lékem proti každému strachu. (Pije silněji. — Účinky vína začínají se jevit.)

Antipas (v rozjařené náladě): Jako sicilské slunce hřeje to víno v mých útrobach. (Zvedne číši do výše:) Nazdar, příteli císaře! Na zdraví! (Pije dlouhým douškem.) Ó, jak to hřeje. (Náhle ukazují jeho tahy úzkost. Jed, namíchaný ve víně, začíná působiti.) Je to oheň vína... (sahá si na hrdlo, na prsa) nebo je to pekelný plamen? — To není víno... to je jed... jed! Ó — císaře — sata-ne! — Tys mne otrávil! — — Vzduch! Vzduch! — (Zhrouť se a svíjí se za následujících zjevení v křečích.)

Přestávka.

(Vystoupí duch Pontia Piláta. — Mluví varovně, dutě.)

Duch: Ha, bídníku, udeřila i tvoje hodina? Každému, Antipo, je určena poslední hodina, ale strašnou je tomu, kdo se jí blíží obtížen vinou. Zdaž na to vzpomínáš, Antipo, že tys zavinil mou sebevraždu? — Zajisté kneš teď císařovi, že ti úkladně ve víně poslal jed! — Ale já v tom vidím trest za to, co jsi na mně spáchal. Tys to byl, kterýs mně úklady strojil a mne o přízeň Říma připravil. Pamatuj si to: všech zločinů nejošklivější a nejzbabělejší je pomluva. Proto ho peklo tak těžce tresce! — Brzo oddělí se duše tvá od těla a bude státi na prahu věčnosti. Co říká ti tvé svědomí? — Tys to byl, jenž jsi mi toho spravedlivého, který s nebe přišel, vnutil, abych ho k smrti kříže odsoudil, tys

to byl, který zlatem zakoupil jeho zrádce. — Tys to byl, jenž mne postavil jako soudce proti věčné pravdě, a já — bloud — ucho i srdce jsem uzavřel před touto pravdou, kterou jsem tušil — ze strachu před tebou. — Skrze tebe ztratil jsem všechnu čest, vážnost, přízeň! A když se mi trýzeň duše stala nesnesitelnou, sáhnul jsem po jedu — v té šílené naději, že bude všemu konec. Ale mé svědomí šlo se mnou na věčnost a tu říká mi bez ustání: „Tys pravdu k smrti odsoudil. Ona ovšem nezemřela, protože pravda věčně zůstane pravdou. Ale tvá rouhavá smělost věčně bude se na tobě mstít, neboť teď nelze ti již spáchané viny napravit.“ — Mé viny vědomí jest mým peklem a tvé viny vědomí, Antipo, bude tvým peklem — věčně, věčně! Teď víš, co tě očekává. (Duch Pontia Piláta zmizí.)

Antipas (svíjí se v bolestech): Ach, ach, co mne očekává! — (Zhrouť se sténaje.)

Přestávka.

(Vystoupí duch Jidáše Išáriot.)

Duch: Zde stojí před tebou ten, jenž propadl lesku tvého zlata a stal se zrádcem svého pána. Jidáš Išáriot! — Znáš dobře toto jméno! Tys to byl, Antipo, jenž jsi mne vehnal v zoufalství, neboť tvé peníze udělaly ze mne zlosyna. Tys vyplatil svým přátelům farizeům odměnu, kterou mi dali, abych provedl zradu. A ti podvedli i mne, neboť ve své lstivosti řekli mně, že ho chtějí jen uvězniti a ne usmrtiti; že ho zase po velikonocích propustí. A já uvěřil jejich slovům. A to jsi ty, Antipo, úskočný lišáku, (*Antipas trhne sebou*) umluvil se svými přátely. Tak jsem ani nevěděl, že svým políbením vydávám svého Pána a Mistra na smrt. Hlavní vinu na zločinu neseš vlastně ty, Antipo, ale co platno — zrada je zrada! — A já jsem zrádcem! Strašně tíží mne tato vina! Stále vidím před sebou bledého Mesiáše v zahradě getsemanské, v oné neblahé noci, při červenavém světle pochodní, a vidím tam i sebe, jak jsem ho objal — jeho, který mne tolik miloval, — jak jsem ho políbil a — zradil. A vždy slyším slova svého Mistra: „Příteli, proč jsi přišel? — Jidáš, můj apoštol, jak jsem tě miloval! Ze všeho lidstva, z tisíců a tisíců svého lidu, z úzkého kruhu svých učedníků jsem tě kdysi vyvolil

za apoštola — a ty? — Polibkem zrazuješ syna člověka!“ — Tato slova ozývají se mi v uších stále — stále! — Cítím stále úzkostlivý stisk rukou Mistrových, jak chvěje se a ulekán mého rámě se chopil, kterým jsem ho záludně objal. Oh — vidím jeho pohled plný výčitky, ten pohled, jenž až do posledka o jeho lásce svědčil. Antipo, Antipo, to je moje peklo! — Nesu svůj trest, protože jsem zrádcem; ale že jsem se stal zrádcem, jsi vinen ty. Ale brzy budu pomstěn, neboť i ty propadneš peklu a potom budeš na věky patřiti k nám — zatraceným! — Tak mstí se na tobě tvá lstivost! Co bude tvým peklem? (Dá se do ďábelského smíchu a zmizí.)

Antipas (sténá ve strašných bolestech): Co — bu-de — mým — pek-lem?

Hlas shůry: To se dozvíš ihned! Hleď! — (Zjeví se krvavá hlava Jochananova, volně ve vzduchu se vznášející, vzadu pak v dáli Kristus, umírající na kříži.)

Antipas (vzepne se vši silou, spatří zjevení, hledí na ně ulekaně a vzkřikne, vždy silněji a pronikavěji): Běda — běda — běda! (Svíjí se v křečích.)

*

Herodias (vrazí, v ložním úboru, jen do velkého šátku zahalená, pravými dveřmi dovnitř, spatří umírajícího Antipu a klesne u něho na koleno): Co se stalo? — Co? — Co? (Vždy úzkostlivěji:) Pověz!

Antipas (v posledním tažení, trhaně, namáhavě): Jsem — zatracen — krvavá hlava — Jochananova — moje — peklo! — A kříž — na něm — syn — člověka — tam! A jed — jed! (Ještě jednou se vzepne, tišeji:) Konec — konec! (Vidění zmizí. Antipas zemře.)

Herodias (vzkřikne): Antipo! (Vyskočí, spatří vinnou láhev, učiní posunek, který dává najevo, že chápe celou souvislost, naplní číši:) Následovala-li jsem tě v životě, chci tě věrně následovati i ve smrti a chci sdíleti s tebou pekelnou trýzeň! (Vypije rychle číši, zapotácí se a klesá umírajíc vedle Antipy.)

K o n e c.

Dr. Alfréd Fuchs:

Svatá Kateřina Sienská.

(Z chystané knihy „O deseti svatých“.)

Jeden z badatelů o životě sv. Kateřiny Sienské (F. X. Kraus) říká, že její život je zázrakem i pro toho, kdo v zázraky vůbec nevěří. Tento podivuhodný život pokory i aktivity byl prožít ve 14. století. Prostá dcera barvířova ze Sienny, jež teprve se v dospělém věku učila číst a psát, zachraňuje svou vlast, zachraňuje jednotu Západu a působí, že papežové se po sedmdesátiletém „zajetí babylonském“ vracejí na její výzvu do Říma, že přestávají zhoubné války mezi italskými městy.

Této dívce naslouchají hrdí rytířové, odbojní vasalové, právě tak jako loupežníci a zločinci, králové a knížata, papežové a kardinálové, žebráci a vězňové. Její slovo působí, že mizí odvěká zášť mezi rody. Bojí se jí velmožové, kteří jinak vzdorovali celému světu i papeži. Umírá vysílena a vyčerpána nejen svými činy, ale i svou úžasnou askesí ve 33 letech, ale těch 33 let stačilo k tomu, aby se z dcery barvířovy stala postava dějinná.

Nechceme tu mluvit, věrni svému programu, o jejích visích a modlitbách, ani o její askesi, nýbrž o jejích činech. Jsme však přesvědčeni, že její činy by nebyly bývaly možné, kdyby nebylo bývalo jejího hlubokého života vnitřního.

V polovici 14. století žil v Sienně Giacomo Bonincasa, barvíř vlny, se svou manželkou Lapou. Měli mnoho dětí, podle tradice dokonce 25. Roku 1337 se jim narodila dcera Kateřina. Byla z dvojčat, z nichž jedno ihned zemřelo. Od dětství byla miláčkem všech. Říkali jí proto také Eufrosyne, protože toto jméno znamená radost a spokojenost.

Nejraději prodlévala v kostele sv. Dominika, jenž je za městem na pahorku a byl nedaleko od barvířny jejích rodičů. Jako šestileté dítě viděla Ježíše, jak jí žehná. Měla ráda vypravování o svatých poustevnících a toužila následovati jejich příkladu. Již jako dítě vyhledávala ráda samotu. Vždycky si přála, aby mohla sama kázat. Často se jí ve snu zdálo, že je mužem a že složila slib u dominikánů a byla vysvěcena. Často promlouvala ke svým družkám a mnohé přiměla k podobnému způsobu života.

Když jí bylo dvanáct let, zabývali se již rodiče úmyslem ji provdati. Hledali pro ni vhodného ženicha a pěkně ji oblékali. Ale Kateřina se stranila společnosti a účastnila se zábav jenom z ohledu na své okolí. Byla pevně odhodlána zasnoubiti se jenom Ježíši Kristu, a to od svého sedmého roku. Ještě více ji přiměla k vnitřnímu soustředění smrt její milované sestry Bonaventury. Rodiče jí však mezitím našli ženicha. Ježto však dcera se houževnatě vzpírala, stala se v domě Popelkou. Byla přidržována k nejhrubším pracím a zejména byla jí vzata její světnička, aby nemohla mysliti na svoje plány. Bydlila se svým bratrem, ale i tak setrvala vždy dlouho na modlitbách. Její bratr se obdivoval její vytrvalosti. I otec tajně pozoroval svou dceru a docházel k názoru, že nejde o obyčejný dětský vrtoch.

Jednou spatřila ve snu svatého Dominika, který jí slíbil, že se splní její přání nositi plášť řádový. Oznámila rodičům a sourozencům svůj nezvratný úmysl zůstatí pannou. Její rodiče viděli v tom již vůli Boží a svolili. Od té doby nikdo již v domě Kateřině nepřekážel.

Po tři následující roky jen zřídka opouštěla svůj pokojíček, kde se celý čas modlila a rozmlouvala s Bohem. Žila životem velmi asketickým, ale její zevnějšek byl vždy čistý a úpravný, protože byla přesvědčena, že čistota vnější je znamením čistoty vnitřní. Zejména přemáhala spánek a také v jídle byla krajně zdrženlivá.

Podobně jako svatý František, zřídil i svatý Dominik třetí řád. Rada laiků, kteří byli odhodláni sloužit Bohu, vytvořila duchovní armádu, jež měla chrániti církve před úpadkem. Přisahali, že statky a život nasadí pro věc Kristovu a pokud tito terciáři měli manželky, slíbily i tyto manželky, že nebudou nikdy svým manželům v plnění slibu překážet. Nazývali se také „Militia Jesu Christi“. Nosili černý plášť a bílý šat dominikánský. (Tehdejší občanský кроj se ještě tolik nelišil od kroje řeholního.) Ženská větev těchto terciářů se nazývala „Sestry kajícnice svatého Dominika“.

Kateřina často naslouchala dominikánům, bratřím řádu kazatelského, jak mluví k lidu pod širým nebem. Sama si přála také hlásati slovo boží, ale ježto byla ženou, nesměla ani pomysleti na kázání. Kateřina si přála vroucně, aby aspoň ve sdružení kajícnic směla obléci plášť svatého Dominika, státi se „manželkou“. Ale dominikáni se zdráhali jí plášť obléci, protože bylo zvykem přijí-

mati do bratrstev osoby starší, nikoli mladé dívky. Mantellaty neměly společného domu, takže se očekávalo, že každá se bude živiti sama. Na přimluvu její matky Lapy konečně sestry svolily přijmouti její dceru do bratrstva pod podmínkou, že není příliš hezká. Podle zpráv současníků nebyla Kateřina nijak nápadnou krasavicí, ale ženou velmi sympatického chování a mluvy. Konečně se jí přece podařilo obdržeti plášť.

Jenom nerada tehdy opouštěla svou celu, aby se dala do služeb Církve; netušila, jak pohnuté osudy na ni čekají. Třebaže neustále myslila na Boha a třebaže její duše byla neustále otevřena pro věci boží, v této době — jako mnoho jiných náboženských osobností — pocítovala hlubokou depresi, pokušení a úzkost. I na ní se plnilo, že modlitba nesmí záviset na naší náladě ani na našem citu, nýbrž že je nutno v ní vytrvat i když „nic necítíme“. Náboženský život nespočívá v mystických a pseudomystických náladách. Dlouho měla pochybnosti o svém poslání. Prožila stav trvalé vyprahlosti, zdálo se jí, že je milovaným Bohem opuštěna. Nepocítovala dlouho žádné vnitřní útěchy. Prodlévala proto většinu času v kostele, aby se vyhnula pocitu opuštěnosti doma. Ale zvítězila nade všemi pochybnostmi a pokušeními. Spatřila pak ve snu Spasitele, jak se s ní zasnubuje a navléká jí prsten na prst. V roce 1364 nebo 1365 opouští Kateřina svou samotu. Chtěla přece sloužit nejenom Bohu, ale i bližnímu.

Nejdříve pomáhá v domácnosti horlivě a laskavě ke všem členům rodiny. Později se počala ujímat chudých sienských. Uměla poznávat potřeby lidí dříve, než o nich mluvili a poskytovat pomoci dříve, než byla prošena. Svoje dary strkala často jen skulinou ve dveřích a rychle odcházela, takže obdarovaní neměli mnohdy ani tušení, kdo jim pomáhá. Její rodiče jí v dobročinnosti nebránili a sami ji v ní podporovali. Umínili si, že se nebudou na ni horšit, ani kdyby rozdala vše, co jest doma. Rozumí se však, že ve městě byla pomlouvána. Nevěřili jejím přísným postům, horšili se na ni, protože se straní lidí a viděli v jejím počínání vůbec jakýsi druh duchovní marnivosti. Také byla navštěvována nemocemi. Nedbala však toho, ani onoho.

Doby, ve kterých Kateřina žila, byly velmi bouřlivé. Již když jí bylo osm let, vypukla v jejím rodném městě revoluce, kterou potlačil císař Karel IV., který byl tehdy na cestě do Říma ke koro-

novaci. Ale časy byly stejně nepokojné a trpěla tím zvláště řemesla. V těchto zlých dobách zemřel její otec Benincasa. V roce 1368 vypukly opět bouře, jež skončily tím, že Sienna byla prohlášena republikou. Bratři Kateřininy musili opustit město a hledat útočiště ve Florencii. Matka zůstala s Kateřinou v barvírně a dcera staršího bratra vedla obchod v menších rozměrech.

Revoluční doba přinesla Kateřině nové úkoly. Obecný lid se bouřil proti pánům, tovaryši proti mistrům a Kateřina vždy spory usmířovala. Uvažme, že takovéto vystupování bylo proti veškeré dobové konvenci, neboť tehdy se neslušelo, aby dívka vůbec vycházela z domu: Buď se měla vdát, nebo jít do kláštera, či alespoň prodlévati co nejméně mimo dům. Často ji také zvaly paní vypovězených šlechticů na hrady, aby jim poskytla útěchy a pomoci. Mluvila jednou k zástupu dvou tisíců lidí a pro lásku Ježíšovu je prosila, aby spolu žili v pokoji a míru. O tom, jak je pomlouvána, se dověděla Kateřina od nemocné stařeny, kterou ošetřovala. Jmenovala se Cecca a byla malomocná. Musila proto bydleti v morovém domku mimo město. Byla to stařena velmi zlá a její ošetřování vyžadovalo velmi mnoho sebezapření. Když se jednou Kateřina opozdila, vyčetla jí, že společnost dominikánů z kostelíčka je jí patrně milejší, než společnost nemocné stařeny. Ale Kateřina ji ošetřovala dále se stejnou láskou a obětavostí. Také její spolusestra Andrea, která trpěla rakovinou, ji zahrnovala často výčitkami. Třebaže její nemoc byla tak odporná, že se k ní nechtěl žádný přiblížiti, i ji Kateřina ošetřovala a nemocná jí za to jen neustále spílala, a pomlouvala ji hrozným způsobem. Došlo to tak daleko, že Kateřina byla volána před shromáždění sester, aby se zodpovídala ze svého způsobu života, kde ovšem pomluvy vyvrátila.

Legenda vypravuje, a italští umělci tento výjev často malovali, že se jí zjevil Kristus a nabídl jí dvě koruny, jednu zlatou a druhou trnovou. Ona však si zvolila trnovou a od té doby její srdce bylo plno vnitřní tiché radosti. Jedna z jejích největších nepřítelkyň v bratrstvu, paní Palmerina, ji bez vnějšího podnětu veřejně odprosila. Ale přes to byla pomlouvána dál, takže její zpovědník Tomaso dalla Fonte ji žádal, aby se méně modlila, méně postila, aby neuváděla tím lidem do pokušení pomluv; přizpůsobí-li se lidem, že řeči přestanou. Ale po dlouhé rozmluvě s Kateřinou zpovědník na svém příkazu netrval.

Kateřina pak rostla svými překážkami. Brzo potom onemocněla na smrt, ale uzdravila se. Dějiny italských republik tehdejší doby tvoří nepřetržitý řetěz sporů ctižádostivců, intrik, rodinných svárů a občanských válek. Z dopisů Kateřininých, jež byly zachovány, vyplývá, že do těchto nesvárů neustále zasahovala, kdykoli byla o to požádána. Byla přesvědčena, že tyto sváry jsou největší překážkou království božího na zemi, ale věděla, že zlo musí být nejprve potíráno v lidských srdcích a pak že také lze doufat v mír vnější. Psala mocným tohoto světa, otevřeně jim vytýkala jejich malicherné politikářství, jež je znamením ne síly, nýbrž slabosti. Prorokovala pád těm, kteří se sami sobě zdáli svrchovaně mocnými pány. Působila na všechny lidi, protože z ní vyzařoval klid, jímž byla povznesena nad všemi spory, klid získaný intenzivním vnitřním životem. Tak píše na př. Monně Mitarelle, paní senátora, jenž byl v nebezpečí za sienské revoluce roku 1369: „Jak se mi zdá, žijete oba ve velké bázni, ale skládáte svou naději na Boha a na moc modlitby. Zapřísahám vás jménem Ježíšovým, abyste se ničím nedali zahnati z tohoto hradu pokoje. Nikoho se neboj, má sestro, neboj se ničeho, čím ti mohou ublížit lidé. Boj se jen Boha.“

Navštěvovala pravidelně i vězně. Žaláře byly tehdy přeplněny politickými zločinci. Často svou přímluvou některé vysvobodila. Žádnou bídu nečinně neminula a mezi jejími dopisy je i dopis veřejné hříšnici. Ne nadarmo prosila Boha, aby jí dal poznat nekonečnou krásu každé lidské duše, ať se skrývá pod hříchy sebe odpornějšími. Mezi rody, které měly vynikající účast v revoluci, byla rodina Tolomeů a Malavoltů. Na oba rody měla Kateřina veliký vliv. Nejstarší Tolomeův syn „poskvrnil svoje ruce krví bližního již v časném mládí“, ale působením Kateřininým se obrátil a zůstal až do smrti věrným učedníkem Kristovým. Také jeho dvě sestry, zvyklé na přepych velkého světa, opustily vše a staly se členkami Milice Pána Ježíše. I jejich mladší bratr tak učinil a jejich matka dobrořečila Kateřině. Antonio Malavolti roku 1372 byl veřejně stát pro zločin na chudé, mladé panně spáchaný, ale matka popraveného, Agnesa, se působením Kateřininým ujala svedené dívky. Jiný člen rodiny Francesco Malavolti, který propadl hráčské vášni, zanechal hry působením Kateřininým. Z dopisů Kateřininých vidíme, jaký boj podstupovala s jeho hráčskou neřestí. Neznala vůbec větší radosti, než vraceti duše Bohu. Podobně obrátila jednoho z nej-

bohatších a nejprostopášnějších mužů města, Andreu del Nandino, jež ke Kateřině přivedla jeho žena.

Když jednou Kateřina dlela u své přítelkyně Alessie, nastal venku sběh lidí, neboť byli vezeni na popravu dva pověstní zločinci. Po cestě byli mučeni žhavými kleštěmi. Kateřina obdržela dovolení doprovodit zločince na popraviště a modlila se s nimi tak dlouho, až se kára s nimi zastavila na popravišti. Zemřeli kajícím a příkladnou smrtí, jež udivila i jejich mučitele. Tehdy žil v Sienně známý malíř Vanni. Byl znám svou bezohledností vůči protivníkům a dopustil se i několikrát pokusu vraždy. Byl obecně znám pro svou pletichářskou lstivost. Kateřina vyhledávala styk s ním, ale on se jí vyhýbal, jak mohl. Vanni maloval však obraz jakéhosi bratra Viléma z Anglie, který žil v Sienně a ten na něho naléhal, aby alespoň jednou Kateřinu vyhledal. Konečně nerad svolil, jenom aby už o ní nic neslyšel. Kateřina však uměla s tímto světákem jednati s tak vybranou zdvořilostí, že jej zcela upoutala. Vanni jí otevřeně řekl, že ji navštívil jen proto, že to slíbil bratru Vilémovi, ale že nikterak nemíní změnit svého života. Ale po rozmluvě jí slíbil, že se alespoň s jedním ze svých nepřátel smíří a pocítí ihned velikou útechu ve svém srdci. V slzách prohlásil, že se podrobí Kateřininu duchovnímu vedení. Kateřina mu vyjevila, že jeho obrácení přičítá jenom svým modlitbám.

Okruh její práce se stále více rozšiřoval. O jejím vlivu se dověděl i papež Řehoř XI. Napsal pro ni zvláštní bullu a dal jí tři pomocníky, nadané biskupskou pravomocí, aby ji doprovázeli na jejích cestách. Jedním z nich byl její pozdější zpovědník Raymund z Capuy, jenž napsal také její životopis. Byl to člověk nejen velmi zbožný, ale i velmi praktický a rozumný.

Každého večera chodila Kateřina skládat účty Bohu a hlasitě se modlila za lid sienský. Do kostela ji již nyní následovaly davy lidu, modlíce se s ní. Často stála sta lidí kolem kostela na pahorcích. Pracovala se svými pomocníky celé dny, vyslechla na sta životopisů a vyznání a byla neúnavná ve svých útechách a ve své pomoci.

(Pokračování.)

Alois Musil:

V zemi královny Zenobie.

(Pokračování.)

Těžký odchod.

Rád bych byl před prvním deštěm navštívil neprozkoumané území k severu a k jihu od Palmyry. Vždyť jsem nevěděl, bude-li mi to později možno.

„Nechoď tam, Múso,“ varoval mne kníže a Nauáf. „Táboří tam naši největší nepřátelé a projíždějí tudy nesčetné čety nájezdníků. Přepadnou tě, oloupí, ba i zabijí. Má tvář tě neuchrání; bude zašpištěna a má čest potřísněna.“

„Nemohu jinak, Núri. Jsem nucen poslouchati hlasu Alláhova, jenž mi velí, abych ony kraje navštívil a jejich údolí a žleby, pahorky a hory popsal.“

„Je-li to vůle Alláhova, nemůžeš se, Múso, protiviti. Jen buď opatrný. Alláh nechce, abys se zbytečně v nebezpečí vrhal. Sám pro tebe učiním, co učiniti mohu. Nauáf ti dá za průvodce svého mladého otroka Abdalláha. Bude viditelným znamením, že se ubíráš před mou tváří, pod mou ochranou, mezi kmeny, které se mou vůlí řídí anebo které jsou s námi spřáteleny. Vstoupíš-li na území našich nepřátel, budeš ty ochráncem Abdalláhovým a přičiníš se, abys ho dovedl zdravého k nám.“

„Buď ubezpečen, Núri, že budu dbáti tvé rady a že neopominu nic, čím bych zmenšil nebezpečí jak pro sebe, tak pro Abdalláha.“

Potravin jsme vzali na 15 až 20 dní. Myslel jsem, že se vrátíme ze zřícenin Kastal cestou na Palmyru do našeho tábora.

V neděli 11. října ráno přišel ke mně Nauáf a prosil znova a znova, abych byl opatrný a nevydával se zbytečně v nebezpečí. Dlouho to trvalo, než jsme osedlali zvířata a naložili zásoby. Ani Abdalláh al-Matrúd ani Faradž nechtěl pomáhati. Seděli opodál a udělovali rady. Mimo velbloudici, nesoucí dva velké měchy na vodu, chtěl jsem vzíti ještě jednu, která by nesla naše zavazadla; byl bych nerad mnoho naložil na jízdní zvířata, ale Abdalláh al-Matrúd naříkal:

„Co to děláš, Múso? Proč nám ubíráš ještě jedno zvíře? Nač naložíme zásoby? K čemu vám budou velké měchy na vodu? V kra-

ji, do něhož jedete, je vody dosti. Budete putovati od studnice ke studnici. Nebude třeba, abyste měli zvláštní zvíře pro vodu.“

Uvěřil jsem mu a chtěje naše zavazadla pokud možno zmenšiti, vyňal jsem z nich připravený větší fotografický přístroj s přichystanými plotnami a uložil jej mezi zásoby ponechané ve stanu. Jak jsem toho později litoval! Mimo otroka Abdalláha mne měli doprovázeti Túman, Mhammad a vůdce znalý místopisu, kterého jsme si chtěli najíti u kmene Umúr.

Odjížděl jsem pln starostí. Velice mne hnětlo chování Abdalláha al-Matrúd a Faradže. Byl jsem si vědom, že jich s sebou do pouště vzíti nemohu, chci-li svůj úkol splniti. Byli by podryli mou vážnost, a ani Núri ani Nauáf neměl moci, aby mne před nimi chránil. Ani jsem to nechtěl. Přál jsem si chrániti se sám a býti pánem ve svém stanu. Proto jsem se rozhodl, že oba propustím a nové služebníky si vyhledám; ale kde? Z Ruálů jsem sluhy najati nemohl. Byl bych měl stan neustále plný jejich přátel a známých. Sluhové z Damašku se mi rovněž nehodili. Jsou dobří v městech a snad i v území osídleném, ale nikoliv v táborech v poušti. Umínil jsem si, že zajedu do osady Žerjitejn, kde jsem měl známé, a že si s jejich pomocí vhodné lidi vyhledám. Chtěl jsem se tam zastaviti na začátku cesty, aspoň jednoho sluhu najmouti a při návratu ho s sebou vzíti.

Město Lotovo.

Dali jsme se k severu podél potoku Asejfír, hledající tábor kmene Umúr, z něhož jsem si zamýšlel opatřiti vůdce. Po hodině jsme zahlédli zahrady vesnice Rhejbe a vkročili do prostranné doliny, v níž jsme si odpočali u studnice Sachar.

Dolina je uzavřena na severu příkrými stěnami horekého pásma Hakla, na jihu pak výběžky pásma Rauák. Stéká do ní dešťová voda se všech stran, udržuje se pod nánosem a zajišťuje takto úrodu zahrad a menších kousků polí, při nichž si sedláci založili větší a menší osady. Silnice z Damašku do Palmyry jí prochází. Kus od nás se rozkládaly zahrady osady Džerúd, která má přes 3000 obyvatelů. K severovýchodu od ní je solnice na 3.5 km dlouhá a 3 km široká. Do ní se stéká dešťová voda skoro ze dvou třetin doliny, rozpouští sádrový spodek, vypařuje se a zbylá sůl tvoří silnou vrstvu. Při solnici je zbudováno asi patnáct domečků, v nichž bydlí

strážcové střehoucí solnice. Ve větší budově nedaleko studnice, u níž jsme odpočívali, bývá nájemce solnice. V okolí je mnoho jam. v nichž sedláci kopou sádro, kterou odvážejí na prodej do Damašku.

Ještě koncem 13. století bylo okolí osady Džerúd proslulé stády divokých oslů. Dnes tam není ani jediný. Střelné zbraně je pohubily.

K západu od studnice Sachar byly stany čeledi Giját ze kmene Umúr. Jeho území se rozkládá mezi sopečnými pahorky Iját a osadami Žerjitejn a Tudmor (Palmyra). Má na 600 stanů.

Za vůdce jsme si najali nějakého Nazzála, syna Aliho. Vedl nás po jižním okraji solnice k severovýchodu. Solnice se leskla jako hladké pole ledové a odraz slunečních paprsků oslňoval naše oči. Půda solnatá přechází ponenáhlu v písčitou. Na východ od silnice pokrývá písek rovinu na mnoho metrů vysoko.

„Nezahýbej, Múso, vlevo,“ varoval mne Nazzál, když jsem popoháněl svou velbloudici k pískovým závějím, chtěje si je lépe prohlédnouti. „Běda tvému zvířeti a tobě, vstoupí-li na závěje! Jejich písek je tak jemný a pohyblivý, že pohlcuje vše, co do něho vstoupí. Vždyť zakrývá ohromnou prohlubeň, v níž zmizelo město Lotovo. Jen vrcholky nejvyšších budov lze ještě viděti.“

„Zde že bydlil prorok Lot?“

„Zajisté, Múso. Našim dědům to vypravovali jejich dědové a ti věděli, že mluví pravdu.“

„Nevidím, Nazzále, ani jediného zbytku nějaké budovy tohoto města Lotova.“

„Nevidíš? A přece jich máš před sebou několik set.“

„To nejsou stavby. To jsou zbytky tvrdších pískovcových skal vyhlodaných větrem, deštěm a mrazem, takže tvoří prapodivné útvary.“

„Což, Múso, nevíš, že žena proroka Lota zkameněla a že s ní zkamenělo celé její město? To nejsou zbytky pískovcových skal, nýbrž zbytky věží, kopulí a střech Lotova města. Vidíš ty holé, rovné plochy mezi jednotlivými zkamenělými budovami? To jsou ulice, jenže od smrti proroka Lota nikdo do nich nevstoupil. Propadl by se.“

Zdálo se, jako by i naše velbloudice cítily nebezpečí těchto míst, proto stále odbočovaly k jihu a plašily se, když jsme je nutili, aby se k pískovým závějím přiblížily. K severu od solnice jsme po-

zorovali četné studnice, u nichž tábořila čeleď z Ueld Ali. Jeli jsme hodně daleko od stanů, ale přece k nám přijel Uelédi, příslušník kmene Ueld Ali, zhurta žádaje, abychom mu dali poplatek, jaký se vybírá od obchodníků, ubírajících se územím některého kmene.

„Zmýlil jsi se, bratříčku, zmýlil jsi se velice,“ vysmíval se mu černoch Abdalláh. „Marně jsi přerušil svůj polední spánek. My nejsme ani Akejlové, kupci velbloudů, ani Kubejsáté, potulní obchodníci.“

„Kdo jste tedy?“

„Kdybys ti to měl, bratříčku, vyložit, ztratil bys i zbytek svého rozumu a tvá miloučká a běloučká by o tebe naříkala. Beztoho již nyní po tobě touží. Obrát se a vrať se k ní!“

„Kéž proklně Alláh rodiče černocha s touto hubou!“ odvětil Uelédi a zmizel. (Pokračování.)

Antonín Šorm:

Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném v naší vlasti.

(Pokračování.)

Dosti oltářů s obrazy svatého Antonína pořízeno také již v našem věku, jako oltář z dílny Buškovy (pseudogotický) v Zásnuckách roku 1903, mnoho oltářů starých pak nahrazeno novými, ve františkánském kostele v Turnově v roce 1902, podobně v Chebu ve františkánském kostele a jinde.

Z míst, odkudž nemám bližších historických dat o vzniku oltářů svatoantonínských, uvádím alespoň tyto:

V Nových Benátkách v zámeckém kostele jest obraz oltářní se sv. Antonínem, kterak klaní se Ježíškovi, v pěkném bohatě komponovaném rámu.

V Dobrovici na Mladoboleslavsku.

V Hostouni na postranním oltáři sv. Barbory jest pěkný obraz sv. Antonína v nástavci.

V Mnichově Hradišti postranní oltář děkanského kostela má v nástavci na čtyřlístém jetelovitém obrázku sv. Antonína.

V Kolinci na Klatovsku postranní oltář zasvěcen sv. Antonínu.
V Kozlanech na Dolnokralovicku přemalováním pokažen obraz sv. Antonína v nástavci oltáře sv. Vincence.

V Litoměřicích na epištolní straně katedrálního kostela jest oltář sv. Antonína.

V Manětíně oltář s obrazem sv. Antonína od P. Brandla malovaným.

V Medlešicích oltář epištolní zasvěcen sv. Antonínu.

V osadě Milířon na Znojemsku mají postranní oltář sv. Antonína, pro nějž maloval obraz známý náboženský malíř Antonín Maulpertsche.

V Načeradci postranní mariánský oltář má menší obraz sv. Antonína.

V Popovicích na Hustopečsku mají oltář sv. Antonína.

V Prachaticích cech tkalcovský pořídil oltář svatého Antonína Pad. Další oltáře s obrazem sv. Antonína jsou ještě v *Přepýších*, v *Přibyslavi* na Chotěbořsku, v *Rožmberku*, ve *Stříbře* v kostele Věch svatých, ve *Švihově* u Klatov ze 17. století, ve *Dejvanovicích* na Chrudimsku, ve *Všeradicích*, ve *Znojmě* u kapucínů, v *Záčanech* na Moravě a jinde.

V Zablatí na Prachaticku a více jiných.

Z umělecky hodnotných, nebo stářím svým památných obrazů sv. Antonína stůž zde malý výběr:

Z roku 1609 pochází obraz sv. Antonína v *Dolní Kalné* na Novopacku v kostele nad jižním vchodem; v *Peruci* z roku 1677.

Škrétův obraz v *Bechyni* udává se z roku 1634 a z téže asi doby ve *Slaném*, v kostele sv. Josefa v *Praze II*. V presbytáři kostela v *Hluboši* visí obraz malovaný r. 1660 pro zaniklý chrám sv. Antonína v *Hluboši*. V kostele sv. Petra a Pavla v *Peruci* jest z roku 1677 na plátně malovaný obraz sv. Antonína od kněze Gerardiho v bohatém rozvilinovém rámcí.

V sakristii kostela farního v *Kamýku* nad Vltavou jest obraz sv. Antonína z roku 1689. Kolem roku 1706 vznikl obraz pro fran-tiškánský kostel v *Turnově*. Ve farním kostele v *Čížkově* jest obraz sv. Antonína z r. 1738, jejž kostelu věnoval místní farář Jakub Ign. Worel. Obraz sv. Antonína jako řádového patrona v klášteře kapucínů v *Chrudimi* věnovaný Josefem Beránkem pochází z roku 1755. Roku 1826 maloval obraz, kterak Panna Maria zjevuje

se s Ježíškem sv. Antonínu, Jan Gruss, rodák z Pšova u Podlešan (* 1790). Z roku 1847 pochází rytina sv. Antonína od W. Merk-lasa k životopisům svatých od V. Pešiny. V kapli sv. Jana Nepom. v *Hartmanicích* na Poličsku jest obraz od J. Dittmanna z roku 1837. Veliký olejový obraz sv. Antonína Pad. z 18. století jest na *Zelené Hoře* v zámecké kapli, jiný značnějších rozměrů v *Zásmu-kách* od neznámých mistrů. V kapli kostelní v *Nové Bystřici* visí obraz sv. Antonína od P. Leop. Scheidla. Veliký olejový obraz v kostele *Seewisen* na Sušicku malován kolem r. 1763. V inven-táři zámecké kaple v Lysé nad Labem připomíná se obraz p. Anto-nína Pad. v letech 1723—33 podle G. Cav. Diamantiho.

Z ostatních starších a význačnějších obrazů sv. Antonína budtež tu ještě připomenuty: Obraz na chodbě kláštera augustiniánů v Bělé pod Bezdězem, obraz (původně z oltáře) v *Budenicích* na Slán-sku, barokový obraz v *Hořelicích*, v mariánské kapli v *Horkách nad Jizerou* — se signaturou „Johannes Filipus Leubner P.“, — v zámecké kapli ve *Štíříně* u Mnichovic, na první kapličce „*Svaté cesty*“ z *Prahy do Hájku*, na čelní stěně lavice v chrámu v *Buště-hradě* (znázornění kázání rybám), ve farním kostele v *Nižboru*, a ve *Slabcích* (značných rozměrů), v *Lišanech* na Rakovnicku (v ná-stavci oltářním asi z roku 1770), v nástavci oltáře sv. Rocha ve *Svojetíně* na Rakovnicku, v zámecké kapli ve *Zbitínách* na Pra-chaticku a jinde.

Abych nezabíhal do rozvleklostí, vynechávám tu z oboru malířství drobnější práce, jako jsou malby na korouhvích a praporech, ma-lovanou majolikou, lidové obrázky na skle a kamenině, rovněž zprávy o reprodukci zvláště podle cizích obrazů a kterak se jeví sv. Antonín v odvětví ilustrátorském.

Výstižný pak přehled obrázkářství svatoantonínského podal již v prvním díle „*Sborníku úcty sv. Antonína v českých zemích*“ ka-novník Karel Procházka ve studii: „*Obrázky svatého Antonína Pa-duánského*“, kdež podáno hojně látky velmi přístupně o našich mědirytech, ocelorytech, litografiích se svatým Antonínem. Na nich máme ovšem největší bohatost a rozmanitost i podání vý-jevů ze života a působení světcova, daleko více než jak je známe z obrazů oltářních.

Důstojně řadí se k svatoantonínským malbám nástropním i ná-stěnným — freskám — české umění, jež není příliš početné, ale

spíše hodnotné, z období renesance a baroka. Samostatná studie o tomto odvětví věnována jest freskám svatoantonínským v druhém dílu „Sborníku úcty sv. Antonína Pad. v českých zemích“, z pera Jindř. Šámala. Popsány tu a porovnány fresky u P. Marie Sněžné a v Loretě.

Také sklomalba, zvláště novější, oslavilá u nás často Padovanského Divotvorce. Jsou to zvláště návrhy Sequencovy (viz „Method“, roč. II. z roku 1876, str. 38), Urbanovy (Karton pro malbu okna sv. Antonína na Vinohradech u sv. Ludmily, Světozor XXXII. 1898), a Ženíškovy (R. Tyršová ve Světozoru XIX. 1885, str. 645 a 654). U sv. Víta na Hradčanech bylo provedeno r. 1879 podle ná-kresů Mockrových a Sequencových okno v t. zv. arcibiskupské kapli s řadou světců, mezi nimiž jest také sv. Antonín Pad. Okno ono daroval prelát Antonín Jandaurek. Ve farním kostele sv. Martina v Rosicích na Moravě bylo roku 1891 ozdobeno okno obrazem sv. Antonína Pad. ze závodu Škardova. Roku 1900 v obnoveném chrámu v Kladně čtvrté postranní okno s malbou sv. Antonína věnovala učitelka Hlavínová.

II.

Také sochařství a ostatní výtvarná plastika svatoantonínská jest z valné části u nás anonymní a vyšla povětšinou od drobných domácích umělců, místních sochařů a řezbářů. Zvláště hodnotné jsou některé oltářní sošky sv. Antonína, jež bývají obyčejně umístěny na oltářích bohatších architektur a světcům jiným zasvěceny; pro jejich nekonečný řad nelze je tuto vypočítávati. Naše studie, jejímž hlavním úkolem je naznačiti spíše velikou rozšířenost a oblibu úcty svatého Antonína než význam těchto předmětů svatoantonínských v umění, přidrží se jen oněch, které jsou bližší směrnicí prvé, to jest přehledem větších soch na veřejných místech a v přírodě a soch na samostatných oltářích.

Máme-li v malířství málo typů svatoantonínských, jest jich v našem sochařství ještě méně, neboť odpadá téměř námět, kterak zjevuje se sv. Antonínovi Panna Maria s Ježíškem. Ze zázraků světcových máme sošnický podáno kázání rybám ve formě kašny na zámku Roztěři na Kutnohorsku (svatý Antonín sedí na sedadle a káže rybám, které pozvedají z hlubiny vodní v kašně své hlavy a hřbety; jest to práce patrně slezského sochaře J. Oblta z Opavy), a

zázrak s oslem před nejsvětější svátostí v Loretě na Hradčanech. Větší rozmanitosti skýtají reliefy zvláště na kazatelkách umístěné. Jinak téměř stereotypně bývá plastikou podáván sv. Antonín s Ježíškem v náručí, s lilií a knihou v ruce.

Sochy a sousoší se svatým Antonínem:

1666. Na náměstí v *Trhové Brtnici* stojí pokud mi známo nejstarší socha sv. Antonína Pad. označená letopočtem 1666.
1693. Nadpraží západního portálu farního kostela v *Mirošově* ozdobeno roku 1693 kamennými soškami svatého Antonína Pad. a sv. Jana Nepomuckého.
1707. Na *Kamenném mostě v Praze* sochu sv. Antonína tesal roku 1707 Oldřich Mayer nákladem Kryštofa Mořice Wittauera. Po stranách sochy jsou umístěny dvě vázy s reliefy ze života světce.
1719. Při silnici z *Rakovníka do Olešné* na čtyřbokém sloupci jest socha sv. Antonína Pad. z roku 1719.
1723. Na mariánském sousoší v *Budišově* před farou, postaveném v roce 1723, mezi jinými sochami jest také svatý Antonín Pad.
- 1723—32. Podle pamětní knihy ve Velešíně postavena socha na louce „Dolní trávník“ na sloupu za faráře Jana Rirenschopfa (1723—32), nyní nalézá se tam malá kaplička.
1724. Blízko cukrovaru v *Hrušovanech* na Moravě stojí socha sv. Antonína z roku 1724.
1725. Morové sousoší P. Marie počalo se stavěti ve *Stříbře* roku 1725; jest zdobeno sochami sv. Antonína P., sv. Václava, sv. Jana Nepom. a sv. Floriana.
1726. Socha sv. Antonína ve skupině Božích muk na náměstí v Rumburku pochází z roku 1726 podle chronostikonu: DIVO ANTONIO SANCTAE FAMILIE STRENGTHO PERPETVO PRO VENERATORI LEGAT.
1727. Na sousoší P. Marie Svatohorské proti zámku v *Spáleném Poříčí*, jež dal postavit tehdejší hejtman panství poříčského — Jan Kryštof Štelzig — v letech 1725—1727, jest socha sv. Antonína Pad.
1730. Na *Hradčanech* při portálu Lorety od sochaře Jana Biedrle jest socha svatého Antonína, jenž drží v ruce monstranci s nejsvětější svátostí, již klaní se též oslík u nohou světcových vytesaný.

1733. Ve skupině tří soch u *Kájova* se sv. Josefem, sv. Tadeášem jest svatý Antonín; sousoší zřízeno opatem Kristianem Guschlem roku 1733, tehdy farářem v Kájově.
1734. Na morovém sousoší v *Chrudimi* z roku 1734.
1737. Socha sv. Antonína v *Mýtě* u Rokycan s chronogramem, jenž dává letopočet 1737. Pořídil ji farář mýtský Jan Ig. Libertin současně se sochou sv. Antonína v *Strašicích* k Mýtu přifařených.
1738. V *Lysé nad Labem* postavena nákladem města roku 1738 na náměstí socha sv. Antonína s Ježíškem.
1743. U *Boskovic* na Moravě na rozcestí u silnic do Drnovic proti mlýnu „Na valše“, s nápisem: SANCTO ANTONIO PADVANO SIBI SEMPER PATROCINANT EXSTRVXIT IOSEPHVS PARZNEK.
1746. V *Místku* na Moravě v části Zámostí na poděkování za ochranu před utonutím v Dunaji dal postaviti r. 1746 Pavel Hinz sochu sv. Antonína.
1747. Nad zámkem *Svijany* na Turnovsku jest socha sv. Antonína, již dal zřídit purkrabí J. Kastner roku 1747. Původně stávala u zámecké brány.
1752. U kostela v *Hustopečích* dal postaviti na zdi 13 kamenných soch Jan N. Podstatský roku 1752, mezi nimiž jest též socha sv. Antonína Pad.
1762. V *Manětíně* v průčelí hřbitovního kostela jest socha sv. Antonína a sv. Františka Xaver., jež stávaly původně „na můstku“ proti kostelu.
1765. *Velešín*. Mariánský sloup.
1778. Na sousoší svatomichalském před radnicí z r. 1697 v *Nečtinách* mezi sochami patronů zemských jest sv. Antonín; doplněno r. 1778.
1788. V *Družci* dal r. 1788 postaviti sochu sv. Antonína Pad. na západním konci vesnice sedlák Jan Nejtek.
1792. V *Mimoni* u Jablonce postavena socha sv. Antonína r. 1792.
1801. Socha sv. Antonína P. u zámečku *Krukanice* (okres Stříbro) nese letopočet 1801 a znaky tepelských opatů.
1808. Socha sv. Antonína před kostelem v *Jenišovicích* na Turnovsku má na podstavci nápis: „Ke cti a chvále Boží a orodování S. Antonína vystavěl Jiří Nejedlo: 1808.“
1809. Socha sv. Antonína před obecním domem v *Jizerním Vtelnu* má letopočet 1809.

1815. Socha sv. Antonína před špitálským kostelem ve *Skutči* označena jest nápisem „Léta Páně 1815“. Jest značných rozměrů.
1830. Socha sv. Antonína v zahradě u kostela v *Jeníkově* jest dosti jemně pracována. Světec s Ježíškem v ruce stojí na oblacích.
1887. Před kostelem v *Brankách* na Moravě stály do roku 1887 sochy sv. Antonína Pad. a sv. Františka.
1893. Socha sv. Antonína v nádvoří klášterním ve *Slaném* zhotovena byla sochařem A. Havlem ze Slaného.
1925. Socha sv. Antonína ve *Stojanově* na Velehradě posvěcena 16. srpna 1925.

*

Sochy sv. Antonína v přírodě, jichž vznik není dosud přesněji datován:

Severně od *Slavkova* na kapli sv. Urbana dal Antonín Přikryl postavit tři kamenné sochy: sv. Antonín Pad., sv. Anny a sv. Karla. Zevnějšek kostela sv. Linharta v *Citově* na Mělnicku ozdoben jest v průčelí třemi výklenky se sochami sv. Antonína, sv. Floriána a sv. Václava. Na cestě z *Rakovníka* k Lišanům stojí soška venkovského umělce; na podstavci znak alianční Mollartů a Meravigliů. V polích u *Poličky* jest socha sv. Antonína z 18. století. V *Štětkovicích* na Sedlčansku stojí sochy sv. Jana Nep. a sv. Antonína na hrázi rybníka z první poloviny 18. století. Na kraji města *Mnichova Hradiště* za zámkem při cestě k Podolí stojí v nadživotní velikosti socha sv. Antonína, v *Rejšicích* na Mladoboleslavsku na návsi a v *Dožicích* u Blatné; malebně položena jest socha sv. Antonína na konci stromořadí u *Ronova-Okořínku* a v *Opočně* u liřbitova. Z doby novější jest soška ve výklenku historického kláštera v Broumově.

Na morových sousoších setkáme se se sv. Antonínem v *Budišově* (z r. 1723), v *Chrudimi* (z r. 1734), v *Neštínách* (r. 1778), v *Poříčí Spáleném* (r. 1725), v *Rumburku* (r. 1726), v *Strakonici*, ve *Stříbře* (z r. 1762), ve *Velešíně* (z r. 1765) a jinde.

Nesmírně mnoho bylo by záznamů, kdybychom měli zaznamenati všechny sochy při cestách a v polích, jež upomínají na dva význačné světcovy patronáty, totiž jeho ochranu cestujících a ochranu polní úrody.*

* Viz od téhož autora článek v »Našem domově« 1931 a v »Selských hlasech.«

Kde různé okolnosti určovaly jako hlavní sochu jiného světce, dán projev důvěry sv. Antonínu alespoň reliefem na podstavci. Zběžně tu alespoň připomenu relief na soše sv. Josefa ve Studnici na Náchodsku, na soše P. Marie ve Všetatech, na soše sv. Jana Nepomuckého v Turnově a v Radici na mostě (pol. okres Sedlčany), kterážto pěkná socha Nepomukova má na bočních stranách dvě polovypukliny: sv. Antonína Pad. a sv. Šebestiána; na podstavci vpředu pak znaky donátorů a nápis: „ADVOCATI IN VITA AC MORTE“.

Mnohem vzácnější jsou práce štukatérské se sv. Antonínem u nás. Čestně se k nim druží výzdoba zámecké kaple v Louňovicích, provedená asi kolem roku 1675 a kolem roku 1700 vzácná štuková práce v průčelí *kostela sv. Jakuba v Praze* od italského umělce v Praze usedlého Ottaviano de Morto.* Při též chrámu jest cenná reliefová podoba sv. Antonína řezaná na dveřích z r. 1665.**

Jako samostatný relief doby novější vytvořil český rodák v Římě usedlý Ig. Weirich; relief tento získán přáteli zemřelého kanovníka Hanuše pro chrám svatovítský, jak psáno již ve „Vlasti“ t. r. na str. 229.

Také hojně existuje cenných starších soch sv. Antonína na starých, barokových oltářích a samostatně stojících, ale jak připomínám, pouze starších, neboť novější jsou vesměs řemeslné práce grödentských řezbářů. Z novějších prací sochařských dlužno pouze uvést sochu sv. Antonína od Čeňka Vosmíka v chrámu v Pardubicích a několik řezbářských prací Charvátových, mladého to umělce z Kutné Hory. Časově zajímavá svou historií jest soška sv. Antonína v kostele v Býchorách na Kolínsku, na jejíž konsole čte se nápis: „Z vděčnosti za zachránění života otcova, Marie, Anna, Johana a Klára Kubelíkovy, květen I. P. 1908“. Když totiž slavný český mistr Kubelík roku 1908 koncertoval v Australii, onemocněl těžce a po čtyry dny kolísal mezi životem a smrtí. Z vděčnosti, že jim Bůh otce zachránil, věnovaly čtyry jeho dcerušky.

Z čelnějších oltářů se sochou světcovou připomínám:

V nádherném zámku měšickém, vystavěném v letech 1767—75, jest v kapli sv. Alžběty velmi zdařilá socha sv. Antonína, dále v

* Velmi pěkná reprodukce tohoto uměleckého díla vyšla právě jako obrázková příloha kalendáře »Přítel opuštěných« na rok 1932.

** Viz reprodukováno v díle A. Šorm: Sv. František a Čechové, str. 101.

zámku Nové Mitrovice na Sedlčansku v kapli z pokojíčku upravené se sličným oltářem, zdobeným cennou soškou sv. Antonína.

Roku 1900 zřízen epištolní oltář v kostele sv. Prokopa v Braníku se sochou sv. Antonína a roku 1914 v basilice sv. Václava na Smíchově; socha svatého Antonína jest tesána z bílého slezského mramoru Myslbekovým žákem A. Renzem; návrh celého oltáře učinil arch. Barvitiuss, věnovala R. Lerchová, sestra umělce-malíře.

Vzácné sošky sv. Antonína má museum v Jílové a v Chotěboři. Na faře ve Všetatech chová se krásná tepaná soška sv. Antonína z mědi; na jedné straně hranolovitého podstavce upevněn tepaný znak františkánský a letopočet 1714, dále pěknou sošku mají v museu v Čes. Budějovicích.

S plastickou prací reliefovou ve dřevě i v mramoru pak častěji se setkáme při výzdobách kazatelen s náměty svatoantonínskými jako ve Folnavě u Domažlic nebo v Dačicích na Šumavě, kdež pěkné výjevy ze života světce podal roku 1720 tamní měšťan a řezbář Matouš Kelbl.

K oboru reliefovému patří též medailérství. O našich medailích se sv. Antonínem a o medailích tohoto světce chovaných ve sbírkách českých sběratelů psal již pro padovanskou jubilejní revui „Il santo“ odborné pojednání vldp. kanovník Karel Procházka odbornou studii, jež byla roku 1929 otištěna v tomto jubilejním díle s četnými reprodukcemi našeho umění. *(Dokončení.)*

Alois Dostál:

Jan Rozumec.

(Pokračování.)

Svára míní, aby se pohřeb konal jednoduše ze hřbitovní kaple bez velikých okazalostí. Každý nebožtíka znal a mnohý by to ve zlé vykládal, kdyby nyní byl dvěma páry koní, s hudbou a s praporem vezen ke hrobu.

Přítomna byla též vdova Madlena s Helenou, obě tiše naslouchaly a občas stíraly si slzy s očí.

Ludvíková se vším souhlasila, jak bylo v radě ustanoveno. Při svých skrovných poměrech nádherný pohřeb by vypravit nemohla, ale přece by učinila, co by v její moci bylo.

Mrtvola zůstala na hřbitově, hrany zvoněny po půlhodině denně a v čas pohřbu velmi mnozí se brali kaštanovou alejí na svaté pole. Vikáře doprovázel celý rod Rozumců, přijely i děti Čeňkovy, Max zavřel dílnu, Švára krám, stánek u brány byl prázdný, přišel Nadějka s rodinou, ostatní příbuzní a známí. Dostavil se děkan s kaplanem, kvardián Wolfgang, katecheta, jenž měl právě volno. Zpěváci zazpívali a průvod se hnul od kaple ke hrobu, kde odpočívali Ludvíkové. Nikdo neřečnil, živnostníci nesli rakev, ta byla vykropena, vykonány modlitby a hrob zasypán. Jediný věnec od rodu Rozumcova položen na čerstvou hlínu.

Druhého dne vikář měl v děkanském kostele mši svatou za zesnulého. Byla tichá, pouze varhany hrály. Přítomni byli přátelé.

Vdova ani nevěděla, kdo všechno zaplatil. Kam se obrátila, všude jí pravili, že jest vyrovnáno. Domyslila se, kdo to učinil. Buď celé příbuzenstvo, každý rovným dílem, nebo jak kdo přispěl podle možnosti.

XII.

Hrob Ludvíkův a vůbec celý hřbitov byl zasypán sněhem a město vzalo na sebe zimní ráz. Živnostníci se vraceli ke svým řemeslům a především pracovali pro trhy jak v Domavicích, tak v okolí. Nebylo týdne, aby někam nejeli. Kdo měl koně, vozil jim bedny a rozměrné koše. Úroda byla dávno sklizena a vymláčena.

Také Švára chodil na trhy, ale voskářské a mydlářské výrobky nosili se synem Viktorem v rancích na zádech a ručních taškách. Někdy přibral jim zboží švagr Čeněk a také vyzval oba, aby přisedli pod velikou reznou plachtu.

Když připadlo sněhu, pensisté se neodvážili na procházku za bránu, ale chodili na podloubí. Zde každý obchodník umetl před svým krámem, a když byl nedbalý, Kosinka ho donucoval vyhrůžkou peněžité pokuty.

I Ludvíková umetla kolem svého stánku, v němž si topila v malém bubínku. Přišel-li kupec, nazvedla skleněné okno, podala pečivo, přijala peníze a zase sklo spustila. Až jí protějšší ovocnářka Pašková záviděla, jaké má pohodlí. Sama měla pod nohama žhavé uhlí v hrnci, nohy její se hřály, ale ruce mrzly. Ovázala je, na hlavě měla velikou loktušku, na těle několik životů dobře vatovaných a hubovala na pensisty, kteří kolem přecházeli.

„Proč nesedí u teplých kamen a courají se venku? Ovšem, jsou dobře zaopatřeni, kožichy mají, juchtovice na nohou, rukavice z kůže.“

Rozumec byl mezi nimi a ten nosil na hlavě vydrovici. Měl u sebe své kamarády, profesora Hořatku v podražených bačkorách a notáře Mareše v dlouhém burnusu. Všichni vzdorovali zimě a mnohokrát přeměřili podloubí po obou stranách náměstí. Ale uchýlovali se sem i studenti z gymnasia, úředníci samosprávních z radnice i státní z hejtmanství a soudu, aby vyvětrali, sněh tady oklepali venkované, kteří přišli do města na koupi, s večerem vhrnula se sem omladina, která opustila dílny, slečinky s boa i služky se sklenicemi, do nichž měly nakoupiti piva. To už ovocnářka dávno složila krámek do průjezdu a Ludvíková zavřela stánek, nemajíc co prodávati. Radili jí, aby obchod rozšířila, aby si zažádala o trafikku, v létě aby nalévala sodovku, ale zůstala jenom u pečiva. Prý jí to stačí, Růžena už si na živobytí vydělá a Helena se přizívuje u strýce. Nikoho neobtěžovala, žádných půjček nežádala, byla spokojena.

Po smrti manželově přihlašovali se rychle hostinští a výčepníci, že prý Ludvík u nich vážne většími částkami, ale notář Mareš vdově poradil, aby ničeho neplatila. Takové dluhy jsou prý pochybné a nikdo neměl nalévati tomu, jenž byl prohlášen za marnotratníka. Ludvíková se tím řídila. Manžel hleděl jakž takž platiti a posledně se opil za kus šatu.

Upomínající po prvním náběhu ustali.

Ludvíkové nabízel Nadějka místo stoličné ve své restauraci, nutně jí nepotřeboval, ale chtěl jí pomoci. Ale vdova s poděkováním odmítla. Prý bude nadále překupnicí pečiva.

Růžena, švadlena, ač od otcova pohřbu zvažněla, přece se smíchem přišla do matčina stánku.

„Mami, můžeš prý se vdáti,“ oznamovala dívka.

„S jakým bláznovstvím mně sem chodíš?“ utrhla se matka na dceru.

„No, opravdu. Naše mistrová s tím přišla. Bude se o tebe ucházeti dělník od pekaře, u něhož odebíráme, Václav. Rád by měl samostatnou dílnu a ty mu k ní máš pomoci.“

„Budeme spolu brzo hotovi, neboť se vdávati nechci. Ať si hledá nevěstu sobě rovnou, podle stáří.“

„Třicet mu jistě minulo —“

„A mně brzo bude padesát. Ani pomyslení! Já mám jiné starosti a ne vdavky. Co ho to napadlo!“

„No, jak chceš,“ usmála se Růžena, „my ti brániti nebudeme.“

„Ani se mně už o tom nezmiňuj. Každého poženu, kdo by přišel.“

Ludvíková skutečně odmítla všechny nabídky. Pekaři, toužícímu po samostatnosti, řekla, aby si vzal její některou dceru, ovšem, dohodnou-li se, jakéhosi vdovce odbyla, aby zůstal věren své nebožce ženě.

Když se to rozneslo, měla pokoj. Ani neposlechla protější ovocnářku, která jí chtěla vyhledati ženicha, ani paní Vískovou, která jí namlouvala kostelníka a zvoníka v dobrém postavení.

Ludvíková neodložila černého šatu a často šla na hřbitov v neděli odpoledne, kde navštívila nejenom hroby rodičů, ale i nehodného muže. Místo pomníku měl smuteční vrbu, která tu už dávno rostla.

Dětem nebránila, aby se poveselily, a v zimě bylo to nejvíce sáňkování. Nad městem se zvedal kopec, na němž stál kostelík svatého Václava, od něhož název dostalo celé okolí. K městu bylo pole, na druhé straně les s dlouhou alejí bříz. Zertem tuto nazvali alejí vzdechů. Na kopci byl hostinec, o pouti i jindy se tu pořádaly taneční zábavy a odmítnutí šli se vyvzdychat do aleje. Ale někdy zde vzdychali dva. Po sv. Václavu v Domavicích a v okolí bylo dosti sňatků.

V zimě se tu provozoval sport sáňkování a lyžaření, když země ztvrdla a napadlo hodně sněhu. K sv. Václavu statnější pensisté také občas konali procházky, ale nešli rovně, volili klikatou cestu. Rozumec tu byl posledně o pouti, měl zde slavnou mši sv. Pod lipami kázal vybraný mladý kněz mohutným hlasem, aby překřičel všechen poutní ruch. Bylo tu mnoho stánků, atrakcí, křiklounů, všichni obchodníci z Domavic tady prodávali, pivo i venku se čepovalo. Za krásného počasí na tisíce sešlo se lidí z širého okolí.

Teď však vrch s kostelem a hostincem byl pod sněhem a vypadal jako veliká, bílá homole, která v neděli ožila. Jednou stranou vyváženy nahoru rohačky a druhou tyto prudce sjížděly k silnici. Byla tu větší i menší omladina. Junáci táhli saně, bavíce se s dívkami, potom byli řidiči cestou s vrchu. Při každém nárazu ozvaly se výkřiky ne tak z úzkosti jako ze smíchu a veselí. Někdy saně nedojely, ale převrhly se nebo zabočily do sněhu. Každá

taková nehoda doprovázena pokřikem a dováděním. Špatný řidič byl vystřídán, za trest musil táhnouti saně a potom usednouti dozadu. Sem dávání ti, kteří hodně vážili, slečinky byly uprostřed.

Stranou se lyžovalo, sport onen zavedl zde Čeňka Rozumce syn Jindřich, který přijel na svátky spolu s bratrem Karlem, lékařem z okresního města.

Byli tu koželuhovi synové Max a Jan s většími saněmi, na nichž vozili dcery vdovy Ludvíkové: Růženu a Helenu. Irena se přidržovala Švárova Viktora, který měl okované rohačky.

I Nadějkovy děti Blažena a student Jan jezdily s Čeňkovým Jindřichem.

„Kde jest Vojtěška?“ hned se ptal restauratérův syn na sestřenici.

Bratr Ladislav se usmál, a po chvíli odpověděl: „Sestra má rýmu, proto musila zůstat doma.“

„A ráno byla jako rybička zdravá v kostele. No, věřme té nemoci.“

Bylo známo, že za Vojtěškou dojíždí ženich z nedaleké obce, syn rolnický a že rodiče té známosti přejí. Vojtěška se pro rolníka hodí, hospodářství rozumí, od mládí v něm jest vychovávána. I slušné věno dostane.

Ale ostatní omladina nepostrádala jedné dívky, bylo tu mnoho jiných, rovněž hezkých a veselých, zadaných i posud volných, bohatých i chudých. Každá se přidržovala některých saní, některá sama řídila rohačky, všem líce zčervenaly, zrak plápolal, hned jely prudce nebo vystupovaly ke kostelíku uprostřed bezlistých lip.

Ale i dospělí se přicházeli podívat na ten rej, na své děti a buď přecházeli dole po cestě, aby se chůzí poněkud zahřáli, nebo usedali nahoře v hostinci k pivu, k teplému čaji, punčovině a okny hleděli na ty blázny, kteří lítali přímo kolem, těžce oddychovali, výskali a se veselili.

Také pensisté opustili podloubí a vydali se k sv. Václavu vyšlepanými stezičkami ve sněhu. Chtěli se podívat na sáňkování a lyžaření a oživiti vzpomínky na mládí. Ovšem, neschvalovali všechno, co nynější mládež prováděla, za dřívějších dob nejezdilo se po nejprudším svahu, nevycházelo se až na vrch, polovina kopce stačila a po lyžích nebyla tehdy ještě ani památka. Junáci řídili větší saně, na nichž se shromažďovali zvláště muži a dívky.

Nejvíce řezník Paroubek horlil na nynější zvyklosti, nemoha jim přijíti na jméno. Tkadlec Vránek mu přisvědčoval. Pocházel rod jeho z hor, kde se jezdilo se saněmi i v létě po uschlé trávě pro seno a otavu.

Kverek se smál na plné kolo, když mladý Machaň celou společnost vyklopil do sněhu. Nikomu se nic nestalo, padli do měkkého, jenom junák utřil smích a za trest táhl saně na kopec.

„To jako když čeledín skácí povoz obilí před stodolou,“ poznamenal bývalý hospodář Kverek. „Říká se, že se mu na snopy dostala žába —“

„A Machaň na saních měl žabek několik,“ připojil žertovně vysvětlení Vránek. „Není divu, ohlédl se po některé a už to bylo.“

„Jenom když není třeba lékaře. Mladý Rozumec by mu pomohl. Snad má obvazy na rány u sebe.“

Vikáře Rozumce doprovázeli profesor Hořatka a notář Mareš. Tento zálibně točil holí se stříbrnou rukojetí, kterou našel o minulém štědrém dnu pod vánočním stromkem. Ale stříbro mu černilo ruku a profesor ukazoval, jak se taková hůl má nositi, tou že se pouze otáčí mezi prsty.

„Já mám hůl, abych se o ni řádně podepřel,“ stál na svém notář.

„Tohle my bychom už nedokázali,“ ukazoval vikář na sánku-jící.

„Také myslím,“ dotvrzoval Hořatka. „A učil jsem kdysi i tělocviku.“

Notář opřel se o hůl, neboť šel po umrzlé půdě.

Mnozí si všimli těchto diváků a synové Čeňka Rozumce ujci kynuli na pozdrav. Kdosi nabízel, ovšem pouze ze zdvořilosti, že staré pány sveze, ale ochota jeho byla odmítnuta. Tito ani nešli do hostince na kopci, ale přecházeli dole, kde kolovrátkář jednou rukou točil klikou a druhou si hrál pod pažďím. Byla tu pestrá společnost, rodiče přihlíželi zábavě dětí, ozýval se smích, hlučno bylo na stráni.

Hned si nikdo nevšímal, že od nádraží sem míří mladý muž v novém zimníku, s tvrdým kloboukem na hlavě, s rukavičkami na rukou a vysokými botami na nohou. Bodcem zanechával po sobě ve sněhu dolíčky kudy šel. Někdy se zastavil a prohlížel si společnost na sněhové pláni.

Pojednou spatřil vikáře Rozumce a uctivě smeknuv, rychle přistupoval k němu.

„A hleďte, Jaroslav Noska! I pěkně vítám! Pozdě, ale přece,“ volal Rozumec a příchozího svým druhům představil. Ti podavše lékaři ruku, poroučeli se.

„Štědrý večer musil jsem ztráviti pod rodným krovem, teprve na koledu jsem přijel sem,“ omlouval se Noska.

„Dobře, dobře, jenom že se u nás zase jenom otočíš,“ litoval vikář.

„Do zítřka zde mohu pobýti, když mne nevyženete. Teď mám čtyřdenní dovolenou. A zde jest veselo,“ ukazoval lékař na kopec posetý omladinou.

„Dívám se na četné své synovce a neteře, jak se mají k světu. Tamo naše pomocnice Helena Ludvíková, kterou jsi už poznal. Bratranci ji vozí,“ ukazoval Rozumec. „I kolegu bys tady shledal, lékaře, syna mého mladšího bratra. Je zde také na návštěvě.“

Jaroslav Noska hleděl na saně, na nichž jela Helena. Než i ta ho zpozorovala, rychle oprášila šat, svoje místo ponechala jiné slečně a pospíchala k ujci. Předvídala, že bude její pomoci třeba v strýcově domácnosti.

„Hleď, jakého jsme dostali hosta! Čekali jsme ho už na Štědrý den, ale on zpíval koledy ve Lhotkách.“

„Buďte vítán na koledu. Můžete jí dostati hojně. Máme několik košů jablek a zimních hrušek,“ pravila Helena a junákovi podala pravici.

„Tak jste přijel na naši zábavu? Libo-li, moji bratranci vás svezou,“ zvala dívka.

„Děkuji, nemíním se voziti. Nejsem ke sportu tomu ani ustrojen ani naladěn. Nebudu vás zdržovati od zábavy.“

„Já už jsem se dosti navozila a půjdu domů,“ hlásila Helena.

„Jdi, jdi a všechno zaříd. Pan Noska bude u nás noclehovati,“ oznamoval vikář, rukou odmítaje vzpouzení se Jaroslavovo.

„Na shledanou!“ řekla Helena a odběhla k městu.

Lidé se domnívali, že se jí něco stalo, že přišla k úrazu, vždyť zábava byla v nejlepším proudu.

„Pan vikář má hosta, musím to ohlásiti,“ cestou říkala těm, kteří ji zastavovali.

Jaroslav Noska vzbudil v mladém světě zvědavost. Někteří z ro-

du Rozumcova ho znali a hned ohlašovali, že to jest lékař z pražské nemocnice, že pochází z obce, kde byl posledně Rozumec farářem, že jest synem kostelníkovým a vychovancem vikářovým.

„Slušný pán,“ pochvalovala Vísková, která se přišla také podívat na veselící se mládež. „Jistě posud svobodný.“ Hned uvažovala, kterou slečnu by si mohl z Domavic namluvit, ovšem bohatou, neboť lékař potřebuje peněz na zařízení a do začátků praxe, když by se pacienti rychle nehrnuli. A byly v městě skutečně dcery zámožných rodičů.

Vikář s Jaroslavem ještě chvíli se dívali na sáňkování, potom se brali ulicemi k náměstí. Cestou Noska vykládal, co a jak jest v jeho rodišti, jak se tam pěkně zpívalo o půlnoční, že jeho sestra představovala anděla.

Zatím se dostali na podloubí, kde byly krámy zavřeny. Rozumec ukázal též na stánek vdovy Ludvíkové a krátce sděloval, co rodinu onu stihlo.

Jaroslav napjatě poslouchal, lituje Helenu.

„Teď jest téměř stále u nás. Terezii neslouží nohy, potřebuje zastání. Mnoho se naběhala kolem kamen ve Lhotkách. Zde má poněkud úlevu a jest jako spolu na pensi,“ dodal vikář s úsměvem.

Na podloubích bylo prázdné, kde kdo byl na kopci, buď sáňkoval nebo přihlížel. Jaroslav byl znovu uvítán od hospodyně a viděl, jak se už v kuchyni Helena otáčí. Za chvíli přinesla housku a bílou kávu.

„Přijměte slečno, moji soustrast. Slyšel jsem, že vám zemřel pan otec,“ řekl lékař.

„Děkuji,“ odpověděla dívka. „Jest už na pravdě boží.“

Noska svačil a zase vypravoval o sobě. Už prý se mu nabízelo místo při uhelných dolech, ale bál se, že tam jest mnoho chirurgie, počká ještě nějakou dobu. Chce se ještě v některých oborech zdokonaliti. Na venkově není specialistů, tam aby byl lékař všestranně vzdělaný.

Rozumec schvaloval náhledy Jaroslavovy. Bavili se celý večer a ráno opět vyšli jenom na podloubí, neboť sněžilo. Vrch sv. Václava oněměl, všedního dne zde nikdo nesáňkoval, každý měl svoje zaměstnání a děti byly ve škole.

Vikář zavedl Jaroslava až před stánek s pekařskými výrobky a představil ho Ludvíkové. Tato vytáhla okno, nedbajíc, že jí uniká

teplo, a rozmlouvala s Noskou, o němž už od dcery slyšela. Až se kolemjdoucí zastavovali, divíce se, jaké má prodavačka hosty, ti že si jistě nekupují slané housky a makové rohlíky.

„Už jste jistě slyšel, co nás postihlo,“ narážela vdova na poslední události.

„Pravda, a velice vás lituji,“ dosvědčoval Jaroslav.

„Pomalů se zotavujeme. Ještě že máme příbuzné, kteří s námi cítí a pomoc nám poskytují,“ řekla a na vikáře se podívala Ludvíková.

„Takové pomoci já už dávno užil,“ dosvědčoval Noska.

„Pojďme,“ vyzval vikář Jaroslava. „Mé sestře by všechno teplo uteklo.“

Brali se domů, aby se naobědvali, neboť Jaroslav měl odejti do Prahy.

Ovocnářka Pašková hořela zvědavostí, s kým to vikář chodil. Do příbuzenstva Rozumců mladý ten muž nenáležel. Už včera vzbudil pozornost v městě švarný ten junák, ušlechtilé postavy, výrazné tváře a vzdělaných způsobů.

„Kdo je to?“ tázala se Pašková, která schválně přišla k pekařskému stánku.

„Lékař rodem ze Lhotek, kde byl bratr farářem. Jest mu vděčný za mnoho dobrodiní,“ oznamovala Ludvíková, která už vyprodala a s košem chystala se jíti k pekaři pro pečivo.

„Tedy ze vsi, ze Lhotek? Clověk by myslil, že pochází z města. No, něco vesnického na sobě má.“

Ludvíková, která nehověla takovým předsudkům, jenom se usmála.

„Bude z něho znamenitý lékař. Mohl by se zařídit pro sebe, ale posud se ještě učí ve všeobecné nemocnici.“

„To má od pana rady, ten by také mohl si už jenom hověti a ne ležeti v knihách, jež mu Švárův Viktor každý týden z radnice přináší.“

„Pravda, bratr posud rád studuje a jinak nedá do smrti,“ přisvědčovala Madlena ovocnářce. „To jest jako v našem rodě, všichni rádi po knize saháme.“

„Já také čtu každý den románek v novinách. Jenom když jest hodně zajímavý a napínavý. Tak, a nyní musím jíti ke svému krámu, aby mně jej děti nerozebraly.“

Pašková přidávala každému zprávu, že vikáře Rozumce navštívil jeho vychovanec, mladý lékař, ten že si zde hledá nevěstu s všemi pěti p, zvláště však, aby byla pěkná a peněžitá. *(Pokračování.)*

Jar. Subert:

Na Dušičky.

Vítr v temnu rozbouřené
melodie zpívá.

Dušíček. Se jedna z duší
shora dolů dívá,

rozhlíží se. Ale co to?

Celičká se chvěje!

Zatím co na jiných rovech
záře světél věje,

oslňujíc rámě křížů
s věncem myrty, jmény,
její — čerstvě nasypáný —
zůstal opuštěný.

„Vždyť jen dobře činila jsem,
pomohla, seč síly,
zlé jen dobrým odměnila
v každé těžké chvíli,

upřímná a přepoctivá,
plna dobra, lásky —
a tak brzy — zapomněli?
Ty tam všechny pásy?“

Rozběhla se k Kristu Pánu
v nebes pláň výše.

Ježíš mlčky vyslechl ji
a pak vece tiše:

„Moje milá duše, neplač,
vím, že tě to mrzí,
že ti tvoji chráněncové
zapomněli brzy.

Pohled na mne, vždyť víš dobře,
vytrpěl jsem hoře —
a jak mnozí zapomněli! —
Slz by bylo moře!“

Frant. Václav Peřinka:

Morava a Slovensko.

(Pokračování.)

Do Vídně přijížděli, ba i usazovali se tam trvale velmi mnozí „zelináři“ z okolí Prešpurka a ze Záhoří (kraje mezi Prešpurkem a Břeclavou), západní Slováci, zahradníci, kteří ve Vídni obcho-
dovali se zeleninou.

Medik Hugo Bezděk, medik Pavel Blaho, technik Jaromír Križko a technik Josef Dohnányi získali je pro spolek „Národ“. Blaho byl západní Slovák a uměl se velmi dobře dohovoreti s těmito zelináři „prešporskou“ slovenčinou, dovedl to i moravský Slovák Bezděk, a výsledkem jejich činnosti mezi těmito venkovany vázanými na Vídeň bylo, že se do spolku jen jen hrnuli. Dohnányi byl z trenčanské stolice, nářečím blízký zelinářům, Jaromír Križko byl sice z Kremnice, ale za to velmi lidový, takže mu nevadila ani čistá lipťovčina, kterou hovořil. „Národ“ stal se spolkem skutečně lidovým, jehož účelem bylo uvědomovat vídeňskou Slovač. Ve schůzkách spolku byl nyní na programu zpěv národních písní, lidové přednášky, tanec, divadlo, ošacování dětí chudobných slovenských zelinářů. Pracovalo se proti alkoholismu, přednášelo se o spolkaření, někteří členové spolku z řad akademických nepřednášeli, ale zasedali mezi bavící se zelináře a poučovali je o různých otázkách takovým milým způsobem, že posluchači při stole ani necítili, že jsou vlastně poučováni...

Z těchto vídeňských akademiků přihlásili se do družiny „Hlasu“ Pavel Blaho, Anton Štefánek a Fedor Houdek.

Okolo „Hlasu“ seskupili se tedy mladí lidé z pražského i vídeňského ovzduší, kteří již rozuměli lidu a jeho duši, kteří již věděli, jak k lidové duši mluvit. Byl to docela jiný směr, než martinská výchova, kde kdysi o srpnových slavnostech mladé dámy nechtěly tančiti s českými turisty, protože byli oblečeni turisticky, nemajíce salonního úboru...

Prvý bod programu: „ísť k ľudu“, byl tedy opatřen dobře. Ale byly to doby, kdy se očekávala odpověď na otázku: Jak se postaví mladé pokolení k československému poměru? Bylo jasno, že mladí stojí proti Martinu, jenž sice neměl programu, právě jako „Národné noviny“ byly bez něho, ale přece vždy a všude byl vášnivě protičeský. Vždyť „Slovenské pohľady ztrhaly i Čechovy básně „Pravdu“ a „Slávii“, které vyslovovaly skoro totéž, več věřil Vajanský, ale musely býti ztrhány proto, že byly napsány česky. Ve Skalici však věděli, že se čeká od nich stanovisko k této otázce. I řekli a nezapřeli: „V otázce československej stojíme na stanovisku našich buditeľov i vrstovníkov, ktorí v každom vážnom okamihu vyzdvihovali *kultúrnu jednotu národa československého. Na rozvalinách všetkých kultúrnych stredísk na Slovensku* musíme si

dvojnásobne upovědomovať nevyhnutel'nosť tejto jednoty, musíme ju dl'a všetkých síl svojich pestovať, *plodami tejto našej spoločnej kultúry sa obživovať, aby sme zo svojej národnej i proste ľudskej mrákoty a ztrnulosti povstali.*"

Bylo to řečeno sice dosti zřetelně, ale přece jen velmi opatrnicky, aby příliš nebolelo... Na rozvalinách všech kulturních středisk na Slovensku! Bylo to potvrzeno, aby se to nemohlo přehlédnouti. Mladí chtěli říci: Měli jsme kdysi slovenská gymnasia: katolické v Kláštore pod Znievom, evangelické nižší v Martině a vyšší v Revúci, za biskupa Moyzesa i katolické gymnásium v Banské Bystrici vlastně bylo slovenské, měli jsme i svou Matici Slovenskou, ale ze všeho máme jen rozvaliny... Když nám nedovolili vzdělávat se našsky, na podkladě našeho vlastního jazyka, nezbyvá nám než nadále pěstovati onu kulturní jednotu Čechů a Slováků, která tu byla a dobře působila i před Bernolákem, a rovněž před Štúrem... Nebylo to voláno ani do Pešti, ani do Martina, ale v Martině mohlo by to vyvolati zdání národní zrady. Proto nehovoří se o etnické, nýbrž jen o kulturní jednotě!

Mladým bylo vědomo, že mezi Slováky a Čechy je také etnická jednotu. Věděli, že škola Štúrova ji porušila, vlastně negovala, když zásluhou Štúrovou, Hodžovou a Hurbanovou byl slovenský dialekt povýšen na desátý spisovný jazyk slovanský, a že Štúrova škola učinila literárně samostatnou slovenčinu nedotknutelným dogmatem. Ale nebyl mezi mladými ani jediný učený linguista, který by byl mohl podrobiti toto dogma revizi, nebylo však mezi nimi tenkrát ani odvahy i v tomto směru hned na začátku postavit se proti běžnému názoru. Proto se mluvilo jen o kulturní jednotě. Sami však rovněž psali slovenčinou, popřávající při tom dosti ochotně v „Hlase“ místa i českým článkům. Řídili se přesně směrem, jaký dal československé otázce Masaryk, jak jsme řekli výše.

O jednotě politické nebylo tenkrát řeči, nemohlo býti. Vždyť ani martinští redaktoři, kteří žili myšlenkou spásy z Ruska, nemohli toho vysloviti veřejně. Kdy bylo třeba, muselo se veřejně popírati, že by tak a podobně se smýšlelo. Vždyť Vajanský sám několikrát v soukromých hovorech vyslovil proroctví, že ruská armáda rozdrtí nespravedlivou monarchii a dá rakouským i uherským národům samostatnost. Čekal tedy rozpad starého mocnářství, ale mohl prorokovati jen mezi čtyřma očima. Právě tak mladí,

ač-li vůbec již tenkrát počítali s rozbitím dualistické říše, nemohli o něm psát. Když moravský kaplan Přecechtěl vydával v Olomouci „Slovenské Národní Listy“ a horlil v nich za politickou jednotu Čechů a Slováků, byl to právě Šrobár, který jej zakřikl a odmítl všechny debaty o politickém splynutí s českým národem. Podobná debata mu byla nejen neplodnou a zbytečnou, ale dokonce škodlivou. Vždyť r. 1911 zase Šrobár vyslovil definici: „Otázka československé vzájemnosti je otázkou kulturní jednoty národa československého.“

V programu „Hlasu“ neřekli mladí o svém stanovisku k otázce náboženské niče. Původem byli většinou katolíky, v Praze i ve Vídni nasákli moderní náboženskou pokrokovostí. Nebyl to přímý vliv Masarykův, vždyť ani jeden nebyl jeho posluchačem na fakultě, a sám Šrobár r. 1909 ve „Sborníku slovenské mládeže“ vyznává, že nevyhledávali s ním osobních styků. Když však vliv Masarykova ducha uplatňoval se i na mládež chorvatskou, slovinskou, srbskou i rusínskou, studující v Praze, nemohla zůstatí jím nedotknutou mysl mladých Slováků, zvláště když bylo vědomo, že tento reformátor má o Slovensko živý zájem.

„Hlas“ měl býti mluvčím mladých a nikomu nebyl zamezen vstup mezi jeho spolupracovníky. A tak shledáváme se mezi nimi i s mladým tenkrát ještě kaplanem prešpurským, písicím pod pseudonymem Margin. Byl to odchovanec vídeňského Pázmána, doktor bohosloví František Jehlička, nynější zrádce národa. Ještě v pátém ročníku měl článek, potom však se s listem rozešel, ba psal proti němu i do „Národních novin“ i do Osvaldových „Literárních listů“.

Ačkoliv v Uhrách i katolické i evangelické církevní vrchnosti užívaly svého vlivu k neomezené maďarisaci, a bylo tedy dosti příčin, aby se myslící vlastenci slovenští bránili ne proti církvím, jako proti jejich maďarisujícím representantům, přece našli se mezi slovenskými vlastenci mužové, kteří vinili „Hlas“ a jeho družinu z nevěrectví. Za katolickou církevní reprezentaci se bil zmíněný už Margin, za luterány objevil se na jevišti profesor jurjevské university, známý komeniolog dr. Ján Kvačala, kdysi profesor na prešpurském evangelickém lyceu, a vedle něho redaktor „Stráže na Sioně“ farář Zoch.

Luteráni „Hlas“ odmítali, protože jim byl příliš katolickým, ba

vyloženě katolickým. Jak by ne: skalický dr. Blaho měl strýce katolickým farářem v Brodském mezi Břeclavou a Kúty (později byl farářem ve Gbelích a nyní jako 86letý stařec je kanovníkem v Bratislavě). Skalický děkan dr. Okánik byl jeho švagrem. Dr. Vavro Šrobár se usadil v Ružomberku; oženil se s Moravankou ze Strážnice a když potřeboval kmotra, požádal o službu faráře Hlinku. Andrej Hlinka platil tenkrát mezi katolickým kněžstvem za nevěrce, ale luteránům byl katolickým farářem. Ale Šrobár měl katolickými kněžími tři bratry! Což tu bylo dosti důvodů, aby evanjelické Slovenstvo považovalo „Hlas“ za list když ne katolický, aspoň katolíkům nadřuzující! Vždyť v redakci viděli všechny vady na organizaci a reprezentantech evanjelické církve na Slovensku! Zarytí, tajní katolíci...

List byl sice umírněný, ale katolíkům právě tak vzdálený jako evanjelíkům, protože jednak náboženskou otázku vyloučil z programu, jednak zachovával určitou nestrannost v církevních věcech. Přece však neměl býti ušetřen bojů a kritik právě s tohoto stanoviska.

Z těchto polemik poznáváme nikoli náboženský program hlasistů — takového programu nebylo — ale aspoň názory slovenské mládeže, odchované pokrokovými proudy pražskými. Byly to obecné tenkrát pokrokové proudy, obecné pokrokové názory, se kterými střetáme se ve všech tehdejších českých listech pokrokového směru. Náboženství uznáváno za soukromou věc každého jednotlivce a proto nebyl negován Bůh, nebyl hlásán atheismus. Klerikalismus byl definován jako „zneužívanie náboženstva, náboženských citov a presvedčenia k cieľom sebeckým“ („Hlas“ 1903, 162).

Byl to názor, ke kterému se hlásili tenkrát i mnozí kněží moravští a čeští, seskupení v t. zv. „Katolické moderně“. V tehdejších Uhrách byl to názor pravdivý. Tam muselo se rozeznávat mezi věřícími a hierarchií. Správně volal Šrobár: „Nie štát, ale zklerikalisovaní biskupi a kňazi nás pripravia o národnú existenciu!“ Byly to doby, kdy vlastenecké kněžstvo slovenské, i katolické i luteránské, strašně trpělo od svých církevních vrchností ne snad za přestupky, ale za to, že nebálo přiznati se k svému národu! Katoličtí biskupové Farkas-Radnay v Banské Bystrici, Párvy ve Spišské Kapitule, Benda v Nitře, arcibiskup ostrěhomský Vaszáry, rovněž tak řeckouniatský biskup Vályi z Prešova a protestantští bisku-

pové (superintendenti) Zelenka, Baltík a Geduly byli největšími maďarony, nemensími, než maďarská nobilita ve vládním křeslech. Byl proto protiklerikální zápas slovenský daleko více bojem proti maďarisaci těchto vysokých církevních hodnostářů, než bojem proti církvi. Proto také správně bojovala slovenská mladá generace nikoli jen proti katolickému „klerikalismu“, ale stejně proti protestantskému.

Že při tom nebylo ran ušetřeno ani náboženství samo, jest jen litovati, i když větší část viny byla na útočících maďarisátorech, než na slovenských obráncích. Ale také obrana proti mínění hájenému v „Hlasu“ byla nešťastná. Margin-Jehlička nebyl charakterním člověkem. Psal do „Hlasu“ a současně proti němu do „Národních novin“, ve kterých napadal ještě více Masaryka než hlasisty. Když však byl pomocí hlasistů zvolen na slovenský národní program poslancem na uherský sněm, zradil národní věc a přijal profesuru na bohoslovecké fakultě v Pešti, nabídnutou mu pod podmínkou, že se vzdá mandátu daného mu slovenským lidem. Jakmile však se stal v Pešti profesorem, vydal knihu „Társadalmi kérdés és etika“ (Sociální otázka a etika), v níž vychválil Masaryka jako vynikajícího učence a bojovníka proti Marxovu a Engelsovu materialismu...

Nevěrectví nebylo ani v srdcích mladých, ani v jich orgánech. Stačil však pokrokový criticismus, aby i katolické i evangelické kněžstvo postavilo se když ne přímo proti časopisu, ale aspoň hodně daleko od něho. A stejně tak zachovali se k novému duchu a ruchu. Roku 1903 odebírali „Hlas“ jen 2 evangeličtí a 5 katolických kněží.

(Pokračování.)

A K T U A L I T Y

Observator: Jak se začal boj proti jesuitům?

Velezasloužilé tovaryšstvo Ježíšovo mělo svůj vznik na svátek Nanebevzetí Panny Marie dne 15. srpna 1534 ve chrámu sv. Diviše na Montmartru v Paříži. Tam v podzemní kapli sloužil Petr Faber mši sv. a podal ostatním 6 druhům tělo Páně; vykonali slib chudoby, čistoty a naprosté poslušnosti k papeži. Teprve 27. září 1540 potvrdil Pavel III. bullou „Regimini“ řád „tovaryšstva Ježíšova“ a jeho stanovy. Řád se šířil velmi rychle, měl mnoho přátel a příznivců, též však mnoho nepřátel. Důvody k ne-

návisti byly dva: pohotovost jezuitů v hájení víry katolické břitkými, vhodnými zbraněmi, a jmění, kterého se časem domohli.

Začátek boje nastal v Portugalsku. Vynikající historik tovaryšstva P. Julius Cordara zanechal v rukopise zprávy o příčinách tohoto boje. Po zrušení řádu učený jezuita se odebral do svého otcovského domu v Calamandrana a tam sepsal spis: „De suis suorum rebus commentarii“. Je to spis psaný výtečnou latinou. Jeho cena záleží v kritickém uvádění důkazů očitých svědků neb osob, které svým postavením a vlivem mohly poznati pravdu.

Muž, který se první přičinil o rozpuštění řádu, byl konsul Sebastian Pombal, markýz de Carvalho. Dokud nenastoupil své diplomatické dráhy, byl jezuitům velmi oddán a udržoval s nimi dobré styky. Ano jejich pomocí „Jesuitis adniventibus“ byl poslán jako vyslanec do Anglie a Rakouska. Jakmile seděl pevně v sedle jako ministr krále Josefa I., který nastoupil po Marii Rakouské, změnil své chování a stal se krutým nepřitelem jezuitů. Které příčiny měl k tomu? Či lépe řečeno: Které byly záminky a osobní jeho důvody? P. Cordara uvádí tři záminky, a to: 1. zprávy jezuitů o činnosti guvernéra v osadách amerických, 2. kázání jezuitů při zemětřesení v Lisaboně, 3. sňatek dcery krále Josefa I. Jak vidno, samé velezrádné příčiny:

1. V osadách amerických, podléhajících portugalské koruně, byl guvernérem bratr markýze Pombala, zvaný markýz de Mendoza. Ten vládl, jak dovozuje Cordara, „per fas et nefas“, utiskuje a vykořisťuje nelidsky ubohé domorodce a osadníky. Spoléhal ve všem na svého všemocného bratra, který ho také všemožně chránil. Ale Pombal měl s guvernérem málo štěstí. Každé chvíle musil slyšeti od krále Josefa I. ostré výčitky o „vládě markýze Mendoza“ a čísti zprávy o hrubých přehmatech svého bratra. Pombal pověřil nejlepší „tajné“, aby vypátrali, kdo dodává králi tak přesné a zaručené zprávy. Vše bylo marno. Teprve po smrti královny Marie Rakouské poznal pravdu. Při otevření tajného archivu nalezen byl královnin rozkaz misionářům jezuitům v amerických koloniích, aby ji pravdivě a přesně zpravovali o činnosti guvernérově. To jezuité činili vždy podle pravdy a přikládali důkazy. Vždyť činnost guvernérova ohrožovala nesmírně jejich pastorační činnost.

2. Druhou záminkou bylo kázání jezuitů. Dne 1. listopadu 1755 nastalo strašné zemětřesení v Lisabonu. Jezuité kázali, napomínajíce lid k modlitbě a pokání. Zemětřesení může býti trestem božím za spáchané hříchy. Pombalovi se nelíbila podobná kázání, že Bůh trestá Portugalsko za jeho vlády. Začal zuřiti proti nim. Tajná policie odhalila brzy „spiknutí“ jezuitů proti králi.

3. Třetí záminkou byla svatba princezny brasílské, dcery krále Josefa I. Pombal vynaložil všechno své umění, aby princezna si vzala Jindřicha Viléma, bratra krále anglického. Lid však i dvůr si přál, aby si vzala svého strýce Petra z důvodů práva na trůn. Tento sňatek se uskutečnil a vinu ovšem měli jezuité, vlastně P. Morcino, zpovědník králův. Pombal mu dával vinu, že králi radil k tomuto sňatku.

Byly tyto záminky dostatečným důvodem k tak zavilé zášti a ke zničení tovaryšstva? Sotva; ale P. Cordara moudře podotýká:

„Parvae quoque res interdum magna post se trahunt infortunia.“

Roku 1769 dal Pombal zatýkati ve vlasti i v osadách jesuity. Nastaly soudy, rozsudky, popravy, vězení. Domy a majetek jezuitský zabrán a zbylí členové dopraveni do církevního státu. Podobně se stalo ve Španělsku r. 1767, poté v Neapolsku a v Parmě. Francie zrušila řád již roku 1764.

Bourbonské dvory naléhaly na papeže, aby celý řád zrušil. Mnoho let bylo útočeno na Klementa XIII., ale marně. Když pak r. 1769 zemřel, hrozily dvory bourbonské (Francie, obojí Sicílie a Parma), jakož i Portu-

galsko a Španělsko jeho nástupci Klementovi XIV. rozkolem, obsazením církevního státu a rušením řádů. Papež zastrašen dne 21. června 1773 rozpustil tovaryšstvo. Řád měl 600 kolejí a 22 tisíc členů, odhodlaných bojovníků za víru. V zemích koruny české měl řád 1200 členů, 32 sídla, 20 škol a dvě university.

Touto obětí nebyla ovšem chut osvětcenců nasycena. Jesuitů pronásledovaných tak zvanými katolickými dvory se zastal Bedřich pruský a Kateřina ruská. Na Litvě v několika kolejích se udržoval řád až do r. 1814, kdy Pius VII. jej obnovil.

Observator: Péče Ameriky o nezávadný film.

Jest bezesporo, že ve filmové výrobě má Amerika první místo. Podle přesných dat jest jisto, že týdně 300 milionů osob v celém světě se dívá na filmy vyrobené za oceánem. Tedy je zřejmo, že Amerika diktuje zákony o filmech. To je velmi důležitá věc; neboť film zaujímá nyní ve výchově význačné místo a od zdokonalení neb úpadku filmové výroby mnoho záleží hlavně na mládeži.

Zdá se, že nyní v Americe si uvědomili zhoubný vliv špatného filmu a že se dějí pokusy o vážnou nápravu. Dne 31. března 1930 největší organizace filmová v Americe, nazvaná „The motion picture producers and distributors of Amerika“, přijala a podepsala „morální kodex k úpravě výroby filmové“. Tato společnost vyrábí v Americe 95% všech filmů a 85% vyrobených v celém světě. Základní podmínky jsou dvě: 1. Kodex musí respektovati mravnost. 2. Výrobci musí se řídit tímto kodexem.

Podle první podmínky je tento „filmový zákoník“ zcela zpracován podle zásad křesťanské čili lépe řečeno katolické morálky. Byl vlídně přijat katolickou veřejností americkou a schválen kardinálem Hayesem, arcibiskupem v Novém Yorku, a kardinálem Mundeleinem, arcibiskupem v Chicagu. Zásadní pravidlo zní:

„Žádný film nesmí v duších diváků zmenšovati zásady mravnosti,“ tedy „zločin, zlo a hřích nesmějí býti předváděny tak, aby vzbudily sympatie publika“, a prováděn takovým způsobem, „aby vnukal touhu a udával praktický způsob jej napodobovati.“

To jsou ovšem pěkná slova a výrazy, které nalézáme i v pravidlech státní censure; jak je tomu však v praxi? Proto „zákoník“ v 50 paragrafech podrobně vypočítává, co jest nemravné nebo nebezpečné pro diváky.

Co se týče druhé podmínky, totiž přesného zachovávání kodexu od výrobců, jsou stanoveny přesné a podrobné podmínky „Pravidla pro stejný výklad kodexu“, podepsaná od ředitelů kinematografických produkcí. Základem všeho je tak zvaná „autocensura“, která stanoví: 1. studijní komisi, které je podřízena všechna přípravná práce pro film; volí představitele hry a posuzuje rukopisy filmu. Tato komise informuje a posuzuje podle zásad kodexu. 2. Povinnou revisi každého filmu, dříve než negativ bude zhotoven, aby se mohlo opravit nebo upravit, co by nevyhovovalo zákoníku. 3. V případě odvolání úsudek jiné komise, která vyřkne definitivní rozhodnutí.

Není nutno užíti trestních donucovacích prostředků proti tomu, kdo by vyráběl filmy nevyhovující zákoníku. Trest jest dán již tím, že řečený film nebude předváděn v největším počtu kin, která jsou ve správě téže organizace, která podepsala kodex a která rozděluje filmy. Od této autocensury si slibují Američané veliký výsledek. Podobná autocensura je zavedena pro nadpisy, text doprovázející film a reklamní návěští.

První rok platnosti tohoto jistě zcela moderního kodexu vykazuje v Americe značné zvýšení mravnosti v kinematografech a zároveň účinnější spolupráci kritiky obecnosti a tisku, který vlastně tvoří veřejné mínění.

Slovanská hlídka.

Referuje Fr. H. Žundálek.

Th. Dr. Ivan Šarić — básník na biskupském stolci.

Dr. Ivan Evangelist Šarić oslavil dne 27. září 1931 šedesáté narozeniny. Narodil se 27. září 1871 v Travniku, chodil do obecné školy u milosrdných sester v Doci a studoval na jezuitském gymnasiu v Travniku. Bohoslovecká studia konal tři roky v Travniku a rok v Sarajevu. Na kněze byl posvěcen 22. července 1894 a vyučoval jako katecheta a učitel chorvatského jazyka na škole bílých sester sv. Vincence v Sarajevu. Dne 20. července 1896 jmenoval jej vlastenecký arcibiskup dr. Josip Stadler kanovníkem metropolitní kapituly vrhbosanské v Sarajevu; novému kanovníkovi bylo tehdy právě 25 let. Vidno z toho, že prozíravý arcibiskup poznal v něm vynikajícího muže, kterému poskytl příležitosti, aby jeho nadání se mohlo prospěšně vyvíjeti. Ihned toho roku ujal se redakce měsíčníku „Vrhbosna katoličkoj prosvjėti“ (Vrhbosna katolické osvětě), kterou řídil obratně do roku 1908. Stal se též arcijáhmem sutjeským, přisedícím duchovního stolu, ředitelem milosrdných sester v arcidiecési vrhbosanské. Dne 29. července 1898 byl v Záhřebu povýšen na doktora bohosloví. Dne 28. května 1908 byl posvěcen na světícího biskupa vrhbosanského s titulem biskupa cesaropolitánského. Dne 2. května 1922 byl jmenován vrhbosanským arcibiskupem v Sarajevě a nastolen 18. května v tomto svém novém úřadě.

Již jako bohoslovec napsal romantickou povídku „Vojkin sin Milko“, která byla vytištěna v Almanachu chorvatské bohoslovecké mládeže. Jeho dětské dojmy vyjadřuje píseň „Dukát“, která prošla již mnohými anthologiemi jako důkaz bratrské lásky. Roku 1911 sebral dr. Šarić své básně do první sbírky s názvem „Pjesme“, kterou vydala kapitula vrhbosanská vlastním nákladem. Úplná síla básníkovy rozvila se teprve v pozdějších knihách, jejichž názvy jsou: „Sunce i oblaci“ („Slunce a oblaky“, r. 1914), „Salve Regina“ (1920), „Judita“ (1920), „Gloria in excelsis Deo“, „Hagija Sofija“ a „Zlatne legende“ (Zlaté legendy).

V jeho básnické činnosti možno rozeznávat živel národního básnictví, klasický živel a živel biblicko-ascetický. Mnohde jsou všechny tyto živly spleteny v jedno, jako na př. v nádherně opěvané arabské legendě. Nejvýše se nadchla poesie dr. Ivana Šariće na biblických vzorech. Rád používá paralelismu a anafor žalmů, přirovnání z prorockých a jiných knih sv. Pisma a pathosu Velepísně. Místy jeho dikce je příliš bujná a přechází v přeplněný barok. V chorvatské katolické literatuře vzbuzuje největší pozornost báseň „Judita“. Je to náboženský epos, ale v zpracování je to soubor nejlepších Šarićových lyrických písní. Vedle biblické látky nacházíme tu i motivy národní písně, jako v písni, kterou Holofernes zpívá Juditě, i motivy klasického básnictví (báseň je psána v šestiměru) a mnohá situace připomíná i Homera.

Podle množství básní málokterý chorvatský básník může soupeřiti s Ivanem Šarićem. Bylo by dobře, učiniti náležitý výběr z jeho básní, aby se staly tak majetkem nejširší vrstvy čtenářstva.

Papež Pius XI. zaslal oslavenci na trůně biskupském blahopřejný projev prostřednictvím kardinála státního tajemníka Pacelliho. Dopis ten zní:

Státní sekretariát Jeho Svatosti ve Vatikáně, 30. září 1931.

Vaše Milosti,

jest mi milo, že mohu oznámiti Vaší Milosti, že sv. Otec se zvláštním dostiučiněním přijal výrazy synovské oddanosti, která mu Vaše Milost,

povzbuzena jsouc vznešenými myšlenkami, ráčila podati u příležitosti nedávných událostí vzhledem ke Katolické akci. Sv. Otec živě si cení tyto srdečné důkazy přichylnosti k sv. Stoliči a úplné přimknutí k jeho směru, nicím vši úcty hodným a toto ochotné přimknutí v dnešních poměrech dochází od veškerého episkopátu. Tento vznešený a účinný souhlas, sjednocení se slibem vroucích modliteb poskytuje Jeho Svatosti dostatečného důvodu k naději, že Hospodin uspíší návrat k touženému míru. V této naději a v očekávání nebeských milostí uděluje sv. Otec z celého srdce Vaší Milosti, Vašemu duchovenstvu a všem věřícím Vaší diecése povzbuzujícího apoštolského požehnání. A já chápu se rád této příležitosti, abych s upřímnou úctou se projevil Vaší Milosti pravým sluhou. E. kard. Pacelli."

Dr. Milan Kovačević †.

Dne 10. ledna 1931 vypustil šlechetnou duši v 62. roku věku svého v Záhřebu lékař MUDr. Milan Kovačević, známý chorvatský spisovatel, stoupenec katolické chorvatské moderny. Dr. Kovačević nedal se svěstí frásovitým, plytkým pokrokářstvím, které se začalo mezi polointeligencí šířiti z Prahy koncem století minulého a začátkem tohoto století. Cíť v sobě mládeneckou svěžest, pochopil pravou podstatu pokrokářské vzdělanosti, nepřiklonil se k ní a tak se ochránil mučivé a těžké cesty pochybovačovy. Brzy vyrovnal se s l'art pour l'artem a přistupuje ke člověku bez romanticko-realistických požadavků, přinášeje mu jako bratru upřímné a teplé srdce. Je z prvních, kteří již před světovou válkou obírali se otázkou dělnickou, v čemž neměl v domácí literatuře vzoru. Sloh jeho románů je solidní, jak vidno zvláště z jeho nejlepšího, uznaného románu „Polomljena krila“ (Zlomená křídla). V něm představuje obraz boje trudu s továrnou v Americe v rámci milostné historie. Tento román dočkal se dvojího vydání a byl přeložen i do jazyka německého. V něm vyniká nejvíce řešení sociální otázky, kterou poznal v Americe, kde prodlěl delší dobu v městě Pittsburgu. „Val“, román z nejbližších chorvatských dějin (1913), líčí život chorvatské šlechty a sociální život současné doby.

Dr. Kovačević přistoupil ihned r. 1913, kdy bylo založeno „Kolo hrvatskih književnika“ (Svaz chorvatských spisovatelů) se směrem katolickým, do svazu tohoto. A když r. 1914 počal vycházeti měsíčník tohoto svazu „Hrvatska Prosvjeta“, kterou redigoval Petar Grgec, byl dr. Kovačević mezi nejpilnějšími spolupracovníky a většina jeho děl jest uveřejněna v „Hrvatské Prosvjetě“, jako román „Zločvor“ (r. 1914), v němž představuje se úpadek města Karlovce po výstavbě železniční dráhy ze Záhřebu do Rieky a uprostřed románu stojí nedospělý hoch, který se stává v těchto poměrech zločincem, jak se nám jeví na př. u Dickensa David Copperfield. Jiné povídky tam uveřejněné jsou „Kumovi“ (Kmotři), „Zastor“ (Opona) a jiné.

Dojemné a pročitěné jsou jeho novely z dělnického života amerických Chorvatů, mezi nimiž pobýval 8 let.

Obíral se i novinářstvím a vydával „Kroatische Rundschau“ (Chorvatské rozhledy) a v Lipsku vydal dílo „Die Kroaten kommen“ (Chorvaté přicházejí.) Bedlivým okem stopoval prodírání Maďarů do Chorvatska. Proto vydal též r. 1910 obsáhlou a přehlednou statistiku „Výkaz obyvatelstva podle národnosti v Chorvatsku a Slavonii“. Obíral se i dějinami a vydal studii o Mohamedovi.

Vydal též v „Hrvatské Prosvjetě“ drama „Car Dioklecijan“, komposici i dramatickou silou velmi zdařilé. Nebylo dosud dáváno na jevišti, ač by toto dílo toho zasloužovalo; snad proto, že zesnulý básník se přiklonil ke katolickému křídlu.

Dlužno s politováním vytknouti, že čtyřdílná „Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka“ nemá o Milanu Kovačevićovi ani zmínky.

Drobné zprávy.

Požehnání katolického chrámu. P. Pavel Škrabal O. P. v 7. čísle „Orla“ z r. 1931 o tom napsal: „Když před 800 lety kladl biskup Zdik základy k olomouckému dómu, nikdo snad netušil, že je v nich skryta síla, která odolá sta a sta letům. A nám, svědkům této posvátné síly je to celkem samozřejmé, neb nikdo z nás nemůže popřít, že domy boží mají svaté právo na delší trvání než příbytky lidské. A myslíme-li na nějakou katedrálu, ani si nedovedeme představit, že bychom se s ní jednou mohli loučiti. Chráněny na vesnicích, ve městech by nám dovedly vykládati o radostech a bolestech těch vesnjc a měst, ta katedrála olomúcká by vám dovedla předvésti radostné naděje a bolestné události celé moravskoslezské země, a to od roku 1131. Dovéděli byste se od ní o církvi sv. v naší vlasti, o horlivosti Přemyslovců o čest boží, o statečnosti a svatosti tolika biskupů. Snad byste se seznámili i se smutnými lety pro církve sv. v této zemi. Avšak uslyšeli byste také o skutečných, velkých nadějích pro církve v této naší drahé vlasti. Olomoucká katedrála vyrůstá z naší země a má rozhled po celé zemi. Kameny ke stavbě jí věnovala naše země a katedrála jí za to zase oplácí velkým požehnáním a zažehnáváním kletby...“

Japonští letci u papeže. Dva japonští letci Morithaka Kurimura a Riptaro Kumukava, doprovázeni jsouce sekretářem vyslanectví japonského o Mons. Ottorino Coppou, úředníkem Propagandy byli přijati svatým Otcem ve slyšení. Letci odevzdali papeži adresu oddanosti, kterou jim při odjezdu světili katoličtí jinoši university Hosei v Tokiu. Tato neobyčejně rychle dodaná zpráva potěšila papeže a vyslovil letcům dík. *Observator.*

Sbírka misijního dne minulého roku činila 65,088.690 lir. V ní jsou zahrnuty i celoroční příspěvky z celého světa. Letos se očekává částka vyšší pro velmi rozšířené misijní území. *Observator.*

Tři projevy katolické. Prvním byl velikolepý sjezd katolické mládeže belgické v Bruselu. Na hlavním náměstí sloužil metropolita kardinál Van Rey polní mši sv. za účasti 100 tisíc jinochů. Pak následoval průvod městem ke hrobu neznámého vojína. Druhým byl sjezd Katolické dělnické internacionály v Utrechtu. Předmětem porad byla papežova encyklika Quadragesimo anno, světová pracovní tíseň a boj dělníků katolických proti nevěře. Průvodu se účastnilo 50 tisíc osob. Třetím byl sjezd katolíků německých v Norimberce, který jednal o časových otázkách. Po prvé vysláno do mikrofonu oratorium „Legenda sv. Alžběty“, hudba při pontifikální mši sv. a kázání Mons. Haucha, biskupa v Bamberku. *Observator.*

Pavilon misí na výstavě v Paříži. Mezinárodní koloniální výstava v Paříži byla otevřena od května do listopadu. Na ní byly vystaveny i misijní věci. „Věstník díla šíření víry“, č. 4, napsal o tom: Katolické misie šíří především známost o pravém Bohu a získávají mu duše, ale i tak přispěly tolik k pokroku mravnímu, ano i hmotnému francouzských osad, že na výstavě mají také své místo. Byl tedy postaven pavilon misí. Kolem kaple, kde v neděli se konají služby boží, jsou rozličné sály tak zařízeny, aby znázorňovaly návštěvníkům postup církve v našich osadách, usilovnou práci misionářů, dosavadní výsledky, obtíže evangelisace, vyhlídky do budoucnosti. Není pochyby, že návštěva pavilonu poučí, vzbudí podiv, získá přízeň novou nebo všelejší našim katolickým misím. Ke krytí značných výloh stavebních ustavil se ústřední výbor organizační, potom krajské výbory a se schválením sv. Stolic, jsouce podporovány nejvyššími osobnostmi kraje, vydaly provolání ke štědrosti těch, kteří chápou, podivují se a chtějí podporovati dílo našich misionářů.

Naše rovy.

JUDr. Michal Navrátil, spisovatel a magistrátní rada pražský ve výslužbě, zemřel dne 9. října 1931 (byl postižen cukrovkou) po operaci ve státní nemocnici na Král. Vinohradech. Do naší „Vlasti“ psal od r. 1911, dvacet let. Hlavní jeho knihy vyšly tiskem r. 1913 „Almanach českých lékařů“, r. 1930 „Almanach českých právníků“ knihy nádherné. Také vydal „Dějiny Kondratce pod Blaníkem, Louňovic, Vlašimi“, „Cestu po Itálii“ a j. Narodil se dne 21. srpna 1861 v Kondratci pod Blaníkem a příslušel do rodu Navrátilů, z nichž vyšel také buditel národa P. Ant. Norb. Vlasák, farář na Hrádku u Vlašimě, jehož velký životopis JUDr. M. Navrátil podal ve „Vlasti“ r. 1911. Poslední dobou psal nejvíce do „Národní politiky“. T. J. J.

Knihy redakci zaslané :

Sv. Augustina Aurelia Rozhovor o blaženém životě. Přeložil, úvodem a poznámkami opatřil Dr. Jos. Kratochvíl. V Brně. Nákl. Matice cyrilo-methodějské v Olomouci. Cena ?

G. Chardon: Vzpomínky anděla strážce. Sestry Neposkvr. Poč. P. Marie, Přerov, Sifava 7. Cena 12 Kč.

Časopisy redakci zaslané:

Časopis katolického duchovenstva. Orgán české bohoslovecké fakulty pražské a akad. sv. Tomáše Aqu. Vydává dr. Ant. Podlaha. Čís. 7—8.

Naše doba. Revue pro vědu, umění a život sociální. Red. dr. Jos. Macek. Vydává Jan Laichter, Praha. Čís. 10.

Hlídky. Vyd. dr. P. Vychodil v Brně. Čís. 9.

Argus. Revue popul. vědeckých článků. Vydává inž. V. Vondrák, Praha-Smíchov. Čís. 12.

Naše kniha. Liter. a bibliogr. věstník. Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Čís. 17—18.

Růže dominikánská. Praha I-234. Čís. 6.

Věstník katol. duchovenstva. Vydává Jan Pauly. Roč. XXXII, čís. 1.

Věstník jednot duchov. brněnské a olomoucké. Přerov. Čís. 8—9.

Vychovatelské listy. Olomouc. Roč. XXXI., čís. 7.

Orelský věstník župy Pospíšilovy. Čís. 10.

Hvězda. Třebíč. Čís. 4—5.

Echo z Afriky. Vydává Klaverská družina v Brně. Čís. 9.

Dětský svět. Časopis pro mládež, Praha II, Karlovo nám. 5. Čís. 2.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádobky, pacífkály, svícny, lampy, kaditelnice, kropěnky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatém a stříbrném neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12.

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Veškeré oděvy

kleriky přesně podle předpisu pro různé hodnostáře za ceny nejlevnější dodá podle míry osvědčený katolický závod

Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, předložím bohatý vzorník látek.

LEVNĚ A HEZKY OŠATÍTE VAŠI RODINU,

objednáte-li 40 m bezchybných 2 až 10 m dlouhých zbytků za 205 Kč, na které zaplatíte dobírkou 105 Kč a zbytek ve 2 měs. splátkách. Obsah: batisty, prací hedvábí, bílé plátno, zefyry šatové i košilové, šatové tvídy, povlaky peřin a pod.

Objednejte s důvěrou u ly

Žádné jiné výlohy

JOSEF STOLÍN, NÁCHOD

Knihhtiskárna Družstva Vlast

provádí veškeré tiskové
práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních

Praha II, Žitná ul. č. 26

Volejte telef. číslo 23626

JEVIŠTĚ

moderní a dokonalé
dodá Vám speciální závod

Rozpočty zdarma a nezávazně.
Osobní návštěva na požádání.

PEPA MÁCA

uměl. malíř
v Újezdě u Brna na Moravě.

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

11.

Jan Voborský: Zlatá růže ctnosti.

Antonín Šorm: Úcta svaté Alžběty Durinské v českých zemích.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

F. B. Děrda: Kdosi odešel...

Alois Musil: V zemi královny Zenobie.

Jan Lebeda: Svatí a velcí vidoucí.

Dr. Alfréd Fuchs: Svatá Kateřina Sienská.

Antonín Šorm: Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném v naší vlasti.

Frant. Václav Peřinka: Morava a Slovensko.

Fr. H. Žundálek: Slovanská hlídka.

Drobné zprávy. — Literatura.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficienti, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu budtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. — Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knih-tiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

SBÍRKA ČASOVÝCH KÁZÁNÍ

Družstvo Vlast začalo vydávat Sbirku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

NEJKRÁSNEJŠÍ VZOR KŘESŤANSKÉHO ŽIVOTA

Cena Kč 12-80.

KRISTUS KRÁL. Cena Kč 8-20.

KRISTOVO SOCIÁLNÍ KRÁLOVSTVÍ. Cena Kč 12-80.

MOTIVY KE KRÁTKÝM NEDĚLNÍM PROMLUVÁM.

Cena Kč 8-20.

POUTNÍ KÁZÁNÍ. Cena Kč 9.—.

Objednávky přijímá

Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. čis. 26

JEVIŠTĚ moderní a dokonalé **PEPA MÁCA**
dodá Vám speciální závod

Rozpočty zdarma a nezávazně.
Osobní návštěva na požádání.

uměl. malíř
v Újezdě u Brna na Moravě.

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.

JABLONNÉ NAD ORLÍČÍ ČÍSLO 86

VLAST

ROČNÍK XLVII · 1931 · ČÍSLO 11

Jan Voborský:

Zlatá růže ctnosti.

Dušíčková vzpomínka.

Ve hrobek řadě, jejichž bílý mramor snil
v zášeří thují, v žluti kyprých chrysantém,
hrob ještě neobložený a zcela chudý byl —
básníka sestra, řekli mi, že dříme v něm.

A v den, kdy nikdo v oku slzy netlumí
a zástup lidstva putuje sem na hřbitov,
promluvil básník — a ten jinak mluvit neumí —
na rov ten položil svou velkou píseň beze slov!

Jediná růže byla to, však barvy karmínu,
k chudému hrobu tak se něžně tulila
pod loubím větví teď už bezlistého jasmínu
a beze slov — přec v městě mrtvých mluvila.

V ní básník vše, co v srdci měl, zde vyslovil.
Nehledal lidí, kdo snad útrpně se ustrnou.
Jak při korunovaci stál zde, stál a snil,
ta růže byla jeho mrtvé sestry korunou.

Snad bylo citu v ní a lásky tisíckrát víc,
než v kypré žluti všech těch chrysantém
a světla víc než v záři všech těch voskovic —
v ní svítil bratrův duch, světící sestra v něm.

Zjev její bílý vznášel se na křídlech anděla
v prchavé vůni karmínu, ve vůni růže té —
zašeptl: že sem přijdeš, já jsem věděla,
za růží tu nechť laur ti zlatě rozkvete!

Zal pro mne, vím, že pohromou byl pro tebe,
ty hroutil ses, já slyšela zpěv cherubů —
proč na mne mysle, nemyslel bys na sebe,
vždyť zlatý peníz zlatým jest i na rubu.

A beze slov a bez elzí tu bratr básník stál
až zjev se rozplynul a thují tmavý stín
po růži na hrobě dle taktu větru mihotal,
javorů listí strášeje v těch bílých hrobek klín — —
dav odcházel a temno večera klesalo níž —
jen květy nechal tu, zda z lásky vždy, snad smělé je se
ptát —
ta láska někdy tíží víc než z dřeva dubu kříž
a někdy úsměvů zná míň než svitu slunce listopad!

*

I karmín jíním zčerná než se zítra rozední,
však bude mluvíti jak jizva rány té,
kdy srdcem básníkovým zněla píseň poslední
a zbylo vzpomínání smutkem zakryté —
vždyť mrtvá sestra byla kdys
jak zlaté růže ctnosti květ,
jejž, smrti, sama ulomila tys,
však chtivě dotknout nesměl se a nedotkl se svět:

AUREA ROSA VIRTUTIS!

Úcta sv. Alžběty Durinské v našich zemích.

K 700. výročí její smrti.

Žijeme v době františkánských jubileí. K sedmistým výročí úmrtí zakladatele řádů františkánských — sv. Františka z Assisi (1926) a nedávno sv. Antonína Paduánského pojí se jubileum první terciářky v Německu — svaté Alžběty Durinské, jejíž rodiště jest pravděpodobně na území naší Československé republiky — v Bratislavě na Slovensku. K této světici poutá nás řada pásem dějinných, takže nemůže se snad k oslavám jejím připojit pouze diecése litoměřická z důvodů nacionálních, nýbrž celá katolická republika. Bylať svatá Alžběta sestřenicí blahosl. Anežky České, neboť matka Alžbětina Ketruda, sestra svaté Hedviky polské, byla provdána za strýce Anežčina, Ondřeje, bratra Konstancie, Anežčiny matky.

Především dlužno zjistiti, kterými našimi kraji ubírala se budoucí světice z rodné země do Durink. Při tom můžeme býti i na to hrdi, že český král Přemysl Otakar I. vzdal jí svůj hold již jako malé, sotva čtyřleté děvče. Bylo to roku 1211, kdy mladičká Alžběta zavítala na hrad v Klobukách na Moravě, ubírajíc se z Uher ke dvoru durinskému, aby tam byla vychována podle tehdejšího obyčeje u rodičů svého určeného snoubence. K uvítání mladinké Alžběty dostavil se do Klobuk český král Přemysl Otakar I. a jeho bratr Vladislav, markrabě moravský. Majitel tamního kraje Lev z Klobuk byl zpřízněn s králem Otokarem se strany své manželky, proto asi setkání panovnických družin stanoveno na tomto hradě Klobuky. Na paměť této vzácné návštěvy před 720 roky zřízen později ve farním chrámu Páně v Klobukách poboční oltář s obrazem svaté Alžběty.

Velmi vzácné jsou památky po světici Alžbětě, neboť markrabě Konrád, aby zamezil putování k jejímu hrobu, dal ostatky její ukryti; dlouho bylo po nich usilovně pátráno, až teprve před několika roky objeveny. Její rakev v pohřební kapli byla úplně prázdná. Tím větší úctě těšily se v Německu předměty po ní pozůstalé: pás, pohár a lžička, které půjčovány kněžnám-rodickým. S chloubou může se tudíž honositi dóm svatého Václava v Olomouci, kdež v inventáři z roku 1413 připomíná se *střevíc svaté Alžběty*.

Ze u nás záhy po svatořečení světice úcta její se valně rozšířila, patrně z obliby často se vyskytujícího *jména křestního* — Eliška (počeštěné Alžběta), kterýmžto jménem naše dcery královské i samy královny bývaly křtěny a pojmenovány. Také hojně svatyně ke cti svaté Alžběty u nás zasvěceno, a mnohé z nich jsou původu starobylého. Podle soupisu svatyn z národopisné výstavy bylo koncem minulého století v Čechách 13 svatyn a v zemi moravskoslezské 10 svatyn zasvěcených ke cti svaté Alžběty Durinské. V roce 1904 postavena kaple sv. Alžběty v osadě Bohumělicích u Klobuk na Moravě.* Na Slovensku jest nádherná katedrála v Košicích.

Jisto jest, že těchto svatyn bylo ještě více, jak potvrzují nám i kusé zprávy historické. Tak v Jemnici na Moravě ještě v XVII. století bývala při špitále kaple sv. Alžběty.** Již kolem roku 1300 připomíná se kaple sv. Alžběty při špitále v Hradci Králové a r. 1304 odevzdala královna Alžběta klášteru zbraslavskému správu špitálu svaté Alžběty na Mělníce; oba ústavy i jejich svatyně již dávno nestávají. Za Josefa II. zrušen špitál kláštera strahovského, při němž byla také kaple svaté Alžběty. Z jedné bully papeže Bonifáce IX. z roku 1400 plyne, že špitální kaple svaté Alžběty v Jihlavě stála mimo okružní zeď.

V čele dosavadních chrámů ke cti svaté Alžběty stojí kostel s klášterem a nemocnicí alžbětinek na Slupi v Praze, který před devíti roky oslavoval 200. výročí svého založení. Za tuto dobu řeholnice pod titulem světice-jubilantky vykonaly nesmírně mnoho dobra a milostí; kolik tisíců nemocných žen došlo tu úlevy a uzdravení, co duchovní útěchy a jiných skutků milosrdenství odtud se pramenilo a rozlévalo zvláště po Praze.

Letos připravují obětavé jmenovkyně světice řádovou oslavu jubilea, ke kteréžto dostalo se jim zvláštního daru tím, že svatá Stolic v Římě schválila jejich řádové konstituce podle řehole třetího řádu svatého Františka. Podobně v Brně založen r. 1754 klášter alžbětinek s kostelem sv. Alžběty.

Ze čtvrt sta svatyn v Čechách a na Moravě zasvěcených svaté Alžbětě připomínám tyto: farní kostel v Doupově, který připomíná se již roku 1352, dále farní kostely v Cvikově, v Šanově, ve Svatém

* Oproti tomu vzácně se u nás vyskytují památky úcty sv. Alžběty Portugalské, již zasvěcen pouze jediný chrám a to v Protivíně.

** Roku 1671 mluví se o zpuslém kostelíku „na předměstí“.

Poli u Příbramě, na Moravě ve Znorovách a jinde; filiální kostely mají osady: Věžky na Moravě a jinde.

Většina svatyní těch jest v souvislosti s životní charitou svaté Alžběty; proto byly zřizovány zvláště při nemocnicích, chorobnicích a pod. Kromě zmíněných již dříve, byl v Čáslavě nynější hřbitovní kostel kostelem špitálním, rovněž v Třeboni, v Čes. Krumlově, kaple při nemocnici v Jihlavě, Uher. Hradišti, v Dolních Kounicích při špitálu atd.

Městský špitál sv. Alžběty v Lipníku postavil farář Balšánek roku 1695. Dále ženský chorobinec pro ženy v Drnovicích na Moravě má kapli zasvěcenou sv. Alžbětě. Chudobinec a spolu špitál s kaplí sv. Alžběty v Příboře postavili roku 1541 Jiřík s Jindřichem z Krašovic.

Školní kaple svaté Alžběty jest v Břeclavě v budově gymnasia.

Kromě svatyní nemocničních s oblibou zasvěcovány jí kaple zámecké a hradní. V krásném zámku Měšickém, vystavěném v letech 1767—1775, jest prostorná kaple sv. Alžběty Durinské, zaujímající celou výši budovy. Velmi pěkný barokový oltář s obrazem od Václava Ambroziho z roku 1775 znázorňuje svatou Alžbětu chudým almužnu udělující. Na Moravě v zámku v Dlouhé Loučce jest od roku 1839 veřejná kaple sv. Alžběty.

Velice obsáhlou kapitolu zabral by námět „Naše charita pod patronisací svaté Alžběty“, což zajisté bude učiněno v příslušných časopisech charitních.

Ve znaku má svatou Alžbětu město Znojmo a obec Rudka na Kunštátsku. Též pečetidlo této obce z r. 1772 má uprostřed svatou Alžbětu.

Ze stavů řemeslných ctíli svatou Alžbětu zvláště *pekaři*, proto bývala dosti často na jejich cechovních praporech, ve spojitosti s rozdáváním chleba chudině. Že bývala u nás svatá Alžběta vzývána též jako patronka *proti ráně morové*, svědčí o tom sousoší v Podolí u Svijan na Turnovsku, postavené roku 1695 k uctění sv. anděla strážce, svaté Alžběty, svatého Jana Nepomuckého a Karla Velikého. Na podstavci pod sochou svaté Alžběty čteme:

„Si pectis, si forte ferus prorumpovit hostis

Auxiliatrices porrige diva manus.“

To jest: „Kdyby mor, kdyby divoký náhodou vrazil sem nepřítel, podej, svatá, pomocné ruky své!“

V literatuře české setkáváme se se svatou Alžbětou velmi často. Píší o ní mnohokrát všechny náboženské listy a časopisy zvláště terciářské. Obsáhlý životopis její napsal J. Procházka a vydalo „Dědictví sv. Cyrila a Metoděje v Brně“ roku 1856. K letošnímu jubileu připravil spisek o svaté Alžbětě Msgr. Antonín Postřihač. Z básníků našich věnovali verše svaté Alžbětě Durinské: Fr. S. Procházka (Alžbětiny růže), Rudolf Stupavský (Nocleh sv. Alžběty, Zebrák Eliáš, Růže svaté Alžběty), Jos. Kratochvíl (Sv. Alžběta Durinská), František Zýbal (Svatá Alžběta), Běla Dlouhá (Lest světice) a jiní. Život světice jubilantky dramaticky podává nám František Valoušek ve hře „Svatá Alžběta“ a v dramatu téhož názvu Josef Filler u amerických Čechů vystěhovalců.

Také české výtvarnictví, zvláště malířství, čestně účastní se na oslavě světice rodem z bratrského Slovenska. K nejstarším vyobrazením dochovaným našim dnům, patří obrázková kniha z doby kol roku 1340 původem z Krumlova, nyní ve Vídni, kde životopis světice znázorněn velmi podrobně na čtyřicetiosmi stránkách. Roku 1666 vymaloval J. Sal. Gottfried hlavní oltář pro kostelík svaté Alžběty v Třeboni. Z ostatní galerie obrazů svaté Alžběty připomínám z pozdějších malířů Jana Grusse (* 1790 v Pšově), který maloval oltář svaté Alžběty pro Českou Lípou. Malíř Josef Scheiwl (* 1834) opatřil oltářní obraz sv. Alžběty svému rodišti — Hradci Králové. Zobrazována bývá u nás nejčastěji, kterak poděluje pečivem hladové, nebo podává žebrákům džbán s nápojem, či šatí bédné neb ošetřuje nemocné. Později stal se oblíbeným motiv zázraku s růžemi, který pravděpodobně převzat z legend jiných světců.* J. Ženíšek použil v r. 1886 k návrhu okna pro chrám v Karlíně motivu, kterak svatá Alžběta vedena andělíčkem roznáší chudině dříví. Antonín Lhota maloval obraz svaté Alžběty pro rakouskou císařovnu Alžbětu. Mnohdy ovšem bývá Alžběta zobrazena příliš staře, což neodpovídá správné představě, neboť zemřela v mladém věku 25 let.

Z českých sochařů vzpomeňme tu díla Václava Levého pro císařovnu Alžbětu a práce Gabr. Maxe. Slovensko honosí se skvostným oltářem svaté Alžběty v Levoči z roku 1493 od Mikuláše de Leutsa.

* Viz podrobněji ve studii A. Šorma: „Zázrak s růžemi svaté Alžběty v umění výtvarném a v české poesii“ v listopadovém čísle „Seraf. prapore“, které jest celé věnováno jubileu sv. Alžběty.

I ve zvonařství se setkáme se svatou Alžbětou; bývá její relief obvykle ještě s jinými světci na zvonech, jako se svatou Barborou (v Rehberku), se svatým Ondřejem (v Blažejově); zvon v Rehberku na Klatovsku byl ulit roku 1669 od Štěpána Pricqueye v Klatovech a pro Blažejov roku 1755 od zvonaře Ditricha. Svatá Alžběta jest tu vyobrazena s korunou, v levici drží žezlo, pravicí podává žebráku misku s pokrmem. V Slatině na Náchodsku jest zvon z roku 1751 s reliefem, kterak svatá Alžběta udílí almužnu, a latinský nápis na oslavu sv. Alžběty. Ve Volarech mají zvonek s letopočtem „1873“, který má tyto reliefs: P. Marie, sv. Alžběty, sv. Václava, sv. Floriana a sv. Šimona. Ve Frimburku na Kaplicku jest zvon z roku 1867 s reliefs sv. Alžběty, svatých Josefa, Norberta, Pavla a Vojtěcha.

Konečně nalézám i jednu lidovou pranostiku, vztahující se k svátku sv. Alžběty: „Svatá Alžběta ukazuje, jaká zima nás očekává.“

Alois Dostál:

Jan Rozumec.

(Pokračování.)

XIII.

Ve schůzi u Rozumců uprostřed masopustu oznamoval Čeněk hospodář, že vdávati bude dceru Vojtěšku za rolnického syna do obce Vratova. Nikdo z přítomných nebyl zprávou tou překvapen, vědělo se, proč Vít Stehlíkův do města dochází, co zde vyhledává. Otec nevěstin všechny přítomné zval na veselku a bratra Jana žádal, aby snoubence oddal.

„Ani bychom se k vám do světnice nevešli,“ usmál se Švára. „Tolik nás jest a stále přibývá.“

„A také bude ubývati, až si na náš rod smrt kosu nabrousí,“ řekl Max.

„Já tvé žádosti vyhovím a pana děkana požádám, aby mně dovolil neteř oddati, ač se zde do duchovní správy jako pensista nemíchám,“ pravil vikář.

„Kdyby nebylo pro všechny místa u Čeněků, hostinu uspořádáme u nás na sále,“ nabízel Nadějka.

„Tam si mládež proskočí a u nás poobědváme. Trochu se stěsnáme, ale v přátelství druh druhu vyhoví a ustoupí,“ řekl Čeněk a vykládal, že už byl se Stehlíkem u notáře. Vít dostane větší chalupu a věnem Vojtěščiným vyplatí sestru.

„A co staří?“ rychle se ptal Max.

„Zůstanou na výminku. Kam by šli? Jsou při síle a pomohou.“

„Jenom aby to dělalo dobrotu, aby se všichni vespolek snášeli,“ pronášel přání vikář.

„Ještě jedno máme přání,“ pokračoval Čeněk Rozumec, „aby všichni svobodní junáci byli při tom sňatku družby a všechny dívky našeho rodu družičkami.“

„A to bude pěkné!“ zatleskal rukama Jan. „V čí hlavě se ten nápad zrodil?“

„To jest výmysl mé ženy Lenky. Myslím, že mladí lidé budou souhlasiti a mé Vojtěšce onu čest prokáží.“

„I ovšem,“ přisvědčoval Nadějka, „pošlu obě děti: Jana i Blaženu.“

„Ale musíme udělati revisi, shodnou-li se naši synové a dcery do páru,“ vzpomínal Max koželuh. „Zdá se mně, že máme více — pánů než dam,“ dodal žertem jako při čtverylce.

Počítali a přesvědčili se, že tomu tak. Junáků bylo jednou tolik než dívek. Musili tedy sáhnouti v širší příbuzenstvo, aby se počet vyrovnal.

„Pro jednu dceru Madleninu sám opatřím družbu,“ hlásil vikář.

Znovu počítáno a posléze sehnán dostatečný počet. S nejmladší dcerou Ludvíkovou, s Irenou, půjde o dva roky starší syn Švárův, vyučený voskář, Viktor.

„Posléze děkuji za každý dar, za každou pomoc k hostině,“ ještě si podmínku činil Čeněk.

„To sem nepatří, to jest věcí každého jednotlivce,“ odporoval Nadějka, který už přemýšlel, jaký dar by nevěstě poslal.

Vdova Ludvíková se zalekla, když slyšela, že všechny její dcery mají býti družičkami o svatbě. Jak jim koupí na šaty, jak opatří jiné věci, aby obstály při kritice celého města? Ale vikář jda z kostela, zastavil se u stánku a obavy rozptýlil.

„Látku koupí Helena s mojí hospodyní, Růžena šaty ušije. Daru žádného Čeněk nežádá. Buď bez starosti a dětem nekaz radost.“

Tvář starostlivé matky při tom sdělení se rozšířila. Tak to půjde a dcery mohou jít na svatbu.

„A s kterými družby se povedou?“ ptala se ještě vdova.

„To se srovná až při svatbě. Jinochů máme nadbytek. Půjdou synové Maxovi, Švárův Viktor, ten se hodí k tvé Ireně.“

„Ti jsou stejně velcí, vlastně ještě malí a mohli by nést závoj.“

„Nevím, jaké bude délky, o tom jsme v neděli nerokovali.“ usmál se vikář.

Terezie s Helenou koupily na troje šaty a hospodyně hned zaplatila. U Ludvíků se šilo, Růžena za tou příčinou zůstala několik dnů doma a sestry jí pomáhaly. Než i jinde konány přípravy ke svatbě a přes zákaz Čeňkův sešlo se hodně darů pro nevěstu a na hostinu. Vikář poslal neteri zarámovaný obraz malovaný na plátně a představující Božskou rodinu. Heleně leželo v hlavě, kdo se s ní povede do kostela, který z bratranců bude jí družbou. Hádala na strýcovy syny, na Maxe bruneta nebo Jana blondýna. S každým půjde ráda, oba jsou dobrými společníky a pěkně tančí. Ale jaké bylo její udivení, když v den svatby do Dómatic náhle přijel Jaroslav Noska a rovně mířil do vikářova bytu. Byl pěkně vystrojen a nesl v papíře zabalenou kytici.

„Tak jsem zde, abych konal službu družby,“ hlásil se vikáři.

„Dobře, že jsi přijel,“ poklepal mu Rozumec na rameno.

„A kterou budu mít družičku?“

„Zde jest,“ řekl vikář a otevřel dveře u kuchyně, kde Helena pomáhala hospodyně v kuchyni. Připravovaly rybu, kterou dodají na hostinu jako předkrm.

„Já tou družičkou nejsem,“ žertovala Terezie, „já budu jenom vařit.“

„Velmi důležitá práce.“

„Družičku máš zde,“ ukázal vikář na Helenu. „Zatím se projdeme, ustrojí se a pak ji odvezeš k nevěstě.“

Helena se začervenala a zarazila. Kde by si pomyslíla, že půjde s mladým lékařem.

Páni odešli, dostavila se Ludvíková, aby dceru ustrojila. Sama by toho nedokázala, neboť se chvěla rozčilením a všechno jí z rukou padalo.

Také v městě si toho všimli, když jela řada kočárů do kostela. Svatebčané jeli kolem Domavic na hradbách, přes náměstí a těsně

vedle podloubí, kde chtěli přibrati vikáře. Ale ten už čekal v kostele.

Toho dne mohly děti bráti Paškové ovoce, aniž by zaplatily, ničeho by nepozorovala, jak upírala zraky na kočáry a prohlížela každou osobu. Hned za prvním povozem, v němž jeli snoubenci s Čeňkem Rozumcem a Madlenou Ludvíkovou, ujížděl povoz Nadějkův nově natřený s družičkami a mládenci. I ostatní kočáry byly naplněny a Max koželuh s jinými kráčeli postranními ulicemi. U dveří kostelních čekali. Ženy nesly pro družičky teplé plaidy, aby je přehodily tyto přes sebe, až budou seděti o mši sv. ve studených lavicích.

Na podloubí přešlapovalo plno lidí, byla tu trojice pánů u sloupu, kamarádi vikářovi, jiní pensisté, Vísková, která přecházela z františkánského do děkanského kostela, přihlížel redaktor „Strážce od Domavic“, přecházel tu strážník, ženy vybíhaly z kuchyní, dělníci z dílen, i okna byla obsazena a soused Lacina pronesl ke skupině měšťanů: „Je to pompa, co?“

„Pranic nezazlívám, když se sňatek koná slavně,“ odpovídal purkmistr.

„Je to jednou za celý život. Ať mají manželé na co vzpomínati.“

Kostel byl plný, vikář Rozumec měl ke snoubencům a ostatním účastníkům přiměřenou řeč. Přisluhoval mu děkan s kaplanem.

„Posud dobrý řečník,“ příkyvoval obchodník Machaň, který se přišel také podívat do kostela.

Neobešel se sňatek bez slzí, gratulací, závisti, pochval i pomluv. Městským diváčkám se zdál Vít Stehlík, ženich Vojtěščin, trochu neohrabaným.

„Jako herec se otáčeti nebude,“ ujímal se rolníka výminkář Kverek. „Zato jest prý znamenitý pracant a dobrý hospodář.“

„Do rodu Čeňka Rozumce se hodí, tam se také halěř marně nevydává. Na děti ano, dva synové vystudovali, však jsou zde oba, Karel i Jindřich.“

„Tentokráte se Rozumcové vyrojili,“ usmíval se Lacina. „To abychom věděli, že posud existují.“

„Ano, ano,“ se smíchem přisvědčoval purkmistr. „Je to starý rod, usedlíci od nepaměti. A to je hlavní, že si dávají na sobě záležeti, že městu nehanbu, ale čest dělají. Kdyby takových bylo!“

Lacina se odklidil z podloubí.

Teď už jel i vikář s bratry do rodné usedlosti na hostinu. Šum přesunul se za bránu a na náměstí zbyla Pašková, již divně svítalo v hlavě. Upírala zrak více než na soubence, na druhého družbu a jeho družičku, Helenu Ludvíkovu.

Proč vikář sem stále toho svého vychovance volá? I nyní na svatbu, na níž jsou v přední řadě přátelé. Družbů bylo dosti v městě a v příbuzenstvu ženichově, nač zvatí toho doktůrka až z Prahy? O vánocích tu byl a nyní zase. V tom něco vězí. Kdyby mu vikář hledal nevěstu v příbuzenstvu, nejlépe by se mu hodila dcera restauratéra Nadějky, Blažena. Ta jest přiměřeně vzdělána a dostane slušné věno. Jan vystuduje, bude mít svoje, rodiče mohou hodně dáti dceři.

Doktor jest v páru s Helenou, ale jenom proto, že se k sobě hodí výškou i stářím, a pro Švárova Viktora nebylo vhodného družby.

Pašková za každou cenu usilovala dostat se na sál, nebylo nikomu bráněno, zábavy se zúčastnili i nesvatebníci, mohli si i zatančiti, místa bylo dosti a nemusili platiti hudebníkům. Těm zaplatili synové koželuha Maxe. Kdekdo hleděl se ukázati, Švára poslal do kostela tlusté svíce a Nadějka okázale na náměstí odměňoval a platil kočím. Vikář obdaroval žebráky z chudobince, kteří se dostavili, aby blahopřáli novomanželům a hned natahovali ruce pro milodary.

XIV.

Jan Rozumec listoval v novém katalogu a přišel až na město Domavice pod vlastním patronátem, kde vedle děkanského kleru a katechetů bylo uvedeno, že tu na pensi žije vikář a kons. rada... tak a tak stár, toho roku na kněžství vysvěcen...

„Tak mám na zádech brzo sedmdesátku,“ řekl sám k sobě pensista. „Jak rychle ten čas ubíhá. Přes pět roků jsem už v rodišti na odpočinku.“

Rozumec posud byl při síle, ale hlavu už měl bílou, oči ztratily lesk, vrásek přibývalo. Nestěžoval si posud, zřídka potřeboval lékaře, dobrým byl chodcem. Jenom udělal změnu ve stravě, na noc nejedl masa, varoval se těžkých jídel, spíše pil skleničku piva plzeňského než domácího.

Nyní, když si vzpomněl na sedmdesátku, pojednou jako by ucítil loupání v lopatce, zabrnělo mu v noze, před očima se mu kola

udělala. Ale vzchopil se a setrásti chtěl, čím se vysoký věk ohlašoval. Vždyť posud četl bez brýlí, stoupal i do vrchu a jako dříve časně vstával. Denně se omýval studenou vodou a udělal několik prostocviků. Nesmí se podati, musí zachovati si svěžest, mysliti si, že to nekvačí sedmdesátka, ale že má slaviti abrahamoviny.

Tu napadlo Rozumce, že lidé rádi svoje i jiných lidí taková jubilea oslavují. Za tu dobu, co tráví pensi v Domavicích, slavil padesátku svého žití lékárník, šedesátku purkmistr, což aby si vzali občané za záminku vikářovu sedmdesátku k nějaké oslavě? V městě co rok jest slavnost nebo hned několik. Některý spolek chce napraviti finance své pokladny, hostinští prodají, vyčepuje se hodně. Na slavnost sejde se z okolí množství diváků, redaktor má co psáti do několika čísel, staré prapory vyrukují do vikýřů, město stoupne v ceně. Což, aby někdo roznesl, že rodák Jan Rozumec v srpnu dožije se sedmdesátky. Hned by se toho jiní chopili, nejdříve Nadějka, který na takové příležitosti přímo číhá, a národní socialista Lacina, obecný řečník, by líčil život a zásluhy duchovního, aby uplatnil svoji výřečnost a znalost překroucených cizích slov.

K tomu nesmí dojíti, tak si předem stanovil Rozumec, tomu se musí včas zabrániti. Nepřál si, aby byl oslavován, nevěděl, že by zvlášť vynikl, neuznával svých zásluh, aby byl voděn po městě, aby se mu dělalo zastaveníčko s lampiony, aby klonil hlavu při Lacinově řeči na ozdobené tribuně.

Když Rozumec po mši sv. mluvil s kvardiánem františkánského kláštera, Wolfgang usmívaje se, připomenul: „Zdaž jsi, milý příteli, vzpomněl, že jsme oba sedmdesátníky? Jednoho roku jsme se narodili, spolu studovali na gymnasium i bohosloví —“

Vikář div kvardiánovi ruku na ústa nepřiložil.

„Nekřič, ať toho neslyší tvůj frater sakristán a kuchař! Hned by snášel ze zahrady květiny do kostela a zdobil oltář.“

„Myslím, že tě ta sedmdesátka nemrzí. Snad se nechceš dělati mladším, nejsi přece tak marnivý —“

„To ne, ale nepřejí si, aby se v městě o tom mluvilo a případně se jubileum oslavovalo. Znáš přece naše občany, jak jsou na takové slavnosti přímo posedlí. K čemu by to bylo? Jsem pensistou a člověkem nad hrobem.“

„No, no, jenom ne tak do mol. Ale v tom ohledu jsem s tebou

téhož náhledu. Já se nebojím, že by mne kdo oslavoval, mimo mého kuchaře, který by postavil na stůl kytici a přidal moučník.“

„Na ten týden, kdy sedmdesátka přijde, někam odjedu.“

„Výborný nápad! Udělám totéž.“

„Pojedem tedy spolu. Kam, o tom se ještě dohodneme.“

„Katecheta bude zatím u nás sloužiti mši svatou a frater mně dá pozor na včely. Čekám roje. Tedy ujednáno.“

Jan Rozumec chystal se na odjezd. Mimo hospodyni nikdo o tom nevěděl.

„Tak chcete jubileum ztráviti mimo domov?“ ptala se Terezie.
„To nebudou příbuzní potěšeni.“

Vikář udiveně pohleděl na hospodyni. „Což víte?“ vyrazil přímo zděšeně. „Někdo z našich o tom mluvil?“

„Posud nikdo, ale myslím, že se toho dopátrají. Helena tajně vyšívá nějaký dárek. Já bych zůstala na vašem místě. Hostinu bych si vzala na starost. Jiní by pomohli a tak by se to vydrželo.“

„Nepřeji si oslavy, odjedeme na několik dnů s kvardiánem, sejďeme se s jinými a jubileum ztrávíme v některém pražském klášteře.“

Hospodyně už nenavrhovala, neodpírala, ale kladla prádlo do příruční tašky. Vikář musil její horlivost krotiti, co věci by byla snesla.

V Domavicích ještě spali, když na nádraží pospíchali Rozumec a P. Wolfgang. Frater za nimi nesl zavazadla, poslouchaje, co mu kvardián nařizoval o včeličkách. Každý měl u sebe lístek se seznamem toho, co má ve velkém městě koupiti pro domácnost. Vikář chtěl na památku svého jubilea příbuzným koupiti menší dárky, aby si po letech ještě vzpomněli na něj, až bude odpočívat pod kamenem v hrobce, kterou dal před lety postavit pro rod Rozumců.

Karel Kverek, který měl seznam všech rodáků, mrtvé odepisoval, vynikající zapisoval, radostně oznamoval svým druhům u sloupu na podloubí:

„Budeme mít slavnost, probíral jsem se v kronikách svých a našel, že připadají v tomto týdnu sedmdesátiny pana rady Rozumce. Ty musíme oslaviti. Zdaž o tom vědí na děkanství, na rathouze, ve spolecích? Vzácná příležitost! Ta se nesmí jenom tak pustiti.“

Jak Kverek horlil, tak se Šimon Vránek usmíval. Posléze pravil: „A nevíš, kamaráde, že vikář Rozumec jest přes hory a doly? Včera odjel s kvardiánem ranním vlakem.“

„To jistě utekl před oslavou,“ hádal řezník Paroubek. „Ze právě v tuto dobu si udělal výlet.“

„Jiný by se strkal kupředu, aby se mu oslavy dostalo, a Rozumec prchne,“ přímo se zlobil Kverek. „A kdoví, jak dlouho se schválně zdrží mimo město.“

Kolemjdoucí Vísková hned se dotazovala: „Kde jest pan kvardián? Místo něho mši sv. sloužil katecheta z měšťanské školy.“

„To jest druhý jubilar,“ řekl Kverek.

„Také sedmdesátník. Ti nám vypálili rybník.“

Soused vysvětlil Vískové, co se vlastně událo.

„Mohlo by to býti. Já jsem o pět roků mladší. Tedy sedmdesátníci a ještě se vydali na cestu někam na hory nebo na moře. Proč neseděli raději doma.“

Redaktor „Stráže od Domavic“ schválně zastavil se u stánku vdovy Ludvíkové a tázal se na vikáře.

„Chtěl bych o něm uveřejniti lokálku ve svém žurnálu,“ vykládal, „nenáleží sice do našeho tábora, ale jest zdejší rodákem. Slyšel jsem, že bude slaviti sedmdesátiny.“

„Milý pane,“ odvětila prodavačka pečiva, „bratr už někde ve světě ono jubileum slaví. Proto odejel, aby se nic neslavilo zde a tedy byste se marně namáhal. Kdybyste přesto přece něco věděti chtěl, musil byste se obrátiti na některého mého bratra.“

Redaktor litoval, na nikoho se už neobrátil a do svého „žurnálu“ dal lokálku o několika řádcích. Však se do něho Nadějka dal a div jeho týdeník ze své restaurace nevypověděl.

„Tak se píše o rodácích, tak se odbývá náš zasloužilý muž, rada, vikář, na nějž se posud mnozí obracejí o radu a pomoc?“

Už se nemluvalo o jubileu obou pánů, ale hned se připomínala jejich skromnost a nechuť k veřejné oslavě. Někteří se zlobili, i děkan zastavil Šváru voskáře a hovořil s ním o té záležitosti, nemělo-li by se přece něco aspoň v kostele připraviti, ale vikářův příbuzný odpověděl: „Nechme toho, když si tak pan rada přeje. Marně bychom ho rozčilovali při jeho věku a rušili, co sám ustanovil.“

A při tom zůstalo.

Za týden nepozorovaně, jak byli odjeli, vrátili se do města vikář

Rozumec a kvardián Wolfgang. Zatím se na jejich jubileum poněkud pozapomnělo. Jen ten onen vikáře zastavil a gratuloval mu.

„Vlastně byste měl mně kondolovati, že už jsem tak stár,“ odpovídal Rozumec.

„Jenom když jsme zdraví,“ usmíval se bývalý kamarád Machaň, obchodník se střížným zbožím, jenž rovněž sedmdesátky se dočkal.

Za několik dnů dostavili se k vikáři starosta s jedním radním a slavnostně oznamovali, že většinou hlasů byl pan Jan Rozumec, kons. rada a rodák, zvolen čestným občanem v staroslavném městě Domavicích a podali mu diplom, v němž mezi tisk vepsáno jeho jméno.

„Zároveň odhlasováno svolení, abyste si směl svoji podobiznu malbami provedenou vyvěsiti na radnici v zasedací síni hned vedle Patrika Svatoše, dobrodince chudiny. Ale rozměry obrazu by musily býti stejné jako těch, které už tam jsou.“

„K vůli symetrii,“ přisvědčoval radní.

Rozumec poděkoval za pozornost, věnoval menší částku chudobinci, ale nepořizoval si rámu na diplom, necháváje jej svinut, a také se nedával malovati, aby byl umístěn v galerii purkmistrů, radních, dobrodinců města a čestných občanů. *(Dokončení.)*

F. B. Děrda:

Kdosi odešel...

Po stupních pahorků
tma stoupá nahoru.
V údolí leží noc,
temná jak z mramoru.

Všechno je ztemněno,
zastřeno stínem, tmou.
Slyšíš, jak stezkami
tichounce dálky jdou?

V hlubinách údolí
kdosi dnes umírá —
Obzor jak brána se
za kýmsi zavírá.

Kdosi tu odešel,
kdosi, jenž s námi žil.
Smutek jak černý pes
k dálkám se položil.

Mikulov, 10./2. 1931.

Alois Musil:

V zemi královny Zenobie.

(Pokračování.)

Podivný hostitel.

Ukončivše měření, vrátili jsme se ke svým, naložili zavazadla a opatrně zvířata sváděli. V rovině jsme si na ně sedli a spěchali rychlým krokem k soutěsce Uazha. Jeli jsme mezi dvěma tábory čeledi Ešádže, jež poslouchá náčelníka z rodu Eben Medžel. Opět nás dohonili dva jezdci, požadující poplatek za průjezd. Jeden, který se se mnou setkal, když jsem tábořil na jihu od osady Adra, mne poznal i omlouval se a zval mne, abych sestoupil jako host v jeho stanu. S díky jsem odmítl. Přijímal jsem pohostinství pouze, kde to bylo naprosto nutné a i tehdy jsem dával složití zavazadla nikoliv ve stanu hostitelově, nýbrž bokem od něho. Nejraději jsem noclehoval v osamělé kotlině a kde to nebylo možné, tož opodál tábora, ale nikdy ve stanu. Kdo sestoupí ve stanu, je nucen se přizpůsobiti úplně domácím obyčejům: aby čekal skoro do půlnoci na večeři a po večeři aby ještě dlouho seděl u ohně a účastnil se zábavy. Ke spaní mu hostitel vykáže koberec a pokrývky, které jsou zřídka kdy čisté, a to mezi ostatními hosty. Ráno nesmí vážený host odjeti bez snídaně; musí trpělivě čekat, až ji po východu slunce pomaloučku pro něho připraví. Než si sedne na své zvíře, nastavuje sluha ruku, a hostitel očekává, že mu host nějakým darem nahradí výlohy vzniklé s pohostinstvím. Černoch nebo sluha vařící kávu má rovněž dostati aspoň jednu medžídijji. Tu aby vznešený host všechny podaroval a ještě děkoval za laskavost a vychvaloval štedrost, když je přece vpravdě rád, že může konečně odjeti hladový a ospalý.

Sotva jsme se uložili asi 2 km k jihu od tábora, přijel k nám na koni tlustý náčelník Náser eben Medžel. Jeho sluha spěchal pěšky za ním. Sedl si ke mně na můj koberec a vyčítal:

„Proč jsi, Múso, nepočtil mého stanu jako host? Proč jsi odmítl mé pohostinství? Či myslíš, že já, totiž Náser, tě nemohu zahrnouti tolika lahůdkami jako Núri? Zeptej se jen, kolik mám stád a kolik nákladních velbloudů. Při každém ohni uslyšíš, jak dobře se u mne

mají hladoví pocestní a jak se má ruka nikdy nezavírá. Vstaň, Múso, rozkaž svým lidem, aby hned naložili tvé věci na velbloudice a pojeděš ke mně.“

Když jsem jej lichotivými slovy chlácholil, rozhněval se, vyskočil, a tluka svou velbloudí hůlečkou o svou jízdeckou botu, křičel co hrdla měl:

„Nerozdělávejte oheň! Schovejte všechno nářadí do měchů! Velbloudice sem! Nakládejte; pojedete ke mně.“

Moji lidé se nedali vyrušiti a Násér, zhluboka oddechnuv, si usedl. Vykonal, co mu dobrý mrav kázal a byl spokojen. Jeho sluha litoval, že nezvěděl spíš o mém příjezdu:

„Proč jsi nám, Múso, nevzkázal? Byli bychom ti vyjeli vstříc nikoliv s osmdesáti jezdci na koních jako Nauáf, nýbrž aspoň se dvakrát osmdesáti a byli bychom tobě na počest uspořádali válečnou hru, abys viděl, co jsou Ešádže za junáky.“

Zanedlouho přišli ještě tři jiní náčelníci. Všichni zůstali u mně sedět a všichni jedli a pili s námi stále nás vybízejíce, abychom se hned dali k nim, že nás velmi bohatě pohostí!

Po večeři se ke mně náčelník Násér tulil, šeptaje:

„Núri eben Šalán je jeden a já, to jest Násér eben Medžel, jsem také jeden. Dej mi několik piastrů, abych měl na plášť.“

„Vím velmi dobře, že ty, Násér eben Medžel, jsi také jeden a rád ti dám dar, jakého jsi hoden, ale ne zde a nikoliv tímto způsobem. Navštiv mne v mém stanu, a tam bude pro tebe připraveno vše, čeho si přeješ, je-li to vůle Alláhova.“

Poté se náčelník zvedl a beze slova se svými odjel. Všichni jsme zvolali: „Al-hamdu lilláh, chvála Alláhovi, že nás zbavil takových hostitelů!“

V římském táboře.

Teploměr zaznamenávající nejvyšší teplotu ukazoval 0.3° C, proto jsme vstali časně a ohřávše se poněkud u ohníčku, spěchali jsme k soutěsce Uazha. Rovina byla pokryta malými kyticemi chudráfu, jenž právě kvetl. Má jedinou stopku nesoucí skoro kulatou korunku a kvete ve všech barvách a odstínech vyjma modré a černé. Ze soutěsky jsme sledovali žlíbek, kterým stéká dešťová voda k velkému dešťovému rybníku. Ve skalnatém řečišti bylo viděti tu a tam umělé prohlubiny a za nimi silnou přehradu, od níž vychází umělý

vodovod. Zastavili jsme se u něho, abychom se odebrali pěšky do zbořeniska Mankúra. Soutěska Uazha skýtá velmi pohodlné spojení mezi severem a jihem. Poněvadž Ešádžeové tábořili k severu od ní, obávali jsme se, aby nebyli za soutěskou ukryti loupežníci nebo nájezdníci z Aháli al-Džebel, válčící s nimi. Proto jsme ukryli své velbloudice v hlubokém žlábku a poslali Abdalláha k nedaleké vysoké hromadě kamení, aby odtud střehl celého okolí. Mhammad zůstal u velbloudic a zavazadel a my ostatní jsme nesli potřebné přístroje ke zříceninám asi 600 kroků vzdáleným.

Chán al-Mankúra leží na jižním úpatí pohoří Rauák. K jihu od něho se prostírá nepřehledná, zvlněná rovina. Je to starý římský tábor tvořící čtyřúhelník, od západu k východu 90 m dlouhý a 82 m široký. Hradba přes 2 m široká je zesílena v každém rohu zakulacenou věží. Od západu k východu vedou brány chráněné dvěma vypouklými věžemi. Podobné věže zesilují střed hradby severní a jižní. Při jihozápadním rohu tábora byla zřízena nádržka na vodu 63 m dlouhá a 43 m široká. Zídkou je rozdělena na dvě nestejně části. V severní, menší, se dešťová voda zachycovala, ukládala nános a vyčištěná přetékala do části jižní.

Vrátivše se ke svým zavazadlům shledali jsme, že jsou naložena a vše k odjezdu připraveno. Vypivše trochu čaje, spěchali jsme k severu. Velmi rád bych se byl dal směrem východním ke zbořenisku Chán al-Anejbe a potom průsmykem Hufejjer k soujmenným studnicím, ale moji průvodci se obávali, že bychom mohli býti od nepřátel přepadeni; vůdce pak tvrdil, že je cesta jmenovaným průsmykem pro velbloudice neschůdná, i nezbylo, než abychom se vrátili soutěskou Uazha.

„Jak divně Alláh všechno řídí, Múso,“ začal Nazzál. „Dnes nás obletují vlaštovky lovíce nesčetné mouchy, které jsme přinesli z Chán al-Mankúra, slunce hřeje a pálí a přece před několika měsíci zde vládla smrt. Napadlo aněhu na dva střevíce, ztuhl a ležel po celé tři týdny. Taková byla zima, že v našem táboře — a nebyl velký — šest dětí zmrzlo.“

Mouchy, které se na nás usadily ve zbořenisku, se nám pone náhlu stávaly obtížnými. Jsouce hladovy, ssály krev nejen z velbloudic, ale i z nás. Ať jsme je odháněli jak chtěli, vracely se k nám po stech, ba po tisících. Zalézaly do očí, do nosu, do uší, způsobující nám nepříjemný, ba bolestný pocit.

Do Žerjitejn.

Za soutěskou jsme zahnuli k severu k oběma tmným kopcům Abd a Abde. Vpravo v pohoří se tměly ojedinělé stromy terebintové.

„Jedl jsi již, Múso, jejich ovoce?“

„Jedl, ale hrubě mi nechutnalo.“

„To ještě nebylo zralé. Teď bys je měl okusiti. Je nakysle sladounké. My je sbíráme a buď z čerstvého tlačíme olej anebo je sušíme, rozemíláme a mísíme s moukou na chléb.“

Černoch Abdalláh pojednou seskočil s velbloudice a utíkal k nedalekému plochému kameni. Za ním chytil šedivého ježka. Byl o polovici menší než je náš. Zaříznuv ho, vložil jej do svého sedlového tlumoku, aby si jej upekl a snědl.

Na severu se nám ukázala četná stáda velbloudů, vracející se od napajedla Žerjitejn. Cvailem se k nám blížili tři jezdci na koních, volající:

„Stůjte! Stůjte, jste-li nepřátelé! Při sám Alláh, že vezmeme vaše krky i vaše velbloudice. Stůjte, jste-li nepřátelé!“

„Od které doby jsou členové rodu Eben Šalán nepřáteli čeledi Ešádže?“ dal jim za odpověď Abdalláh.

Tu si jezdcové přehodili ručnice přes ramena a dohonivše nás, omlouvali se:

„Al-hamdu lilláh, chvála Bohu, že jsme po vás nestřelili! Měli jsme vás za nepřátelské vyzvědače a zatím jste naši přátelé. Budiž za to Alláh pochválen!“

Za černými kopci Abd a Abde jsme zabočili k východu ke studnicím Hufejjer, kde jsme chtěli velbloudice napojiti a měchy naplniti. Rovina, jíž jsme se ubírali, přechází ponenáhlu v nespočetné vápencové kopečky, mezi nimiž jsou studnice vyhloubeny. Dvě byly zasypány, mrtvy, třetí neporušena, živa.

„Co je to, Nazzále, že není nikde ani čerstvé stopy?“ ptal se Abdalláh.

„Nevím a sám se tomu divím.“

Poznali jsme příčinu, epustivše plátěný vědérec do studny. Vytáhnuvše jej, nemohli jsme snést zápachu žluté vody, jíž byl naplněn. Byla prosycena prohnílými kobylkami. Zapadly v tisících a tisících do studny a otrávilu vodu. Pokud nebyla studna vyčištěna, nebylo možno vodu pít, proto se jí kde kdo vyhýbal.

Vsednuvše rychle na velbloudice, ujížděli jsme do osady Zerjitejn.

„Všimni si, Múso, kamenných lomů, jimiž projíždíme. Odtud brali ti, kdo zde bývali před námi, kamení, z něhož vybudovali mohutné stavby, ležící dnes ve zříceninách na jihu a na jihozápadě od Zerjitejn,“ vykládal Nazzál.

Jízda nebyla příjemná. I my i naše zvířata jsme byli unaveni. Všichni jsme toužili po odpočinku, ale neměli jsme vody, a bylo nebezpečné tábořit na cestě, vedoucí k průsmyku Hufejjer, jímž chodilo mnoho loupežníků, skrývajících se v bílých skalách. Zaplesali jsme, když se nám ukázaly ohně před stany nedalekého tábora, ale trvalo to nekonečně, než jsme se k němu přiblížili. Dlouho a dlouho se zdálo, že jsou ohně jasně bílé. Teprve, až se nám jevíly červeným světlem, uslyšeli jsme štěkot, hluk a uložili se nedaleko stanů.

V noci jsme klidu neměli. Tisíce velbloudů se bralo kolem nás k napajedlům. Napojivše svá zvířata v potůčku svádějícím vodu silného pramene do jižních zahrad a polí, jeli jsme k severozápadu přes četné vodopády. Jsou vykopány skoro 5 m hluboko pod zemí. Vždy po 100 krocích je možno otvorem k podzemnímu vodovodu sestoupiti a zaboří-li se, jej vyčistiti. Kdyby tekla voda na povrchu nebo otevřeným vodovodem, písek by jej zasypával a slunce vysušovalo. Svá zavazadla jsme uložili u pramene na západě osady.

(Dokončení.)

Jan Lebeda:

Svatí a velcí vidoucí.

Tajemný řetěz rukou spojuje lidstvo v jediný celek bojovníků za pravdu a krásu. Společný cíl, společné ideály a společné nadšení sbližuje všechny. Přes odpor skutečnosti, plné chudoby, bídy a chyb, toužíme po velikosti, slávě a úplném štěstí, neboť ta touha je vlastní lidskému srdci. V dravých proudech všedního života září nám v dálavách Pharos, maják spásy a předzvěst věčného přístavu. Ne-ní to práce snadná bojovati proti všemu, co nás od něho vzdaluje. Vzpírá se tělo a brání nám ostatní svět, jemuž je tato touha blud-

ným fantomem. Jedině duše svou královskou vůlí a silou své naděje pracuje o tomto díle... Ale často i její oči slábnou, když oblohu zakalí mraky a mnohdy jsou křehká ramena naše, by odrazila útoky vášnivých Sirén a zběsilost zuřivých vln. Ranění slepotou země, v bouřích a temnotách slyšíme varovné, těšící a povzbuzující hlasy proroků božích, abychom neklesli, neumdleli v daleké pouti, nezapomněli na svůj úkol a cíl...

Korunou a vrcholem veškeré slávy jest důstojnost jejich, poněvadž dílo jejich jest nejvyšší a nejvznešenější práce, které jsou schopny tělesné a duchové ruce člověka. Mystické víno Smutku a Samoty opojilo jejich duše v čarokrásný sen, v němž odcházejí do říše nekonečna, v kraj věčných jiter a jar:

Dalekou cestu jsem konal, neznámý navštívil svět,
nesčetné duše jsem objal, z nesčetných zraků tvá tajemství čet'...

Vracejíce se ze svých výprav na poušť, kde lidstvo hyne a sténá, dávají pokrm a vodu života jeho hladovým a žíznivým rtům. Omámení tajemstvím hlubin, kde hasne pozemské světlo, pozdvihují uprostřed davů pochodně pravdy, hlásajíce evangelium věčnosti. Byť jimi mnozí pohrdali a neslyšeli jejich slov, konají s láskou své dílo, které přináší požehnané plody a nasycuje duše vyvolených. Neboť mystický zahradník neuvádí do svých vnitřních zahrad těch, kdož pozbyli síly v nich pracovati... Okamžiky, kdy slova světců a proroků mohou proniknouti až k duši bratří a způsobiti v ní vytrysknutí světla, jsou chvíle veliké lásky a milosti. Oči široce rozevřené výkřikem vášní, tajemstvím krve a dobrodružstvím smyslů, nemohou být účastny vidění zraků, v nichž třese se záření dalek... V básni o prorocích líčí Březina jejich zjev a jejich životní program:

... přicházejí nepovšimnutí, vyslanci tvoji,
dobyvatelé království tvého.
Uprostřed hudby a tančících dívek a písní
naslouchají svému svatému dechu,
jenž smrtelným zhasíná světla...
Hlas jejich, stržený vichřicí času, za nimi vane,
sladký jak vůně za nesoucím růže, hořký jak pochodní dým...
O tobě mluví a o tvé slávě,

o kletbě, jež leží na bratrství duší...
Ovoce nové vydává stromoví země,
štípené rouby jejich tajemných zahrad...

Údery srdcí všeho lidstva buší jako kladiva v tepotu věčného Srdce, z něhož se přelévá síla a čistota krve do srdcí božích proroků. Oni jsou schopni vycítit bolest, touhu, kletbu a vinu, jež dříme v hlubinách duší, neboť jejich ruce jsou v tajemném spojení s rukama milionů. I duše velikánů, kteří před věky na zemi žili, neustále a bez odpočinku pracují mezi námi a jejich vůle zasahuje magicky do vůle naší, protože v ní ožívá soustředěná moc zástupů... Každý člověk má své osobní poslání v dějinách vývoje lidstva, jsa obdařen zrakem, který časem poznává životní cestu v novém a vyšším světle a vidí nějaký, jenom jemu vlastní odstín z hrůzy a krásy věcí. Stává se dělníkem na stavbě duchového chrámu lidstva a spolu nese tíhu odpovědnosti stavitelů, o níž je psáno v úvaze o nebezpečí sklizně: A běda tvůrcům, zpronevěří-li se svému poslání! Vlastní jejich tvůrčí moc, slavná i strašná, obrátí se proti nim. Trýzní stane se jim síla jejich zraků, nesnesitelnou tíží, jako by utrhnouti se chtěly od těla jejich vlastní zesláblé ruce... Proto práce a odpovědnost geniů lidstva převyšuje veškeré myšlení naše, jak praví básník v chvění nad mocí své vůle, cítě váhu slova a myšlenky:

...obraz náš v druhého světla všudypřítomných vibracích,
v tisíci duší, které jsme v životě potkali, dříme...
a vlna, kterou jsme pohnuli, nekonečnem se rozlívá,
zrádná i uzdravující...

Neboť slova těch, kdož byli povoláni k prorockému úřadu, přinášejí život i smrt a jako smolné věnce padají do hradu duší. Hřmí v samotách pouště a utišují výkřiky reptajících davů; ve chvílích zoufalství sílí větším poznáním a novými nadějemi. V duchová bezvětrí dřímoty a lhostejnosti nechají vpadnout jako bouři znepokojující hlasy tajemství... Žádná moc nedovede umlčeti slávou extasí otevřené rty, jichž volání duní přes dálky prostoru a času; žádná duše nemůže neslyšeti šepotu, který k ní zaznívá v okamžicích největšího ticha. Neboť po všechny věky žijí proroci upro-

střed svého lidu a na jejich místo v ustanovený čas nastupují nové rody duchů, přijímajíce od nich vznešené poslání. Z milionů sluncí soustředí se záření na jejich pracující ruce. Úkolem jejich bude lámati kletbu nepřátelství mezi dušemi... Z pouště vyhnanství uvádějí lidstvo do ráje zaslíbených zemí, k čistému a svatému životu, po němž volá utrpení zástupů. Dílem jednoty, které budují v hodinách tvůrčí své moci, přibližují rozpjatá ramena duchů, toužících po spojení a vysvobození. Pro jejich sen hoří ohně všech výhní, zápasí dělníci vědy v laboratořích, otroci v dolech, vysílatelé loďstev, knížata tržišť, zraky vynálezců — neboť jejich práce jest tajemně spojena s ostatní prací člověka na zemi. I v dobách, kdy nás drtí hrůza skutečnosti a celý život proměňuje se v nekonečný chaos, že blednou naše nejsilnější naděje, dovedou nám ukázat jítrenku dne, po němž toužíme v temnotách nocí. Neboť právě z krve a bolesti rodí se uskutečnění věčného snu lidstva a oči proroků spatřují jeho příchod viděním budoucích staletí.

... Vstal myslitel procitlý z těžkého snu ležícího na myšlenkách a věcech, a jitro nové pravdy plápolalo před ním do výše v étherných, vonných plamenech, v nichž bez bázně zpívali ptáci. Vyšli proroci ze svých pouští a jejich slova házela kolem jejich postav, zmořených posty a viděními, královské pláště utkané z blesků, omračující ranami vztažené ruce stráží vyslaných, aby je jaly... Těmi slovy kreslí Otokar Březina majestátní postavy vyslanců božích, zářící tajemstvím nadzemských světél, tak vyjadřuje sílu jejich zraku a velikost jejich myšlenky, která jde vítězně údolím smrti a vládne nad dušemi zástupů. Na horách duchovních výšin promluvil k nim Bůh z hořících keřů milosti a lásky, a ti, kdo jsou hodni slyšeti slova boží, rozumějí jejich mluvě, plné symbolů a podobenství. Vyslanci Nejvyšší Vůle nebojí se temnot a stínů ve vědomí svého poslání a duněním pevných a jistých svých kroků probouzejí spáče z agonie umírání. Chvilé jejich posvěcení byly po každé rozhodujícími okamžiky všech, kdo slyšeli volání z dálek. Jeho moc projevila záhy nesmírné účinky, neboť příchodem proroků vznikaly nové útvary v dějinách lidstva: Rozhodující okamžiky ty naplnily žaláře mučedníků, arény obětmi, krvavými stíny noci mocných tohoto světa a anděly říše světla. Tisíce mrtvol nakupily v proudu času, když se řítily do tmy, zastavily ho hrází zsinalých těl a změnily jeho tok; vyhnaly roje usmrcujících kovových včel na bo-

jiště, když hořké moře bolesti v osudném přílivu mělo zaplaviti zemi...

Duše svatých a velkých vidoucích neumdlévají nikdy; jsou studnicemi ideálů a nadšení, matky to velikých činů. Z tohoto pramene neustále čerpají vítěznou sílu, nikdy necítí nedostatku živých vod pravdy, které podávají čísemi lásky trpícím zástupcům. A právě v tom spočívá jejich nejvyšší umění. Pochodně, jimiž ukazují cestu v radostnou budoucnost lidstva, svítí nehnutě uprostřed větrů a zapáleny požárem nejčistších světél, přivádějí lidstvo na břehy druhého života. Do pouště vyhnanství zaznívá především volání těch, kdo polibkem smrti procitli k pravému žití a vykonavše na zemi dílo poslání svého, utonuli v ohnisku Tajemství: Po zemi šarlatové staletými boji blížící se k nám z věků světelné postavy svatých ší-lenců, kteří i skrze dým nad spálenými městy dovedli viděti jinou, slavnější zemi a hlásati k jejímu dobytí křížovou výpravu lásky... Zaslíbená země, kde lidské srdce na věky nalezne utišení, toť přístav jejich nekonečné touhy. Tam se zrodila myšlenka práce, jež přinese ovoce v tajemné náplni věků; tam bylo počato jejich mystické dílo, které pro svůj původ mluví o nesmrtelné věčnosti.

Ale do zaslíbené země možno vejíti toliko branou pokory a lásky, cestou jednoty a bratrství. Chápeme proto Březinovu řeč o slití všech milionů v Jediného Člověka vykoupeného, touhu, aby nad zemí zaujaly vládu jemné, mocné duchové ruce, poznávající smysl a souvislost celého díla... V chorovodu lidstva, jak jej vidí v nádherné básni o stavitelích chrámu, krácejí zástupy nových a nadšených vítězů, kteří dokončí porážku vladařů temnot a stínů a z lidských srdcí zbudují svatyni k oslavě Nejvyššího: Mezi nimi šli stavitelé tvého chrámu...

... Jako slib jiných nebes a země
viděli hrůzu a nádheru věcí. V plnosti nescíslných forem
cítili prvotní napětí tvého tvůrčího dechu...
Vykoupením tajemné viny byla jim bolest a práce.
Jistotou cesty vnitřní radost, nepohnutá, bílá a silná jak slunce...
K milionům bratrů bylo poslání jejich
jako k nájmutí dělníků k stavbě... (Dokončení.)

Dr. Alfred Fuchs:

Svatá Kateřina Sienská.

(Z chystané knihy „O deseti svatých“.)

(Pokračování.)

Několik let po revoluci z r. 1368 dostala se republika sienská pod panství ctizádostivých plebejců, kteří svým špionážním systémem kladli léčky všem, o nichž se domnívali, že by se mohli státi nebezpečnými jejich nenáviděné vládě. Tak byl na příklad popraven Agnolo d'Andrea jenom proto, že nepozval vladaře ke slavnosti, kterou konal na svém venkovském sídle. Kateřina mu skýtala útěchu na popravišti. Dověděla se, že hrozí persekuce senátorovi Muglianovi pro jeho chování při popravě. Lid se bouřil, Kateřina uklidnila davy a vypravila se za senátorem do jeho skryše, aby jej posilovala. Také mladý rytíř perugijský jménem Nicola Tuldo byl obžalován z velezrady a odsouzen k smrti. Roztrpčen ukrutným a nespravedlivým rozsudkem, zuřil ve své cele jako divé zvíře. Byl zoufalý. Vzpomněl si však na Kateřinu, že snad ona mu pomůže. Žalářník pro ni poslal. Jak si počínala jest obsaženo v dopise Raymondovi, v jednom z mála dopisů, v nichž mluví o tom, co vykonala. „Šla jsem k němu a to jej zřejmě uklidnilo. Také mluvil s bratrem Tomášem a zkroušeně se mu vyzpovídal. Pak mne prosil pro lásku boží, abych byla přítomna jeho popravě. Rozumí se, že jsem tak učinila. Časně ráno jsem se odebrala k němu, a to ubohého přítele potěšilo. Šla jsem s ním současně k sv. přijímání. On tehdy přijímal ponejprv v životě. Podřídil svou vůli plně vůli boží a jediný mrak, který ležel na jeho duši, byl strach, že nezůstane pevným do posledního okamžiku. Ale Spasitel jej posiloval tak podivuhodně touhou po své přítomnosti, že neustále prosil: „Pane, buď mi blízek, neopouštěj mne. Budeš-li, ó Pane, ty se mnou, nebudu se báti.“ Při tom pokládal svou mladou hlavu na moji hrud' a já jsem cítila horoucí touhu, abych směla prolít svou krev s krví jeho pro milého Spasitele. Toužila jsem však, aby si počínal trochu radostněji a viděla jsem, že je mu přece jen úzko. Proto jsem na něho volala: „Odvalu, můj milovaný bratře, vždyť půjdeme k nebeské hostině svatební! Omyt v krvi Syna božího a s drahým jménem Ježíšovým na rtech brzo se před ním ukážeš!“ A pomyslete si,

milý otče, jak je to krásné. Za těch slov zmizela pojednou veškerá bázeň z jeho srdce a zdálo se, že jest naplněno velikým světlem. On, jehož celá bytost se vzpírala proti svému nespravedlivému neštěstí, nazýval popraviště místem posvátným a jeho srdce překypovalo chvalozpěvy a velebením. „Proč mně tato milost. Půjdete-li vy, Kateřino, se mnou, pak vykonám rád tuto cestu; neboť vím, že mně neodepřete útěšného slova božího!“ Nemohla jsem se dost vynadiviti změně, která se s ním stala. Když pak se již musil připravit k těžké cestě, spěchala jsem před ním na popraviště, položila jsem hlavu na špalek a modlila jsem se, aby Nikolova duše byla obklopena světlem a pokojem, kterými jej naplní viditelná přítomnost boží. Prosila jsem také Boha o tu přízeň, abych směla spatřiti jeho duši, až dojde k Němu. Pak přišel průvod. Nikola šel jako beránek mezi biřici a jeho tvář zářila. Obrátil se ke mně a prosil mne, abych mu udělala křížek. Učinila jsem tak a pošeptala jsem mu: „Jdi, bratře na svatbu. Brzo vejdeš do radosti věčné.“ Poklekl klidně a položil hlavu na špalek. Já jsem poklekla vedle něho a šeptala mu slova o Beránkovi božím. Jeho rty šeptaly: „Ježíši!“ a „Kateřino!“ Pak dopadla sekyra a já jsem chytila jeho hlavu do svých rukou. Zavřela jsem oči a viděla jsem Syna božího, kterak s otevřenou náručí přijímá vykoupenou duši mého přítele. Sestoupil na mne hluboký a blažený pokoj. Šat, jenž jest všecek potřísněn jeho krví, jest mi tak drahý, že jej nebudu nikdy práti. Skoro jsem záviděla Nikolovi, že směl odejítí přede mnou na věčnost. Opustil nás, maje srdce plno radosti a lásky jako nevěsta, jež došla k bráně ženichově a ještě jednou se obrací, aby pozdravila ty, kteří ji doprovázejí až ke dveřím, než překročí práh miláčka svého.“ — Potud dopis Kateřinin. Vynechána jsou jenom některá místa, jež se netýkají Tulda.

Škoda, že rozměr tohoto časopisu nedovoluje, abychom citovali jejich dopisů více. Ale tento list nám dává zvláště dobře nahlédnouti do jejího soucitného srdce. To vše činila až do svého 26. roku a mezi hradbami svého rodného města. Později konala menší misijní cesty do okolí. Zejména často chodila do kláštera svaté Anežky na Monte Pulciano, kam vstoupily dvě dcery její sestry Lízy. Také jim psala řadu dopisů. Tehdy churavěla její matka. Kateřina se modlila, aby odešla ze světa až tehdy, kdy se smíří s myšlenkou smrti. Její matka se uzdravila a dožila 91 let.

V roce 1374 vypukl v Sienně mor. Lidé padali náhle mrtvi na ulici. Obilí na poli stálo nepožato a všechny obchod přestal. Den přechodili městem hrobníci a vyzývali lidi, aby vynesli svoje mrtvé. Na mnoha místech nebylo již ani těch, kteří mohli uposlechnouti volání morových pacholků. Přestala sezení rady, přestaly soudy, kdo mohl opustil město. S podivuhodnou statečností si počínaly mantellatky. Bez bázně vnikaly do zamořených chudých čtvrtí města, těšily umírající a zpívaly žalmy, když zahalovaly mrtvoly do rubášů. Mnohé sestry padly mrtvy uprostřed díla milosrdenství. Kromě sester byli hlavními Kateřinými spolupracovníky Raimund Kapuánský, P. Tommaso della Fonte, prostý muž a příbuzný Benincasův, bratr Vilém z Anglie, který žil v klášteře Lecetto nedaleko Sienny. Jemu svědčí mnoho dopisů Kateřiných, neboť mu činil velké starosti tehdejší rozvrat církve. Dále patřil k jejím spolupracovníkům učený Florentin, který žil ve Vallombrosse, známý pod jménem Jan z Celly. Přišel do Sieny jenom proto, aby poznal Kateřinu. Jeho prostřednictvím posílala Kateřina zprávy do Říma a na jiná důležitá místa. Jejími přáteli byli dále bratři Buonnonti z Pisy, malíř Vanni, a řada jiných mužů, jako Gabriel Piccolimini, Francesco Laudi, Pietro Ventura a mnoho jiných. Jejími přítelkyněmi byly: Cecca, která měla příjmení Ridente, Usměvavá, protože její veselá mysl neustále obveselovala sestry. Máme zachovánu i celou řadu jiných jmen, ale nevíme nic o jejich nositelkách. Velmi ráda měla Kateřina malé děvčátko Lukrecii, dceru vynikajícího sienského právníka, kterou vyléčila z duševní choroby. Nejraději měla však Alessii. Alessie ovdověla a vstoupila k mantellatkám. Kateřina milovala velmi květiny a ráda je posílala svým přátelům. Když nepracovala nebo se nemodlila, diktovala dopisy, nebo je sama psala. Vždy byla vlídná, veselá, a laskavá i uprostřed největších béd a strastí. Říká se, že dovedla diktovati třem lidem najednou. Jejím sekretářem býval bratr Bartoloměj ze Sienny, žák Tomáše della Fonte, který doprovázel Kateřinu později do Pisy, do Luccy, do Janova, do Avignonu, do Florencie a do Říma. Také šlechtic Štěpán Maconi jí vykonával tajemnické služby a zejména ji provázel na papežský dvůr do Avignonu. Jeho rod žil v nepřátelství s rody Tolome a Rinaldini, ale Kateřina smířila oba rody. Jiným jejím přítelem byl ve válkách proslulý Mikuláš Saracini.

Obyvatelé pisánští žádali, aby je Kateřina navštívila. Po delším zdráhání tak učinila v průvodu bratří dominikánů, mezi nimi Raimunda a několik mantellatek. Roku 1375 stará 28 let přišla do Pisy. Byla to první její větší cesta. Vyšel jí naproti Gerhard Buenconti a v jeho průvodu byli pisánské mantellateky, arcibiskup a předseda senátu se svou malou dcerou, později velkou světící. V Pise nadiktovala Kateřina množství dopisů. Večer pak rozmlouvala v kapli svaté Kristiny o otázkách náboženských a posvátné hudbě. Dlouho myslila Kateřina na křížovou výpravu. Její životopisci nyní vysvětlují to tím, že se domnívala, že veliká vnější událost zastaví vnitřní rozvrat tehdejší církve. O této myšlence mluvila v Pise zejména s vyslancem královny ciperské, který dlel tehdy v Pise na cestě do Avignonu, máje donést papeži Řehoři XI. prosbu své královny, aby vyhlásil křížovou výpravu proti Saracénům a Turkům, kteří jeho královnu těžce ohrožovali. Když sestavovali s Kateřinou plán této křížové výpravy, projevila Kateřina neobyčejný politický smysl. Napsala dopis královně Janě Neapolské a sdělila jí, že papež již vydal bully rozličným duchovním řádům, aby kázaly křížovou výpravu. Ale královna Jana neměla smyslu pro její plány. Odpovídala jí jen prázdnými sliby. Psala také královně uherské a Bernabovi Viscontimu, také Angličanovi jménem Hauckuoodovi, který byl patrně vůdcem pirátů. V dopise jej napomíná, aby se obrátil a stal se bojovníkem Kristovým. Psala ještě veliké řadě jiných osob, chtějíc bojovnost a dobrodružnost své doby svěsti do pevného řečiště obecného křesťanského cíle. Skutečně také byly vykonány přípravy pod vlivem Kateřinina působení. I množství žen chtělo nadšeně sloužiti křížákům na cestě do Svaté Země. Ale veliké povstání proti církevní vládě v Toskáne pohrbilo tyto přípravy. Kateřina viděla ve zmaření křížové výpravy znamení rozvratu v církvi, tušila budoucí schisma, které skutečně později nastalo.

V Pise se Kateřina těžce roznemohla. Brzo se však uzdravila a kdykoli se objevila na ulici, vždy za ní šly davy lidu. Měla již tehdy pověst velké divotvůrkyně. Byla i ve styku s papežským nunciem. Mívala nádherná vidění nebeské slávy a z té doby se datuje také její stigmatisace, kterou obdržela na modlitbách sv. Kristiny. Když se uzdravila, byla opět neúnavně činná. I v Pise měla ovšem také nepřátele a protivníky, zvláště mezi učenými mistry pisánské uni-

versity, kteří jí zejména měli za zlé, že ačkoliv jest ženou, nesedí mezi svými čtyřmi stěnami, nýbrž působí ve světě. Někteří z nich odebrali se k ní za doprovodu znamenitého právníka mistra Petra Albisi, aby s ní počali učenou disputaci. Ona jim však odpověděla, že není povolána, aby učila mistry. Nezáleží na tom, abychom věděli, jak Bůh koná své dílo, nýbrž abychom věděli, že je koná pro naše spasení. Jádrem její vědy vždy jen byla víra a láska. Z mistra Petra stal se po této rozmluvě jeden z jejích nejoddanějších stoupenců. Jiný zbožný muž jí psal dlouhý dopis, v němž ji napomíná, aby byla pokorná a žila v ústraní. Poděkovala pisateli za varování před pokušením pýchy. Velmi mnohé lidi uzdravila toutéž metodou, kterou obnovuje moderní psychoanalýsa. Přiměla je, že vyznali svoje tajné hříchy a nemoc zmizela.

Když jednou naslouchala hře na varhany v kostele svatého Štěpána, přišel k ní posel, který jí přinesl pozvání do kartuziánského kláštera na ostrovech gorgonských mezi pobřežím pisánským a severním pobřežím korsickým. Převor kláštera Don Bartolommeo z Ravenny byl ve svém klášteře často ohrožován a vydrancován Saraceny. Bratři žili ustavičně pod stráží a převor doufal, že Kateřina posílí jejich statečnost. Kateřina svolila a vydala se na cestu, provázena asi dvaceti osobami. Prevor vykázal ženám byt v domě mimo klášter a druhý den sešel se celý konvent před domem, odkud Kateřina promluvila k mnichům, věc to ve středověku neslýchaná. Mluvila prostě, radostně a živě, jako matka k synům, jako sestra k bratrům. Jejich zpovědník ujišťuje ve svých záznamech, že řekla právě to, co duše všech potřebovaly.

Na podzim téhož roku se vrátila Kateřina po několika měsících zase do Sienny. Revoluce zachvátila tehdy již celou Itálii. Interdikt, který vydal papež na radu francouzských kardinálů nad Florencií přes to, že město k němu poslalo posly, vyvolal prudkou bouři v lidu. Kateřina po celou zimu horlivě korespondovala se senátory a jinými vlivnými osobnostmi zbouřených měst. Toužila po míru. Na Nový rok 1376 onemocněla však horečkou, jež trvala až do jara. Ve své nemoci se dozvěděla od bratra Raimunda o smutných událostech v církvi. Povstala ihned s lože a Chabinde Malan o ní praví: „Když povstala, nesla ve svých rukou osud křesťanstva. Její hlas přehlušil všechny disonance, které naplňovaly svět a byla s to, aby pevnou neochvějnou rukou naznačila cestu, kterou mělo.

křesťanstvo jíti.“ Téhož večera napsala dopis papeži Řehořovi XI., v němž mu připomněla jeho povinnost vrátiti se do Italie. Její dopis jest i velmi smělý i velmi uctivý. Zejména jej prosila, aby nesahal k meči na obranu svých práv. Ztracené duše váží víc, než ztracené země. Neopomněla připomenouti ani chyby vysokých církevních hodnostářů.

Vyjednávala také s druhou stranou, s Florentány, aby je zdržela od násilných skutků. *(Dokončení.)*

Antonín Šorm:

Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném v naší vlasti.

(Dokončení.)

V den, kdy blažený světec padovanský byl zápsán do alba svatých, stalo se v rodišti jeho — Lisaboně — něco mimořádného; mužové i ženy na ulicích zpívali a tančili a všechny zvony samy po celém městě jaly se slavnostně vyzváněti. Proto s oblibou v některých zemích, zvláště jižní Evropy, dávali zvonaři na zvony obraz sv. Antonína a v krajích alpských objevuje se jeho podoba i na malých zvoncích, jež zavěšují se pasoucímú bravu na šíji.

Ač u nás není sv. Antonín výhradně oním ze světců, jež bylo obyčejem dávatí na zvony, postupem doby přece dosti často opatřovány zvony s reliefem sv. Antonína, zvláště ovšem v místech, kde působili františkáni a kde byl rozvětven „třetí řád sv. Františka“. U menších zvonů vyskytuje se svatý Antonín na výzdobě zvonového pláště samostatně, u větších často ve skupině jiných světců. Největší zvon sv. Antonína jest v kostele světcově v Praze VII.

Kult sv. Antonína ve zvonařství dobově kryje se s kultem františkánským, proto účastní se jej jen mladší zvonaři; některé zvony se svatým Antonínem jsou i od zvonařů cizích, jako z Lince nebo Vídeňského Nového Města.

Ze zvonů zahraničních zasvěcených sv. Antonínu vzpomenu pouze zvonu sv. Antonína na zvonici u kostela sv. Hilaria nedaleko

známých českých lázní Kupari Srěbrno u Dubrovníka v Dalmácii. Na tomto zvonu jest nápis mluvící o svatém Cyrilu a Metoději s výzvou, aby vyprosili spojení církve východní se západní.

Také v českém zvonařství přichází vyobrazování sv. Antonína Paduanského zcela stereotypně jako františkána, jenž chová Ježíška. Zajímavější jest, s kterými světci ostatními bývá uváděn zvonařstvím ve spojitost. Seskupení světců se svatým Antonínem jsou tu rozmanitější, než shledáváme v jiných odvětvích výtvarných umění. Především přichází velmi zhusta relief sv. Antonína na zvonech mariánských, což velmi ladně souhlasí s životními ideami světcovými a jeho zaníceně vřelou úctou Panny Marie.

Radostně můžeme také konstatovati, že naši zvonaři s nemalou oblibou řadí jej k zemským patronům a zvláště sdružují se sv. Janem Nepomuckým v ideové spojitosti požehnaných jazyků obou světců, jež zůstaly v hrobě neporušeny. Ale i se svatým Václavem sdružili nejednou paduanského světce naši zvonaři. Sladký kult božského Dítěte pak vedl umělce, že volili na týž zvon sv. Josefa i sv. Antonína s Ježíškem v náručí. Někdy též jako patrony šťastné hodinky smrti jest umíráček ozdoben reliefy sv. Josefa a sv. Antonína, nebo svaté panny Barbory. Často octl se svatý Antonín jako osvědčený ochránce polní úrody i na zvonech se sv. Janem „Buriánem“, jimiž se zvonívalo proti bouři. Tím ovšem nejsou vyčerpány všechny kombinace se světci, s nimiž naše zvonařství svatého Antonína sdružuje.

Mnohé ze zvonů s reliefem sv. Antonína nejsou označeny letopočty, jako zvonek při děkanském chrámu na Smečně, v Ronově na Velkomeziříčsku, na věžičce kaple sv. Anny v Kosoři, v Chrástu u Křešetic na Kutnohorsku, v Černých Budách v Posázaví, v Sedlci u Kutné Hory na hřbitovním kostele a jinde.

V časovém pořadí uvedu nyní asi půl stovky zvonů, zasvěcených sv. Antonínu Pad. v Čechách i na Moravě:

Rok:

1499. Zvon v *Těchobuzi* na Pelhřimovsku přelitý roku 1769, ke cti sv. Donáta a sv. Antonína Paduanského věnovaný, má relief sv. Antonína a nápis: „FUSA A. D. 1499.“ (Průměr 60 cm, výška 50 cm.)

1588. Ve farním kostele sv. Petra a Pavla v *Dolních Kounicích* na Moravě jest zvon čtvrtý s reliefem sv. Antonína z roku 1588.

1661. Z roku 1661 býval zvon při chrámu Panny Marie na *Kladně* s obrazem sv. Antonína Pad.
1662. Dne 12. srpna 1662 posvětil Bilek Bilenberg slavnostním způsobem zvony klášterního kostela ve *Slaném*, z nichž jeden byl ke cti sv. Františka a sv. Antonína Pad.
1682. Z roku 1682 pocházel zvon sv. Antonína Pad. v *Zátoni* na Krumlovsku, dva centy těžký, avšak již roku 1871 prasklý.
1690. Čtvrtý zvon u sv. Jakuba na *Starém městě pražském* „Antonín“ slit roku 1690.
1694. Menší zvon na Stochově z roku 1694 o průměru $64\frac{1}{2}$ cm byl přelit roku 1842 u Karla Bellmanna v Praze; má na jedné straně relief svatého Antonína s Ježíškem.
1696. Na věži františkánského kostela v *Plzni* visel zvon svatého Antonína z roku 1696, posvěcený plasským opatem Ondřejem Trojerem, až do světové války.
1698. Zvon far. kostela v *Dlážově* na Domažlicku ozdoben reliefem sv. Antonína Pad. a sv. Barbory, patronky šťastné hodinky smrti.
1703. V *Záboří nad Labem* jest zvonek s reliefy sv. Antonína a sv. Kateřiny z roku 1703.
1721. V *Dolním Bousově* u Sobotky jest na velikém zvonu sv. Jakuba v ornamentální výzdobě též relief sv. Antonína Pad. a sv. Jana Nepomuckého. Zvon ulil Mikuláš Pricquey v Mladé Boleslavi roku 1721.
1722. Sanktusový zvonek piaristického kláštera v *Mladé Boleslavi* z roku 1722 posvěcen jest ke cti sv. Antonína a rovněž ozdoben reliefy sv. Antonína a sv. Jana Nepomuckého.
1726. Třetí zvon v *Oseku* na Rokycansku podle nápisu zasvěcen ke cti sv. Josefa a sv. Antonína Pad. roku 1726.
1728. V *Kumžaku* mají společný zvonek sv. Antonína a sv. Františka z roku 1728.
1730. Roku 1730 pořízen u zvonaře Herolda v Chomutově zvon sv. Antonína *pro Kamonín*.
1749. Třetí zvon při chrámu P. Marie na *Kladně* přelitý roku 1749 zasvěcen podle nápisů předně „ke cti Boží, slávě Matičky Jeho, sv. Františku, z Padui Antonínovi, též Panně Barboře ke pochvale“. Na plášti jsou znaky klášterů Břevnova a Broumova, pak reliefy sv. Antonína s Ježíškem, sv. Barbory a korunování Panny Marie.

1755. Z roku 1755 jest zvon s reliefy sv. Jana Nep. a sv. Antonína v *Blažejově* na Jindřichohradecku.
1763. Největší zvon kostela osady *Svatá Anna* na Sušicku v bohaté výzdobě má sv. Ondřeje a sv. Antonína; průměr zvonu 83 cm.
1765. První zvon v *Hospozíně*, litý r. 1765, má reliefy sv. Barbory, sv. Jakuba, sv. Antonína Pad. a stětí sv. Jana Křtitele.
1771. Na kapli sv. Antonína v *Uhrově* na Čáslavsku jest zvonek s reliefem sv. Antonína mezi sv. Václavem a sv. Janem Nepom. z roku 1771.
1778. V *Bělohradě Lázních* mají umíráček z roku 1778 s reliefem sv. Antonína.
1780. Na dřevěné zvonici v *Řehnicích* na Mladoboleslavsku jest zvon s reliefy sv. Barbory a sv. Antonína Pad. s letopočtem 1780.
1781. V *Unhošti* pátý zvon měl původně relief sv. Antonína a nápis „J. G. S. 1781“; nyní jest přelit neb vyměněn.
1796. Z roku 1796 pochází zvonek s reliefem sv. Antonína Pad. v *Černovicích*.
1806. Roku 1806 daroval do věže kostela v *Loučkách* menší zvon sv. Antonína nový patron kostela František Antonín de Fours z Mont Adienville.
1807. Z roku 1807 pochází zvonek ve *Hlavici* na Českobrodsku, s reliefem sv. Antonína Pad. a sv. Floriana.
1809. Třetí zvon ve *Strunkovicích*, litý Pernírem v Čes. Budějovicích roku 1809, zdoben jest reliefy sv. Antonína Pad. a sv. Jana Nepomuckého.
1810. Z roku 1810 pochází zvonek sv. Antonína ve *Volmavě* na Šumavě, s reliefem sv. Antonína a sv. Jana Křtitele.
1823. Umíráček v kostele sv. Jakuba v *Boskovicích* na Moravě má relief sv. Antonína. Lil jej Karel Stecher v Brně 1823.
1831. Správce továrny v *Kosmonosích* koupil pro tamní Loretu do kaple sv. Martina zvon „svatý Antonín“ roku 1831.
1849. Třetí zvon ve *Veltrusích* z r. 1849 má dole ve výzdobě obruby reliefy sv. Antonína, sv. Jana Nep., sv. Josefa a sv. Barbory.
1855. Patrně asi z roku 1855 pochází zvon kostela sv. Ducha ve *Džerubech* se svatým Antonínem a sv. Vavřincem i jinými výzdobami.
1855. Třetí zvon v *Ondřejově* na Černokostelecku má nápis: „K o-

- slavě boží a ke cti sv. Antonína ulil Karel Bellmann, dvorní zvonař v Praze, l. P. 1855.“
1859. V Jihlavě u zvonaře Hiltzera ulit roku 1859 zvon „sv. Antonín“ pro chrám v *Horní Cerekvi* s reliefem světcovým.
1860. V *Klášteře* u Jindř. Hradce čtvrtý zvon, ze starého r. 1860 přelitý, má relief sv. Antonína.
1867. Prostřední zvon ve *Volarech* o průměru 90 cm, bohatě dekorovaný ornamenty, zdoben jest na plášti reliefy Navštívení Panny Marie, sv. Jana Křtitele a sv. Antonína z Padovy. Zvon ten lil Frant. Hollenderer v Linci roku 1867.
1869. Roku 1869 ulit ve zvonárně dcery Karla Bellmanna Anny v Praze druhý zvon *do Česlic* u Průhonic s tímto nápisem: „K slávě boží zvon tento sv. Bedřicha a sv. Antonína věnuje česlickému chrámu Páně dobrodinec.“
1869. Na františkánském klášteře v *Moravské* jest zvon zasvěcený sv. Antonínu, sv. Františku a sv. Josefu, který lil r. 1869 v Brně Pavel Arksfuk.
1885. Prostřední zvon v *Bohumilicích* na Prachaticku jest zdoben reliefy sv. Antonína a sv. Floriana. Lil jej Josef Diepoldt v Praze r. 1885.
1888. Největší zvon v *Křeči* na Pelhřimovsku má na plášti relief sv. Antonína Pad.
1891. V kostelíčku v *Artolci* na Jindřichohradecku jest zvon s reliefem sv. Antonína, který byl ulit r. 1891 ve Vídeňském Novém Městě u Petra Hilzera.
1901. Roku 1901 věnoval pražský velkoobchodník Jan Zimpl s chotí Františkou kostelu v *Bráníku* z dílny Diepoldovy větší zvon ke cti sv. Antonína.
1901. Největší zvon v *Dobré Vodě*, pol. okres Kaplice, zdoben jest reliefem Panny Marie, sv. Antonína, sv. Floriana a sv. Karla Boromejského. Ulit byl r. 1901 Pernerem v Čes. Budějovicích.
1903. Umíráček farního kostela ve *Slavkově*, který byl roku 1903 zavěšen na bývalé „Hodinové bráně“, potom na radnici a od roku 1906 na věži kostelní, má reliefy sv. Antonína a sv. Ignáce.
- Mnohý ze zvonů s reliefem sv. Antonína vzal za své ve světové válce při bezohledném ničení zvonů. Mezi nimi nebyl ušetřen ani veliký zvon sv. Antonína, který od května 1914 hlaholil s levé věže kostela sv. Antonína v Praze-Holešovicích, o průměru 142 cm a

váze 1542 kg, jež věnovala chrámu sv. Antonína Terezie Šnoblová

Zajímavost jest, že tehdy došlo i na zvon sv. Antonína v museu domažlickém, jenž tam uložen ze zrušeného v roce 1912 tamního kostela, zasvěceného ke cti sv. Antonína. Tento starý veterán nebyl povolán sice do války, ale po zrekvirování tamních zvonů kostelních zavěšen na věž děkanského kostela, kdež se jím denně zvonilo. Kdysi zvonívalo se jím i proti mračnům.

Pro zajímavost připojuji též zprávu, která sv. Antonín zachránil naše zvony ve Rtyni. Podle sdělení tamního dp. faráře Em. Nováka, jakmile počaly zvonové rekvisice, modlili se denně k sv. Antonínu, aby zvony jich nebyly odňaty. Horlivostí dp. pak skutečně zvony zachráněny. Po převratu ovšem vzniklé mezery byly horlivými duchovními správci opět znovu pořizovány.

Dne 23. září 1923 posvěcen ve Žďáře u Plánice za hojné účasti zvon s reliefem sv. Antonína Pad. pro tamní kapli. Sbírku na zvon uspořádal Antonín Hlaváč, který ač sám toho roku vyhořel, akci pro opatření zvonu obětavě uspořádal a ke slavnosti svěcení propůjčil svoji zahradu. Zvon ten lil broumovský zvonař Winter.

Dne 24. září 1924 posvětil biskup Dr. Antonín Podlaha v Braníku u Prahy nový zvon Svatý Antonín 4 q těžký, pořízený nákladem 17.800 Kč.

Dne 7. června 1925 posvěceny českobudějovickým biskupem Šimonem Bártou čtyři zvony pro kostel na Lineckém předměstí v Čes. Budějovicích. Třetí z nich jest „Sv. Antonín“.

V neděli dne 13. června 1925 o svátku světcově, právě v den svého křestního patrona, posvětil biskup Dr. Antonín Podlaha v Praze VII. při chrámu sv. Antonína pro severní věž největší zvon sv. Antonína u nás, který váží více než 2000 kg a pořízen byl nákladem 60.000 Kč. U příležitosti tohoto svěcení vydána byla brožurka o zvonech tohoto největšího našeho svatoantonínského chrámu.

V klášterním chrámu Panny Marie v Českých Budějovicích posvěcen 19. června 1927 zvon s reliefy P. Marie a sv. Antonína s nápisem: „Za Marií cestou nevinnosti ved' nás, Divotvorče, do věčné radosti!“

Z roku 1929 pochází zvon sv. Antonína v Melči na Moravě.

V roce 1930 pořízen veliký zvon sv. Antonína v Třeštině u Mohelnice nákladem manželů Antonína a Aloisie Wiedermannových.

Zajisté, že také roky jubilejní 1931—1932 rozhojní počet našich

zvonů, věnovaných našimi ctiteli svatého Antonína ke cti tohoto milovaného světce.

Někde, ovšem dosti vzácně, nalezneme i na zvonu medaile neb jejich otisky se svatým Antonínem. Tak na zvonu z r. 1769 v Proseku u Prahy v ornamentu při dolejších okraji jest otisk medaile s reliefem sv. Antonína Pad. Zvon ten lil Frant. Antonín Franck v Praze a otisk učinil patrně z piety ke svému patronovi, neboť zvon zdoben byl reliefy sv. Barbory a sv. Jana a Pavla.

Frant. Václav Peřinka:

Morava a Slovensko.

(Pokračování.)

Masaryk však ani nepotřeboval osobně zasahovati do slovenských poměrů spolupracovníctvím v „Hlase“. Měl mnoho jiné práce, ale měl také svou vlastní tribunu. Redigoval a vydával u Leichtra revui „Naši dobu“, v níž nejprve jen občas, později již pravidelně přinášel referáty o pohybu na Slovensku a o slovenském životě. Přispíval tam Karel Kálal, ale když se zájem o Slovensko rozrostl a Kálalovo přispívatelství bylo hledáno i ze „Slovanského přehledu“ Adolfa Černého, z „Kroniky“, i z pedagogických časopisů, hledal pro „Naši dobu“ spolupracovníka na Slovensku, který by jednak byl dobře obeznámen se slovenskými poměry, jednak směrem svého myšlení vyhovoval realistickému programu revue. Kálal jej i našel v evangelickém faráři Ladislavu Novomestském, rozhodném odpůrci Martinských, člověku nejen dobrého vzdělání, ale i obšírného rozhledu po českých a slovenských věcech. Je to autor roku 1901 v Hodoníně vydané knížky „Co hatí Slováky?“, vyšlé pod pseudonymem Meakulpínský. Novomestský přispíval do „Naši doby“ v letech 1903—1910, vždy anonymně. Nejednou se hádalo na autorství Kálalovo, kterému přišivali za límec i autorství knížky „Co hatí Slováky?“. Ale přestali ukazovati na Kálala a začali hledati autora jinde teprve, když Meakulpínský v VI. ročníku „Hlasu“ (1904) otiskl rozpravu „Slovenčina. Úvaha o spisovnom jazyku slovenskom“.

Přece však nedávno teprve objevilo se tvrzení, že „mohli by sme

práve z „Našej doby“ uviesť články, jednajúce o slovenských veciach, ktoré sú spoločne Masarykom i Kálalom“. Věřme tedy, že redaktor Masaryk, muž velikých koncepcí, opravoval a doplňoval články moravského učitele. Ale jinak přece jen ponechával boj na Slovensku svým stoupencům samým.

Masaryk už sám osobně nezasahoval do slovenských poměrů, ani neúčastnil se zápasu mladé generace. V I. a II. ročníku „Hlasu“ otiskl článek „Jak pracovati?“, ale to bylo vše. Masaryk podal tam návod o tom, co je drobná práce duševní i tělesná a jakou důležitost má pro malé národy. Odmítl názor, že by v národním životě měla význam jen geniálnost vynikajících jednotlivců, zato poukázal na cenu práce dělníkovy a řemeslníkovy, práce podle názorů Aristotelových a Platonových „nizké“.

Byl to hlavně nedávno zemřelý dr. Pavel Blaho, který dovedl oceniti „drobnou“ práci a konaje ji v západní Nitranské a Prešporské stolici, dosahoval krásných výsledků: po celá léta býval na uherském sněmu poslancem slovenského lidu, v dobách, kdy posměváčci a pohrdači drobnou prací, povýšenci nad pospolitý lid nemohli vykázati se ani jediným politickým úspěchem.

Když r. 1898 začal vycházeti „Hlas“, netroufali mu dlouhého trvání ani v Martině, ani českomoravští pěstitelé vzájemnosti, ale ani mladí sami neměli velikých vyhlídek. Ale teprve roku 1905 časopis zanikl. Neměl odběratel a fondů nebylo. Ale Masarykem povzbuzené hnutí mladých nedalo se již umlčeti. Na místě zaniklého „Hlasu“ počal r. 1907 Anton Štefánek vydávati „Slovenský obzor“, který však zanikl již roku 1908 druhým číslem druhého ročníku. Ale ještě téhož roku začal dr. Milan Hodža vydávati časopis „Naša zástava“. Ale i tato zanikla, vydavši r. 1910/1911 druhý ročník. Roku 1909 vyšel „Sborník slovenskej mládeže“ a téhož roku byly založeny v Pešti „Prúdy, revue mladého Slovenska“. První ročník neměl ještě pevného, promyšleného programu. Za listem nestáli již posluchači vysokých škol pražských, ale slovenská uvědomělá mláď, studující v Pešti. „Prúdy“ nenavazovaly uvědoměle na „Hlas“, ale měly býti orgánem nejmladší slovenské inteligence, mluvčím veškeré mládeže, či už byla směru pokrokového anebo konservativního, tedy či masarykovského a či martinského. Záhy však poznali, že taková obojakost není možná, ukázal jim na to sám Šrobár, a již od druhého ročníku vkročily „Prúdy“ do šlépějí

zaniklého „Hlasu“. Vedle nich vydával Šrobár roku 1913 a 1914 „Nové časy“. „Prúdy“ vydaly ještě červnové číslo roku 1914, ale po dobu války nevycházely. Ročník pátý byl dokončen teprve r. 1919 objemným svazkem (sešity 9. a 10.), obsahujícím anketu o československé vzájemnosti. Od r. 1922 do dneška vycházející „Prúdy“ navazují sice na „Hlas“, přece však jsou již poněkud jiného směru, neboť změněné politické poměry tak diktuji. Nynější revue jeví veliký sklon k agrární politické straně, proto r. 1928 umínilo si několik dnes již letitých hlasistů obnoviti původní „Hlas“, který by měl býti revuí celého mladého Slovenska bez ohledu na nynější jeho politicko-stranickou strukturu. Ale nedošlo na to. Šrobárovi znemožnila účast agrární strana, jejímž je příslušníkem, a tak časopisu ujal se dr. Dérer, sociální demokrat, a časopis nemohl se vymaniti z vlivů této strany, takže nestal se listem soustřeďujícím celé mladé hnutí slovenské, a také r. 1929 zanikl.

Jest nesporno, že mladé hnutí r. 1898 vyšlo přímo z porad s Masarykem, a kráčelo v jeho duchu, i když později mladí se rozběhli z Prahy do všech koutů Slovenska. I ta část mládeže, která z vídeňských studentů přiklonila se k hnutí hlasistickému, vyšla z Masaryka. Nikoli sice přímo, ale přece jen z jeho ducha.

Vídeňští studenti-Slováci poznali pražského profesora už r. 1893, kdy dne 29. května o Kollárově sté výroční narozenině přednášel ve velké dvoraně hudební společnosti (grosser Musikvereinsaal) o „Slovenské ideji u Kollára“. Masaryk byl tenkrát na tribuně velmi sympaticky přivítán a za přednášku odměněn „dlouhotrvanlivou“ a hlučnou pochvalou. Když pak vídeňský spolek slovenských akademiků „Tatran“ a slovenský literární spolok „Národ“ byly posíleny několika akademiky z moravského Slovenska, přinesl hlavně medik Hugo Bezděk do obou hodně Masarykova ducha: sám neznal romantismu, hovořil vždy věcně, jeho fraseologie byla dosti chudobná. Jeho zásadou bylo: nemluvit, ale pracovat. Bezděk působil i na Blahu směrem masarykovským. A jistě i na ostatní.

Když pak uvážíme, že toto „hnutí mladých“ připravovalo nebadaně i půdu pro Československo, tedy pro národní osvobození a splynutí v politickou jednotu s českými zeměmi a s českým národem, neboť za světové války od kulturní jednoty byl už jen krůček k jednotě politické, jest nynější prezident Masaryk spoluzakladatelem obnoveného československého státu a spoluosvoboditelem

Slováků i svým působením na slovenskou mládež, počínaje už od r. 1890. A v této bývalé mládeži (dnes už ani jeden není mladíkem) našel vděčných pomocníků. Jest jisto, že Šrobár r. 1902 mluvil ze svého přesvědčení, když volání Přecechtělových „Slov. nár. listů“ za politickou jednotou nazval utopií. Ani my, kteří jsme tenkrát na Moravě pěstovali vzájemnost, nemohli jsme schvalovati způsobu psaní Přecechtělova, právě jako neschvalovali jsme názorů Vajanského o hvězdě z východu: neviděli a necítili jsme ani v jednom ani v druhém prorocké inspirace. A mladí na Slovensku drželi se jen reálné půdy, právě jako i Masarykova politika nepřála politickému romantismu.

Jest ještě třeba připomenouti, že ani tehdejší náboženské názory Masarykovy nikoho na Slovensku nepřipravily ani o víru, ba ani nikoho nepřivedly k výstupu či z té či oné církve.

Před dvaceti a třiceti lety pohlíželi jsme různě na mladé hnutí slovenské, bylo potřebí teprve velikých politických převratů, aby i Slováci uvěřili v možnost politické jednoty, také na Slovensku samém mělo toto hnutí velmi mnoho nepřátel, kteří dnes, kdyby všichni žili, jistě by uznali svůj omyl. K tomuto poznání bylo však třeba časového odstupu.

Sami Slováci vidí výsledky tohoto podnětu Masarykova a práce hlasistů dnes v jiném světle. Tajemník Slovenské Matice, Štefan Krčméry, tak srostl s Martinem, že nemůže-li neviděti zdu, aspoň podceňuje. Programové požadavky hlasistů prý byly vzácné, ale přece křivdily slovenské společnosti, protože byly poměry takové, že daremné byly i nové metody hlasistů. To je ovšem řečeno na obranu Vajanského a jeho lidí. Ale jedno přece vyplynulo z toho dobré: „Přátelé slovenského lidu“ v Martině vydali serii „Zábavných a poučných knížek“ na 160 stranách po 10 krejčářích, a martinický Kníhtlačiarský a nakladatelský spolok zněkolikanásobil svoji vydavatelskou činnost. Krčméry zapomíná, že hlasisté vytýkali sice Martinu, že nakladatelský spolek nejeví nijaké činnosti, a že připisuje úroky k nakládacímu kapitálu, místo aby za ně vydával dobré knihy, ale že vytýkali i desatero jiných stejným právem, a že z těch deseti jiných výtek nevedla ani jedna k nápravě. Sváděti vinu na poměry je totéž, co zní v české písničce: „Hrbatá se s krejčím hádá, že jí ušil křivá záda“. Ale přece i Krčméry končí: „Myšlienkové vrenie, ktoré rozprúdili (hlasisti) svojou kritikou, náčrtmi

svetového názoru, novými heslami atd., sa dosiaľ neusadlo a môže vyjsť z neho ešte mnoho vzácneho.“ (Krčméry, Prehľad dejín slovenskej literatúry a vzdelanosti, Martin 1920, str. 121.)

Jiný literární historik slovenský, Jozef Koreň, vyznává, že činností hlasistů uspíšilo se, že co sto věků bludných hodlalo, zvrtila doba...

A my, když se rozhlédneme zpět nejen po díle této generace, ale i po celé době, v níž oni tvořili a snažili se o nový život, po celé době, kterou oni chtěli mít lepší, než opravdu byla, i když ještě dnes nesouhlasíme se vším, co napsali a co jistě i sami věřili, musíme uznati, že pravdu měl Kollár hovořící o různých cestách, jen když vůle je vždy rovná.

Masarykova práce za světové vojny za hranicemi, směřující na osvobození Slovenska spolu se zeměmi svatováclavské koruny, byla veliká, ale bylo jí vzpomínáno už mnohokrát na mnoha místech a při mnohých příležitostech. Tu již nešlo o práci vzájemnostní, ale ve hře byla politická jednota. Protože však tímto svým článkem chci hodnotiti Moravany pracující o československé vzájemnosti, ukazují jen na veliké, byť i nepřímé Masarykovy zásluhy o přípravu slovenských duší na novou éru, které v letech devadesátých minulého století nečekali ani hlasisté, ale ani jich učitel a duchovní vůdce, Moravan Tomáš G. Masaryk.

VI.

Protože kulturní styky Moravy se Slovenskem jsou prastarého data, jak již přinášelo nejbližší sousedství, třeba se poněkud poohlédnouti po minulosti.

Nejprve — co ze Slovenska přicházelo na Moravu. Nebylo toho málo.

Již ve XIV. století vzniklý slovník *Klena Rozkochaného* zachoval se v několika prepisech, zajímavě, že moravských prepisů je více než těch, které byly pořízeny a objeveny v Čechách. Tento Slovák je pro nás zajímavý tím, že dosavad běžná česká jména planet jsou jeho tvorbou, z jeho duševní dílny: Kralomoc — Jupiter, Smrtonoš — Mars, Dobropán — Mercurius, Hladolet — Saturnus, jediná Krasopaní není jeho ražení: Venuši pojmenoval Ctítel, překládáje slovo Venus od venerari, ctíti, uctívati. Kdysi v knihovně kláštera reformovaných františkánů v Brně chovaný

rukopis označuje původ slovníkářův takto: *Vetus Vocabularium latino-bohemicum temporibus Caroli IV. a variis auctoribus desumptum et a quodam Clenio Rozkochany, Slavo seu Slowienin uno volumine erutum...*

V pozdějších letech přicházeli k nám Slováci častěji: buď za vzděláním, anebo vzdělajíce se i za chlebem. Zato přinášeli moravským soukmenovcům svou práci.

Z prvních byl *Ján Pruno Fraštacký*, básník latinských a českých veršů z doby náboženské reformace. Studoval v Jihlavě, potom ve Wittenberku, konečně se stal správcem školním v Trenčíně, kde r. 1586 skončil se krátký jeho život. Napsal ve Fraštáku (Hlohovci) „*Katechismus latinsko-český*“, složil několik náboženských písní evangelických, pokoušel se i o příležitostný verš.

Druhých je daleko více. Zajímavé, že mnozí z nich zachraňovali se na Moravu pro strach turecký. Mnozí nezastavují se na Moravě, ale jdou do Čech, někteří přímo do hlavního města. Na Moravě i v království konají dobré služby českému písemnictví, nejen náboženskému, ale i poesii, ba i vědě.

Na Moravě přitahovala hlavně města Uh. Brod a Strážnice. V Uh. Brodě byl v letech osmdesátých XVI. století rektorem školním *Ján Lovčáni*, v letech 1586—1588 *Ján Palargius*. *Mikuláš Marci Mošovský* byl r. 1574 v Brodě zřízen na kněžství.

Zajímavým zjevem v těch letech v Brodě Uherském je jiný Slovák, *Pavel Kyrmezer*, rodák z Baňské Šťávnice. V mládí svým vyučoval na školách, až se stal školním rektorem ve Strážnici. Za čas byl i městským písařem, ve kterém úřadě se oženil s bohatou vdovou a zřekl se nejen učitelského, ale i písařského místa ve Strážnici a stal se hostinským, kteréž zaměstnání se mu nejlépe líbilo, dokud vládl značným jměním své ženy. Když však majetek probil a promrhal, odběhl od ženy, a když brzy potom zemřela, odešel do Krakova, kde se dal zřídit na kněze. Stal se farářem v Těšíně, potom v Černé Hoře a v Ostravě, až r. 1575 povolal jej pan Jetřich z Kunovic a na Uh. Brodě za děkana do Brodu. Pan Jetřich se hlásil k luteránům, ale s Kyrmezerem mnoho pro své náboženské přesvědčení nezískal. Býval sice Pavel původně i luterským učitelem, i luterským kazatelem, ale náboženského přesvědčení byl prost. V Brodě klonil se hned k té, hned k oné straně, ale namnoze se držel svého vlastního vyznání. V Brodě zůstával

do r. 1581, tedy po šest let, která stačila, aby se stal známým po celé Moravě. Ve své ctižádosti pojal plán založiti vlastní uhersko-brodskou diecési, ve které by byl sám biskupem. Pan Jetřich mu v tom nepřekážel. Kyrmezer svolával do Brodu kněží z okolních far na schůze, které jmenoval synodami. Na nich vystupoval a počínal prý si jako nějaký papež. Ustanovoval i řády, kterými by se kněží na panstvích páně Jetřichových spravovali. Byly to hlavně předpisy disciplinární, ale měnil také dosavadní protestantskou bohoslužbu: kázal, že nemá při posluhování býti prostý chléb prve krájený, ale aby každý bera sobě lámal. Také svěcení svátků se mu nelíbilo.

(*Pokračování.*)

Slovanská hlídka.

Referuje Fr. H. Žundálek.

Památka Hviezdoslavova.

Naši bratři Slováci oslavili dojemným způsobem deváté výročí úmrtí svého nejlepšího básníka Hviezdoslava dne 9. listopadu 1931. Tu si opět uvědomili, čeho pozbyli ztrátou tak vynikajícího muže. Hviezdoslavovy oslavy byly jakýmsi pokračováním říjnových slavností naší samostatnosti, neboť právě Hviezdoslav svými básněmi udržoval v lidu slovenském víru v budoucí svobodu svého národa. Již roku 1885 zapěl svou vytříbenou básnickou mluvou

„Niet (není) pravdy zmučenej, ó, niet, ktorá by neprešla v slávu,
niet krivky najmensej, oj, niet; juž Boh by netrestal!“

Pavel Ország — takové jest jeho pravé jméno — narodil se jako koželuhův syn dne 2. února 1849 ve Vyšném Kubíně v oravské župě na severním Slovensku. Tři gymnasiální třídy studoval v Miškovci a pak přešel do čtvrté třídy lycea v Kežmarku. Po výtečné zkoušce dospělosti r. 1870 přestoupil na právnickou fakultu do Prešova. Roku 1875 vykonal advokátní zkoušku, byl tři roky soudcem u okresního soudu v Dolním Kubíně a přešel r. 1879 jako advokát do Námestova. Oslavil své padesátiny ještě v Námestově, ale ještě na podzim toho roku (1899) vrátil se do Dolního Kubína, aby se mohl úplně věnovati svému básnictví, ke kterému přilnul celým svým srdcem již v mladých letech a kterému se věnoval velmi pilně v Námestově.

Vedle krásných „Leterostů“, strhujících „Sonetů“, skvělého „Zalmu“ k tisícileté památce apoštolů svatých Cyrila a Metoděje, napsal báseň „Agar“. Dále následovala „Hájnikova žena“, kterou odborná kritika považuje za pravou perlu slovanského básnictví. Touto prací povznesl se Hviezdoslav na vrchol své tvořivosti.

Z klubové jeho básnické duše vytryskly dále „Bútora a Čutora“, „Na obnôčke“ (Na noční pastvě), „V žatvu“, „Ežo Vlkolinský“, „Poludienok“ (Poledne), „Večera“ (Večeře), „Prvý záprah“ (Prvé zapřažení), „Gábor Vlkolinský“, „Ráchel“, „Kain“, „Sen Šalamúnov“ a „Vianoce“ (Vánoce).

V roku svých padesátin vydal lyrické cykly „Stesky“ a „Dozvuky“, o šedesátém výročí svých narozenin pak tragedii „Herodes a Herodias“.

Překládal Shakespeara, Lermontova, Goethe, Petöfiho, Madáche (Madáče), Puškina, Aranyho a Mickiewicze. Přivedl slovenskou poesii nesporně na světovou úroveň, představuje velmi důstojně slovenský svět před cizinou.

Osobnost Hviezdoslavova byla celému národu milá nejen pro jeho básnické nadání a vroucí sklon k slovenskému lidu, nýbrž též pro jeho vlastenecké cítění.

Dne 16. května 1918 Hviezdoslav byl přítomen v Praze na slavnosti 50letého trvání Národního divadla. V slavnostním prohlášení se vyslovil: „Přišel jsem z chladu k vysoce planoucím ohňům vašeho zápalu a nadšení. S vyprahlými rty jsem přišel napít se vašich slavnostních radostí. Přišel jsem nachytati jisker nadšení a odhodlání, které srší z vašich očí a všechno to potom odnésti domů. Jakmile překročím hranice, bude ze mne dobrodruhcem, který všechno to, co do srdce uzavřel, bude plným rukama rozdávati. Stuhou nadšení opáši hrud' lidu, aby se pod ní dula velkou a pevnou vírou v konečné vítězství pravdy.“

Poznal jsem velkého pěvce slovanské vzájemnosti na svém zájezdu z Ružomberka do Dolního Kubína r. 1920. Bylo to na podzim za sychravého počasí. Nevycházel již ven, procházel se jen po chodbě, aby se nenachladil. Prohlásil, že by rád dokončil své dílo, o kterém pracuje, a protože odmítá všechna vyzvání spolků a jednotlivců, aby napsal příležitostné básně; vidí, že jeho života již není na dlouho, proto spěchá, aby dílo nezůstalo nedokončeno. Mluvil velmi nadšeně o československé shodě a uznával velké zásluhy českého národa, který zachránil Slovensko od jistého pomadžštění.

Nový slovenský divadelní kus.

Slovenský spevokol v Turčanském Sv. Martině zahrál dějepisnou hru „Svätopluk“ od dra Ivana Stodoly. Hra nevyšla dosud knižně a byla hrána po prvé. „Národné noviny“ napsaly o ní: „Beze všeho dalšího váhání můžeme tvrditi, že „Svätopluk“ je jedním z nejlepších divadelních kusů nejen Ivana Stodoly, nýbrž i ze všech divadelních kusů slovenských.“

15 dana.

Patnáct dní — takový je název nového časopisu v Záhřebu, věnovaného informaci o chorvatské literatuře. Poslední svazek má zprávu o rozhovoru s básníkem Vladimírem Nazorem, z níž vysvítá, že Nazor v nejbližší době vydá pět sbírek povídek a že přepracovává „Pisně o čtyřech archandělech“, jakož že překládá Heinovy básně.

„Obitelj“ (Rodina),

týdeník chorvatský, jež rediguje dr. Josip Andrić a vydává Družstvo sv. Jeronýma v Záhřebu, přináší v čísle z 8. listopadu 1931 překlad románu J. Zeyera „Ukinuti plovci“ od Makse Kuntariće a mimo jiné dvě zprávy o českém uznání literární práce M. Soljačiče. Olomoucká „Archa“ přinesla část románu jeho „První a jediný“ a prohlašuje, že tento román je opravdu cenným dílem o plném, vzletném slohu a pěkně se čte.

Dějiny chorvatské katolické farní osady v Pittsburgu v Americe

vydal Dobroslav Sorić. Kniha je důkazem o síle chorvatských vystěhoalců, kteří brzo po příchodu do nové vlasti vystavěli svůj kostel, farní budovu a obecnou školu. Za tři roky působení faráře Žagara bylo sebráno

90 tisíc dolarů na tyto důležité pilíře katolického vědění našich chorvatských bratří za mořem.

100. výročí narozenin Ivana „plemenitého“ Zajce.

Ivan plemeniti (šlechtic) Zajc náleží k nejlepším skladatelům chorvatským. „Hrvatski glazbeni zavod“ v Záhřebu (Chorvatský hudební ústav) uspořádal počátkem října 1931 s chorvatským pěveckým družstvem „Kolo“ akademií, na níž byly provedeny různé skladby oslavencovy. Po prvé byl dáván jeho mužský sbor „Ljubica“. Mezi jiným byly předneseny skladby: „Vzkříšení Ježíšovo“ a „Otče náš“. Fr. Kuhač, chorvatský skladatel, napsal o Zajcovi tento posudek: „Zajc jest umělcem plným tvůrčí fantazie, produktivním, horlivým a pilným; kromě toho vyzná se v architektice, technice a pravopisu hudby, že jest odborníku pravou slastí čísti jeho hudebniny. Chopí se kteréhokoli nepatrného motivu a rozpře z něho tak mistrně píseň nebo jinou hudební formu, že jest nám žasnouti nad jeho dovedností.“ Co do hospodárnosti hudebních myšlenek dává mu Kuhač přednost před skladateli německými, novějšími francouzskými i vlašskými, dokládaje, že Zajc nepřecpává posluchače přebytkem myšlenek a nedovrší jeho napjatosti k nervosnosti, nýbrž udržuje ho čilého a zdravého. Co do koncepce vypřádá Zajc často myšlenku jako z jedné nitě, jedním dechem, hledě k vnitřní spojitosti. Zajc jest neobyčejným zjevem v hudebním světě.“ — Ivan Zajc narodil se 3. srpna 1832 v Rjece, zemřel 16. prosince 1914 v Záhřebu. Již v šestém roce věku svého koncertoval veřejně ve Rjece a v dvanáctém roce složil první operu. Studoval na hudební konservatoři v Miláně 1849—1855, kde byla provedena i jeho opera „Tirolese“. Nějaký čas byl dirigentem divadelního orchestru ve Rjece a r. 1862 přesídlil do Vídně, kde byly dávány jeho první operety: „Hoši na loď!“, „Lazaroni“ a „Brjacijská věštkyňa“. Byl z nejoblíbenějších vídeňských skladatelů operet. Roku 1869 převzal řízení Hudebního ústavu a divadelního orchestru v Záhřebu. Vytvořil chorvatskou operu. Složil na 1200 hudebních skladeb, mezi nimi 29 oper i operet, mezi nimiž jsou nejznámější: „Nikola Šubić Zrinský“, „Bán Legat“, Mislav, Tvardovski, Ljiljanka a Zlatka.

Drobné zprávy.

Skvělé vítězství švýcarských katolíků. Velká rada a parlament švýcarského kantonu Ticino přijaly v dubnu 1931 zákon, že ve všech veřejných projevech má býti vypuštěn prastarý úvod „Ve jménu božím“. Svobodní zednáři získali 36 hlasů liberálních radikálů a socialistů, takže katolíci konservativci a zemědělci zůstali v menšině, neboť dostali pouze 23 hlasů. Avšak tento zákon, ač byl přijat parlamentem a potvrzen vládou, nemohl býti proveden, poněvadž katolické strany navrhly národní referendum (plebiscit) na zrušení tohoto zákona. Katolická akce, zorganizovaná v lidovém svazu, sebrala 19 tisíc podpisů, kterých bylo třeba k žádosti o projev lidu. Ticinský biskup Msgr. Aurelio Bacciarini vydal několik pastýřských listů, ve kterých vyzýval věřící, aby hlasovali pro zachování tohoto prastarého a výrazného úvodu. Katolíci se odvolávali na to, že nejdůležitější dějepisné doklady švýcarského svazu se počínají vzýváním jména božího a že vypuštění tohoto úvodu značí zesvětštění a výmaz jména Stvořitelova z veřejnosti. Katolíci nabyli v té věci plného úspěchu. V neděli 1. října 1931 bylo tajné hlasování lidu. Proti zákonu a pro zachování jména božího hlasovalo 17.088 lidí a pro zákon proti jménu božímu bylo pouze 7399 hlasů. Volební boj byl velmi prudký, poněvadž radikálové i

socialisté vnašeli mezi lid různé smyšlenky. Avšak katolíci, organisovaní v Katolické akci, za vedení svého biskupa odolali všem útokům a vybojovali skvělé vítězství jménu božímu.

Ustavující schůze Maďarské společnosti věd, literatury a umění byla vykonána dne 7. listopadu 1931 v Bratislavě. Založení této společnosti umožnil prezident republiky dr. Tomáš G. Masaryk svým darem milionu korun čsl. Cílem společnosti jest umožnění spolupráci všech maďarských kulturních živlů v republice a zabezpečiti kulturní vývoj maďarské menšiny v československém státě. Ustavující valné schůze se účastnili též ministr národní osvěty dr. Dérer a ministr vnitra dr. Slávik, zemský prezident Országh, starosta města Bratislavy dr. Krno a zástupci kulturních zřízení z Československa a ze zahraničí. Fr. H. Ž.

Literatura.

Domínik Pecka, Oheň na zemi. Myšlenky a příklady. Vydalo Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Franci v Praze I., Melantrichova ulice. 8°. 232 stran. Cena díla 26.50 Kč.

Po velmi obsáhlém studiu přistoupil Domínik Pecka k sepsání knihy, kterou můžeme nazvat opravou zla. Je to kniha, která mluví k srdci. Kdo ji přečte jednou, neoloží ji, ale sáhne opět a opět po ní, aby se osvěžil nádhernými myšlenkami v ní obsaženými. Sloh je básnický, podobný slohu spisů Papinových. Kniha jest rozdělena na pět dílů: I. Věčný Otec, II. Boží Syn, III. Utěšitel, IV. Duchovní život, V. Slépěje apoštolské. Jsou-li všechny díly velmi cenné, považujeme dva poslední díly za nejzdařilejší; je to vlastně vyvození z nauky látky probrané v prvních třech oddílech, je to praktické použití zásad víry ve tři božské osoby v lidském životě.

Sociální otázka je spisovateli pravou, nevyvažitelnou studnicí, do které svádí prameny svých poučení, které se nikterak nevtírají, nýbrž samy vyplývají z probraného učiva. Zvláště v nynější době hospodářské tísně a nezaměstnanosti spisovatel vyzývá čtenáře k účinné lásce k bližnímu v kapitole „Chudí“, kterou zakončuje svou nádhernou knihu. Prohlašuje právem povinnost pomáhati chudým, poukazuje na Starý zákon Pisma sv., kde každého sedmého roku nebyla pole obdělávána u národa vyvoleného, co pak samo narostlo na polích a vinicích, náleželo chudým. Po 49 letech slavili Israelité rok jubilejní. Toho roku musil býti vrácen majetek nespravedlivě nabytý původnímu majiteli nebo jeho dědicům. Otroci a nevolníci byli v tomto roce propuštěni na svobodu. Těmito zákony mělo se zabrániti hromadění majetku a odstranění bíd. Nový zákon nemá takových ustanovení. Je to zákon lásky... „Kdyby se uskutečnila na světě láska evangelická, nebylo by třeba zákonů na ochranu pracujících a chudých. Kristus je dělník a syn dělníka. Kristus je chud... Stojí zřejmě na straně chudých proti bohatcům...“

Knihu velmi vkusně vytiskla knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ulice č. 26.

Cílemu a podnikavému knihkupectví Gustava Franci přejeme, aby kniha našla vlídné přijetí u všech, kam zavítá, aby se brzy dočkala druhého vydání, jak právem zasluhuje největšího rozšíření. F. H. Ž.

Sv. Augustina Hilaria Rozhovor o blaženém životě. Přeložil, úvodem a poznámkami opatřil dr. Josef Kratochvíl. Nákladem Matice cyrilometodějské v Olomouci, 12°, 77 stran.

V úvodě (31 str.), ličí překladatel v jedné kapitole dějinný význam sv. Augustina a ve druhé podává stručný nástin jeho filosofie. Ve vlastní předmluvě (str. 32 a 33) vysvětluje překladatel, kdy, jak a za jakým účelem

tento spisek vznikl. Mezi jiným praví: „Ve svém rozhovoru „O blaženém životě“ řeší Augustin oblíbenou tehdy praktickou otázku, pokud možno studiem filosofie dojít k výsledku, že blažený život může zjednat pouze dokonalé poznání Boha.“ — Spisek sám obsahuje 36 kapitol a jeho mluva jest lehká a ušlechtilá. A. B.

G. Chardon: **Vzpomínky anděla strážce.** Edice Smíru v Přerově, Štřava 7. 194 str. Cena 12 Kč.

V rouše povídky probírá autor všechny křesťanské povinnosti lidského života od narození až do smrti a vysvětluje je hojnými výroky Písma sv. i církevních spisovatelů. Každá kapitola poučuje a povznáší k cíli lidského života, k nebi. Vkusně vypravená knížka je poměrně levná a zaslouží si, aby našla mezi mládeží hojně odběratelů. A. B.

Ed. Wilde: **Skřítek.** Veselohra o 3 jednáních. Z estonštiny přeložil a doslovem opatřil Josef Obr. Nákladem České grafické Unie, a. s. v Praze. 8°, 72 str. Cena Kč 10.—.

„Skřítek“ je veselohra z pera prvního estonského spisovatele z povolání, Ed. Wildeho, jehož sebrané spisy plní 30 svazků. — Sander, inženýr méně dovedný a proto u svého tchána, podnikatele, méně oblíbený, hraje si na básníka, romanopisce, k přání své choť, která touží po jeho slávě na tomto poli. Sander koupí za babku rukopis románu „Skřítek“ od svého bývalého chudého spolužáka a vydá ho pod svým jménem. Románu dostane se všeobecného uznání a pravému autorovi, jenž hrozí vyvrazením pravdy, ruky a bohatého věna svobodné švagrové Sanderovy.

Veselohra byla mnohokrát hrána v různých estonských městech, patří svou mistrnou propracovaností co do psychologie, dialogisace a charakteristiky osob k nejlepším veselohrám estonským. A. B.

Josef Brož: **Poutní kázání.** Sběrka časových kázání. Ročník II., číslo 1. Pořádá Ant. Brousil. 1931. Vydává a tiskne Družstvo Vlast v Praze II., Žitná 26. Stran 71 lex. Cena 9 Kč.

Konsistorní rada Josef Brož, farář a děkan v Nezamyslicích na jihu Čech, je znám jako osvědčený pracovník kulturní. Svého času před válkou byl kandidátem křesťansko-sociální strany do říšské rady vídeňské a jen několik málo hlasů mu chybělo do zvolení. Nepřátelé nasadili tehdy všechny páky a nasypaly na katolického kandidáta tolik pohany a pomluv, že dobrý Brož sebe sama nemohl poznati.

Vedle politiky obírá se rada Brož i homiletikou. Slyšeli jsme jej několikrát mluvit na kazatelně a můžeme potvrdit, že jeho kázání byla s napjatou pozorností sledována, byla časová a těšila se jistému úspěchu. Na podnět redaktora Ant. Brousila podal Jos. Brož veřejnosti svá kázání poutní, která všechna konal při různých příležitostech. Jsou protkána neohroženým duchem náboženským i citem vlasteneckým a národním. Jsou to kázání na sv. Aloise, sv. Annu, sv. Barboru (2), na sv. Filipa a Jakuba (2), na sv. Jana Křtitele, sv. Petra a Pavla, Povýšení sv. kříže, Proměnění Páně (2), sv. Václava, sv. Vlta (2) a na sv. Vojtěcha.

Velmi zdařilá jsou kázání o našich sv. patronech; o nich spisovatel prohlašuje (str. 70):

„Bůh proslavil národ náš mnohými svěťci. Dal národu našemu sv. biskupy, sv. kněze, dal mu zbožná knížata a krále; máme ochránce u trůnu božího, máme příklady, které následovati máme. Nuže, budme věrnými ctiteli sv. patronů země české a úctu svoji k nim prokažme, že budeme se věrně přidržovati víry katolické a božích rozkazů. Věru, když národ náš se přidržel víry svaté, katolické, vedlo se předkům našim nejlépe, čím více však dal se strhnouti na cestu nevěry, čím nevěrnější byl církvi svaté, tím horší pohromy přicházely na národ náš.“

„Postní kázání“ Josefa Brože nechť se rozletí po naší vlasti a pomohou

probuditi úctu k našim sv. patronům a tím přispějí k pokřesťanění našeho života soukromého i veřejného.

Fr. H. Z.

Svatá Alžběta, matka chudých a nemocných. K jubileu 700. výročí úmrtí světice ctih. sestrám alžbětinkám v Praze sestavil Msgre Antonín Postřiháč. S 9 obrázky. V Praze 1931. Nákladem ctihod. sester alžbětinek v Praze II, Na Slupi. Tiskem knihtiskárny Družstva Vlast v Praze II, Zitná 26. 52 stran, 8°.

Msgre Ant. Postřiháč jako dlouholetý duchovní rádce ctih. sester alžbětinek v Praze II, Na Slupi, srostl s velkolepým ústavem tímto a čekal jen na příležitost, aby mohl oslaviti patronku tohoto lidumilného řádu. Proto sbíral material a vydal k oslavě 700. výročí úmrtí této světice velmi milou knížku, která jistě najde cestu do všech katolických domácností, aby na sv. Alžbětě našly vzor křesťanské matky, trpitelky, těšitelky a podporovatelky chudých a nemocných, o níž pje starobylá píseň:

„Jako hvězda krásná na nebeské výši,
tak svítí Alžběta po křesťanské říši!“

Spisovatel vhodně rozdělil celou látku do krátkých kapitol, aby život a ctnosti této světice tím bezpečněji utkvěly v mysli čtenářů jako následovníků i následovnic sv. Alžběty.

Alžběta (Eliška), dcera uherského krále Ondřeje II. a Ketrudy, mladší sestry sv. Hedviky, narodila se r. 1207 na hradě Prešpurku, v nynější Bratislavě. Ondřej II. byl strýcem Anežky Přemyslovny a bratrem Konstancie, matky bl. Anežky České, která byla tedy sestřenicí sv. Alžběty.

Alžběta již za útlého mládí měla velkou útrpnost k lidem ubohým a postupovala v této ctnosti až k nejvyšším hranicím. Spisovatel vypravuje, kterak Alžběta prospívala ve ctnostech, o jejím zasnoubení a sňatku s lankrabětem Ludvíkem na hradě Vartburku, o její péči o chudé a nemocné, o její úctě k sv. Františku Serafinskému. Další oddily knížky jsou: Návštěva uherská, Matka, Ludvík opouští domov, Vdova, Nevděk světa, Útěcha od Boha, Klidné chvíle, Pohřeb lankraběte Ludvíka, Loučí se se svými dětmi, Duchovní dcera sv. Františka Serafinského, Alžběta staví nemocnice, Zpovědník magister Konrád, Stoupá na vrchol křesťanské dokonalosti. Umírá, Po smrti, Světice, Alžbětinky v Praze, Obrazy sv. Alžběty, Pius XI. a jubilejní oslavy sv. Alžběty v roce 1931, Církevní modlitba o sv. Alžbětě.

Kniha je ozdobena na obálce obrazem sv. Alžběty, matky chudých a nemocných, uvnitř před titulním listem je reprodukce oltářního obrazu v nemocnici milosrdných sester alžbětinek v Praze. Obrazy v textu jsou: Luisa Seidlerová: Sv. Alžběta rozděljuje almužnu, H. Nāke: Sv. Alžběta, Hrad Vartburk, Skříň s ostatky sv. Alžběty, Kostel sv. Alžběty v Marburku, Kostel sv. Alžběty v Eisenachu, Vnitřek farního kostela v Eisenachu a zvlášť výrazný jest obraz nemocnice ctih. sester Alžbětinek v Praze II, Na Slupi.

Knížka je zpracována s procítěnou oddaností k světici a jejímu dílu a je trvalou památkou oslavy 700leté památky jejího úmrtí.

Knihťiskárna vypravila velmi pečlivě tuto knížku, tak že může býti nejvřeleji doporučena duchovenstvu k hojnému rozšíření mezi věřícím lidem.

Fr. H. Z.

Arnošt Oliva: Tajemství posvátného rážence a moderní doba. L. P. 1931. Vyšlo v komisi nakladatelství Kropáč a Kucharský v Praze. S církevní úchvalou kapitulního vikáře preláta dr. M. Píchy. 8°, stran 70. Cena 8 Kč.

Arnošt Oliva jest velmi dobrým pozorovatelem současné doby, jejích proudů, vad a stínů. Ve svých promluvách tiskem vydaných nejednou na ně poukázal, hledaje léku na rakovinu doby. A podobně činí i v přítomné knížce, kterou vydal právě pro měsíc říjen, který je zasvěcen pobožnosti růžencové.

Spisovatel promlouvá o významu panictví, o křesťanské lidumilnosti, o

významu mateřství, o škole obětí, o ceně víry a smutné cestě nevěry, o smíru, o hříchu, který činí bídné národy, o pýše, která hubí jednotlivce i národy, o kříži, kterého se bojí svět, ano i mnohý katolík, o nutnosti, aby křesťanská srdce byla rozpálena ohněm lásky Kristovy, o vítězství nad smrtí, o útěše světa a Boha, o době milosti a lásky po seslání Ducha sv., o nanebevzetí a korunování Panny Marie. Čtenář najde v knížce té poučení i potěchu v dobách trudných.

Fr. H. Z.

Mariánské hymny. Přeložil dr. Alfred Fuchs. V Přerově 1931. Vydala Edice Smíru v Přerově, Šifava 7. Velká 8°. Stran 297. Cena 25 Kč.

Dr. Alfred Fuchs, hloubavý duch, vnořil se do studia starobylých hymnů mariánských a podal je v nádherném českém rouchu. Zavděčil se tím nejen duchovenstvu, které tyto hymny se modlí v roce církevním v breviáři, nýbrž všem ctitelům Panny Marie, kteří najdou v nich hluboké myšlenky k rozjímání.

Jako úvodem je předeslán souhrn svátků blahosl. Panny Marie, následuje hymnus o slavnostech nejbl. Panny Marie a hymny na nešpory mariánských svátků ze 7. až 8. století. Pak jdou hymny mariánské pořadem církevního roku: Neposkvrněné početí (8. prosince), Zjevení Panny Marie v Lurdech (11. února), Sedmi bolestí Panny Marie (pátek po neděli Smrtelné a 15. září), Zvěstování Panny Marie (25. března), Nejčistšího srdce Panny Marie (v sobotu po oktávě Božího těla), Matka ustavičné pomoci (neděle před narozením sv. Jana Křtitele), Nanebevzetí Panny Marie (15. srpna), Narození Panny Marie (8. září), Jména Panny Marie (12. září), Matky milosrdenství (vykoupení zajatých, — Beata Maria de mercede, 24. září), slavnost růžencová (7. října), Ochrana Panny Marie (Patrocinium B. M. V., 2. neděle v listopadu), Obětování Panny Marie (21. listopadu), Sbírka zakončena je pak různými hymny mariánskými.

Překlad je přesný, ale provedený duchem jazyka českého. Možno jej dobře srovnávat, poněvadž po levé straně je originál latinský, po pravé pak překlad.

Mariánské hymny dr. Alfreda Fuchse jsou opravdovým obohacením náboženské literatury české.

Překlad jest věnován dceři spisovatelově Marii.

J. Em. kardinál Gasparri za státní sekretariát ve Vatikáně ze dne 31. března 1926 zaslal překladateli přípis, v němž oznamuje, že sv. Otec radostně přijal hold, jež dr. Fuchs dal najevo věnováním knihy „Mariánských hymnů“, přeložených do češtiny. Jeho Svatost děkuje za tento důkaz synovské oddanosti a s přáním nebeských milostí udělil překladateli ze srdce apoštolské požehnání.

Fr. H. Z.

Časopisy redakci zaslané:

Naše kniha. Liter. a bibliogr. věstník. Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Čís. 19—21.

Hlídky. Vyd. dr. B. Vychodil v Brně. Čís. 10.

Naše doba. Revue pro vědu, umění a život sociální. Red. dr. Jos. Macek. Vydává Jan Laichter, Praha. Roč. XXXIX. Čís. 1.

Zemědělská politika. Řídí Jan Máša v Brně. Čís. 3.

Vychovateelské listy. Red. prof. dr. J. Kratochvíl. Vyd. Matice CM v Olomouci. Čís. 8.

Katolický kazatel. Redakce v Kroměříži, admin. v Přerově. Čís. 7.

Pax. Časopis pro přátele liturgie a řádu sv. Benedikta. Vydává opatství emauzské v Praze II. Čís. 11—12.

Argus. Revue popul. vědeckých článků. Vydává inž. V. Vondrák, Praha-Smíchov. Roč. VIII., čís. 1.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patronátním úřadům dovoluji si doporučit veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádoby, paciškály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v obal zlatém a stříbrném neb proti doplatku za nově vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Veškeré oděvy

*kleriky přesně podle předpisu pro
různé hodnostáře za ceny nejlev-
nější dodá podle míry osvědčený
katolický závod*

Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, před-
ložím bohatý vzorník látek.

LEVNĚ A HEZKY OŠATÍTE VAŠI RODINU,

objednáte-li 40 m bezchybných 2 až 10 m dlouhých zbytků za 205 Kč, na které zaplatíte dobírkou 105 Kč a zbytek ve 2 měs. splátkách. Obsah: batlsty, prací hedvábí, bílé plátno, zefyry šatové i košilové, šatové tridy, povlaky peřin a pod. Objednejte s důvěrou u sy

Žádné jiné výlohy

JOSEF STOLÍN, NÁCHOD

Kalhoty, ve kterých můžete dobýt celý svět

Prádlo, které neroztrháte i kdybyste chtěl, pořídíte u nás za nejnižší možné ceny. Vítězíme kvalitou, sloužíme láci. Přijďte k nám nebo objednejte ještě dnes a za 4 dny máte zboží. A jaké zboží! Mějte k nám důvěru. Solidně Vás obsloužíme. Máme pro vás:

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sámetky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpěvňější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubou našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejlepších praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOSILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvláště pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zefírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníčitelné Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvláště pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvláště silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníčitelné Kč 14.—, 17.—. **KOSILE DÁMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvrčkové nezníčitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLATNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čistě vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—.

Zádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKO-MORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUSLOVÝCH PODNICÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta **JIMRAMOV, ČSR**. Pište, že jste četli insert v časopise *Vlast*, obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

VLAST

POŘÁDÁ

ANT. BROUSIL

12.

Jan Pohorský: Dítě vítěz . . .

Antonín Šorm: Chození s vánoční hvězdou a kterak lid
oslavuje narození Kristovo na Podkarpatské Rusi.

Alois Dostál: Jan Rozumec.

Alois Musil: V zemi královny Zenobie.

Jan Karník: Cestou.

Dr. Alfred Fuchs: Svatá Kateřina Sienská.

Jan Lebeda: Svatí a velcí vidoucí.

Giovanni Pascoli: Toníček.

Frant. Václav Peřinka: Morava a Slovensko.

Fr. H. Zundálek: Slovanská hlídka.

Drobné zprávy. — Literatura.

VLAST vychází měsíčně. — Odpovědný redaktor Fr. H. Zundálek.

Předplácí se ročně 32 Kč, pololetně 16 Kč. Členové družstva platí ročně 30 Kč, kněží deficiente, alumnové, klerikové a studující 24 Kč. Do ostatních zemí kromě Československa, rovněž i do Ameriky 46 Kč. Rukopisy, jakož i knihy a časopisy na výměnu buďtež zasílány s výslovným označením redakci „Vlasti“ v Praze II., Žitná ulice čis. 26. — Telefon 23626. —

— Uzávěrka redakční přesně 10. den každého měsíce. — Tiskne knihtiskárna Družstva Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 26 n. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čis. 226201/VI ze dne 30. října 1924.

SBÍRKA ČASOVÝCH KÁZÁNÍ

Družstvo Vlast začalo vydávati Sbirku časových kázání za redakce dp. Ar. Olivy, nyní Ant. Brousila. Vychází nejméně 4krát do roka. Roční předplatné Kč 40.—. Dosud vyšla kázání:

NEJKRÁSNEJŠÍ VZOR KŘESŤANSKÉHO ŽIVOTA
Cena Kč 12·80.

KRISTUS KRÁL. Cena Kč 8·20.

KRISTOVO SOCIÁLNÍ KRÁLOVSTVÍ. Cena Kč 12·80.

MOTIVY KE KRÁTKÝM NEDĚLNÍM PROMLUVÁM.
Cena Kč 8·20.

POUTNÍ KÁZÁNÍ. Cena Kč 9.—.

POSTNÍ KÁZÁNÍ. Cena Kč 9.—.

Objednávky přijímá

Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. čis. 26

JEVIŠTĚ moderní a dokonale **PEPA MÁCA**
dodá Vám speciální závod

Rozpočty zdarma a nezávazně.
Osobní návštěva na požádání.

uměl. malíř
v Újezdě u Brna na Moravě.

PARAMENTA

korouhve, církevní náčiní, úplné
kostelní zařízení nejlevněji vyrábí

JOSEF NEŠKUDLA

A SPOL.

JABLONNÉ NAD ORLICÍ ČÍSLO 86

VLAST.

ROČNÍK XLVII · 1931 · ČÍSLO 12

Jan Voborský:

Dítě vítěz . . .

Vánoční improvisace.

Dítě vítěz! — Trochu divně snad že dnešku zní to,
a přec hluboká a nebeská v tom pravda ukryta.
Pravda, kterou lidstvo mělo z hříchů býti smyto,
aby žilo jako růže při východu slunce rozvitá,
vždyť i růží lásky — dítě vítězem!

Dítě vítěz! V celém světě dosud vítězů co bylo,
v historiích národů jich celá řada řad —
jedněm klnuli a v jiných zas se lidu zalíbilo,
jméno jejich znělo v ódách, znělo odevšad,
všichni vítězili však jen — železem!

Dítě vítěz! Zlatou tužkou obraz biblický se kreslí,
jemuž na sta malířů své neslo v oběť umění —
dítě, Bůh, bělostná růže na slámě betlemských jeslí,
ono děje národů i tvářnost světa láskou promění,
ručí pouta zotročení rozdrť!

Dítě vítěz! — I kdo stokrát říká jedné ve vteřině
nevěřím, ne, ničemu a nikdy věřit nebudu,
přec jen stokrát zase k své se přizná vině
a sám tolikrát též přistihne se při bludu —
jenom dítě Bůh — vítězem nad smrtí!

Dítě vítěz! — Vždyť i tmavá noc se proměnila
za cherubů zpěvu o půlnoci v jasný bílý den —

světem vánoční šel taj — vítězná jeho síla
v skutky lásky, v zlato přetavila každý sen,
a ta božská láska — zvítězila jeslemi!

Dítě vítěz! — Dítě, které sluncem usmívá se
a je nebes darem svatým každému a všem,
šlo svým jménem s lidstvem v slávy, žalu čase,
navždy půjde s námi, kam se mihneme a jdem —
dítě vánoc — zvítězí vždy nad všemi!

Antonín Šorm:

Chození s vánoční hvězdou a kterak lid oslavuje narození Kristovo na Podkarpatské Rusi.

Mnohé naše koledy vznikly při chození s hvězdou, kterýžto vánoční obyčej také u nás býval domovem; dnes však nesetkáme se s ním už nikde v Čechách a na Moravě, ale zato všeobecně ještě v nejmladší a nejvýchodnější části naší republiky — na Podkarpatské Rusi, zvláště ale v karpatoruské Vrchovině. Každý kraj jiným způsobem, jinými zvyky a písněmi oslavuje dobu vánoční a Kristovo narození; zvyky pak Karpatorusů hodně liší se od našich. Před několika roky o „Jubilejní jesličkové výstavě“ pokusilo se pořadatelstvo znázorniti bohatou expozicí odlišné zvyky vánoc a vystaviti charakteristické jesličky z neznámých nám téměř, ale velice zajímavých končin našich spolubratrů. Pisatel těchto řádků oslavoval narození Páně a poznal jich svérázné vánoční zvyky již o vánocích r. 1919, kdy prvně Karpatorusové oslavovali vánoce v hranicích naší republiky a jako naši příslušníci.

Vánoce v Podkarpatské Rusi slaví se o 14 dnů později podle východního kalendáře. Kouzlo jejich vánoc nemálo prohlubuje chození s hvězdami.

Jako u nás nedovedeme si o velikonocích představití koledníky bez pomlázky, tak na Podkarpatské Rusi koledníci o vánocích se neukáží bez hvězdy. Tato pěti- nebo šesticípá hvězda, jejíž kostra

zrobena jest z dužiny, jakou vidáme na sítěch rolníků, a jest polepena průsvitným barevným papírem; a každá plocha, jichž vzniklo u jednotlivých cípů více, má obyčejně jinou barvu. Dovednější chlapci sestavují tuto hvězdu na hřídeli, aby jí mohli otáčet, čímž docílí se při koledování velmi mnoho na efektu světelném. Bez takové hvězdy betlémské neměly by vánoční svátky žádného půvabu a radosti. Když přijdou svátky, rozsvítí svíčku, rukou roztočí hvězdu a obcházejí jako s věčně měnícím se lampionem příbuzné a známé. Ale nechodí vždy jen k příbuzným; zvláště dorost stavívá rád před okny domků, kde bydlí svobodná děvčata; tam postaví se pak často i více koledníků s hvězdami, rychle otáčejí jimi a zpívají:

Dej vám Bůh tolik děvčat,
co je v sítě dírek,
dej vám tolik chlapců,
co je na střeše došků...

Zvláště o Božím hodě vánočním bývá to čarokrásná podívaná na nejrůznější „betlémské“ hvězdy a pestrý jich rej, když koledníci pobíhají od stavení ke stavení, aby jich co nejvíce oběhli. Můžete-li, dobře je spočítejte, dovíte se, kolik jest chlapců v dědině. V některých končinách Podkarpatské Rusi, zvláště v župě marmarošské, chodí s velikou hvězdou místo s jesličkami; betlem vlastně jest vystaven uvnitř hvězdy; tato hvězda s betlemem bývá obyčejně majetek kostela. Také s touto hvězdou jde se koledou od domu a vykoledované peníze i proviant odvádí se kostelu. Po vánocích se hvězda s betlemem opět uloží v kostele obřadným způsobem za ceremonií kněze i jeho přísluhujících. Poznamenati dlužno, že i ostatní koledníci vzdávali se svojí koledy ve prospěch pořízení nových, válkou zničených zvonů.

Vlastní karpatoruské jesličky však podobají se již hodně polské „szobce“. Jest to kostelíček o dvou věžích různých rozměrů, ale obyčejně nejméně půlmetrový. Jako u nás radostnou událost betlémskou zařazují betlemáři do chudé betlémské stáje, tak obyvatelé Podkarpatské Rusi vkládají ji téměř vždy do právě zmíněného, z lepenky zrobeného a pestře barveného kostela. S tímto betlemem chodí po dědině. Celá řada výrostků, oblečených v košile přes šaty, kožichy a podobně provozuje pak současně v každé chatě

celou vánoční hru. Betlem nesou dva andělé, postaví jej v jizbě na stůl, rozsvítí uvnitř kostelíka svíčky před novorozeným Děťátkem, Pannou Marií a svatým Josefem a počne vánoční hra. Osoby zúčastněné ve výstupech pozdějších postupně se teprve ve světnici objeví a zasáhnou do děje. K zvýšení dramatickosti objevují se někdy i ovečky skutečné, jež přinášejí za pastýře přestrojení obyvatelé Jezulátku, či jak se na Podkarpatské Rusi říká „Kristoskovi“. Taková lidová prostinká, ale velmi srdečná hra vánoční propletena jest celou řadou veselých a žertovných vložek, zvláště když koledující herce s jesličkami doprovází čert, žid a králové. Právě na sv. Štěpána podle našeho kalendáře měli jsme opustit dědinu, kde téměř tři čtvrti roku jsme žili ve velmi přátelské shodě. Domorodci znali moje záliby pro jejich zvyky a dávno již před vánocemi elibovali, co vše uvidím a jak vánoc na Podkarpatské Rusi budou se mi líbiti. Když dozvěděli se o našem odchodu dříve, než jejich svátky přikvačí, rozhodli se je slaviti s katolickými vánocemi, abych o kouzlo jejich vánoc nebyl oloupen. A skutečně, nebyli jsme ještě po večeři, když před chatou, v níž měli jsme důstojnickou jídelnu, zatroubili a zazvonili andělé, přinášející betlem; pro pozemské věci neměli mnoho ve svém živlu porozumění, neboť jesličky hodně rozměrné položili na dort, který jsme si nákladně pro Štědrý večer obstarali až z Užhorodu. Za anděly vstoupil jeden z „vivčarů“ s ovečkou v náručí, zazvonil a v čistém libozvučném nářečí pozdravil, otázev se nás: „Přejete si, abychom tento boží dům trochu rozveselili?“ Když jsme přisvědčili, začala hra. Pastýř v rýmováncích sděluje, jaká stala se mu nehoda v lese, kde se ztratil druhým pastýřům a byl přepaden divokou zvěří. Vtom padne před betlemem na kolena a prózou i veršem vypravuje malému Kristoskovi, že donesl mu jehňátko. Jiný přináší mléko, třetí pastýř vypráví, že mu nezbylo než kousek sýra. Za pastýři vstupuje na betlemskou scénu starý děda s komickými posuňky i v směšném ustrojení a hořce naříká, že měl šest synů pastýřů, čtyři že ztratili se v lesích. Vypravuje, jak těžko je vychoval, kameny že mlel a z té mouky kaši pro ně vařil, aby své děti vyživil. Ba až do Užhorodu prý šel, kde mu dar veliký dali: „kolbásy“ (klobásy) a nakázali, aby je snědl. Domácí smějí se žertovnému nářku, odbývají jej a poroučejí, aby padl na kolena před jesličkami a modlil se. Ale dědek s rámusem vypovídá poslušnost, že nepřišel se modlit — ale za dívka-

mi. Podobných žertovných výstupů je v každé chatě více a vrcholí obyčejně scénami, kdy čert někoho nabere na vidle a vynese ven, čímž hra končí. Koledníci pak natahují ruce, aby dostali koledy; nejraději „hroši“, to jsou peníze; někde jsou častováni „horilkou“ (kořalkou) a poněvadž herce vánoční doprovází často i muzikant, nejednou přechází vánoční hra v taneční křepčení.

Vánoční tito herci chodí pak počínajíc Štědrým dnem dědinou každý večer po celých čtrnáct dnů, až obejdou všechny baráčky.

Místo vánočního stromku zdobí svoje jizby Karpatorusové zvláštními ozdobami ze stébel slámy a barevného papíru navlékané na niti. Jsou to rozmarné a často bizarní klece, domy, hranoly, sestavené z těchto materiálů, jež nejdovednější ruka seskupuje ve vkusné soustavy, velmi podobné bohatým, široce rozvětveným a lepým lustrům z broušených skel uprostřed našich chrámů. Velmi zdařilá, přebohatě rozčleněná ukázka této „náhražky vánočního stromku“ — vlastního jména pro tento předmět nemají ani na Podkarpatské Rusi — byla vystavena též na jubilejní jesličkové výstavě, těšila se neobyčejné pozornosti nejen národopisných odborníků, ale i širokých kruhů návštěvníků. Národní museum v Praze vyžádalo si celou expozici tuto pro sbírky svého národopisného oddělení.

Zvědavým návštěvníkům ještě velice často musili pořadatelé vykládati význam ostatní výzdoby karpatoruské jizby, zvláště po obsahu nádobí bylo pátráno a po vánoční kuchyni. Obyvatelé, vlastně „gazdiny“ (hospodyně) s dcerami navaří na Štědrý den jídla a připraví celý stůl pokrmů. Napekou „krivých koláčů“ (rohlíčků), navaří do zásoby „holubci“ z masa sekaného a zabaleného v zeleném listě a napekou různých „pirohů“ (moučníků).

Byl jsem pozván po večeři na Štědrý den na štědrovečerní besedu do jedné katolické místní rodiny, což s nemalým povděkem jsem přijal, když nebylo mi dopřáno jeti na vánoce ke svým nejdražším. Zastal jsem je už po večeři ležící na slámě. Celá jizba postlána byla slamou na památku, že Ježíšek se narodil na slámě. Stůl ovinut byl řetězy, aby zlí duchové neměli po celý budoucí rok přístupu ke stavení. Na stole tentokrát ubrusem pokrytém ležel enopek ovsa i s klásky, rozsvícená svíce a výše zmíněná štědrovečerní jídla. „Holubci“ se na Štědrý den nepožívá, ježto je upraveno z masa, od ostatních pokrmů musí host okusiti. Kromě zmíněných již pokrmů leželo na stole několik stroužků česneku; musí

jich býti prý tolik, kolik mužů a chlapců ve stavení; význam však byl mi zatajen. Když jsem si na malou chvílečku byl lehl na slámu, vše vstalo a gazdina rozdělala med „jordanovou vodou“* t. j. tříkrálovou a potírala jím líce dcer i mladších sester s přáním, aby je lidé měli tak rádi, jako mají včely rády med. Na štědrovečerním stole ještě v pestrých talířích kameninových musí býti vždy trochu obilí a kus surové soli, jak se dobývá v dolech Akna Slatina; po významu marně jsem se poptával. Gazdina mne upozorňuje, že vše slaví jako ostatní pravoslavní v dědině a lituje, že místní maďaronský pop nedal se přimět, aby také v náš Štědrý den udělal půlnoční. Do vzdálených osad s katolickým kostelem je nebezpečno se dnes vydat, sněhu napadlo vysoko, vlci každé noci číhají u silnice za vsí. Kdyby byla „utrenia“ (půlnoční či jitřní), děvčata by házela povřísla na stromy, by se dověděla, přijde-li do roka ženich a od které strany. — Tak alespoň jeden z četných a nedobrovolných vojenských Štědrých večerů zůstal mi v milé vzpomínce.

Alois Dostál:

Jan Rozumec.

(Dokončení.)

XV.

Když v Domavicích zemřel jeden ze tří lékařů, měšťané nezabránili, aby se tu usadil člověk cizí. Dost se namáhali, rodáky volali, ale žádnému se nechtělo opustiti teplé místo a stěhovati se na nejisto. Kverek oznamoval, že z města jsou dva lékaři, oběma bylo dopsáno, ale každý uctivě poděkoval.

Ani si hned nevšimli, že pro lékaře byt najímá hospodyně Rozumcova, že si zamluvila celé zařízení po zemřelém, leda že najala méně místností na náměstí a hned dala závdavek.

Zakrátko přijel nový lékař a byl jím Jaroslav Noska, vikářův vychovanec, jenž tolikráte Domavice navštívil v posledních letech.

* U pravoslavných světí se obřadně na svátek sv. Tří králů v řece vřda u řek a potoků přímo; všichni se potom onou vodou k účelům náboženským a lékařským zásobí v Podkarpatské Rusi na celý rok.

A hned se mnohým rozbřeslo v hlavě, proč se Rozumec o nového lékaře tolik stará.

Měšťané se aspoň tím upokojovali, že Noska není z daleka a že bude jako lékařem pro venkov. A skutečně zakrátko před jeho bytem zastavovaly se bryčky a selské povozy, aby doktora odvezly do některé vesnice. U něho hledali pomoci lidé až ze Lhotek Habrových a za Jaroslavem přistěhovala se do města mladší jeho sestra Marie, aby mu vedla domácnost. Rozumce nemohl stále obtěžovati, v restauraci by mnoho utratil peněz a těch na začátku nebylo nazbyt.

Někdo se velice staral o nového lékaře, a to byly městské slečinky. Vědělo se, že jest Noska svoboděn a tudy by ho mohla některá uloviti a státi se paní doktorovou. Taková partie hned se nenaskytla. Věnována tedy Noskovi veliká pozornost i sestře jeho Toničce. Zapomenuto, že není lékař rodákem, že pochází z kteréśi polámaniny, že hospodyně jeho nenosí ani klobouk, že se obléká po vesnicku, ano že i dialektem mluví.

Brzo se ukázalo, že jest Noska zkušeným doktorem, vyléčil Vískovou, o níž se už pochybovalo, volán byl nejenom na venek, ale i v městě se naň obraceli. Byl ochotný, vlídný, levný a do špitálu chodil zdarma. I koření babičkám radil, masť předepsal a podle možnosti vyhověl.

Zatím do žádného spolku nevstupoval, tak mu radil Rozumec, ač byl lákán a hned se mohl státi tu a tam předsedou. Zřídka šel do hostince a jenom si hleděl nemocných.

Mnohé si naklonil i tím, že v neděli byl přítomen v klášterním kostele mši sv., kterou vikář sloužil. Ovšem liberálům se to nelíbilo a „Stráž od Domavic“ přinesla o tom narážku.

Jenom kdyby se více procházel po bývalých hradbách, kdyby šel na kopec ke sv. Václavu, navštívil alej vzdechů, kdyby chodil do zábav. A ukázal-li se venku, byl ve společnosti pensistů, mezi něž nenáležel.

Ne často, ale přece někdy připojil se Jaroslav Noska k vikáři, Hořatkovi a Marešovi a pak společně vyšli za město nebo chodili na podloubí, jsouce zabrání v rozmluvu. Nyní slovo vedl mladý lékař, jenž vypravoval ze studií, z Prahy i co četl v knihách.

Těmto pensistům až záviděli jiní, zvláště trojice pánů shromažďujících se stále ještě na podloubí u sloupu. Jim vysýchala řeč, ani

Kverek časem nebavil svými kronikami, do nichž zapsal i Jaroslava Nosku ne jako rodáka, ale jako přistěhovalce lékaře, který se v Domavicích usadil.

„Co lidí za ním se do města táhne,“ sděloval Paroubek, řezník od kláštera. „Ti nejenom se dávají léčiti, ale dělají nákupy. Už to dobře pocítujeme.“

„Jenom lékárník prý nemá z něho zisku valného, neboť Noska nepředpisuje jenom z latinské kuchyně, ale i od kořenářky, radí otužování, výživnou stravu —“

„A má dobře,“ přisvědčoval řezník.

„Maso a pivo jest nade všechno.“

„A místo vlny plátno, pravé české plátno,“ přidával tkadlec.

Podle toho se pánům Noska líbil, ale jenom aby se nedržel stále tamtěch pensistů s radou v čele.

Domavice byly zdravým městem, proto od pensistů vyhledávány, ale přece v poslední době ta ona slečinka potřebovala lékařské pomoci a v průvodu starostlivé matinky vyhledala Jaroslava Nosku, aby se s ním poradila. A nevstupovala ani do ordinace často síně, zastavila ho v parčíku za klášterem, na hradbách, v Čechových sadech čili na stráni, aby se zeptala, co jest na kotlavý zub, píchání v boku, na křeče v prstech a podobně.

Noska byl znám jako svědomitý lékař, nemocného důkladně prozkoumal, ale nemoci městských slečinek nebral vážně a ani ničeho nepředpisoval. Vzezření pacientek svědčilo, že to s nimi není zlé. Ani si nezapisoval jmen k vyhotovení účtů. Porady považoval pouze za rozmluvy, jako když se někdo zeptá: „Jak se vám vede?“

Jenom se zeptal vikáře na pacientku, aby snad některou neurazil.

„Dobrá partie,“ přisvědčoval Rozumec, nebo hned řekl: „Nic pro tebe.“

„Ani tak, ani onak,“ mávnul rukou Noska a už se netázal.

Jindy ukazoval svému příznivci dopis, pozvání do rodiny, přímé nabídnutí.

„Jak chceš. Máš na vybranou,“ odpovídal vikář.

„Byl jste mně vždy rádcem a dobrodincem, na vás se obrátím i v této záležitosti.“

„Nevím, vystačím-li svými znalostmi a vědomostmi,“ vrtěl hlavou Rozumec a krčil rameny.

Mladý lékař dlouho nežádal Rozumce o radu v oné záležitosti,

hledě si pilně svého povolání a utvrzuje se v praxi města Domavic. Jenom mohl říci slovo a dostal by kteroukoliv dívku i se slušným věnem a bytem, ale nevyslovil se, nepožádal. Jan Rozumec byl řídkým hostem, více s ním mluvil, když se potkali, když s páný šel na krátkou procházku.

Jan Rozumec nadále zaujímal přední místo v rozsáhlém rodě, předsedal schůzím, radil duchovním z okolí, chodil do zasedání na radnici, střídavě mši sv. sloužil v klášteře a chudobinci, také mnohého občana doprovodil na hřbitov, tu a tam volán byl na pout do sousedních farností. Jenom doma zahradu ponechával synovci Viktorovi, neboť ho síly opouštěly a nemohl už rýti, větve ořezávat, konve s vodou nositi.

Oddal Nadějkovu Blaženu a ztratil společníka profesora Hořatku. Nyní chodil jenom s notářem Marešem a často namířili na hřbitov.

Jinak duševně byl Rozumec posud čilý, přijímal mnohou návštěvu, v jedné věci nemohl vyhověti, když byl žádán o půjčku peněz.

„Nemám,“ odpovídal, „přidával jsem k pensí a vyčerpál jsem se.“

Nechtěli mu věřiti a při těch jeho slovech i Max bratr nedůvěřivě se usmíval. Chtěl stavěti větší dílnu, jako továrnu, potřeboval peněz a obrátil se na bratra, aby své úspory vložil do slibného závodu.

„Za moje peníze málo bys postavil,“ řekl Rozumec starší. „Musíš se na zámožnější obrátiti.“

Pokladnu yikářovu znal nejlépe Švára voskář, u něhož duchovní kupovali svíce a ti dosvědčili, že nemá, že si ve Lhotkách nenašetřil.

Věděla to i Helena, která prohlédla domácnost strýcovu. Co měsíc nosila do záložny mzdu Tereziinu, aby jednou tato nezůstala zcela na holičkách. Ale strýcovi ničeho ani neukládala, ani nevybírala.

Také v Domavicích obraceli se mnozí na rodáka, na radu Rozumce, aby přispěl k účelům národním a charitativním. Vikář nedal se posud malovati, aby jeho obraz umístěn byl na radnici nedaleko zakladatele chudobince Patrika Svatoše.

Max postavil bez jeho pomoci, jiní se naň v podobných záležitostech neobraceli a sestra Madlena řekla: „Už nám dal dosti. Jenom aby ještě hodně dlouho pobyl mezi námi.“

Posléze přece se obrátil lékař Jaroslav Noska na svého příznivce o radu ve vážné záležitosti. Vyhledal ho v bytě, když Terezie s Helenou odešly v neděli odpoledne na hřbitov. Rozumec toho dne neměl návštěvy příbuzných a nikam nevycházel. „Na procházce jsou mladí v neděli,“ říkal, „já bych se už mezi ně nehodil.“

„Snad vám není tajno, že miluji jednu vaši neter,“ začal Noska vážně, „a rád bych se s ní nyní oženil.“

„Jednej podle svého srdce, ale také uvaž všechny okolnosti. Lékař potřebuje peněz,“ řekl Rozumec.

„Jsem zcela zařízen a doufám, že bych rodinu úplně vyživil. Šetřil jsem a všechno uplatil.“

„O tom jsem přesvědčen, dobře jsi se v našem městě uplatnil. A kterou jsi volil dívku?“ usmál se vikář.

„Slečnu Helenu Ludvíkovu —“

„To jsi, milý příteli, volil špatně. Ta nedostane žádného věna, její matka na houskách tolik neušetrila a já jí také ničeho dáti nemohu.“

„Ničeho nežádám, já už věno dostal.“

„Nevěděl bych od koho.“

„Přece od vás. Podporoval jste mne na studiích —“

Jan Rozumec mávl rukou.

„O tom už nemluv. Brzo mně všechno splatíš, choroby se dostávají se stářím a já nikomu jinému se nesvěřím. Ale to sem nyní nepatří. Tedy opravdu míníš si Helenu vzít?“

Jednali o sňatku, který bude co nejjednodušší, o bytu, který jim nyní dostačí a jiných věcech. Brzo pak v poradách přibrali Terezií a Helenu, které se zatím vrátily domů. Ani ta, ani ona žádostí doktorovou nebyla překvapena, už dávno čekaly, kdy se Noska vysloví a o ruku dívčinu požádá.

Větší překvapení bylo v městě o prohláškách a mnohý tomu ani nechtěl věřit, že by si doktor bral dceru prodavačky pečiva u brány. Rod Rozumcův byl uspokojen, když mezi sebe dostane doktora a restauratér Nadějka hned se uvolil, že na svůj náklad vystrojí svatební hostinu.

Hádáno, že Heleně věno dává ujec vikář, zvláště Max a Čeněk se o to zajímali, ale brzo se přesvědčili, že se Helena vdává bez věna. Voskář ujistil o tom švagry a připomenul, že i výbava nevěstina se těžce sháněla. Chválen proto Noska a zapomínáno v měs-

tě, že si měl vlastně vybrati nějakou zámožnou dívku. Příbuzní pamatovali na Helenu nějakým darem.

Též se o to zajímali, bude-li Ludvíková nadále ve stánku prodávati pečivo, když má dceru paní doktorovou; také vdova tázala se zete, nebude-li mu to hanbou, ale dostalo se jí ujištění, že to Noskovi nebude pranic vaditi, ať jedná prodavačka podle své vůle.

Ludvíková pamatovala, že posud nemá zaopatřenu nejmladší Irenu, proto prodávala dále. Mladá doktorová jdouc kolem, zastavila se vždy u matky.

„To je dcera!“ pochvalovala ovocnářka, „Nestydí se za nás, prodavačky.“

XVI.

Jan Rozumec osiřel na procházkách. Také notář Mareš odešel na onen svět. Než i jiní pensisté ustoupili mladším nástupcům. Vikář se posud držel, ale chodil pravidelně jenom na podloubí nebo na hradbách. Zřídka se dostal do Čechových sadů. Na kopec sv. Václava už nevystoupil. Tu a tam s někým postál a promluvil, na lavičku usedl a odpočíval. V neděli šel do kláštera, ale už nekázal o pouťích.

„Lidé mají raději mladšího kazatele,“ říkal, byv žádán, aby o slavnosti výprovázel zemřelé na hřbitov buď v rouše obřadním nebo jako každý jiný účastník. A byla řada těch, jimž byl na pohřbu. I druhové z mládí mezi nimi byli. Ve „Stráži od Domavic“ bylo mu mnohdy děkováno za účast.

Příbuzní posud se k němu scházeli, byli tu i mladší a často i doktor Noska se ženou. Starší s počátku se ostýchali před ním vykládati, ale později mu uvykli a ohlíželi se, kdy přijde na besedu.

Helena navštívila hospodyni, mnohdy tu byly v kuchyni i jiné ženy a mluvilo se na dvou místech, ovšem o rozdílných záležitostech.

Když se kdysi setkali Čeněk a Max, v hovoru přišli na nejstaršího z rodu, na Jana.

„Zdá se mně, že dlouho mezi námi nepobude,“ řekl hospodář, jenž už hospodářství odevzdal Ladislavovi a sám na výměnek vstoupil.

„Také myslím, že ho brzo ztratíme,“ přisvědčoval koželuh, který posud se syny pracoval. „Jsou tu léta. Dříve nebo později též půjdemo. Jsem rád, že už mám děti zaopatřené.“

„I mne tahle myšlenka těší. Jindřich byl jmenován správcem, Karel jest dobře usazen, Vojtěška se s Vítem pěkně snáší.“

„Můžeme býti spokojeni. I Ludvíková obstojně dcery zaopatřila, Irena se uplatňuje jako učitelka v opatrovně. To i Jana těší, že mu synovci a neteře dělají radost. O každého se velice zajímá. Švárův Viktor jest mu posud v zahradnictví jako pravou rukou.“

„Tak jsme snad probrali všechny?“ usmál se Čeněk. „Také Nadějka dobře děti zaopatřil; Jan už učí jako profesor na gymnasiu.“

„A co Helena, paní doktorová?“ ještě vzpomněl Max.

„Ta sedí nejlépe. Má hodného muže, titul. Je to zásluhou vikářovou.“

„Budiž jí přáno i matce její. Však zkusily dosti s Ludvíkem. Budiž mu země lehká!“

Bratři podali si ruce. Výminkář už se družil k těm, kteří odpovídali po životní práci, ale Max dřel dále.

Jan Rozumec postonával, Helena k němu poslala muže, aby ho nenápadně vyšetřil. „Marasmus,“ oznamoval tento, vrátiv se domů. „Proti věku není léku.“

„A nedal by se život drahého našeho ujce prodloužiti?“ prosila mladá žena.

„To záleží na vůli boží, my mu jenom můžeme ulehčovati.“

A skutečně, Noska svému příteli a dobrodinci předpisoval léky, aby se mu lehčeji odkašlalo, aby lépe trávil a se posiloval.

Dostavovali se kněží z okolí, přicházel hodně už shrbený kvardián, silně prokvétající místní děkan, přinášeli zprávy, ještě žádali o radu a už jenom proto, že to dělalo vikáři radost a mohl o sobě říci, že není ještě tak neúčinným členem lidské společnosti.

K svátku dostalo se mu nové hodnosti, byl jmenován papežským komořím a srdečně se zasmál, když o tom místní list přinesl zprávu, že rada Rozumec pojedje do Říma, aby osobně papeži přislouhoval. Tak si to redaktor a bandážista představoval.

„Ano, pojedu,“ smutně pronesl Rozumec a pohlédl oknem k zamžžené podzimní obloze.

Nikdo z přítomných nepromluvil, jako by mráz všemi projel. Porozuměli.

Vikář už nechodil do klášterního kostela, ani nesloužil mše sv. ve špitále, ale sám požádal kvardiána, aby ho zaopatřil, což se v tichosti stalo.

Když se na děkanském kostele v neobyčejnou dobu rozhoupal veliký zvon, každý v Domavicích věděl, že zemřel rodák Jan Rozumec, příslušník početného rodu, který v městě vynikal vlivem, inteligencí i bohatstvím.

Ovocnářka Pašková na podloubí pokřizovavši se, pravila sama k sobě: „Já myslila, že půjdu dříve.“

Na klášteře u františkánů první vyvěšen černý prapor, potom na děkanství a na radnici.

Každý tušil, že Rozumec dlouho žítí nebude, ale smrt jeho přece překvapila. Kdekdo o něm mluvil a hned konány přípravy k pohřbu. Všechny spolky konaly schůze, aby se uradily, mají-li se korporativně zúčastniti. Až na Sokoly jednomyslně hlasovaly pro účast, neboť Rozumec byl mnohých členem a ne-li on, někdo jiný z rodu. I u ochotníků byli mladší členové a hráli divadlo.

Také městská rada se usnesla v plném počtu se zúčastniti, ale při schůzi už scházeli dva sociální demokraté, kteří jistě nepůjdou, než na ty se nepočítalo.

„Stráž od Domavic“ přinesla o zemřelém dlouhý článek. Psal jej doktor Jaroslav Noska, ale pod něj se nepodepsal.

Pohřeb určen na třetí hodinu odpoledne, aby se i školní mládež mohla zúčastniti.

V Domavicích ukázali, jak dovedou své rodáky pochovávat. Rozumcův pohřeb byl slavný.

Sjeli se nejenom synovci, neteře, příbuzní, ale i jiní, kteří vikáře znali; dostavili se duchovní z okolí, mnozí obyvatelé z Hamrových Lhotek. Děkan požádal biskupa, aby poslal k vykonání obřadů některého kanovníka, což se stalo. Vybráni nejlepší kazatelé, kteří promluvili v kostele a na hřbitově, ale i místní starosta studoval krátkou promluvu. Jménem příbuzných poděkoval Jaroslav Noska.

Nastal spor, z kterého kostela má vyjít průvod, zdaž z klášterního, kde zesnulý jako pensista denně téměř mši sv. sloužil nebo z děkanského, který byl považován za hlavní. I vyskytl se hlas, aby rakev byla uložena a vystavena v kapli špitální, poněvadž ji Rozumec zachránil, ale přání to nebylo splněno. Většina byla pro chrám děkanský, ale ráno rekviem bylo u františkánů.

Živnostníci vynesli i staré cechovní prapory a když se zvonilo, oba ponocní na věži troubili na pozouny. Náměstí bylo přeplněno a strážníkům musili pomoci hasiči, aby byl pořádek zachován. Ani

třetí díl se nedostal do prostranného kostela, ozářeného četnými světly.

Hřbitov byl na všech stranách obsazen a po obřadech zase vytrupovali pověžní, když byla rakev spouštěna do hrobu.

O tomto pohřbu dlouho se mluvilo daleko široko.

Za několik dnů sešlo se příbuzenstvo u Švárů v pokoji, kde konávalo dříve schůze. Připojil se i lékař Noska, zavolána i Ludvíková, sestra zemřelého.

„Budou se dělití,“ sdělovala Pašková, která stopovala od svého krámků každý krok obyvatelů města.

„Nevím, nevím,“ pochyboval soused Lacina, „jak velká bude těchto dědiců po prelátovi nadílka.“

Smutně sedali pozůstalí na svoje místo, nikdo nekouřil, ani do řeči se žádnému nechtělo. Hospodyně každého mlčky vítala.

„Svolal jsem vás,“ začal nyní nejstarší z rodu Čeněk, výminkář, „abychom pojednali o v Pánu zesnulém bratru Janovi. Budeme brzo hotovi. To jest vám známo, že bohatství nezanechal...“

„Skutečně?“ nadhodil Max.

„Mohu vás o tom ubezpečiti. Zde jest jeho poslední vůle,“ řekl a rozbalil papír Švára. „Byla uložena v klášteře a dnes mně ji zapечатěnou páter kvardián odevzdal. Zesnulý na všechno pamatoval, aby i po jeho smrti byl pořádek.“

Jan Rozumec se přiznával písemně, že peněz má velice málo. Něco věnoval na pomník, na chudobinec a na mše sv. pro kněze, kteří by se zúčastnili pohřbu. Nábytek doporučil své hospodyně Terezi, přátelům na památku jednomu obraz, druhému sošku, hodinky, prsten. Synovci a neteře se měli rozdělit o jeho knihovnu. Teologické episy ať odevzdají do františkánského kláštera.

„Já to věděl, že zde bohatství není,“ poznamenal Čeněk Maxovi. Tento jenom zavrtěl hlavou.

Vtom vešla do pokoje hospodyně Terezie se záloženskou knížkou v ruce.

„Zde jsou moje úspory ze mzdy, která mně byla vyplacena.“

„Co jste si nastrádala, jest vaše. Budete toho potřebovati,“ řekl Švára.

„U mně máte jednu místnost zdarma do smrti.“

„A na nás se můžete kdykoliv obrátiti,“ dodal hned Čeněk. „Děkujeme vám, že jste našemu bratru dosloužila.“

Terezie se slzami v očích odešla do kuchyně.

„Ještě něco bych měl na mysli,“ ujal se slova hoteliér Nadějka. Před časem usnesl se výbor, aby podobizna našeho vzácného příbuzného byla umístěna na radnici v zasedací síni. Posud se tak nestalo. Zesnulý buď tak neučinil ze skromnosti, buď se bál vydání. Ale my bychom ho tam mítí chtěli, dokud se na radnici mínění nezmění a na zasloužilého muže se nezapomene.“

„To jest pravda,“ přisvědčovali všichni přítomní.

„Dáme tedy pana vikáře vymalovati podle podobenky a obraz pověsíme vedle Svatoše, jak bylo ustanoveno.“

„A co by to stálo?“ ptal se Max.

„Nebude to tak značné, když vydání na sebe rozvrhneme —“

„Mne vezměte mezi sebe,“ přihlašoval se doktor Noska.

„Já na sebe беру dva díly,“ nabízel navrhovatel.

Tím jednání skončilo. Hned se stěny sundána nejnovější fotografie a poslána malíři s označením, jak má býti obraz veliký. Obraz pak bez veškeré okázalosti pověšen v zasedací síni na radnici. Výboři při schůzi povšimli si změny a mlčky potvrdili výkon poněkud opožděný. Ale nejenom obraz onen, ale pravá zásluha pověst o Janu Rozumcovi nadále udržela.

Alois Musil:

V zemi královny Zenobie.

(Pokračování.)

Horké lázně.

Projevše směrem severozápadním širokou, obdělávanou rovinou, vystoupili jsme na vápencovou výšinu a utábořili se zvečera neda-leko stanů kmene Fuare. Mají kolem 600 stanů a poslouchají vrchního náčelníka Hmej Jed aš-Sibli.

Brzy ráno jsme dospěli k malé ubohé vesničce Gontor, zbudované při soujmenných zříceninách. V okolí vyvěrá mnoho pramenů, jejichž voda by mohla zavlažovati veliké zahrady, kdyby beduové se svými stády každý sad nebo vinici nezničili. Ve vesničce o osmi chatrčích jsme nenašli vůdce znalého místopisu, a pastevci kmene Fuare, napájející svá stáda, neměli chuti nás doprovázeti.

Konečně se vyšvihl starší muž, zvaný Ramzún abu Hmejjed, na velbloudici, nesoucí naše vodní měchy, a volal:

„Povedu vás, dostanu-li jednu medžídijji denně!“

„Co se ti, muži, lépe líbí: seděti na mé velbloudici za půl medžídijje denně, anebo ve svém stanu zadarmo?“

„Budiž! Pojedu za půl medžídijje denně, dostanu-li do vůle kávy a cigaret!“

Zanedlouho jsme dorazili k úpatí širokého, ale nízkého hřbetu Abu Rubáh a zastavili se před soujmennými zříceninami, pokrývajícími jeho západní svah. Dosud jsou patrný zbytky rozsáhlé pevnosti a četných budov, kupících se kolem ní. Asi v polovici pevnosti je dvorek, z kterého možno při východní straně nízkým otvorem vlézt do starého klenutí, v jehož středu vycházejí z úzké trhliny páry 51° C horké. To je proslulá horká lázeň Abu Rubáh, k níž spěchají nemocní z měst a osad od Damašku až po Haleb. Pramen sám vyvěrá ve skále přes 20 m vysoko. Skoro 400 kroků k východu od pevnosti pronikají úzkou trhlinou rovněž horké páry, ale jejich teplotu jsem měřiti nemohl. Zpod kamene při samém otvoru syčely dvě zmije, mající na hlavě tlusté výrůstky. Kamenním se zahnutí nedaly a hole jsem neměl. Nad tímto druhým pramenem se zvedá zkomolený kužel se zbytky staré strážní věže. Odtud jsem načrtl mapku okolí.

Těžko se nám sjíždělo se hřbetu Abu Rubáh do sousední zvlněné roviny. Tato rovina, jakož i doliny, jimiž jsme za ní putovali, byly někdy obdělány. Dosvědčují to nízké přehradý, za nimiž se chytala dešťová voda. Tu a tam se leskly bílé kůže různých hadů.

„Nikde v Šumbulu, jak my tomuto kraji říkáme,“ ujišťoval mne náš vůdce Ramzún, „není tolik hadů, jako v okolí Abu Rubáh.“

Nezvaní hosté.

Na jižním okraji pahorkatiny Baulijje se k nám přidružili dva Fuáreové.

„Kam spěcháte, pocestní?“ tázal se Ramzún.

„Hledáme ztracené, poutníče. Kam jdeš ty?“

„Doprovázím tuto družinu.“

„Kam směřuje ona?“

„To ví Alláh, ale jak se zdá, ráda by k velkému náčelníku Bardžas eben Hdejeb.“

„Budiž Alláh pochválen! To se nám dobře hodí. I my chceme k němu a jistě nás vezmou s sebou!“

„Kde táboří Bardžas?“ ptal jsem se příchozích.

„Alláh to ví. Někde mezi zříceninami Esrija a Eufratem; možná, že v Esriji samé, možná, že za ní.“

„Jdete k Bardžasovi jako k dědičnému soudci, aby rozhodl nějaký váš spor?“

„Nikoliv. Nejdeme k němu jako k dědičnému soudci, nýbrž jako k velkému náčelníku Ebedů. Rádi bychom, aby nám vrátil pět velbloudic.“

„Což vám je členové jeho kmene uloupili?“

„Zajisté.“

„Je mezi vámi a Ebedy válka?“

„Budiž Alláh pochválen, není. My a Ebede jsme přátelé.“

„Jak vám tedy mohli Ebede vaše velbloudice ukořistiti?“

„Inu, tábořili jsme s kmenem Hsene z národa Aneze. Nájezdní četa Ebedů přepadla tábor, ukořistila jeho stáda a s nimi pět velbloudů tohoto mého kamaráda. Jdeme proto k Bardžasovi, aby nám zvířata vrátil.“

„Kde máte potraviny a vodu?“

„Potraviny máme u Alláha a u těch, kteří nás pohostinně přijmou. Na vodu máme tento džbáněček,“ a ukazoval mi úzký džbáněček asi na půl litru.

„Což když máte jíti krajinou, kde jsou tábory daleko od sebe vzdáleny?“

„Počkáme dva, tři dny, až nám Alláh pošle nějaké pocestné, kteří by se nad námi smílovali, nás s sebou vzali a nakrmili. Hle, jak o nás Alláh pečuje! Dnes nám poslal vás. Je to skvostný dar, neboť jistě nedovolíte, abychom vás opustili, pokud nás k Bardžasovi nedovedete. Nasytí-li se z vašich zásob šest, nasytí se nás i osm. Napijeme se vaší vodičky a zajisté nás vybídnete, abychom si občas sedli na tu neb onu velbloudičku.“

„Nejste vy, Fuáreové, hloupí lidé,“ poznamenal černocho Abdaláh, „a dáte Alláhovi hodně práce, než splní tolik vašich přání.“

„Velký jsi, Bože,“ zavzdychl Ramzún, „a přece posíláš dobrodiní lidem, kteří si ho nezaslouží.“ Pohlédl na oba příživníky a odplivl si. Od té chvíle se o ně nestaral.

Pahorkatina Baulijje brzo přešla v jednotvárnou, žlutými, su-

chými bylinami pokrytou rovinu, ohraničenou na severovýchodě šedivými svahy hřbetu Šómerijje. Jak na nich, tak ve žlábcích bylo viděti četné černé skvrny — terebintové stromy.

Neklidná noc.

Utábořili jsme se na úpatí Šómerijje v nevelké kotlině s dobrou pastvou nedaleko živých studnic. Kousek od našeho ležení odpočívala někdy v létě stáda velbloudů, i byly tam značné hromádky velbloudinců, při nichž jsme si mohli upravit večeri. Složivše zavazadla a odehnavše velbloudice na pastvu, vzali jsme poloprázdné kožené měchy a šli ke studnicím. Napřed jsme měřili jejich hloubku. Jižní studně byla zčásti zasypána a suchá, či, jak domorodci říkají, mrtvá. V severní se leskla voda, jenže dobrých 25 m hluboko a my měli provaz pouze 15 m dlouhý. Abdalláh al-Matrúd jej dvakrát Mhammadovi vytrhl, káraje ho, proč zbytečně naše zavazadla zvětšuje, a tvrdě, že v kraji, jímž pojedeme, jsou studnice tak plytké, že z nich lze vodu rukou nabírat. Vody jsme potřebovali nutně jak pro sebe, tak pro koně četníkova. Byla pod námi, ale jak k ní? Dal jsem snést všechny opraty a podpěnky a navázati je k našemu provazu. Když nestačily, odvinuli jsme své pasy, ba smotali jsme i dvě zásobní košile a nastavili provaz. Konečně se náš plátěný věděrec dotkl vody, ale jsa velice lehký, plaval na ní a nebylo možno jej pohroužiti. Vytáhnuvše jej, uvázali jsme na spodek větší kámen, spustili a věděrec se naplnil. Jen jak jej vytáhnouti? Stěny studny vytesané ve skále nebyly rovné. Věděrec narážel se stěny na stěnu; chvěli jsme se strachem, aby se náš provaz, zhotovený s takovou námahou, nepřetrhl a my nepozbyli jak vody, tak šatů a uzd. Všichni jsme chválili Alláha, když jsme vytáhli poslední věděrec. Koně vojákova jsme napojili a oba měchy naplnili. Velbloudice vody nedostaly.

Od studnic jsem se odebral na svah, kde jsem našel zbytky rozsáhlého opevnění a velkých nádržek vodních. Vraceje se, viděl jsem velbloudice daleko od ohně. Nikdo je nehlídal. Četník a černocho Abdalláh vařili kávu, čaj, rýži a maso a hostili pocestné Fuáry. Všechna zavazadla byla otevřena, mouka a rýže rozsypány.

„Co je to, Mhammadé, za pořádek? Tobě jsou zavazadla svěřena, ty máš vybírat zásoby a takhle s nimi nakládáš? Plýtváš moukou i

rýží a nevíš, nebudeme-li trpěti hlad. Ty přece máš vařiti a zatím lenošíš; místo tebe aby se namáhali četník a Abdalláh.“

„Mýlíš se, Múso. Nelenoším, ani zásobami neplýtvám. Abdalláh mne od zásob odehnal, a četník mi pravil, že se beze mne u ohně obejdou; oni že budou vybíratí a chystati pokrmy.“

„Co to slyším, Mhammade?“ obrátil jsem se na četníka. „Poslal tě závodčí se mnou, abys mé zásoby okrádal či abys jich chránil? Jako četník jsi povinen poslouchati svého velitele. Pokud jsi se mnou, jsem tvým velitelem já. Nemíníš-li poslouchati, vrať se ihned do Zerjitejn, a já podám okrskovému veliteli v Homsu zprávu, jak se choval četník, který mne ze Zerjitejn doprovázel.“

„To Abdalláh, bášo...“

„Ani slova! Domluvil jsem. Buď budeš poslouchati mne nebo půjdeš. Co je s tebou, Abdalláhu? Dal tě mně Nauáf za velitele nebo za služebníka? Myslíš-li, že jsi velitelem, zmiz té chvíle. Cítíš-li v sobě povinnost, abys mi sloužil, služ, ale nepřekázej. Oba od ohně! Mhammad al-Kazíb má svěřeny zásoby a on vaří. Ty, Abdalláhu, k velbloudicím, a ty, četníku, tamhle na kopec, zda se k nám nikdo neblíží!“

Po celou noc jsme byli na stráži. Obávaliž jsme se, že loupežníci nebo nájezdníci přijedou v noci k opuštěným studnicím pro vodu a nás přepadnou. Že byl náš strach oprávněn, ukázalo se před půlnocí. Tři jezdci na velbloudech se přiblížili ke studnicím, vypátrali naše ležení a dlouho se kolem nás plížili. Seznavše, že jsme silnější, zmizeli.

(Pokračování v příštím ročníku.)

Jan Karník:

Cestou.

Silnice bílá pod nohou,
v mlze mi splýváš s oblohou.
Javorů zlatý z dukátů šat
ve tmě už nerozeznat.

Po tobě v jarních oraček spěchu
chvátal jsem, sotva lapaje dechu,
za ptákem duhovým.

Ze zobce vyrvu ratolest štěstí —
jestli ho ulovím...

Jda tudy v říjnovém soumraku,
naslouchám větrné zvěsti
o dávné vesny zmarněném zázraku:
Z poctivé setby jakou to nepřízní
zralého zrna málo máš ve sklizni?
Rušily klíčení živly snad dravé?
Nebo jsi nevzyval souhvězdí pravé?

Silnice tvrdá pod nohou,
jak jsi dnes večer ubohou!
Klopýtám teskně v syrovém šterku,
únava tíží v rameni
a srdce bláhové kamení,
když všední sudby hubenou herku
za uzdu vedu do stáje,
o to už jen se staraje,
abychom potmě v nečas zlý
do černých bahen nevlezli...

Silnice strmá pod nohou,
nestraš mne, nestraš mátohou!
Byl-li klas hluchý a všední můj los,
růže přec kvetly a zpíval mi kos.
Hubená herko při oji křehké,
měla's přec křídla — a jho bylo lehké!
Však i pták duhový s vánočních smrčků
ozval se u krbu do písňe cvrčků.
I do tmy dnes kyne za oknem jas,
do větrů volá důvěrný hlas...
Nebi i zemi platil jsem daň,
s večerí čeká bratrská dlaň.

Dr. Alfred Fuchs:

Svatá Kateřina Sienská.

(Z chystané knihy „O deseti svatých“.)

(Dokončení.)

Na naléhavou prosbu Florentánů opustila otcovskou barvírnu, kdež stále bydlela, neboť Soderini, vážený měšťan florenský navrhl tamní válečné radě, aby bylo navázáno mírové jednání s Avignonem, a aby Kateřina byla prostřednicí. Chrámy florentské byly opuštěny, kladba visela nad městem jako těžký mrak a oči všech byly upřeny k ženě v bílém rouchu. Před branami paláce Soderinů, kde byla hostem, čekaly zástupy, aby ji spatřily. Vykonala řadu diplomatických návštěv u vůdců politických stran florentských a ovládla plně situaci za 14 dní. Všecky strany souhlasily, že ji požádají, aby s mírovými návrhy odcestovala do Avignonu a slíbily, že ihned za ní pošlou vybrané poselstvo. Šlo jim především o snětí klatby, kdežto Kateřině šlo o mír v Itálii, o návrat papežův a o uskutečnění křížové výpravy.

Ač nemocna, nastoupila počátkem června svou důležitou cestu. Doprovázeli ji mezi jinými Štěpán Maconi, Neri, Buoncanti, z Pisy a 3 mantellatky. Osmnáctého června r. 1376 dorazila Kateřina do Avignonu. Papež jí dal k dispozici palác jednoho z nepřítomných kardinálů. Za dva dny ji pozval k jednání. Tak stáli proti sobě. Papež v nádherné síni avignonského hradu obklopen kardinály v purpuru a na druhé straně žena v prostém, bílém obleku s vyrudlým černým pláštěm dominikánů. Ale kronikář florentský mluví o autoritě, jež vyzařovala z osobnosti Kateřininy. Byla to autorita vyplývající z vědomí božského poslání. Papež se na ni zahleděl s obdivem a svěřil jí posléze sdělení protinávruhu. Ale poselstvo z Florencie, jehož příchod Kateřina oznámila, nepřicházelo. Bála se, aby Florentané nezradili její posvátné poslání. Skutečně prodlužovali Florentané schválně válečný stav. Kateřina zkoumala půdu u papeže, zda by nebyl ochoten k návratu do Říma. Pracovala o tom a modlila se o to. Konečně se dostavili florentští poslové, ale ukázalo se, že nemají dostatečných zmocnění. Byli to poslové válečné rady, ne však nepubliky. Vůdce delegace Cavaliere Strozzi od-

mítal mluvit s Kateřinou, chtěl jednati přímo s papežem. Dopisala do Florencie váženému občanu Buonaccorsa di Lapo a vytýkala Florentánům jejich jednání. Mírové jednání bylo bezvýsledné. Tím více se snažila Kateřina, aby pohnula papeže k návratu do Říma. Papež se skutečně k tomu odhodlal, ale ti, kdož měli zájem na setrvání papežově v Avignonu, rozšířili pověst, že v Římě se chystá proti papeži spiknutí. Často mluvila Kateřina do duše kardinálům, kteří jí nebyli příznivi, ale cítili moc jejího slova a zjevu.

Velkými protivnicemi jejími však byly některé vlivné dámy avignonské. Dokonce byl na ni učiněn útok dýkou. Jejím stoupencem se však stal i mocný vévoda z Anjou po rozhovoru s ní. Chtěl se státí dokonce vůdcem křížové výpravy Kateřinou chystané. Navštívila i jeho choť a získala oba manžele pro Krista. Odmítla však navštívit krále, protože v takové návštěvě nespatovala žádného božského poslání. Papež ji pokládal za skutečnou světici. Byli o tom přesvědčeni i mnozí kardinálové a preláti, i mnozí z těch, kteří byli při jejím příchodu velmi skeptičtí.

Papež měl dobrou vůli se do Říma vrátit, ale jeho okolí jej zdržovalo a sám byl povahy nerozhodné. Kateřina jej přestala přemlouvat, ale modlila se za něho. Konečně se papež přece jenom odhodlal ke kroku, po němž volalo celé křesťanstvo a roku 1376 nastoupil cestu do Říma. Cesta z Marseille do Říma trvala pro bouřlivé počasí plné tři měsíce. Kateřina však se nevrátila domů v průvodu papežském, nýbrž odcestovala po souši na papežův náklad. Ač chtěla cestovati nepoznána, všude se lid dověděl o jejím příchodu a všude chtěli vidět světici. V Janově čekala na papežské galéry, protože tušila, že bude třeba papeže a jeho okolí povzbuzovati. Dlouho musila čekat. Moře bylo bouřlivé. Modlitby její z té doby jsou plné vroucnosti. Bydlila v Janově v domě zbožné dámy Orietty Scotové. Všichni byli nemocní. Legenda vypravuje, že se všichni uzdravili v té chvíli, kdy se Kateřina za ně modlila. Konečně dne 13. října připluly papežské galéry. Papež skutečně klesal na mysli, ale Kateřina jej posílila.

Roku 1377 se splnilo konečně její přání. Bouřlivě pozdravován lidem, vešel papež s velikou nádherou do Říma a Kateřina se vrátila v tichosti do Sienny. Zůstala však strážným andělem papežovým. Nepřestávala jej vyzývat v dopisech, aby se ujal žádoucích reforem v církvi. Ale papež musil zápasiti s těžkými obtížemi politickými,

zvláště v odbojné Florencii. Raimund, jenž nesl dopisy Kateřininy do Říma, byl řádem vyzván, aby tam přijal místo klášterního převora. Jedného dne jej zavolal papež a žádal, aby Kateřina opět vyjednávala o mír s Florencií. Kateřina šla poslušně do Florencie. Tehdy zuřil ve Florencii boj mezi Velfy a Ghibelliny. O věci církve bylo málo zájmu, ale Kateřina byla neúnavná. Její protivníci pobouřili proti ní lid. Zapálili dům Soderinů a vyhnali jeho rodinu. Přepadli dům Canigianiho, jenž jí poskytl pohostinství. A tak to činila chátka všude, kam Kateřina přišla a usilovali o její bezživotí. Ale Kateřina nepřestávala povzbuzovati své průvodce a prohlašovala, že dříve neopustí Florencii, dokud nevykoná svého poslání. Konečně se utekla do opuštěné zahrady a tam se modlila. Ozbrojený dav ji vyhledal i tam. Vyšla jim vstříc. Poklekla před jedním z ozbrojenců a vyzvala jej, aby učinil, co Bůh dopustí, ale že mu jménem božím zakazuje dotknouti se jejích průvodců. Dav ustoupil a Kateřina se nedočkala mučednické smrti. Uchýlila se pak do kláštera v blízkosti Florencie a tam se dověděla, že 27. května zemřel papež Řehoř XI., jenž byl stár 67 let.

Jeho nástupcem se stal přísný a energický Urban VI., asketický, ale panovačný. Jemu psala Kateřina, aby svou horlivost mírnil láskou, ale domáhal se přísně reformy kněžských mravů své doby. Roku 1378 byl konečně uzavřen mír mezi Římem a Florencií. Mezi tím ve všech zemích se vzrůstala kající hnutí pro reformu v církvi.

Světice tedy skutečně dokázala, že se papež vrátil do Říma a že Itálie s ním uzavřela mír; ale doba křížových výprav náležela již minulosti. — Zbývalo provést reformy v církvi. Zatím stalo se však něco daleko horšího, než dosud, Nastalo papežské schisma. Francouzští kardinálové zvolili si vzdoropapeže Klementa VII. Opět píše Kateřina papeži, aby hledal jen blaho nesmrtelných duší i v této těžké situaci. Ve Florencii získala Kateřina třetího tajemníka, Barduccia Canigianiho, jenž ve florentských bouřích přišel o vše, stal se jejím učedníkem a zůstal jejím průvodcem až do její smrti. On napsal její hlavní dílo „Dialog“.

Kateřině bylo teprve 31 let, ale její život již dohasínal. Sémě, jež zasíla, vzklíčila později, než ona čekala, jak se děje často velkým lidem. I když sebe více útočila na zkažený klerus, zůstávala však vždy pravověrnou dcerou církve. Nechtěla reformaci, nýbrž refor-

mu. Papež Urban VI. projevil přání, aby přišla opět do Říma. Kateřina si vyžádala písemný rozkaz, aby lidé v Sienně nepoukazovali na její příliš časté cesty. Nechtěla dávat pohoršení ani cestou do Říma. Byla to její poslední cesta. Odjela v průvodu 40 lidí. Někteří šlechtici sienští ji doprovázeli až do Říma v rouše kajníků. Chtěla se schválně prostotou svého průvodu odlišit od nádhery, jež byla v Římě obvyklá. Velmi myslila po cestě na svatého Pavla. Do Říma dorazili roku 1378.

Ve věčném městě se ubytovali v domě u sv. Kláry, a Kateřina stanovila prostý, ale přísný domácí řád pro svůj průvod. Měli vše společné a každý týden přejala jiná z žen hospodyňské starosti. Nade vším pak bděla Alessia. Několik dní po jejím příchodu do Říma vyzval papež Kateřinu, aby promluvila před ním a před shromážděním kardinálů o církvi a schismatu v ní. Poslechla a měla dlouhou řeč. Dodala papeži odvahy, ale vyzývala jej, aby jeho hlavními zbraněmi byly kajícnost, modlitba, ctnost a láska. Papež schválil její řeč a dal všem kardinálům Kateřinu za příklad. Rozkol v církvi rostl. Německo, Uhry a Anglie a skoro celá Itálie šly s Urbanem, kdežto Francie, Španělsko a Savojsko šlo s Klementem VII., který byl především voják a diplomat a požímal papežství čistě politicky. Papež Urban chtěl vyslati Kateřinu spolu s Kateřinou Švédskou, dcerou královny Brigity, ke dvoru neapolské královny Jany, aby ji přemluvily, aby se odtrhla od vzdoropapeže. Kateřina Sienská, dcera lidu, neváhala, ale princezna váhala. Ani Raimund neradil však k tomuto poslání, které bylo příliš nebezpečné. K tomuto mínění se přiklonil i papež a z poselství sešlo.

Kateřina napsala královně a vlivným dámám jejího dvora řadu dopisů a poslala s nimi Landoscia. Zapřísahala královnu spásou její duše, aby upustila od své falešné ctižádostivé a pletichářské politiky. Urban se tehdy proto radil s Kateřinou o prostředcích, kterými by mohl býti král francouzský zdržen od toho, aby se neprohlásil veřejně pro Klementa. Raimund byl vyvolen, aby převzal úřad nuncia u královského dvora francouzského. Kateřina tušila tehdy, že Raimunda již na zemi nespátří, i rozloučila se s ním zvláště vřele. Kladla mu především na srdce, aby se ničím nedal zviklati u věrnosti pravému papeži Urbanovi. Doprovodila ho až do Ostie a tam, kde se svatý Augustin rozloučil se svou matkou Monikou, tam se rozloučila i Kateřina s Raimundem. Setrvala na pobřeží na mod-

litbách tak dlouho, dokud nezmizela galéra s poslem papežovým.

Papež Urban poslouchal rad Kateřiných a obklopoval se lidmi vpravdě duchovními. Vyzval brevem Kateřinu, aby do Říma pozvala ty, o nichž soudí, že by mohli býti důstojnými rádci papežovými. Kateřina uposlechla. Mnozí se zdráhali, ale Kateřina je důtklivě vyzývala svými dopisy. Žádala je, aby podle příkazu Páně těžili ze svěřené hřivny. Psala opět králi uherskému a jiným knížatům, aby zůstali věrni Urbanovi. Papežovi protivníci drželi stále ještě Andělský Hrad, jenž byl pro ně velmi mocným opěrným bodem uprostřed Říma. 29. dubna 1379 zvítězily však voje Urbanovy u Marina a Andělského Hradu bylo dobyto. Klement VI. se dal na útěk a hledal ochrany u královny neapolské, jež jej přijala s veškerou slávou. Ale lid neapolský sympatisoval se svým krajanem Urbanem. Právě nádhery, se kterou byl vzdoropapež přijat, pobouřila lid. Klement uprchl do Gaety a odtamtud se přeplavil do Marseille, kdež jej přijali francouzští kardinálové a doprovodili jej do Avignonu. V severní Itálii se však bojovalo ještě dlouho nerozhodně. I královna neapolská ohrožena vlastním lidem a obležena, uznala Urbana papeže.

Kateřina se radovala, ale její radost byla opět zkalena. Sotva se královna Jana trochu vzpamatovala, opět se přidala k francouzskému císaři. Ale Kateřina nepřestala doufat. Psala opět královně neapolské. Zapřísahala ji, aby pamatovala na svou duši, ale marně. Urban VI. ji dal konečně do klatby, prohlásil ji za sesazenu a vyzval uherského krále, jejího švagra, aby se zmocnil uprázdněného trůnu. Kateřina sotva dala k těmto krokům podnět, ale schvalovala je, neboť psala králi uherskému, aby neváhal zabrániti rozkolu v církvi. Podobně píše i neapolskému nápadníkovi trůnu Karlovi Durazzo. Nedožila se již toho, že se Karel zmocnil neapolského království a uvrhl královnu Janu do vězení, kdež i zemřela. Kateřina jí předpovídala ve svých listech tento konec.

Ale mír netrval dlouho. Urban si svou strohostí způsobil mnoho nepřátel a v Římě samotném byli stoupenci vzdoropapežovi. Několika epiknutím proti jeho životu bylo zabráněno. Ale papež žil ve Vatikáně téměř jako zajatec. Z dopisů Kateřiných vane soucit s lidem křesťanským. Raimund ani do Paříže nedojel a kázal na rozkaz Urbanův v Janově křížovou výpravu. Kateřina ve svých modlitbách

nabízela Bohu obět svého života za pokoj v církvi. V Římě však vypuklo otevřené povstání proti papežovi, ale Urban zůstal klidně ve Vatikánu a nijak se nepřipravoval k obraně. Lid vnikl do Vatikánu, vyrazil brány a s divokým křikem se vehnal do komnat papežových, maje v čele nejvyhlášenější rváče. Náhle se dav zarazil v trůnním sále. Urban vystoupil proti němu v plném papežském ornátě s pozdvíženou pravicí, v níž držel kříž. Mlčky usedl na trůn a nebojácně se díval na své nepřátele. Dav stanul v němém úžasu nad majestátným zjevem papežovým. Zbraně se mimovolně sklonily před tímto bezbranným a nebojácným mužem. Papež se jich zeptal otázkou Ježíšovou: „Koho hledáte?“ Kdyby byl déšť šípů přivítal útočníky, nebyli by rychleji ustoupili, než na tuto otázku. Vyšli z Vatikánu a zanechali papeže samotného.

Kateřina pak snažila se uklidnit dav. Za tři dny nastal klid. Právem bylo řečeno, že Kateřina se stala tehdy paní Říma. Pracovala nadlidsky. Bez její rady se nic důležitého nestalo. Papež jí dal nejrozsáhlejší zmocnění, jehož využívala pro blaho církve. Vynikající měšťané ji denně navštěvovali a radili se s ní, nemocní a vězňové po ní toužili. Denně se modlila za lid v chrámu svatého Petra, celé noci probděla na modlitbách doma. Její postava byla již takřka průhledná. Měla již vzezření mrtvé. Denně však procházela jako dobrý duch ulicemi Říma, stále vlídně se usmívajíc. Ač trápena neduhy, byla neúnavná. Když se neklid poněkud utišil, pocítila Kateřina teprve, jak jejích tělesných sil ubývá. Povolá ji konečně Pán k sobě? Ač je v častém styku s papežem, přece mu stále ještě píše o všem, co má na srdci. Zvláště mu radí k umírněnosti a mírumilovnosti. V jiných dopisech se něžně loučí se svými přáteli a se svou rodinou. Vyjadřuje v nich přesvědčení, že všechny podivuhodné osudy její a jejích přátel se dály až do nejmenších událostí z vůle Prozřetelnosti. Zvláště krásný je dopis Raimundovi, jehož se tehdy zmocňovala malomyslnost. Píše mu mezi jiným, že člověk tam, kde nemůže jít, má dolézt po čtyřech a nemá-li prostředků, má žebrat, že svatá odvaha toho rázu znamená více, než všechna chytrost a diplomacie světa.

Z modliteb Kateřininých veřejně známých, jež sepsala v posledním roce svého života od roku 1379 až do roku 1380, byla většina sepsána v Římě. Poslední napsaná modlitba pochází z února r. 1380. Byla napsána za velkých muk tělesných, neboť Kateřina ještě ke

všemu utrpěla úraz, spadnuvši se schodů u Svatého Petra. Modlitba zní takto: „Věčný Bože a Mistře, jenž jsi nádobu těla vytvořil z prachu země, - jenž jsi stvořil tělo tak nepatrným a naplnil tak velikým pokladem duše, která je stvořena k obrazu tvému, ó Věčný, - ty můžeš tuto křehkou nádobu stvořit i obnovit, zničit i obrátit ve skázu. - Nabízím ti svůj život za sladkou nevěstu tvou církev... Věčný Bože, poručím ti všechny svoje milované děti, abys je nenechal sirotky. Spoj je navzájem poutem lásky. Zapřisahám tě, Pane, dej, ať se žádné z nich neztratí, aby ani jedno z nich nebylo před tebou oloupeno. - Odpusť mi mou nevědomost, nedbalost a hřích. - Neučinila jsem pro ně, co jsem učinit měla. Hřešila jsem, můj Bože, smiluj se nade mnou. - Přináším ti a kladu na tvé srdce všechny, které miluji, neboť oni jsou mojí vlastní duší. Je-li to vůle tvá, abys mne pro ně ještě udržoval v těle, pak zhoj toto tělo a obnov je, neboť se rozpadlo na samé malé kousky. - Dej nám, věčný Otče, ano, dej nám své nebeské požehnání. Amen.“

Z posledních dopisů a modliteb poznáváme Kateřinu nejlépe. Vidíme, co dokáže člověk skutku oddaný. „Jest třeba projítí vnitřní smrtí,“ než se dopracujeme takové síly. „Je třeba projítí křtem ducha a krve.“ Od svého posledního dopisu Raimundovi ještě asi týden se potácí denně ke Svatému Petru, ale od třetí neděle postní není již s to, aby opustila své tvrdé lůžko. Tělo odumírá za hrozných bolestí, ale hlava je jasná. Ještě bezprostředně před smrtí diktovala Barduccimu dopisy, v nichž je obsažena zpráva o její chorobě. Byla však nekonečně trpělivá a vlebila Boha i za tuto zkoušku. Před smrtí svolala všechny své přátele a s očima upřenýma na kříž činila vyznání Bohu a prosila za své duchovní děti. Všecky odprošovala a žádala je, aby setrvali na cestách božích, „abyste zůstali tím, čím jsem vás často nazývala, mojí radostí a korunou“. Zejména je napomínala, aby nikdy nepohrdali žádným tvorem božím. Jmenovala Alessii představenou mantellát sienských. Vyžádala si od matky políbení a staříčká matka si vyžádala od své dcery požehnání.

Ale to ještě nebyl konec. Ještě jednou nabyla sil na několik dní a přijala poslední pomazání. Na její tváři bylo vidět, že ještě před smrtí bojovala s hrůzou posledních pokušení. Pak se však usmála a prosila o smilování boží. Její zrak zazářil radostí. Ještě jednou se pomodlila za svoje nejbližší a požehnala všem. Se slovy: „V ruce

tvé poroučím ducha svého!“ skonala 29. dubna 1380 ve věku 33 let, v témž věku, v němž Kristus zvolal na Kalvarii: „Dokonáno jest!“ Její tělo bylo vystaveno v Santa Maria sopra Minerva a tisíce lidí tam putovalo, aby ji uctilo již tehdy jako světici.

J a n L e b e d a :

Svatí a velcí vidoucí.

(Dokončení.)

Svatými šílenci jsou nazýváni proroci boží, poněvadž věčná žízeň po jednotě dala vznik jejich svatému a tragickému šílenství... V nejvyšším oslnění vidění svého spatřují, že ještě nekonečné moře bolestí čeká naši zemi, zakletou loď plavící se věky, než dorazí do přístavu věčného bratrství. Ta myšlenka jest pramenem jejich největšího utrpení tím více, čím jasněji poznávají krásu pravého života, který se vynoří skončením dnů. Tolikrát budou zástupům vypravovati o nádheře zaslíbených zemí, ale tak často budou marná jejich slova, poněvadž lidstvo není hodno a ztrácí schopnost je slyšeti:

O Vítězi, jichž kořist je posměchem nepřátel a lítostí přátel!
Hynete samotou v ostrovech, o nichž vám zpívaly hvězdy a oceány!
Ponížení vracíte se v domov, k vápeným břehům, jež houbovitě se
drolí
nárazem věků, a kde nikdo nevěří vašim zvěstem, syceným vůněmi
jíhu.

A takový je celkem úděl i básnické tvorby Otokara Březiny. Mluví se sice tolik o jeho soukromém životě a podobných věcech, ale jeho dílo bývá častokrát nečtenou ozdobou knihoven, jeho odkaz národu a lidstvu není přijímán s touhou a pochopením. Za živa zazděná píseň první Březinovy knihy dává tušiti, že jeho slova nenaleznou pravého ohlasu v srdcích bratří, že snad budou marně pronášena s výšin jeho samoty, že mu ani zdaleka nebude možno rozdělit se o své vidění s lačnými zraky... *K Bohu*, k jedinému cíli a jediné záchraně lidské společnosti, touží přivést hladové zástupy, nasytit je manou boží pravdy a vírou v život věčný otevřít jich zrakům radostné obzory. Jsme hodni a schopni pochopiti smysl jeho slov, uposlechnouti hlasu básníkovy volání? —

Vnitřní život Svatých a velkých vidoucích, kteří klekají v svatyních Nepoznaného, sblížení opojením společné modlitby, již přijali dědictvím věků, líčí Otokar Březina v básni O vladařích snů:

Životem prošli jste od plamenů extasí,
tepajících jak nedočkavé třesení křídel,
až k omdlávání duše, když pruty bolesti, žhavé,
v páteři provlékají se míchou . . .

Je to cesta tvrdá, ale přímá: k rodnému městu našich duší nutno jíti údolím smrti a stezkou utrpení. Duchovní stavy, které tam vznikají, otvírají brány mystického života vyvolenců a zasvěcených, mění celou bytost v nového člověka a v jeho zraky slévají čistotu nadzemských světél. Jedině v těchto výšinách stvořil Otokar Březina překrásnou modlitbu ranní a dosáhl stupňů, o nichž mluví na konci Hudby pramenů: Stupně, kdy vůle přestává se děsiti z nesmírnosti bolesti, kdy chápe mystickou nutnost přechodních věků a žízňivá, přála by si míti tisíce životů, aby všemi mohla trpěti, tisíce rukou, aby všemi mohla pracovati, tisíce smyslů, aby všechno mohla obsáhnouti, do všech plamenů rozsálati život, zostřiti a zrychlití jeho duchové boje a všemi křídly myšlenky a snu letěti, dokud by nedosáhla cíle, jehož slávu tuší, třeba jí nebyla s to vyjádřiti slovy. Ale celé nebe hvězd, všechna tajemství času, jako jarní mlhy, pokrývající kouzelné zahrady nerozkvetlé, leží mezi ní a cílem. A přece její poklad neztrácí horečné veselosti zápasníka v postupu a ustavičně klamaná neustává zpívat, milovat, věřit a tvořit . . . Odvěká hořkost z omezenosti sil člověka a věčná žízeň po tom, co přijíti má, vzrůstá silou duchovního zraku a duši raní jedinou bolestí z nedočkavosti zajatého. Volání zástupů, tápajících ve tmách, přinutilo básníka vyličiti touhu krvácejících srdcí božích proroků:

Příliš pomalu krouží jim země, příliš pomalu vstávají jitra,
a příliš dlouho poledne odpočívají ve stínech stromů,
mezi ženci.

Letěti přejí si tisíciletí, rychlostí světla letěti věky,
míti tisíce srdcí, aby krví svou živila extasi jejich
a zarděním podobným východu slunce
a polární září a požáry světů
tvář jejich lásky!

Všechny duše rozjařit vínem, které jim dalo tak slavnou
bolest a opojení
a které z jednoho pramene prýští
ukrytého,
a do celého vesmíru voní ze šťastné země,
jen k jejím dětem po celá staletí ještě
nadarmo!

Do počtu proroků božích nepatří jenom geniové, kteří jsou vyvoleni ze zástupu lidstva tvořiti zázraky práce, nýbrž i duše neznámých dělníků, kteří s nimi pracují v hlubinách života skrytě. Zázraky světové dílny netvoří jedině viditelní tvůrci, vývoj lidstva není usměrňován jedině jeho velikány a proroky, budoucnost není určována jedině pracemi veleduchů: vlastní dějiny leží ve vnitřním spojení milionů. Všichni, kdo žili, zanechali svou památku a stopu v tajemném díle; jejich život patří celému lidstvu, neboť všichni pro nás pracovali, umírali a trpěli. Pot, slzy a krev i toho nejprostšího a nejnepatrnějšího člověka, prolité s láskou v nejzapadlejším koutě světa, stávají se zdrojem požehnání národu a lidstvu, pramenem milostí a slitování. Uprostřed nás žijí tito pokorní dělníci, o nichž nikdo neví, nemluví a nepíše; tiše a skrytě pracují ve službách krásy o svatém díle jednoty. Mocným viděním zraků své duše řídí koráb lidstva v rozbouřených vlnách, zachraňují jej, když padá do hlubin hříchů a vin, vedou jej bezpečně k jistému cíli, kde září zástupům jediné štěstí a pravý nebeský mír. Neboť právě takoví lidé zachytí do kalichu svých srdcí krůpěje světla, kterých nikdy nespatří duše pyšných, k nimž nemluví Bůh. V tom poznávají i oni své životní určení: rozdati statky své duše ubohým bratřím a krví vlastního utrpení uzdravit jejich osleplý zrak. Rozlítí světlo z kalichu svých srdcí a jeho zářem přetvořit zemi v jednotu lásky a bratrství. Otokar Březina v úvaze, již nadepsal Zástupové, mluví o posvátné práci všech vidoucích a definuje život, v němž jednou ukončí dějiny vývoje lidstva: A nejvyšší život je ten, v němž radost jako světlo je rozhozena na tisíce bratří, ale bolest z tisíců bratrských duší převzata jedinou silnou duší, která ji dovede přetvořit v požehnání... Silné duše proroků božích cítí v sobě oheň srdcí všeho lidstva a ve své samotě žijí nesčíslnými životy. Stojíce v bolestech jako v dýmu vlastního ohně jsou přesvědčeni, že utrpení tohoto času jest předzvěstí mystických slavností duší, vigilií

odchodu z vyprahlé pouště k pramenům lásky a příchodu do svaté říše našich tužeb a snů:

Ale zraky bolestí jejich se upřeně dívaly v dálky slzami svými,
kde hrami věčného světla se zdvihaly obzory země, vzdálené smrti:
neznámá města všech čekajících, studnice stíněné palmami
v mlčení věků se před nimi zrcadlily.

Tajemství života, která nechápeme nyní, poznáme úplně za mezníky smrti, kde se zjeví příčina a podstata všeho, co je nám zahaleno rouchem stínů a mlh. Svatí a velcí vidoucí přinášejí nám trochu toho světla, v jehož bezedném moři jednou všichni utoneme, připravují nás k pravému životu, k němuž nás stvořil dobrotivý a spravedlivý Bůh. Ve svém díle, které napsal Otokar Březina toliko světlem rozumu a srdce, nazývá Boha svým Otcem, došel k tomuto radostnému a útěchyplnému výkřiku básnickým viděním své duše. Jak šťastni jsou ti, kteří slyší slova samého Boha, mluvícího s lidstvem ve zjeveném náboženství, v jehož světle jest naprostá jistota, naděje a síla! K tomuto bezpečnému světlu směřuje celé Březinovo dílo a čtenáře dobré vůle přivádí ze všech bludišť a cest na jedinou cestu Pravdy a Života. Náš básník je podoben pěvci Virgilovi, nesmrtelné Dantovy básně, který jest personifikací nejvyšší lidské moudrosti a co průvodce mizí tam, kde působí především milost a moudrost Nejvyššího ...

Naší povinností jest připravovati prorokům cestu k jejich svatému úřadu, přijímati od nich číše vína silných a podávati je bratřím k síle a občerstvení. Nutno tak jednati kdykoli, pokračujeme v díle svých předchůdců, neboť je to věčný zákon lidského vývoje a mstí se na těch, kteří jej ničí a zavrhuji. Kdo pochopí vinu člověka, který zabránil prorockému hlasu, aby pronikl až k duši bratří a tak je připravil o světlo nového poznání? ... Zřekněme se všeho, co je v díle našich otců neužitečné a špatné, ale budujme na tom, co dobrého před námi a pro nás vykonali. A buďme jim vděční! V úvaze o kráse světa praví Otokar Březina: Ten, kdo nám dovedl ukázati některou novou linii, některou netušenou perspektivu a krásy věcí a světa, je naším dobrodincem, jediným a nezapomenutelným. Zdá se nám, jako by nám patřil před svým narozením a celou věčností se k nám blížil a v tomto životě konečně nás našel, aby nám řekl, co nám měl říci. Po celý život jsme mu vděční

podle zákona lásky, která nedovede zapomenouti než jen na to, co sama rozdala.

Smrt božích proroků a všech, kdo s nimi pracovali ve svatyni Nejvyššího, jest podobna hlubokému mlčení varhan před mysteriem proměnění: A když odešli, byl odchod jejich bratřím jak ticho, v němž dozněla modlitba... Taková musí býti i smrt naše, má-li z ní zástupům vzejít opět nová a jasnější hvězda naděje. Věže rodného města a zahrady zaslíbených zemí září v hodině smrti čistšími a krásnějšími světly a jejich jas přelévá se v zraky všech žijících i nenarozených. Z něho nás pálí bolest, ale hřeje tajemná naděje. Cítíme žár krvavých bouří a požárů, mlčenlivého utrpení nesčíslných a horečnatosti prorockých zraků. Povzbuzuje nás, abychom konali životní dílo s větší horlivostí, svědomitostí, pokorou a láskou, ustavičně v duchu a hledisku vyšším, pod zorným úhlem věčnosti:

Co ze sopečných černých kamenů Gehenny podzemské jsme stavěli,
ať padne do ssutin! Krásnější města, nežli naše jest,
viděly zraky proroků. A přece dýmem jejich ohňů budoucích
v extasi otevřené oči krví plakaly!

Ale v temné noci úzkosti a bolu těší nás vědomí, že duchovní poklady, které jsme přijali z rukou dělníků božích, neustále nás vykupují od hrozné smrti, že slova proroků neustále vedou lidstvo k slavnému obrození a lepšímu životu. Cesty velkých a svatých, podobny jiskřícím žilám zlata, vinou se na tajemné mapě duševních cest. Vycházejíce z nekonečných dálek a vracejíce se k nim, tisíce paprsky obetkávají zemi, která se zdá, jako by ležela celou svou tíží ve žhoucí jejich síti... Víra v obcování svatých a hvězdy naděje, které jsou předzvěstí věčného svítání, vlévají i v bolu do duší radost, již vyjádřil Otokar Březina v nádherném Kolozpěvu srdcí. Kdyby nám nezářilo jejich spásonosné světlo, padali bychom v propast hrubého skepticismu, nedůvěry, nevěry a zoufalství. V nich spočívá veškerá útěcha naše a jistá záruka našeho vítězství:

Pro neviditelnou přítomnost velkých a svatých našeho rodu,
kteří jdou mezi námi v zahradách Světla,
a z dálky všech věků hovoří k našim duším
milostiplní,
sladko je žít!

Giovanni Pascoli:

Toníček.*

Na střeše kdesi, na slunci se hřáli,
či na lukách snad, na zeleni syté
kamenům bílým se as podobali.

Já po zahradě chodil rozložitě;
tam různé věci jsme si prohlíželi:
na zákrscích ty hrušky obrovité.

S hochovým otcem jsme se procházeli,
a hledali jsme holuby dva bílé,
již ze Švýcar, z Curychu pocházeli.

Hoch přivez' si je, ptáky roztomilé,
z ciziny domů, aby si je choval,
až navrátí se, pro své kratochvíle:

„až do příštího srpna“ — uvažoval —
pak navrátí se mezi svoje hory,
by jejich skryté taje pozoroval;

a probíhati bude temné bory,
a ze studánek čistých bude píti,
a pozorovat západy i zory;

a po klekání sladce bude sníti,
a bude se mu zdátí pak, že vidí,
jak zlatá zora na horách se nítí;

A bude myslit, že též něco řídí,
že je mu třeba sestrám pomáhati
a bratrům, a být ku prospěchu lidí;

* Toníček — synáček přítele básníkova, Giovanniho Contého, hostinského v Curychu, veliký přítel zvířat: holubů, králíků a kozlat. V Curychu měl veverku, v Castevecchio, svém italském domově, měl dva holuby bílé, kteří na jeho zapískání k němu přilétali. Zemřel v dětském věku v Curychu.

sekati s nimi, pole zorávati,
tahati plný vozík skřípající,
a kopky suché trávy zažíhati;

při prvním hromu, první blýskavici
akopiti honem seno pospíšiti,
a do chléva pak zavést jalovici.

Se sousedy se cestou zastaviti
a o všech možných věcech rozmlouvati,
když je tak pěkně a sluněčko svítí.

A po vesnicích kolem chodívati
na každou pout, ať velká nebo malá,
s tou cizí čapkou pozor vzbuzovati.

Na svatého se dívat na Michala,
ježž přivezli až z Ameriky kdesi,
ve vůni kadidel, jež kolem vála...

Ach, přes tu vzdálenost, přes hory, lesy,
na křídlech holubů by uviděl
vinice, olivy a pšenky zlaté plesy:

a první třešně, kaštiny by zřel
a první filky, zlatě lakované
a oblétané celým rojem včel.

My hledali ty ptáky milované
na dálném nebi, dole, v šíř i dál,
zda neužříme je kdes uschované.

Vtom otec náhle ostře zahvístal.
Lehounký pohyb, hvízd a šust a slet...
Ach, on již Bohu duši odevzdal!

A ke druhu se družka snesla hned,
a na větev se k sobě posadili,
jali se kov svých hrdel rozvíjet!

A prohlíželi si nás hodnou chvíli,
točíte hrdly, jak by nevěřice.
Na řece byli právě a tam pili...

Kde jest? Či již se nenavráť více?
Do růžového světla dívali se,
zobákem sobě peří rovnajíce...

Ne! Není tady! Letos nevrátí se!
Jen otec je tu, avšak líto je mu,
že jeho vinou takto zklamali se.

Není tu hošík, není! Konec všemu!
Toníček váš. Též klidně jděte spát.
On též už spí a mlčí! Pokoj, jemu!

Již nikdo více neuvidí hrát
si v Curychu, na konci Magnusstrasse,
tam u lavice na ulici státi

hezounké, čisté dítě světlovlasé.
Jen veverka tam na bidélku sedí,
bělostné bříska skví se v čistém jase,

semeno sbírá, kolem sebe hledí,
zda objeví se obličej ten známý,
jenž odešel, tam zmizel v dálné šedi
za pernatými dvěma přítelkami.

D. Rieti.

Frant. Václav Peřinka:

Morava a Slovensko.

(Pokračování.)

Když však moravského lidu nemohl od zasvěcených
svátků, zavedl sám 29 svátečních dní, které měly základ v hi-
storii luteránů a v dějích biblických. Husova dne nepojal mezi za-

svěcené svátky. Zdá se, že neměl ani náboženské páteře, neboť stejně vychvaloval Luthera jako Zwingliho a Kalvína a ostatní reformátory. Ale měl tím plán: chtěl získati co nejvíce stoupenců. Podařilo se mu také rozšířiti vliv i na fary velikého sousedního panství brumovského, když lichotě se brumovskému pánu Zdeňkovi Kavkovi z Říčan a vychvaluje luterství, kterému byl pan Zdeněk nemálo nakloněn, vetřel se do jeho lásky. Ale proti zamýšlené diecési postavili se Čeští bratři na obou panstvích hojně rozšíření. S těmi chtěl původně tak dobře vycházeti, jak se měl okolo zwingliánův a kalvinistů, ale Bratři jej záhy prohlédli. Když sepsal spis o shodě s Bratřími (*Acta concordiae inter Paulum Kyrmezerum pastorem et decanum Hunnobrodensem ... et inter seniores eorum, qui sibi olim nomine Fratrum legis Christi placuerunt*), žádal, aby mu jej Bratři vytiskli ve své tiskárně v Ivančicích. Odřekli. Ale Kyrmezer se nezalekl. V Brodě byl správcem sboru Br. Jan Vodička (Aquinus), kterého si začal nadcházeti. Namlouval mu, že sám bude konati služby boží ve sboru, aby správce sboru Vodička kázával za to v brodském klášteře, který drželi tenkrát luteráni. Kyrmezer chtěl tím dosíci shody mezi „bratřími a kališníky“. Ale byla to jen zástěrka, kterou zakrýval svou ctižádostivost a touhu po vlivu nad veškerým kněžstvím svého okolí. Znova nepochodil. Psal proto starším v Jednotě, aby se s ním sjednotili. Věděl, že Bratři mu nesednou na lep, ale chtěl mítí důkaz o jich náboženské nesnášenlivosti. Jednota však dobře mu viděla do duše: bratrští starší mu neodpověděli, jen správci sboru Vodičkovi nařídili, aby Kyrmezera osobně uklidnil, uspokojil. Zavolal si na pomoc pana Jetřicha z Kunovic, jenž r. 1578 povolal na zámek k disputaci Br. Vodičku, k níž jakoby náhodou přišel i Kyrmezer. Disputace se strhla v hádku o kněžském manželství. Bylť Kyrmezer již znova ženat a Bratři, třeba trpěli svým kněžím, aby se oženili, přece více přáli kněžskému bezženství. Na den 14. dubna 1579 zval Bratry znova do Brodu na synodu. Odpověděli mu zdvořile, ale odmítavě a prosili, aby jich už neobtěžoval. Nyní teprve nastalo veřejné nepřátelství mezi Jednotou a Kyrmezerem, který proti Bratřím psal i kázal, sobě podřízené kněžstvo popuzoval, ale hlavně všecek svůj hněv obracel proti sboru v Uh. Brodě. Štval na Bratry pana Jetřicha z Kunovic, byl i původcem pronásledování brodského sboru a hlavně Jana Vodičky. Vinil Bratry

ze zločinův a nemravností, vyhrožoval jim Wittenberkem i Ženevou. Roku 1580 dal v Olomouci vytisknouti hanopis na Jednotu, který sám Jetřich z Kunovic pomáhal mezi svými známými rozšiřovati. To však byl také Kyrmezerův poslední husarský kousek. Ještě téhož roku bratrská šlechta shromážděná na zemském sněmu v Brně otevřela panu Jetřichovi oči, a pán, váživ si více přátelství šlechty než vášnivého děkana, přeložil Kyrmezera na faru v Nové Vsi. Děkanovi se tam sice nechťelo, jeho manželka prohlašovala, že tam s ním nepůjde, ale poslechl přece. Byl tam však velmi nespokojen: nebylo už neobmezeného vlivu. Pobyl v Nové Vsi jen krátko: byl přeložen za duchovního správce do Derfle u Uh. Hradiště. To byla bídna fara, nevýnosná. Kyrmezer tam nemohl vyžít. Poslední čas života trávil v bídě a nouzi. Ale tu se ho ujali Bratři, které dříve tak pronásledoval, a když je kajícně odprosil, podporovali ho hmotně, aby aspoň neumřel hladem. Zemřel pak 19. března r. 1588 a pochován byl v dominikánském klášteře v Uh. Brodě, který byl vždy ještě v rukou protestantských. Bratrská hmotná podpora mu vynesla na konec života ještě podezření, že se oddal kalvinismu.

Tento Kyrmezer je i jinak zjev zajímavý. Náleží totiž také písémnictví. Napsal tři divadelní hry: r. 1566 „Komedii českou o bohatci a Lazarovi“, r. 1573 „Komedii novou o vdově, kterouž Pán Buoh předivným způsobem skrze Elisea proroka od věřitele jejího vysvobodil“, a když r. 1581 bylo na zámku uherskobrodském slaveno svatební veselí, napsal hru o Tobiaši, kterou věnoval panu Ženichovi „za epithalamium k obveselení páně i všech svatebníků v bázni boží“. Toto drama bylo v den svatební sehráno, ale pan Jeroným Šlik, horlivý kalvinista, pohoršil se nemálo, že se strojí hračky z Písma svatého, a několik pánů z divadelního představení odvedl. V těchto hrách jeví se pěkný duch a ušlechtilá tendence.

Kyrmezer ujímá se bídneho a pracujícího lidu a horlí za právo a spravedlnost pro všechny.

Zdá se, že jeho hry byly toho času dosti oblíbeny, a Kyrmezerovi bývá přičítáno za zásluhu, že se vhloubil do dramatické literatury české právě v dobách, kdy se drama pěstovalo více méně jen příležitostně a nahodile. Byl v nich rovněž pokrok proti dosud pěstovanému školskému dramatu. Původem Slovák tvořil literárně

na Moravě a při svém pohnutém a bouřlivém životě vlastně jen touto literární tvorbou zachoval si památku.

Ve Strážnici učiteloval Kyrmezer, za kněze do Strážnice byl roku 1590 vysvěcen Slovák *Michal Petrovič*, původem z Jesenova.

V Uh. Brodě přechodně působil i jeden z překladatelů Kralické bible, učený, ač i poněkud pyšný a nádhery milovný Slovák *Pavel Jesenský* (krátce jen Jesenem zvaný). Rodiště jeho neznáme, všeobecně však je považován za příslušníka zemanské rodiny Jesenských z Horního Jesena v Turci, kteří dali Čechům i lékaře popraveného na Staroměstském rynku r. 1621, Jana Jesenia. Pavel byl r. 1576 vysvěcen za bratrského kněze ve Slavkově, působil jako správce sboru v Lipníku, r. 1581 byl přijat do užší rady. Roku 1591 povolán byl s Br. Efrejmem ku přední starosti v Jednotě. Roku 1594 musil odejít do Lipníka a maje nastoupiti úřad v Ivančicích, zemřel 24. května t. r. v Bezúchově, na statku pana Karla st. ze Žerotína. Byl to muž učený a bystrý, ale i pyšný a nádhery milovný, který nežil po způsobu bratrském, ale vystavěv v Lipníku znamenitý dům, zastavil dluhy. Pokoušel se v latinském veršování, byl nemálo vzdělán i v jazycích východních a zúčastnil se také překladatelské práce Kralické bible. Byl-li rodem z Uh. Brodu, jak se domnívají někteří moravští pěstitelé dějin Bratrské jednoty, mohou mít pravdu i ti slovenští spisovatelé, kteří jej činí příbuzným lékaře Jana Jesenia. Vždyť i tento narodil se nikoli na Slovensku, ale i v cizině, ve slezské Vratislavi, kam se rodiče jeho uchýlili před pronásledováním tureckým. Jisto jest, že Pavel Jesenius měl v Brodě nemovitý majetek. Kdyby však skutečně tento spolupřekladatel bible byl původem Slovák, bylo by o důvod více, aby Slováci, přiznávající se k protestantství, zachovali si nadále bibli Kralickou, českou, jako se jí přidržují dosud.

(Pokračování v příštím ročníku.)

Slovanská hlídka.

Referuje Fr. H. Žundálek.

Kniha o Slovácích.

Jan C. Sciranka vydal v Severní Americe knihu „Slovaks under the stars and stripes“, to jest asi tolik jako „Slováci v Americe“. Píše o počtu Slováků v Americe, o době, kdy přijeli do Ameriky, o spolecích, novinách jejich a náboženství, o vynikajících mužích a ženách slovenských v Ame-

rice. Spisovatel dovozuje, že první slovenští vystěhovalci přijeli do Spojených států amerických roku 1868. Knižka je vyzdobena podobiznou generála Štefánika.

Román o sv. Stanislavu Kostkovi.

Polská Zofie Kossak-Šcucka, kterou v Polsku považují za svou největší současnou spisovatelku, napsala román o svém krajanu sv. Stanislavu Kostkovi s názvem „Z lásky“. Tento román přeložila do chorvatštiny dr. Marijana Kralj a tiskem jej vydala „Jeronimska knjižnica dobrih romana“ v Záhřebu. Málo je knih, které by byly tak krásné, dobré a výchovné jako tento román.

Knjiga postave (Kniha zákona).

45 promluv o božích přikázáních, které kanovník a proslavený kazatel dr. Mihael Opeka konal ve stoličním chrámu v Lublaně. III. svazek. Stran 140. Cena 22 dinárů.

V tomto svazku zpracoval spisovatel šesté a deváté přikázání boží v 5 promluvách a 8. přikázání ve 4 promluvách. V I. svazku rozvíjí pojem čistoty a nečistoty, uvádí soudy boží proti nečistotě, následky tohoto poklesku, jeho druhy, předvádí velepíseň čistoty a prostředky k jejímu udržení. V druhém svazku jsou velmi praktické promluvy o časových otázkách, o významu soukromého majetku a o poklescích proti němu.

50leté výročí smrti Augusta Šenoa

oslavili 8. prosince 1931 studenti slavistiky v Záhřebu. Předseda klubu studentů slavistiky Klaič vytýčil poměr mladého pokolení k životnímu dílu velkého romanopisce a básníka. Dr. Ljubomir Marakovič předvedl ve zdáfilé přednášce hlavní znaky Šenoovy umělecké tvorby, která jej učinila i dnes nejčtenějším spisovatelem chorvatským, třeba chorvatské písemnictví za posledních 50 let bylo obohaceno cennými díly. Šenoa pokusil se s počátku i v dramatu, ale ustal od tohoto počínu. V románech a povídkách Šenoových se odráží jeho největší síla umělecká. Jeho význačnější povídky jsou: Turopoljské dělo, Věčný žid v Záhřebu, Duchové národní strážce, Mladý kněz (povídka o dobročinném knězi), Jak došlo, tak prošlo, Karafiát s básníkovu hrobu, Pruský král, Vladimír, Zebrák Lukáš, Baron Ivica, Kanarincova milénka, a Branka. Vedle toho napsal romány Zlatníkův zlatoušek, Selská vzpoura, Diogenes a Přísaha, kterou dokončil Josip Eugen Tomič. August Šenoa vytvořil a přivedl k nebývalé výši v chorvatské literatuře feuilleton, v němž lehkým a snadným způsobem se promlouvá o současných nebo minulých událostech, zjevech, lidech nebo zvycích. Šenoa žil sice v době, kdy v celé evropské literatuře se rozhostil realismus, ale Šenoa představuje nejvýraznějšího romantika. Jeho způsob vypravování je rozkošný, čímž měl velký vliv na své čtenáře i na současné spisovatele. Celá četa spisovatelů se snažila jít jeho cestou. Šenoa dal základ k historickému a vlasteneckému románu, který dokazuje samostatný stav Chorvatska vůči Maďarsku. Tato snaha byla vděčně přijata všemi Chorvaty.

August Šenoa narodil se r. 1838 v Záhřebu, kde vychodil gymnasium a studoval dva roky na právní akademii, Odtud odešel do Prahy, kde dovršil právnická studia a psal dopisy do novin. Roku 1865 odebral se do Vídně, kde se obíral novinářstvím. Do Záhřebu přibyl r. 1866 a psal divadelní kritiky do Pozoru. Nějaký čas byl v divadelní správní službě a ostatní čas strávil jako úředník města Záhřebu. Byl také redaktorem beletristického časopisu Vijenac. Zemřel 13. prosince 1881 v Záhřebu.

Úmrtí arcibiskupa dr. Sedeje.

Dne 28. listopadu 1931 zesnul v Pánu gorický arcibiskup dr. František Borgiaš Sedej. Byl pochován za velké účasti věřícího lidu na Svaté Goře, tři hodiny vzdálené od Gorice. Narodil se dne 10. října 1854 v Cerkně na Goricku ze selské rodiny a dožil se 77 let věku svého. Jeho velké nadání přimělo rodiče, že ho dali na studie. Po dokončení 7. třídy gymnasiální vstoupil na bohosloví v Gorici a vykonal maturitní zkoušku. Na kněze byl vysvěcen 26. srpna 1877 a působil krátký čas jako kaplan v Ševreljích. Gorický arcibiskup Gollmayer poslal jej na další studie do Augustinea do Vídně, ústavu pro vyšší studie kněží, kde Sedej byl r. 1883 povýšen na doktora bohosloví. Po návratu do Gorice byl jmenován profesorem bohosloveckého učiliště v Gorici. Brzy potom byl povolán opět do Vídně a ustanoven dvorním kaplanem a správcem Augustinea. V tomto postavení vzbudil pozornost vídeňských kruhů, jak se stalo i jeho předchůdci dr. Strossmayerovi. Když v Gorici stal se dr. Missia arcibiskupem, povolal jej do Gorice a jmenoval jej kanovníkem, farářem stoličního kostela a profesorem bohosloví a 20. února 1906 byl jmenován a 18. března byl posvěcen a nastolen jako gorický arcibiskup. V tomto postavení se udržel zesnulý arcibiskup i v těžkých časech. Roku 1914 za světové války byl nucen odejít a odebral se do Stična a teprve po porážce Rakušanů u Kobaridu vrátil se opět do Gorice. Jako jediný jinorodý biskup v italském područí a hlava církevní provincie, která obsahuje celou julskou krajinu, byl zesnulý arcibiskup vystaven těžkým útokům a obtížím se strany italských úřadů; ale přece dovedl si vynutit i u svých protivníků úctu k své osobě a zachovávat ve své arcidiecési tolik náboženské svobody, kolik bylo možno za fašistické vlády. V posledních letech byl zesnulý arcibiskup častěji prudce napadán představiteli fašismu, ale za svou práci dostal nejlepší dosti učinění u příležitosti 25. výročí svého posvěcení na biskupa 25. března 1931, když mu sv. Otec zvláštním listem blahopřál k této oslavě a projevil nejvyšší uznání za jeho práci ve prospěch církve a duší jeho péčí svěřených. Po této oslavě podrobil se arcibiskup operaci kýly a od té doby se nezotavil. Když v poslední době dlel v Gorici apoštolský visitátor Luca Passeto, vzdal se zvěcnělý arcibiskup svého arcibiskupského stolce, což vzbudilo velkou polemiku o příčinách tohoto kroku. Posledních 14 dní před smrtí ztrávil nebožtík na lůžku, ale do poslední chvíle se zajímal o všecky události. Jinak zpráva o jeho smrti všude, i v Itálii vzbudila upřímnou soustrast. Dr. Sedej jako arcibiskup gorický, pod jehož metropolitní duchovní pravomocí jsou isterští Chorvaté, projevoval vždy velkou přízeň Chorvatům a získal si zvláště velké zásluhy vzhledem k udržení glagolice na určitých místech.

Zesnulému horlivému vlastenci, horlivému biskupu dr. Fr. Sedejovi buď vděčná paměť!

Dr. Ferdo Rožić, Ave Viktor! (Buď zdrav, Vítězi!)

Vítězný chvalo zpěv. — Básník Ferdo Rožić, jehož písně před deseti lety vydávala Matice hrvatská, „Kolo hrvatskih književnika“, „Jeronimsko književno društvo“, na delší čas se odmlčel, aby se objevil na veřejnosti s velkou písní, moderním náboženským eposem. Obsah a zpracování této básně dokazují velikou práci básníka, který v tomto eposu vítězství světla nade tmou veršem vyjádřil souhrn současných bojů modernismu s katolickou církví. Epos je rozdělen na 5 částí: 1. Síla božího slova. 2. Slabost černého anděla. 3. Na Tibeře. 4. Nová doba a 5. Vítězství Pia XI. Básník věnoval tento epos papeži Piu XI. jako zakladateli samostatného Vatikánského státu. Kniha má 168 stran a vydalo ji Hrvatsko književno društvo u Zagrebu. Cena vázaného výtisku jest 45 dinárů.

Drobné zprávy.

Ceny Duchovní akademie. Z nadace prof. J. Ježka byly poctěny tyto spisy cenami, které byly letos po prvé uděleny dne 7. prosince 1931. Ceny po 2000 Kč dostali spisovatelé V. Bělohávek a Josef Hradec za Dějiny českých křížovníků s červenou hvězdou, Emanuel Masák, katecheta v Brně a předseda Družiny literární a umělecké v Olomouci, za knihu Šimon Stylita, dr. Jan Michalský, profesor v Prostějově, za bohoslovecký spis o svatosti církve „Duch i nevěsta“ a Jiří Sahula, bisk. notář a redaktor v Hradci Králové, za rukopisné práce Husitský tribun a Drahoměřino pokání se zřetelem k celému životnímu dílu. — Cenami po 1000 Kč byli odměněni Dr. Jaroslav Beneš, profesor Karlovy university v Praze, za spis Psychoanalyse, Fr. Dohnal, farář v Křižanicích, za Studie a profily, I. řada spolu se zřetelem k jeho dřívější důkladné práci „Kristus v moderní krásné literatuře“, Antonín Dokoupil (P. Alberti) v Kvasicích na Moravě, za spis „Papežové“, I. část, prof. Jos. Hronek v Praze za knihu „Národní škola a katecheta“, ThDr. Augustin Neumann O. S. A., docent bohosl. fakulty v Olomouci, za knihu „Francie a husitství“, Jan Strakoš, profesor arcibiskupského gymnasia v Kroměříži, za knihu „Počátky obrozenského historismu“ a „Mikuláš Adaukt Voigt“, Václav Vajs, katecheta v Praze, za drama „Kníže“, Frant. Večeřa-Štřížovský, vikarista na dóme v Olomouci, za báseň „Sv. Grál“, Rudolf Vrba za knihu „Záhady světovlády“ se zřetelem k životnímu dílu a dr. Josef Vrchovecký ve Strahovicích na Hlučínsku za spis „Přirozená mravouka“.

Český herec v Americe zemřel. Josef Stropnický, přední český herec americký, zemřel 22. listopadu 1931 v Novém Yorku ve věku 78 let. Byl zaopatřen sv. svátostmi a pohřben za četné účasti krajanů.

Katolík nejvyšším soudcem. President Hoover jmenoval Daniela O. Donohue, předsedu právnické komory v distriktu Columbia, přisedícím nejvyššího soudu tohoto okresu. O. Donohue je též profesorem práva na universitě v Georgetownu, kterou řídí tovaryšstvo Ježíšovo.

Prof. dr. Arnošt Žižka v Americe při práci. Počátkem listopadu r. 1931 odejel prof. dr. Arnošt Žižka do Ameriky a hned po příjezdu do nové vlasti konal 20. listopadu přednášku v Novém Yorku českým krajanům. Přednášky se účastnil též čsl. generální konsul dr. Jaroslav Novák, který uvedl řečníka velice případnou a vlasteneckou řečí. Dr. Žižka vysvětlil vývoj věcí v Československé republice po převratu. Velice potěšila účastníky zpráva, že lid, zvláště pak vzdělanější se vrací k víře otců. Řečník promluvil o věcech hospodářských a o pozemkové reformě, o snahách, jak krajané ve staré vlasti se snaží navázati styky s cizinou. Lid český je nesmělý, ale rád poslouží cizincům. Řeč byla pravou pokladnicí zkušeností, které dr. Žižka získal za svého dvouletého pobytu v naší republice. Měl také přednášku v Baltimore a odejel do Clevelandu k své matce, aby se pomodlil u hrobu otcova. Také v tomto městě, které bylo sídlem jeho prvního pobytu v Americe, vykonal přednášku o svých zážitcích v Československu.

Původ cikánů. Ve své knize o cikánech, vydané Českou akademií, tvrdí dr. Fr. Štumpach, že cikáni pocházejí ze severozápadní Indie, neboť jejich řeč ještě nyní má 40 procent slov této krajiny.

Co je katolík? Monsignore Fumasio Biondi, papežský delegát v Severní Americe, prohlásil mimo jiné na schůzi Národní rady katolických žen ve Washingtonu: „Býti katolíkem znamená více než mít víru, modliti se, konati pobožnosti a přijímati svátosti; více než peněžitě podporovati církev a hájiti ji, když se na ni útočí, více než stavěti katolické školy, ano ještě více nad to. Katolík myslí ve všem svém myšlení jako katolík, žije důsledně jako katolík v celém svém životě i nemyslí nic, co není podle vůle našeho ukřižovaného Krista a k větší slávě jeho, který pak z mrtvých

vstal a je králem našim. Katolík je poslušen vždy a ve všem Krista a jeho církve a jeho stanovisko je stále, stálejší než těch, které vítr odlišných měnících se názorů filosofických a vědeckých mění ustavičně jako korouhvičky."

Úmrtí českého kněze na Goricku. V Komnu na Goricku působil horlivý kněz, Čech Bohumil Němec, narozený ve Chválenicích r. 1868. Studoval na gymnasiu v Německém Brodě, kde vykonal zkoušku dospělosti r. 1890. Odešel pak do bohosloveckého ústředního semináře v Gorici v Přímoří a byl vysvěcen na kněze r. 1894 a působil jako farář ve Zgodniku a stal se farářem v Komně. Ze byl skutečně vynikajícím knězem, viděti z toho, že byl jmenován děkanem, což jest u nás tolik, jako biskupský vikář. Dne 15. srpna 1931 na Nanebevzetí Panny Marie pořádali fašisté v Komnu hlučný ples. Děkan Němec vytýkal jim s kazatelnou jejich neslušné chování. Ale se zlou se potázal. Fašisté jej udali, byl odvezen fašisty do Gorice, tam zavřen mezi zločinci a postupováno proti němu jako nejhoršímu zločinci. Třikrát jej fotografovali a i otisky prstů byly mu jako pravému zlosynovi vzaty. Dávali mu podepsati urážlivý protokol, ale děkan Němec odmítl jej podepsati. Potom ho propustili domů, ale byl pod stálou dohlídkou fašistickou. Za modlitby vyrazila se mu ze žaludku krev. Za příčinou léčení dal se dovézt do kláštera milosrdných bratří do Gorice. Tam zemřel 22. listopadu 1931 jako světec podle přiznání převora kláštera milosrdných bratří. Mrtvola vzorného kněze mučedníka byla dovezena do Komna a tam 24. listopadu 1931 pochována za velké účasti spolků, věřících, školních dětí a 30 kněží. Kanovník Valentinčič z Gorice, který byl děkanem v Komnu, vykropil mrtvolu a měl slovinskou řeč v kostele. Na hřbitově promluvil italsky kanovník Kren, ač lid jeho promluvě nerozuměl. Pěvecké spolky zapěly zesnulému oblíbenou píseň „Nad hvězdami“. Kněz Bohumil Němec jest novou obětí nelitostného fašismu.

Jubilum zasloužilého učitele spisovatele. Fr. J. Andrlík, učitel a spisovatel v Ústí nad Orlicí, dožil se 29. září 1931 osmdesátých narozenin. Byl 40 let učitelem, napsal několik set článků v časopisech pro mládež, vydal 102 knihy, z nich 84 pro mládež a 18 pro dospělé. Redigoval čtyři knižní sbírky pro mládež a některé lidové kalendáře. V katolických kalendářích setkávali jsme se často s jeho příspěvky. Fr. H. Z.

Dětské akademie — příručky pro dětské večírky, besídky a nadílky — vydává Tiskové družstvo v Hradci Králové, Adalbertinum. Kničky obsahují sbírky básní a výstupů pro děti a usnadní tak těžkou práci s vyhledáváním vhodných her dětských. V minulých dnech právě vyšla příručka „Vánoční akademie“ za Kč 6.50. Po ní následuje ještě „Masopustní akademie“ a později „Velikonoční akademie“.

Literatura.

a) Česká.

Emanuel Zák: Fragmenty. Sběrka úvah na jednotlivé doby a dny roční. Díl pátý. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Sešit 1. Cena Kč 3.20.

V nakladatelství Kotrbové právě vyšel první sešit nového, již pátého dílu Zákových oblíbených „Fragmentů“. Přednosti Zákových úvah jsou již tak obecně známy a uznávány, že by bylo zbytečno doporučovati je. Svědčí o jejich oblíbě nejlépe ta okolnost, že mnohé sbírky Zákových úvah, promluv a přednášek jsou úplně rozebrány, zjev v české homiletické literatuře jistě vzácný.

Odvalil František: „Kavky na věži“. Vydala Literární umělecká družina v Olomouci v r. 1931, jako II. podíl svých knih na rok 1931. Cena Kč 00.—. Je to román kněžský z doby současné. Proto důležitý. Není řídké volání po nějakém románu takovém. Odvalil má již své jméno. Můžeme mít radost z jeho práce, i když se nevyrovná úplně podobným románům cizí literatury. Původnost však práce nesmíme přehlédnouti. Mám-li práci tu posouditi: 1. Všeobecně bych řekl: Je předností tohoto románu oproti románům Baarovým, že podává sice život kněžský také realisticky, ale vždy s nádechem idealismu a optimismu. Líčí slabé stránky povahy kněžské, ale spolu i jeho světlé stránky a jeho vyšší snahy. Čtenářstvu z řad kněžstva je třeba v nynějších dobách povzbuzení, podnícení idealismu a zdravého optimismu, a toho nepřehlíží Odvalil ve své práci. Slohově ovšem zůstává Odvalil za Baarem, není tak strhující, ale tendenci ho předčí. 2. Zvláště: Pokud se zevní formy týká. a) Děj zasadil do zvláštního rámce, dosti originelního, jež vyjadřuje název, a více ještě věta na str. 9.: „Kavky na věži — a lidé pod ní.“ Snaha důsledně přihlížeti k tomuto rámci nezbytně měla za následek, že autor někdy musel sáhnouti ke kombinacím trochu přitaženým. Mimo to „kavčí rozhovor“ místy vyzněl hodně triviálně, což by se sice dalo omluviti satirismem, jenž tu a tam v románu probleskuje, ale co jisté — alespoň se mi zdá — je na úkor celku. — b) Reflexe autorovy a jednotlivosti diskusí, ať už je podává v jakékoliv formě během vypravování, jsou velmi cenné a pravdivé, ale někdy příliš rozvláčné, takže tím trpí svěžest postupu děje, a zároveň příliš vyniká tendenčnost. Pokud se vlastního rozvinutí myšlenkového pásma týká: a) Po stránce psychologické, postřehy jsou pěkné. Velmi dobře líčí povahu P. Jana, daleko lépe ji propracoval nežli povahu doktora Ladislava. Ta zůstává na několika místech nepropracovaná. Změna v jeho citech je příliš náhlá, příliš náhlé je také vyrovnání. Dalo by se snad z toho souditi na letoru sanguinickou, ale je zase podána celá řada jiných příznaků, které by se se základní letorou sanguinickou nesrovnaly. Také u P. Jana konečné „vystřízlivění“ je příliš náhlé, zejména u povahy melancholické, jakou se zdá P. Jan býti. — b) Po stránce pastorační. Většinu problémů pastoračních řeší spíše teoreticky než prakticky. Reprodukují totiž jednotlivé názory pastorační, ale nenaznačuje jejich praktickou aplikaci. Debaticí večery v Puklici jsou spíše ukázkou, jak by to mělo býti, než dokladem, jak tomu je ve skutečnosti, a pastorační rozběhnutí se P. Jana, podané na stranách 214 a násl., je chudičké. V tom zůstává práce za podobnými romány cizími. Také problém celibátní, poměr kněžské lásky, je sice řešen správně, ale víc v hrubších liniích než v detailech, jak by se právě v románě podobného rázu hodilo.

Autor jistě nebude zazlívati, jestliže bylo při kritice vzato přísnější měřítko. Běží zajisté jak nám, tak i jemu o věc, a ne o osoby. Román Odvalilův po stránce obsahové je jistě značné plus oproti kněžským románům Baarovým, a přejeme autorovi, aby jen více podobných prací z kněžského života podal veřejnosti. Zřetel vzatý na učiněné poznámky jistě jen věci prospěje.

Dr. Josef Beran.

b) Německá.

Faulhaber Kardinal: *Rufende Stimmen in der Wüste der Gegenwart*. Gesammelte Reden, Predigten, Hirtenbriefe. 8°. (XVIII u. 480 St.) Freiburg i. Br. u. Wien I, Wollzeile 33, Herder. M. 6.20.

Kniha z pera mnichovského arcibiskupa, kardinála Faulhabera, je v katolickém světě hotovou událostí. A zvláště tato kniha, která chce lidstvo přivést nazpět ke Kristu a tím mu zjednatí kýžený mír a pokoj... Dílo toto obsahuje Faulhaberovy pastýřské listy, řeči a kázání z let 1919—1931 a projednává ve čtyřech skupinách otázky náboženské, mravní, církevní

a sociální. Z různých témat jmenujeme zvláště: Je náboženství soukromou věcí? — Náboženská válka v Rusku. — Naše náboženská kultura. — Desatero v životě lidu a národů. — Výchova svědomí. — Křesťanské manželství. — Svědomí rodičů. — Katechismus katakomb. — Papežství. — Katolická akce. — Rodina a národ. — Duch lásky. — Tisk. — Světová církev a světový mír. A. B.

Richli Anna: Im Vorraum der Zukunft. Der Roman eines jungen Mannes. Kl. 8°. (VI u. 352 St.), Freiburg i. Br., Herder. M. 4.60.

Hrdina tohoto románu, podporován svou starší sestrou, podniká těžký boj, aby dosáhl vyššího stupně ve společnosti. Vedle sazečství, které mu poskytuje výživu, studuje soukromě gymnasium. Když ztratí toto zaměstnání, je mu bojovati s nesmírnými obtížemi, aby získal nové. A když neočekávaně jeho hmotné poměry se zlepší, jsou to nové, morální boje, které se mu staví do cesty, a když tyto dosáhnou vrcholu, dosahuje i on svého prvního cíle — maturity. A. B.

Berghoff St.: Von Stromern und Vagabunden. Nach ihren eigenen Geständnissen erzählt. Mit Bildern von Joh. Thiel. Kl. 8°. (VIII u. 156 St.), Freiburg i. Br., Herder. M. 2.20.

Spisovatel, který svým povoláním prý mnoho s potulnými lidmi má co činiti, předvádí svým čtenářům celou řadu tuláků a pobudů, kteří před čtenáři nehledanými slovy odhalují svou přítomnost i minulost, někdy až příšernou, vždycky však více méně smutnou. Některý příběh čte se jako humoreska, některý zase jako cestopisná črta, každý však je zajímavý, k přemýšlení vybízející. A. B.

Knihy redakci zaslané :

O Konnersreutu nejnovější. Nápadná vyslyšení a obrácení prostřednictvím Terezie Neumannové v Konnersreutu. Napsal P. Odo Staudinger, O. S. B. Přel. a vydal K. Kolisek, Brno. Cena 10 Kč.

Dr. R. W. Hynek: Mystická stezka stigmatizované z Konnersreutu. „Vinice Páně“, sv. 11. Cena Kč 10.—.

Společnost božského Spasitele (Salvatoriáni). Vzpomínky vydané čsl. provinciálem S. D. S. k zlatému jubileu Salvatoriánů (8. XII. 1881—8. XII. 1931). Nákl. OO. Salvatoriánů v Brně-Husovicích.

Časopisy redakci zaslané:

Časopis katolického duchovenstva. Orgán české bohoslovecké fakulty pražské a akad. sv. Tomáše Aqu. Vydává dr. Ant. Podlaha. Čís. 9.

Naše doba. Revue pro vědu, umění a život sociální. Red. dr. Jos. Marek. Vydává Jan Laichter, Praha. Čís. 2.

Hlídky. Vyd. dr. P. Vychodil v Brně. Čís. 11.

Naše kniha. Liter. a bibliogr. věstník. Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Čís. 22—23.

Argus. Revue popul. vědeckých článků. Vydává inž. V. Vondrák, Praha-Smíchov. Roč. VIII., čís. 2.

VELEDŮSTOJNÉMU DUCHOVENSTVU

a slavným patrónátním úřadům dovoluji si doporučitl. veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, patenky, nádoby, paciškály, svícny, lampy, kadtelnice, kroupky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuji v původní intenci a znovu v ohni zlatím a stříbrím neb proti doplatku za nové vyměňuji.

JAN STANĚK, PRAHA I, UL. KAROLINY SVĚTLÉ 12

Přísežný znalec zemského trestního soudu

Telefon 33133

Veškeré oděvy

kleriky přesně podle předpisu pro různé hodnostáře za ceny nejlevnější dodá podle míry osvědčený katolický závod

Josef Rychtařík, závod krejčovský
Praha XII, Lublaňská č. 49.

Na přání vldst. duchovenstva přijedu kamkoliv, předložím bohatý vzorník látek.

LEVNĚ A HEZKY OŠATÍTE VAŠI RODINU,

objednáte-li 40 m bezchybných 2 až 10 m dlouhých zbytků za 205 Kč, na které zaplatíte dobírkou 105 Kč a zbytek ve 2 měs. splátkách. Obsah: batisty, prací hedvábí, bílé plátno, zefyry šatové i košilové, šatové tvídy, povlaky peřin a pod. Objednejte s důvěrou u fy

Žádné jiné výlohy

JOSEF STOLÍN, NÁCHOD

Zvláštní telegram

Přicházíme včas, abychom Vaši starost o zimní nákup látek, oděvů a prádla převzali na sebe. Máme pro Vás připraveny nové obrovské sklady, které rozprodáme za tovární nové snížené ceny. Přesvědčte se osobním nákupem neb objednávkou o Tušlových levných cenách a výborné kvalitě. I my chceme láci a jdeme příkladem vstříc. Mějte k nám důvěru. U nás koupíte dobře. Máme pro Vás:

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubka našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejlepších praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOSILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvláště pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zefírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníčitelné Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvláště pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvláště silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníčitelné Kč 14.—, 17.—. **KOSILE DÁMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINE** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skyostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvrtnové nezníčitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLÁTNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čisté vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—.

Zádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKO-MORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUŠLOVÝCH PODNICÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta JIMRAMOV, ČSR. Pište, že jste četli insert v časopise Vlast, obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

VLAST

Časopis pro poučení a zábavu

Založil r. 1884 Tomáš Škrdle

ROČNÍK XLVII.

1931

Majitel, nakladatel a vydavatel

DRUŽSTVO VLAST

REDAKTOR

ANT. BROUSIL

V PRAZE 1931

Tiskem knihtiskárny Družstva Vlast v Praze II, Žitná ulice číslo 26

OBSAH XLVII. ROČNÍKU VLASTI

Básně:

- Obraz matky (Vlad. Hornov) — 19.
Duchu svatému (Fr. L. O. F. M.) — 31.
Ve stínu lesa (F. B. Děrda) — 72.
Velikonoce (Vlad. Hornov) — 97.
Královně pokory (Vlad. Hornov) — 122.
Jarní (Jan Šubert) — 145.
Máj (Vlad. Hornov) — 199.
V rozkvětu (A. S. Chudobka) — 205.
K jubileu sv. Antonína Paduanského (Vlad. Hornov) — 243.
Ty — růže má! (Jan Voborský) — 301.
Navštívení Panny Marie (Vlad. Hornov) — 314.
Růže z Ofíru (Jar. Olivetský) — 346.
Mariánský hymnus (Nezn. autor, přel. Alf. Fuchs) — 388.
Při západu slunce (Jan Voborský) — 415.
Vzpomínání... (Jan Voborský) — 437.
Na dušičky (Jar. Šubert) — 469.
Zlatá růže ctnosti (Jar. Voborský) — 481.
Kdosi odešel... (F. R. Děrda) — 495.
Dítě vítěz... (Jan Voborský) — 529.
Cestou (Jan Karník) — 547.
Tonlíček (Giovanni Pascoli, přel. V. Rieti) — 561.

Drama:

- Prorok a jeho vrah (Ant. Brousil a K. V. Fritsch) — 26, 56, 118, 167, 213, 253, 320, 408, 438.

Zábavná četba:

- Jan Rozumec (Al. Dostál) — 14, 67, 98, 153, 206, 260, 347, 416, 460, 487, 534.
Bez chleba (Bor. Hrinčenko-Fr. H. Zundálek) — 88, 77, 123.
Mladý Daudet (Fred. Mistral-Rieti) — 173.

Zivotopisy:

- Opat Dr. Metod Zavoral (Jar. Španihel) — 1
Ignát Zháněl (A. B.) — 49.
Mgr. ThDr. Frant. Zapletal (T. J. Jiroušek) — 241.
Černá růže (Jan Voborský) — 289.
Frant. Hanuš Zundálek (T. J. Jiroušek) — 385.
Spisovatel Jan Voborský pětadesátníkem (Jan Eružín) — 433.

Cestopisy:

- Z mých cest Pustou Arabií (Prof. Dr. Alois Musil) — 33, 79, 104, 164, 217, 258.
V mozku světa (Q. M. Vyskočil) — 63.
V zemi královny Zenobie (Prof. Dr. Alois Musil) — 315, 403, 449, 486, 543.
Z Jerusalema (Dr. Jan Šubert) — 343.

Různá próza:

- Družstvo Vlast a encyklika „Rerum novarum“ (T. J. Jiroušek) — 20, 73, 112, 159.
U hrobu Františka Leubnera (Jan Lebeda) — 42.
Na rozhraní nové doby (Fr. H. Zundálek) — 47.
Staré české knihy konventu F. M. F. u P. Marie Sněžné v Praze (Dr. Jan Štastný) — 84, 129, 170, 221, 266.
Morava a Slovensko (Frant. Václav Peřinka) — 87, 132, 179, 225, 271, 357, 469, 516, 563.
Družstvo sv. Jeronýma v Záhřebě (Fr. H. Zundálek) — 141.
Z válečného deníku Rich. Dehmela (Jos. Svítal-Kárník) — 145.
Úcta sv. Jiří v Čechách (Ant. Šorm) — 148, 200.
Film a katolicismus (Ludv. Huspek) — 193.
Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném (Ant. Šorm) — 244, 302.
Dělníci boží (Jan Lebeda) — 248.
Zjasnění (Jan Lebeda) — 308.
O svatých lidech (Dr. Alfred Fuchs) — 337.
Sv. Antonín Paduanský v umění výtvarném v naší vlasti (Ant. Šorm) — 389, 452, 510.
Budoucnost českého jazyka za Oceánem (Rev. Dr. Jan Arn. Žižka) — 396.
Šestý sjezd Národního svazu českých katolíků v Chicagu (Fr. H. Zundálek) — 423.
Svatá Kateřina Sienská (Dr. Alfred Fuchs) — 443, 505, 549.
Úcta sv. Alžběty Durinské v českých zemích (Ant. Šorm) — 483.
Svatí a velcí vidoucí (Jan Lebeda) — 500, 556.
Chození s vánoční hvězdou a kterak lid oslavuje narození Kristovo na Podkarpatské Rusi (Ant. Šorm) — 530.

Aktuality:

- „Morava a Slovensko“ (Fr. V. Peřinka) — 92.
Z čeho můžeme souditi, že stojíme ve St. Městě na půdě Velehradu? (Ant. Zelníťus) — 231, 280.
Jak se začal boj proti jesuitům? (Observator) — 474.
Péče Ameriky o nezávadný film. (Observator) — 476.

Slovanská hlídka (Fr. H. Zundálek) — 44, 187, 233, 282, 380, 427, 477, 522, 566.
Drobné zprávy — 46, 94, 142, 189, 236, 283, 381, 428, 479, 524, 569.
Naše rovy — 238, 430.
Literatura — 96, 144, 191, 238, 287, 383, 431, 525, 570.
Knihy redakci zaslané. — Časopisy redakci zaslané.

Vyobrazení:

- Opat Dr. Method Zavoral — 1.
Ignát Zháněl — 49.
Zhánělova knihovna — 51.
Ignát Zháněl ve své pracovně — 53.
Metropolitní kanovník Msgre Dr. Jos. Hanuš — 291.
Frant. Hanuš Zundálek — 385.
Sv. Antonín Paduanský (Ign. Weirich) — 391.
Hustota Slovanů v jednotlivých Spojených státech — 399.
Kolej sv. Prokopa v Lisle, Ill. — 401.
Jan Voborský — 433.